

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Academia Peccatorvm. Seu Conciones De Tota Parabola Prodigi Euangelici

Quae Insolentia Peccatorvm Sev De Lvxv et Libidinibus Prodigi

Bosquier, Philippe

Moguntiae ; Coloniae, 1614

Academiae Pars Prima, Quæ Insolentia Peccatorvm Seu De Lvxv Et
Libidinibus Prodigi. Avctore P. Philippo Boskhiero Cæsarimontano, &c.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55916](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55916)

ACADEMIAE

PARS PRIMA,

Qua

INSOLENTIA
PECCATORVM

Seu

DE LVXV ET LIBIDINI-
bus Prodigii.

AUCTORE P. PHILIPPO BOS-
KHIERO CASARIMONTANO, &c.

SVM.

SVMARIA SIVE ARGV- MENTA CONCIONVM

Primæ partis.

CONC. I. 1. Etymon dictionis Parabola, & complures definitiones adducuntur: 2. ut largè nonnunquam sumatur Parabola docetur: 3. an textus de filio Prodigio secundum propriam verborum significationem sit verus: 4. si que parabola in sacris literis potuerint non accidisse secundum propriam & primam verborum acceptionem: 5. si que sint huiusmodi, & ut ab alijs discernantur, queritur. pag 9.

II. 1. Quas ob causas sit receptus Parabolarum usus. 2. quare Christus hanc de Prodigio attulerit. 3. eius scopus. pag 17.

III. 1. Quem homo pater Prodigii significet. 2. ut Deus Pater homo dici queat. 3. Christum proprie esse hunc hominem. 4. ut sit hominum, quin etiam sceleratorum parens docetur. 5. deinde de significatione filiorum duorum varia opiniones adferuntur. 6. ea probatur literalis, que tenet prodigo signari peccatores, qui tum ad Iesum erant appropinquantes, ac his peccatores omnes; seniore, Pharisæos tunc murmuratores. 61.

IV. 1. Ut anxium sit Matrimonium. 2. atates infantie, virilitatis, senectutis, iuventutis quid? 3. de dictione Adolescentis: 4. cuius atatis probabiliter erat Prodigus. 5. Cur expresse non exprimitur. 6. inuectio & admonitio ad adolescentes super obsequio in parentes. 7. ut nomina veteris, iuuenis, nouus, adolescens, conueniant peccatoribus. 8. breuis discursus de senectute. pag 88.

V. 1. Vniuersos credere se sapientes & iustos. 2. catalogus quorundam Epithetorum communiter à probatis Authoribus voci Adolescentis adiectorum; & ut scitè peccatori conueniant. 3. discursus susus, monstrans rationem actus, peccatorem esse adolescentem & stultum. 119.

VI. 1. Discursus super differentia Scripturarum sacrarum & profanarum procerij vice. 2. refert adolescens prope peccatorem, quia uterq; temerarius. 3. bellum inferu Deo temeritate peccatores. 132.

VII. 1. Geminos illos filios posse significare allegoricè Iudaeos & Gentiles. 2. Gentiles infidelis & impios dici filios Dei haud abs ratione. 3. Cur Iudaei per seniore[m] designentur. 4. Opiniones varia super antiquitate Idololatriæ. 5. breuis discursus in vesaniam Idololatrarum. 6. Hæreticos designari per adolescentiorem demonstratur. 175.

VIII. 1. Excessus prolixitatis Concionum superiorum procerij loco. 2. An prodigus omnem suam substantiam, aut eius partem petat. 3. Insectina in eos qui dominus & domina, non pater & mater à prolibus vocari volunt. 4. quibusdam indicijs liberos demonstrare in pueritia, quales sint postea futuri. 5. Cur Deus ita permittat. pag. 211.

IX. 1. Quid significent voces deia & substantia. 2. Priblicanos ista petitione postulasse libertatem & opes. 3. Peccatores omnes per Da mihi, &c. petere à Deo animæ rationalem, utque petere queant nondum existentes. 4. petere libertatem. 5. scientiam. 6. opes. 7. optimè diuitias dici continere, monstratur. pag. 231.

X. 1. Questio fuse agitatur, An hoc vel illud à Deo petere liceat? 2. an bona temporalia postulari possint? 3. num consultum parentib; distribuere facultates suas liberis ante mortem? 258.

XI. Discursus continuus super educatione & instructione Liberorum, per modum secundæ partis Concionis præcedentis. pag. 278.

XII. 1. Peccatoris substantia est liberum arbitrium. 2. An Christus bene omnes donavit libero arbitrio. 313.

XIII. 1. Varia genera libertatis declarantur. 2. Libertas quam petunt Hæretici non concedenda. & quare? 3. refutantur rationes Hæreticorum. 4. Exhortatio ad Principes & Rectores. 332.

XIV. 1. Duplex via arcta & spatiosa. 2. vocis luxuria atimon. 3. Quibus Prodigus concoxit substantiam suam ex textuum examinatione inquiritur. 4. opes hominibus perdunt. 5. multum peregrinari haud salutare. 6. Prælati præfer-

praesentia subdito optima. De auaritia & prodigalitate pauca. 7 omnia perdidit Adam. 8 ut profecti sunt Publicani. 9. Diuitiae nostrae non sunt. 10. Ut dicatur peccator abire in regionem longinquam. 11. non expellit eum Deus. 12. qui à Deo contingat elongari, qui ubique praesens est. Regio longinqua quid? 13. non omnia peccata equalia. 14. mala à peccato manantia. 15. mala specialia ex luxuria. 370.

XV. 1. Verba textus: Et non post multos dies congregatis &c. Optime conuenire Idololatriae. 2. similiter Hæreticæ. 424.

SECUNDÆ PARTIS CON- CIONUM Argumenta.

I. 1. Concionis proœmium. 2. Sceleratorum correptio Rebus pub. necessaria. 3. Alioqui quæ inconuenientia. 4. Punit impios Deus. 5. Amore. 6. Prodigus correptus, beatus. 7. fame luit. 8. Pœna ista ipsi congrua. 9. leuis. 10. crudelis. 11. misericorditer punit Deus. 12. Medicus peritus Deus. 13. extirpat luxuria radicem. 14. cataplasmate uno vulnera omnia non sanat. 15. fames utilis aduersus peccata omnia. 16. quæ deliquerunt membra puniuntur. 17. famas prodigi cur tanta. 18. Iuuentus durè castigata. 19. Deus creditor rigidus. 20. fames quæ ob immania scelera acciderunt. pag. 3.

II. 1. Proœmiolum. 2. Omnis fames à Deo. 3. Error Manicheorum. 4. triplicis generis mala. 5. Miseriarum nostrarum nos ipsi cutores. 6. Omne virulentum animal quid commodi? & omne malum quid boni habet. 7. Pro-
uincia ad quam profectus est. Prodigus cur fame percussus: de signis malicia eius expositione, sua commissione, aut priuatione seu omissione. 8. Duplex iustitia. 9. Qui non puniunt sceleratos, puniuntur à Deo iudices. 10. Con-
iectatio innocentia prouincia laborantis fame. 11. Quan-
tum valeat honorum consortium. 12. Quantum noceat malorum societas. 13. Forte clauiculum peccauit Prodi-
gus. 50.

III. 1. Inuocatio in eos qui de rebus Dei passim quaerunt. 721.

vunt, cur, quomodo? &c. 2. Magni Viri eiusmodi aliqui.
3. Ut loquuti sunt Propheta. 4. Curiositas at heitice con-
cludit. 5. arduum intellectui bonos mala, iniustos bona
tenere. 6. Bona, malaue non denominant personam, ad-
eog, nec bona nec mala dicenda. 7. Qualis sit Deus. 8.
Iusti afflicti ut eorum impediatur arrogantia. 9. Ne Dei
obliuiscantur. 10. ut vitijs via praeludatur. 11. ut
purgentur. 12. ut se agnoscant. 13. ut agnoscantur. 14.
ut lauream promerentur. 15. ut pietas exerceatur. 16.
ut Dei in se amorem habeant exploratum. 17. Item ho-
norem quo afficiuntur. 18. ut virtus eorum sit nota. 19.
ut Deum perfecte diligant. 20. ut melius inueniant.
21. ut spectatoribus prosint. 22. decus est iusto affligi.
23. Item Deo. 24. non est alius veste spoliandus, ut ami-
ciatur spoliandus. 25. duplex ius, & ut Deus minimè iniu-
stus affligens iustos. 26. Epilogus mixtus. 76.

IV. 1. Proemium super libertate eius loci: Et postquã
&c. sermonis propositio. 2. Deus aut vindictam non veloci-
rationes quinque per quas videtur impius cito puniendus.
3. Non differit Deus. 4. Grauitur punit in conscientia. 5.
ignorat arcana Dei homo. 6. rationes tredécim, ob quas
Deus differt punitionem externam. 7. Que requirunt di-
lationem punitionis & correctionis; & cur prodigis mox
non punitus. 8. cur in illa regione punitus: mali puniti eo-
dem loco quo peccarunt. 9. ut magis confunderentur. 10.
affligerentur, adeoque citius reuertentur. 11. ne regionis
incola perperam sentirent de prouidentia Dei, cernetes im-
punitum. 12. ne Prodigium pro paruo Deo haberent. 13.
Cur Deus palari passus quem requirere volebat: undécim
huius rationes: sequitur Epilogus. 130.

V. 1. Exordium. 2. fames & sitis quid significant. 3.
ut Publicani fame laborarunt, utq; peccatores reliqui. 4.
Quinq; expositiones istorum: Postquam omnia consum-
masset. 5. in hoc seculo nemo sua contentus sorte. 6. In-
giter famelicis sunt superbi. 7. auari. 8. lubrici. 9. ira-
cundi. 198.

VI. 1. Infirmantur animi uti & corpora. 2. origo fa-
mis insatiabilis animorum, ex eo quod creatura non sunt e-
gros finis. 3. Deus solus eius proprius cibus. 4. videtur tri-
angu

angulatus animus. 5. amplius est et capax. 6. Intellectus
 et voluntas actus sunt. 7. Animi nostri caelestes. 8. Non
 patitur natura vacuum. 9. Creaturae omnes vacuae sunt.
 10. applicari nequeunt concupiscibili. 11. Corporea non
 agunt naturaliter in spiritualia. 12. umbra sunt. 13. A
 multis deorantur diuites. 14. ea ratione punit Deus cu-
 pidos. 15. discursus super alijs generibus famis. 16. Hae-
 zici qui famelici quoque. 17. Ordo, siue regimen istiusmodi
 famelicio. 232.

ARGVMENTA CONCIONVM
 Tertiae partis.

Conc. I. 1. Proximum super desiderio apparenti pro-
 digi quo parens angebatur. 2. Gaudium regionis abscen-
 dente prodigo. 3. Citissime exiit prodigus loco inhonesto;
 optime; et cur citissime. 4. Peccata, potissimum carnis
 mittantur cito. 5. Quare ad Patrem non rediit. 6. Cur
 ad hoc à Deo nondum inspiratus. 7. Corripiebat, simulque
 iuuabat prodigum Deus, et quare. 8. Quibus se probe in-
 structum probauit Prodigus. 9. serui in Dominus offi-
 cium. 10. Obscurus est Prodigus Domino inlyto, con-
 stantiq;. 11. Vni, vno tempore adhaesit. 12. Dominum non
 mutauit. 13. Spectatus vir fuit Dominus eius: laus, vitu-
 periumq; aula obiter. 14. breuis epilogus. 3.

11. 1. Prologus vnde amor et odium. 2. Peccator in-
 constans in cupiditatibus suis. 3. Peccatum peccatum tra-
 hit et quomodo. 4. Non cogitur homo peccare. 5. Peccato
 à se su alienus. 6. Vnde haereses. 7. Qui hero se subegerit
 prodigus. 8. Qui peccatum dicatur cuius regionis cuiusdam.
 9. Nonnulla vitia peculiaria nationibus et urbibus. 10.
 Prodigus melior nobis. seruis tot diuersorum vitiorum. 11.
 Seruitus in quo consistat. 12. Peccatores sunt macipia dia-
 boli, et quomodo hic peccati cuius dicatur. 13. Adhaerunt
 Gentiles idolo cuiusdam peculiari et Philosopho. 14. Vi ha-
 zetici quoque, adhaerant et adglutinati sint vni. 53.

11. 1. Prologus: à peccatis oriuntur, et prodigus miser.
 2. plactus seruituti indigna prodigo. 3. laudandus he-
 rus eius ab hospitalitate: huius praconium et pramium.

4. Prodigii heus misericorditer, clementer, iusse se habuit.
5. Seueriores Domini carpuntur. 6. timebat adhuc Deum
prodigus: obediens paratus, promptus industrius. 7. Merito
ad eam seruitutem deductus. 8. Plexi per eadem, v. l. simi-
lia quorum causa peccarunt homines. 9. Dei despectores,
despecti. 10. Epilogus sententiosus ad seruos & Dominos.
114.

IV. Concionis partis primæ. 1. Proœmium à con-
nexionem causarum, materia lugubris & sordida. 2. Villæ
diaboli esse concupiscentiam carnis, oculorum, superbiam
vitæ. 3. Publicani ut fuerint in eas missi. 4. Peccato-
rem esse rusticum, ignobilem, pluribus occupatum: dia-
bolum diuisionis auctorem. 5. Hæretici qui dicantur in
agrum missi. 6. Qui à potentibus adiuti. 7. Ut fides
plures teneant. 8. Extaticam auctoris deuotionem. 154.

Partis secundæ Concionis eiusdem. 1. Ampla &
breuis est Parabola. 2. pessimo operi destinatus prodigus.
3. Porci etymon. Animal monstruosum est, figura, inge-
nio, cibi quantitate & qualitate, odoratu: prodigiöse inui-
sibile, stolidum, lasciuum, feroc. 4. Porci figura dia-
boli. 5. Sympathia porcorum & demonum: conuenientia
figura & ratione victus: diaboli inuiciles, lubrici, iracun-
di, ut porci. 6. Porci sunt mali cogitatus, sensus soluti,
appetitus brutales; pars hominis inexplebilis. Porcos pas-
cere, est peccata anonyma patrare: peccatores docere, fo-
uere, delectare, eis fauere. 7. Porci & portarij innumeri.
8. Epilogus. 173.

V. 1. Pictura & pœses similes: de prodigo parabola ar-
tificiosa. 2. Libertas & elegantia figurarum Iesu Chri-
stii in ea. 3. Non omnes qui humanam speciem referunt.
4. Quid requiratur ad hominem, & de metamorphosi-
bus varijs. 5. Eas non accidisse realiter, nec quo ad cor-
pus, nec quo ad animam: & de Pythagora opinione quo ad
transmigrationem animarum. 6. Quidam homines sa-
pius bruta. 7. Ignari dicti bruta. 8. Quindecim pecca-
torum genera ad porcos collata. 9. Hæretici porci: eorum
domini suarij & quomodo. 10. breuis epilogus. 217.

VI. 1. Proœmiolum continens subiectum sermonis. 2.
Epitaphium versionum & uerborum (Cupiebat: Implere:
Vca-

Ventrem: Siliquis: Illis: Manducabant:) deque Chri-
sti artificio. 3. Etyologia vocis graece κάρων, & lati-
na Siliqua, de siliquarum generibus & qualitatibus. 4.
Quas expetebat Prodigus siliquas, adiecta commiseratione
& sarcasms quibusdam. 5. Poena tali delicto con-
ueniens erat; tractatulus contra profusos. 6. Optimum
condimentum fames. 7. De Publicanorum ventre & o-
cto siliquarum speciebus quibus eum implere expetebant.
8. Carnis voluptates ac delicatos cibos optimè siliquas
vocari. 9. Honores mera sunt siliqua. 10. Vt peccator
siliquarum recordatione conatur implere ventrem, & dia-
bolus suos solis siliquis pascit. 11. Publicanorum venter
& mens quam cupida siliquarum. 12. Cuiusmodi erant
siliqua, quas concupiscebant Gentiles. 13. Contemptus
vana & impudica poësis. 14. Apologia brevis pro Poëtis
castis. 15. Hæretici nil nisi siliquas habent.

VII. 1. Lætionis huius propositio. 2. Prodigus male
solutus. 3. Male soluere suis seruis enorme peccatum. 4.
Quare nullus misertus sit prodigo rationes octo. 5. An
prodigus licitè in tali possit capere heri sui bona. 6. Nemo
illi dabit Publicanis accommodatur. 7. Diaboli praxie
in peccatores. 8. Deus impedit peccata. 9. Male Gen-
tilibus satisfacit. 10. Epilogus ad Auditores specialiter
ad Prodigum.

VVLGATA

TRANSLATIO, QVAE

PVTATVR ESSE HIERONYMI QVOD

eam Codicum Græcorum, & veterum collatione e-

mendauerit, illis tantum, quæ sensum videban-

tur mutare, correctis, vt idem insinuat

præfatione in Euangelistas ad

Damasum.

11. **H**omo quidam habuit duos filios. 1.
12. Et dixit adolescentior ex illis Pa- 2.
tri, Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me
contingit. Et diuisit illi substantiam.
13. Et non post multos dies, congregatis omnibus a- 3.
dolescentior filius peregrè profectus est in regionem
longinquam: & ibi dissipauit substantiam suam vi-
uendo luxuriosè.
14. Et postquam omnia consummasset, facta est fa- 4.
mes valida in regione illa, & ipse capit egere.
15. Et abiit & adhaesit vni ciuium regionis illius. 5.
Et misit illum in villam suam vt pasceret porcos.
16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis 6.
quas porci manducabant: & nemo illi dabat.
17. In se autem reuersus dixit. Quanti mercenarij 7.
in domo patris mei abundant panibus: ego autem
hic fame pereco.
18. Surgam & ibo ad Patrem meum, & dicam ei. 8.
Pater peccati in celum & coram te.
19. Iam non sum dignus vocari filius tuus; fac me si- 9.
cut vnum de mercenarijs tuis.
20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem 10.
adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & miseri-
cordia motus est, & accurrens cecidit super col-

A lum

- lum eius, & osculatus est eum.
11. 21 Dixit q̄, ei filius, Pater, peccati in cœlum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus.
12. 22 Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferre stolam primam, & induite illum, & date annulū in manu eius, & calceamenta in pedes eius:
13. 23 & adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur:
14. 24 quia hic filius meus mortuus erat & reuixit: perierat & inuentus est. Et cœperunt epulari.
15. 25 Erat autem filius eius senior in agro, & cum veniret & appropinquaret domui, audiuit symphoniam & chorum:
16. 26 & vocauit vnum de seruis, & interrogauit quid hæc essent.
17. 27 Isq̄, dixit illi, Frater tuus venit & occidit patrem tuum vitulum saginatum, quia saluum illum recepit.
18. 28 Indignatus est autem, & volebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum.
19. 29 At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis seruo tibi, & nunquam dedisti mihi hædum vt cum amicis meis epularer:
20. 30 sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti illi vitulum saginatum.
21. 31 At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecumes, & omnia mea tua sunt,
22. 32 Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

11 ἔπει δὲ ἄνθρωπος τις εἶχε δύο υἱούς.
 12 καὶ ἔπειν ὁ νεώτερος αὐτῷ πατρὶ, πάτερ, δός μοι
 τοῦ ἐπιβάλλοντος μέρος τῆς οὐσίας, καὶ διέδωκεν αὐτῷ τὸ βέλτιον.
 13 καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα
 ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ
 ἐκεῖ διεπόρτισεν τὴν οὐσίαν αὐτῆς ζῴων ἁλώμασι.
 14 ἀπατήσας δὲ αὐτῆς πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰ-
 σχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκεῖνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο
 ὑστερεῖσθαι.
 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη εἰς τὴν πολιτείαν τῆς χώρας ἐκ-
 εἰνης, καὶ ἐπεμφορῶν αὐτῆ εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτῆ βόσκην
 χοίρους.
 16 καὶ ἐπιθύμῃ χαμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτῆ ἀπὸ τῆς κε-
 ραπίων ὧν ἔσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς εἰδὼς αὐτῷ,
 17 εἰς ἐπιτόριον δὲ ἔλθων, εἶπε, πόθι μιθῶμαι τῆς πατρὸς
 μου περιουσίας; ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι.
 18 ἀναστὰς πορεύθη πρὸς τὸ πατέρα μου, καὶ ἔρῳ αὐ-
 τῷ, πάτερ, ἡμάρτην εἰς τὸ οὐρανόν, καὶ ἐνώπιόν σου.
 19 καὶ οὐκέτι εἰμί ἀξίος κληθῆναι υἱὸς σου, ποιήσόν με
 ὡς ἓνα τῶν μισθῶν σου.
 20 καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὴν πατέρα αὐτοῦ, ἐτι δὲ αὐτῷ
 μακρὰν ἀπέχοντι, εἶδον αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐ-
 σωλαχνισθεὶς καὶ δραμὰν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν ἄσχηλον
 αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
 21 ἔπει δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, πάτερ, ἡμάρτην εἰς τὸ οὐρανόν,
 καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμί ἀξίος κληθῆναι υἱὸς σου.
 22 ἔπει δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, λέγει ἔγκα-
 τε τὴν σόλην τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσαι αὐτόν, καὶ δότε
 δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς
 πόδας.

13. 23 ἡ ἀνεγκάνεις τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν δύσαίε,
 ἡ φαγόντες εὐφρανθήσονται.
14. 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς με νεκρὸς ἦν, ἡ ἀνέζησε· ἡ ἀ-
 πολωλώς ἦν ἡ εὐρέθη· ἡ ἤρξατο εὐφραίνεσθαι.
15. 25 ἦν ἡ ὁ υἱὸς αὐτῶν ὁ πρεσβύτερος ὃν ἀρχῶν ἡ ὡς
 ἐρχόμενος ἡγγισε τῆ οἰκίᾳ, ἡκῆσε συμφωνίας καὶ
 χορῶν.
16. 26 ἡ προσκαλεσάμενος ἡνα τὸν παῖδων, ἐπιωθά-
 νειτο τί εἶη ταῦτα.
17. 27 ὁ ἡ εἶπεν αὐτῶν, ὅτι ὁ ἀδελφός σε ἦκα. ἡ ἔθεσεν
 ὁ πατήρ σε τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν ὅτι ὑγιάνον-
 τα αὐτὸν ἀπέλαβεν.
18. 28 ἀργίῳ ἡ, ἡ ὅτι ἡδελὸν εἰσεληθῆν. ὁ οὖν πατήρ
 αὐτῶν ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.
19. 29 ὁ ἡ ἀποκριθεὶς τῶ πατρὶ ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δε-
 λεύωσαι, ἡ οὐδέποτε ἐντολήν σε παρήλθον. ἡ ἐμοὶ
 οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἡνα μετὰ τῶ φίλων με εὐ-
 φρανθῶ.
20. 30 ὅτε ἡ ὁ υἱὸς σε αὐτῶν ὁ χαλαραγὼν σε τὸν βί-
 ον μετὰ πορνῶν, ἡλθεν, ἡύσας αὐτῶ τὸν μόσχον
 τὸν σιτευτόν.
21. 31 ὁ ἡ εἶπεν αὐτῶν, τέκνον, σὸ πάντῃ μετ' ἐμῶν εἶ,
 ἡ πάντα τὰ ἐμά σά ὄσιν·
22. 32 εὐφρανθῆναι ἡ ἡ χαρῆναι εἶδει ὅτι ὁ ἀδελφός σε
 οὗτος ὁ νεκρὸς ἦν, ἡ ἀνέζησε· ἡ ἀπολωλώς ἦν, ἡ εὐ-
 ρέθη.

INTERPRETATIO SYRIACA.

- 11 **E**T dicebat eis rursum Ieschua, Vir quidam habebat filios duos: 7.
- 12 Et dixit ei filius eius minor natu, Pater mi, da mihi partem quæ mihi contingit ex domo tua. Diuisit itaque eis possessionem suam. 2.
- 13 Paucis autem post diebus collegit filius ille minor quacumque ad se peruenerant, & profectus est in regionem longinquam, & illic dilapidauit substantiam suam dum profusè uiueret. 3.
- 14 Quumque consumpsisset quicquid habebat, fuit fames magna in regione illa, & cæpit egere. 4.
- 15 Abiens itaque sese adiunxit vni ex filiis ciuitatis (ciuibus) regionis illius & ille misit eum in villam, vt pasceret sues. 5.
- 16 Et concupiscebat implere ventrem suum ex siliquis illis quas edebant sues, & nemo ei dabat. 6.
- 17 Quumque ad se redisset, ait, Quot sunt nunc mercenarij in domo patris mei qui abundant pane, ego verò hinc fame pereor! 7.
- 18 Surgam, proficiscar ad patrem meum, & dicam ei, Pater mi, peccavi in cælum & coram te: 8.
- 19 Neque amplius sum dignus qui vocer filius tuus: fac me vt vnum ex mercenarijs tuis. 9.
- 20 Surgens, igitur venit ad patrem suum, quumque adhuc longè abesset, vidit eum pater ipsius, & misertus est eius: & accurrens incidit in collum eius, & eum deoscularus est. 10.
- 21 Dixit autem ei filius eius, Pater mi, peccavi in cælum, & coram te: neque sum dignus qui vocer filius tuus. 11.
- 22 Dixit verò pater ipsius seruis suis, Depromite stolam 12.

- stolam primam & induite eum, & ponite annulum
in manum eius, & calciate eum soleis.
13. 23 Et adducite mactate bouem saginatum, & edamus ac oblectemur.
14. 24 Quia iste filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est: ceperantq; oblectari.
15. 25 Ipse autem filius eius senior erat in villa. quumque venisset & appropinquasset domui, audiuit vocem concentus multorum.
16. 26 Et aduocauit unum ex pueris, & sciscitatus est ab eo, quid istud esset.
17. 27 Dixit ei, frater tuus venit: & mactauit pater tuus bouem illum saginatum, quod sanum eum receperit.
18. 28 Et indignatus est, noluitq; introire. Egressus autem pater eius, efflagitauit ab eo.
19. 29 Is vero dixit patri suo, Ecce tot annos seruo tibi seruitutem, nec vnquam transgressus sum mandatum tuum, nec vnquam dedisti mihi hadum, ut oblectarer cum amicis meis.
20. 30 Huic autem filius tuo quum profuderit possessionem tuam cum meretricibus, & venit, mactasti ei bouem illum saginatum.
21. 31 Dixit ei pater ipsius: Fili mi, in omni tempore tu es mecum & omnia mea tua sunt.
22. 32 Oblectari autem nos oportebat, & gaudere, quod iste frater tuus mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est.

Sic habet Benedictus Arias Montanus Hispanensis in Bibliis variarum linguarum à Plantino impressis.

CONCIONES
DE FILIO PRO-
DIGO SECVNDVM
S. Luc.

PRAEFATIO.

Deuotus ille mellifluusque Doctor, Tenendus
sanctus Bernardus scribens in canticis in omnibus
Salomonis dilucidè docet quam me- ordo.
thodum, quem ac ordinem teneat salu-
ti suae studens, Christianus, si progres-
sum facere cupiat; quo animo, quòte
feruore sit, in illo suo tyrocinio: appositè certè vobis,
o Auditores, qui huc instruendi conuenistis; & peruti-
liter mihi, qui vt instruerem (licet impar) veni. *Est, Serm. 36.*
quod in se est omnis scientia bona, quae tamen veritate sub-
nixa sit; sed tu qui cum timore & tremore tuam ipsius sa-
lutem operari, pro temporis breuitate festinas, ea scire prius
ampliusque curato, quae senseris viciniora saluti. Nonne
medici corporum medicina portionem diffiniunt eligere in
sumendis cibis; quid prius, quid posterius, & quemadmo-
dum quidque sumi oporteat? Ergo (subdit quod dico de ci-
bis, hoc sentite de sciètijs dicentes ordine bono & studio.
Ast quo ordine? Quo studio? Idem sanctus Bernardus
eodem sermone in canticis paucis el- ganter monstrar
dicens: Quo ordine: vt id prius, quod maturius ad salu- Seneca l.
tem. Quo studio: vt id ardentius, quod vehementius ad a. 19. epist.
morem Atralus Magister Seneca, idem, inquitbat, docen ep. 109.

ri & discendi debet esse propositum, ut ille prodesse velit, hic proficere.

Cumque propriae miseriae cognitio sit scientia perquam salutaris, & ad salutem adiens; & intellectio originis humanarum miserationum, à peccatis nostris manantium, *Perditio tua ex te Israel*, omnino necessaria hoc nostro potissimum tempore conflictuum feraci, & omni generis ærumnis à iustitia veri Dei intolerandas spurcitiis tot nostrorum scelerum missis verberibus; utilissima cum sit bene poenitendi scientia; & misericordia magna quæ ad poenitentes sermō se habet Deus gratissimum pulpamentum allieendis incandisque nobis ad amorem quo ipsi tenemur, nihil aptius & pro muneris mei docendi, & vestri discendi modo præfatio, ratione deprehendi, quam si Adventus & Quadragesimæ diebus cōciones haberem in textum de filio prodigo, ut vulgò ferunt. Quibus autem præbeatis placidam, dum pro modulo fungar munere, dicitur ratio, quò & salubriores noueritis. Hic namque palpabitis manibus, hic cerneris dilucidè, ut desipiant peccatores omnes, utque omnis eorum vita in insipientia fundata sit: ut Deus insipientium horum sistere cursum notitæ aufugientium, uti quondam prodigi, ad summam inoptiam, vilemque seruitutem, & quam paleis egentem eum reducendo; Quæ viâ reducendum sit eum Deo in gratiam, ubi, conuerso ad creaturas vultu auertis fuerit quis ab eo: Denique, quibus amplexibus, quibus bairis, qua misericordia excipiat poenitentes bonitas diuina. In his verò meis lectionibus, o Auditores, faciatum phalaratumque; ne scetimini stylum, non scite instructos discursus; nec enita solas demulcere aures mihi est animus; ast, cogere & compellere animos in odium peccati, & rebelles deficientesque, à Deo voluntates diuinarum legum iugo subicere quantum dabitur, hic meus scopus. *Quæ ueritati operâ dat oratio, incomposita debet esse & simplex,* inquit Seneca. Quem ut attingamus feliciter scopum, opem, subsidiumque eccelsus imploremus, meritis & precibus vnice cogitatum meorum patronæ, sacratissima

Osee 13.

Tom. 1.

Tom. 2.

Tom. 3.

Tom. 4.

*Aug. l. de
liber ar.
bitr.*

CONCIO PRIMA.

tiſſimæ virginis matris Mariæ, dicendo:

Aue Maria.

CONCIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

1. Etymon dictionis Parabola, & complures definitiones adducuntur: 2. ut largè nonnumquam ſumatur Parabola docetur: 3. an textus de filio prodigo ſecundum propriam verborum ſignificationē ſit verus. 4. ſi que parabole in ſacris literis potuerint non accidiſſe ſecundum propriam & primam verborum acceptionem. 5. ſi qua ſint huiusmodi, & ut ab aliis diſcerni queant, queritur.

Priusquam ſuſceptam adoriamur materiam, que-ri poteſt, quo communiter nomine ſignabimus textum noſtrum, hiftoria. ne, an parabola de filio prodigo; quod Euangelifta noſter nec hiftoriam, nec parabolam dicat; ſimpliciter enim habet: *Ait autem Ieſus: Homo quidam habuit duos filios.* Verùm familiarius agens quaſtionem hanc mittam, tum maxime quod vniuerſi Doctores priſci & recentiores, quos ſaltem legi, in hunc locum ſcribētes videantur ſoluiffe, inſigniēdo hunc noſtrum textum nomine parabola, & dicendo tunc temporis à Chriſto adductas Phariſæis tres inuicem immediatè ſequentes parabolas: Prima, paſtoris erat, qui miſſis in deſerto nonaginta nouem ouibus aberrantem per deuia quæque requirebat. Altera viduæ accenſa lucerna requiretis drachmam perditam: tertia, eſt textus hic, quem communiter dicimus de filio prodigo; D. Hieronymus tom. 3. quaſt. 6. ad Algaliā, vocat textum Prodigii Parabolam.

Euangelium
de prodigo
eſt parabola.

Deinde Eccleſia Romana (cuius authoritate magis fulcior, quam ſexcentorum Doctorum particularium placitis) in ſuo Miſſali nuper reuſo ſacri Concilii Tri-

dentini decreto, dicit Parabolam capens initio huius Evangelii, hoc modo: *Dixit Iesus Phariseis parabolam hanc: Homo quidam habuit duo filios* Quod sane addidisset nunquam, ni infallibiliter parabolicum hunc textum nosset. Itaq; dudum iudicatum, hunc articulum, non est quod vltra, exentiamus: ad secundum veniamus, inquitamvisve quid significet, quid denotet dictio *Parabola*, regulariter: omnium etenim utiliter pertractandum necesse est adipisci definitionem, & essentiam plenariam notitiam.

Hier tom. Cicero l. i. Off. Omnis, qua à ratione suscipitur de ali-
3. qu. 6. ad quare institutio, debet à definitione proficisci, ut intelligatur
Algasia. tur quid sit id, de quo disputetur. Igitur dicamus primo
Et tom. 5. loco hoc die, quid importet nomen Parabola; deinde,
in c. 14. l. si textus hic ut est parabolicus, an sit quoq; in propria
sa. verborum significatione verus. Quia verò nonnullæ hunc cingent discursum spinæ, nemini fastidium ideo pariat rogo: Utile enim fuerit & necesse intelligere semel, quod omnes plurimum concernit parabolas, nō solum Evangelicas, sed & totius scripture sacre. Quia verò multa & graui difficultate non caret, è re vestra erit me sedulo audire, dum totus ero in dissipanda tenebrarum harum densitate.

Ergo, dictio Parabola, Latinis & Gallis vsurpata, deducitur à Græco $\pi\alpha\rho\beta\omicron\lambda\omicron\iota$, uti innuere videt magnus ille omnium linguarum erarius S. Hieronymus, diuersis in locis, & post ipsum alii multi. Estque hæc dictio composita & coagulata ex aliis duabus, præpositione $\pi\alpha\rho$ quæ idem signat quod *iuxta*, vel, *prope*, & $\beta\omicron\lambda\omicron\iota$, id est *torum*. Atq; parabola idem significaret quod *iuxta* torum; accedens ad rei summam propositio alludens, vel circumstans principale, & illud per ambages & circumloquutiones significans. Etymologia hæc desumitur ab antiqua quadam Glossa, quam subscriptione & sigilli appensione probare non ausim, quia parabola, fortudete nobis videtur paraholam, mutando B. in H. aspirationis notam.

Reiicitur opinio. Alii nonnulli tum Theologi, tum in humanioribus
Glossa or di. in c. 1. Prosa. Salom.

eruditi, dicunt ἡ ἔσθλη deduci à ἡ ἔσθ, quod significat, prope, aut iuxta, conformiter ad Glossam supradictam, ac dictione ἔσθλη, quæ sonat, sententiam, intentionem aut scopum propositionis. Atque parabola idem valeret quod accedens, aut appropinquans ad sententiã, scopum, mentem authoris.

Hæc opinio non improbat.

Simon Cassianus L. 6. de Parab. saluatoris in prologo: παρὰ, inquit, Græco eloquio, nostro prope seu iuxta intelligitur: ἔσθλη autem in Græco, in Latino sententiam sonat. Erit ergo parabola, quæ non proprie, sed improprie appropinquabit illi sententiã, quam auctor intendit edicere, seu quod intendit includere in audientium corda siue legentium. Lyranus in c. 1. Prou. salomonis, & in cap. 1. cantic. dat eandem etymologiam. ἔσθλη, velle, aut cõsulere Mureto. Mancinellus similiter, nisi quod scribit ἔσθλη cum diph. hongo.

Io D. l. de figur. tropicis parabolam dicit adis. Etionem, à ἡ ἔσθ, id est iuxta, et ἔσθλη, id est iactus.

Alii adstruentes, vt præfati, deduci à ἡ ἔσθ & ἔσθλη, secus tamen interpretantur dictionem ἔσθλη, dicendo figurare iactum aut positionem. Quasi dicentur parabola esse comparationem iactam post aliud quippiam, per modum perstringentis. Haud perperam, vti sentio, quandoquidem verbum Græcum ἔσθλη, à quo ἔσθλη, adiunctum præpositioni cuiuscumq; ferè semper iacere, ponere, adicere significet. vt hyperbole, dicendi quædam figura, idem valet ac si dixeris, iacere, ponere, adicere, eloqui supra aut amplius quam veritas ferat; superiectum seu corollarium adicere veritati. Deinde, dicitio *symbolum*, quæ etiam à ἔσθλη descendit, signat quod ponitur, iacitur, colligitur in vnum tum pecuniarum, tum ciborum, vbi multorum initur societas. Amplius, nomen παρὰ ἔσθλη, siue Parenthesi significat interiectionem, insertionem, adiectionem propositionis, quæ possit addi vel omitti, oratione nullatenus turbata, intercisã, aut in necessariis mutila. Ita in ἡ ἔσθλη, composito nomine dici potest, quod ἔσθλη, pars & specimen totius adiunctũ præpositioni ἡ ἔσθ significet propositionem obscuram emissam in scopum, vt feriat & perstringat quasi obiter, quod aperte potest proponi. Vt vt sit de significatione

πάσθω, id est iactio, vt sit adiecta cuiquam rei comparatio.

Opinio 3. Hyperbole quid. Symbolũ quid.

παρὰ ἔσθλη quid.

Parabola quid.

cularum tot acrim ingeniorum acie illustratam proficere intendo. Itaque pergamus.

D. Hieronymus in cap. 4. Matth. *Est proprie Parabola natura discrepantiū sub aliqua similitudine facta comparatio.* Parabola-
rū sacrarū
definitio-
nes variæ.

Iacobus Spieg. in suo Lexico iuris, ait: *Parabola est similitudo sumpta ex veritate. Sic cum dicitur hominem quendam habuisse duos filios, quibus diuisit suas portiones, oportet esse in rerum natura & hominem, & filios, & hereditatem, & diuisionem portionum.*

S. Thomas Aquinas p. 1 q. 1. art. 10. ad 3. *Parabola est sententia habens obscuram similitudinem. Sic nonnulli eliciunt; sed forte melius ut sequitur: Parabola est sermo, in quo verba non res suas proprie, sed ipsa res per verba illa significat a aliis res figuratè significant.*

Idem super Iaiam 14. coll. 1. *Est sermo similitudinarius, qui aliud dicit, & aliud significat. Quæ definitio scolis arctior æquò forte videbitur. An non verisimile S. Thomam virum doctissimum ingenioque acerrimum dictionem sermo, posuisse, ut signaret primò id, ad quod hæc tenus instituta est, nempe sonum sensitiuū & auditu perceptibilem: deinde ut denotaret impro-
prie, signum, factum, actionem omni alio sensu exteriori perceptibilem? Nutibus enim & signis sermo habetur; Nutu, signisq; loquuntur. Quin scriptura sacra subinde notat a pertè nomine sermonis signū proprie visibile; ut in Exodo Dominus ad Moysen, ait cap. 4. *Si non crediderint neq; audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.** Quid. 4.
Metam.
in Pyra-
mo.

Deinde, haud venia indignus censendus est, quod auditas obiectum (sonum scilicet seu vocem) sumptur S. Thomas pro obiecto visus (quod proprie est res visibilis), ex quo Theologi omnes, & scriptura sacra assumant nonnullam terminos peculiare obiecto visus, ut denotent auditus, aliorumq; sensuum exteriorum obiecta, dicendo id visibile quod proprie loquendo non videtur, sed auditur, aut alio sensu percipitur corporeo. D. Aug. l. 10. in cap. 35. *utimur verbo videndi etiam*

visus quia
primatū
tenet in
sensibus,
intermis-
cetur om-
nibus.

etiam in ceteris sensibus, cum eos ad cognoscendum intendimus. Sacramenti definitionem assignantes Theologi, an non dicunt; *Sacramentum est sacra rei signum efficax visibile?* Dicitur *visibile*, non se extendit aut sumitur pro signo quod videtur, minime, sed videtur aut percipitur aliquo sensu exteriori? Quid? Quod in Exodo dicitur populus ad radices montis constitutus vidisse voces Domino dante legem Moyfi in vertice montis? An non designatur percipisse clangorem tubarum, strepitum & fragorem tonitruorum? *Cunctus populus videbat voces.* D. Augustinus l. 2. loquutionis de Exodo longe post initium tom. 3. *Notandum scripturam voces solere appellare tonitrua, quas voces Dei, etiam Pharae superius appellavit.* videri nequit vox, sed auditur: inde consequitur verbum videre sumi etiam pro audire, uti habes & in Isaia, ubi dicitur non fuisse sermonem in vnicuique domo Ezechiae Regis, quem non ostenderit Legatis Regis Babylonie.

D. Aug. Quoniam vero haud alienum est scriptoribus, sacris
tom. 4. l. uti interdum dictione una pro altera; una eadem duobus
1. quest. denotare diversa, atque convenientem proprie uni ex
in Exod. quinq; nostri corporis sensibus transferre aliquando
quest. 72. ad designandum plures, dico S. Thomam in sua Parabola
videatur. definitione sumere nomen *sententia* siue *sermonis* pro omni quo cordis nostri arcana aliis pauci queant, siue sit signum sine verbo; siue verbum sine signo; seu verbum & signum simul.

Parabola Attende quoque ut doctissimus Thomas parabola
omnis similitudinis dicit. dicat in altera definitione sermonem imaginatum: in altera, sententiam habentem similitudinem, obscuram tamen; commostrans de essentia parabole esse, quod genuinam habeat similitudinem eius quod significat; innuens etiam in omni parabola requiri relationem, collationem, comparationem unius cum alio, sequutus D. Hieronymi & D. Augustini placitum. D. Hieron. tom. 5. l. 3, comment. in Is. c. 14. *Quomodo (ait) parabola dicitur, que nulli alteri comparatur?* Augustinus tom. 8. in Psal. 68. *Parabola dicitur, quando datur similitudo aliqua.* Addit pulchre S. Thomas

mas similitudinem obscuram, parabolas, donans ob- *Plutarch.*
 scuritate cen mitella, notāue, qua videantur tegete & *1. m. 1. mo*
 inuoluere reuerentem, quomodo pretiosa quæq; linteis *sal tract.*
 vel sericis obducimus, eo tamen modo, ut transpareāt *de modo*
 Idipsum Donatus & Diomedes Grammatici illustres *audiedo.*
 concedunt paramiis siue Prouerbiis, quæ quodāmodo *rum Poë.*
 do parabolas cognata sunt. Quod uero obscuritas sit *rarum, ve*
 quasi proprium parabolis, aperte insinuare uidentur *terum a-*
 scripturæ sacræ pleriq; in locis, ut in Ecclesiastico, ubi *dogia si-*
 dicitur cap. 39. *Occulta Prouerborum exquireret sapiens, & millima*
in absconditis parabolarum conuersabitur. An nō aperte *putat sa-*
 monstrant hæc uerba parabolas regulariter obscuras? *rorum my-*

Marci 4. Cum diceret Dominus Iesus datum disci *steris &c.*
 pulis nosse mysteriū regni Dei, cæteris autem in parā-
 bolis, an non ueritatem parabolis inuolui & regi sacis
 ostendit? Cum diceret apostoli Magistro suo Ioan. 6.
Eccē nūc patam lequeris & prouerbiū nullum dicis; oppo-
 neres Prouerbiū siue parabolā rei perspicuæ & euidē-
 ti, nunquid obliquè eius obscuritatē non insinubāt?

Quæ dicimus, probata sunt testimonio & subscri-
 ptione antiquorū Doctorum multorum, qui de Para-
 bolis & rebus obscuris, ænigmaticisq; agunt; ac in-
 ter hos Patris Irēnæi perantiqui doctores, qui Parabolas
 collocat in classe ambiguarum & amphibologeri-
 corum. S. August. in Ps. 77. inquit Parabolas suo ipso no-
 mine exprimere desudandum in sui inuestigatione. S.
 Clemens Alexandrinus ait Prophetarum arcana tēp-
 tis & parabolis contecta. S. Hieronymus dicit nuces,
 & putamina sub quibus nuclei latēt; echinos hispido-
 castaneorum, aurifodinas. Alibi dicit parabolarum &
 ænigmatum intellectum dubium esse & incertum. S.
 Salon Episcopus Viennensis in parabolas Salomonis
 scribens inquit, dictas parabolas, quia latētes sunt res,
 & occulta designāt mysteria. Eruditè Rupertus com-
 parat parabolas Christi somniis Ioseph. somnia ob-
 scuræ sunt significationes, & quasi ueritatis umbræ, &
 tales ergo parabolæ, si metaphoricè dici possunt som-
 nia. Irenæus lib. 2. in hæresi cap. 46. initio: *Parabola*
debent ambiguis adaptari. Idem cap. trigesimo octauo:
Prophe-

Prophete in parabolis & allegoriis & non secundum sonū ipsarum dictionum plurima dixerunt.

D. Augustinus tom. 8. præfat. in Psalm. 77. *Quis audeat velut manifestas legendo percurrere parabolas, quæ nominibus suis indicant alius perscrutari oportere?* In Psalmum 48. concione prima, insinuat parabolam esse quid obscurum. Idem tomo 4. quæst. ex Matth. ca. 14. *Subinsinuat per obscuritates parabolarū quibusdam Iudeis occultatas salubriter sententias Domini.*

Clemens Alexandrinus l. 6. Stromatum: *Neque ipse Seruator ad eū crasse & generaliter eloquutus est, ut ea facile capi possent ab omnibus. sed differuit in parabolis. Ibidem: Myſteria Prophetarum teguntur parabolis. Scripturarum stylus parabolicus est.*

D. Hieronymus tomo 7. in cap. 7. Eccles. *Parabolas dicit aliud in medulla aliud in superficie polliceri. Ibidem: Quasi in terra aurū, in nuce nucleus, in hirsutis castaneorum operculis fructus requirendus in parabolis.*

D. Salonijs Episcopus Viennensis dialogo 1. in Parabolas Salomonis in principio, ait, *Salomonem suo Libro nomen parabolarum imposuisse, ut per hoc demonstraret quia non iuxta litteram, sed aliter & spiritaliter intelligere debemus quod dicit. Et paulò post: Parabola, inquit, dicuntur, quia occulta sunt & secreta myſteria significant.*

Rupertus tom. 1. de Trinitate & operū eius; in Gen. l. 8. cap. 21. loquens de somniis Ioseph: *Sicut in somnio, ait, sic & in parabola, dum aliud dicitur, aliud intelligitur: quemadmodum & aliud umbra, & aliud corpus, & tamen nonnunquam ex umbra corpus cognoscitur.*

Glossa Ordinaria in cap. 1. Prouerb. *Videtur dicere proprium esse parabolis ut occulta sint; ideoq; hoc nomen operi à Salomone impostū, ut non iuxta litteram, qua dicit intelligamus. Berthor. in dict. Parab. 7. est sermo sub figuris, metaphoris & apigmatibus palliatus. Porro, etsi nunquam obsecræ dicerentur Patribus parabolæ, huiusmodi nos deprehēdimus eas; primò, quia vna eademque parabola interdum à diuersis pertractata diuersè exponitur (tametsi non contrariè,) explicantibus alijs*
vno.

sensus, quem primò littera significat, nulla ferè est habenda ratio, sed eius, qui per parabolam intelligitur. Verisimilis narratio, ut eo differat à fabulâ: neque enim verisimilia sunt, qua in fabulis referuntur. Per collationem ad aliud, ut eo differat à tropicis aliis, & figuratis loquutionibus, que sine collatione enuntiantur. Narratio, ut eo differat à proverbis, sententia, apophthegmate.

Parabola
definitur
ab Autho.
re.

Possèm hoc loco congerere definitiones alias complures; ne verò vobis sim rædio, ò Auditores, silentio labens pertransibo; adducâ autem meam ex aliis multis coalescentem: Parabola est obscura comparatio personæ, status, negotii cum alio, referens similitudinem aut dissimilitudinē, aut contrarietatem; siue verbis solum, siue solis factis, seu vtrisque iunctis. Exempla earum quæ referunt quod contrarium est in duab. personis. Apostolus 1 ad Corint. 9. ait: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.*

Virg. 2.
Æneid.

*At non ille, fatum quo te mentiris Achilles,
Talis in hoste fuit Priamo, sed iura fidemq;
Supplicis erubuit &c.*

Brutus occidit liberos proditionē molientes: Manlius virtutem filij morte multavit.

Quas nunc proferam, in quo consistat dissimilitudo, manifestant. David populi sui saluti consuluit, vti & Christus; imparem tamen meretur gratiam David; vti que qui solummodo mortis discrimini se obiecit pro amicis; quam nec subiit: Christus verò magnanimiter eam pertulit, quin & pro hostibus. Amplius, si dixerò: vt serpens æneus in crucem sublatus sanabat, qui se aspicerent ictos, ita Christus salutem tulit peccatorib. criminū suorum iaculis cōfossis & faucis, expansus super crucis ligno, iis, in quâ, qui viua fidei lumina in mortem eius desigunt. Serpens sanabat, ast portâ diuinâ, aliunde accepta, nec nisi à morte temporaria præservabat: rursus, sanat nos Christus, propria sua & naturali potestate, vitamq; donat sempiternam. In his omnib. dicendi modis vnum cum alio convenit in aliquo, deinde in alio repugnare ostenditur; quo fit *ut in parabolicam assurgat oratio.*

Aug. tom.
9. trac. 12.
in Ioan.
6. 3.

*Hectoris Aeneaq; manu victoria Graium haſit &c. Virg. 11.
Ambo animis, ambo inſignes praſtantibus armis, Aeneid.
Hic pietate prior.*

In his autē & ſimilibus, quas adducā loquutionibus, demonstratur ſolum, in quo res vna cōueniat cum altera. Quemadmodū in libertatē aſſeruit populū ſuum *Ita Chry-
David proſtratione portentosa illius turris carneæ, ſoſt. 10m. 5
prægrandis & enormis Cyclopiſ, gigantis, in quā, Go hom 44.
liath; ita Saluator mundi, strenuus certē Athleta li. ad Antio-
beritati fideles ſuos reſtituit, dæmoni caput allidendo, chum.
conterendoque. Præterea, vt Rex Iofias euerſa pro ſus 4. Reg. 23;
populi ſui omni idololatria, cultum diuinum contem-
ptu obliuioneq; ſepultum priuſquam regni ſuſciperet
gubernacula, reſtituit: ſic noſtro ſeculo hic aut ille vir
inclytus terminis imperii ſui excedere coegit hæreſes
(& vtinam!) perſequendo hæreſiarchas diſtincto ferro;
fidem catholicā iacētē reſtituit armis, ac ab omni-
bus vitiis vindicauit ante ſuam in imperio inaugura-
tionem collapſam. Hoc dicendi modo fit comparatio,
monſtraturq; ſimilitudo vnus cum alio.*

Atq; quoniam diximus ſtatum conferri cum ſtatu,
& negotium cum altero ſibi ſimili per parabolam, ex-
emplis familiarib; planum fiat vtrumque. Parabolicè,
meo iudicio, conferret ſtatum ſtatui, qui diceret cum
Achæ Regi Syriæ Den adad, dum triumphos (vt aiūt,) *3. Reg. 20;
ſibi decerneret ante victoriā, & de ſymbolo hospite q-
teret non præſente: Qui accinctus eſt non gloriatur vt
diſcinctus; in campo certaminis adhuc conſtitutus nō
eſt cur inſoleſcat ſuperbè, vt qui iā parta gloriatur vi-
ctoria. Ne gloriatur accinctus aquè vt diſcinctus. Aut qui
cū S. Paulo ſic ratiocinaretur. Quis militat ſuis ſpēdiis
vnuquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit?
1. Cor. 9.
Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? vbi
monſtrat à Corinthiis neceſſaria victui accepiſſe extra
muneris ſui rationem non eſſe; haud ſecus ac paſtor
& vinitor, ille ab ouibus, hic à vinea paſcuntur? Aut
qui diceret: Prima ſecula mundi creati, aut re-
creati, aurea erant; virorum & mulierum aureo-
rum feracia: aſt poſtmodum alchimia immutata &*

noxia homines illi aurei & secula mutati sunt in homines & secula argenteos; dein in secula ærea; nunc ætatem in ferrea. Quibus exprimitur deploranda non satis metamorphosis optimæ & celebrandæ vitæ maiorum, in nostram nimis sane descedam. Ad hoc ipsam facerent usurpata quæ dicit Ieremias in Threnis: Quo-

Thren. 4. modo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum! Filii Sion inclyti, & amicti auro primo; quomodo repatati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?

Socrates Theocritus, bonos homines vocat aureos viros. **St apud Pla.** quis, inquit, nunc ex nostris bonus sit, an nepotes hunc Antonem in rei generis ab Hesiodo æstimari?

Cratyl. Porro, refertur negotium ad negotium, & parabolice monstratur consonantia utriusque, quando agit Christus de gaudio pastoris & amicorū, que prius aberrante & perdita reducta ad caulam; ad denotandum gaudium Dei & Angelorum peccatore à via sua mala

Vide D. redeunte ad meliorem frugem. Notandum vero nonnunquam in parabolis quæ sunt secundum similitudinē **Aug. tom.** duna referuntur ipsæ, aut paulo post addi expressè huiusmodi terminos: *Sicut illud, ita & illud.* Si fuerint **Euang.** petiti à dissimilitudine: *Si illud, quanto magis illud?* **e. 45.** Aut: *Si non illud, quanto minus illud?* Interdum huiusmodi collationes, illationesque non exprimuntur, sed animo meditandæ relinquuntur obscure. Primi generis, & applicationis apertæ sunt, Pastoris gaudentis de o-

ue inuenta; mulieris inuenientis perditam drachmā: **Matt. 12.** Ionæ in ventre ceti, & Christi in corde terræ: debitoris

Budeus decem mille talentorum (quæ summa excrevit ad sexdecies centum mille scutata; sumendo talentum pro sexcentis aureis) inhumani nimis & inimicordis in conferuum: piscatorum, completa piscatione eligentium bonos pisces in vasa, malos autem foras mittentium. **Psal. 57.** *Sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.*

Alterius generis, quibus nulla adiungitur expressè applicatio aut comparatio, sunt, virginum decem, sapientium & fatuarum: superactorem zizaniorū, post

bonæ sementis sationem : grani synapis : fermēti, ab-
 fconsi in farinæ satis tribus, & aliæ similes innumeræ;
 hæc quoque nostra cum cæteris.

Si mirum fortè videatur cuiquam addi in definitio-
 ne Parabolæ, siue verbis, siue factis disunctim, siue v-
 trisque coniunctim; nouerit addita ad includendum
 & comprehendendum gesta quædam significantia a-
 liud; quibus aliquando adiungitur oratio, alias non.
 Nouerit quoque Venerabilem Bedam in commenta-
 riis super Euangel. Marci dicere: *Quomodo Dominus*
multa in parabolis dicere, ita etiam nonnulla in parabolis
facere solebat. vtque constent ista, idem Doct̃or dicit 11. Marci.
 Dominum quærentē fructum ex sicu frondosa, & ma-
 ledicentem quia in ea nullum inuenerat, significasse
 maledictos coram supremo numine, quibus cum sit
 apparatus egregius sermonis cōptuli & pii, nulla sunt
 opera bona.

Gesta pa-
 rabolica.

Beda t̃.
 2 l. 3. in e.
 11. Marci.
 Vide ibi
 pulchra.

Habent Christi miracula, si intelligatur, linguã suam. Aug. tom.
 Nam quia ipse Christus verbū Dei est, etiam factum ver-
 bi verbum nobis est.

Aug. tom.
 9. tract. 24
 in Ioan. i.
 nittio. Gre-
 gor. hom.
 31. in Eu-
 angel.

Dominus & Redemptor noster per Euangelium suum
aliquando verbis, aliquando rebus loquitur: aliquando a-
liud verbis, atq; aliud rebus: aliquando autem hoc verbis,
quod rebus.

Sacræ paginæ libros si volueris, reperies mundi Au-
 thorem olim loquutum frequenter hominibus absq;
 vlllo verborum sono, somniis & visionibus rerum re-
 ferentium aliquo modo, quæ Deus volebat significa-
 ta. vt moniturus Pharaonem vbertatis maxime, quam
 sequutura erat fames horrenda, somnio parabolico re
 monstrauit, obuiens dormienti septem boues ascen-
 dentes è fluuio, pulchras & crassas nimis, & quæ pas-
 cebantur in locis palustribus: & septem alias simili-
 ter è flumine emergentes, fædas, confectasque macie,
 & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus;
 videbanturque deuorare eas, quarum mira species &
 habitudo corporum erat. Rursum altero somnio se-
 ptem spicarum pullulantium è culmo, vno plenarum
 atque formosarum, aliarum quoq; totidem tenuium

Luca 23.
 Gen. 41.

& percussarū vredine, deuorantium priorum pulchritudinem, Deus parabolicè docebat (iuxta Iosephi interpretationem) futuros septem fertilitatis & summae vbertatis annos, quos subsequeretur totidem alii maximae egestatis & annonae charitatis, vti Genesis historia fufius narrat.

Gen. 37. Quid, quod Patriarcha Ioseph putabat se cum paterna familia manipulos in agro colligare, suumque consurgere in medio, a fratrum suorum manipulis adorari; alias credebat in somnis se coli à sole, luna, vnde decimque sideribus aliis, quid inquam, ista, nisi gesta parabolica, quibus Deus absque verborum strepitu demonstrabat futurū ius & imperium ipsius in parentem vtrumque & fratres?

Dan. 2. Amplius; Quando vidit Rex Nabuchodonosor statuam grandem coram se, cuius statura sublimis, & aspectus erat terribilis; caput ex auro optimo, pedus & brachia de argento, venter & femora ex aere, tibiae ferrae, pedum quaedam pars ferrea quaedam siccilis; atque hoc modo stantem, donec abscissus est lapis de monte absq; manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis & siccilibus & comminuit eos; & contrita sunt pariter ferrum, testa, aes, argentum & aurum, & redacta quasi in fauillam aestiuæ arae, quae raptæ sunt à turbine venti, nullusque locus, inuentus est eis: lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mōs magnus & repleuit vniuersam terrā; quid hæc aliud quā factum parabolicum, quo Deus monstrabat (iuxta Danielis interpretationem) præsentem futurāque regni ipsius dispositionem; vti fufiori stylo refertur in Danielis volumine. De magna arbore quam tādē præcisam somniat Nabuchodonosor, idē iudiciū.

Dan. 4. Quod Ieremias de mandato Dei fingeret sibi vincula & capistrā, collo. inieceret ea suo, dein transmitteret Regi Idumæorum, Regi Moabitarum, Regi filiorum Ammō, Regi Tyri, Regi Sydonis, per manus legatione fungentium in ierusalem apud Sedechiam Regē Iuda, prædicens hoc symbolo captiuitatem de futuro gentium istarum, parabola erat.

Lagunculam coram populo confringens innuebat futuram Judæorum desolationem. *Jerem. 27. Jerem. 16.*

Ezechiel capillos suos partim comburens, partim gladio conscindens, partim in ventum dispergens, parabolicè tres plagas prædixit. *Ezech. 3. Plus tom.*

Et ut nonnulla proferamus desumpta à Prophanis, i. mor. à quibus & prudentiam discere nil verat, fuit parabola illustre factum Scylari apud Schytas, qui ad mortem decumbens, conuocatis octoginta liberis, cuique per ordinem dedit sagittarum fasciculum confringendū; quos cernens impares viribus ad hoc, resumpto fasciculo, omnes ipse singulas sagittas, facili negotio fretigit successiue; indicans, quod & Philosophi docent, coniunctas vites, inuincibiles; dispersas, omninò infirmas; simul ad vnionis vinculum, & mutuam concordiam eos cohortans. *tract. 13. de nimia loquacitate. Item eodē tom. inter apophth. vet. Regl. Valer. l. 5. cap. 3.*

Parabolicum fuit, quod Dux Sertorius Lusitanorum, caudas duorum equorum aliter atque aliter insit discerpi. Vide Valerium Max l. 7. c. 3. *Tit. Liu. l. 1. dec. 1. Ouid. l. 2. pastor.*

Illustris fuit parabola in actione sita Iunii Bruti, singentis alliso, fortè pede se in terram delapsum; quò ad Romani Imperii fastigium eueheretur; quod, ex oraculo Apollinis decernendum erat, qui prior amplexus & basia charissimæ parenti infigeret. Annuebat terræ oscula lapsus figens, eam communè omnium matrem. *Valer. l. 7. cap. 4. Seruius in illud 6. Eneid.*

Ille iacens prenis, matris dedit oscula terra, Animæq; creditus offenso procubuisse pedo. superbam

An non Tarquinii cognomèto Superbi Roman. Regis VII. factum fuit mirè parabolicum? Rogatus à sexto Tarquinio filio, astu Gabiorum hostium suorum Tribuno facti, qua ratione Gabios domitos subire imperii sui cogeret iugum; diffusus legati fidem ne verbum protulit, sed hortum ingressus, ac huc illuc obambulans quasi de te seria seriò apud se consultans & delibans, scipione, quem gerebat summorum papauerū capita sternebat: parabolicè innuens nato, vel in exitum agèdos, vel è medio tollendos primates, si rerum potiri cuperet. *vtoris Bruti. Papauer symbolū fertilitatis. Oculus in superiori parte scēptri Regū symbolū diuinæ potestatis. Ex hoc*

B 4 Itaq; uidentia.

Ex hoc genere sunt symbola Pythagoræ nonnulla, si sunt nullo verbo addito

Tale Cleo
Fuli aut
illius Phi-
lofophi
fymbolū,
qui pingi-
tur indice
ad labia
posito. Et
alia sexcē-
ta.

Itaque gesta tam humana quam diuina parabolæ nomen interdum fortiuntur, quod inter ipsa & significata intercedat similitudo, instituantur ad significandum alia, significantq; sufficienter tametsi nullus miscetur sermo.

Præterea dixi, parabolæ dari verbis & factis, coniūctim: occurrunt etenim cum in diuinis libris, tum alibi passim quæ actione, constant & verbis, commentarii & expositionis vice. Eiusmodi, (vt mea fert sententia) dici possunt Ecclesiæ sacramenta; in quib. est quid visibile, efficaciter inculcans rem spiritualem in sacramento significatam, & verba quædam Theologis dicta sacramenti forma; quæ quasi paraphrasis aut commentarii explicant visibile illud sacramentorum.

Visibile
hic intel-
lige more
Theolo-
gorum.

In hunc locum refertur potest visio gemina Ieremiæ à Deo ostensa. Priore, virga vigilans ipsi exhibita fuit; ac Deus rectè vidisse iudicans etiam se vigilaturum super verbo suo, completurumque illud adiecit. Posteriore, referebatur olia succenta, cuius facies respiciebat Aquilonem, & Deus dicens, explicationis gratia, ab Aquilone pandendum omne malum.

Ierem. 13.

Huc quoq; spectat, quod alias Dominus præcepit, sumere lumbare lineū, & ponere illud super lumbos; deinde pergere ad Euphraten, abscondere ibi illud in foramine petræ, & post dies plurimos resumere lumbare, quod computruerat, adeoque omni vsui ineptū factum: & quod post hæc Dominus subiunxit: *Sic putrescere faciam superbiam Iuda, & superbiam Ierusalem multam.*

Ierem. 18.

Tale fuit, quod Dominus ipsi ostendit in domo figuli: in qua vidit figulum agentem in gyrum vas super rota, manibus dein comprimentem & conterentem, demum rotæ gyratione aliud vas pro arbitrio efformantem; atque ab ore Dei accepit: *Nunquid sicut figulus iste, non potero vobis facere domus Israel?*

Fuit quoque dictum factumve parabolicū, frangere lagunculam, ac subiicere: *Sic conteram populum istum & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari.*

Achias Propheta Silonites pallium suum nouum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes, dicens ad Ieroboam: *Tolle tibi decem scissuras, quia dicit Dominus: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Parabola facta & dicto simul. Atque sufficiant ista ex Authoribus sacris; nunc adducamus quoque ab exterorum scriptis desumpta.

Fermè haud absimile istis haberi potest, quod magnus ille Lacedaemoniorum legifer Lycurgus coram populo in concione & fecit & dixit. Prorulit canes binos diuersimodè educatos, alterum venationi addictum, in offam totum alterum. Emisso hinc lepore, hinc posita offa in foro vterque in praedam solitam ferebatur. De liberorum educatio. Quam historiam nunc obiter perfringo, eam discussurus per osium (Deo dante,) ubi decursu parabolae de hoc prodigo veterum fuerit ad instructionem educationemve liberorum.

Huc referrì potest illud Menæni Agrippae de ceteris humani corporis contra ventrem oriantè indignatio: cuius meminit Quintilianus l. instit. Narrat vero Titus Liuius, Dec. l. I. Hæc à me superius eo consilio sunt dicta, ut hinc liqueat non solum parabolas, quæ sunt oratione, comparationes vnius ad alterum, sed etiam facta quædam instituta ad significandū aliquid, quibus inest consonantia multa cum significato, aut simpliciter sine sermone; aut adiuncto sermone declaratorio arcani, posse parabolæ nomen sortiri.

Nunc quasi ex obliquo norandum nomen Parabolæ in sacris litteris latius patere quàm vt putetur: sumitur namque pro propositione concisa & scitè dicta, omnium ore trita, quam cum Latinis prouerbiū, cum Græcis *αἰνίγματα* dicimus, quanquam nonnulla intersit differentia. In hac significatione sumit Vates cum ait: *factus sum illis in parabolam.*

Amplius; sumitur interdum pro quodam dicendi genere, Græcis *αἰνίγμα* est; propositio inuoluta, & cōiectu difficilis; sermo grauis, non omnibus notus, illustratione opus habens rudiorib. Hæc acceptio sum-

pra videtur à Hebræis, qui nomine *Maschal* (quod proprie parabolam aut comparisonem sonat) volunt omnem subobscuram propositionem, sententiam grauem, mysterium quasi ytero gestantem, & cui necesse sit acre ingenium ceu obstetrix eruendi latentis sensui, designari. Hebræotū ratio est, quod eiusmodi loquutiones graues vt plurimum efferantur admixta similitudine aut collatione. Sic Salomonis proueria dicuntur, *Misse*, id est parabola; quanquam cuncta proueria, æigmata, allegoria omnes non conueniant ex omni parte cum parabolis.

An textus
Euangelij
huiusproprie & simpliciter
sumptus
sint narra-
tio rei ve-
raciter
gesta?

Jam producto intellectu sufficienti parabola in genere, tenui satis cum gustu (vt vereor) materia ex se nō multum sapiente; quaestionem acceptiorem animis vestris attingam, & acutiore, nempe, An parabola nostra textus sit verus, verbis & terminis acceptis in propria sua & germana significatione? Id est, An historia sit verè gestorum, è qua Christus eduxerit comparisonem? An homo ille filiorum duorum parens, si filii illi duo, regio longinqua, vitulus saginatus mactatus, stola noua, annulus in digito, & alia multa quorum sit mentio in textu, fuerint vnquam homo, verus homo; duo filii, verè duo filii; regio longinqua, vera regio; vitulus saginatus, quod tale animal; annulus, vere digiti ornatus; & alia cuncta verè qualia dictiones hic posita, proprie accepta solent significare: Quæstio profecto utilis est, sed solutione difficilis, quod neminem, vt scio, inuenerim, qui ex professo eam discuteret. vt verò pro subiecti dignitate aliquid dicamus, remeandū ad

An detur
parabola
in sacris
litteris,
quæ non
accide-
rint secū-
dam pri-
mam ver-
borū ac-
ceptionē?

thesem seu quaestionem in genere, quæ est: An in sacris libris parabola detur tam in veteri quam nouo testamento, in qua prima pars similitudinis, fundamentum collationis, siue id vnde petitur comparatio, non sint vera, nec verè acciderint secundum propriam verborū significationem? Scio quendam probè eruditum tueri voluisse id fieri nequire, innixus axiomati & canoni Catholicis certissimè recepto; Nihil falsi deprehendi posse in contextu sacrae scripturae. Cui respondendo paucis

paucis, scripturam sacram semper esse verissimam, aut in propria verborum acceptione, aut impropria, quā dicimus trāslatam sine metaphoricā; dico fieri posse, vt parabola non euenerit secundum genuinum & proprium verborum intellectum; innixus solutioni trium probè in sacra Theologia eruditorum nostri seculi, quorum vnus ordinem S. Benedicti, alter S. Francisci est professus, tertius Canonicus & Doctor Theologus, experientia clari & senectute bona probati, sacram Theologiam solemniter professi; quorum auctoritas mihi satisfacit plenè. At vt fiat satis iis, qui nō audierunt ipsos, adducam nūc auctoritatem scriptorum catholicorum. In hac sententia versari D. Augustinum compertum est. *Parabola*, inquit, *& figura significandarum quarumcumque rerum, non per proprietatem accipiendæ sunt, sed in eis aliud ex alio est intelligendum.* Subscribit deuotus Doctor Simon Cassianus, cuius ecce testimonium ad verbum: *In multis parabolis res gesta fuit, sicq; creditur: in multis verò, quod narratur verbis, aut scribitur litteris, res ad sensum gesta non fuit.* Nota (ad sensum) quasi diceret: Eo modo, vt percipi potuerit à quoquam ex quinque sensibus externis.

Aug. l. 6.
tra men-
daciū e.
10
Cassian.
initio pro-
log. l. 6. de
parabolis
Salu.

Assertionis ponamus primæ partis exempla.

Dicente Christo Nicodemo legis Doctore; *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis;* geminæ partes fundamentum nimirū & applicatio parabolæ, veræ sunt. Serpens namque, quem Christus exaltatum dicit, serpens erat, tametsi æreus; ipse quoque verè hominis filius erat, natus utique ex virgine matre: verè sublatus serpens in vero deserto; ipse pariter sublatus verè in cruce in deserto montis Caluarie, instantibus Moyse posteris, sedentibus tunc temporis super cathedram Moyse.

Deinde Matthæi 12. dicit: *Sicut fuit Ionas tribus diebus & tribus noctibus in ventre ceti; sic erit filius hominis tribus diebus & tribus noctibus in corde terra.* Quod de Jona effert, accidit realiter iuxta

Matt. 12.

iuxta propriam verborum sumptionem: quodque de seipso prædicat, euenit ad sensum, vti loquitur supra nominatus Doctor: id est, iuxta propriam acceptionem verborum: siue sensibilibus, hoc est, siue interpretatione nulla mystica, vel intellectuali.

Heb. 12. Tale est quod ait Apostolus: *Fide obtulit Abraham Isaac cum teneretur, & unigenitum offerebat, qui suscepit repromissiones, ad quem dictum est (Quia in Isaac vocabitur tibi semen) arbitrans quia & a mortuis suscitare potens est Deus. unde cum & in parabolam accepit.* De prima parte positionis Cassiani dicere amplius, quia a nemine vocatur in dubium, super sedeamus, quod de secunda fusius agere liceat. Sic autem habet: *In multis vero quod narratur verbis, aut scribitur litteris, res ad sensum gesta non fuit; ad propriam terminorum usurpationem.* Addimus vero ad maiorem huius positionis firmitatem testimonia aliorum: ac primo *D. Augustini*, dicentis admittendas & intelligendas parabolas non ut sunt, sed qualiter esse possunt: prout pulchre notauit egregius ille hæreticorum velitator & malleator *Alphonsus à Castro*, sub *S. Francisci regula Deo militans*: *Circa parabolas ipsas (inquit) quarum frequens est usus in Euangelio hoc admonendum consensus, quod (ut Augustinus dicit) sic accipiendæ sunt, non ut essent, sed ut esse possent.*

Gortanus commentario in cap. 13. *Matthæi* dicit sufficere parabolas ut verificentur in sensu.

Episcopus Recanatenensis dicit parabolam esse fictam, sed verisimile, &c. Et, parabolas communiter dici de creaturis rationalibus. verum *Origenis* omnium mihi probatur euidentius testimonium.

Orig. in Matth. Parabola est sermo quasi alicuius facti, non tamen facti iuxta quod dicitur, possibilis fieri, rerum significatiuus per transumptionem earum quæ in parabola dicuntur.

Serm. in Euang. Dom. sex. 1a post Trinitat. *Siluetius Prierius*: Parabola proprie est cum aliquid ad significandum fingitur, de quo siue fuerit, siue non fuerit non curamus. Et sensus litteralis non est, quem proprie voces exprimunt, sed quem metaphoricè. Large tamen dicitur aliquando parabola comparatio rerum genere dissimilium,

miliū etiam si utrumque sit vera res, ut si dicam: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita Sc. Et tunc illa parabola habet duplicem sensum; vnum qui proprie per voces exprimitur, alium qui metaphoricè. vide eundem Dominica vltima post octauam Epiphaniæ.

Quando autem dicitur in quadam parabola regnū cælorum simile homini patri familias, qui exiit primo manè conducere operarios, et si fortassis nusquam acciderit, quod eodem die, diuersis horis sic miserit quis paterfamilias otiosos in vineam quotquot obuios habuit; nihil vetat quominus ista fieri possint.

Tota series parabolarum debentis decem mille talenta; *Matt. 22.* parabolarum pastoris quærentis ouem perditam; *Luce 15.* & mulieris requirentis drachmam amissam: item decem virginum præstolantium aduentum sponsi ad nuptias; & aliarum multarum passim in Euangeliis sparatarum, forte nunquam acciderat iuxta propriam vocū usurpationem (quæso aduertite ut dico) cum Christus eas proponeret.

Idem iudicium esto de adducta à Nathan, ut ipsius occasione in Dauidem sententiã diceret. Nihil obest, nihilominus, quia possint euenire adhuc, aut quodam euenisse: huiusmodi enim narrationes prodigiosæ non sunt, sed rem continent possibilem, sufficitque ad parabolas. Neque verò requiritur absolutè esse semper veras ad proprium vocum sonum; sed sufficit verificari ad scopum & intentum authoris; & parabolarum corticem non continere quippiam absurdum & alienum, de quo dubitetur meritò, num possibile sit. Atque eloquentioribus hoc orationis genus usurpatum est, quibus similitudines ad placitum fingere, à rebus & negotiis que nunquam euenient comparationes educere frequens est, eo consilio, ut ingenio tardiores deducant, quo intendunt, & ut inculcent, manuque palpandum præbeant, quod nudum, crudum, indigestū, solitarium capere nequeunt.

Quod proprie vocamus exemplum, est rei gesta, aut ut *Quinti. l. 5. instit.* gesta utilis ad persuadendum in, quod intenderis commoratio *cap. 11.*

moratio. Vnde dicendum obiter ex sententia Quintiliani, exemplum notius esse oportere eius, quod demonstrare intendimus per ipsum.

Quintil. l. 8. instit. t. 3. Debet quod illustranda alterius rei gratia assumitur, ipsum esse clarius eo, quod illuminat. Et statim post: Non decebit oratorem, ut occultis aperta demonstrat. verumtamen nihil continetur falsum in sacra pagina: quod enim dicitur, si non verum fuerit secundum vocum sonum, & proprium earum sensum, stabit iuxta intelligentiam spiritalem metaphoricam.

Si quis animo firmato obstitat, instans imaginem supponere essentiam eius quod refert; neq; dici communiter, en effigiem veram, huius vel illius rei, ni prius exstiterit; ut quando dicitur in Genesi, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, id est, qui sit imago & similitudo nostra, supponit Deum primum verè esse, cui homo similis esse queat. Et cum dicitur; *Diliges proximum tuum, sicut teipsum*; adverbium *sicut*, designat similitudinem quandam & consonantiam amoris proximo debiti, cum amore quo quisque in seipsum fertur: nam non potest amoris ille affectus in proximum similis esse ei, quem ad nos ipsos habemus, nisi ipsi nos prius amemus. Similitudinis etenim dictio proximè accedit ad naturam nominum que dicunt Dialectici relatiua siue dependentia, quorum alterum sine altero non subsistit; & quorum coniunctorum si alterum deserit, alterum esse desistit; ut seruus & dominus; superior & subiectus, pater & filius, inquitunt sunt relatiua, & referuntur ad inuicem, patre existente patre si filium habeat, & filio, filio, si ipsi fuerit pater: Si pater deserit esse pater, nec filius amplius erit; aut si occubuerit filius, nequaquam pater dicitur ultra pater. Simile est iudicium de simili ad aliud simile. Quod si alterutrum simile non existat, aut exstiterit nunquam, simile alterum nullatenus enuntiaripotest simile. Ita in parabolis, vnum nequit alteri simile dici, aut symbolizare cum altero, nisi id, a quo desumitur parabola, exstiterit verè. Respondeo rationantem in hunc modum vera esse, ut plurimum ea, a
qui

Ad imaginem & ideam quæ est in mente diuina.

à quibus desumuntur parabola, vt in supra citatis ex
 Genesi exemplis, ab æterno verè fuit Deus, ad cuius
 exemplar homo formadus erat: ast interdum compa
 rationes eliciuntur à rebus, quæ non sunt, nisi in men
 te & intellectu per imaginationem, possunt tamè rea
 liter esse. & essent posito hoc vel isto casu. vt cum dici
 tur, *Diliges proximum tuum sicut teipsum* (alias mitto
 interpretationes) non supponit quod ipsi iam dilexe
 rimus nos, aut diligamus, & quod ad mensuram huius
 in nos dilectionis metiendus sit proximus, sed in hunc
 qui sequitur, modum soluendum est & exponendum: aliter.

Quo modo te ipsum diligeres aut diligere deberes si
 tale quid accideret; pari, in casu simili diligendus ve
 nit proximus. Hæc meæ elucidationi fauere haud pa
 rum videntur verba contextus legis ipsius: loquitur e
 nim vt verbum *diliges* videatur referri ad pronomen *te*
ipsum, in eodem tempore futuro *Diliges proximum tu*
um sicut teipsum; supple, *diliges*; non vt tu te iam dili
 gis: verbum siquidem *diliges*, importat tam te quam
 proximum. Alioqui suppetentibus mihi cunctis vber
 tim, si videro proximū esurire, aut alia necessitate pre
 mi extréma, non tenebor opitulari, nisi prior tale quid
 expertus alienam opem similiter summis votis exper
 ierim, ad cuius mei desiderii subsidii quantitatem te
 nerer conferre desideria & vota proximi in similibus
 aduersis; quod è diametro pugnaret cum legislatoris
 intento. Nouimus utique omnes opulentum, cui tam
 blandè attridet fortuna, vt nullius egeat ferè ope, te
 neri nihilominus succurrere proximo, & eū vt seipsum
 diligere. In hunc itaque modum soluitur mandatum
 hocce dilectionis: Si hætenus in hoc, vel nunc in isto
 & illo versaueris periculo, vt optasses aut optares hoc
 vel illud subsidium, pari modo age & tu cū proximo.
 Sufficit in simili casu supponere euenisse quod non e
 uenit, potest tamen euenire. Pari modo parabole non
 nullæ non debent sic definiri: vt illud accidit, ita &
 illud accidit; sed ita: vt euenire potest illud; aut,
 vt se haberetur in hac vel tali re, si eueniret;

ita

Matt. 22.
 Leuit. 19.
 Marc. 12.

ita Deus se habet in his vel istis suis si quando eueniūt. Sunt etenim parabola aliquae praesupposita, & quod dicimus *posito*: quare haud absurdum videatur dici aliquid simile alteri quod actualiter non est: quia etsi nunc verè non sit, est tamen in mente nostra, & fortè deinceps verè erit. Quapropter, quando in parabolis dicitur interdum, *fecit, dixit, habuit &c.* aut similia, verba tempus praesens significantia subinde, sunt explicanda hoc modo: *Fecit, dixit, habuit &c.* id est, *fecerit, dixerit, habuerit*; vel, *facere, dicere, habere poterit, possit &c.*

Georgius Comedia iuxta atq; praesens parabola sic sunt conscriptae
Vicelius tanquam historia sint vera.

senior ex- Adde quod in quibusdam parabolis non sit sigilla-
egesi in tim perpendendum, primum quas historias enarrare
hoc Euag. intendat propria vocum acceptio; deinde quænam si-
thesi 1. gnentur per priora; sed persuasum habendum est vo-
ces significare quid vnum, metaphoricè tamen, scilicet quod animo versat orator, aut scriptor; & q; mente concipit sapiens vt talis, mox vt audierit vel legerit talia. Sunt autè substernenda verba scopo authoris, non verò hic illis. Atque patet non dari fallum in scribis literis; siquidem propositionis aut discursus veritas & summa vertitur tota in eo, quod ipse author significare gestit. *Omnis littera veritas est illud quod author pronuntiare intendit.* Quanquam verò in genere dicta sit positio ista, spectat tamen potissimum orationes, quibus eiusmodi termini non inseruntur, vt hoc, ita & illud; & quas Latini vocant. *Non addita collatione*; sed simpliciter refertur aliquid quasi gestu, nulla habita ratione collationis ad aliud.

Simon
Cassian.
prol. 1. 6.

Matt. 21. Huius generis est parabola de patrefamilias, qui plantauit vineam, sepe circumdedit ei, aliaq; multa praestitit in Euangelio expressa. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas vt acciperent fructus eius. Et agricolæ apprehensis seruis eius alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. Et vt crimen

ad summum malitiæ culmen deducerent, furore pari in patrisfamilias hæredem saevierunt. vbi minimè estimandum est patrefamilias pronuntiare patrem aliquem, atque hic pater alium; & ceteras voces quod prima fronte communiter designant, & quod omnibus istis singulis rursus assimilentur alia similia, vt vitonibus seu agricolis Iudæi, qui pari modo se habuerunt ad magnum œconomum & patremfamilias Deum, & filium eius Jesum: est absolutè, simul & semel intelligendum est Christum loqui metaphorice de re vnica, & per translationem; nullatenus aestimando quod attendat ad historiam, aut rem verè gestam, ad quã postmodum intentum totum refertur vel it.

Eiusmodi est quod cap. 9. Judicum scribitur; vbi inducuntur ligna aduocasse vitem vt regnaret super se. vbi minimè putandum est ligna verè ligna tale quid eloquuta viti veraciter viti; sed homines lignis quodammodo similes talia facti sunt euidam cum vite similitudinem habeati. Quod dicendi genus, metaphoriceum, ænigmaticum est, id est densitate intricatum, quodque sacris litteris dicitur parabola; cui vnicus & literalis sensus is est verborum, quem a author sibi instituit, & designare intentat per illa.

Danielis capite 9. de hirco captarum habente insignè cornu inter oculos & percutiente arietem simile esse videtur. Nam vox *hirco*, non significat animal tale aliquod fuisse, sed Regem Græcorum Alexandrum Magnum Macedonem fortiter in Darium preliantem &c. Idem iudicium esto de aliis multis, ac de hac fortassis nostra.

Quæstio.

At at, qui discerni queat parabola an historia sit verè gestorum, an verò narratio verisimilis rei non gestæ, pulchrè instructa & composita, quo modo docti interdum fingunt similitudinum congeriem, ad illustrandum, aut explicandum, aut adumbrandum quippiam? *Hic opus, hic labor est.* Ea est hoc loco difficultas, vt malim multò fateri humiliter inscitiam meam, quam impudenter in hac causa iudicium decernere signanter

C

Vide Lyranum prolog. in moralitates Bibl.

Chrysof. orat. 2. aduersus Iudeos. Talis est parabola Matth. 13. de semine Cezizaniis.

Matt. 22. de nuptiali veste & vocatis ad nuptias.

Virg. 6. AEnid.

perpe-

perpetam instructus; nec enim offendi hactenus solutionem super hoc articulo, quæ mihi satis faciat plenè. Si cui sit solutio probata, aut regula certa sine referta, qua ceu mitella aut lydio possint secerni, quæ verè euenerunt, ab aliis, quæso tenacem se non exhibeat, quo cum ipso proficere pariter detur. Interim proferam haud vero ab simile occurrit, rogans supplex equi boniq; consuli, donec satius suppeditetur.

Canon verisimilis.

Ribera in Vero simile est omnem narrationem, qua nec nomina propria personarum, nec tempora, neque circumstantia aliæ continentur, esse ad placitum confictam, nec veram secundum acceptionem primariam vocum, aut solummodo in quodam sensu metaphorico & improprio; quæquam possibilis sit, aut acciderit, sumendo voces propriè sine vlla translatione. Qui canon stabilitur & fulcitur sententia D Joannis Chrysostomi: *Parabola*, ait, *illa sunt, ubi exemplum ponitur, & tacetur nomina. ubi autem dicitur Abraham, & Propheta, & Lazarus, & Moyses, hic verus Lazarus. Si verus est Abraham, verus est Lazarus &c.* vide etiam Origenes cap.

Chrysof. 1. in Job. Sic in commentariis illis, quos Joachimus ex *Luc. c.* Perionius interpretatus est, ait: *Necessariò autem, etiam 16. homil. nominis mentionem fecit; nisi hominem omninò diceret, de diuite. argumentum aliquod fingere existimaretur.* S. quoque *Amb. l. 8.* Ambrosius in eandem historiam, sententiæ nostræ robur addit, dicens: *Narratio magis (textus scilicet de diuite epulone) quam parabola videtur, quando etiam nomen exprimitur.* Et ni grauirer fallor, arbitrer S. Cyrillum & S. Ambrosium testari historiam hanc de Lazaro confirmatam priscis annalibus Hebræorum; atque hoc fulciri argumento, quod in parabolis regulariter personæ non signentur proprio nomine. Tertullianus l. de anima cap. 7. vel lib. de prima cap. 12. ait, de diuite epulone narrationem non esse somnium, sed veram historiam, cum nomen Lazari designetur, quod non fit in parabolis.

Vbi notandum quod narrationem videatur dicere relationem rei veraciter gestæ: & parabolam, adductionem rei, de qua merito potest dubitari num verè acciderit nec ne, opponendo vnum vni, vt contrarium contrario. Itaque potest in hunc modum formari argumentum: Quoniam asserunt Doctores sacri textum de diuite epulone esse rei gestæ veram narrationem, eo potissimum nomine, quod quorundam recensentur nomina propria; videntur quoque ex obliquo adstruere velle, quod textus, quò sine proprii nominis expressione refertur aliquid, sit solummodò similitudo ad placitum conficta, nec aliter accidisse, quam secundum quandam intelligentiam impropiam & metaphoricam: in textu autem de filio prodigo, non signatur proprio nomine pater, neque duo filii, neque regiones, altera ad quam profectus est, è qua exiit altera, nec dominus, cui adhæsit, nec famuli, neque circumstantia euidentis temporis, & loci, in quibus hæc gesta forent; denique in tota narratione hac nulla nos ducit circumstantia in cognitionem temporis, loci, personarum singularium; est igitur relatio ad placitum eius quod non accidit ad proprium sermonis sensum, sed potuit accidisse, & potest; diuino planè composita stylo (quò enim componeret secus Deus noster?) ad pronuntiandum quod animo versabat. Aut erit textus metaphoricus, qui prima fronte significaret nisi id ad quod institutus est, non historiam seiunctim; historia rursus ista, quid aliud spiritale semotum.

Sumendo priori modo, non est aliud quam suppositio, seu positio casus (quod aiunt) & arte composita narratio rei non gestæ, at possibilis. Posteriori, vera esset historia, non iuxta propriè sumptas voces, aut sine figura, ironiaq; aliqua, sed metaphoricè, ad intentum scopum Iesu Christi. Quæ posterior opinio haud impertinens censenda est, quandoquidem nec in principio textus, nec in fine deprehendatur circumstantia vlla, quæ innuat Christum contulisse & comparasse rem ad rem, vsurpando hos aut similes terminos; vt pater se habuit ad filium, & cætera.

fic & ego ad penitentes. Ac quantumuis opinio prior utcumque sic verisimilis, non tamen stabilitur prorsus regula supra posita: potest enim ipsa, aut ampla diffusio eius facile restringi & arctari, dicendo quod narramus posse constare, tamen non proferantur nomina regionis, personarum, circumstantia temporis determinati, sed omnia in genere, siquidem ego, alius, Christus in suis parabolis, possumus narrare rem verè verè absque nominum propriorum vel loci adiectione, ne derogetur forte reginói, aut ut consulatur personarum fama; aut ne ad iram concitentur; aut alia quavis de causa.

Finem facturus huic questioní, humiliter denuò testor me animo vacillare (quanquam probè nouerim & tencam cum Doctoribus Theologis omnes parabolas nequaquam posse adstrui veras in propria verborum acceptione) au annumerare debeam parabolam de filio nostro prodigo veris aut non veris, simpliciter acceptam, occurrentibus argumentis probabilibus, ad adstruendum veraciter accidisse sumptam propriè, aliis quoque similibus in contrarium: verum tamen de creui exponere eam, ut rem propriè gestam, quæ posset vel euenisse vel euenire; & quia ab huiusmodi explanatione vberiora sperem me educturum monita salutis.

Iac. Spieg. *Hac est perpetua lex parabolis, ut primum concipiamus rem nudam ut proponitur. Deinde ex ea conceptione deducatur ad finem parabola, hoc est rem ipsam cui accommodatur similitudo.* Porro, haud abs re fuerit, placidè audire (fauente numine) omni omnium hominum ordinis, rectoribus supremis tam spiritualibus, quam temporalibus, patribus, matribus, quos persona patris erudit; subditis, liberis, seruis, quibus quid suarum partium sit, monstrabimus multa cum voluptate & satisfactione, agendo de prodigo nostro & eius fratre. Tamen enim huc usque sermo noster utcumque; insipidus fuerit, spero futurum ut subsequencia & vobis & mihi plus delectationis & commodi afferant inquirenda via ad vitam æternam.

CONCIO SECVNDA.

11. In illo tempore, dixit Iesus Pharisaeis parabola-
lam hanc. Vulg.

Homo quidam habuit duos filios.

11. Εἶπερ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς φαρισαίους τὴν πα-
ραβολὴν ταύτην. Graec.

Ἄνθρωπος τις εἶχε δύο υἱούς.

11. Et dicebat eis rursus Ieschua: vir quidam ha-
bebat duos filios. Syriac.

Aue Maria.

ARGVMENTVM.

1. Quas ob causas sit receptus parabolarum usus; 2. quare Christus hanc de prodigo attulerit. 3. eius scopus.

Monstrato hesternae luce sufficienter, ut reor, quid sit parabola, & posito quaedam parabolas siue similitudines posse desumi à non gestis rebus secundum communem vocum usurpationem, tamen potuerint accidisse, & possint posthac accidere; haud abs re fuerit. Auditores, priusquam textum nostrum adoriatur, nunc inuestigare causas & rationes, quibus motus Christus respergeret crebro conciones suas parabolis, testante Euangelista S. Marco; *Nihil sine parabolis loquebatur.* De ipso illud Psalmi: *Aperiam in parabolis os meum.* Dein, exploratis communibus causis, non procul meo iudicio diuagabimur, priusquam in expositionem inferamus pedem, inquirendo quam earum motus Redemptor noster, vltus sit hac de filio prodigo; & quisnam potissimus fuerit eius scopus. Quaestiones istae non curiosae sunt, sed certè necessariae ad maiorem intellectum omnium partium nostri textus. Deprehensum autem scopum, facile in eum dirigemus tela nostrae

Propositio concionis.

Marc. 4. Psal. 77.

expositionis, tanta peritia, Deo fauente, vt non proprii coceptus sed purè Euagelij expositores dicamur. Quocirca, quicumq; decreuit animo carpere fructu ex his futuris nostris concionib. super ea re, hunc rogo attentum esse ad hanc partem præ omnibus; à quâ pedit plenarius intellectus aliarum, vtiq; clari referendis visceribus & adytis nostri textus, Dicamus itaque aperitè:

Parabolas
cur vta-
mur.

Hugo Car-
din. can-
gig. breuis-
simè sex.

Nicol. Go-
non. pas-
cissimis
comment.
in cap. 13.
Matth.

Ad in-
struendū.

B. Igha-
nina. lo-
an. Euan-
g. l. scri-
bens.

D. Hier-
in 2. c. ad
Galat.

Notiorib.
ignota
discuntur.

Quare communiter receptus sit parabolarum & comparationum vsus? Huius quæstionis proferunt alii tres, alii sex, septem alii rationes, easque sine fundamento villo, vel sane infirmo. Nos, etsi pigmæ i colati ad gigantes illos & insignes viros, nihilominus vt nauis sublatis in humeros gigantum, procul magis prospiciunt quam gigantes ipsi, à quibus deferuntur: ita nos ope fulti virorum illustrium qui priscis claruerūt seculis, iungētes ingenioli modulū, quod à Deo collatum est, speramus remotiora rimari, adferreque rationes solidiori innixas basi, adiungendo pusillitatē nostram sublimitati gigantum maiorum nostrorum. *Facile est inuentis addere. Super senes intellexi.*

Itaque potissima causa binæ, ob quas Christus grauissimæque quique parabolis vtuntur, ferme è deametro pugnant. Proferuntur siquidem nonnunquā quasi ad subtractionem veli seu inuolucri à re abstrusa & occulta ex se, quo facilius eius natura queat cognosci. Cum enim ea sit naturæ hominum constitutio (teste Philosopho) vt minus nota, & à sensu magis remota addiscant per notiora, assumuntur plerumque parabole à rebus cognitissimis, vt in incognitorum cognitionem deueniantur. vt qui vultum, habitum, physiognomiam Christi exponere cuperēt ei qui nunquam Christū vidit, vidisset autem S. Iacobum Minorem Apostolum, qui fertur per omnia simillimus Christo, in hunc modum effaretur; vt S. Iacobus quem vidisti, talis erat habitu corporis, talis ductu oris, colore, aspectu, gressu, statura &c. talis fuit & Redemptor: qui S. Iacobum vidit, Redemptorem & vidit. Hoc dicendi genere ignotum per notius fit manifestum, vtque comprehendere nequimus res merè spirituales, sine imaginatione similitudinis cuiusdā inter ipsas & corporeas; hinc ad in-

intellectum diuinorum assumuntur corporea; vt *Qui vnā*
morit ambas nouerit. Id est quod intendit S. Paulus: *In Terent. in*
uisibilia Dei à creatura mundi per ea qua facta sunt intel. prol. Aud.
lecta conspiciuntur. Ac omnis notitia quam de cælesti- 1. Phil. 2.
 bus adipisci possumus via naturali, procedit à phan-
 tasmatibus & ideis formatis in intellectu nostro super
 protoplastico sensibilem; & intellectio nostra stipatur
 imaginatiõib. desumptis à rebus corporeis, iuxta
 Philosophorum beneplacitum: *Comprehensionem fa- Cic. l. 1.*
ctam sensibus natura quasi normā scientia & principium cad. qq.
sui dedit, unde postea notiones rerum in animis imprime-
rentur, aiebat Zeno apud Ciceronem. Aristoteles: *Ne-*
cesse est quemcumq; intelligentem phantasmatia speculari.
 Et Plato ipse sensus nominauit mentis internuntios,
 quasiq; satellites ac duces ad veritatem. Aristoteles
 aiebat ei necessariò aliquam scientiam deturā, cui
 sensum aliquem à primo ortu natura denegasset. Sunt *Arist. 3. de*
 enim sensibilia quasi duces à quibus manu ducimur in *anima.*
 motione inuisibilem. *Prius quod corporale, deinde quod*
spiritalis; nec enim Angeli sumus, qui inuisibilia capi-
 mus sine adminiculo imaginationis corporeorum.
 Igitur exploratā habens Deus indigestam molem no-
 stram, *Dominus cognouit figmentum nostrum;* vtique i-
 psius auctor & color, sciens etiam animi nostri retulanti-
 aciem, quid ageret? vt peritus præceptor docens disci-
 pulum verbotenus alphabetum Græcum vel Hebrai-
 cum, ac dicens huius aut illius figurę esse, huic protra-
 ctam sursum, isti infermè lineolam vel apicem apposi-
 tum, si aduertit haud facillè comprehendi quod sim-
 pliciter ore proponit, characterum figuras ducit in
 pariete aut tabula. Siue, quemadmodum chara parēs
 cernens natum non capere quæ dicit si vsitato loqua-
 tur idiomate, quo se intelligendam præbeat, repue-
 rascit in filio balbutiens ruditer. Ita Redemptor noster,
 à summo calorū culmine in hæc ima descēdens doctur-
 us humanū genus cælestia, transcēdentia certè audi-
 torū captū, ceu pæceptor industri⁹ ea ad viuū expressit:
 & tanq̃ parens mitis blādave imbecillitati nostræ cō-
 descēdens intelligenda pponit parabolis & compara-

tionib. excerptis à terrenis, nonnullâ cælestium referentibus speciem. Dicitio quoq; Græca *ἡμετέριον*, inter alia significat *accommodo me, indulgeo*. Exprimere volens miseram naturæ humanæ per peccatum conditionem, dicit hominem quendam iter agentem incidisse in latrones, qui plagis vndique confectum & liuidum abeuntes reliquerunt semimortuum. Erudiens nos, vt prouidè vtendum sit a Deo acceptis gratiis & donis, adducit parabolam viri nobilis, qui profectonem parans in regionem longinquam distribuit seruis bona sua dispensanda, ac rediens muneribus auxit qui in cōcreditis lucrum fecerant; acriter autè increpauit eum qui talentum acceptum in visceribus recondiderat terræ. Quæ omnes & similes similitudines ad hoc institutæ sunt, vt rem minus notam manifestius demonstrarent. Porro hæc nostra ratio fulcitur placitis sacrorum Doctorū S. Dionysii Areopagitæ, S. Ioānis Chrysostomi, S. Gregorii, & S. Hilarii.

De diuinis nominib. Forte melius
 D. Dionysius: *Quia imbecilles intellectus humani oculi diuini luminis radium ferre non valent, si non qualicumq; nubecula obumbrentur, * verè sunt vel anima similitudinum.*

* serò sūt.
 D. Chrysostomus: *vt tenacius qua dicuntur memoria commèdari possint, & expressior propter similitudines sermores ipsas ante oculos apponat, qui dicèdi modus etiam in 12. cap. Prophetis tritus est.*

Matth.
 D. Hieronymus: *familiares est Syris & maximè Palestinis ad omnem sermonem suum parabolas iungere, vt quod per simplex præceptum teneri ab auditoribus non potest, per similitudinem exempla q; teneatur. Et alibi: More prouidentia sue Dominus parabolas proponit, vt qui cælestia capere non poterat, per similitudines terrenas audita percipere potuissent.*

6. & 12. da
 Trinit.
 D. Hilarius: *Corporalium rerum modo Deus loquitur, vt ad excellètiā diuinarum rerum per corporalia homines attrahat.*

homil. 11.
 in Euang.
 D. Gregorius: *Calorum regnum fratres, idcirco terrenis rebus simile dicitur, vt ex his, qua animus nouit, surgat ad incognita, qua non nouit, quatenus exemplo visibilibus*

lium se ad inuisibilia rapiat.

Haymo sermone de debitore decem millium talentorum suffragatur.

Dicam nunc adhæc obiter in encomium nostri Seruatoris, & confutionem pudoremq; quorundam concionatoriorum, qui ad instar aquilæ summorū montium cacumina volatu superantes, & in pulpitis materiam diuinam magis quam humanam inflato turgentiq; stylo agitant, dedignantur enormem celsitudinem suorum discursuum paulò remittere, appetentes potius admirationi esse, quam populi consulere salutis. Relucet itaque mira Christi prudentia, in eo quod se facilem præbuerit in suis monitis; quæ quidem facilitas argumentum est probabile prudentiæ, probatum testimonio prudentis Salomonis, qui ait: *Doctrina prudentium facilis.* Ac, vt verum fateor, quid prodest, inquit S. Augustinus in eum locum, clavis aurea, si quod volumus non aperiat? Ipsius quoque resplendet bonitas, quod haud auersatus sit docere rudi humilique stylo ineptos ad celsitudinem diuinorū mysteriorum suorum, ab agris, vineis, à ludis puerorū sumpta parabola; cuius vestigia tenuit quoq; S. Paulus, se debitorem dicens sapientibus & insipientibus, magnis, & paruis, aliis vt lac præberet, vt alios solidiori cibo pasceret. *Sapientibus & insipientibus debitor sum.* Quicumque igitur Christi Domini discipulorumque eius vestigia tutò sectari auet, discursus suos & eorum ornatum componat ad auditorum captum, sapientibus ferculum conueniens apponendo conditum sublimi egregioq; stylo; idiotis cibum proprium, scitè loquendo inter eos, qui inde fructum colligunt; vulgariter, iis qui nec capiunt, neq; commodum eliciunt ex affectatis sermonis phaleris. *Scena ac tempore seruiendum.* Alioqui, si de sublimibus, graui, comproque verborum ornatu coram rudiorib; oratio dicatur, fuerit panem nauticum porrigere edentulo; instruere thoraci chalybæo, & claua prægraui eum, qui præ pondere nimio iis nequit uti; imponere pusillo Dauidi omnis generis armaturam impropriam, sed proceræ staturæ viris

Sublimis
pro con-
cione tra-
ctare non
expedit.

Prov. 14.

Rom. 1.

accommodam; quæ magis impedimento esset quam auxilio, prosternendo enormi monstro Goliath Non

1. Ceg. 17. *possum. ait, non possum sic armatus incedere, quia non visum habeo*

Virg. 5.
Æneid.

Dareti castus Entelli

Nostra Dares hac Troius arma recusat.

Et uti legere & non intelligere, ita audire & non capere, est negligere, est aerem verberare, in vndis scribere, super arenam ædificare. utitur porrò Dominus facili similitudine, ut auditoribus condescendat. Quapropter parabolas & comparationes meritò dicemus intellectus humani perspicilla, quorù adminiculo legit & voluit tenuissimos characteres arcanorù diuinorù.

2.
Ad obscurationum.

Altera ratio vsus parabolarum directè opponitur primæ: namque prior asserit institutas ad illustrationem obscurorum; posterior tenet ad vmbra & tenebris inuoluendum, quæ nolumus omnibus nota & aperta; possunt tamen comprehendi à sapientiorib & amicis.

Mat. 7.

Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & canes conuersi dirumpant vos. Tale fuit quondã factum Tarquinii Superbi parabolicum, de quo supra. Tales sunt plerumq; epistolæ quædam dolis & stratagematibus bellicis refertæ, quæ eo modo componuntur & conscribuntur, ut à solis amicis & notis intelligi queant. Huiusmodi nota instructæ sunt res summæ Regù, quas decet celari & contegi (*Sacramentum Regis abscondere bonum est*) ne exteri; quin & domestici earum assequantur notionem; cum sit consilium (inquirente Platone) non modò sacramentum, sed & quod mereatur latere: ut appositè subinsinabant Romani sepe-

Plut. rom.
1. vit. in
Rom.

lientes aram idoli *Consus*, quem præsidem consiliis & Deum pro solita sua idololatria rebantur. Ita Christus utebatur interdum sermone parabolico, ut sincerioribus amicis cordis sui arcana panderet, occultaret autem eorum cognitione indignis. Quam rationem desumimus ex S. Ambrosio, qui in Pl. 43 scribens, nostræ positioni per omnia consovat: *Dominus, inquit, in parabola Iudæis loquebatur, ut imperiti non intelligerent, in-*
elle.

intelligerent sapientes.

D. Augustin. tom. 4. lib. quæst. ex Matth. c. 14. subin-
 sinuat per obscuritates parabolârũ quibusdam Iudæis
 occultatas salubriter sententias Domini. Clemens A-
 lexandrius l. 6. Stromatum: *Ne omnibus quidem con-
 ueniret hominibus intelligere, ne laderentur aliter acci-
 pientes ea quæ à S. Spiritu dicta sunt salutariter.*

D. Thom. p. 1. q. 1. a. 9. ad 2. Ad exercitium studioso-
 rum, & contra irrisiones infidelium ait, vtilis occupa-
 tionibus, quæ sunt per figuras. Imò hæc ipsa est ratio i-
 pſus Redemptoris dicentis ad Discipulos: *Vobis datũ* *Marc. 4.*
*est nosse mysterium regni Dei; illis autem qui foris sunt, o-
 mnia sunt in parabolis, ut videntes videant & non vide-
 ant, & audientes audiant, & non intelligant.* Natura abs-
 condit aurum, argentum, & quodcumq; earum in vis-
 ceribus terræ, ideoq; pretiosa. Ac si diceret: Ne cõtin-
 gat spargi margaritas ante porcos; aut dari sanctũ ca-
 nibus; ne pandantur indignis arcana mea, inuoluo &
 contego parabolis: quarum certè aliquæ sunt tanquã
 larua, simulata persona, fucus quo incognitus reddi-
 tur quis, vbi, quando, quibus videbitur. Maneat ergo
 firmum excogitatas etiam parabolâs vt occultarèt ar-
 cana, eademq; referarent, quibus solum videbitur no-
 bis. Nunc pergamus ad rationem tertiam perelegan- *D. Aug.*
 tem & propriam, mutuata à D. Augustino, libris de *tom. 3. l. 2.*
 Doctrina Christiana. Ast quæ ipsa? *de doct.*

Magnificè, inquit, & salubriter Sp. sanctus ita scriptu- Christ. c.
ras sanctas modificauit, vt locis apertioribus fami occurre. 6.
ret, obscurioribus autem fastidia detergeret. In comperto *3:*
 est, quod libentius intelligamus, dicta per similitudi- *Ad deter-*
 nem, quam alia: & quæ multo labore quæruntur, in- *gendum*
 uenta nescio quid voluptatis magis adferant. Quod *fastidiũ.*
 & in temporariis experimento comprobatur; quæ e-
 nim multo labore & sudore acquiruntur domus & præ-
 dia, chariora sunt; plurisq; ducimus, quam quæ à ma-
 ioribus successione ad nos sunt deuoluta, aut ab exte-
 ris munifica liberalitate sunt donata.

Plato Dialogo 1. de Rep. vel de iusto, idem censet de
 diuitiis acquisitis, & de poematis à nobis compositis,
 & de

& de filiis quos quis genuit. Reges quoque communiter munitiones & arces armorum suorum præstantia subiectas pluris faciunt: nobilis ferinam suo labore captam: miles spolia vi & armis detracta plus æstimat, quæ quæ ab ignauo abiectis armis obrinuit. Matres videntur amore singulari ferri in proles, in quarum enixu acriores partus pertulerunt dolores. Igitur loquutus est aliquando Sp. sanctus parabolicè, veritatè implicando nubibus densis, vt pluris duceremus veritatem erutam è medio tenebrarum acie & sudore ingenii nostri. vtque propulsaret à nobis stuporem & ignauiam mentis, qui gigni solet triuialibus & manifestis, voluit mysteria sua & arcana inuoluta parabolis, & dicendi modis haud vsitatis. vt enim parum defudatur in manifestorum indagacione, quin dormiretur potius, quia aculeo carent: ita ex opposito in rebus obscuris angimur & cruciamur in mysterii inuestigacione: siquidem natura nostra sciendi & discendi percipida (vt liquet ex prima muliere, quæ, suadente Diabolo futurum vtrumque vt Dii scientes bonum & malum; discruciatâ hoc discendi desiderio in fructu veritatis prorupit) densitatis inuolucris stimulat. ceu calcaribus:

*Persius
Sat. yr. 5.*

— tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat, pulsam dignoscere cantus,
Quid solidum crepet, & picta rectoria lingua.

Ibidem post:

Te nocturnis iuuat impallescere chartis.

Confluat numerosus populus in forum, ac inter cæteros sint tres quatuorve laruati vt à nemine dignosci queant facilè; nunquid spectatorum plurimorum oculi sic laruis sunt affixi, vt in alium quempiam deflectatur minimè; amplius, inquirunt ab his & illis, quis hæc hic, & quis iste? Eodem modo parabola & phrasæ obscuræ intertextæ locis multis apertis sacra scripturæ, ad iastar personarum prouocant in se adstantium oculos; cupiditatè accendunt vt inquiratur, quid sibi velit, quid contineant, quod sacramentum suis intricatis sermonibus claudant. Sic Apostolis, audita
inter

inter cetera parabola factoris, cuius semen iactum partim scugiferum, partim instugiferum fuerat, non fuit satis eam comprehendisse suo modo, sed secedentes interrogabant dominum de significato parabola. *Interrogabant autem eum discipuli eius, quae esset haec parabola.* *Matt. 13. Marc. 4. Luca 8.* Ne dixerimus imò ne cogitemus parabolas, & inuitatos decendi modos sparios passim in vberimo sacrae paginae agro vanos; sed cum D. Augustino dicamus *salubriter, salubriter* factum, ut maiori in pretio habeatur veritas anxie inuenta, & acius inflammaremur ad eiusdem scrutationem. Dicamus cum eodem Doctore, *Magnificè, magnificè*, ad locupletandam sacre scripturae veritatem, & suo decenti decore illustrandam. *D. Chryf. tom. 2. bñ.* At quis ille decor? Qualis confectur diadematis regis auro grauibus; quibus (etsi aurum per se summè præstet) inseruntur vniones & margaritæ; utq; ornatus ornatui addatur, insculpuntur mira arte figurae & formæ insignes. *45. in c. 12. Matth. D. Thom. par. 1. q. 1. ar. 9. ad 2.* Qualis holeromallis & holosericeis vestibus apponitur; quæ etsi per se sunt splendida, limbis & intexturis aureis splendidiore redduntur. *Murenu las aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* Quis decor? Qualis margaritis crystallo inclusis; per quam si splendorem suum diffundant illæ, accipiunt ab hac noui splendoris plus quam regum. Quis decor? Qualem scitus sartor tribuit multo sub holosericeo discisso, clauso, cuius multitiu flocos per incisuras miro artificio educit. Parabola, egregium egregiae veritatis operculum interseruntur sacris litteris *magnificè*, inquit S. Augustinus. Sed quorsum & salubriter nobis, & magnificè scripturis esse disunctim prædico? Simul salus nostra est & magnificentia sparsisse parabolas. Salus est vocatorum ad conuiuium si cuncta fercula fuerint optima; magnificentia, quod saecaro, exquisitisque condimentis intincta. Omnis euidentis veritas scripturarum præstantissimum est ferculum, ast reficiendis famelicis: parabolicae & figuratae obsonium sunt ad splendorem vocantis, & vocatorum detergendam nauseam. *Condi- menta etenim, lardo transiuxiones, opipara, embam- mata,*

mata, & alia id genus ordinantur ad appetitus excitacionem, vnaque testantur munificentiam & magnificenciam decentem hospitis nostri. Quis deinde non fateatur lubens eandem cantionem eodem tono, eadem voce crebro emodulatam offendere aures; & varietatem vocum harmonicam, tonos diuersos, frequentamenta vocis scita, consonantiam discordi symphonia sic audientem dimulcere vt capistratus videatur, aut auribus affixus ligno, vt dimoueri nequeat? Si scriptura sacra omni in loco clara esset & aperta, communi idiomate & omnibus noto contexta absq; parabolis, reficeret quidem, at famelicos, & bono animo accedentes: fastidium vero pareret appropinquantibus sine appetentia, iam satiatis, inflatis, vino madidis; condimento eloquentiae & sapientiae mundanae saturis; cuiusmodi olim S. Augustinus ante suam conuersionem

Aug. l. 3. Esset etiam musa concinna & iucunda, sed semper vna, sine frequentamentis, suppressione, mutatione vocis; cuiusmodi tedium pariunt; & vacuū in sua musica musicū proclamant. Quam molestiam procul vt pelleret animis lectorum spiritus S. simulq; euinceret scripturae sacrae opulentas gazas, cibo veritatis superdecit parabolas, vt suauiore emodulationem salubrium monitorum efficeret, ditauit parabolis & sermonibus figuratis, ceu nouis concentibus, nouis frequentamentis, nouis alternationibus & partibus. verum enim uero nolimus ex hoc notari eam splendoris, mollitiei,

Aug. l. 4. deliciarum vitiosarum, vti prophana scripta, quia hoc compto ornatu splendet, quemadmodum omni alio

Christ. c. decore & apparatu eloquentiae, quem S. Augustinus

67. tom. 3. dicit monstrari posse, sequutus S. Ambrosium, qui ex

Amb. l. 8. scriptura artem bene dicendi hauriam adstruit; horum enim & illius scopus longe diuersus est. Prophani sectantur ornatum ad ostentationem & gloriam, quomodo pauo caudam agit in rotam: scriptura sacra secus

epist. 63. multo. Prophani eloquentia vtuntur & anxie ambiunt eam ceu pellicem, gestu & habitu corporis affectatis,

gressu

gressu artificiosè composito, qualis erat filiis Syon, te-
 stante Isaiâ, vultu mutato, coma adulterata, quo im-
 puritatem suam tam charè quâ fraudulenter diuèdat. *Isa. 52*
 Ut autem virgo prudens & modesta, contèta mûneri-
 bus & specie cælitus acceptis, non erubescit colorem,
 aut formam non adeò splendidam, neq; fuerit sibi spe-
 ciem quærit: non abscondit quoq; q; decorum gratia
 cælestis cõtulit, formosam faciem qualis qualis est ex-
 donit visendam; non quærit laruas, & nescio quas la-
 tebras, induitur honestis, quales à parente accepit; nō
 quærit ex iis gloriam, non ostentationem, ne frequen-
 tantibus patris aulam tēdio sit & fastidio: sic scriptura
 sacra à Deo (scriptorū eius articulos dirigente) acce-
 pit figuras egregias, inter alias multas, vtrumque sim-
 plices, vti parent; non erubescit simplicitatem suam;
 nihilominus habitum & ductum oris speciosum non
 dissimulat, non quærit latibula forte; non vt glorie-
 tur, sed ne fastidiat frequentare cupientes Dei nostri
 mysteria. vnde inferitur directè, quemcumque munus
 docendi profitentem, instrumento aut linguæ aut ca-
 lami, haud perperam in suis discursibus insignes exa-
 rare figuras, scitè loqui, si qua polleat gratia, modò nō
 ad ostentationē, sed vt documentis suis pondus addat,
 vt potioribus illecebris discētes alliciat, quo alacrius
 vitia addiscant. Medicina est, non vana gloria: medi-
 corum more est pillulas amaras melle oblinire, aloes
 saccharo obducere; quo subueniri queat ægro fastidiē-
 ti, qui alioqui ne quidem attingeret. A diuagatione ad
 viam rememus, concludamusq; parabolas, omnemq;
 alium apparatus inferrum *magnificè*, ad adaugendū ce-
 raria scripturæ, ne vilipendatur; vt nobis sit salubrior
 quo sapidior, vti dicebat D. Augustinus supra; vtq; in-
 citaremur ad eam perferendum auidius, vt aiunt S.
 Joannes Chryostomus & Isidorus.

Substantialiter utimur parabola, vt auditorem ex- Chryst. 1. in 1. 4. 2.
 citemus, quoniam facilitas ad socordiam & negligē-
 tiam adducit. Et hoc sine vsus est quandoque Dominus
 Christus.

Isidorus He, atq; alia tropica loquutiones ad ea que intelligenda
de meta- sunt propterea figuratis amictibus obteguntur, vt sensum
phoris. legentis exerceant, & ne nuda atq; in promptu posita vile-
 scant.

1 p. q. 1. ar. Et D. Thomas, ad exercitium studioforum ait vti-
 9. ad 2. les occultationes quæ sunt per figuras.

Ad quintam mox transuolabimus, cito pede percur-
 4. suri quartam, quæ desumpta ex D. Chrysostomo in
Ad iuuā- Matthæum, dicente compositas parabolas & compa-
dam me- rationes, vt tenacius memoriæ commendari possint qua-
moriam. dicuntur &c. Quæ ratio suo ingenio digna est; siqui-
 dem experimur auditores frequenter obliuisci cito re-
 rum sublimium; quæ superiacta alioqui similitudine
 firmiter inhiærent animis, nec vnquam excidunt. Quo-
 circa similitudines dixerim quasi memoriæ iuuamina;
 medicamina confortantia stomachum animi; quo ci-
 bos salubres non reiiciat sed retineat: qui (haud secus
 quam corporei nihil quicquam profunt comesti, nisi
 stomacho contineantur) vix quicquam proficiunt ad-
 missi in animum, ni firma retineantur memoria. Hanc
 rationē ludens cursim pertranso, quo de quinta, quæ
 magis ad rem mihi videtur, fasius concedatur dicere.
 Edisseramus itaque cur viri graues quandoque assu-
 mant parabolas.

5. Aliquando (vt mea fert sententiā) ad agitandum li-
Ad circū- tem ea prudentia, vt obtineri queat decretū & senten-
ueniendū. tia pro voto, ab eius ore, quæ reum euincere volumus,
 aut quæ minus causæ nostræ suffragari præsumimus:
 & vt veritas, quæ nudata, & ex se aspera est & aculeata,
 melle obducta, & verborum lenocinio contexta, non
 sit odiosa ei, ad quem ipsam dirigere intendimus.

2. Reg. 14. Hoc modo & in hunc finem se habuit mulier The-
 cuitis consilio ducis Moab, vt Dauidis iram in Absa-
 lon temperaret. Hæc egregiè compta scite quæ instrua-
 cta à Ioab, accedit vultu flebili, habitu lugubri, proci-
 dit ad pedes Maiestatis Regiæ, & exclamat: Setua me
 Rex. Ait ad eam Rex: Quid causæ habes? Quæ
 respondit: Heu mulier vidua ego sum: mortuus enim
 est vir meus. Et ancillæ tuæ erant duo filii, qui rixati
 sunt

sunt aduersum se in agro, nullusq; erat qui eos prohibere posset, & percussit alter alterum, & interfecit eum. Ad complementum porro ærumnarum mearum ecce consurgens vniuersa cognatio aduersum ancillam tuam dicit. Trade eum, qui percussit fratrem suum, vt occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, & deleamus heredem, & querunt extinguere scintillam meam quæ relicta est, vt non supersit viro meo nomen & reliquæ super terram. Quare ò Rex, supplex nunc prouoluta rogo, vt in me sit iniquitas; tantummodo cognationis totius favore filius nō tollatur mihi. Tota hæc oratio parabola erat, eaque agebatur Absalonis causa ad obtinendum a Rege, patre & parte aduersa, super cæde Ammon fratris iudicium placidum, ab ipsius ore manas qui minus à partibus Absalonis stabat. Liquet ex textus decursu, qui habet quod respondente Rege ne capillum decisurum è capite filii eius in terram, obtenta licentia prosequendi sermonem captum, sic subiunxit: Quare, ò Rex, cogitasti huiusmodi rem contra populum Dei; & non reducat ei eictum suum? Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. Nec vult Deus perire animam sed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur veni vt loquar ad dominum meum Regem verbum hoc presente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad Regem, si quo modo faciat Rex verbum ancillæ suæ. Et audiuit Rex vt liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant de manu Domini delere me & filium meum simul. Dicat ergo ancilla tua vt fiat verbum Domini mei Regis. Audiens verò Rex de Absalone eam loqui, non de filio suo, auscultavit reditum Absaloni, nolens rigidior haberi in natum, quam fuerat in exterum.

An nō in eundem finem, coram eodem Rege aliam *2. Reg. 14.* assumpsit parabolam antonomasticè in signum Nathan Propheta, cum sceleris argueret, & Rege sua damnauit sententia? Duo viri ò Rex, inquit, erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter pauper. Diues habebat oues & boues plurimos valde; pauper autem nihil habebat

D omni

omnino præter ouem unam paruulam quam emerat
& nutrierat, & creuerat apud eum cum filijs eius simul
de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in
sinu illius dormiens, eratque illi sicut filia. Cum au-
tem peregrinus quodam venisset ad diuitem, parem
ille lumere de ouibus & bobus suis, vt exhiberet con-
uiuium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ouem viri
pauperis, & præparauit cibos homini qui venerat ad
se. Fungebat autem vates parabolam quo securus re-
dargueret homicidij & adulterij crimina, & ab ipsius
Regis ore sententiam eliceret (vti perspicuum est ijs qui
aliquando Regum libros voluerunt.) Irato namque meri-
to Rege ex relatione tanta atrocis flagitij, dicenteque,
Viuat Dominus, quonia filius mortis est qui fecit hoc.
Ouem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum hoc
& non pepercerit; mox subsumpsit Propheta: Tu es il-
le vir o Rex. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vnaui
te Regem super Israel, & ego erui te de manu Saul, & dedi
tibi domum Domini tui, & uxores Domini tui in sinu
tuo, dedique tibi domum Israel & Juda, & si paru-
la sunt ista, adijciam tibi multo maiora. Quare ergo con-
tempnisti verbum Domini, vt faceres malum in con-
spectu meo? Vriam Herthæum percussisti gladio, & ux-
orem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum
gladio filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gla-
dius de domo tua vsque in sempiternum, eo quod deipe-
xeris me, & tuleris uxorem Vriæ Herthæi, vt esset vxor
tua. Ac si diceret: Iustam pronuntiaſti ſententiã in eũ
qui modo præfato hospite exceperat suum: ipse laute
excepisti concupiscentiam tuam ferocem & peregrinam,
hoc & simili modo: proprio igitur iudicio dignus es ta-
li supplicio; sicque Rex suo ipse damnauit iudicio Re-
gem.

Luc. 7.

In hunc ipsum finem videtur producta illa de duo-
bus debitoribus vni creditori, quam Seruator appo-
suit Simoni Pharisæo apud ipsum conuiuans ferculi
loco.

Matt. 21.

Ferme in eundem scopum collimabatur illa de a-
gricolis caecis, seruis, & hæredibus; & aliis complures

textui Euāgelico insertæ, quas ad præsens nõ attingo, ne numeroia congerire rerum eiusdem generis vobis sim grauis. Veruntamen notate obiter, vt sacra scriptura sit verus prudentiæ abacus: vt modum doceat arguendi quandoque peccatores, & appositè conuincendi proprio ipsorū ore, feliciter circumueniendi & fallendi his & similibus parabolis. Quæ prudentia nūquā discitur discretius, & inoffenso magis pede quam sacris litteris.

Supereſt nunc agere de noſtrarum cauſa vltima, ob quam vteretur parabolis Chriſtus, vt porro ſcopū attingamus, ſciendū primò vſitatū quondā doctioribus Chædæorū, Aegyptiorū, Aſſyriorum, Arabū, Palæſtinariorū, ad quemque ſermonem miſcere parabolās, ſignanter autē Palæſthinis, qui ad ſingula quæque (teſtate Hieronymo) ijs utebantur familiaris. Redemptor porro noſter, abyſſus immenſa ſapientiæ, a qua manant exigui riuuli noſtri, vt ſe recepto mori Palæſtinæ cōformē præberet, parabolis utebatur vt Palæſthinis, ad quos crebriores habebat conciones: parabolis, inquā, aptiſſimis captui cuiuſq; . Atat, o Auditores, quiſnam ille, qui tam vulgariſer, tam ruditer pro concione orabat? Ieſus Chriſtus verus noſter Deus, omniū facundiorū facūdiſſimus, ille ipſe qui linguas infantū facit diſertas. Nos autem o humiliſſimam Dei bonitatē! o arrogantiam & inexcuſabilem hominum ſublimitatem! conclamo ruruſ ad atma, & repētina incurſione ad orior vermiculos noſtrorum terræ celſitudinē, homunciones, cubitales noſtros, quorum linguæ tamen ſi diſertiſſimæ, balbutiūt, glutine viſcoque vinctæ ſunt, & inexpeditæ, collatæ ad Chriſtum Ieſum; nos, inquā, ſemper & vbique cōtendimus ingenij noſtri aciem; linguæ expeditam volubilitatem crepantibus cōmonſtrare buccis; non reſpicientes coram quibus cōcionem habeamus, barbaris nec ne. Vt exiguū illud, quod habemus, artis & gratiæ, propalemus, vbique æqualiter ſectamur ſubtilia, ornatū ſermonis, quocūq; idiomate oremus. O vt multò te habes humilius bonē Ieſu, Eccleſiaſtes vore; huc infernè miſſus à Patre,

6.
Ad cōſol.
mar. dicit
ſe mo
ri recepto
regionis.
Hier 10. 9.
l. 3. com
ment in
Mat. 6. 1. 24

condescendens omnibus facillimè? O Domine, clama, clama ne cesses, superintona dicens cordi meo, & cordi mihi similia; clama Domine clama: filii hominum vsquequo graui corde? vt quid tam perditè diligitis vanitatem, & dicèdi phaleras? Discite à me, discite à p̄ceptore vestro, quia mitis sum & humilis corde, effectū & te probans, ruditer loquendo rudibus loco & tempore oportunis; sapientioribus discretius. Tange Domine, tange corda tumentia eloquētię ventro, & coge, vt in re hac tam necessaria teneant humilitatis tuę vestigia. Me hercle, vos qui tanto cum fastu vultis haberi oratores compluti, sed non compluti, vtique qui scopum non attingitis, satis superq̄; probatum relinquitis, vos magis pro gloria certare, quam conuersioni sceleratorum studere, non discernentes quando & coram quibus sit subtilitate ingenii, & linguę expeditione agendum: quin monstratis vos ignorare bene dicendi modum, vtique qui non appositè ad persuadendum oratis; oraretis autem si sermonem vestrum adaptaretis ad captum auditorum; quo qui vsi sunt & vtuntur modo, certum duco, multas per ipsos Deo acquisitas & acquirendas animas. Æternūm visat veneranda canitie venerabilis Pater Jubilarius instituti sacri nostri, Prouincię Flandrię alumnus, P. Remigius de Gilio. Hic vbi summa cum laude Ecclesiasten egisset multo tempore apud gentes eloquio haud vulgariter pollentes; ætate grauis Namurcum missus, ad gentem non tam politulo eloquio claram, quam vrbani- tate & humanitate insignē, ita condescendit grossiori idiomati populi, vt missis cupediis, phalerisq̄; Gallorum, aut se scitè dicere arbitrantium, non vt ignarus; etenim frequenter inculcabat; hoc vel illo modo dicerem, ni vestrum excederet captum, sed æstuans desiderio studendi peccatoribus, charitable Namurcanis Namurcana apponebat. Deus bone, quos non referebat fructus! Quam vberem messem! Quam fecundam animarum collectam ruditas illa & sapiens simplicitas sermonis reuehebat in horrea Dei nostri! Possum testari auditorum ipsius in consistorio crebras la-

chrymas, utique testis oculatus; sciens ut gratus rudio-
 xi suo eloquio, remissus ad simplicitatem vsque con-
 gregationis haberetur; quem utique multa cum ad-
 miratione & voluptate audiui frequenter. Quapro-
 ter assero, quemcumque hac ratione ecclesiastæ mu-
 nus subeuntem, sit acer, sit candidus, sit leucopæatu^s
 & cinereus, nil refert, mihi admirationi esse, ceu nes-
 citorem ingenuum in agro dominico, & Iesu Christi
 imitatore; qui nonnunquam parabolas assumpsit,
 ut diceret de more recepto regionis, in qua prædica-
 bat.

Addi potest, & ad facilius persuadendum. Demo-
 sthenes ut persuadeat populo non dandos oratores
 Philippo, parabolam de lupis, de canibus & pastoribus
 proponit. Menenius Agrippa, ventris & cæterorū
 membrorum certamine proposito, sedat seditio-
 nem.

*Ad facili-
 us persua-
 dendum.*

En paucis, Auditores, sex nostras rationes vsus pa-
 rabolarum, quibus aliæ adiungerentur facile, ut au-
 tem quid in futurum referem, plures modo non con-
 geram. Prosequamur nunc ut spondimus.

Quam ob harum causam adduxit Dominus para-
 bolam, de filio prodigo; & quis potissimus huius dis-
 cursus scopus?

*Questio.
 Ob quam
 harū ra-
 tionum
 Christus
 proposuit
 parabolā
 de filio
 prodigo;
 & quis e-
 ius scopus.*

Dicenti, ut receptum Palæstinæ morem imitaretur,
 haud inficiabor. Et adstrucnti, ad opitulandum me-
 moriæ, concedo. Subscribo asseueranti ut decenter
 cohonestaret, & scite instrueret sermonem. Verū, saluo
 meliori iudicio, arbitrer tū parabolicè loquutum, ut
 redargueret Scribas & Phariseos murmuris in ipsum,
 ea prudentia, ut numerosus adstans populus reprehen-
 sionem non caperet; ne status & personæ redarguto-
 rum despicerentur; sufficienter nihilominus & acri-
 ter malum perstringēdo. vbi obseruabimus Christum
 liberè, & absque simulatione vitia increpassè, sed tan-
 ta discretionè, & lepore, ut summo perè (quantum res
 ferebat) fugeret infamiam, figuante curam anima-
 rum habentium, quales erant Scribæ, doctores, &
 Pharisei, temporum illorum religioni; exploratum

D) habens

habēs eorum dedecus esse potius heresiū seminarium,
 Contemptus bonę ipsorum doctrinę, originem potius
 quā simulū ad correctionē. Ideoque non increpauit
 Dominus Aaronem coram, aut clam, ob reuerentiam
 dignitatis sacerdotij. Neque Christus acriter arguit
 Jannū synagogę principem incredulitatis, uti alias as-
 perē & ex repore increpauit patē Reguli incredulita-
 tē cuius filius iustificabatur Capharnai. Quo: sum? Nō
 alia sane de causa, quā ut doceat, qui habere se quis de-
 beat, quo honore, qua reuerentia erga sacerdotij ma-
 iestatem (tacet si nonnunquā offendat) & ut procul remo-
 uenda sit infamatio. Vnde summē demitor nescio quē
 salutulum audere de sacerdote colloquia miscere, in
 caupona, in mensa, in via, clā, palā eum dentibus lace-
 rare, etiā eius occultas fragilitates euulgare, quā si hū-
 iusmodi diffamationibus salutē quæreretur animę suę;
 & totidem expiaret crimina sua, quot humeris sacri-
 fici imponit. O ut melius (quod & Christianum decet
 magis) illustratis ille Cæsar Constantinus Magnus, cu-
 ius aliquando hæc verba erant: Certē, si hi mei conspi-
 cerent oculi Episcopum, aut presbyterum, aut aliquē
 religionis habitu candidatum labi in aliquam forni-
 cationem, hanc meam chlamydem, ut celatē
 scelus, nec quoquam videretur, exuerem. O reueren-
 tiā dō decus verē Cæsareum, in sacerdotij fastigium!

Sozomenus Tripartitę historię, l. 2 cap. 2. *Constā-
 tinus Magnus susceptis libellis ipsi oblatis quibus alij alios
 accusabant: Hæc quidem accusationes inquit, tempus ha-
 bebunt proprium, id est diem magni iudicij; iudicem verō
 illum qui tūc futurus est omnes iudicare. Mihi ergo homi-
 ni constituto de huiusmodi rebus nō licet habere auditoriū
 sacerdotum, scilicet accusantium simul & accusatorum,
 quos minimē tales conuenit debere monstrari, qui iudican-
 tur ab alijs. & sic uniuscuiusque scripturam vacuare, &
 libellos iussit ardere.*

Cuius admirator & imitator patriarcha noster S.
 Franciscus, dicebat (notate quāso viri sancti egregiā
 lectionem paucis contentō; & in eius testamento præ-
 lectā). *Dominus dedit mihi & dat tantam fiduciam in
 sacer*

*Niceph. l.
 i cap. 16.
 Scriptu-
 ris d. 96.
 Amb. ep.
 74 ad Va-
 len Theo-
 dor. lib. 1.
 eccl. hist.
 p. 11.*

sacerdotibus, qui viuunt secundum formam sancta Romana Ecclesia, propter ordinē ipsorū, quod si me persequeretur, recurrere ad ipsos. Paulò post: ipsos & omnes alios volo timere, amare, & honorare sicut omnes alios volo timere, amare, & honorare sicut meos Dominos, nec volo in ipsis considerare peccatum, quia Domini mei sunt. Quid?

Tanti viri tantum deferent sacerdotio, vt ipse Cæsar aduertens peccatum, pallio suo illud contegat, ne patiam fiat: vir sanctus nec videre vult, nec vllatenus considerare, & sc̄x plebeorum, flagitiosorum impudenter ore sacrilego audeat diripere famam presbyterorum, eorum euulgando culpas? Quid dico culpas? Plerumque inaudita & incogitata. Sc̄isne tu quicumque eiusmodi delectaris, quid sit propatere sacerdotis occultū crimen, aut notorium refricare? Est apertè transgredi quartum Dei præceptum, quo iubetis honorare patrē & matrem, non solum qui corpore genuerunt te; sed & qui te regenerauerunt spiritu: non solum qui corpus pascunt, sed etiam qui animum alunt; eos, inquam, qui idem præstant animæ tuæ, quod parens corpori, nimirū sacerdotes: quin principes & rectores. Illudne honorare parentes in foro prædicare noxas occultas, inter priuatos parietes commissas; aut notas renouare? Quid magis contra quenquam, quam eius direpere famam? Non est illud exequi præceptum diuinum, sed directè se opponere ei, & quasi è diametro in prælium ire aduersus ipsum.

Arbitrarisne, quod vere Christianus sis, & persolueris præceptum de honorando Sacerdote, qui spiritalis tuus pater est, dum ipsum corrodis debitos ipsi honores auferendo? Absit.

Putasne huic præcepto morè gessisse Cham impium Noenatum, quando patrem ebrium & nudum ludibrijs excepit, *Et nuntians duobus fratribus suis foras?* Aut alios duos Sem & Iaphet, qui mox audito tristi illo nuntio festinarunt arrepto pallio incedentes retrogradè vt cooperirent nudatum, auertentes vultus, ne patris verenda viderent? Quis horum videtur Dei præcepto postea promulgato paruissse? Profectò derisor & propalator nuditatis paternæ

transgressus est illud; alij adimplerunt perfectè, ideo op-
 trum nullus irremuneratus fuit: optimus enim Pa-
 triarcha digesto mero excitatus & probe instructus
 super factio Châ fulminavit in eum maledictionem ri-
 gidâ, alijs duobus innumeris benedictionibus adau-
 ctis; Tu autè, sacrificorû detractor, haud inferior sce-
 lere Châ, quid minus quâ ipsum, promulgata per Mey-
 sen, confirmata in perpetuû per Iesum lege, te manere
 arbitraris? Nô aduertis, quod, dum ijs incêdis, stimu-
 lante damone eorû doctrinâ in contemptum adducas,
 & merû monitorû salutariû respuatur, quia propina-
 tû calice immûdo, turpi, infami, quale prædicas? Tol-
 latur deinceps ista trahendi litatoribus sacris libertas:
 tegatur potius dedecus (si quod adfit) cum Sem & Ia-
 phet; cum Constantino & S. Francisco, quin cum Iesu
 Christo, nostro & vestro communi Deo; quin in Scri-
 bas & Pharisæos instituturus sermonè, cum iure & au-
 thoritate posset, loquitur parabolicè, reprehensionè
 pallians, sic vt à fontibus percipiatur, a sequentibus se-
 turbis minimè, ne ideo venient in contemptum. Ita-
 que hoc loco differebat parabolicè Christus, vt vela-
 ret & occultaret arcanum ijs, è quorum re non grat il-
 lud comprehendere.

*Vener Be-
 da. Levin.
 Caribus.
 Iansen. in
 concor. D.
 Calistus
 Placenti-
 mu.*

Dico deinde, vt enucleatius ostenderet Pharisæis &
 poiteris infelicitatè, miseriam, omnigenatâ crumna-
 rum gurgitem, in quem ipse se demergit, qui volu-
 tatur in ceno peccatorû suorû, misso Creatore: & vt
 docet haud vulgaris eruditionis Doctores, vt apertius
 demonstraret, quo applausu, qua benignitate, qua mi-
 sericordia pœnitentes recipiantur à Deo; quod gau-
 diû, quæ laetitia, quæ cōgratulatio mutua sit inter cœ-
 licolas, & habitatores Jerusalem cælestis redeûte pec-
 catore deuio. Enimvero hæc parabola tam aptè colli-
 mata est, tam egregijs figuris referta, tã scite refert na-
 turâ peccatoris ex legis, mores pœnitentis, & alia mul-
 ta tã industriè, omnia tã cōcinne & gnauiter adaptata,
 vt videatur Christus Iesus hoc loco, supra quâ alias vn-
 quâ in Euâgelio qualis sit voluisse exhibere, nimirum
 Deû; & vt talè, consciû inclinationû & morû cûctorû;
 seque

sequē oratorem & nuntium Patrīs aterni, eloquen-
tia verē diuina insignem. Nam, vti reor, huic parabolæ
contulit energiam & euidentiā; eo artificio diduxit
affectus, sermones, habitus, denique omnes circum-
stantias personarum, tam boni parentis, quam vtrius-
que nati, & ciuis, cuius obsequio se tandem mancipa-
uit prodigus, vt legendo totam seriem attentē, non vi-
deamur legere, sed magis ad oculum videre. Tanta ars
in hanc parabolam inlumpra est, vt quemadmodum
figurarum cōcinnitate & elegantia iudicabantur sta-
tim quæ è manibus Apellis prodierant, imagines, sic
verissimē adstrui possit, nullum alium a Deo huius
parabolæ authorem.

Quod si queratur vltterius, quare intentum para-
bola velarit, dicam postremò, vt prudenter implicaret
Pharisæos retribus sapientis parabolæ, & ab ipsis in sci-
psos, pro se, cause quæ suæ purgatione æquam extor-
queret sententiā; quale quondam iudicium obtinuit
Nathan Davidis ore in ipsū Dauidem. Ecce ratio-
nes, ob quas existimem Christum ita figurasse quod si-
gnificatum volebat. Posthac apertē exprimam scopū,
cuius gratia Christus orabat, hæc tenus vt cumque infi-
nuatum, qui in omni parabola præ omnibus sedulo
est indagandus.

D. Hieron. rom. 3. epist. ad Damasum: *In omnibus
parabolis, quæ à Domino explicatæ non sunt, quam ob cau-
sam dictæ sint, solemus inquirere. Ita et in hac (prodigi)
facere debemus.*

Finis itaq; & intentum Iesu Christi in tota hac pa-
rabola de prodigo, ex sententiā eorum, qui meo iudi-
cio eam meliùs exposuerunt, vt D. Ioannis Chryso-
stomi, Venerabilis Bedæ, & aliorum, alius non erat,
quam vt purgaret se, & palam faceret Pharisæis, quā
iniquē murmurarent, quod susciperet publicanos &
peccatores, manducaret quæ cum eis, gaudis ipsorum
conuersione. In cuius fidem, verba ipsa proferam D.
Chryostomi & Venerabilis Bedæ.

*Ad insolentiam, ait, murmurantium Iudaorum aspi-
cens, Dominus reprobabat eos.*

D 3

Mur-

*Parabo-
la huius
scopus se-
cundum
D. Chry-
sost. hom.
de hac re.
Vener. Bedæ
to. 2. l. 4. c.
62. in
Luc. 15.
M. Ren.
Benedic.
Nicol.
Gouer. in
Ioan. Fe-
rus ser. 1.
de prodig.
go.*

Murmurantibus de peccatorum susceptione Scribis, & Phariseis, tres ex ordine parabolas Dominus posuit; duabus primis quantum ipse cum Angelis de poenitentium salute gaudeat insinuans: tertia vero qua sequitur, non solum tantummodo suorumque gaudium demonstrans, sed & invidentium murmur reprehendens.

Vide Tolet. annot. in 15. cap. Ioan. Porro sciendum, quod etsi parabola turgeat egestatis sententijs quasi vteram gestans, non tamen illae omnes sunt verus scopus eius, tamen ad eum referantur quo facilius attingatur; aut vnica semper est finis eius. Exempli gratia; in quadam parabola S. Ioannis, illustris sententia est, Omnem palmitem non ferentem fructum boni operis, & non assurgentem ad libellam & normam mandatorum Dei, putandum à vite. Ista quoque notanda; etiam iustiores purgandos ut fructum plus afferant. Et illa non minus obseruanda, Palmitem non posse fructum ferre nisi manserit in vite, & per fidem se iunxerit Christo: non sunt tamen positiones istae & axiomata finis, in quem collimatur parabola; ille autem est, nimirum necessario adhaerendum Christo per fidem & dilectionem, ad fructificandum. Sic in hac, quam impressariarum tractamus, occurrunt insignes sententiae graues, & propositiones conspicuae, ut, quod liberi arbitrij substantia omnibus sit aequaliter collata, diuisit illis substantiam; quicunque à Deo recedit per peccatum, inops, & miser erit, frequenter quoad corpus & animam; estque voluptatum seruus & macipium, *Et ipse capit egero* &c. Recipit Deo peccatore poenitentem; *Vidit illum pater. & cecidit super collum eius, & osculatus est eum*; aliaeque similes. Verum, haec omnes non sunt scopus eius, tamen tendant in eum, aut aliud; nimirum, Christum haud perperam suscipere peccatores & publicanos, ipsisque conuesci: imò è contra Phariseos grauius delinquere obmurmurando. Est igitur hoc potissimum Christi intentum, purgare obiectum crimen, & obmurmurationem Phariseorum damnare. Tota autem series parabola potest paucis summariè colligi in hunc modum.

Applicatio parabola de prodigo.

Amabo Pharisei, genitor se habens clementer ad

natum, quo modo recensui, qui post luxuriosam vitam ad meliorem frugem redit, peccatne? Haud dubie, non. Frater senior meritorie obgannit & succenset patri, quia blandè suscipit filium redeuntem? Profectò, non. Igitur, nullum in me delictum erit quod suscipit misericorditer penitentes publicanos, quos omnes ego genui, & vos impiè obloquimini. Atque si minutatim conscindere, & per partes partiri lubeat massam nostri textus, ut ex hinc liqueat peritia, hac ratione, fiet. Deliquit ne parens, cuius memini, obuiam festinans filio redeunti? Si dixeritis; reclamationis sensus communis. Si negaueritis, iam ore vestro absolutor, nec vsquam damnandus sum, quod occurram festinus filijs meis publicanis & peccatoribus penitentibus, paternè eos amplexans, & in oscula ruens. An arguendus pius pater, quia, diues cum esset, & panem abundè mercenarijs suppeditaret, filium nudum nouis à capite ad calcem vestiuit, viculum saginatum mactauit ad epulandum, ceterens signanter in extremis positum, vix panniculamentis & laceris tectum, fame, ut erat, pene enectum? Si asserueritis, vniuersus appellabit orbis; sin, insons eodem actio iudicor. Filius senior obloquens patri de amica illa susceptione laudandus ne venit? Nullatenus. Si iudicio vestro celebratur meritò parens, quia sic se habuit erga natum; qua fronte, qua imprudentia me iudicatis fontem, manducantem cum Publicanis & peccatoribus? vestro vos ore coarcto; & secundum constitutiones vestras iniusticiam vestram euincens, euidenter comprobo innocentiam meam. Quod ad figuras alias perpulchras, & mirum eloquentiæ respecta per textum nostrum artificium, cuncta exhibebuntur loco & tempore congruis, in decursu nostrarum concionum, Deo fauente. Pro nunc sit satis, crastina luce, dicemus, quis homo ille, duobus stipatus filijs, qui duo filij. Ad quod aspirantes, hodie mandemus memoriæ sex potissimas rationes vsus parabolarum, ob quas dici potest Christus composuisse hanc nostrâ; fuisseq; ipsi meditatam finem, probatam facere innocentiam suam

suam ex peccatorum receptione. Cæterum, rogo nunc supplex Dominum, me ea prudentia & discretione dignari, vt Iesu Christi exemplum sequutus, diserte coram doctioribus, & populariter in pondere & mensura, vbi tempus, locus, conuenientium simplicitas dictauerint, valeam sic orare, vt perirent omnes Deo lucrificiis. Vobis verò Auditores, nullatenus memoria excidat, quæ Christus in honore habuerit animarum curam gerentes, vtque teneamur cuncti eos reuereri, non diffamare, eorum peccata non considerare; potius pro viribus contendamus ea occultare, animarum nostrarum velut parentum; quo declinemus non maledictionem Noe, & eius obtineamus benedictionem; sed magè fulgura & tonitrua maledictionum Dei nostri, & suscipiamus benedictionem gratiæ hic, & gloriæ celestis in futuro, Amen.

CONCIO TERTIA.

Vulgata. 11. In illo tempore, dixit Iesus Phariseis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios.

Græca. 11. Εἶπε δὲ ἀνθρώπος ἕς τις δύο υἱούς.

Syriaca. 11. Et dicebat eis rursum Iesuhua: Vir quidam habebat duos filios.

ARGUMENTVM.

1. Quem homo pater prodigi significet. 2. vt Deus pater dici queat homo. 3. Christum propriè esse hunc hominem: 4. vt sit hominum, quin etiam sceleratorum parens docetur. 5. Deinde de significatione filiorum duorum variæ opiniones adferuntur. 6. ea probatur literalis, quæ tenet prodigo signari peccatores, qui tum ad Iesum erant appropinquantes, ac
his

his peccatores omnes; seniore, Pharisaos tunc murmuratores.

PLus aequò fortè, Auditores, initio mearum concionum terretur communiter me experior; ast hodie signanter, correptum me timore & pauore tanto sentio, vt et si sileat hæc mea lingua, pallor & alteratio vultus testentur & proclamant palam. Cerno etenim hodiè inferendum gradum in expositionem nostri Euangelij, nullo ferè duce præuio certo in hoc itinere arduo, sinuoso & anfractibus referto, tacti si prima frôte tam planum, rectum, facile videatur, vt tuto progredi liceat oculis orbato. Dico, ferè absque duce certo præuio viæ gnato, propter varietatem diuersitatemq; opinionum, quas ipso in limine offendo, alijs me huc, alijs illuc incitantibus; & quia ex multo numero exponentium hunc textum quos legi, pauci germanum attigerunt scopum.

Difficile inuenire sensum litteralem in parabolis, quod res que in parabolis dicuntur plura possunt significare metaphorice. Item, quod nobis ignoti mores Palestina & terra promissionis, ex quibus ducta similitudines, vt illa de decem virginibus potest esse: verisimile enim est in Iudæa adolescentes & adolescentulas comitari vespertino tempore sponsum adducentem sponsam ad nuptias: vt etiam fuit ludus puerorum in foro ludentium, Luca 7 teste Theophylacto.

Item quod quadam qua necessaria insunt ad vincendam narrationem videntur obuiare spiritali sensui, egrè que applicari possint, vt est murmuratio operariorum, & hic murmurans filius senior. Quadam verò omnino accommodari non possunt.

Item, quod quadam exemplis adductis historialiter minime quadrare videantur, vt est granum sinapis esse minimum minimum, & crescere in arborem magnam, verum est spiritaliter, non autem videtur esse historialiter.

Item, quod quadam non videantur conuenire ijs que dicuntur

Id contigisse summis oratoribus Cic. r. de orat. testis est; & ibi adfert duas causas.

dicuntur, & ijs qua significantur, ut quod Luca. 12. Dōminus seruis vigilantibus ministrat; & quod Christus sit in celo erga beatos se habebit.

Item, quod quandoque videatur saluator inferre contrarium ei quod in narratione proponit, ut Luca. 7. de duobus debitoribus: quandoque sumere contrarium eius quod intendit probare, Luca 12. Ideo & vos estote parati &c. ut illud probaret assumpsit, quoniam si sciret paterfamil. &c.

Ideoque aliud dicere non ausim, nisi quod trepidem plurimum, haud secus ac viator obuium habens triuium aut quadriuium, plenum anfractibus ad instar labyrinthi, in quo alij multi oculatiores se aberrarunt, maximè si flum Ariadne non teneat, aut dūtem sequatur tutum.

Ouid. 5.
Fastor.

Ut stat, & incertus qua sit sibi, nescit eundem

Cum videt ex omni parte viator iter.

Sic quia posse datur diuersas reddere causas,

Quo ferar ignoro, copiaque ipsa nocet.

Quare, nunc, opus habeo, si vnquam, inuocare Altissimum, ut mihi sit dux & confirmatio; hortari similiter auditores, ut vota sua meis coniungant. Eia supplex rogo vos, vnanimiter inuocemus opem Jesu Christi, qui tenet clauem chimeriarthij, arcanorumque sacrae scripturae, & pollicetur aditum pulsantibus; quo nos genuina veraque, quam quaerimus intelligentia donet. Dicamus A V E M A R I A.

Fidem liberaturi super ijs, quae hesterno die in epiloogo concionis promissimus, ac progressuri, statuamus inquirendum ad praesens; Quisnam homo ille patet duorum filiorum? Deinde, qui duo filij: quisque diuifim? ut his expositis & intellectis, uti decet, potissimae, quae postmodum in decursu textus pullulabunt, difficultates possint facili negotio expediri; verum difficillimè, nec sine erroris periculo, si non assequimur hodie intellectum eorum, quae proposuimus explanare. Quonia verò claritas & splendor veritatis altius micat è diametro opposita falsitati, adducemus aliorum opiniones; deinde sub finem sententiam nostram proferemus, quae quae

Propositi
tio con-
cionis.

sedato animo discusserint, vbi autem placidam mihi
præbuerint, probaturos spero.

Igitur dicendum primò, quis homo ille filiorum
bindrum genitor, quorum alter vulgò dicitur prodi-
gus. Doctores quidam, nec vulgatæ eruditionis, nec
pauci numero (qui tamen fateri humiliter haud auer-
santur à se, utique hominibus, quædam ignota (di-
cunt hoc homine signati Deum Patrem, primam per-
sonam in sanctissima Triade. Ratione adfert Seraphi-
cus Doctor & Bonaventura, ob quam Deus Pater hoc
loco, uti & frequenter alibi, dicatur homo; scil. ab hu-
manitate & mititate singulari quæ in ipse est tantò, ut
à nobis post S. Paulum optimè dicatur *Pater misericordiarum & Deus totius consolationis.* 2. Cor. 1. Et me-
ritò hominem dicimus, id est humanum & mitè (quod
ita proprium est hominis, ut absq; mansuetudine ne-
mo gaudeat illustri nomine & titulo hominis) quod
nos mansuetè & humanè excipiat. Ab homo enim fit
humanus, ut à fera ferinus. Et humanus pro facili, pro
miti & tractabili Latinis: humanitas pro tractabilitate
& benevolentia in homines dicitur, Græcis φιλανθρωπία.

Theophylactus doctè ait Deum vocari hominem,
cum significanda est misericordia; at leonem, utrum
&c. cum iustitia &c.

Dictio homo (iust doctissimus Varro) descendit ab
humo, latino nomine, quod humorè, seu terram vligi-
nosam signat, quæ communiter lenis est & tractabi-
lis, sequens gyrù lubès rotæ figuli; ut discant homines
ex naturæ suæ nomine proprio girari & circumduci
ad nutum & imperium Dei; insuper esse humani & tra-
ctabiles ut gleba vuida, non feroces, aut rigidi, non fe-
rente id suo nomine, nec pariter materia formationis
suæ, quæ terra fuit limosa, ut liquet ex Genesi. Ita nihil
magis tractabile Deo.

Hebræis etiã ab *adama* id est humo, Adã dictus est,
Q. D. *terreus.* Aut si malumus alios sequi, nomē *homo* usq; in
derinatur à Græco φηροία quod vnionè, cõcordiã, cõ-
sensum animi signat; quod homo natura sit socialis &

super

i.
Ath. Aug.
quicunq;
est aut hor
quasi ad
Principè
q 46.
Ile homo,
inquit, est
Deus.
Hier. ad
Damas.
de prodi-
go p. 2. ep.
15.
Aug. l. 2.
96. Luc 9.
33 to 4.
Albert.
commet.
in Eua. c.
15. Beda
in hanc
par. Bon.
cõ. in hũs
locũ Lu-
ca. Caiet.
in Lucana
Picart. in
ser. Phil.
Diz in ser.
Steph. Pa-
ris in ser.
Dominus
cus Na-
us, in
Pelianso.
rit. hom

super omnia animantia consortij amans (inquiète Cicerone) aut saltem deceret esse talem, quod concordia signum est.

Sic Perotus *ἠμνοῦσα*, & per Crasin *ἠμνοῦσα*, idem est quod concordo, consentio, vnus sum animi.

Lactantius libro 5. Institutionum cap. 18. *Socialis est hominis ac benefica natura, quo solo cognationem cum Deo habet.*

Item libro 6. Instit. cap. 17. *Φιλάνθρωπος Θεός*. Si homo ab humo quia tractabilis, rectè Deus homo quia summè tractabilis. Hinc illud est: *Novit Deus mutare sententiam, si tu noveris mutare delictum*. Igitur meritò dicitur Deus Pater homo; verè enim socialis est, & summè consortij amans, vt illud ex libro Sapientia: sibi vrsupare queat; *Delicia mea esse cum filijs hominum*. Ipse stimulatùs solo societatis desiderio & beatitarem suam communicandi creauit quondam naturas Angelicam & humanam. Vt itaque palam fiat quam sit tractabilis, quam mitis, quam facillè rigorem suum muret in mansuetudinem circumacta vita, id est, voluntate peccatoris se mutante in melius; & vt expetat coniunctionem nostram mutuam, dicitur quandoque homo in scripturis: Quam rationem sedulo adnotarunt prisca Doctores Euthymius, S. Ioannes Chrysostomus, S. Hieronymus & Theophylactus.

Proh. 3.

- II. Præterea, constat aliquando signari rem vnã alterius nomine, non quod ipsum conueniat ei omnimodè, aut solum ratione conuenientia cuiusdam, quam habet cum altera communem. Sic dicimus in sacris litteris aliquando vnãquamque personam in sanctissima Triade, modò hanc, modò illam vocari hominem; non quod ipsis conueniat essentialiter hoc nomen & penitus (excepta Iesu Christi Incarnatione): siquidem nomen hoc rigidè sumptum conuenit propriè, & semper omnibus & ijs solum, qui cum corpore, quale gerimus, simul habent animum rationalem. Deus autem Pater, Deus Filius, ante Incarnationem, Deus Spiritus sanctus, non habent corpus & animum, quemadmodum nos; quare hoc nomen rigidè sumptum nequit

ipsis

ipsis esse proprium : tribuitur verò propter quandam similitudinem, quæ videtur deprehensa, & verè est inter Deum & homines. Quod enim habeamus similitudinem cum Deo, dubitare nefas, dicente scriptura, hominem creatum à Deo ad imaginem & similitudinem suam.

Apud Lactantium lib. 2. instit. cap. 11. Plato dicit humanam formam *θεοειδὴν* esse.

Et Sybilla quæ dicit : *εἰκὼν ἔστι ἀνθρώπου ὁ ἐμὸς λόγος ἐπὶ τοῦ ἰσσοῦ*, id est, Imago est homo mea, rationem rectam habens.

Ibidem Hermes Trismegistus hominem ad imaginem Dei factum esse dixit. Porro, similia duo cum sint relativa & reciproca, homo si in aliquibus est Deo similis, Deus quoque, loquendo humano more, in quibusdam erit homini similis. *Si enim hoc illi simile sit, esse illud huic video*, inquit Cicero; ac ideo dictus aliquando homo, Deo nihilominus existente causa & fundamento totius similitudinis; quæ consistit in eo, quod intelligimus, recordamur, volumus quando volumus, quemadmodum Deus.

Porphyrus libro vniuersalium : *Sumus rationales nos & Deum, sed mortale appositum disjungit nos ab illis.*

Amplius, quis nesciat amoris passionem, quia natura & morum similitudine profluit, resultatq; transformare & mutare amantem quasi penitus in rem quam deperit, adeo vt amans nonnunquam sortiatur nomen rei amatae? vnde adiectiuum vxorius?

Pulchramque vxorius urbem extruis.

Vnde aliud istud, *effaminatus*? vnde homo dicitur Deo in Genesi *caro*, Prophetæ, *terra, terra, terra*, nisi ab amore deperdito, transferente primos in mulieres; alios, in ea quæ carnis sunt; postremos ad terrena; & insigniente nominibus rerum perditè amatarum? Ignoratis quia *Amantis animus magis tibi est, ubi amat, quam ubi animat*? Cato aiebat animam amantis viuere & habitare in re dilecta. Proci quoque & amantij mundani, nunquid animos suos non suos, sed translatos & incarnatos in cordibus amicarum suarum cre-

*D. Thom.
p. 1. q. 4. a.
3. ad 4.
non concedit,
Deus est similis creaturæ; etsi concedat aliquo modo creaturam esse similem Deo.*

*Jerem. 22.
Vide
Chrys. hō.
24. in 6. c.
Gen.
Plut. 10. 3.
moral.
tract. de
Amore.*

brò prædicant? Cor sibi creptum splendore micantium oculorum, venatorum & sagittariorum pulchre-comptularum amasiarum suatum, quas corculum, vitam, animum dicunt, quæruntur? Quis scit an sponsus eò alluderet in canticis, ad amicam inquiring; *Oculi tui, ipsi me auolare fecerunt?* Quis scit, an hæc forte fuerit mens Apostolo dicenti, *vino autem, iam non ego, viuit in me Christus?* Præterea, dicimus prouerbialiter latinè de eo quem cordatè amamus, *est alter ego*, haud ineleganter. Et Aristoteles Philolophus, dicit amicum ab amico reputari, alterum se, *Alter ipse*, quasi uterque esset vnus. Hinc fit, vt amans amari nomen sortiri queat, vt quondam Pylades dicebat se Orestem coram Rege, dum sacrilegij accusarentur, ceu direptores cuiusdam simulachri. Ita autem simulabat ob intimam vnionem, & amicitiam sinceram vtriusque.

Qui duo corporibus, mentibus vnus erant.

vti canit vates, Sic Christus Iesus, quanquam benedictus in suo celo, dicebat Paulo persequenti non ellos Christianos, amicos suos: *Saule Saule, quid me persequeris districto ferro?* Et Apostolis: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Item: *Quamdiu fecistis vni de fratribus his meis minimis mihi fecistis.* Et *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Similiter & in alijs multis locis.

*Sant. 6.
Gal. 2.
Arist. 6.
Ethic.
sap. 4.*

*Arist. 9.
Luca. 10.
Matt. 23.
Iacob. 2.*

IV.

D. Dionysius Areopagita c. 4. de diuinis nominibus: *Est mentis secessum ecstasimque faciens diuinus amor, amatores sui iuris esse non sinens, sed in ea, quam amant, penitus transferens.* Idque indicant superiora quidam, qua inferiorum prouidentia sese deuouerunt, &c.

Potrà summus Deus noster, qui ab æterno trãsgressos à limites omniũ totius mundi amorũ gloriatur, siue latione & duratione, siue vim & robur, aut potius æstũ castorũ amorũ eius in genus humanũ cõsideres, meritissimè dici potest homo, vtique quasi planè trãsgressus in amatum, hominem; ipseque nos habens, quasi alteros se, ducit se quasi alterum nos, gratia sua; & hominem se dicit (tametsi naturaliter & secundum esse suũ purũ non sit) vt Pylades se dicebat Orestem, *qui non esset.*

Ra-

Ratio ista sanè insignis est & elegans, quæ sufficiat in nobis suscitare & componere igniculos amoris nostri sopiti, & sub cineribus iacentis, in Deum nostrum, qui nos tantum amat; ne absque amore mutuo amet.

Audebimus et id pro veritate loqui, quod ipse quoque author omnium pulchro & bono amore omnium, pro amatoria bonitatis magnitudine extra se sit ad omnia quæ sunt, providentia multiplicis pertingendo ratione, & veluti bonitate ac dilectione, & amore mulcet; & ex se proprio illo statu, quo supra omnia & ab omnibus exceptus est, ad id ut inter omnia sit excedente illa supersubstantiali virtute sua (qua nusquam abs se progreditur) semel demittit.

Præter hæc, aliam quoque assignemus causam propter quam hominis nomen aliquando tribuatur Patri æterno, qui nunquam humanam nostram suscepit naturam Ex sententia D. Dionysij, & D. Cyrilli, quia scripturæ sacræ humana membra ipsi tribuunt, haud secus ac si homo foret, similis nobis, mēbris corporeis à capite ad calcē instructus, quemadmodū nos. *Gen. 3.* ubi dicitur deambulasse ad aurā post meridiē, ubi peccasset Adā; quo dicendi modo insinuat habere pedes & crura. Alibi per Prophetam dicit: *Calum venter.* *Psal. 109:* *mibi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.* In quodam psalmo agens de Deo Filio, Ex utero ante *Luciferum genui te,* Iob dicit se manu Domini attractum, *Iob. 19.* S. Paulus ait, horrendum esse incidere in manus Dei. *Heb. 10.* In Deuteronomio dicitur Israeliticæ genti: *Portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum suum. Assumpsit eum, at quo portavit in humeris suis.* Et sola Mater virgo in cantico suo inquit, *fecit potentiam in brachio suo.* Nunquid Psalter non ait, *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum? Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Pari modo frequenter fit mētio Dei Patris in scripturis; nō quod Deo Patri sint mēbra talia aut Sp. S. aut etiam Filio Dei ante incarnationem (in sua namq; incarnatione, sibi vniuit corpus & animū, qualem habem⁹, dēptis peccato & ignorantia) minime, volumus fieri, nec sumus Anthropo-

D. Dion. c. 4. de div. nom.

Pedes Dei, Gen. 3.

Isa. 66. venter.

Psal. 109: Manus.

Iob. 19. Heb. 10.

Gremiū. Deuter. 10.

Humeri. Deut. 32.

Brachia. Luc. 1.

Oculi, aures. Psal. 33.

Pupilla oculi. Zachar. 3. Orig. l. 4. contra Celsum. morphitæ, Deo dante; sed scriptura sacra (vti inquit Doctor Origenes) quæ cõponit & metitur sermones suos ad vires & vtilitatem auditorum, frequenter loquitur eo modo de Deo Patre & alijs Personis Sanctiss. Triadis, condescendens captui nostro; interdum, vt per oculos designet præsentiam vniuersalem vbique, multam scientiam & prouidentiam; interdum per brachia, omnipotentiam, & demonstrationes eius, aut in exequutione iustitiæ, aut exhibitione misericordiæ. Quia ergo sacra Scriptura de Deo loquitur partim modo præfato, partim apertè, audeat hominem dicere, etsi verè non sit, dicitur homo.

Denique, quia aliquando se visendam præbuit Patribus & Prophetis præscis sub figura & specie humana, vti Adæ, Abrahæ, Danieli &c. *Tetigit me quasi visio hominis & confortauit me.* Aut quia hominem victum suo subiecit imperio. *Sic Caesar dictus nonnullis ab elephantis in pugna occiso, qui lingua Maurorum Caesar appellatur.* Quicquid sit, aut qua de causa Deus Pater sortiri queat nomen hominis (quamquam verè & propriè non sit) non inquiram vterius. Sufficit mihi Patres & Doctores supra nominatos dicere, eo nomine posse signari: ac præter ipsos, Sanctum Hieronymum, & ante eum Origenem & S. Hilarium dicere, quod dici possit homo, & paterfamilias.

3. Verùm, salua reuerentia, quam vobis debeo & exhibere volo ob sanctitatem vestram & doctrinam admirandam ô Doctores, qui ponitis hunc hominem patrem prodigi Deum Patrem, secus mihi videtur, ac dico hunc hominem ad litteram non alium quam Iesum Christum, qui propriè & absq; vlla metaphora hominem se adstruit: quia ab incarnatione cõstitemur tanquam Catholici cum S. Ioanne cap. i. & sacro sancto Concilio Nyceno, verè Spiritu Sancto operante, vestitum corpore & animo humanis, & factum verum hominem in Sacratissimo virginali utero, vti quondam præcecinat ipsius Vates, *Et homo natus est in ea,* virgine. Iesus Christus est homo, constans vera anima, & vera carne humana (contra Cerdonitas & Appellitas)

Psal. 88.

tas hæreticos, contra Manichæos omnes blasphemos) Ideoque dicimus ipsum dici posse hominẽ altiori modo quam homines omnes, tam quoad corpus quam animam; partibus illis geminis non vitiatas & adulteratis in ipso per peccatum, quo ex hominibus penè peduces efficitur. Christus ipse potissimus homo dici potest ad imaginem & similitudinem Dei, nempe cui hypostaticè vnita est natura diuina, quæ & vera imago Dei Patris eius.

Vt autem nusquam veniat in controuersia, hunc esse germanum literarum sensum (tamen si multi graues viri eruditione insignes oppositum tenuerint) nõ sum ego huius placiti vnicus, sed à partibus meis habeo viros non vulgaris authoritatis vna mecum sic exponentes: In primis magnum illud Hispaniæ iubar Doctorem Theologum S. Vincentium, Valentia ortum, non inferiorem scientia quam sanctitate vitæ. Est mihi alius Doctor celebris, quondam Ecclesiastes Apostolicus, & hæresium per vniuersam Italiam inquisitor generalis; alius etiam, quem in plerisque locis propono sequi ceu Arceturum meum, & alios complures, quos silco, stantes à partibus nostris, siue potius veritatis. *Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas.*

Adde, nomen ἀνθρώπου in græco positum pro dictione homo, conuenire appositè Christi personæ. Dicitio enim ἀνθρώπου videtur significare quasi ἄνω, ἔνω, id est, sursum tendens: quam significationem magis ille Budæus l. de contemptu rerum fortuitarum videtur attigisse; cum ait: *Ipsam calum suspicere homini natura dedit, ut nomen Græcum indicat, insigneque discerniculum inter animãtia.* vnde videtur solus hoc clario nomine dignus, qui cælum suspicit & cælestia, maxime intellectualibus oculis. Seruator autem noster Iesus Christus, qui nihili semper duxit fumos caducorum & transitoriorum, ab alijs pro numine habiturum, vix aliud quam aspirabat & suspirabat totus ad cælestia, & in fines diuinos dirigebat omnes suos actus humanos. In supernis, docuit Christus sublimiorem

D. Vincet. serm. de prodigo. D. Calistus Placentinus 2 parte exposit. huius par. Dida. comment. in Lucam c. 13. Frideric. Nausea. M. Pet. Dyuolle. Postilla maiores totius anni. Iansen. in Conc. vel Patrem, ait, vel se ad umbrat.

doctrinam moralem In vertice montis Thabor transfiguratus est: suspiciens in caelum instituit in monte Zion in domo Zebedaei inexplicabilem & verissimam transubstantiationem panis in corpus suum, & vini in sanguinem, ut crucifigeretur tetendit sursum in montis fastigium. Mori cupiens ut vitam nobis donaret conscendit crucem. Denique à summo montis Oligitarum transcendit certè altius ascensione sua gloriosa. Et si verè possit & Pater aeternus dici ἀνθρώπος, id est, tendens sursum, quod mentem habeat erectam & attentionem ad sublimia, attamen quia dictiones illae *tendens sursum*, videntur indirectè designare quod ad altiora potest tendere; & nihil detur, fingi que queat, in quod tendat suprema Maestas Dei Patris, ceu se sublimius: rursus, quia Iesus Christus secundum humanitatem (aduertite ut loquor, ne remini forte Arianum) inferior est Patre; adeoque potest in Patrem tendere ceu superiorem se, qualem testatur, dicens: *Pater maior me est*: proprius & aptius Patrem aeternum appellandum censemus spectatorem theatri mundi & inferiorum horum, è summo caelorum, ceu specula, ut cecinit Vates: *Dominus de caelo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum*. Christus autem, consideratus, ut in terris agens, verus homo, & hanc parabolam proponens dicitur nobis ἀνθρώπος siue tendens sursum; homo, inquam, patet nostri prodigi.

Si non fiat satis ista ut per hominem istum comprobemus denotari Christum, addemus aliud maioris ponderis.

4. Quæro itaque, quisnam Iesu Christi sit scopus in hac parabola? An non intendit, ut diximus (neque S. Augustinus, & Hieronymus, & alij omnes reluctantur) euertere calumniam & impias obiectiones Scribarum & Phariseorum? Extra omnem aleam est. Cui obmurmurabant? In quem latrabant Pharisæi, in Patrem, an in Christum? In Christum. Ait namque Evangelista: *Murmurabant Pharisæi & Scribae. Quare? Sequitur, quia hic, Iesus, peccatores recipit & manducat cum*

Amb. 1.

eo in Luc.

6. 22.

Act. 1.

Joan. 14.

Psal. 13.

Luc. 15.

cum illis. Pronomen demonstrativum *hic*, denotat Christum, cuius paulo antea meminerat Evangelista. Neque possunt quæritur istæ voces ad literã, & secundũ propriũ vocũ sensum dirigi ad personã Patris, qui, quanquã possit peccatores in gratiã recipere, non potest tamen accedi accessu visibili & corporeo, neq; cũ peccatoribus possit ipse visibiliter manducare: verũtamen accessus peccatorũ corporeus, vera conuiuatio iusti cũ peccatoribus murmuris dedit Pharisæis: peccatores vero corporaliter appropinquabant ad Christum, ipseque verè manducabat & bibebat cum illis. De ipso ergo, & propter ipsum suscitatum murmur. Porro, responsa inquisitioni conueniant oportet. In iudicium vocatus, omne robur defensionis vertit ad purgationem & defensionem sui, non alterius cui acculator nullus, omnium cacchinis alioqui excipiendus: siquidem obijceretur ilicò, *De alijs interrogatus, de cepis respondes. Nihil ad rem. Ista nihil ad car. uam, neque enim hoc interrogabam.* Christi vera sapientiã diuinã & infallibilis aduersum altercationes & quæstiones Pharisæotum in se quadratas, erat opponere virum in similibus irreprehensibilem, quem alius tunc non referebat nisi Christus ipse, irreprehensibilis peccatorum susceptione. Quoniam Pharisæi tum temporis non accusabant Patrem, sed vicè & solummodò Christum, ipse erat remis & velis, manibus pedibusque ad laborare in purgationem calumniæ hac parabola, & eam præferre suppositionem, quæ se propriè respiceret, ineptè Patris personam, tum non vocati in iudiciam. Itaque statuimus hominem hunc, patrem prodigi non alium litteraliter, quam Iesum ipsum.

4. Atat, estne Christus pater? Speculum pellucidum & verum exemplar perfectæ virginitalis nonne cõstituitur eum? Christus non obstante suo perpetuo exlibatu pater est; non qualis progenitores communiter liberorum, quos propria substantia gignunt, aut qui esse, quo gaudemus suo esse tribuunt, vel filij ipsius simus naturales, vti ipse Patris pater

Hom. On. diff. n. * Lucianus in Philo. pseudo. Vlpianus in Pandectis l. 11 de interrogatorijs action. c. 12. Horat. in arte. Ampho- ra caput, institui corrente rota cur viceus exit? Christus vt pater. Aug. 10. 3. l. Ench. 6. 39 & 40. Mag. l. 3. d. 4.

Nec lumbrici nec capilli filij hominum, etsi nati ex eis.

1.
Ratio. Grego c. 1. Reg. 7. 89. 14. Aug 10. 6. contra Adm. c. 5. Exodi cap. 17. 21. 40. & 1. Reg. 8.

Tripliciter filiorum nomen accipitur; secundum naturam; secundum doctrinam; Filij Apostoli, qui ab eo doctrinam acceperunt; secundum imitationem.

Adde secundum causam in aliquo genere causam.

Virg. 2. AEncid. Beda, 65 habetur 14. q. 5. Quibus.

beris.

ni naturalis est filius: ut enim quod ab alio nascitur non semper dicitur producentis soboles, inquitente D. Augustino; sic è contra non est necessum quocumque dicuntur alicuius proles ab ipso esse genitas (quam proprie dicamus prolem, productam & genitam à viuente secundum eandem speciem & naturam; estque duplicis generis, legitima, & illegitima, uti norunt Iurisprudentes) sed & parens dicitur, qui bonum, malum, docet. Ac plerumque exteror dicitur eorum proles quorum videmus mores aut virtutis aut vitij referre. Sic dicuntur Abrahæ filij, qui vestigia ipsius sedulo sectantur, signanter fidei virtutem. Sic dictio *filius* sumitur pro imitatione seu discipulo

Deinde D. Gregorius in psal. 101. scribens, filios interemptorum appellat sectatores & imitatores Martyrum. Et in Ezechiele, filiabus Samariæ & Sodomæ non tam signatur maledictæ illius gentis maledicta progenies, quam gradientes per semitam scelerum, quæ calcarunt priores Samaritani & Sodomitæ. *Qui facit peccatum ex diabolo est, quonia ab initio diabolus peccat.*

Ira Dominus Iudæos quosdam perstringit nomine filiorum diaboli; & quasi rationem assignat dum ait: Et desideria patris vestri perficere vultis. Alijs similiter in innumeris locis per filios intelligimus sectatores cuiuspiam; quod ut plurimum liberi sequantur mores vel laude vel vituperio dignos progenitorum; adeo ut si per omnia ipsis non fuerint similes, adulterini & spurij dicantur. Sic Priamus Rex Neoptolemum magni Achillis Græcorum in obsidione Troiæ ducis natum, parente ferociorem salaci exprobratio suppositij & adulterini momordit dicens:

*At non ille satum que te mentiris Achilles
Talis in hoste fuit Priamo, sed iura fidemque
Supplicis erubuit: corpusque ex angue sepulchro
Reddidit Hecloreum, meque in mea regna remisit.*

Venerabilis Beda quoque dicit, quemque progenie cuius opera facit. Cuius quisque opera agit, eius & filius est. Quomodo Angeli, & sancti qui Spiritus S. gratia adscri-

descripti catalogo adoptiuorum Dei, faciunt opera lucis & Dei, dicuntur filij lucis, filij Dei. Ita S. Ioannes c. 1. Euangelij. Nihil ergo inauditum, si Christum, saluo ipsius æternum cælibatu, dixerimus patrem, quod nos factò & verbo docuerit benè viuere: *Notas mihi se- cisti vias vitæ.*

Alij tri- buunt Chrysof.

Facilè concedent vniuersi, nec inficiabitur quisquã, II. probæ vitæ omnes & Iesu Christi imitatores sedulos, ipsius sobolem esse: ast si prodigum, vita peruersum, eius quoque dixerò filium, quis adstruet? Prodigum, qui nihil minus quam Iesu Christi Redemptoris nostri vitæ tenebat vestigia? Attamen, & prodigum & alter dicuntur filij eiusdem parentis. Itaque dico, vt super his fiat satis cuique, non solum de præsentì bene picque viuentes nominari filios Dei, sed & quos Deus præcognitione sua æterna præuidit aliquando transi- turos ad fidem, & se subacturos iugo præceptorum suorum; etsi ad præsens, & instanti eodem quo dicun- tur filij Dei, nil sint minus, quin potius iurati hostes Iesu Christi. Ita S. Joannes differens de Gentilibus tunc adhuc Gentilibus, nominat filios Dei; non quia tunc temporis, sed quia aliquando futuri. *Iesus moriturus erat pro gente; & non tantum pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.* Ibi Gentiles, tunc temporis adhuc gentilitatis tenebris obcæcati, adpel- lantur filij Dei, quia futuri secundum præcognitionem diuinam.

Christus etiã pater prodigi.

Ioan. 11.

Amplius, quis ignoret benè patrem, eius quem cro- auit? Qui te suo habet sub impetio, qui te plasmauit, qui te fecit, non ille pater tuus, inquit Moyles? Num- quid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & cre- auit te? Lucretius: Denique cœlesti sumus omnes semine cresti: Omnibus ille idem pater est.

III.

Deut. 32.

Aratus Poeta à D. Paulo relatus Act. 17. *Ipsius enim & genus sumus, à quo omnis paternitas in cælo & in terra.* Clausula est heroici in Græcis.

Si ego qui generationem alijs tribuo, ipse sterilis ero, di- cit Dominus?

Qui gestamini à meo utero, & portamini à mea vulua.

De Iesu Christo dicitur in initio Genesis: *In principio creauit Deus coelum & terram*; In principio, secundum aliquos, id est, per manum & potentiam principium & omnium rerum, qui & Christus secundum diuinitatem; Deus Pater fecit celum & terram ex nihilo: Ita exponit Rupertus inter alios, & Magister sent. l. i. dist. 2. Et si ita est, ut est, quod opera SS. Trinitatis (Theologis ad extra) sint indiuisa: id est, quod opera Dei uniuersa sint singulis & omnibus personis SS. Trinitatis, Patre non operante, nisi cooperantibus Filio & Spiritu sancto simul; cum crearet Pater genus humanum, dicimus Christum, seu personam secundum in sacra Triade, nos quoque creasse, similiter & Spiritum sanctum; ut insinuare sedetur textus hebraicus, qui, ubi habemus *Deum*, dicit *Elolym*, plurale à singulari *Hel*, usurpans plurale, uolendat non unam personam sanctissimam Trinitatis operi se accinxisse creationis nostrum, sed plures, easque tres concorditer. Quod Christus cuncta fecerit unam cum Patre testatur apertis uerbis dicens: *Quaecumque enim Pater fecerit, haec & filius similiter facit*. Et S. Ioannes: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*.

Ioann. 5.
Ioann.

II II.

Adhuc, dicitur optimè pater noster, qui ad nos se habet ut pater, nos sustinet, protegit; ea figura qua dicitur quis uulpes, leo, & sathanas, aut aliquid, quod non est propriè, quoniam opera eorum facit.

Lactant. l. 4. instit. c. 3. *Pater idè appellandus est, qui nobis multa & magna largitur. Dominus idè, qui castigandi ac puniendi maximam habet potestatem; & qui mundum uniuersum redemit pretio sufficienti, & superabundanti, etsi non omnibus proficuo. Concludamus.*

Quantumuis prodigus iste non mereatur Iesu Christi filij nomen splendidum, est per creationem, nepe creatura Dei ut omnium sanctitate magis perspicuus. Etsi non sit filius Dei, nec Iesu Christi merito suo, est redemptione; cui scilicet pars est in pretio passionis communis nostri parentis Christi, haud inferior quam alteri. Est quo-

quoque experimento & usu benefactorum, alimenti, aliorumque à munifica liberalitate Dei fluentium, ut & cæteri. Est ergo filius Iesù Christi ipseque pater eius.

Supereft nunc comperto parente, inquirere de liberis, scireque quid uterque designet. Nulla hic difficultas: nec tamen producám meam sententiam, quin prius eruditionem præseorum præceptorum meorum placita commemorauero. Et ut statim de prodigi patre differre opinionibus aliquos visum est; sic in diversa abire expositores deprehendo in horum filiorum significatione.

Meminit S. Joannes Chrysostomus opinionis satis dura, quam referunt D. Thomas, & alius quidam neotericus, quæ habet, quod senior filius denotet Angelos & Archangelos, siue omnes militiæ cælestis præliatores; iunior, hominem, qui sane in regionem abiit longinquam, quando cælo & paradiso suo excidit, id est, quando parrauit peccatû, per quod paradiso, quæ, cœu regionem cælestem incolebat, eiectus est. D. Ambr. circa finem comment. in hoc caput, *Adam*, inquit, *et nos* in illo cæ.

Carolus Bouillus ait. *sensum inferiorem huius parabola esse ut per senioreem intelligatur genus Angelorû; per iuniorem species hominum conclusa est sub peccato. Qui huius sunt opinionis contorquere conantur textus lectiæ ad innocentiam & lapsum protoplastorum. De hac expositione habes censuram S. Chrysostomi: Hic sensus prius quidè videtur, nescio tamen si verus sit; quia, inquit, hic iunior reuersus domum, stimulatus memotia pristinæ scælicitatis, & parentis, inquit textus: Christus è cõtra ad nos descẽdens vocauit ad pœnitentiã genus humanû nihil minus cogitans quã reditû. Deinde, qui agrè ferrent Angelij immolationem vituli saginati, mactati in reditum peccatoris pœnitētis, dicente Christo paulò ante, gaudium esse angelis super peccatore pœnitentiam agẽte? Ex quo patet hanc opinionẽ non facere satis S. Chrysostomo. Nò placēs tali, tantoq; viro, nec mihi vsq; placere potest. Itaq; inde*

Prodigus & frater eius quid significet.

I.
D. Chryf. ro 2. hom. de hac re: Hæ eadẽ homil legitur apud Hieronymum part. 3. ep. tract. 15. epist. 61. tit de duobus filiis frugiferis.

D. Thom. in cath. aurea. Cl. Guiliandus in serm. Angeli & Adã, dicit docendã gratia.

mitam

II. Quia posterior ad Christum redijt ali quando, per adolescentiam filium significatur electi.

Hier. tra. 2. p. 2. e. pist. 15. ad Damas. Aug. l. 2. post. E. uag. c. 23. not. 10. 4.
 finitam mittentes tanquam non literalem, ad secundam transeo. Estque asseuerantium per filios istos duos literaliter intelligendos populos binos diuersos, per alterum Iudæorum; Gentiliū per alterū, cuius aiūt iuniore referre germanā effigiē. Quā expās vnus amplectitur D. Augustinus; & vt apparet, S. Hieronymus, qui ad Damasū Papam scribens, prosequitur fusc hanc expositionem; deinde attingit leuiter de iusto & peccatore. Ipse tamē S. Hieronymus scrupulum soluit, expositionem hanc dicens mysticam, vt mox dicitur. D. Augustini verba sunt hæc: *Homo habens duos filios, Deus ad duos populos intelligitur, tanquam stirpes duas generis humani, vnā eorum, qui permanserunt in vnus Dei cultu; aliam eorum, qui vsque ad colenda idola deseruerunt Deum.* Et post: *Maior ergo filius ad cultum vnus Dei pertinet.*

Jsidorus, clarius videtur interpretari primò de misericordia Dei in gentes. De populi gentilis adolescentia, vide Ambrosium Isa. 3. & p. 118. Et Greg. super 2. Reg. 15.

S. Amb. l. 7. com. in Lucam cap. 15. Beda in hunc textū Luca. Cornelius Iansen. nō reicit omnino. Chry. to. 2. hom. de hac re. Gorran. similiter commēt. in Lucā.
 Et si verò S. Ambrosius sumat iuniorem pro peccatore, non tamen videtur reluctari dicentibus his filijs denotari gentem geminam, iuniore Gentiliū, seniore Iudæorum, *Nec inuidemus* (ait) *si quis duos fratres istos velit referre ad populos duos, vt sit adolescentior, populus ex gentibus &c.* Sequitur opinionem præceptoris & familiaris sui S. Augustini venerabilis Beda, serè iisdem vsus verbis: *Maior, inquit, filius eos qui in vnus Dei permanserunt cultura, minor eos qui vsque ad colenda idola Deum deseruere, significat.* Quos sequuti sunt plurimi Authores optimi, vt S. Bonauentura, Dionysius Carthusianus, alii que multi nostri seculi. Quæ opinio non videtur mihi admittenda litteralis, & ad sensum in quem directè tendebat Christus, sed tropologica, vt verò dictis fides habeatur, S. Ioannes Chrysostomus apertè satis eā refutauit, dicens loco prænomato: *Annectit Dominus parabolam de duobus filijs, comparationem, vt mihi videtur, faciens non de Iudæis trans-*
 gres-

gressoribus, neq; de gentibus perditis, sed populi eius qui pe
 penitentiam saluti redditur. Reicit pariter S. Cyrillus, *Cyrillus*
 dicens populum Iudaicum veraciter non potuisse al
 legare; Mandata tua nunquam transgressus sum. Et S. *in Cath.*
 Hieronymus scribens ad Damasum papam dicit, in
 interpretationem hanc omnino mysticam: Filium iunio
 rem secundum presentem parabolam in publicanis & pec
 catoribus, qui à Domino ad penitentiam prouocaban
 tur, debemus accipere: secundum mysticos autem in
 tellectus de futura quoque vocatione gentium prophe
 tari.

*Cyrillus
in Cath.
S. Thom.*

*Ioannes
maior cō-
men. in
Lucam.*

Idem: Quae parabola si per allegoriam esset dissertio to
 ta, hac in istis duobus filis Gentilem & Iudaicum popu
 lum loquitur.

Simon Cassianus l. 6. cap. 16. de gestis Saluatoris, in
 illud. Erat autem senior &c. Sensum superiorem aut alle
 goricum.

Nostra horum ratio est, quod statuamus
 Christum appositè respondisse hac parabola ad calū
 nias Scribarum & Phariseorum in se, quia peccatores
 & publicanos suscipiebat. Nequaquam verò in pecca
 toribus, de quibus ipsis erat tunc sermo intelligebant
 Gentiles, sed suae gentis sceleratos, quorum publica
 ni alij, alij notoriis criminibus infames. Et si enim pri
 dem Publicani dicerentur, qui vectigalia aliosque cen
 sus populi Romani certo pretio redimebant (quales
 sunt hodie mancipis Principum) vti sonat dictio Græ
 ca in textu *τελωται*; munus sane quondam Romanis
 splendidum, & per solos equites Romanos admini
 stratum, vti liquet ex Cicerone, pro Cn. Plancio, tomo
 2. orat. qui dicit: *Adiungam, si vis, id quod tu etiam huic
 obesse putas patrem publicanum, qui ordo, quanto adiu
 mento sit, in honore quis nescit: flos enim equitum Roma
 norum, ornamentum ciuitatis, firmamentum Reipub Pu
 blicanorum ordine continetur.* Ac quoniam Iudæi hoc
 ipsum munus administrarunt, audebimus publicanos
 tam humanè à Domino susceptos, non fuisse Gentiles,
 sed Iudaicæ gentis. Si obicias Tertullianū, arbitrantē
 publicanos & peccatores, cum quibus manducabat

*D. Aug. l.
2. de civ.
ca. 4. vo-
cat exa-
ctores eos,
qui gracè
dicuntur
τελωται.
Tert. l. de
pudicitia*

Chri-

Hieron. p. Christus, fuisse exteros, dicente scriptura, quod publicani non essent futuri, id est esse non possent de Israelico populo; ocyus in arenam descendens S. Hieronymus stat pro me, & Tertullianum refellit, dicens S.

mliter 146 Matthæū, è circūfione, fuisse publicanū; vti etiam qui templum ingressus cū Phariseo non audebat suscipere. Certè haud vti osimile est paganū se ingessisse in templū, ea reuerētia; neq; Christum vllatenus māducasse cū infidelibus; maxime qui id summopere caueret, potissimū ne legē infringeret, & qui venerat primū ad o-

Matt. 15. ues, quæ perierant domus Israel, vti quōdam respōdit Chananea vrgenti se instantia precū; addens, non sumendum panem filiorum, vt daretur canibus. Et alibi præceptum dans discipulis, infir: *In viam gentium*

Matt. 10. *abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraveritis.*

Hinc, sequuti D. Hieronymum inferimus contra opinionem Tertulliani, publicanos istos haud denotare propriè Gentiles, ast potius quōdam Iudæos publicani gerentes officium, ac per hos omne genus peccatorum, infidelium & Iudæorum, signanter publicos, impudenter offendentes publicè maiestatem Dei; quibusdam dicto: publicanos, sequutis vti rgor, & etymologiam apparentem istius dictionis. *Publicani nonnullis dicti, quasi publicè peccantes, & quasi publicè exercentes artem aut questum, cui peccatum non deerat. Publicanus forè quasi publicatus.* Adde, dictionem latinam *publicanus*, Græcis dici è τειλορ υρτ, aut τελωνς, quæ non significat solum ordinem publicani siue exactoris vectigalium, sed nonnunquam homicidam: vt certe sunt peccatores omnes, vti peremptores & sicarij animarum suarum; iugulatores eius, quo olo sumus homo. Iuxta quæ optimè per publicanos illos interpretamur secundariò omnigenos peccatores. Stantes ergo cum S. Hieronymo, non admittimus pro litterali hoc loco expositionem, quæ tenet seniore filio referri Iudaicam gentem, prodigo gentiles, ast pro allegorica, qua, Deo dante, tempore & loco congruis vtemur, vti & alij.

Præter supradictas occurrit alia dicens per seniore
intelligi simpliciter omnes iustos; & in genere pecca-
tores omnes per adolescentiorem. Ita videntur sentire
S. Athanasius, S. Cyrillus, & post ipsos nonnulli recen-
tiores; cuius etiam meminit S. Hieronymus. Seniore,
ait, multis simpliciter ad omnium sanctorum personam; mul-
ti proprie ad Iudeos referunt. Quin sanctus Hieronymus
ubi fuse diduxisset seriem expositionis de iusto & lu-
dao, tandem exponit textum de iusto & peccatore in
genere.

Vnum facessit molestiam quondam magno illi Hi-
eronymo, id ipsum & alij potest nemp: si iustum re-
fert senior, ut quid describitur obmurmurans, & iniu-
dens salutem peccatoris? Qui feruet furore & ira im-
placabili, eo vsque, ut miseria fraterna, humilia patris
monita, totius familiae commune gaudium sedare ne-
queant furentem passionis tempestatem? Item, qui di-
catur iustus, eò præsumptionis & mendacij assurgens,
ut dicat cum seniore, Nunquam mandatum tuum præ-
terii? Namque saluti inuidere alienæ, gloriari & ostē-
tare præstitam obedientiam, transgredi est manda-
tum Dei. Deinde, Quis potest dicere, mundum est cor-
meum, perversus sum a peccato, inquit Salomon? Non est ho-
mo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Quin
S. Apostolus Ioannes, geminus innocentiae archety-
pus; ait: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus,
ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Quin, in-
quit Deum mendacij arguimus: Si dixerimus quoniam
non peccauimus, mendacem facimus Deum, & verbum
eius non est in nobis. In psalm Non iustificabitur in con-
spectu tuo omnis viuens, neque Apostoli, nec Martyres.
Quid aio, homines cōceptos & quasi pistos cū pecca-
to? Altius scando; neq; Angeli, neq; Throni, neq; Do-
minationes, neq; Potestates, neq; virtutes cætera oēs
se sine exceptione gloriabūtur. Nec ideo habēdus blas-
phemus effrōs hæc proferēs de Sāctis Dei; id ipsum, n.
p̄dicatur de Angelis & oraculis Iob qui asserit: Sydera nō
sunt mūda in cōspectu eius, & cētra Angelos suos p̄uersum
ad int̄ allos. Ita est, vniuersa iusticia Angelica & huma-

III.

D Hier.
ad Dam.
Ath. l. 46.
D. Amb.
co. in Luc.
Iansen. in
concor.
Dys. Car.
D Ioan.
Gagn. in
comm.
Disz. t. 1.
Quadr. 7.
Franc. de
Maro in f.
Ioā. Mā.
comment.
in Lucā.
Lyranus.
Obiectio-
nes duz.
Prou. 18.
Eccles. 7.
1. Ioan. 1.
Ps. 147.

Iob. 23.

Isa. 64. na composita ad micantem splendorem iustitiæ & perfectionis nostri Dei, nihil minus quam iustitia est, quin potius iniustitia. Et ut ait quidam vates alius, Omnes nostræ iustitiæ in hunc modum examinatae, sunt tanquam pannus menstruatae. Quid ergo? Nulla in cælo, & sub cælo creatura iusta? Minime, ad hanc normam, & secundum hunc rigorem.

Responsio Verum, deprehendimus iustos iustitia viatorum ad obie- (inquiunt Theologi) ea iustitia scilicet, cuius caput est infirmitas & fragilitas nostra humana; in quam invidia & zelus cadunt nonnunquam, ut accidit huic seniori; similiter Apostolis, vxore Zebedæi stimulata pietate in natos materna, supplicante humiliter coram Christo pro promotione charorum pignorum: Et viatoribus, qui ubi à mane in vesperam laborassent & defudassent, plurimum in vinea, accepto denario die

Hiero. ad Damas. urno, dicuntur murmurasse, (per quos S. Hieronymus vult intelligi iustos) ac nihilominus obtinuisse mercedem & denarium vitæ æternæ, qui non nisi iustis tribuitur. Igitur tamen si liuidi, & parum animo ægri, habentur iusti. vnde sequitur nomen iusti non includere omnem omnino exemptionem huiusmodi fragilitatum humanarum, vtpote, alicuius inuidiæ, nonnullæ presumptionis de seipso, exiguæ vanæ gloriæ, aut parvulicuius mendacijs. Neque iustus septies in die cadens, iusti nomen amittit. Sic exiguus liuor senioris in prodigum, non impedit quo minus hic senior designet omnem generis iustos.

Prou. 24. **Responsio** Quærum ad mendacium, cuius verisimiliter non potest senior filius, quia dixit intrepidè, a se nunquam præuaricatum præceptum patris; nimium emungitur hoc pacto veritas; plus æquo delibatur ille. Deinde secundum rigorem, potest haud procul à vero defendi; audeam libenter omnino non mentitum demonstrare euidenter. Potest siquidem dici loquutus hyperbolicè; quo dicendi genere transcendimus veritatem, absque mendacio tamen, quod non adfit fallendi animus, omnino requisitus ad completum mendacium secundum D. Augustinum. Nec enim intendimus

dem adhiberi nobis prout littera sonat, sed vt se res ha-
 bet, vt sit scilicet valde magna, vel valde parua; multū
 frequēs, multū rara; atra, candida, aut aliter. vt si dica-
 mus esse immēsā, pro prāgrādi; nihil esse, p̄ exigua, sē-
 per, p̄ sēpē; niue cādidiore, pro multū cādida; carbo-
 ne atrioem, pro valde nigra. Quod dicendi genus ve-
 nustum est & perelegans, nedum profanis scriptoribus
 vsitatum; nedum Poetis, liberioribus in similibus,
 sed & oratoribus, quin interdum * sacrae scripturae.
 Exempla. Dicente Deo Abraham multiplicatum iri
 semen eius sicut sydera, & arenae in littore maris, quis
 nesciat ibi exprimi posteriorum eius numerosam sobo-
 lem? *Faciam semen tuum sicut puluerem terra: si quis po-
 test numerare puluerem terra semen quoque tuum nume-
 rare poterit.* Eodem artificio vtitur s̄ Ioannes Euange-
 lij sui capite vltimo, dicens mundum non posse cape-
 re vniuersum libros conscribendos, si omnia Christi si-
 gna, miracula, praec̄lata gesta essent per ordinem re-
 censenda; hyperbolicē indicans ingentem numerum
 miraculorum & sublimium operum, multitudinem
 ap̄oph̄tēgmatum & dictorum memorabilium Redem-
 ptoris, vti exponit s̄. Cyrillus, tamen si alij aliter inter-
 pretari sint conati: *Augustinus tractatu 24. ad animo-
 rum humanorum capacitatem refert. Hieron. Matth.
 21 ad incredulitatem seu infidelitatē. Similis quoque
 figura habetur Ioannis 12. Ecce mundus totus post eum
 abit; vbi disserit vt tabesceret liuore & inuidia animi
 Pharisaeorum, cernentium numerositatem populi
 sequentis Christum, signanter post resuscitationem
 Lazari fratris Marthae & Mariae. De quo dicendi gene-
 re scribens Doctor litteralis, dicit frequenter loquu-
 tiones istas similes vulgaribus his: Mundus totus ad
 forum cōfluit. Nemo erat in templo. Vniuersa ciuitas
 currit ad spectaculum. Nullus adfuit, id est pauci, iux-
 ta vulgatum placitum Philosophorum, aiētium, quod
 parum est reputari pro nihilo; & quod raro fit, fieri
 nunquam.*

*Vide Au.
 epist. 59.
 ad Pau-
 linū, rō. 2.
 Gen. 13.

Cyrl. 1. 12.
 cap. 68.

Ioan. 12.

D. Hieronymus tomo 3. epist. ad Damas. de Prodi-
 go: *Canon est scripturarum, Omnia non ad totum referē-
 da*

da esse, sed ad partē maximā, ut ibi, oēs declinauerūt. Si igitur hæ loquutiones (vti iā diximus) reperiantur in scripturis sacris, & hic igitur sequamur canonem istum (vti verissimiliter sequendus est) dicemus fueritō seniore filium non mentitum, dicendo, se nunquam deuiasse à mandato paterno. Siquidem hoc modo hyperbolico non intendit suadere ad rigorem sermonis, se nunquam deliquisse, sed raro; aut noxulas tā tenuis & veniales perpetrasse, vt non mereantur recenseri.

Satis ferè disputatum ad demonstrandū senioris filij dictum mendacio vacare, nihilq; obstare quia moraliter quemque iustum referat; verum vt planum fiat huius opinionis fautores egregijs argumētis inductos hanc expositionem adduxisse, in gratiam veneranda antiquitatis alias elegantes binas rationes superaddemus.

II.

Matth. 9. Prior. Dicimus quempiam iustū (tameñ peccatis

vidum liuidumq;) quia iustus solūm opinione hominū. Hanc dicendi formam vsurpās aliquando Redemptor, dicebat: *Non veni vocare iustos, sed peccatores.*

Hier 10. 5.

in 28. c.

Jerem.

Idem 10. 9

l. 2. comm.

in c. 14.

Matth. in

illud,

Cōtristatus est Rex

&c.

3. Reg. 18.

Ad Tit. 1.

Dixit quidam ex illis proprius ipsorum

Propheta;

loquēs de

Epimenide.

que ad morē scripturæ sacræ tribuentis sicquēter quibusdā rebus nomina, non quod tales sint vt nomē ferit propriè, sed quia quondam tales habitæ, aut habentur adhuc vulgo, quo tempore res agerentur quas recenset historia sacra. Non profero somnia aut commenta mea propria, sed placitū magni illius S. Hieronymi scribētis in Ieremiam: *Mos est scriptura multa dicere iuxta opinionem illius temporis, quo gesta referuntur, nō autē iuxta id, quod rei veritas continebat.*

Consuetudinis scripturarum est, vt opinionem multorum sic narret historicus, quomodo eo tempore ab omnibus credebatur.

Libris Regum, nonne ministri Baal dicūtur Propheta, nihil mirus quā Prophetā redolentes? Quorsum tam illustri nomine donat eos scriptura? Solummodò quia tales vulgi opinione. Ezechieli dicitur: *Vaticinare ad Prophetas Israel &c.*

Vbi congeries pseudoprophetarū dicuntur prophetæ, ex opinione, quā cōceperat populus de illis. Sic Ieremias præmonēs suos, ne ab istius farinae Prophetis demulcerētur, ait: *Non vos seducāt Propheta*

registri.

CONCIO TERTIA.

83

vestri, Neque in solis testamēti veteris libris, sed & in noui crebro occurrit huiusmodi loquutio. Habemus .n. ex S. Marthæo sydera è cælo casura; neque tamen cadere verè, Quid ergo? Superfeminata sunt zizania agris scripturarum sacrarum? Absit. Dicuntur casura, quia videbuntur hominibus cadere. Et ne super his in longum abeat oratio, illustre exemplum præ cæteris faciet nobis satis. In S. Luca post prædictiones & vaticinia iusti Simeonis dicuntur pater & mater Iesu mirati super his, quæ dicebantur de illo, vt quid Iosephi ibi dicitur Iesu pater? solum, quia opinione hominū, non autè verè; nā præter sustentationem, nil aliud contulit, vt, egregiè docet D. Hieron. scribens in maledictū illum blasphemū, & orroscum vnicum Dominæ meæ. Virginis & matris mei saluatoris *Contristatus est Rex: propterea, & surandum autem, eos qui pariter recumbebant; iussit dari. Dicit hoc dici, non quia verè contristabatur, cum potius gauderet, sed quia hoc discumbentes opinabantur. In resurrectione Christi dicuntur assistisse duo viri, qui tamen erant Angeli. Placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Nos stulti propter Christum. Refert igitur hic senior iustos, non secundum veritatem, sed sola hominum opinione iustos, potest responderi.*

Deinde, eadem scriptura diuina quandoque tribuit nomina rerum verè talium, alijs solam verarum similitudinem habentibus, In multis sacra scriptura locis, imaginatis rebus verarum rerum nomina tribuuntur, inquit S. Augustinus. Serpens æneus, Iesu Christi figura, dicitur serpens, ob similitudinem quam habebat cum vero serpente. Imagines aureæ binæ, quas Dominus præcepit Moysi collocari in lateribus propitiatorij, vt pennis suis contingerent illud, dicuntur Cherubim, ob similitudinem Cherubim quam referebant. Similiter, in structura templi Salomonis, multis tribuuntur nomina rerum, quarum ipsis apparentia sola, vt reticula, mala punica. Ac dæmon laruatus sub corpore phantastico simili Samueli, & vaticinans simulatus Samuelem dicitur Samuel; non quod verè, sed quia habitum vultumque referebat, & Samue-

Matt. 24.

Luca 2.

D. Hier. 1.

9. l. 2. cōm.

in 14. c.

Matt. 21.

Iosepho-
carum pa-
trem Iesu

etiam à
Maria pater

hanc re-
gulam.

Matt. 14.

Hier. 10. 2.

commen.

Luca 24.

1. Cor. 1.

1. Cor. 4.

Aug. 10. 3.

l. 2. 2. de
mira. sa. 6

script.

Num. 21.

Exod. 25.

3. Reg. 7.

1. Reg. 28.

Aug. 3.

lis verba effaretur Ita sentit D. Augustinus, tamen si nō ignorem alios tenere contrarium. Quinq; mures aurei cum totidem anis aureis, appentē lateri arca Domini per Philisthæos in capsula, cum remittenda esset consilio Satraparum in castra Israhel, dicuntur mures, erant tamen murium & anorum figuræ & similitudines. An non constar dari Neronēs scite simulantes humanitatem & grauitatem, vt facilē latrones dicas; & tanto artificio hypocritis personam dissimulare, vt qui nummum non norit, non raro æream hunc auro obductum pro auro optimo accipiat, probataque vitæ viros prædicet, quia ipsis similes? An de huiusmodi iustis incendant sermonem, qui per hunc seniore, probū, inculparumq; haberi voletem designari volunt iustos, quis sciat? *Nunquā mori datur tuū præteritū; nunquam, nunquā.* Si hoc modo sumat, potest cōcedi aliqui literæ.

Præterea, frequens est scripturis, aliqua signata nominibus quæ ipsis non cōueniunt, quia talia in præsentia, aut quia quondam verè talia Ita Adam mundi in primordio adpellauit vxorem suam, *Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea.* Sic sacrosanctum Christi corpus sub speciebus panis occultatū, quia parlo ante verba cōsecrationis mecerus panis erat, post verā & ineffabilem transubstantiationem factam dicitur interdū panis, non quod sit amplius, sed quia fuit panis. In actis Apostolorū dicuntur nouelli Christiani perseuerasse in oratione, in doctrina Apostolorum, in cōmunionē fractionis panis, quo communiter & Catholicè interpretamur significati manducationē realē corporis Iesu Christi. Eodē modo, eademq; ratione S. Paulus scribens Corinthijs, augustissimum hoc sacramentum

1. Cor. 10. vocat panē, vt demonstrat Doctor quidam Parisiensis in sua Panoplia Catholicorum. Sic Simoni Pharisæo (in cuius aedibus Maria Magdalena quondā perditā & dissoluta valefecit nuperis suis vanitatibus mundanis, educēs ab oculis, sagittarijs & pridē amorū venatoribus torrentes lachrymarum, & perpericulo abstergendis pedibus assumens galericulum auratum, quo hæctenus ceu reticulis & laqueis amasiorum suorum

in illud 1. Cor. 10. panis que frangi-
mōs.

rum

rum animos intricabat; & pigmenta cōmutans in vinguēta Redemptori) tācti a lepra mūdato, adhæsit nomen leprosi: Et Christus dudū depositus de cruce, in dextera Patris, dicitur crucifixus, quod sonat, quasi cruci affixus clavis, non quod sit adhuc, sed quia fuit aliquando. Quid vltra proferā? Christus dominus noster agens cū discipulis ad se missis à Ioanne prodromo suo in vincula coniecto, ait: Ite & renuntiate Ioanni: Cæci vident, claudi ambulāt, leprosi mundantur, surdi audiunt, muti loquuntur: Si cæci; qui vident? Si claudi; quomodo ambulāt? Si leprosi quare ratione mundi? Si surdi; qui audiunt? Si muti; vtr loquuntur? Nihilominus veritas dicit claudos, & ambulantes; surdos, & audire. Dicuntur itaque, tales, non quia tales, sed quia quondam tales. Concludendo dicamus hunc seniozem significare iustos posse tolerari, si per iustos accipiantur apparēter tales, aut qui quōdam fuerunt iusti. Parum certè abest quin manibus pedibusque eam in hanc opinionem, ceu litteralem admittendo.

Matth. ix.

In senso diuino nō in senso cōposito.

III.

Ceterum, ne huc illuc vacillet quispiam, confertis tot parataphis, congestisque opinionibus varijs à diuersis Doctoribus desūptis; paucis habetore placitū & iudiciū meū, quod submitto humiliter ac lubēs pedibus Ecclesie Romanae, & censuræ perspicaciorum. Dico per seniozem primariò & proprie sumi Pharisæorū murmurantium conuentum, quia benignè peccatores & publicanos recipiebat Dominus; per adolescentiorem prodigū, publicanos illos, & peccatores illos, quorum gratia scommatibus & cauillis impetebatur Dominus.

a. Glossa interlin.

b. Ioannes Maior.

c. Albert. Mag. in Lucam.

D. Bern. Sen. r. s. s.

Sen. r. s. s.

Adhæc, indirectè siue moraliter, senior referens Pharisæos, denotat oēs iustos quali quali iustitia, a sibi & cæteris præter sanctitatem suam nil aliud spirantes. *b. Ioannes Maior.* Aut tepidos, non vrgentes gradum de virtute in virtutem, quod est retrocedere, ex sententia D. Bernardi: *Mag. in Lucam.* aut peccatorem non publicum. Adolescentior verò gerit figuram peccatoris verè pœnitentis, qui corde contritio & humiliato pectus tundit, torus solatur in lachry-

per iuni lacrymas, & ex peccatore publico, conuersionem
orem ait, suam comprobat, uti alias Magdalena, Matthæus, Za-
significa- chæus, Paulus, & alij innumeri. Quæ acceptio & expo-
si potni- sitio nostra, mihi videtur omnino probata & stabilita;
tentem. diximus enim supra Christum ad rem respondisse; in-
tendendo perstringere Pharisæos obmurmurantes, &
tueri partes Publicanorum & peccatorum; quorum
gratia calumnia ista assurrexerant. Pro hac sententia
mihi Arcturus erit, Ordinis nostri fulgens Stella, quæ
hoc loco ceu fidum ducem sequar, donec potior Phæ-
bus alius ducatum præbeat tutiorem. Quod autem
sensus moralis, quem obiter notavi, non sit adulteri-
nus, dudum determinatum est à S. Ambrosio, sumente
iuniorum pro peccatore; similiter D. Chrysostomo,
loco supra citato, & alijs sequentis tertiam opinionem;
sanè non vulgaris autoritatis, & paucis numero. Hæc
est sententia quam tenebo in decursu nostrarum con-
cionum; nihilominus memor subinde aliarum opini-
onum, eas haud obscure attingendo; ut hinc liqueat nō
omnino à nobis despici, ast potius amplecti & suscipi,
aut ut allegoricas, aut morales, aut aliter, iuxta ali-
quem ex quatuor modis interpretandi scripturas.

*Didacus
Stella in
Lucam.
Amb. l. 7.
com in c.
15. Luca.
Chrys. 10.
2. hom. de
prodigo.
Erasmi in
paraphra-
si Luc.*

V.

Nec omittam, Deo fauente, quin obiter meminero
eorum quæ insignis ille Doctor Alphonsus à Castro,
castrum profecto & propugnaculum inuincibile, suas
fortiter aduersus hæreticos, habet, l. i. iustæ punitio-
nis hæreticorum cap. 21. nimirum res prodigi aptius &
rationabilius intelligi de hæreticis, nō obstante quod
communiter exponantur de peccatoribus, ea ratione
quod soli hæretici dicantur propriè egressi domo pa-
terna, quæ est Ecclesia Catholica.

Nunc missis fustiori sermone, meminimus, quod
etsi Pater æternus dicatur homo, utique ipsa humani-
tas, bonitas, mansuetudo, totus socialis, & consortium
nostrum deperiens; cuius, tanquam hominis meminit
scriptura, à similitudine quam ad inuicem habemus;
amore in nos quasi totus transformatus & mutatus in
nostram naturam; attamè ipsum non refert homo pa-
ter prodigi; ast propriè Jesum Christum (qui & ab omni
ni

ni tempore Deus verus, & simul homo ab incarnatio-
 ne sua verissima: cuius actus oēs sursum tendebant,
 iuxta nominis sui græci *ἀντιπροσ* etymon; qui verè pa-
 rens noster, si nunc prompte, aut in hac vita post hac
 teneamus eius vestigia; verè parens, qui creavit nos,
 qui regit, qui protegit, qui magno pretio redemptos
 in libertatem asseruit. Deinde, nō excidat memoria,
 seniore filio representari Scribas & Phariseos mur-
 muratores: prodigo, publicanos & peccatores ad Je-
 sum accedentes, ac per hos, peccatores omnes alios
 peccatores. Neque sit satis, Auditores, nosse bonita-
 tem multam Dei, ut sit accessu facilis, minimè: quin,
 ceu legitima soboles conemur eum imitari, ad labo-
 randò ut digni habeamur nomine, quo insigniti su-
 mus: sit nobis humanitas, bonitas, concordia mutua
 cū proximis. Quoniã verò plasmati sumus ad imaginẽ
 Dei: ne à prototypo deficiamus, studeamus quæso, stu-
 deamus ipsi per similes esse perfectione, contendamus
 que ut non amet (vbi aiunt) absque redamante; ex quo
 furore & æstu flammatum amoris sui casti in nos, pe-
 nitus sit transformatus in hominem. Non se exhibeat
 animus nostra (quam tametsi spurcicia scelerum suorum
 deformem, haud amare dedignatur) imitem, ipsi re-
 bellem, quia pijs sanctisque suis desiderijs per eam li-
 ceat ipsi potiri, iugo diuinorum mandatorum suorum
 subiectione. Adhæc, credentes firmiter Jesum Christũ,
 verum Deum & hominem, tẽdamus cum ipso sursum,
 vti nomen corporis nostri constitutio nos inuitant:
 nihil sapiamus terrenum, sed mente habitantes in cœ-
 lis, agnoscamus optimum parentem nostrum & crea-
 torem, rectorem summum, defensorem & authorem
 nostræ libertatis. Oremus eum, ut gratia sua auer-
 tat, ne de numero Phariseorum obmurmuranti-
 um, & larua falsæ sanctitatis, quæ sane
 duplex iniquitas simulatorum si-
 mus, aut potius de consortio
 publicanorum & pecca-
 torum verè peni-
 tentium. Amen.

*Plato aie-
 bat esse
 extrema
 iniustitię,
 velle vi-
 deri iustũ
 eũ, qui ta-
 lis nō sit.
 Plut. to. 3.
 mor. tract.
 de maligni-
 tate He-
 rodoti, i-
 nistio.
 Simulata
 sanctitas,
 duplex est
 iniquitas.*

CONCIO QVARTA.

- Vulgata.* 2. 12. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater da mihi portionem substantiæ quæ me contingit.
- Græca.* 12. καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος ἀδελφῶν, τῷ πατρὶ: πατέρα, δός μοι τὸ ἐπιβίλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ δὴ λέγει ἀδελφοῖς τὸν βίον.
- Syriaca.* 2. 12. Et dixit ei filius eius minor natu: Pater mi, da mihi partem quæ mihi contingit ex domo tua.

ARGVMENTVM.

1. Ut anxium sit matrimonium. 2. Aetates infantia, virilitatis, senectutis, iuuentutis, quid? 3. de ditione adolescentis. 4. Cuius aetatis probabiliter erat prodigus. 5. Cur expresse non exprimitur. 6. inuectio & admonitio ad adolescentes super obsequio in parentes. 7. ut nomina νεότης, iuuenis, nouus, adolescens conueniant peccatoribus. 6. Breuis discursus de senectute.

Immorati diutius huc vsq; Auditores, disquisitioni parentis, & duorum filiorum; ac inuento (vti arbitramur) quid intendat Redemptor per hunc parentem cum filijs, vltimus nunc pergendum est. atq; aggredienda gesta, præclaraque facinora miseri illius martyris dæmoniorum, infelicis, inquam, prodigi. Primum itaque dispiciamus, quo nomine insigniatur à Domino; deinde, quidnam à patre petat: postea, si tēpus tulerit, monstrabitur, vt idem nomen peccatoribus omnibus in genere, & specialiter publicanis & peccatoribus accedētib; ad Christum, tribuatur. Discursus sane hic utilis erit, cuiusvis ætatis, ordinis, status hominib; iuuen-

iuuentuti, vt cernens ceu in speculo pellucido impres-
 sam & exaratum præsumptionem non sufferendam,
 audaciam effusam, verba impudentia, quibus plus
 æquò abundat potior adolescentum pars, fastidiat,
 caueatque sedulo ab huiusmodi seuecluti, ne demul-
 ceatur aut terreatur similibus neujs, aut mellis, aut
 armatis, quibus forte vsus hic adolefcens, pattem vt
 demulceret, & emungeret oculos: deinde omnibus
 ordinibus; nec enim vlla hominum conditio, vllus sta-
 tus, vllus honor, vlla dignitas quamuis splendida &
 celebris excludetur à nomine peccatoris, dicere acri-
 pruta: *Non est homo, qui non peccet.* Videtur hæc con-
 cio (qua peccatoris adolescentia, & insipientia exhibe-
 bitur) digna quæ audiatur ab omnibus attentè; vt qui
 de stultorum numero esse noluerit, conetur primum
 peccatorum excedere conuentu. Ac vtinam daretur
 sic eam exprimere, & ad viuum efformare, vt atrocis
 illi peccatores, qui citatim (quia insipientiam & amē-
 tiam quæ comitatur peccatores non norunt) currunt
 laxatis habenis post scelera, recensitis ineptia & furore
 eorum ipsis spectantibus, è facibus peccatorum se
 subducant, vt autem omnia fiant, quomodo expedi-
 re iudicat Deus, augmento honoris sui, & salutis ani-
 marum nostrarum, inuocemus gratiam Spiritus San-
 cti, dicendo, AVE MARIA.

1. Socrates Philosophus Apollinis oraculo solus è *Val. Max.*
 tota Græcia habitus sapiens, quærente adolescente & *l. 2. cap. 7.*
 consulente num vxorem duceret, an verò à conugio
 penitus abstineret, sapienter respondit, quod delecto *Diogenes*
 alterutro paniteret. Namque, si vxorem non duxeris, *aitbat:*
 infit, solitarium viues perpetuò; & post multos exant *si tenex,*
 latos labores, ignotus & externus heres gaudebit à te *serius est,*
 parci. Rursus, si ista declinare ratus coniugium in eas, *si iuuenis,*
 sollicitudo iugis discruciat miserum; oblongum *nondum.*
 stamen litium & quærelarum domesticarum mole *Vide*
 stiam afferet; accedent dotis exprobrationes; aspe- *Laert l. 6.*
 ctus sinistri & transfueri affinium, dolore te disrum- *vita.*
 pent; lingua dicax socrus tibi aures vellicabit; explo-
 ratores thori alieni; incertitudo quoque futurorum

Sine con- morum, bonorum vel malorum liberorum, te affli-
jugio so- gent. Responsum, sanè, Auditores, Philosopho dignū;
lirudo: in cuius veritatem & coniugati & non coniugati expe-
coniugio, riantur quotidie; coniugati præcipue, quorum sæpe-
solicitu- numero cruciatus & tormenta sunt incerta expecta-
do. tio morum, & ratio viuendi proliū; ac plerumque vita
ipsa iam penitus deprauata; vt frequenter audiamus
quærendo repententes crebrò sententiam Euripidis
Poetæ: Incognitum bonum non suscepisse proles; &
non pænitere susceptarū. Quin pænitudo illa aliquā-
do Dei viscera pulsauit, paulò post mundi primordia;
vbi oēs à minori ad maximū demersi essent cæno nef-
cio cuius nefandæ, abominandæq; libidinis; ipsomet
Deo testante hanc suam pænitudinem: *Delebo hominē*

Gen. 6. quem creauit à facie terræ, ab homine vsque ad animantia,
à reptili vsque ad volucres cali; pæniter enim me fecisse eos.
Ita miser afflictusq; parens persentiscit quod proles
suscepisse sit cruciatus iugis, tormentum atrox, & crux
grauissima; maximè si quæ exhibeant specimina malæ
vitæ futuræ, vt hic prodigus noster. De quo vt perti-
nens sit sermo noster, enucleemus primum nomen, *ad-*
olefcentior, quo à Domino donatur, iuxta à nobis pro-
missorum seriem.

2. Haud me fugit infantiam, adolescentiam, iu-
uentutem, ætatem virilem & perfectam, senectutem,
simpliciter consideratas, nec laudabiles, nec vitupera-
biles, quod non pendeant à libertate nostri arbitrij,
ast purè à sola voluntate & dono Dei. Nam quod si-
mus infantes, adolescentes, viri, senes, non est in no-
stra positum potestate: nihilominus extra omnem a-
leam est per ætates hominis virtutes & vitia plerumq;
denotari; vt per infantiam interdum innocentia, vt

Ætatibus
quandoq;
signantur
vitia &
virtutes.

Psal. 104. quodam psalmo: *Memor fuit verbi sancti sui, quod ha-*
buit ad Abraham puerum suum. Alius interpres ponit
pro puero, *cultorem suum*: Interdum defectus pruden-
tiæ, vt hîc: *Vah tibi terra, cuius Rex puer est, & cuius*

Eccles. 10. *Principes mane comedunt.* Et in Isaia: *Puer centum an-*
Isa. 65. *norum morietur.* Et alibi: *Dabo pueros principes eorum,*
Isa. 3. *& effeminati dominabuntur eis.* Aliter, *Et infantes &*
par-

Parvuli imperit abunt eis. Super quibus ait S. Joannes Chryostomus, nullatenus existimandum à Vate simpliciter despici infantiam & pueritiam hominis, sed indirectè ostendere nititur insipientiam & stoliditatem Rectorum. *Per pueros, ait, vel adolescentulos presentibus licet non est intelligendus eam astatulam subijcere vlli calumnie simpliciter, sed ex redundanti ostendit principum amentiam.*

Virum nomine, significamus quandoque robur, magnanimitatem, impavidum cor cuiuspiam potius quam ætatem aut sexum; quod magnanimitas & cordis generositas propria sit pertingenti ad ætatem virilem; cuius nomen latine sonat fortem, robustum, strenuum, generosum. *Vir, à vi, unde & virtus, quæ proprie robur & præstantiam rei significat, originem ducit.* Sic hortantes & incitantes quempiam, ut rei arduæ summam manum imponat, *Ostende te virum. Viriliter age.* dicimus; Ac si dicamus: *Cæptis insta fortiter; Age ut virum, & virum strenuum decet.* Quæ significatio usurpatur tam sacris quam prophanis scriptoribus.

Exurgite aliquando si viri estis, & arma capessite.

Invite arma viris, & cedit e ferro.
Sic libro primo Regum magnus ille Goliath provocans è castris Hebræorum quempiam ad singulare, clamabat: *Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen;* id est, armis, animo, robore præstantem *Confortare, & esto vir,* ait David moriturus ad Salomonem. Quotquot studiosè vivunt, fortiter vitia omnia superando, dicuntur in sacra scriptura viri; ut vir Annæ matris Samuelis, Iob Propheta, Redemptor quoque noster.

Fuit vir unus de Ramatha in Sophim de monte Ephraim, & nomen eius Elcana &c.

Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille simplex & rectus, ac timens Deum & recedens à malo.

Femina circūdabit virum. Rursus Latini pusillanimes, ignavos, dissolutos moribus dicunt effeminos, molles, semiuiros; uti supra Iſaias adpellat principes permissi

D. Chryst.
ad c. 3. 1. 2.

Vir signat aliquando magnanimitatem potius quam ætatem aut sexum.

Lactant. l. de opificio Dei c. 12.

Q. Curtius de rebus Alex.

Virg. 9. AEnsid. 1. Reg. 17. 3. Reg. 20.

1. Reg. 1.

Iob. 1.

Ierem. 32.

Mulieris
nomē pro
ignauia

missi à Deo regere populum Ierosolymitanum, tam-
ecti ineptos & inhabiles, mulieres & effeminatos.

Isa. 3. *Mulieres dominatæ sunt eis.*

Isa. 3. *Effeminati dominabuntur eis.*

Virgilius mulieres, seu semiuiros nominat, quos
vult ignauia notatos; vti & nos aliquando,

Iarbas loquens de Aenea & comitibus: *Et tunc ille*

Paris cum semiuiro & comitatu.

O vera Phrygia; neque enim Phryges &c.

Numani Remuli verba sunt in Troianos.

In traga-
dia nostra
edita an-
no 1589.

Virg. 4.

Aeneid.

Idem 9.

Aeneid.

Senectus

pro pru-

dentia.

Per senectutem similiter accipimus aliquando
prudentiam, & maturum iudicium, vt quando iube-
tur Moyses eligere de populo seniores quos nosset, qui
imperij sui importabile iugum learent. Aut secun-
dum S. Gregorium commentantem locum istum, su-
muntur ibi seniores pro litteratis, & animo sedatis
viris; quæ sedatio communiter senectutem comita-
tur.

Iuuentus

pro im-

prudētia.

3. Parimodo, per adolescentiam, & iuuentutem,
modò vnum, modò aliud interpretari conceditur: ali-
quando inconstantiam, alias imprudentiam, alias ef-
fusam cordis elationem, aliaque id genus, potius re-
dolentia vitium quam virtutem; etsi non semper. No-
stra verò vulgata editio prodigum nostrum dicit *ado-*
lescentiorem; translatio Syriaca, *minorem natu*, textus
Græcus *νιότροπος*, quod significat, iuuenem, nouum,
natu minorem. Atque dictio *adolescens*, significat, pue-
ritia excedentem, à duodecimo ætatis anno; ad vice-
simum primum vsque, iuxta quosdam. Albertus Ma-
gnus putat, à quarto decimo; doctissimus Varro, à
quinto decimo, ad tricesimum propriè. Aulus Gellius
l. 10. Attic. noctium c. 28. *Tubero in historiarum* 1. *Ser-*
uium Tullium Regem Rom. pueros existimasse, qui mino-
res essent annis septemdecim: atque inde ab anno decimo
septimo ad annum quadragesimum sextum iuniores, su-
pra eum seniores appellasse. Vide de discrimine ætatum
in Iulio Polluce libro 2.

vi. G. posi-
tium.

Philo libro de mundi opificio ex Hypocrate, ado-
lescentem ait, dici à secundo septennio, vsque ad bar-
bæ

bæ hirsutiem ad annum ter septimum. Dico (proprie) nomen etenim adolescentiæ nonnunquam sumitur pro omni ætate hominis ab ortu, ad virilem ætatem; quin pro omni ætate & tempore, quo quis vegeto & robusto corpore perdurat Dicente Deo, sensus & cogitatio hominis prona sunt ad malum ab adolescentia sua, haud a bitter nomen adolescentiæ sumi pro ætate duodecim, aut quatuordecim, aut quindecim annorum, ad trigessimum; atque ætate ista inirium sumere hominis malitiam; est putem significari quoque, & forte magis primum momentum, instans primum ortus hominis in vtero & ex vtero materno. *Gen. 2.*
Gen. 2. *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Similiter dicente Ieremia, bonum esse vito cum portauerit iugum Domini ab adolescentia sua; aut alijs in locis mentionem faciente scriptura adolescentiæ, non a bitter accipiendam rigidè vt supra, sed potius vt loquuntur Latini, *Ab incunabulis, à teneris annis, à prima ætate &c.* aut donec homo vegeto est corpore, peccatis suis de more incumbere potens; ac si diceret Propheta: Profecto fertur iugum Domino, amplexatum misso peccato, antequam ipsum præ corporis infirmitate, aut alio quouis impedimento missum faciat hominem.

4. Mirabitur forte retusior aliquis, cur Christus certum annorum numerum non exprimat in parabola, ne vllatenus dubitaretur de ætate perditæ adolescentis. verum obseruanti loquutionum genus, & sequentem textum, perspicuum statim fiet cuiusnam esset ætatis, tametsi parum aut nihil id conducatur. vt verò curiosus fiat satis, proferemus pauca. Supra diximus Græcis dictum *ἰωβησ* Latinis, *adulescentiorem*; vti si que sumentibus comparatiuum, qui Latinis interdum significat *quasi, aliquantulum, aliquantulum*, ex sententia quorundam vt quando absolute dicunt *iunior, senior*, idem est ac si dicant, *parum*, aut *aliquantisper senex*, vel *iuuenis*; *tristior*, *aliquantisper tristis*.

Commentator Hecyræ in prologum, in illud *Adolescentior*. *Hac comparatio*, inquit, *minus à positivo sonat,*

uat, & vim diminutiuam exprimit, ut:

Iam senior sed cruda Deo, viridisq; senectus.

Virgilius A Encid. 1. *Tristior, & lachrymis oculos suffusa nitentes.*

Quam opinionem si probauerimus veram, dicitur quod *virisq;*, & *adulescentior*, idē sint, ac si dixeris; aliquantulum, aut satis adulescens, satis iuuenis: adeoque annorum mediōrum inter extrema adulescentiæ esset ratio habenda, scilicet septimi decimi, aut octauū decimi.

ii.

Aut si secundum alios, gradus comparatiuus sumitur frequenter pro positiuo, dicemus non ita dudum adulescentiam ingressum attingisse decimum quartū, aut decimum quintum ætatis annum.

iii.

Vel, si, secundum postremos, ea est natura comparatiui ut significet excessum & supererogationem qualitatis quam denotat positiuus, dicendum, (si non haberetur ratio comparatiui *senior*, quod subsequitur comparatiuū *adulescentior*) insinuari nostrū prodigū utriusque prouectiorem, in adulescentia sua, fratris; attingisseque decimū nonum vel vigesimū annū, aut circiter. Quia verò dicitur, *adulescentior ex illis*; alterque posmodum exprimitur *senior*; quæ faciunt comparationē alterius ad alterum, utrumque intra terminos adulescentiæ collocantes, sed alterum prodigo seniore; potest prodigus assequutus dici decimum nonum, aut vigesimū annū; alter vigesimū primū, terminado ibi adulescentiā; aut vigesimū annū agebat prodigus; alter trigesimalū, aut circiter; deducendo adulescentiam cum doctissimo Varrone ad annum trigesimalū. Profectò series deplorandæ vitæ ipsius satis superque inuenit attingisse vigesimalū, aut vigesimalū octauum annum: nec enim probabile est hac ætate inferiorem, attentasse facultatum suarum dispositionem, diuentionem, distractionem (procul inuunt sequentia, *Et congregatis omnibus &c.* scilicet in loculis congesta auertione bonorum mobilium & immobilium) neque profectum in regionem longinquam; neque luxuriose vixisse, & omnem tam prodigè dissipasse censum suum.

sum, vt exiguo tempore omnium quæ extulerat nihil penitus superesset ipsi; nisi prodigium forte monstrumque malitiæ dixeris.

5. Quis scit, an ex industria forte determinatus a-
 norum numerus non sit expressus, solumque in ge-
 nere adolescentis nomen appositum, ad demonstran-
 dum adolescentiæ decursum valde procliuem in hu-
 iusmodi ineptias; inquitente D. Augustino, lubricam
 magis ætatem hominis dictam nobis adolescentiam;
 sub qua constitutus, tametsi firmus & constans, lubri-
 cat & prolabitur facilè; idque (vti sentio) quo inoni-
 tos se sciant adolescentes & adolescentulæ istius æta-
 tis cauere sibi, ne cum coætaneorum suorum maximo
 numero labantur; inuigilare serid, & stationes circū-
 lustrare, ne retibus fallacibus propriæ adolescentiæ im-
 plicetur? Aut Christū vsū indefinitè voce adolescentis
 vt efficaci⁹ exprimeret publicanos & peccatores oēs
 cuiuscumq; generis; quod penè omnia scelerum ge-
 nera concurrant in ætate adolescentiæ; alia, initio; a-
 lia, in medio; in fine, alia? Ast mittamus disputationes
 futiles, & (vt aiunt) de lana caprina; desistamus ab in-
 uestigatione eorū qua certò per scripturas cognosce-
 re nequimus; neq; tanti sunt momenti, etsi forte asse-
 qui cognitione possemus. Penes quemque stet ipsi
 quam libuerit tribuere ætatem, modo verisimilem, &
 ad proportionem facinorum ipsius.

Aug.
 quæst. 69.
 Adolescē-
 tia lubri-
 ca.

Adoriamur nunc eius primum facinus. In ea ætate
 quid primum gessit? *Dixit adolescensior ex illis patri:*
Pater, da mihi portionem substantiæ, qua me contingit.
 Sapientissimus Plato adolescentem inquit, nondum
 prudentiæ fastigium assequutum, ad quam postea e-
 ueheretur, agitari furij, sine ordine exclamare; arro-
 gantia tumentem & resilientem lasciuire. Talis hic
 adolescens, qui voluntate ferociens, leuis, & inconstans,
 vt primum virium, formæ, iuuentutis ad omnem ma-
 litiam aptæ notionem habuit; libello nondum obtē-
 to in ædibus paternis liberius delinquēdi, vbi dome-
 stici omnes lumina in ipsum fixerant, videbanturque
 ei oculati Argi inuigilare serijs super se; æstuante
 san-

Plato
 leg. 2.

fanghine, furij exagitarus, audacia effrons, animo firmo, refo uto ad initar Cæfaruli, accessit patrem, inquit Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Ac si dixisset: Non sum eius ætatis qui deinceps ferulæ subdar: excessi quartumdecimum tutelæ annum.

Macrobius l. 1. in somnium Scipionis cap. 6. *Post annos his septem tutela pueris quasi virile iam robur. . . abfoluitur: de qua si in femina propter vororum festinationem maturi obrenno legibus liberantur.* Locus etiam inuancus Macrobio. Eius sum sapientiæ & prudentiæ, vto libertatem queam afferi; deinceps ero mihi rector vnicum rogo, vt mihi patrem substantiæ, quæ ex decessu matris me contingit largiaris. Filij sumus bimimimè adulterinus ego. Ius mihi est in facultates tuas; & si ea dignaretur Deus gratia natos tuos, vt fati concederet (attendite facinorosorum) minime, arbitret, exheredares me, qui fratri parem in omnibus constitueres. Ita est (fateor) secundum iura & constitutiones regionis, vita tibi sospite, nullam actionem institueret valeo in tuas facultates: verum tamen, petitionem quo natum prosequeris rogo supplex, vt quod decreuisti testamento mihi legare, nuuc arbitrio meo committatur: si a quo plura peto, nec ijs premaruic abfolui velis. fatem patrem partis mea ne grauentis erogare. *Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit, id est, partem partis testamento leganda, quæ ordinar meo congrua respondeat. Ἰός μοι μέρος ὑπὲρ κάλλος id est, da mihi portionem congruam.* Ecce primos conatus, primordia facinorum, tytonis nostri. Laudabiliter sane gratia Deo, quod clanculum, vti plurimi non diu puenit bona parentis; quemadmodum fecisse constat Patrem nostrum Sanctum Franciscum, ante plenariam conuersionem suam; tamen si longè in meliorem finem quam adolecentes nostri seculi. Qualia primordia, talis finis. Respitemus aliquantulum.

6. Hic prologus, oratio ista effrons prodigi, videtur mihi prognosticon certam vitæ futuræ omni ex parte dissolutæ. Ac vtinam istius farinae solus ipse! O si

Ἐπι κάλλος
ιδεῖ quod
ἐοικέντες,
ἐοικέντες,
quadrans,
pertinens
ad me.
D. Bonau.
in vita eius.

ferreum nostrum seculum sic perpolijset & benedi-
 ctionibus auxisset, vt multi hac non deprehenderen-
 tur notari præsumptione! Noui, eheu, quorum vita vi-
 detur exarata ad normam & exemplar hoc, & forma-
 ta super protoplastice prodigi. vti nã à veritate quoad
 hæc procul abessem! Ast, eheu! nouerunt omnes, vt fre-
 quens sit numerus eorum, quid ætatis attingentes con-
 nantur excutere iugum, subducere se ab obediẽtia pa-
 terna, quo Epicurum viuant, & latius liberiũsue Sar-
 danapalum agant lasciuum. Hinc, reperias grauitet
 pertæfos lectionem diutinam libri Vitę patrum; id est,
 ægrè ferentes diu superstites progenitores, quibus vi-
 detur anima transfuersum corpori eorum insita, aut
 glutine fixa; faucibus hiuleis fatum & funus ipsorum
 præstolantes: in quos aptissimè quadrant vatis versus
 describentis secula ferrea; quibus certè continemur
 verè:

Filius ante diem patrios inquirat in annos,
 Vicia iacet pietas.*

Non concedam fato, quin huiusmodi viderim ex-
 petentes auidè parentum funera, non in aliũ finẽ vlti-
 mum quã prodigus hic, vt scilicet luxuriosè viue-
 rent; saltem egregia aliqua decerpent spolia. Aut si
 qui non expetant eorum mortem; saltem præmaturè
 efflagrant hæreditatem, vt splendidè viuant, & tantil-
 lo tempore sorbeant multis annis, multo labore & su-
 dore parata à parentibus. Quas quærimonias, quas ex-
 clamations non educant ab intimis visceribus pa-
 rentes, in liberos mortis suæ cupidos! Quos singultus
 quæ suspiria, quæ lamenta non assumant? Quid, nisi
 maledictis prosequantur labores suos ærumnasque?
 Quid, nisi sonora voce exclament: Misere mini mei,
 misere mini mei, saltem vos amici mei, vos liberi mei,
 meo sanguine educti? Sufficiat dari exteris mortis
 meæ percupidos.

*Porrò autem dum studeo illis vt quampluri-
 mum*

*Facerem, contriui in quærendo vitam atque
 atatem meam:*

G

Nunc

Exclama-
 tio in
 prodigi
 sequaces.

Ouid i.
 Metam.
 * Conful-
 lit mathe-
 maticos.

Terent in
 Adelphis.

Nunc exacta aetate hoc fructus pro labore ab his
fero, odium;

Meam mortem expectant.

Ac si lachrymabundus iam senex & tremebundus
parens, senectute algens sic affaretur liberos, mortem
suam expectantes. Memineritis, chara soboles, quod
studens augendis facultatibus, & opibus cumulanda
ipse vitam contriverim. Quorsum nunc consumptis
annis meis, & quasi discerptis vestri gratia, mercedis
retributionis vice, quasi fame enecli anhclatis totis
votis ad mortem meam? O miseram mercedem! O
crudelem compensationem! O cruentam auri
mem!

Virg. 3.

Aeneid.

Vbi lo-
quitur de
Polydori
exce.

Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames!

Similibus prolibus, dicam? patricidis? dicam patricidis, quia tales mente & consensu; talibus ita patricidis ex nomine miserorum parentum eloquar nunc, & admonitionem salubrem ad ipsos habebō. Quid nisi ingratitude & obliuio plus quam feralis, tum contemptus benefactorum omnium? Quid obliuionem dico? Vtinam consanguinitatis obliuio porum nimos penitus occupasset! Namque penitus obliuio haud expeterent substantiam eorum a quibus delecterunt. Quis est ergo aliud quam recordatio atrox & contumeliosa in benefactorem, ut ipsi reddatur malum? Quae haec contumelia & barbaries quam eorum copere mortem, a quibus vitam tenemus, & per quos bona & commoda cunctis communia participamus, opes & honores particulares ad nos deuenierunt; sine quibus, omnibus istis careremus? Execramur exterrum & abominamur, qui ut ditescant, aut ad aliquem honorem, dignitatemue promoueat, exteri mortem peroptat; nec homicidium ab eo purgare possumus quo supplicio, quibus equuleis, qua cruce, Deus boni digni erunt liberi sufferre, non valentes grandaeuam parentum aetatem, nec alia vota, precesque offerunt, quam pro ipsorum transitu? Crucis signaculum

2. Reg. 15.

fronti

fronti imprimbam, dum legerem (est nihilominus
 verissimum) vt Absalon cupierit regnare super pater-
 tre David; vt in eum finem, in portis ciuitatis vnum
 oscularetur, alium complexaretur, ab omnibus scisci-
 raretur, quid causæ haberet; quæteretur de genitore,
 tanquam segnius administrante imperium, & negli-
 gente munia publica, nec præficiente aliquem, qui om-
 nes audiret *Non est, non est qui te audiat constitutus
 à Rege; multa & magna de se sibi spondens, si in Re-
 gem crearetur. Quis me constituat iudicem super ter-
 ram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, &
 iusse iudicem?* Pelliciens interim & demulceus his il-
 lecebris animos omnium; donec in Hebron præfe-
 ctus, sub specie reddendi vota Deo se Regem inaugu-
 rari & proclamari iussit præconiis voce. Stupebam
 eundem in nato tam pusillum in patrem amorem; demi-
 tabar, eò ambitionis deductum vt parentem scepro
 & diademate regijs exuere non vereretur, vix si-
 dem adhibens hominis mentem aliquando tanta ra-
 bic, tantis furijs exagitatam. Atar, vt admiratione &
 stupore magis dignum est, quod liberi, non amplius
 pagani, non Mosayci, sed Christiani, qui se ex optimis
 iactitant; qui ad singula Christiani nomine glorian-
 tur; quorum ore iugiter versatu: *Honora patrem tuum
 & matrem tuam* &c. primum Dei mandatum secundæ
 tabulæ, nulla quacumque parentum contumelia irri-
 tati, desiderio, animo, voto (ne peius dicam) sint patri-
 cidæ, & extinctores eorum, à quibus vitam, & omnia
 possident? Quid clamant, ô proles, leges naturæ cor-
 di cuiusque exarata, nisi quod benè velitis ijs, qui vo-
 bis benè esse volunt? At quis vobis melius esse cupit
 quam parentes, quorum admirandam anxietatem, vo-
 ta & desideria, quæ quotidie exsoluunt Deo in gra-
 tiam vestri, nunquam hîc habebitis perfectè explora-
 ta. Quid prædicant barbari? Arbitrèr nullam gentem
 non clamare, naturam & leges suas concessisse post
 Deum primas reuerentiæ, honoris, officij, pietatis paren-
 tibus; nihilque acceptius præstari posse Deo, quam

vt gratiosè genitoribus compensentur fenora officiorum veterum & nouorum, quæ præstiterunt: vti è contra, nullum euidentius Athei argumentum datur, quam huius obsequij neglectio. Quid hoc edictum canit Dei uiuentis, *Honora patrem tuum, & matrem tuam vt sis longauus super terram?* Quoties hoc e mandatum repetitur? Quo in gradu statuitur? Fermè e ordine collocatur, quo mandatù spectans timorem & amorè Deo debitum. vt enim hoc primum est prima tabulæ; ita illud primù secundæ; vt hinc liqueat post amorè & officia in Deū, nihil charius nobis esse debere amore & obsequio in parentes. vt que libentius animum applicaremus ad quæ natura nos inuitat, adicit Deus optimus retributionè, nempe longauitatem dierum super terram; quam specialiter non adnexuit cæteris mandatis. Quotusquisq; hęc eiusmodi fueris, memineris, memineris, quod nisi per patrem & matrem non esses; officiū & auxiliū redde quod tibi primitiua exhibuerunt. *Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses & retribuis illis, quomodo & illi tibi.* Præsta audacter ipsorum gratia quicquid potes; nec enim quanti debes, retribuere poteris vnquam; aut mutuo redde eorū quæ accepisti; vti innuere videtur idē locus Ecclesiastici secundum aliam versionem. *Memento natum esse per eos, & quid rependas eis pro eo quod deus sunt meriti?* Ac si diceret: Pro meritis remunerare non vales. Id est, quod vulgò dicimus; ac vtinam communititer præstitemus: *Dijs, parentibus, & magistris nunquam redditur æquiualens.* Quoniam verò orationis nostræ decursus eo nos rapuit, vt Philosophi prophæti sententiam adduxerimus, quo perfundantur magis rubore & ignominia effrontes ingratarum prolium frontes, nonnullas alias adijciemus, tales, ni fallor, quæ mereantur alta mente reponi quotiescumque mentio occurrit officij sobolis in parentem. An lubet nosse cuius atrocitatis sit scelus contemptus parentum? Audi primum & disce, quin à muliere; disce, imò à gentili Pythagoræ disciplinis imbura, Pericloræ nomen habet. *Contemptus parentum peccati genus est.*

Eccli. 7.

Arist. 1. 6. Ethic. c. 1. & 2.

Ex libris de muliere, Pericloræ, Pythagoræ.

eiusmodi est, quod in viuis simul atque defunctis diuinitus damnatur, ab hominibus odio habetur; & sub terra in loco impiorum una cum reliquis improbis perpetuo puniuntur à iustitia & infernalibus Dijs, qui his rebus inspicientibus destinati sunt. Philosophus Hierocles dicit eos nobis necessarios & propinquiores; & ab eis ceu forte scaturire omnem consanguinitatem, & omnem necessitudinem conciliari. Dicit creditores nostros, quin pretiosissimarum; quarum eas à nobis exigunt, quas reddere nouum refert nobis beneficium; nihil enim, inquit, fructuosius & vtilius nato, quam gratitudo & pietas in parentes. Amplius, parentes sunt nobis domini, inquit; nos eorum clientes; nemine potiori iure imperium merente in nos, quam in ijs, per quos sumus. Adhæc, addit amicos, & qui nobis opitulantur iugiter, sponte, in omni periculo & casu. Quid ad hæc sunt benefici nostri, quin summi, ait; nec conferunt solum quod iam possidemus, sed & quicquid nobis optare dignabuntur. O parentes! O liberos! Parentes esse omnipotentes (si ita fari licet) in proles, adstruit scriptura sacra plerisque in locis; particulariter, dum agit de maledictionibus & benedictionibus Noe, Isaac, & Iacob super filios prolatis, quæ effectum sortitæ sunt, tanquam prognostica & vaticinia verissima. An non merentur hæc à filijs gratitudinem officiumque in parentes, signanter ætate prouectiores? Aut si non præstitent, nunquid merito accusandi criminis par nescientis? Si generis humani vniuersitas aspernatur ingratum, paulò asperum, aut æquo ferociorem in consanguineos & necessarios; quanto magis eiusmodi in parentes? Si obliuiscatur creditoris, debitor; domini, cliens; amici, amicus; benefactoris, beneficiatus, sexcenta scommata & exprobra subsequuntur; quanto amplius si non recordemur, imò si peroptemus funera parentum, nobis creditorum humanissimorum; dominorum mansuetorum; amicorum summorum, & benefactorum singularium? Parua hæc (tametsi plus æquò sufficiant;) augustius quiddam ad-

Hierocles lib. quomodo erga parentes agendum sit.

Gen. 9.
Gen. 27.
Gen. 49.

iungamus, depromptū ex infidelium gymnasijs, quæ
compellamur vel inuiti vicem reddere parentibus.
Quid magis alliciat ad officij gratitudinem in alterū,
quam ipsius celsitudo & maiestas? Quæ maiestas di-
uina celsior? Tenent porro locum Dei in teris patē-
tes; in his inferioribus gerunt maiestatis ipsius vices,
nec alia penè datur qualitas dignitasque, quæ Deo
nostri maiestatem propius referat. Hic Deus hominum
creator? Parentes se habent vt instrumenta. Pasce, do-
ceat sic Deus creaturas? Ipsum præstant parentes libe-
ris Providentia Dei extendit se ad omnes omnino ne-
cessitates magnas & paruas mortalium? Pariter gen-
torum prouidentiam nihil effugit quod ad prou-
ctum facit sobolis.

Virg. 1.

Æneid.

Hierocles
ex lib.

Quomo-
do erga
parentes
egendum
sit.

Plat. L. 2.
legum.
Arist. in
polit. Vo-
lat lib. 10.
comment.

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis

Et si æquo augustius videor extollere humanum
genus, habetote placitum Philosophi Pagani. Si quis
parentes secundos ac terrestres quosdam Deos dixerit, non
errabit; cum nobis propter viciniam si dicere fas est, vobis
Dij ipsis honorabiliores sint.

Jdem ibidem: Parentes nobis Deorum imagines sunt.
Et per Iouem Dij lares.

Jdem ibidem paulò post: Sunt enim Deorum imagi-
nes certissima, & similitudinem eorum nobis referunt, ma-
lius, quam ullius artis facultas exprimere possit, cum tan-
quam Dij domus patroni & nobis familiares sint.

Dicit Deos terrestres, Deos lares, imagines Dei cer-
tissimas, domus patronos & tutelares. Neque hic vult
iuter omnes talia fatur; sed magnus quoque Plato il-
le, cui semper plurimum detulit S. Augustinus. Cuius
pater, ait, aut mater, vel horum parentes senio confecti,
quasi thesaurus quidam domi existunt, is putet nun-
quam aliud sibi tale simulacrum, magisque efficax
domui suæ assuturum, si rectè, vt decet, ab eo colitur. Ita
Philosophorum princeps, inquit, omni officiorum
genere prosequendos parentes. Ita nos docuit ora-
culum Delphicum, vbi, referente S. Hieronymo,
tres illustres sententiæ viscebantur exarata. Prima,
Dij

Dijs feruendum, nos dicimus, soli Deo. Secunda, reuocendi sunt parentes. Tertia, carnibus abstinendum. A qua congerie sententiarum memorandarum, commentariorum sane & postillarum legis vnus veri Dei, non intendimus inferre Deorum pluralitatem; solummodò obligationem multam, qua tenemur reuereri & amare parentes, subuenire eis, ab ipsis paganis in Diuorum numerum relatis; quales & nobis dici possunt salua vnitae Dei solius, hac tamen distinctione, quod Deus noster verus Deus sit natura; illi participatione sola, quali quali similitudine resultante ex sola gratia vnus veri Dei. Inferamus hinc aliquid. Si parentes sunt quasi Deus, quid sequitur? Philosophus propositionis & fundamenti author, superaedificet culmen, & conclusionem inferat: *Adiciemus, Hierocles ait Hierocles, quod ad hanc sententiam sequitur, nempe filios existimare debere, se in domo patria veluti in sano quodam edituos & sacerdotes ab ipsa natura creatos & consecratos esse, vt parentum cultus operam darent. Quandoquidem verò duplex cultus est, alter corporis, alter animi, quicquid ad vtrumque pertinet alacriter exequuntur, si modo quod ius & ratio iubet facere voluerint. Est autem minor ratio corporis, necessaria tamen. Itaque liberali victu, & qui senectutis imbellitati conueniat, prespiciendum eis est. Item lecto somno, vntione, balneo, veste; in summa, rebus omnibus corporis curae necessarijs, vt nullae eorum inopia laborent; quemadmodum etiam ipsi nos a puero educauerunt. O Philosophum Christianum! O Gentilem Christianismum spirantem! O sententiam! O constitutiones planè catholicas! Quis concedat in sculpi tabulis Moysis ad marginem legis diuinæ, ceu postillas & concordantias? O si cordibus Christianorum characteribus aureis imprimere-tur? Atque, peroptas, heu miser, cupis, simulate Christiane; expetis, natura deuic mortem & decessum genitorum, vt citò ad te deuoluatur hereditas, quomodo hic prodigus? O tempora! O dies infelices! Melioribus exemplis nos imbuerunt maiores*

*Hierocles
vbi supra.*

nostri, Joseph patriarcha, patriæ senectutis germani fulcrum, & Tobias iunior. Quid eos dico, quos Spiritus Dei dirigebat consulebatque? Ad dedecus & ignominiam sempiternam adulteratorum illorum Christianorum, adducamus quos natura sola erudiuit, qui propriæ vitæ periculo toti fuerunt in eripiendis parentibus à morte certissima; absit quod eorum fœnera optarint.

*Aeli-
nus var.
hisp.*

Olympiade octogesima prima, euomente Aethna fumos & flammam ingentes; Catanæ ciues gemini, quorum alteri nomen Callias, alteri Philonomus, arreptum parentem quisque flammis extulit, de rebus opibusque alijs nihil solliciti: quibus cæleste numen adeo propitium existit, vt flammæ hinc inde diuisam sternere progredientibus.

AEnæa quoque procedenti ad tollendum patrem, idem contigisse dicit Virgilius:

Virg. 2.

Descendo, ac ducente Deo flammam inter ebr hostes

AEneid.

Expedior, dant tela locum, flammaque recedunt.

Simile officium præstitit patri mago animis ille Troianorum Dux AEnæas, medijs flammis ereptum humeris gestans, durante populatione Troiæ.

2. AEnsi.

Ergo age chare pater, cervici imponere nostra:

Ipse subibo humeris, nec me labor iste grauat:

Quo res cumque cadent, unum est commune periculum,

Vna salus amobus erit.

Idem, 3 AEneidosis inducitur eiulans & lugens patris decrepiti mortem, & eius desiderio summe flagrans, ceu curarum suarum leuaminis.

Virg. 3.

Hic pelagi tot tempestatibus actus,

AEneid.

Heu! genitorem, omnis cura casusque leuamen

Amitto Anchisen: hic me pater optime fessum

Deferis.

vtq; hoc natorum in parètes obsequium altius memoria maneat cõmendatum; haud auersatur prudēs Vates geminare id ipsum libro 9. inducens Equitẽ Eurialum, in hunc modum cū Ascanio duce dissentente, priusquam in hostium castra noctu cū amico Niso irruperet.

CONCIO QUARTA:

205

Te super omnia dona,

Virg. 9.
Aeneid.

Vnum oro: genitrix Priami de gente vetusta

Est mihi, quam miseram tenuit non Iliu tellus,

Mecum excedentem, non moenia Regis Aeste.

Hanc ego nunc ignavam huius, quodcumque pericli
est,

Inque salutem linquo (nox, & tua testis

Dextera) quod nequeam lachrymas perferre parentis,

At tu oro, solare inopem, & succurre relicta:

Hanc sine me spem ferre tui: audentior ibo

In casus omnes.

Pari modo magnus Homerus quodam loco inducit militem tyronem, in quo certamine casum, quarentem, non dolores & angustias mortis, solummodò quod occuberet antequam parentibus aetate grandæque beneficia & obsequia in teneris annis accepta cõpensasset.

ὁ δὲ πῆλοῦν
vocat
Græci præ-
mium da-
tum nu-
trienti.

Christi in cruce pendētis planctus, nonne quia præsentia charæ parentis priuandus, quam ore ad os consolaretur visibiliter, potius quam ex tormentis quibus undique torquebatur, ducebat ortum? Quam ex vulneribus quibus erat lividus? Quam ex instante morte? Quod serio commendaret ingruente morte matrem discipulo, nonne (vti notat S. Ioannes Chrysostomus) vt nos doceret curam genere parentum ad extremum vsque vitæ spiritum? Quid profero admirandam illam Domini Redemptoris pietatem? Specula illa & exempla pietatis, ex historijs profanis accepta sufficiant euidentiùs confundendæ ingratiitudini pseudochristianorum multorum; tamen si fufum aliorum numerum producam facillè; ni properarem allegare, quæ ipsos pudore ampliori & rubore afficiant. Cuius non suffûdet vultum rubor, si consideremus attentius ciconiæ amorem & pietatem in parentes? Neque mirum videatur cuiquam, si à natura animalium desumpsero documenta hominibus: certè æquum est vt efferati illi homines omni humanitate exuti discant humanitatem in gymnasio animantium se humaniorum. Physi-

Hom Ili-
ad 10.
δὲ πῆλοῦν
ὁ δὲ πῆλοῦν
φίλοις ἀ-
πὲρ ὠνῆ.
vicitur syn-
eopa in
ὁ δὲ πῆλοῦν.
Chrysost.
homil. 85.
in Ioan.

ci ciconiæ naturam explicantes, dicunt temporis lapsu
G 5

Ciconiaz
pietas in
parentes.

Aelian.

Et post e-

um Volat.

l. 25. cōm.

Am. hex

am l. 5. c.

16.

Plin l. 2.

c. 23. Lau-

neus l. 1.

theatri

parui.

Quidā fe-

re eadem

dicunt de

ypupi

charitate.

Matt. 3.

Justitia

piusca in

liberos

impios.

Pomp. La-

tus l. de

leg. Rom.

Caius Pō

peius legē

tulit, qua

asperrima

pœns par-

ricidas af-

ficit.

ſu largè compenſate eos à quibus ortum & nutrimentum ſumpſit : etenim fouet interdum ſub alijs membra ſenectute algentia & rigentia parentum ; interdum, vbi neceſſum fuerit, ceruicibus ceu rhedæ impoſitos pennis vehit per aëra . Deinde (notate quæ ſolibi iſtud) aduertens parentes prædæ inſequendæ inepros; ſponte ſe priuat adeptis; ſe ſpoliat ipſa; vomitu procurato cibū reproducit alendis genitoribus, donec affulgeat potior eſca, quā tribuat in gratitudinem & agnitionem accepti obſequii in ætate tenella . Quæ obſequia congeſta, quæ humanitas in animante vno? Quanto amplius ratione præſtare videtur hocce irrationale animal, multis hominibus, qui falſò ad obuia quæque nomine rationalis gloriantur? Cum reuerentia itaque & bona venia te complexor ò chara magiſtra, inhumanis illis hominibus à Deo collata: & ſi vota noſtra quicquam poſſent, vtinam beſtialitas tua rationalis, aut ratio plus humana animalis ſerperet in corda hominum efferatorum & irrationabilem. Aut vtinam is qui potens eſt ex lapidibus ſubcitare filios Abrahæ, mutaret animantia iſta, & inaudita metamorphoſi transformaret in homines . *Aelianus dicit teſte Alexandro Macedone ob pietatem Deorum beneficio in quibusdam Oceanus inſulis in heminet conuerſi ciconias.* Volaterranus l. comment. vrb. Id peoptarem, vt familiari animantium horum conſortio, prodigioſè humanorum & officioſorum, bruta & ferocia illa corda, corda potius lapidea & ferrea quam carnea, miteſcerent, lenirentur, & propriam induerent naturam . verum, non obtinentes quod cupimus, vtamur quibus poſſumus, ò liberi : meminimus animantis huius tam pii, tam obſequioſi, nec feramus obijci mititatem & humanitatem hominibus innatam & propriam ſe recipiſſe ſub alas volucris iſtius; rursus ferocitatem plus quam animale occultaffe ſe ſub ſpecie & figura hominis . Alioqui, vtinam flagella illa cruenta, culeus ille iuſtificus, antiquitus aquis immergi ſolitus, incluſis ſimio, ſerpente, cane, gallo cum

sum parricida, in usu essent; & istiusmodi parricidæ voluntarij, cupidi funeris parentum, quo citius hæreditate potiuntur, in eo extremas darent sui criminis penas! Aut (nec enim satis rigidum & conueniens videtur hocce supplicium. *Quorum supplicio non debeat Iuuen. vna parari simia, nec serpens vitus, nec culter vnus*) quo *saty. 3.* feruentius & apertius duritiam cordis ipsorum lucent, iudices & legislatores nostri priscam Dei constitutionem resumerent, qua iubentur eiusmodi proles saxis obrui: decet enim quam maximè saxum cor, saxis opprimi. Immorigera proles, & in sua protecutia animum firmans, commensationibus, luxuria & poculis vacans, iubetur lapidibus obrui à Deo in lege Moysis: & *Deut. 27.* qui tempore Euangelij, quo perfectio amplior exigitur, maiora, aut saltem paria committit (vt est optare parentum mortem, aut molestiis & doloribus eos conficere, dilapidando eorum possessiones ipsis superstitibus) non merebitur animaduersionem parentum. Filius, maledicus patri aut matri (dicit eadem lex) pereat. *Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur.* Quid est maledictio? Non semper (aut grauius *Exod. 21.* fallor) execratoria, aut maledica, aut salacia verba in parentum ora iacta; sed & omnia desideria, vota nostra interna vergentia in alterius detrimentum. Cum ergo parentum mortem exoptas, & eorum vita protractior videtur tibi, quid aliud quam maledicis? vt ipsis maledicens, quid aliud promeris quam morte mori, quæ mors & perditio animæ tuæ; nec non morte corporali mori? Punitio sane atrox, sed his temporibus perneccessaria. *Grassantibus multis opus exempla est.* In malam crucem abeant; eò enim eos abigere videtur sapiens, dum ait: *Oculum eius qui sublannat patrem, & qui despicit partem matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus. & comedant eum filij aquilæ.* In vitionem huius flagitij inuitamur; quod inter paganos non manserit inultum; ni nos fallat Xenophon referens quæ habuit Socrates ad filium Lamprocleum, matri in sensum verba. Ignoras, ait Socrates, ciuitatem nostram parum attendere ad omnem aliam ingra-

*Prou. 30.
Xenopho
l. 2. de di-
ctis & fa-
ctis Socra-
tis.*

gratitudinem, nec eam in iudicium vocare, despiciere tamen ingratum beneficij memorem? *At* si quis parentibus non deferat, sicutur tribunali, causa conferatur in ipsum; à iudice pronuntiatur inhabilis ad omnia munia politica, ac si per eum sacrificia non possent perfici, aut quoduis aliud iuste absolui. Sit ut est; non ut puniat eos humana iustitia, sed ideo effugient diuinam, citius aut ferius: & arbitrer ipsius furorem effundendum aliquando largius & acrius, quo, ij quorum gratia deserviet, chariores ipsi sunt; vtrique vices ipsius tenentes, imagines, & similitudines diuinæ; quibus adaptari potest illud: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.*

Luce. 10.

Quid.

*Iupiter inspicit illos qui colunt iura parentum
Et qui negligunt præ animi impudentiâ;
Ac illis quidem benignus & mitis bona largitur,
His verò insensus indignatur per furias,*

ait Vates quidam ethnicus. Nequaquam effugient seueritatem Creatoris. Prospicit & nouit Deus ingratos & impios, similiter bonos; alijs benignus largitur largiter cornucopiam bonorum omnium; alios furij exagitat. Quæ mala non sunt subsequenda impij, ingrati quæ Absalonem, quia aspirauerat ad regnum superstite patre? Missa historia illa tanquam omnibus nota, ad aliam recentiore venio. Vidi ego fratres binos, vti ijsdem patre & matre genitos, ita moribus & conditione ferè similes. Junior vir factus, obtenta importunis instantijs & accepta hæreditatis portione à patre, vbi aliquamdiu splendide viuendo potiorem partem dilapidasset, in hostium incidit manus; paulò post etiam in prisorum necessarium carceres deuenit. Alter, delecto statu; vbi sapius patrem iniurijs, scommatibus, dictarijs lacessisset; & de passionibus acrius cù eo esse cõtendisset, non ita multò post eò miseriam adactus est, vt labilem hæc vitam morte cruenta & subita proprijs confossus armis fortuitò finierit, nullo expiatus, munitus sacramento, quin vix prolato vno & altero verbo. Vtriusque nomē & cognomen, locum & genus proferrem,

*Cornu A.
malthez
cornucopia,
liberis
pijs in parentibus.*

nisi

nisi dicatur in defunctum, iniurius in superstitē videri
 veterer. Aiunt defunctum, medijs in mortis dolori-
 bus nonnulla protulisse, à quibus sperari potest, sus-
 cepto in se diuinæ vltionis rigore, obtinuisse vitam æ-
 ternam. Superstes alter flagitium detestatur, assumpta
 spontaneè pœnitentia austerà particulari. Time te vo-
 bis adolescentes prodigi, innumeris doloribus & mo-
 lestis conscientibus parentibus præmaturis vestris desi-
 deriis capeffendę hereditatis; vos potissimum timece, Ne
 qui mortem eorum optatis vt spolia reportetis. Ne
 voluntarii parentum extinctores sitis, veremini. Ti-
 me, quousquisque sis, neque mortem progenitorum
 expete; opta magis summis votis, benè precare, accla-
 ma facta, iis qui tibi cupiunt largiter bona: me-
 moria non excidant Dei leges, quibus iuberis hono-
 rare, & iuuare quantum potes, non valens quantum
 debes. Cogita, ipsos tibi propinquiores; quin quasi
 Deos in domo tua; Cura vt te erga ipsos geras ceu sa-
 crificus erga Deum, nullum non intermittens officiu,
 ne dicam sacrificium: ne patiaris te pietate inferiorē
 ethnicis, imò animatibus brutis; veritus ne mala quibus
 regariter obruuntur tui similes, subitò te oppri-
 mant in simili causa. Melius tibi faciat Deus (quicum-
 que es,) potiori te munere & felicitate donet, quam vt
 nostri prodigi teneas iter; ne tandem in abyssum mi-
 seria deuolui te cum ipso contingat. Sufficiant ista
 de prodigis hominum natis, transeamus iam ad pro-
 digos filios Christi: & vti spondimus, vt ipsis con-
 ueniat adolescentis nomen, disquiramus.

7. Superius per prodigium, seu adolescentiorem fi-
 lium interpretati sumus publicanos illos & peccato-
 res, quorum gratia conuitiabantur Christo Pharisei
 & Scribæ; insuper per hos, omnis ordinis peccatores.
 Hoc loco prosequentes intentum, probamus pecca-
 torem, quicumque is fuerit, senex aut iuuenis, opti-
 mē nominari *prodigium*, quomodo textui dicitur pro-
 digus noster. Itaque *prodigium* græcis, connotat, non
 infimam hominis ætatem, sed plerumque con-
 temptum potius quam annos. Et quod græci dicunt

prodigium
 iunior, re-
 centior,
 minor na-
 tu, aliquo-
 ties con-
 temptum
 significat
 potius
 quam æ-
 tatem.

visus ignos, & sonat quasi iuuenem, aut ex ordine iu-
niorum, sumitur quoque pro inconsiderato, fatuo, iu-
dicio carente, amente, quod ea aeras stultis affectibus
sapius quam vera ratione duci soleat. Hem, quid pec-
catore inconsideratus? Quin latinis dicti noui (visus
vnde visus) vilipenduntur, & hoc nomine à con-
cepta de ipsius opinione bona deprimuntur, quin
Gallis, significantur mutabiles, varia sectan-
tes, modò hoc, modò illud amantes. Aliquando dicitur
III. nouus insinuamus subid ad excelsa conscensum,
fungum noctis ynius, qui ex sordido & obscuro, cito
euectus est aut fauore, aut alio quouis modo, ad nobi-
litate seu dignitate infimum gradum; quod Salustius
nobilis Romanus natus exprobrabat olim Cice-
roni.

Pecceator
obscurus
& abie-
ctus.
I. Reg. 2.

Salustius oratione in Ciceronem: quam esse Salu-
stij ne quis deinceps dubitet testatur Quintilianus
peritissimè libro 4. instit. orator. ca. 1. Verum, ut opinor,
ait, homo nouus Arpinas ex M. Crassi familia eius virtu-
tem imitatur &c Plutarchus tom. 1. vit. in Car. maiore:
Romani eos qui obscuris orti maioribus per seipos inno-
tescere cepissent, nouos homines vocare solebant.

Quid verò obscurius, quid abiectius, quid abomi-
nabilis peccatore? Qui nescit, legat quæ quondam
dixit Deus summo sacerdoti Heli: Quicumque honori-
ficauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me,
erunt ignobiles. Sic Regius Vates plerisque locis psalms
dicit peccatores corruptos & abominabiles; & peccata
sacris scripturis dicuntur abominatio, immanuditia, ig-
nominia, opprobrium. Quin si quãdo dicere volumus
aliquid fieri posse inculpabiliter & sine peccato, dici-
mus, id fiat ignominia procul; ac si peccatum solum
verè esset ignominia.

Psal. 13.
Psal. 52.
Prou. 11.
Ierem. 3.

Abominabiles facti sunt in studijs suis &c.
Abominabiles facti sunt in iniquitatibus.
Abominabile Domino cor prauum.
Operiet nos ignominia nostra, id peccatum idolola-
trix.

Quor

Quorsum non dixerimus peccatorem abominabilem; cum eos dicamus nobiles qui viuunt & componunt actus suos omnes ad virtutem? D. Hier. ad Cilaniam.

Vera nobilitas est clarum esse virtutibus, inquit S. Hieronymus.

Arist. 2. Physic. Si unum est causa alicuius, oppositum est causa oppositi.

Appositè ergo peccator appellatur adolescens, iuxta hanc acceptionem. Peccator instabilis.

Quod si adolescentis vocem vsurpemus pro inconstante, instabili, variabili, quis Protheus mutabilior, quis Acheloe inconstantior: quis chamelæon instabilior, peccatore; quem Ecclesiastes dicit lunaticum, vicissitudinibus crescentis, decrescensque lunæ persimilem, & nunquam eundem? Ecccl. 27. Homo sensatus in sapientia manet sicut sol; nam stultus sicut luna mutatur.

Reda libro 3. cap. 38. Marcum c. 9. Hi nunquam in eadem statu permanentes, nunc ad hac, nunc ad illa vitia mutati crescunt, atque decrescunt.

Plato: Stulti Protheo similes sunt, ille corpus, hi animum sapientiam mutant. Volaterranus libr. 28. comment. tit. de stultitia.

An nou vt luna mutatur, qui hodie bonus catholicus, cras ferro sacrilego confurgit aduersum fidem, militans hodie sub vexillo Lutheri; cras militiæ Caluini adscribendus? Qui hoc anno credit articulum quem sequenti reijciat & anathematizabit? Nunquid non mutatur vt luna; qui non ita pridem viuus flammis deuotionis & animi prompti in fidem ardebat; postmodum, ignoro, qua perfidia, recedit ab ea, & decrescit vt luna? An non vt luna mutatur, quando in nobis radij sapientiæ & splendor virtutis extinguuntur, & eius loco ignorantia tenebræ, & peccati fuligo offundunt nostra lumina caligine, aut potius excecant penè incurabiliter? Ac vtinam, ô miser peccator, stulte & inconstans, vtinam vt luna mutareris; cito enim vacuum crescendo repleuit; tu verò, nec citò, nec serò sapientiam repetis.
Gollj.

Sic Amb.
serm. 82.

Colligit illicò ipsa omnem deperditum splendorem, ast non recuperas, tamen in serum abeat tempus, fidem quam abnegasti aliquando & deseruisti. Onubes! O sidera!

Iuda 1. *Hi sunt nubes sine aqua, quae à ventis circumferuntur &c. sidera errantia.*

Isa. 19. *Miscuit dominus in medio eius spiritum vertiginis.*

Thren. 1.

Quam scitè Vates in suis lamentis, intelligendo allegoricè animam peccatricè sub nomine Jerusalem, testatur inconstantiam peccatoris dicens: *Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est.*

Psal. 11. *In circuitu impij ambulans.*

Eleganter ergo Dominus hoc loco peccatores signauit adolescentis recentis, noui nomine, eo notans & pertingens ipsum inconstantiae Egregiè, quis vocet in dubium?

Peccator
nobilis
inter mū-
danos.
I.

Si libuerit hanc vocem sumere pro eo qui quia ad summam rei nouiter euectus, est odibilis: nihil conuenientius peccatori, comparatiuo: *νῶς ἰσθῶς*, quo vitur textus græcus. Quid enim magis promotum, quid clarius, quid nobilium mundanis, peccatore, tamen reluctantibus & quærantibus probis? Nunc, contra omnem æquitatem & rationem, contra omnem laudatam consuetudinem, laudatur peccator in desiderijs & concupiscentijs vitiosis animæ suæ, & iniquus benedicatur. O tempora! O mores! Qui plus offendit, ingenuus & illustris ducitur, ut vera ingenuitas, videatur nunc sita in peccato, & virtutem sectari sit abominabilem ac vitiosum esse, aut nescio cuius generis bardū. *Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ. & iniquus benedicatur.* Quod si nomen græcum *νῶς ἰσθῶς*, quo notatur prodigus, aptè conuenit omni peccatori, profectò haud minus quadrat quod in latino habetur, ne dicam proprius & conuenientius. Siquidem adolescentis nomen videtur quandoque fatuum significare, aut needum maturum in suis actibus: uti è contra nomine senis intelligimus sapientem & consultum, quod ut plurimum sapiat senectus. Nonnunquam iunior con-

Psal. 9.

II.

Canities
morum.

tem

CONCIO QVARTA.

113

temprium significat, nō etatem, vt honoris causa presbyteros vocamus, hoc est seniores.

In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia, ait Job. In hoc sensu videretur sumpsisse vocem senectutis scriptor libri Sapientia, dum ait: *Senectus venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, & aetas senectutis vita immaculata.* Et in Genesi dicitur Iacob dilexisse Ioseph, præ cæteris, quod genuisset filium in senectute, id est sapientem & maturum ad instar senis, vt sonat quorundam versio, vt Paraphrasis Chaldaei, qui insinuat causam amoris summi Iacob in Ioseph, quod in eo eluceret quædam morum grauitas, maturitas, ingenitas. Designate itaq; dictione senis quædoque maturum & grauem, doctioribus etiam scriptoribus, haud mirum si nomē iunioris aut adolescentis sonet aliquando stultitiam, vel insipientiam aliquam. Hinc qui latium profitentur, pronuntiant, *adoleſcentiurire, adolescentiari.* Liberius citante Nobis, dicit: *incipit adolescenturire. & nescio quid nugarium facere.* Horatius in arte dixit, *iuuenari*, noue & proverbialiter. Et Galli *epuerascere*, pro desipere, nugari, stultescere, quæ sunt argumenta communiter fatui, & amentis, vsurpant. Imò græcè inuere volens se non satis prudenter agere, ait nugari, vtitur dictione quæ quasi sonat, pueriliter ago; nugor ad instar pueri (*νεπονεωμαι*) nugante & desipiente vt plurimum iuuentute. Quapropter sapiens Salomō agens de adolescentia, eam dicit vanam & vacuam; ac si dicat, insipientem, insensatam, omni prudentia & sapienti consilio vacuam. Imò, secundum quendam interpretem, adpellat ipsam vanitatem & vacuitatem, exprimens hac ratione, exiguum aut nihil sapientia, quod est in adolescentibus, non quod non detur aliquando sapientia in iunioribus; sed quia est in ipsis quasi non esset. Vndique enim cuncta & circumuallata illyrio & illecebris peccati & titillationibus carnis, vt scribit S. Hieronymus ad Nepotianum, suffocatur, haud secus ac ignis in ligno viridi. *Adolescentia, ait, multa corporis bella sustinet, &*

Iob. 12.

Sap. 4.

*Prou. lib. 2
Cic de Senectute.
Mature fitas senex, si diu velis esse senex.*

Eccl. 11.

H sapi.

D Hier. *sapientia inter incertum vitiorum & carnis titillationes quas ad Nepot. ignis in lignis viridibus suffocatur, & sum non potest pa. 3. ep. e. explicare fulgerem. Similem huic opinionem conce- pist. 7. pisse videtur magnus ille Atticorum legifer Solon, co- initio. stituens iuniorum neminem asciscendum in mag- Stob. f. 112. stratum; neque huic ad consultationes aditum con- cedendum, etsi consultus & sapiens videretur.*

Vide qua- Iulius Frontinus Traiano scribens sua stratagemata
dam pul- dicit praefectos & duces militum senes esse debere, vitio-
chra apud gant, discutiant, componant consilij rem prudentes,
Stob. f. 114 milites vero, iuniores, quo acriter & animose cum ho-
pag. 360. ste conferant.

circa me- Vox Pompeij senis ad milites apud Lucan.
dium. *Nec vos meate treat atas.*

Lucan. l. 2. *Dux sit in castris senior dum miles in illis.*

Ovid. l. 6. *Hac dare consilium pugnare paratior illa.*

Hac atas bellum suadet, ut illa gerit.

Omni tempore in pretio habita est senectus à pru-
dentia, & bono consilio; reiecta iuuentas. Senum ho-
nor tantus exstitit apud Gracos, ut Duces Reip. nunquam
procederent, nec egregium quid agerent, ad quod senes non

Cic. Phi. 5. inducerent, aut approbarent, inquit Cicero, sic Ag-
Ro. l. 2. memnon Tribunus exercitus Graecorum in obsidio-
ne Troia, pluris aestimabat Nestorem trecentenarium
quam alium quemcunque ingenium; summis votis
desiderans Nestores decem, aut totidem consilios
in castris ad instar Nestoris, ob singularem prudentiam
venerandam canitici adiunctam, cuius naum non fre-
quentabat diu solum, sed & noctu, quotiescumque
opus habebat consilio, ut conferret cum eo de sum-
mis periculis, & ingruentibus summarum rerum
auctibus. Non tanti ducebat suum Diomedem, ille
strem sane, ab igne diuino qui in armis eius micabat
neque fratrem Menelaum, Imperatorem tamen ro-
tius exercitus, quam venerabilem illum senem.
Qui hoc? Nouerat Respublic. saepenumero pessum-
re, & euertere temeritate caeca iuniorum; restituit
quoque prudentia & consilio senum, *Dux ille Graecia*

numquam optat ut Aiakis decem similes habeat, sed ut Nestoris. Quod si acciderit, non dubitat quin Troia breui sit peritura. Vt terra, vsa terra cuius rex puer est.

Cicer. in
Catone.
Maire.
Alcibia-
dis iuue-
ta nocuit:
Nici; vero
seneca
profuit.
*Plut. t. 1.
vitaru in
Romulo.

Eodem modo Romulus Romanique videntur prudentia primas concessisse senectuti, adpellantes conuentum centum rectorum siue consiliariorum * Senatum; quod sonat quasi concilium, aut conuentus senum. vt hinc moneret grandæuorū ætate & moribus esse de negotijs status & Reip. disponere, potius quam exerebratorum iuuenum. Quorsum hæc ominia? vt hinc liqueat omni ætate, iuuentutem leuitate infamem reiectam à consilijs, & nullius pretij æstimatam; potius imprudentem, leuem, inconsultam habitam.

Sumpto itaque adolescente pro insipiente & inconsiderato, an non adolescens & à puero, peccator, quo inconsultius nihil, cuius vita mera est stoliditas, scena nugis & amentia referta in teatro huius mundi exhibita, vbi plenis buccis ridet & subsannat Dei creatoris sui mandata? Insipientissimus verè peccator audens ludibrio habere sapientissimum & ridere tantum Dominum. Quid adolescentiam dico fatuam, inconsultam; peccatorem similiter Aristoteles Philosophorum facillè princeps, non solum videtur velle iuuentutem inconsultam, sed & iudicare in idoneam & ineptam suscipiendæ sapientiæ. Ista dixit ijs libris, quibus philosophatur de virtutibus moralibus, & homines erudit vt amplectantur verum virtutis corpus, non autem ymbra. Rationem assignat Philosophus, dicens, adolescentem ignarum actionum vitæ humanæ, de quibus Philosophi morales, & à quibus suas desumunt rationes. Addens insuper iuuentutem agitari & vrgeri passionum æstu, quæ faciunt vt in vanum audiant, cum finis & scopus Philosophiæ moralis sit actio, non notio. Vnde colligitis, Auditores, vt bellè & concinnè, Dominus peccatorem nominet adolescentem.

1. Mor. 6. 3.
Nullos ad
mittebat
adolese-
tes ad mo-
ralia Ari-
stoteles.

Isa. 9.
Multipli-
casti gen-
tē, nō ma-
gnificasti
letitiam.

Superfedeat nunc oratio, cuius stame nin longum
abit nimis; et aeterna luce, aspirantibus Superis, reli-
quum evolucimus. Ad praesens, vos progenitores, quos
haud fugit liberorum multiplicationem, plerumque
includere arumnas & cruciatus (vni facis comprobatus
prodigus iste) supplices offerte Deo preces & vota ro-
giter, vt tot tantosque nō experiamini dolores; vt Deus
sua gratia dignetur eos vobiscum probè educare &
instruere. Te verò (ò chara iuuentus) adiuro in nomine
Iesu Christi, per crucem, per vulnera, per sanguinem
cuius, vt memor anxietatum & dolorum quos tui gratia
pertulerunt & adhuc perferunt parentes, bene velle
ijs qui tibi summè bene volunt. Caue summo opere, ne
mortem exoptes auctoribus vitae tuae, quo nonnulli
reportans splendidior videaris spolia. Tibi ob oculos
versetur iugiter, vt tibi legibus & constitutionibus
diuinis districtè & serio sunt commendati: vt despo-
situs & auersatio eorum sit enorme crimen; haud rari-
us contemptu veri Dei, cuius ipsi tenent iocum,
magine sunt, & germanae similitudines. Ne forte
quasi religione & pietate in parentes superent eth-
nici Christianos, in perpetuam eorum ignominiam.
Quid inquit ethnico? Ad laboret quisque vt anima-
tia supra memorata non suffundant pudore & con-
fusione mortalium vultus, praualendo piete-
te & gratitudine nobis. Non sumus, char-
rissimi, ad instar prodigi huius, concoquentes portio-
nem facultatum patriarum; multo merore & detri-
mento parentum nostrorum. Formidemus vltionem
coelicam, qualem superius commemoravi accidisse
nostro seculo: nec enim tenetur magis, imò fortè ma-
nus parcere nobis Deus, quam ijs in quos protendit
districtè brachium & ferrum suae iustitiae. Deinde
quanquam floreat nunc aetatis nostrae ver, nec ideo
patiamur nos referri in album stultorum, inconfu-
torum, habentis vanorum affectuum multorum im-
pulsorum. Et si verò aetate ista regulariter paruo in pro-
tio sit, conemur euadere in ingenuos, aut dignos re-
dere quos Deus nobilitet, & quibus auctoritate

conclit, iuxta preſtitam fidē, vitam viuendo virtutē, i. Reg. 2.
 ſpirantem. Tameſi nouelli ſumus, id eſt natu in ſimi
 nec ideo ſumus recentēs, mutabiles, inſtantes,
 amplexando modō virtutem, modo virium; ſed ſig-
 amus pedem in veſtigio bono, nullatenus ab eo deuiā-
 tes. Tameſi nouelli, non ideo complectamur inge-
 nuitatem nouam, & damnabilem mundanā; quā
 hoc tempore videtur addere claritatem & ſplendorem
 maximis & atrocioribus peccatoribus, vſque ad am-
 lationē. Eſt, etate parui, exhibeamus ſenectutem iu-
 dicij & prudentiā, vti pridem Ioseph, Samuel, Dauid,
 Daniel, vterque S. Ioannes, Baptiſta & Euangeliſta, o-
 mnes Deo neceſſitudine iuncti, qui annorum nu-
 meto iuuenēs, prudentia & ſenectute ſuperiores e-
 uaſerunt ceruicibus decaluatis & cauiſ ſui ſæculi.

Salomon
 iuuenis
 fuit ſe-
 nex, ſenex
 vero iuue-
 nis fuit.
 Sap. 1.
 vique quo
 paruuli
 diligimus
 infantia.

Te quoque compello ſenectus reuerenda, canities
 venerabilis: non ſeras rigolaſm faciē, & canos, argu-
 menta ſolita ſenſus & iudicij maturi, inſamari pueri-
 tia veſtrorum operum; ne cum propheta dicamini op-
 timē, pueri centum annorum, teperaſcentes, & deli-
 rantes, quibus ſatis abundat mundus; quo nihil odi-
 lius & elatius coram Deo & hominibus. Deo, extra o-
 mnem aleam eſt. dicente Eccleſiaſte hoc modo: *Tres
 ſpecies odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illo-
 rum: pauperem ſuperbum, & diuitem mendacem, &
 ſenem fatuum & inſenſatum.* Hominibus, quis ignoret
 ſenem diſſolutum cachinnis & nanijs omnium exci-
 pi, quin multo acrius iuuenē, in ſimili lapſo? *Si cano
 capite te cuculum vxor ex luſtris rapit. Aut; ſi vnā a
 micam duçet decrepitus ſenex. Adoleſcens luxurio-
 ſus peccat, ſenex luxurioſus inſanit;* inquit Sene-
 ca.

Ecc. 25.
 ſis, & ad
 di yzov ſis,
 id eſt,
 bis pueri
 ſenes.
 Varro.
 Plauti in
 Aſnaria.
 Senec. l. 2.
 declamat.
 declam 6.
 Chryſ. in
 c. 4 ad
 Heb. hō 7.
 Senec.
 epiſt. 12.

Canities tunc eſt venerabilis quando ea egerit que ca-
 nitiem decent: cum verò inuēniliter ineptit, plus iuueni-
 bus ridiculoſus erit, ait S. Chryſoſtomus.

Turpis & ridiculoſa res eſt elementarijs ſenex. Et nihil
 turpius quam ſenex viuere incipiens. Seneca.

Neutiquam, non eſt ab annorum numeroſitate ve-
 ſcranda ſenectus, magis verò à fulgente prudentia in-

Amb. 3. actibus externis, & vita irreprehensibili. Et ut dicit
l. 5. epist. S. Ambrosius, Non annorum canities est laudanda, sed
ep. 14. cō- morum.

fra Sym- Prou. 20. Ex studijs suis cognoscitur puer, id est opera
ptuchū. iuuentutem indicant.

Aristot. 1. Ethic. cap. 3. Interest nihil iuuenis aetate
 moribus iuuenilis aliquis sit. Non enim defectus penes tem-
 pus est, sed quia & vitia & singula persequitur ex pertur-
 batione egr.

Aurelius Imper. epistola ad Claudium & Claudi-
 nam iam seniores, sed iuuenilia sectantes: Quid estis
 inquit, vos senes amatores praterquam signum aetate
 bernam, ubi prater vinum acidum nihil inest? vulum
 in cute consolidatum, intrus autem pessimè affectum? Se-
 nex improbus nihil est prater porrum albos crines, folia
 verò viridia habens. Viue ergo, chara, venerandaque
 senectus, prout anni senes a te exigunt. Tu, amica iu-
 uentus; non sequaris vestigia prodigi istius; minimè
 aut gressus & iter tene eorum, qui vernante iuuentute
 adæquarunt, aut potius præcesserunt maturitatis
 sensuum & morum senes sui temporis, ad augmentum
 & geminationem gloriae suae tam temporariae quam
 aeternae. Faxit Deus, sequamur ipsos & sociemur.

CONCIO QVINTA.

Vulgata. 2.12. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da
 mihi portionem substantia quae me contingit.

Graeca. 12. Ἐξήρπεν δὲ νεώτερος ἐκ τῶν πατρὶος, λέγων, δός
 μοί τὸ ὑπερβάλλον μέρος τῆς οὐσίας.

Syriaca. 2.12. Et dixit ei filius eius minor natu: Pater mi, da
 mihi partem quae mihi contingit ex domo tua.

CONCIO QUINTA.
ARGUMENTVM.

119

Ex Nicæ
Volater l.
comm.
urb 28. de
noscente
seipso.

1. uniuersos credere se sapientes & iustos. 2. catalo-
gus quorundam epithetorum communiter à pro-
batis authoribus voci adolescens adiectorum; &
ut scitè peccatori conueniant. 3. Discursus fusus,
monstrans rationum acie, peccatorem esse adoles-
centem, & stultum.

1. **M**agnus ille Socrates Philosophus (cuius sapien-
tiam quondam plurimum celebravit Apolli-
nis oraculum) sententiam quandam protulit se dignā.
Ea est, Auditores. Si preconis voce è theatro iuberentur
fullones & sutores omnes stare, ij assurgerent soli,
qui artes illas profitentur: si uero, sapientes cunctos
confergere, omnes omnino ilico starent. Etenim tam
altas egit radices in animis mortalium temerata præ-
sumptio sui, ut quisque, quanquam stolidissimus, re-
tur se nihilominus sapientem. Sic frequenter euenit,
ut occurrente de iustis sermone, quisque sibi adblan-
diens se eorum numero iungat: rursus si peccatores
commemorentur, omnes sibi ultra æquitatis metam
applaudentes (setiam sceleratissimi) peccatorum se ex-
pungunt albo, surdumque simulant, quasi quod dicitur
è re ipsorum non esset. Quò fit frequenter, ut om-
missa correctione & restitutione vitæ demergamur
altius cæno delictorum; ulterius urgentes pedem im-
plicemur magis magisque labyrintho sexcentorum
errorum. Namque sicuti non nosse se ægrum, non so-
lum impedit sanitatē, sed etiam incrementa dat malo;
ita peccati ignorantia, addit fomitem, libertatem, te-
meram delinquendi audaciam. Non animaduertere se
peccare, incendium est occasio, est maioris audacia, aiebat
priscus quidam.

Oēs uolte
sapientes &
iusti uide-
ri.

Sophocles

Initium est salutis notitia peccati; egregiè mihi hoc dix-
isso uidetur Epicurus. Nam qui peccare se nescit, corrigi
non uult. Deprehendas ta oportet, antequam emendes.
Hæc Seneca.

Propositio
cōcionis.

Ut ergo nō tepeat, nec sordidè pigrescat senectus, ra-

ra totum parabola huius decursum in iuniores omnino collimatum præ grandæua ætate & annorum numerositate nullatenus ad se spectare; prudenter actum, si missa repetentes commonstremus plenè hac luce, peccatores omnes adolescenturire, excutiendo epitheta, & connotantia adiectiua, quibus probati scriptores, adolescentiam exornarunt: recensendo quasi catalogum & seriem potioris numeri qualitarum & inclinationum cæcæ iuuentutis; ac eodem actu declarando ut eadem concurrant in peccatoribus omnibus. Eia, cuncti, iuuenes & senes aurem præbeant attentam huic concioni, spectanti ad omnes æqualiter, utique peccatores omnes: cum non sit tanta sublimatus sanctitate quem non attingat quandoque peccati labes, neque detur tam senex & aridus, qui non reuifescat & repuerascat, pattans noxam annositate sua indignam. Atque mecum sub decursum huius decursus demiremni elegantiam, eloquentiam uelut Christi, qui tam concinno concisoque stylo peccatorem sub adolescentiore conclusit, sub exiguo uelut complures impij inuoluens proprietates. *Verè minusquam homo sic loquutus est.* Dicamus uerò

AVE MARIA.

Ioan. 7.

Adolescentem dicere, & peccatorem idem.

* Horat. Tuscanella libello epith. adiunct. Ciceron.

Iuuentus feruida.

2. Ne quispiam sibi à senectute applaudens, auferatur ab his concionibus, quasi solum adolescentem respicientibus, statuimus & tenemus (uti supra crebrius repetitum est) adolescentem isto figurari peccatorem dicimus amplius (spectatis epithetis & ordinarijs nominibus, quæ scriptores probati adijciunt passim uoci adolescentis) quod dicere quempiam adolescentem, nihil propriè aliud sit, quam adpellare peccatorem, & mancipium peccati. Nunquam aduertistis mecum, & cum aliis, magnum illum Romanorum Oratorem Ciceronem, nunquam aut rarissimè uti dictione adolescentiæ aut iuuentutis, quin statim lateri eius dextro uel sinistro iungat adiectiuum *feruida*? Senecæ quoque sequutum dicendo; *Regenda magis est feruida adolescentia*? Quod Claudiano nobili Poetæ dicatur *ignota*? Quod Mätuano, *ardès*? Quorsum? Nequaquam, aut fallor, solum quia calor naturalis, ut aiunt medici, in ipsis

amplius viget quam senibus; sed & quia ardens, id est, ardēter cupida corū ad quæ à passionibus suis impellitur; pro recepto more loquēdi latinorū, qui infiniti-uo ardere, exprimūt summū desiderium, & affectatam concupiscentiam alicuius. *Ardet abire fuga, dulcesque relinquere terras*, ait Virgilius in hoc significato.

Virg. 9.
AEnid.

Idem Cicero adpellat *libidinofam*, voluptatum suarum seruam, sui iuris: item *intemperantem*; subitam, sui ipsius non dominam. Nōstis, o Docti, *Libidinosam & intemperans adolescentia effatum corpus tradit senectuti*, inquit Cicero.

Libidino-
sa.
Cic. de Se-
nect. Idem
l. 1. epist.

Odia illa libidinosæ & delicatæ iuuentutis.
Claud. Claudianus, vir eruditus, haud nouissimus Poetarum latinorum, non inat *petulantem*, id est, quæ non potest, aut potius non vult desistere à malo, tum dicto, tum facto.

ad At-
ticum.
Petulans.
Hieron.

S. Hieronymo scribenti Nepotiano, est *lasciuus*: optimè sunt enim adolescentes, ad instar equulorum prurientium, & aliorum animantium nondum cicurum; quæ primis annis aliud cupiunt nihil quam lasciuire, cursitare, exilire: quò fit vt animus corpori no-uello inclusus sub sit periculo labendi in sexcenta sce-lera: haud secus ac verendum puero, si attentauerit domare & exagitate equos indomitos sine habenis, subicibus pedaneis, ephippio scitè constricto, ne allis cervicibus pereat.

pa. 1. epist.
ep. 7. ad
Neopo-
titanum.
Lasciuus.

Noster Maotuanus dicacior est, & quodam loco ac-crius mordet, dicens interdum *altricem scelerum*, interdum *insanam*. Nomina aurem ista, & scita epitheta omnia, adaptari possunt facillimè peccatori, vt nihil melius.

Altrix
scelerum.
Insana.

Quid enim ardentius, quid fermentius in suis affe-ctibus peccatore? Quid aliud affectus nostri omnes & passiones, quam æstus, ignis, flammæ viuaces, cor-
pus & animam vrentes, & in fauillam redigentes? Pec-
catores, inquit David, *Exarsurunt sicut ignis in spinis*. Ec-
clesiasticus ait: *In ventre impij ignis ardebit*. Iaias vates
differens de impietate, ait: *Succensa est quasi ignis impie-
tas, veprem & spinam vorabit*. O peccata! O flammæ!

I.
Peccato-
res vt fer-
uentes.
Psal. 117.
Eccl. 40.
Isa. 9.

vt ad normam veritatis sermones componamus, estne inter septem peccata capitalia (merito mortalia dicta, quod animis mortem inferant) quod optimè nō dicamus ardorē, ignē, flammam (excepta acedia, qua videtur cinis & fauilla cæterorum?) Si superbiam allegauero, an non ignis, & concupiscentia ardēs propria excellentia? Si auaritiæ sit mentio, quæ aptior dicitur exprimendæ alterationi & siti vehementi auri & argenti, qua discruciantur animi Tantalorum illorum, qui ardere, feruere, æstare auaritia? Huius testes mihi erunt periti scriptores omnes qui cupidinem lucri & opum terrenarum immoderatam insinuare volentes, ferè alijs non vtuntur verbis, quam feruere, ardere, auaritia. Horatius:

Horat. l.
epist.

Feruet auaritia, miseraq; cupidine pectus &c.

Claudianus libro 1. in Rufinum de eius auaritia:

Plenus sauitia, lucriq; cupidine feruens, &c.

Paulo post:

Ardebit maiore siti.

Quoad luxuriam, quis ignoret ignem & flammam, cum nihil sit propius accedens ad naturam ignis materialis, quam malum istud vndique consumens? Illi pronuntiarunt vnanimiter Poetæ omnes Græci, Latini, Galli, qui de hoc æstuante malo differentes, aliud nihil ore & calamo versant, quam ignes, flammæ, rationes, faces, æstus, feruores, ardores, calores amoniti, aliaq; innumera sexcenta, ex quibus satis constat quid luxuria.

Virg. Bucol.

Corydon ardebat Alexin, pro, impatienter amabat, ita fit Virgilius.

Eclog. 2.

Nedum Poetæ docuerunt amorem esse flammam, sed & Philosophi. Quin assererat Xenophon amorem multò ardentiorē & acriorem igne: igne non vrent nisi eos qui se tangunt, & vicina in fauillam reducente: amore verò aducente etiam aspicientes, etiam procul; nec non aspectos. Quò forte spectabat Virgilius cum diceret: *Vritq; videndo femina.*

Proiectiores in Philosophia nostra Christiana patris nomine eā signant, vt S. Hieronymus in quadā sua epistola

sola hoc modo exclamans: *O ignis infernalis luxuria: Ecce igne, cuius materia, gula: en lignu; cuius flamma, superbia: flammam; cuius scintilla prava colloquia: scintillas; cuius fumus, infamia: fumu; cuius cinis, immunditia: cinere; cuius finis gehenna!* O ignem ardentem! Quiuidas flammam! demum ad multo aciores & intolerabiliore, deducetes!

D. Ambrosius libro 4. in Lucam, sub finem: *Nec miramur febrem amoris esse dixeri in qua calor. Itaq; illa, animu febris, hoc corpus inflamat. Febris enim nostra, auaritia est: febris nostra libido est: febris nostra, luxuria est: febris nostra, ambitio est: febris nostra, iracundia est.*

Deinde anatome quorundam nostrae etatis, hoc calore aestuantiu, nobis est argumento sufficienti. Petrus Boystuanus Lauzari dominus scribit se inter fuisse dissectioni suae anatomiae quorundam, quos constat pra amore defecisse. Ipsi dicit viscera retracta, ept omnino alteratum, iecur fuliginosum, pulmones adustos, cerebri ventriculos laesos fuisse, crediderim, ait ille, eorum animos coctos & tostos, vnde? Ab aliquo igne dubio procul, aut re alia simili, cui necessario quaedam virtus inest calefaciendi & vrendi, nec enim alteri dari potest quod non habetur. Id autem aliud erat nihil praeter amore; amor ergo, & concupiscentia carnis, ignis est & flamma. Ad ampliore porro horu certitudine, adiciamus subscriptionem & sigillum Spiritus sancti, qui referes vt Holofernes amore Iudith tentoriu suu ingressa captus, ad eius anhelaret amplexus, ait: *Cor autem Holofernis concussum est; erat enim ardens in concupiscentia eius.* Si ardebat, quis dubitet ab igne passum? Si igitur amor, & libidinis passio ignis est & flamma; ardere facit & feruere quos attingit, & q se ab eo domari ferunt, qui & peccatores. Exinde certis conuenientiam adolescentis & luxuriosi, quibus aequè conuenit epithetum & adiectiuum aestuantis, aut feruidi.

*l. 3. sui
theatri.*

Iudit. 12.

De homine iracundo solum non intendo sermonem, quo probem conuenire feruore cum adolescente: vix enim phrasia alia sine elegancia passim occurrit inter Latinos ad exprimentum hominem iratum, quam si dicas: *Accensus est ira. Subitus exarsit in iras. Aestus iraru.* Neque vide-

videtur reluctari textus sacer, iracundiam multis in locis dicens modò ignem, modò ollam feruentem.

Job. 41.

Sternutatio eius, splendor ignis; & oculi eius, ut palpebra diluculi.

De ore eius lampades procedunt, sicut teda ignis accensa.

De naribus eius procedit fumus, sicut olla succensa atque feruentis.

Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.

Jerem. 1.

Similiter Jeremias: *Quid tu vides? Ollam succensam ego video, & faciem eius a facie Aquilonis.* Ipsi Phisici omnes testantur choleram esse sanguinem feruentem, ex omnibus corporis partibus collectum circa cor, vnde feruores, æstus, calores isti sanguinis humani, nisi quidam lateret ignis; eo modo foveus & accendunt. Strabones & cæci manifestè cernunt iram non aliam esse quam flammam, dum visitur iratus vultu accenso velut ignis, fumus è naribus densos euaporans, oris spumans, fulminans verborum horrendorum tonitrua, & ab oculis nescio quas emittens scintillas. Prefectò feruentes illi micantesque oculi, non persuadent vnquam interius non esse faces, quarum lumine exterius micent & scintillent.

Inuidum quoque flammis non torqueri, non dubitem. vultus pallens & extenuatus, quem communiter deprehendo in liuidis, ac si ardoribus solis penitus esset adustus, satis superque testatum relinquit.

Epist. 2.

Inuidus alterius rebus macrescit opimus, ait Horatius.

Lucret. 3.

Lucretius: Macerat inuidia. Ouidius:

Ouid. 2.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto.

Metam.

vnde quæso liuidorum macies ista corporis? vt æstiuus intrante sole caniculam gramen exsiccat, extenuat, arefacit, vernantem adurit virorem; ita arbitrer, splendorem virtutis & gloriæ alienæ adurere corda animosque istorum, & suffocare omnem speciem, omnem decorem vultus, pallentes, euuidos, flaccidos efficiendo.

Gulam si proferas; digito palpat mundus totus gulosum aestuare; & nescio quem rogam in stomacho eius foueri, qui sicut ipsi prouocet extremam, cui iugis refrigeratio necessaria sit, uti fornaci vehementer succense; ast quæ plerumque maiorem suscitatur æstum; quemadmodum aqua modica carbonibus fabri ferrarij superiecta, ampliore asperiore uel producit ignem. Itaque peccator omnis, quemcumque delegeris, potest dici æstuans & feruens; unde inferimus à Christo peccatorem eleganter dici adolescentem. *Nunquam sic homo loquutus est.*

Si quæras nunc, qua ratione peccator omnis diceatur libidinofus (qualem esse regulariter diximus adolescentem) respondeo, peccatorem quoties peccat, toties suam comprobare libidinem; cum omne peccatum sit spiritualis libido, per quam misso nostro sponso Deo, adulteramur cum diabolo. Hinc peccatores frequenter in sacris litteris dicuntur adulteri & fornicatores: *Peccatum, quasi pellicentum* dicas, secundum ætymologiam latinam. Nunquid David: *Ecce qui elongant se à te peribunt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te* ubi mandandum veritatem hebraicam uti dictione signante idem, quod *scortari*, lupanaria frequentare. Ita Oseas Propheta monet peccatorem non exultare quod se voluptatibus potitus suis, quia fornicatus non sit cum alio, quam Deo, id est, ubi deliquerit, quo in loco eadem voce utitur Hebræus: *Noli latari Israel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es Deo tuo.* Certissime, quid aliud honores, opes, voluptates omnes huius vitæ quam pellices omnes & scorta, varijs illecebris nos demulcentes ut coniugij cum Deo inini fidem præstitam soluamus? Nunquam legistis, *Sponsabo te mihi in fide, o peccatores, o fornicatores? Quis non videat?*

Deinde, de ipsorum intemperantia, quis dubitet? Si intemperantiæ est non abstinere à vetitis, aut potiri utique immoderate aut præmature licitis; effugiatne peccator intemperantiæ notam, amplectendo crebro sibi interdicta? Fruens toties permissis & licitis tam effusus? *Anxiè peroptans innatare & immergi medijs deli-*

Peccator libidinofus.

Psal. 72.

Osee. 9.

delitijs hic infernè, vbi non est locus nec conclave deliciarum; non plus quam vita hæc tempus est & mellis voluptatum: Quod si forte moneatur, & carpatur, obtrudet, se non posse desistere: Fateatur potius se non velle, & credimus ei; hæc ratione se dignum reddet nomine intemperantis & petulantis. Sicut vacca lasciuia declinauit Israel.

Eccl. 4.

Quid dicam, quod non sit satis ipsi viuere effusè, & petulantèr quoad se; sed quod (ad malitiæ suæ complementum) alios demulceat, vt pertrahat; aut foueat confirmetq; in malitia, quos iã demersos deprehendens non solũ factus eis laqueus, lapis offensionis & petulantia; sed volũtate ad hoc delibata; tã à mente est alienus, & tam insanè amore peccati captus: *Insana & altris scelerum.* Nonne conuenientissima maxima primorum epithetorum & adiectiuorum titulium adolescentis & peccatoris:

Veniãmus nunc ad epithetum & nomen potissimum q̃ superiori cõcionè mōstrauimus cõuenire adolescenti, mundusq; totus vno ote ipsis tribuit; nomen ingratũ stulti; cõpetemus certè hoc solò nomine Christũ fertissimè cõparasse peccatorẽ adolescenti, vtq; quibus nihil magis proprium quam stultitia. Neque miremini Auditores, me diutius detineri explicandæ stultitiæ peccatoris. Namq; in Ecclesiaste restatur Solomon, se aliquando operã dedisse inuestigatiõni stultitiæ & prudentiæ hominum. *Dedi cor meum vt scirem prudentiã atq; doctrinam, erroressq; & stultitiã.* Notat

Eccl. 1.

stultitiã Super quibus verbis dicit S Hieronymus primũ gradũ sapientiæ esse, stultitiã carere. *Contrarij contraria intelliguntur. Et sapientia prima, est stultitiã carere.*

Hieron.

stultitiã carere non potest, nisi qui int̃ ellexerit ea.

tom. 7. in

Quare haud abs re fuit agere de stultitiã peccatoris.

1. Eccl.

3. Porro, omnem peccatorem esse stultum & amotem, vix aliud quicquam canunt Scripturæ. Non ministris eorum quæ dicit Moyses arguens populum suum ingratiitudinis & obliuionis beneficiorum Dei.

Deuter.

Gens absque consilio est & sine prudentia. Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent! Quid hoc

32.

absque consilio, sine prudentia, aliud quam aperta

verbis exprimere stultum? Populus autem iste propter peccata sua talis comprobatur; sequitur, ergo peccator est stultus.

Animalis homo non percipit ea quae sunt spiritus 1. Cor. 2.
Dei stultitia enim est illi.

Vsquequo stulti ea quae sibi noxia sunt cupiunt, & imprudentes odibunt scientiam? Prou. 1.

Haccine reddis Domjno, populus stulte & insipiens? Nō Deut. 32.
adueritis peccatum dei communiter in sacris litteris stultitiam; & nos dicamus regulariter quempiam stultitē egisse admissio enormi crimine? Propheta David, aegens de adulterio à se commissio cum Bethsabe vxore Vriæ, & subsequuto homicidio, expressè peccatum suum nominat insipientiam: *Putruerunt in fit, & corrupta sunt cicatrices mea à facie insipientiae meae.* Et alibi: *Deus tu scis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita.* Igitur, si albedo parietis inherens parietem denominat album; & Aethyopem denominamus nigrum à nigredine ipsi inherente; non enūciabimus peccatorem stultum à stultitia quae in ipso est? In trepidè peccatores omnes pronuntiabimus stultos, quādoquidem hoc nomine eos insigniat textus sacri. *Qui non istiusmodi dicamus, qui se tales ipsi denominant? Etenim in libro Sapientiae, vbi agitur de lamentis, gemitibus, planctu, geminandis tandem ab impijs reprobis, non verentur aperte se fateri tales. Hi sunt, inquit, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem impropere. Nos insensati, vitam illorum aestimabamus insaniam.* En testimonium quod impij ipsi perhibent de se, & de ijs qui laudabiliter se habuerunt in hac vita Imò verò Ethnicorum Philosophorū gymnasia, neminem dicunt sapientem nisi probè viuentem; nullum stultum, praeterquam peccatorem. Rogatus magnus Socrates quinam dicendi essent desipientes, dixit: Ij qui facile & leui de causa offendunt: sapientes autē sunt, qui secus. Scrutamini quid propriè significet insipientia, germanam eius proferte definitionē suae descriptionem, mox subscribetis mecum ea redūcare peccatorem; & totius orbis insipientissimum

concedetis: Luber audire quid connotet stultitia? Nihil aliud, ut arbitror, quam defectum & eclipsum sapientiae; quo hominis mens sic retunditur & hebetatur, ut omnes suos actus à iure & ratione dimoueat.

Eum quoque dicimus insipientem, qui hanc patitur eclipsum, & habenas laxat affectibus suis, contra rationis dictamen. Iuxta definitionem Laetantij Firmiani in institutionibus diuinis: *Stultitia est in factis delictum*.

Laet. l. 5. instit. cap. 13. Macr. per ignorantiam recti ac boni erratio. Et Macrobius

l. 1. in som. Scip. 6. 8. normam qua cogitat. quaeque agit uniuersa dirigere, nihil prater rectum velle vel facere, humanisque actibus

quam Diuis arbitrii providere. Prudentia insunt ratio, intellectus, circumspectio, prouidentia, docilitas, cautio. De

pere ergo nihil aliud est, quam non videre, aut cecesse in luis tebus. Quid verò caecius peccatore habet

mundus? Vates regius nunquid dicit, Nescierunt, non intellexerunt, in tenebris ambulant? Sapiens Salomon

sapientis Regis natus, eodem Dei spiritu impulsus, confereas iustum cum peccatore per antithesim, con-

nans patri, dicit sapienter iuxta ac verè: Iustorum facta quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad meridiem: via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corru-

Id est: In omnibus actibus eorum splendet sapientia, dominatur prudentia, & ducatum praebet: impiorum

tem caecutiunt in omnibus. Deus quoque loquens de peccatis Israelitarum sub nomine Ephraim dicit: Et

Etus est Ephraim quasi columba seducta non habens fidem sine intellectu (ut legunt nonnulli) intelligentia & prudentia carens.

Ambulabunt ut cæci quia Domino peccauerunt. Tanta caecitate periculus est peccator, ut cæci nomen datur ipsi proprium, nec cuiquam possit alteri

quam conuenire. saltem tam appositè Sermonem faciens Deus de Iudaeorum infidelitate, per quam in Oceanum aliorum scelerum precipites ibant, inter-

gationem geminat in Isaiâ, dicens: Quis cæcus, nisi seruus meus & surdus, nisi ed quem nuntius meos misit? & cæcus, nisi qui venundatus est? Et quis cæcus, nisi qui

Dauid

Isa. 14. Luca 12. dicitur auaro: Stulte, hac nocte repetent &c.

Isa. 14. Luca 12. dicitur auaro: Stulte, hac nocte repetent &c.

Isa. 14. Luca 12. dicitur auaro: Stulte, hac nocte repetent &c.

Isa. 14. Luca 12. dicitur auaro: Stulte, hac nocte repetent &c.

Domini? Sub quaestionibus & responsionibus istis, sentio & conspicio delitescere, magnum *Nemo*; quasi, ex sententia & iudicio Dei nemo melius mereretur nomen caeci, quam peccator Ipsi Poetae, effusos & excedentes quocumque modo nominant caecos, animo habetis & caecutientes:

O caecas hominum mentes! O pectora caeca!

Quis scit an opacitas tenebrarum in vniuersam Aegypti regionem effusarum, non tam respiciat excacationem mentis ipsorum per flagitia sua, quam vindictam & iustitiam visibilem Dei, in barbariem tyrannicam Regis? Quid mentis caecitas, nisi insipientia mera? Peccatore itaque hac caecitate icto, nunquid non sequitur eum quoque verè insipientem esse? vocet in dubiū cui liberetur; ego verò existimem semper, quod quicumque transgreditur leges creatoris, aliter denominari non queat quam inspiens, & mentis inops. *Omnis malus ignorans*, ait Aristoteles. Et Salomon: *Errant qui operantur malum.*

Ignarissimi omnium ita sentiunt, etiam insipientissimi (tametsi eligant malum neglecto bono) qui nihilominus praefereunt malum bono; quod ipsorum iudicio videatur praestare bono quod reiiciunt. *voluntas secundum naturam quidem boni est, praeter naturam vero mali: & vult natura quidem bonum, praeter naturam verò, & ex mentis quadam eersione malum.* Ita Aristoteles. Cumque nihil sit noxium magis, nihil infelicius peccato: rursus, nihil vtilius, nihil beatius virtute: sequutus sua desideria peccator, laxatis habenis post peccata velociter currens, atque virtutem, quasi pestem, aut contagionem aliam fugiens, iudicio Philosophi; totius orbis sententia (dico circumspectiorum) imò, placito stultiorum & imprudentiorum, prudentiorum autem in hac re, peccator, inquam, est omnium stolidissimus. Quis enim non censeat fatuum, componentem omnes actus, conatus suos omnes praeter aequitatem & rationem? Quis inficietur peccatorè insipientem, transgrediendo decreta & constitutiones Dei sui, que aliud quàm ius, equitas, ratio, quia norma & libella

*Arist. 1. 7.
Ethic.
cap. 10.
tum qui
prudens
ut, simul
& probū
esse mori-
bus ait.*

*Arist. 3.
Ethic. c. 1.
Et. Ethic.
Prou. 22.*

*Vide Aug.
deductio-
nem ser.
de Inno-
centibus,
Arist. 1.
Et. 5.
III.*

Psal. 118.

*Arist. 10.
Met.*

**Tantum
opinio de
Pythago-
ra prae-
dicata po-
terat, ut
etiam si-
ne ratio-
ne valeret
authori-
tas.*

*Vide Ci-
cero l. 1 de
nat. Deo-
rum.*

Valer.

Max s. c.

IV.

V.

ad quam omnis æquitas conformari & æquiparari de-
beat? *Omnia mandata tua æquitas*, ait Vates. Quod-
cumque enim statuit & decrevit voluntas diuina, non
potest non esse rectum, & vndique tale, quale voluit
æstimare. ut enim in omni genere, quod primum ius
est, est norma & regula omnium quæ sub eodem gene-
re continentur; *In omnibus generum speciebus est di-
nare ad unum quod sit metrum & mensura omnium quæ
sunt in eodem genere.* inquit Aristoteles: ita, ex sententia
Theologorum Deus creator & opifex omnium, &
perpendicularum, linea, regula infallibilis totius æqui-
tatis, sapientiæ, perfectionis omnis: omneq; quod dicitur
iustum, pulchrum, bonum, tale est, & tale credendum
oportet, inulto magis quam crederent discipuli * Py-
thagoræ theses & opiniones eius esse verissimas; in
disputandum contenti allegasse, & ipsos ipsa, ipse dicitur
scilicet præceptor Pythagoras. Quicquid ergo non
componitur ad sapientiæ diuinæ perpendicularum, ma-
ra est fatuitas & insipientia. Constat porro nihil magis
curuum, nihil remotius à rectitudine sapientiæ illius
quam peccatum; igitur concedatis lubentes neces-
sario peccatorem insipientissimum. Adhæc, si amentem
verè iudicamus eum, qui probat & sectatur quæ pro-
viri non solum non quærunt, sed horrent summè, em-
crantur, & pedibus, manibusque iudicant fugiendū
statuendum est mecum peccatorem desipere, qui quis
rit, sectatur, amplèctitur, ambabus vlnis complexatur
peccatum, quod Deus Creator fons inexhaustus sa-
pientiæ iudicat abominandum super omnia. Si stolidum,
& amentem iudicamus, qui ipse sibi cogit, &
congregat mare miseriarum & ærumnarum, quia præ-
ter rationem & instinctum naturæ operatur, quo im-
pellimur ad conseruationem & protectionem nostram
& ad inquirendum facientia & necessaria in eum finit
Deus bone, quæ amplior insania quam committit
peccatum, quod solum existimandum miseriæ mis-
eriarum, vtiq; vnica origo, parens, fouens ærumnas
omnes, præteritas, præsentis, futuras, omni rationi
cre-

creatura, tam Angelicæ quam humanæ? Principio ge-
neri animantium omni ut te, vitam. corpusque tueatur,
declinet que ea, qua sibi nocitura videantur &c. Quate-
rem libenter ab aduersarijs, quam ob rem animantia
iuncta præter hominem sunt stolidi, & irrationabilia?
Arbitret hominem omnem (ni & ipsi irrationales
sint) responsurum, potissimum quia non meminerunt
præteritorum; quia non disponunt de præsentibus ex
industria & consilio; quia nulla ipsis est prouidentia,
præuidentia, prouiso in futurum.

Aulus Gellius lib. 13. nocturnum Attic. cap. 8. dicit
Afranum Poetam verissime sensisse vsu & memo-
riam esse parentes sapientiæ, quod scilicet acta oportet
meminisse, & ex ijs sapere, versus Afranij: *vsus
me genuit, malis ex peperit memoria, socias vocant me Gra-
ui, vos sapientiam.*

Publius Mimus: *Discipulus est prioris posterior dies.*
Ita est. Si ideo dicuntur irrationabilia & impruden-
tia; quare non adstruamus peccatorem eiusmodi, in
quo concurrunt omnes eclipfes & deliquia? Quare
sapitne, aut rationalis est, qui non meminit vnico pro-
teruiz æstu præcopitaræ in mentibus Angelorum,
nobiliorum & potissimorum ministroru Creatoris, a
summo felicitatis fastigio, in malorum omnium abyf-
sum præcipites datos? Deus bone! Composne mentis
is, cuius memoria excidit citissime protoplastos ino-
bedientiæ actû vnico, eiectos vna cum posteris paradi-
so illo voluptatis, miraculo sanè hortorum torius or-
bis, actos in carcerem, & demersos profundo miseriæ,
ex immortalibus factos morti subiectos? Quid obli-
uio præteritorum, si non, quando atrociam supplicia
sumpta quondam de peccatoribus non redeunt ad
memoriam, quo velis remisque fugiantur? Ait qui-
dam:

*vel piscator ictus semel sapit:
vel pestilente flagellato, stultus sapientior erit.
Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vnica cibus ara subesse putat.*

VI.

Isa. 14.

Gen. 2.

Peccator verò toties increpatus, toties correptus propter peccata, mox ut exigua sese offert voluptas, nullatenus fugit, offendit centies ad eundem lapidem, similis Troianis; qui crebrò decepti & circumuenti æstu Vlyssis, non valuerunt declinare dolum postmum funestum; nempe immentum illum equum instar montis, quanquam moniti, & Litor Laocoön conclamaret:

Virg. 2.

O miseri, quæ tantæ insania, ciues?

Æneid.

Creditis auctos hostes, aut vlla putatis

Dona carere dolis, Danaum? Sic notus Vlysses?

Quid prudentius peccator, qui (tamenti haud igitur dolum & astum diaboli, sciat ut fallaces, mentesque sint promissiones mundi & carnis; crebrò ingeneratur ipsi, ut autem non præbeat eorum persequendis; nihil ob oculos collocetur præter mala & supplicia quibus oppressi fuerunt quondam aliqui propter peccata, originem ducētia à fraude eorum) nihilominus audit, & operi mandat placitum hostium, potius quam amicorum; adē ut non solum lentē & pedetentim insequatur peccatum, sed, dicente Scriptura, *Currunt pedes eorum in malum?*

Sap. 1.

Iniustitia, mortis acquisitio, impij autem manibus & verbis accerserunt illam.

Psal. 13.

Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem

Psal. 49.

Si videas furem, currebas cum eo, & cum adulteris passionem tuam ponebas. Sicque comprobatur peccator verè stolidum, ad instar brutorum, immemor calamitatum & plagarum quæ euenerunt per peccatum, quæ ab eis summo perē cauere.

Terent. in

Et prudens sciens, vitius, vidensque pereō.

Eunuchō.

Heu, mihi sacrum est omnino malum, Bonum

Menæder.

dere, non uti tamen ipso.

Ouid. 7.

Video meliora, proboque, deteriora sequor.

Metam.

Quid eloquat nunc, ut de rebus suis præsentibus disponat, in quarum bona vel præpostera dispositione elucet maximè hominis aut prudētia, aut insipientia. Si huic articulo inhaesero, omnes facillè concederem peccatorem stultissimum; neque hoc solū; sed & plus quam

quam velim, scilicet pluribus eorum, qui sapientes & consulti ducuntur in summo gradu, inesse haud minimam portionem insipientiae, quae plenaria deprehenditur in peccatoribus. An non perperam rebus suis providere diceretur ea familia, quae habita oportunitate adiungendi multas possessiones suis exiguo pretio, & aequiter, non studebit erogare in eas pecunias suas potius quam perdere? Aut si aere multo constringitur alieno, non contendet eo se eximere, maxime si suspeditur unde; potissimum si certo exploratum habeat subsequaturum tormentum, ni fecerit? Omni etenim tempore, omni aetate receptum fuit prudentiam aut imprudentiam hominis observare ex captata vel non captata occasione faciendi vel non faciendi bene aut perperam aliquid. Probè novimus verò, ex omnibus possessionibus, ex alijs bonis cunctis quae potest sibi acquirere homo, non dari certiora, uberiora, expectatione sua possessores minus frustrationia, quam aeterna, de quibus S. Paulus & Isaias dicunt, quod, *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se* Scimus quoque Deum praedia ista exposuisse auctione publica addicenda, tenuissimo pretio, voce praeconum, Prophetarum suorum; ut se exiguum tempus labilis vitae huius & brevis obsequijs eius devoveamus; quo exiguo pretiolo, non obstante, quod non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam; & nihil sit collatum ad praestantiam praediorum, gratia sua satisfactum sibi ducit: Non impendit peccator vitam hanc officijs & ministerijs divinis: igitur suam dementiam comprobat, non arripiendo capillitium anticum occasionis opportunae. Scipse vincit sensu & intellectu destitutum, malens tempus perdere & decoquere, quam feliciter ad usuram dare. Perdere, inquam: quod enim non erogatur in adeptionem hereditatis istius, verè perditum est, & avolat irrevocabile. Alarum est tempus, fulgure leuius fertur, nunquam reversurum.

1. Cor. 2.
ex Isaias.

VIII.

Virg. 3.
Georg.
Ovid. 3. de arte.

*Fugit irrevocabile tempus.
Nec qua praeterijt cursu revocabitur vnda.*

I 3

Nec

Nec quæ præterijt hora redire potest.

Seneca libro i. epist. i. Turpissima temperis est inactio, qua per negligentiam fit. Et si votueris attendere, magna vite pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. Nihilominus nihil dicit illud peccator, neque vilius quippiam in tabernaculo contiueri putat: hinc tres, quatuor hora in crapula insumpta, nihil ipsi sunt; eisdem, nisi immoderate conuiuijs, commestationi, nihil: tres, quatuor autem capellenda aure amasie cuiusdam, & procando pensis, potius quam studio acquirendi gratiam Deum nihil.

Quærit, ô vesaniam! quærit, quibus insumat tempus? Qui diem terat? Misceamus colloquia, inquit, edamus, choreas ducamus, ne peius dixerim, donec effluat hora. O vesantum! O prodigum! Nihil pretiosius tempore; ast, cheu! nihil hoc tempore vilipensur magis. Effluit & auolat salutis dies, & nemo tendit; quæritur nemo diem fugere, nunquam futurum. verum vt capillus ne vnus de capite periret hominis; ita ne instans, ne momentum temporis fluat, cuius Deus rationem non exigat. | asbat opus, sanctus Bernardus. Nil pretiosius tempore. Et hoc nil hodie vilius inuenitur. Transiit dies salutis, & non recogitat: nemo sibi perire diem & nunquam rediturum fatetur. sed sicut capillus de capite sic nec momentum periret de tempore.

*Bern. ser.
ad Scho-
lares.*

Quæris demens, quibus infamas pretium beatitudinis æternæ? Peris, quibus tempus per diem illas, quo permutare, aut comparare potes immortalis dies? Attende, quid cõmuniter respondeamus peccatoribus, decoquentibus bona, quibus primum conditoribus satisfacere debuerant; repende miser, repende æs alienum primum; postmodum splendidius vitæ licebit. Cogita serid, quod si daretur eternum damnum aut purgatorij pænis adiudicatis in multos annos, cuperare & inuenire quod perditum cupis, pensa, quæterent; quibus rebus transigemus tempus? Aut quid insumemus illud? Perpède, an nõ ingiter flate

quo tēpore rides: an nō p̄nitentia tunderent pectus?
dū illud obruere studes comestationum frequentia Ar-
bitrer atrocissimū omnium tormentū malè habitantiū
in altero seculo, illud esse magni Marci Aurelij, non
minus Philosophi quam Cæsaris, qui in extremis con-
stitutus, & iam animā agens, Paucium qui ipsi à se-
cretis erat, sic affabatur: Ex omnib⁹ quæ possedi, asse-
quutus; quibus potius sum, duo mihi supersunt; nem-
pe cruciatus, quia offendi Deos (ethnicus loquitur)
& p̄nitentia temporis profligati, & in vitia im-
pensi.

*Apopht.
de M.
Aurel.*

Plutarchus tomo 1. vit. in Catone Maiore. *Tria se in
vita admisisse dicebat Cato quorum veniret. Primum,
si mulieri arcanum commississet: alterum si ed nauigasset,
quo pedestri licuisset itinere venire: tertium, si qua die
nihil seria rei egisset.* Et dicit, in quibus ludam otium?
Solve quod debes tempore isto; pende redemptionem
animæ tuæ: eroga ingenue quicquid temporis
habes; nec enim ære alieno liberare te, quibus in ri-
gore. Ita esse Doctor Illuminatus S. Clinachus re-
statatur dicens, quod si perpenderemus peccata nostra
prout æquilibrio perpenderenda forent, persuasum
haberemus nos pro illis satisfacere nunquam posse;
tãcti mille annis abstinere in pane & aqua; quin
etiã si vniuersum mundum, vt nobis scū pro nobis la-
geret, adduceremus; neque quidem si ab oculis nostris
educeremus Jordanem. Quid enim esse putas, in sit,
offendere Deū, omnipo:entē, infinitum, in cuius vul-
tum intueri non audent absque timore & reueren-
tia summa speciosissimi Seraphin & Cherubin? *Le Hieron. de
ue nunquam est, Deum etiam in exiguo contemnere, & in re-
qui non tantum ad qualitatem peccati respicit, sed e-
gul Motiam ad persona contemptum. ait Sanctus Hierony nach. c. do-
mus. Forstian parua est imas culpam. Dico tibi, quod Obedien-
nec pro minima culpa totus satisfacere mundus posset nisi i-
Deus ex sua pietate dignetur ignoscere. Hoc & D. Basili Idē ibid.
us asserit in regula. Sententia illa profecto terribilis
est, & quæ eomas obrigescere faciat sufficiens, attā-
men verissima. Et petis, quibus operam dabis,*

*Hieron. de
gul Motiam
nach. c. do-
Idē ibid.*

vt tempus fallas; tu cui non vna solum obliteranda noxa coram Deo, sed forè myriades, non qualium qualium, sed ex ordine atrociorum & magis abominandarum; *decem mille talenta*, id est, *infinita peccata*; *saluta*, id est, *enormia gratia*. Cum non sic vita tua mille annorum, sed sis *brevi viuens tempore*, quæris, in quibus transigis otium? O prodigiosam prodigalitatem! O portentosam vefaniam! Peccator miser, dicis tunc tempus?

D. Bernardus serm. ad Scholares. *O donec pertraseat hora quam tibi ad agendam penitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miseratio conditoris indulgeat! Donec traseat tempus quo diuinam propitiare debueras pietatem properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hereditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem!* Hoc itaque loco euidenter propter peccator vt sensu & mente sit vacuus, & ineptus disponendis præsentibus rebus, & quas obuias habet.

Hoc est
dissipare
substantiam
suam.

IX.

Quid eloquar amplius? An non vefaniæ argumentum, rem omnium calculo dignissimam, margaritam pretiosissimam, vilibus distrahere, & cõmutare in rem nullius pretij? Quotusquisque nostrum non iudicat desipuisse Esau, oppignorando hereditatem, & naturale ius primogenitiuæ lentis edulio? Quis vefanus non insimulet protoplastos, quod permutarint paradisum totum, & eo contenta (omitto vitam æternam, & alia plura) poma, sibi interdicto? Et vt ad Poetas veniamus, quis non accuset imprudentiæ Paridem Regi Priami natum, qui offerente Minerua sapientiam singularem; Iunone regnorum & opum claritatem; Venere, speciosissimam adolescentem in thoro sociam, omnibus certatim speciosa spondentiibus carnali offusus lasciuia & concupiscentia, potius elegit promissa & munera adulteræ, quæ sibi & suo exitio tandem fuerunt, quam sapientiam Minervæ, Iunonis regna, & Veneris virginem? Pro-

Gen. 15.

Gen. 3.

nuntiemus sententiam in peccatores, & insipientiæ
condemnemus omnes; fuerint gulosi, vt Esau, aut pro-
toparentes nostri; libidinosi, vt Paris (neque enim A-
lexandrum dixero, tam splendidum nomen immeri-
tum,) & alia omnia mancipia voluptatum illicitarū.
Qui non? Distrahunt etenim gloriæ hereditatem, mi-
nori pretio quam lentis edulio, quam pomo, vt potiā-
tur Helenæ amplexibus. De gulosis dicere lubet cum
Jeremia Threnorum 1. *Dederunt pratiofa quaque pro ci-
bo ad refocillandam animam.*

Plat. 5. de leg. *Nihil terrenum rebus caelestibus venera-
bilius est.*

Ibidem: *Totum quod super terram, quod sub terra
est aurum, virtuti compensare dignè non potest.*

De voluptuosis, qui gaudijs & voluptatibus frui
poterant maioribus & honestioribus, talibus, vt co-
rū celsitudinem attingere nequeat homo notione, ijs
scilicet ipsis apparatus in æterna beatitudine, respue-
runt ea nihilominus spontaneè, vt cœnum & sordes
amplecterētur deliciarum, quid eloquemur, nisi quod
idem Vates? *Qui vescebantur voluptuose, interierunt in* Thren. 4.
vis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.
vt porcus, vt gallus gallinaceus præfert frumenta &
sordes margaritis, sic omnis voluptuarius. Ac ita de
peccatoribus omnibus in genere. Neque eorum
fatebimur amentiam? Profectò, redundant vberi.

Imprudencia illa peccatoris, in præpostera dispo-
sitione & dispensatione temporis præsentis tam preti-
osi; & pusillus, quem comprobat se habere, animus
commutatione improporcionata eorum, quæ iam di-
ximus, ad memoriã reuocant, vt epitheta, & elegan-
tes tituli, quo adolefcentes persequitur Horatius, op-
timè quadrent in peccatores omnes; potissimum hoc
loco duo, quos hoc versu complectitur.

Vitium tardus prouisor, prodigus æris.

Eiusmodi planè est peccator, sibi vitium tardus
prouisor, prodigus æris, quo sibi acquirat bona æter-
num perfitura, nimirum tēporis vitæ præsentis. Heu,
miseros dementes! vt ipsorum vices dolco! Quid agāt,
igno-

X.

Hor. in
arte.

ignorant; ignorant sanè, discerpentes eo modo scientes videntisq; pretiosum tempus. *Nesciunt quid faciunt.* Heu miser! Qui enim vos compellem alicui quandoquidem potius emitis & charius vanitate quam veritatem? potius umbram & imaginem quam verum corpus? promptius transitorium, quam permanens. *Nescitis quid petitis.* Si probe nossetis, o peccatrix anima quid tibi, quantumq; depercat, iactura temporis penitentia, comas discerperes, quia rem tam pretiosam nefandè & miserè discerpsisti. Cerneremus te amantem *incorem em stultè præterisse dies.* Si exploratum habes quanti sit valoris tempus præfens conceditū, non postolaueris cuiusquā mouita; tu te ipsam stimulatori ad probum usum tibi, tuiq; similibus allegares verba. *Re tempo r: Operamini dum dies est, venit nox quando nemo potest operari.* Tibi ipsi prædica es, quæ d. Paulus Corinth. j: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Do ministros, si temporis præteritis pretium perpendere non rogatus sed spontè imitaretis magnum illum si Ionem legislatores, dicere solitum, quod discens quidtidie, senesceret: tu quoque conareris discere quod salutem tuam promoueret. Si iusto pretio tempus præfens aestimares, hoc minus sedulus esses quam celebris ille Apelles, solus & vaicus Alexandri pictor. Ut enim diem effugere non patiebatur (quantum alijs grauib; cutis implicatus) quo manum penicillo non admoueret, & nonnullas super tabulis duceret lineas; ita te, Dei imaginem, non fugeret die quo non educeres obliquam & vitiosam lineam peccati à tabula animæ tuæ penicillo penitentia; & quam duceres virtutis figuram, pro opacis & densi criminum umbris. Talis talis esses, si non adolescens & insipiens, & si temporis præstantiam nossetis. *Ostendite res donum Dei!* si pusillitatem scires & tenuitate voluptatum mundanarum; rursus excellentiam & celsitudinem cœlestium; nunquam (pluris enim facio ingenuitatem, & magnanimitatem tibi cœlicus inuicem) nunquā ne leniter peccatum attinger

XX

euperes. Quid ageres, si detractis inuolucris nudatam hinc videres peccati sceditatem; hinc virtutis formam? Peccati sceditas tanta est, ut ipsum solo turpitudinis nomine horruerint Ethnici. Epictetus Stoicus (tametsi seruus & paganus) dicere solebat: Tametsi cecelites hominesque omnes nunquam peccatum meum ne suspicentur quidem, neque vitio vlla subsequeretur illud, delinquere nunquam vellem, ob nimiam peccati turpitudinem. Refert probatus scriptor Aulus Gellius de Philosopho cui nomen Peregrinus, postmodum Proteus cognominato, quem dicit a se vitium a heus, moribus grauem & magnanimum, que sequantur. Is (inquit) inter alia scite ad nos dicta, arcebat sapientem nunquam delicturam, etiam si Deos & homines lateret: nec enim sentiebat cohibendum a peccato animum timore pœnæ aut infamiæ, sed amore æqui & honesti. Vnde colligo arbitratum virtutem esse honorandam, & venustate plenam; rutilis peccatum hinc a diametro oppositum, nefandum & abominandum. In hanc sententiam abicit Cicero, Philosophum agens in Officijs, cuius verba verè aurea sunt, & digna imprimi frontibus Christianorum omnium. Satis nobis, inquit, si modo in Philosophia aliquid profecimus persuasum esse debet, si omnes Deos hominesque colare possimus; nihil inueni avaræ, nihil iniuste a nihil libidinosæ, nihil incontinenter esse faciendum. paulo post, facta mentione Gygis Platonici, instat vehementer huic asserenda sententiæ. Vnde consequitur, peccatum ipsis fuisse summè abominandum, & cum virtute formosa, honesta, amabili directè pugnas; quam si apertam intueri liceret, omnium animos raperet, & in sui amorem nolentes volentes transferret & compelleret. Formam quidem ipsam, inquit Cicero, M. fili, & tanquam faciem honesti vides, qua si oculis cerneretur, mirabiles amores, ut ait Plato excitarot sapientia. Ut accipiter laqueo constrictus super aucupis brachio & oculos capistro obuolutus, si per inuoluerum transpiceret aeris serenitatem, id arctè cōstringi nequiret, quin conaretur volitare, & contenderet totis

Aul. Gell.
1. 2. noct.
Att. 6. 11.

Cicer. 1. 3.
Offic. 10.
Principio.

Cic. 3. Off.
Plato in
Phaedro.

viribus potiri aëris libertate: pari modo, si conspiceret peccator virtutis formam, summo studio conatur potiri amplexibus eius; aut si nudatam videtur peccati turpitudinem, cito citissimè procul ab eo difugeret. At, miseriam! Experimento certo compertum verissimum in receptum proverbum, quo dicitur

Horn. Iliad. 6. 2.

Nullus amor turpis: Non enim erat casta Penelope de formis Vlysses; Et odienti pulchrum nihil; emulo Theasita denigrante & sinistrè torquente gesta heroica, præclara facinora Græcorum. Etsi enim peccata sint spurcicia oppleta, sint nefanda & deestant oculis oculatorum, nihilominus excecatus amor vesano, nullam in eis aduertis fœditatem. ut scilicet præci Poetæ fixerunt amoris Deum velatum oculis. Hoc simbolo monitos nos voluerunt paraboli quemcumque cæca & tæda concupiscentia impulsit illicò orbari luminibus mentis, & priuari cognitione essentia eorum quæ prosequitur. *Quid deceat, non det omnis amans.* O doctas pictorum manus! facti

Or. ep. 1. Heroid.

penicillos mirè disertos! qui sine verborum strepitu sermone muto colorum vestrorum oculis nostris obiectorum, ceu auribus nouis, inculcatis, quæ longè verborum resonantium series, & fusus discursus vix narret & persuadeat! Aduertite mecum, Auditores, de tam eloquentiam pictorum præcorum in suis tabulis. Oculis velatum formarunt, & in similitudine pueri expresserunt, insinuantes, carnalium concupiscentiarum suarum seruos illos, & aliorum omnium prauorum affectuum, insensatos esse & amentes. Ethnicus Poeta quidam, quasi interpret tabulæ testat

Prop. L. 2. eleg.

*Quicumque ille fuit puerum qui pinxit amorem,
Nonne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primùm vidit sine sensu viuere amantes &c.*

Admonuerunt, illi, huiusmodi esse sine sensu, sine consilio, sine prudentia vlla, quæ nihil est aliud, quam appetendarum & vitandarum rerum scientia, teste D. Augustino. Itaque destitutus peccator hac scientia prudentia, qua bonum à malo, & de præsentibus con-

Aug. l. de l. arbit.

XII.

Prævidere
mala & ijs
occurrere
est sapientis.

Dent. 32.

uenienter discernitur; quid aliud eloquar de peccatore, fuerit canus, caluus, rugosus annorū numerositate, quā quod sit merè adolefcēs, id est, amēs & imprudens, uti & hic adolefcens prodigus? Veniamus ad dementiæ gradum tertium, qui in eo versatur, quod nō prævidetur futura, nec prouidetur conuenienter illis, prout vera prouidentia, & prudentia dictant. Sapientem dicimus & doctum medicum, qui dudum præuidet & prædicat amico subsequiturum morbum: belli ducem explorare scientem hostis insidias, & occasionem oportunam conferendi captare: nauarchum prædicamus peritum, qui procul deprehendit tempestatem sauiam minitari carinæ: ast qui videt ea sola, quæ ob oculos obuertantur, & manibus palpat, indignus censendus est specioso prudentis titulo. *Hoc enim sapientis est, omnia quæ futura sunt, prouidere*, aiebat Plinius quodam loco. Et Cicero: *Id sapientis est, prouidere, ex quo sapientia appellata est prouidentia*. Neque, in rigore pronuntiamus perfectè sapientem & prudentem, qui solūm præuidet futura, neque vltimus gradum vrget, sed ut sit verè talis, deber quantum potest, & patiuntur vires humanæ, occurrere malo, cuius habet præscientiam. Plures inuenias malum prævidentes, sed huic contrauenire nescientes, similes medicis, qui de compositione hominis perire iudicant, sed medicamina decernere, & remedia applicare non norūt: qui quemadmodum perfecti & absoluti non sunt in scientijs physicis, sic nec illi verè prudentes. Est itaque nota & argumentum imprudentiæ, non prævidere futura; & præuis non occurrere. Ab hoc malo imprudentiæ futurorum, anxie cupiebat liberari Moyses populum suum, dicens: *Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent!* Videtur autem peccator euidenter non prævidere mortem, certo certius superuenturam, quanquam incertum sit quo modo, quo loco, quo tempore: neque ut rigidum, districtum que futurum sit, quod subibit iudicium, cum priuatum immediatè post mortem, tum publicum & vniuersale in consummatione orbis: nullatenus prospicere sibi

ap.

apparata tormenta (quorum si consideretur atrocitas & rigor, sunt intolerabilia; si multitudo, innumerabilia; si duratio, aeterna) neque sub finem propter peccata sua se auditurum à iusto iudice, *Nescio vos*: deinde eiecit à visione beatifica Dei, quod vltimum exitum quæ malorum est, eundem audiet iudicem in uocabilitate fulminantem & intonantem horribili voce, ut se in infernum recipiat; *Ita maledicti in ignem eternum*. Dicam præuidere hæc omnia, cum qui vni congregat, exstruit, omnia componit tanquam matuturus nunquam? Qui conculcat pedibus leges manus & diuinas, quasi iudex, iustitia, vltio delictorum nulla daretur? Qui omnem spernit virtutem, ac si per hanc vitam nulla sequeretur retributio; redolens vitam falsam fallacem quæ heresim peruersorum Catoicorum & neotericorum Epicurorum? Nam Ionathas Interpres Chaldaicus dicit occisum Abelem à fratre, quod argenti Caino prouidentiam Dei, infernum, paradisi præuas malorum, gloriam bonorum & similia, in fine ipse Abel bona fide contradixerit. *Ignorat quod vinculum fistulæ trahatur, donec transfigat sagittam eius*. Si enim ista cuncta præuideret, putem nunquam offensurum. Non putem, sed firmiter credo, in uerbis Dei, dicentis: *In omnibus operibus tuis memora nouissima tua, & in aeternum non peccabis*. vel si peccabis, non tamen in aeternum, id est, obstinatus non es. Affero, quod si ista omnia præuideret, nunquam peccaret. Si peccaret forte, tum cum hæc omnia memoria excidissent; aut spontaneè ea repulisset, obliuio & somnolentum simulans obliuione & somno non præuideret, aut non præuideret ista peccator. Si non præuideret, stultus est & insipiens; si præuideret, nec promittit & occurrit, sed se precipitem dat in illa, furit & inquit. Quæ insania, si hæc non sit, seipsum apertis occidere, exploratis signanter modis cauendi, & contra effectum quoad fieri posito in potestate & libertate suis, qui sunt, fugere peccatum, & facere bene? De enim potest qui malum futurum præuideat, sed ignorat qua ratione præoccupandum sit ne vitius

pat; & hic imprudens: alij, media norunt, sed ad opus
 reducere non valent, præditi potestate superiori,
 humana aut diuina; & hi non imprudentes, sed impo-
 tentes, & excusabiles. Postremos qui in mala euentura
 præuidentes, nec ignorantes media quibus occurrat
 tur inconuenientibus futuris, & valentes ea ad effe-
 ctum perducere, non volunt omninò succurrere, sed
 spontè se obrui sinunt, quia videntes, viuentes in ea
 sunt) quo nomine percellimus? Imprudentes dice-
 mus? Nullatenus. Est etenim in ipsorum potestate po-
 situm vii modis & remedijs præcognitis. Non alio ma-
 que pestringam eos nomine quam malignorum & in-
 sanorum. Quæ. n. inf. nia, quæ malignitas, spontè se se
 demergere malo iam vt tale præcognito? Namque, si,
 qui se exponit discrimini mali adhuc incerti & ambi-
 gui, cuius exstent coniectura nonnulla (vti perfidus
 Simon instructus à Græcis vt dolo falleret & circum-
 ueniret Troianos: aut strenuus ille dux Proteuslaus,
 qui probabiliter cõijciens exitu rei, ausus fuit pedem
 inferre solo, conferturus cum Troianis: vel vt Hector,
 quem etiam si consuleret & rogaret Priamus patens
 in contrarium: genetriz quoque vbera proficens sup-
 plicaret obnix; quid alias dissuasisset Apollo, nihilo-
 minus prorupit sapius certaturus singulariter cum
 magno illo Græcorum Achille) si isti, & eorum simi-
 les, exponentes se periculo incerto & dubio, solum-
 modo quia nonnulla exstat mali species, habiti sunt
 vesani & amentes; qui non dicamus peccatores fu-
 ribus, seipsos voluntariè demergentes in mala
 præcognita & certissima? Naucletum illum, cre-
 diderim, inuasit furor, qui præuisa tempestate el. ssem
 soluit, & portu excedit: si iliter ducè, qui ruit perditè
 in hostes præcognitis insidijs Peccantes ergò, ex im-
 præuidentiâ futurorum patiar nominari impruden-
 tes: ast non ignorantes mala quæ postmodum oppri-
 ment impios, & valentes remedio præuenire, delin-
 quunt nihilominus, nò tam benignus fuero in eos, vt
 dixerim adolescentes imprudètes, sed insanos, furio-
 sos, à mente alienos. Si cæci essetis, non haberetis peccatū. Ioan. 9.

XIII.

PHIL

nunc autem dicitis quia videmus peccatum vestrum manet. Quoniam verò haud facile arbitrer quinquā peccare posse præcognitis supradictis, non coarctabo in pressè peccatorem; satis mihi fuerit dixisse stultum & imprudentem, quod non prævideat (quomodo se habet adolescens in negotijs suis) extrema euentura mortale viventibus. Quicumque igitur offendit, adolescens est, fatuus est, insipiens est. *Via impiorum tenebrosa, micrune ubi corruant.*

Prou. 4.

Obiectio.

Hier. Oso.

6. l. de inst.

Commis-

sum pec-

catum ad-

auget ho-

minis in-

spiciantia.

Gen. 4.

1. Reg. 13.

3. Reg. 11.

XIV.

Virg. 3.

Aeneid.

Cicer. pro

Rosio.

Dicit aliquis: etiam graues, spectati, sapientes delinquant. Adferam quod præclarus vir quidam nostri seculi alios sequutus respondet; nempe: *Respondet eos à prudentia deserit, cum peccant. Quid ultra profecto Non solum desipit peccator quando offendit; sed et misso peccato imprudentia sumit noua iugiter inuicem; peccatorem insipientiorem & stupidiorum efficiens. Ignoratis Adamum & Euam ex sapientissimorum insipientie deuolutos, ut putauerint latere se post oculos Dei; neque valerent se veste tegere, ni Deum infantes in incunabilis vestibus amixisset? Saul in inobedientia patrata, in maiores vesanias & furiosum ruit. Salomon ille magnus, ab admiranda sapientia dictus quondam sapiens antonomastice, in uolutus cæno suarum libidinum, quæ suæ non reliquæ mentis & insipientiæ argumenta? & (si fidem habemus Pœtarum præcorum fabulis) quis furias Clytemnestrae suscitauit, nisi commissum scelus, eruentando patricidas manus necæ matris Clytemnestrae; quamquam adulteræ, & peremptricis viri sui? Scelerum furiosus agens Orestes. Nostis hæc, vos studijs dediti. Quis rabiæ & furore exagitauit Alemæon, filium Amphiaræi Eriphile? Lycurgus (non ille Lacedæmoniorum legifer, sed Thrasensium tyrannus) vnde in furorem rabiæ? Peremerat Alemæon matrem; & Lycurgus despicere erat potentiam Phæbi, qui tunc temporis (falsò hæc aestimabatur Deus. Crimina, crimina, homines efficiunt à mente alienos & furibundos, in fit doctissimi ethnicus, feruè Christianus: *Sua quemque fraus. Error error maxime vexat, suum quemque scelus exagitat.**

Idē in Pis.

mentiaq; afficit. Idem in Pisonem circa medium: Nolite
putare. C. ut in scenā videtis homines consceleratos im-
pulsū Deorum terri furiarum tadis ardentibus? Sua
quemque fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia
de sanitate ac mente deturbat. Ha sunt impiorum furia,
ha flamma, ha faoes. O peccata! O furias! Quod si salu-
briter monēti fidem adhiberet peccator, omninō im-
prudentem non ducerem. Verum quidem praestare à se
ipso scire (infit Poeta moralis Hesiodus) vt appositè
prudenterq; sint omnia componenda & tractanda, ac
sibi ipsi esse consiliarium & magistrum:

*Optimus ille quidem, qui per sese omnia noscens
Præceptor suus ipse sibi meliora peregit.*

nec tamen inficiandum, quod dicit Herodotus, nem *Hesiod. e-*
pe parū differre, ex sese sapere, aut monēti benè ob- *per &*
temperare. Idem (ō Rex) meo quidem iudicio esse videtur *dies.*
vel ingenio suo sapere, vel rectè dicenti obtemperare. Non

ergo omninō imprudēs peccator, si salutaris monita nō
reijceret. Verum imponit culmen vesaniae suae, consilia
bona reiiciēs, vt ait idem Herodotus: *Qui nō ipse sapit,
neq; credit recta monēti, hic nulla in parte utilis eris.* Desi-
pi igitur planè peccator, & in summo gradu, qui salu-
bre reiicit consilium; apud quem palpo & assentator
gratus, cui veritas exosa; simulatio, & fucatio peccati
perplacet; ast quē admonitio acris, & obiurgatio pec-
catorum exacerbat summopere. *Nec recipit stultus ver-
ba prudentia, nisi ea dixeris quae versantur in corde eius.*

Namque hoc tempore, *XV.*

Obsequium amicos, veritas odium parit. Id est *Prou 8.*
quod quærebatur psaltes vaticus: *Alienati sunt pec-
catores à vulua, irruerunt ab utero. loquuti sunt sal-
sa. furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspi-
dis surda & obturantis aures suas, quae non exaudiet (alius *Actii. f. 1.*
interpret. ne cogatur audire) vocem incantantium, & ve- *Psal. 57.*
nesfici incantantis sapienter. Fertur aspis persentiscens
incantatoris insidiātis sibi carminibus & versibus mag-
icis aduentum, ne carminis dulcedine allecta & so-
pira illaqueetur, se in gyrum agere, cauda aurem alte-
rā obturare, alteram terrae affigere. Ita peccator, suo
pec-*

K

peccato pestilentior, quam serpens suo veneno, ad
 uertens probæ vitæ virum gazas sapientiæ referat; ja-
 pienter & emodulatione suavi carmen optimum
 documentum salubre deprimere, vtramque aures
 occludit mox, nec audit penitus; aut si audit, tam
 frigidè, vt carmen salutare ipsum non sopiat omnino
 quo obliuiscatur scelerum: Non legistis molesta
 querelas quas deponit Deus de populo suo Israel
 Zachariam Prophetam suum, dicens, *Aures suas
 grauauerunt ne audirent. & cor suum posuerunt ut non
 audirent legem & verba, qua misit Dominus
 exercituum in spiritu suo per manum Prophetarum pro-
 phetarum: Non audistis ex actibus Apostolorum, eos qui
 secta erat Libertinorum, & Cirenensium contumacia
 se aures suas glorioso martyre S. Stephano, eloquia
 Diuina & cœlitus infusa docente salutariter & con-
 uincente errores eorum, vt ab eis diuisos in viam
 salutis reduceret? Exclamantes voce magna continuè
 aures suas, & impetum fecerunt unanimitè in
 eum. Pari modo complures peccatores miseri hoc tempore
 simulant se surdos, obturant aures ad instar alpe-
 tris, quasi in eorum maximam perniciem, non autem
 summum bonum attentatemus eos sopire & incan-
 tes: Occludite, & obturate aures o scelerati, aures
 cum socijs Vlyssis, aut manibus, si ita videbitis oc-
 cludite, ne per eas hauriatis versus veneficos
 incantaticis nostri perditæ seculi, quæ, vt quor-
 dam nominata illa & celebrata ab Homero, The-
 ocrato, Virgilio transformabat comites Vly-
 ssis in porcos & alia animantia scæda, prout lub-
 bat)*

Virg. phar

maceur.

Mich.

Volat. l. 8.

Geor. tit.

Epirus Si-

renarum

meminit;

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis.

pari modo, transfiguratur filios Dei & Ecclesiæ, in
 uos diaboli, & nescio in cuius noueræ Geneuentis
 filios; præstat quæ, vt qui hominem viuebant, id est
 manè & honestè, fiant nunc porci, volutantes se-
 ceno sceditatum suarum (de quibus latius postea
 dum & apertius, vbi ventum fuerit ad prodigum pasce-

tem porcos) dico hæresum. Circe ista sane noxia est, transformans socios & confratres nostros Christianos carminibus & fascino sine falsæ doctrinæ. Eiusmodi verbis obturare aures; obturare, & hæretici, si qui sunt in hac cõcione: si nõ sunt, ut vtiã tãta nos dignetur gratia Deus! saltẽ vos cõpello õ peccatores, occludite aures carminibus & maleficijs aerũ voluptatum; illecebris blandis yrenũ maris huius mundi; quæ (vt fertur Syrenas monstra marina, partim virginum, partim pitemm speciem referentes, luavi emolulatione, frequentamentis vòcum ad cytharas, sistulas, tibias, compositarum sopire nauarchas in mari Siculo, ac tandem sopitos profundo demergere) sopiunt graui somno animos mileros, ac demum & carinam & nauclerum, id est & corpus & animam immergunt gurgiti sexcentorum criminum Talibus Sirenibus incantatricibus, pellicibus (puto desiderijs, concupiscentijs, tiullationibus carnis, talibus blanditijs & cupedis mundi) sedulo aures obfirmate cera; vinciamique arcẽ cruci (vt Vlysses constrictus fuit ad malum nauis, ne per Sirenas periret) peritis vero incantatoribus Dei vestri, qui vos sopiunt, vti medici, vt cautetio adurant putre membrum; sicuti venefici, vt virus tollant ab aspidẽ; verficatoribus istis Dei vestri, qui nihil intentatum relinquunt vt virus tollant à vobis pestilentissimum peccati, vt quod putre est refecent, aures dilatate, vt de vobis nõ euantietur, quod Psaltes de idolis: *Aures habent, & non audiunt.* Ast õ tempora! O morẽs! O adolescentes peccatores! Pareat eorum aures Circe venificæ, Sirenibus incantatricibus, de quibus supra; nobis vero constipatæ sunt miro modo. Quid quæror constipatas? vtiã nam obturatæ essent potius quam pateutes; vti sunt, vt audiant, & non gerant morem; sed vt exasperentur & consurgant in bona consulentem & suadentem! Si firmarent aures, solummodò ne audirent & perciperent salubria monita & incantamenta, quæ ipsis inculcantur, tolerabiles forent; sed quid hoc, rugire ad

& addit esse loca quædam ac diuertoria, ad quæ appli cantas, ob elegantia, voluptatemq; feminatum facultates absumunt & reditus oblitiscuntur.

Psal. 114.

- instar leonis, sibilare cum serpente, accingete se armis in eum qui nil nisi bona precatur? *Verbum sapientis quodcumque audierit sciens laudabit, & ad se adijciens audivit luxuriosus & displicebit ei, & proijcet illud post dorsum suum* Id est quod causabatur Amos, inquit: *Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfecte abominati sunt. Meministis Achab Regem: per te testatum sibi exosum Michæam, dicendo: Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum sed malum* Judaica gens, obiurgata à Ieremia, confurgit in eum dicens: *Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes. &c. Venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad universos sermones eius.*
- In libro Sapientie quoque, inuicem se prouocant & instigant aduersus iustum, eo præcipue nomine, quod moueat eos in quibus transgrediautur leges Dei creatoris sui. *Circumsueniamus iustum, quoniam inuitus est nobis, & contrarius est operibus nostris; & inproprie nobis peccata legis, & diffamat in nos peccatum disciplina nostra, &c. factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Grauis est nobis etiam ad videndum &c.* Alia quoque multa iactarunt impij in istos corripientes se; quæ communiter exponunt Doctores de Jesu Christo, in quem omnigena odia suscitata sunt, quia mouit, corripuit, redarguit peccatores. Quærebantur sanctissimi Doctores Ambrosius, Hieronymus, & alij complures; nempe quod veritatem propalantes, parerent inimicitias.
- Liberè & sine adulatione veritatem predicantes, & gestis praua vitia arguentes, gratiam non habent apud homines.*
- Hieronimus super illud ad Gallat. 4. *Ergo inimicitias persequantur* sicut per adulationem permitiosa amicitia comparantur: libenter enim quod delectat amamus, & offendit omne quod nolumus. Abel Martyrum signifer experimento didicit, cæsus à fratre quod eius errores refelleret, (dicente Ionatha Paraphra

Eccles. 21.

Amos. 5.

3. Reg. 22.

Ierem. 18.

Sap. 2.

Lact. 1. 4.

nisi. c. 16.

D. Amb.

super illud

1. Cor. 9.

Vos no-

biles.

Varij va-

ria passi-

m ob prædi-

catam ve-

ritatem.

Gen. 3.

raphraſte Chaldeo) Teſtis quoque adueniat Loth mi
narum ſibi intentatum à Sodomitis , quos admoni-
tionibus reſtituere contendeſſet: *Ingreſſus es*, inquiunt,
ut aduena, nunquid ut iudices? Te ergo ipſum magis affi-
gemus quam hos, vimque faciebant Loth vehementiſſi-
mè. Prophete Iſaias, Ieremias, & alij complures teſtan-
tur, vt peccatori moleſtus ſit & parum gratus, qui vul-
nus attingere vel leuiſſimè attentat Teſtatur abundè
Redemptor, qui ideo paſſus eſt mortem non minus
truceſſam quam ignominioſam: Prodigus quoque; eius
S. Joannes Baptiſta, cuius propterea caput humeris
præciſum eſt.

D. Chryſoſtomus factus Epiſcopus Conſtantinopo-
litanus deprauatos mores & nobiliorum viuendi li-
centiam vehementius increpans, magnam mulrorum
ſibi peperit inuidiam. Eudoxiam etiam quod eam re-
prehenderet propter ademptum Calitropæ viduæ a-
grum inimiciſſimam habuit: quâ nitente in Calcedo-
neſi conciliabulo eiectus eſt in exilium. Iterum reuo-
catus non deſtitit, & ludos fieri ad argenteam Eudo-
xiæ ſtatuum in foro S. Sophiæ prohibuit. Iterumque
conſpiratione inuidorum Epiſcoporum coactus eſt
exulare.

Ioannes Carnotenſis & alij, in Martyrio D. Tho-
mæ Câtuarienſis Epiſcopi, Londini in Anglia nati, di-
cunt eum quoniam Henrico Angliæ Regi ſerenti le-
ges vtilitati ac dignitati Eccleſiaſticae repugnantes,
repugnauit, pulſum in exilium, ac tandem in templo
horis veſpertinis vacantem trucidatum.

Agamemnon indignatur Calchanti vera prædi-
centi.

Pyrthus à Priamo accuſatus crudelitatis, & animi à
patre Achyllo degeneris Priamum trucidat cum hoc
ſarcaſmo:

Referes ergo hac, & nuntius ibis,

Peliæ genitori, illi mea triſtia facta,

Degeneremque Neoptoleum narrare momento.

Socrates à nonnullis propter dictam veritatem pu-
tatur perijſſe.

Hò Iliæ. 1.

Virgil. 2.

Æneid.

Iustinus libro 12. Nullam aliam assignat causam mortis Parmenionis, & filij, quam quod luxum Alcibiadis liberiori carperet, illum patris & patriæ mortis subuertisse querebantur.

Vt Suetonius refert, Nero matrem Agrippinā modo veneno, modò nauis subdola auferre è medio contus est, ac tandem ferro sustulit, quod inquireret in tantam eius nefariam, & acrius argueret.

* Quod Senecam præceptorem suū solutis venientiam ideo sustulerit, nonnulli autumant.

*vide vit.
Seneca
decerpta
ex Tacito
& Suetonio
per Xithonem
Polætonē.

Silentio pertransio numerum infinitum historiarum, euidenter testantium semper peccatori molestum esse, & inuisos reprehēsores, ne vobis sim tadio. Quæ pessima conditio peccatoris pro me facit plurimum, ut exinde commonstrem multā convenientiam quam habet cum peccatore. ut enim adolescens (ex sententia Horatij) quasi cercus est, & a bono in malum facile ducitur, nihilominus furit & exandescit in probos monitores, ita peccator ex omni parte.

Horat. in
arte.

Imberbis iuuenis &c.

Cercus in vitium flecti, monitoribus asper,

Vitium tardus prouisor, prodigus aris,

Sublimis, cupidusque, & amata relinquere patris

Itaque demonstrato epitheta ista & adiectiua connotantia, feruidi, astuantis, accendi, petulantis, libidinosis, libidinosi, intemperantis, & alia id genus, adolescentibus convenientia, esse quoque propria peccatori, quod in ipso feruidus & ardens in suis delictis, & peccata pendè omnia sunt ignis ardens & conuulsiuus, sicut perfidia in Deū, fornicatio cum demone, illecebris eius, præter datam fidem Jesu Christo matrum nostrarum sponso in coniugio contracto celebrato in baptismo: Et sit peccator ad instar adolescentis verè vesanus & inconsultus, aurem placidam penitus non præbens admonitionibus salutaribus, que exasperetur, uti adolescens in se corrigere volens, denique, uterque sit alteri similis, dicimus Dominū lesu artificiosissimè, eleganti metaphora & translatione duxisse in hac parabola nomen adolescentis à princip

& proprio suo significato, vt eo designaret peccatorē. Quibus ad amulim mature consideratis, non est, qui, etiā si canus, rugolus, decrepitu, dicere queat prodi- gi nostri casum ad se nihil pertinere, omnes enim pec- catores, omnes adolēcentes, omnes seruidi & arden- tes in vna vel altera passione; omnes perfidi Deo crea- tori; oēs imprudentes; oēs offendimus vno aut altero modo. Cogimur itaque te rogare supplices d. Deus bone, & omnipotens, qui in gratiam triū adolēcentiū fornaci Babylonicæ in te clorū, rogum ardentem, in autam toridam & refrigerantem commutasti; qui pridem vmbaculo faisti Israeliticæ genti vanti per co- lumnā nubis oppositam a stui meridiano, vt rore gratiæ tuæ digneris in nobis suffocare & extin- guere ardorem & flammā immoderatarum concu- piscentiā. Lubrici nos omnes obsecramus te, purita- tem ipsam, quatenus nos solidiores, castiores, fi- deliores, obseruantiores, in sacro connubio so- lemniter iurato & contracto efficias, contra omnem petulantiam & lasciuā, qualiscumque sit. Oramus te cum optimo Rege salomone (vnā tecum dicitote voce, Auditores) *Extollentiam oculorū meorum ne de- deris mihi, & omne desiderium auerte a me. Aufer a me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentia ne apprehendant me. Et anima irreuerenti & inruita ne tradas me.* Omnes nos cæci, stulti, imprudentes, om- nes in genere & in specie petimus Domine, vt quem- admodum seruo tuo Tobia oculos aperuisti vt vide- ret, ac aliis plurimis nobiscum conuersatus in hoc mundo, illumines etiam nobis oculos mentis; nos cō- ducas, nos dirigas ceu cæcos, nostris supplicibus pre- cibus victus.

Eccel. 23.

Notam fac mihi Domine viam, in qua ambulem. Psal. 142.

Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me. Psal. 24.

Psal. 12.

Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte. Psal. 118.

Revela oculos meos & cōsiderabo mirabilia de lege tua.

Clamamus omnes validè cū cæco, de quo S. Marcus, ab intimis cordis depromimus voces sonoras, Rab- boni,

Exod. 4. *boni ut videam, ut videam. Aduersus omnem peccatorem*
Isa. 29. *in sapientiam, oramus cuncti cum Dauide: Bonitas*
35. *& disciplinam, & scientiam doce me. Insuper rogamus*
Luca 7. *te super omnia, ut qui mutorum linguas soluisti, mihi*
Mar. 7. *dis auditum dedisti plurimis, nobis in aures digitorum*
9. *mittas, impereque adaperiri; proferas tantummodum*
* Impera ** Epheta. futurum mox ut deinceps non obfurdel*
tius est *mus ad exhortationes, neque veritatem exosam habi*
Chaldai- *amus. Tu quoque (chara iuuentus) ad incrementum*
cis, id est, *multum honoris & gloriae tuae, fuge, caue vitia quae*
apertus e- *tibi videntur propria. Et tu veneranda canities, non*
stus aper- *puerae sentis, & deliti nomen promereri velis, si feceris*
tas & au- *& ludibrio non velis esse omnibus; stude, contentus de*
dientes *dulò ne in adolescentiae labaris vitia. Amen.*
aures ha-
beto.

CONCIO SEXTA.

Vulgata. 2. 12. *Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater mihi*
mibi portionem substantiae qua me contingit.

Graeca. 12. *ὁ ἐπὶ τῶν ὀνείων ἀυτῶν τῶν πατρῶν, πατρῶν,*
μοῖ τὸ ὑπεβάλλον μέτρον τῆς οὐσίας.

Syriaca. 2. 12. *Et dixit ei filius eius minor natus: Pater mihi*
mibi partem qua mihi contingit ex domo patris.

ARGUMENTVM.

I. *Discursus super differentia scripturarum sacrarum & profanarum. proxiij vice. 2. Refertur adolescentens proprie peccatorem, quia vterque temerarius 3. Bellum inferunt Deo temeritate peccatores.*

Nunc aperte conspicio, Auditores, distare plerumque litteras sacras à scriptis profanis, ob id

tem doctrinae & monitorum copiam, quae ab illis desumere licet, magis quam ab alijs. Profecto scriptura illa sacra ad prophanam collata, mihi videretur Lia, respectu collectanae Rachel, utraque coniunx Iacob. ut enim Lia illa, etsi senior, non adeo dilecta erat Iacob, quod lippis esset oculis, & aspectu indecora: Rachel vero natu iunior est contra eleganti vultu, oculis gratiis, & vndique micantibus, luculenter cumulata dotibus formae & vrbauitatis, pellexit Iacob in amorem sui tam perditum, ut obrulerit, & compleuerit septennium ministerij, aliudque septennium duplicarit ut sibi in connubij daretur sociam. Obtena, sic placuit oculis Iacob, ut alteram negligeret, & quasi despiceret. Sic Scriptura sacra in coniugium data hominibus, cum Philosophorum scriptis, ut ex illa & his concipiant & gignant fructum salutis, quanquam natu gradior & omnium prima, quia prima fronte utcumque rustica & inciuilis, quia rutilantes allicientesque non habet oculos; quia ipsi nulla elegantia, nullus ornatus, fucus nullus exterior eloquentiae, parum concupiscitur ab illis; Rachel vero iunior, id est humana scriptura, quia venustam praeseferunt faciem, vultus succulentam formam, id est, comptum ornatum exterio-rem, mundum eloquentiae, quia scite instructa coloribus & elegantijs Rhetoricis; appetitur perditè, & deperitur à Iacob, id est ab omnibus hominibus qui sunt Iacob, siue vestigia, ad prosequendū quasi odore creatorem. ut verò incant cum ipsa connubium, potianturque charis amplexibus eius, ut plenariam notitiam, omnimodum assequantur intellectum, non spondent septennale obsequium, nec illud geminant solum, sed & oblongum stamen quantum quantum sic vitae suae, excurrentes de regione in regionem, uti quondam magnus ille Plato, qui superatis omnibus in palestra Philosophis docendo Athenis; adepto splendido nomine sapientis, peragravit vniuersam Aegyptum, & illam Italiae partem quae pridem dicebatur Graecia magna; persequutus est vbiq̄ litteras, & ferè vniuersum perambulauit orbem insequens fugaces scientias;

Gen. 29.
Allegoria
Lia & Rachelis.

Iacob, id est vestigium.

Hierony.
epist. ad
Paulin. de
omnibus
d. hist. lib.

Vall. 2. c. vi & Pythagoras, & magnus ille Apollonius (de quo
de Pytha- bus S. Hieronymus, S. Augustinus & Valerius Mar-
gora. quorum Pythagoras ingressus est Aegyptum, & ut vo-
Idem ibi- ueret commentarios, codices priscos, & mysteria
dem de gionis; inde transijt Babylonem, ut siderum ibi dillo-
latone. ret resolutiones; inde Cretâ, & Lacedæmonem ope-
Aug. l. 8. daturus legibus tunc tēporis celeberrimis Lycurgus
de ciu. c. 4. Minois; uti & hic Lycurgus pridē frequentaret Ca-
*Volater. dios, Aegyptios, & alios (prout de ipso scribit Plu-
l. 18. An- chus in vita eius,) quo vberius proficeret in legibus
trop. ex Quā scientiā mundana obtenta, nouit Deus vultu
Trogil: ra Lia, Scriptura sacra fuerit neglecta. Quid neglexit
20. Plut. dico? Imò despecta, ludibrio habita, risu & cachinnis
tom 1. in excepta; subsannantibus alijs hiulcis faucibus hinc
Lycurgo. oculus eius, id est scotomiā, seu caliginē, ac si non
1. Rubē. id uertisset, quæ refert esse falsa & incredibilia; alijs mu-
est. ribus apertē deformitatem & turpitudinem ce-
visionis, quo eloquentiæ apparatus instructa. verum notate
vel videns prouidentiam. Illi quam neglexit Iacob, specialiter
fitium. tia, fuit fecunditas concessa, & vulua aperta, ut co-
Vide Au- ciperet & pareret; altera interim sterili & infecunda
lum Gell. perstante. Despecta genuit Iacob primogenitum
lib. 5. noct. ben Ruben ille filius visionis, est sensus historicus
Attic. c. 18. litteralis, aliorum fundamentum & basis. Ruben, quæ
Verrinum nobis ad oculos ponit & demonstrat iam dudum pro-
Flaccum tetita. Dico, Ruben filium visionis narrationem histo-
l. 4. de st- ricam, quod sit historia visionis filia, nec fuerit gene-
gnificatus & antiquitus scripta per alium (inquirente S. Iudeo
verborū, quam per eum, qui interfuit, & vidit, quæ scribere vo-
Historia lebat. Lia despecta, scriptura illa sacra cōtempniti-
Græce si- bita parit nobis Ruben, id est, visionem filij; illum
gnificat enim nobis oculos & mentē, ut oculis fidei videam
rerum co- filium Dei, secundam personam in sanctissima Tri-
gnitionē, rate. Nobis cognoscendum proponit; *illa sunt quæ*
presentiū. *stimonium perhibent de me;* cuius cognitionem adipe-
Tamen est beatitudo vera & vita æterna *Hac est vita æterna*
græcum *cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti legem*
isopla *Christum Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.*
sape pro Neglecta Lia, scriptura illa sacra omnium cach-
natio v.
surparur.

nis excepta parit nobis Simeonem, id est, audientem, sue exauditionem: vbi enim docuit nos primum quid sit filius Dei, qui loquitur in scripturis, qui, & Verbū, interpret, nuntius Patris aeterni, concipit & gignit in nobis paratā voluntatem, & sedulitatem promptam præbendi aures; præterea efficit in nobis exauditionē, id est, obedientiā legi diuinā; quod est quasi exaudire, & concedere quicquid a nobis expetit; qui aliud postulat nihil quā vt faciamus iudiciū & iustitiā. *Indica-*
bo tibi o homo quid Dominus requirat à te, utiq; facere iudiciū, & diligere misericordiā, & sollicitū ambulare cum Deo tuo. Eadē Lia despecta, tertiu gignit filiū Leui, siue fœderatarum, seu copulatum (cum Deo scilicet); nāq; post ortum Ruben, aut fidei; a nobis; post partū Simeonis, sine vbi morē gerit, ut legibus Dei nostri; quis oportantior sequatur: rætus, quam Leui, id est copulatus & coniunctus Deo; quam esse vnum cum eo, amando, nec volens quicquam quod non velit; quē utiq; copulatio aliud est nihil quam amare Deū; & ipsius gratiā adeptum esse in hac mortali vita; eiuſdem esse voluntatis; eiuſdem opinionis; sitq; coniunctio ista conjugalis, nato Simeone, id est, nobis morē gerentibus & adherentibus Deo nostro exequendo sacrosancta eius placita. *An nescitis quoniam qui adharet meretrici, vnum corpus efficiunt? Erunt enim, inquit, duo in carne vna. Qui autem adharet Deo, vnus spiritus est.* Lia itaq; illa ludibrijs omnium exposita, egregios hos edidit partus. Quid verò adducam de disciplinis & documētis, quæ sapienter vtero gestat neglecta ista? vt vicissim cecidit quatuor sensus, seu totidem fetus, quibus eā repleuit & impregnauit gratia sua Deus? Interim iunior altera Rachel, rutilantibus suis oculis, succulēta specie, oris ductu, insigni cōpositione exteriori, egregia corporis forma, habitu & gestu venusto suffragabatur animus Jacob: similiter scripta illa prophana nouissimē aduenientia, & à sacra scriptura multis retro seculis adiuuenta, nitore suæ eloquentiæ, succulentis coloribus Rhetorices, omni suo decore, interuentu quorundam Cupidinulorum, rapiunt & transferunt

2. Simeō, id est, audiens, vel exauditus.

Michæ. 6

3. Leui, id est copulatus.

1 Cor. 6.

Vide Polyd. Virg. l. 3 de inuent. c. 6. Iuda,

ani.

Propheta animos, in sui amorem miro modo compellunt; atque in
uit septi- men oclusa matrice perstant infœcunda, nec fru-
mus ab A- vllum producent momentosum; aut certè sœcius, de-
dâ Enoch. quem fœtum eniruntur tardè, denudò sterile scum de-
Hinc col- cepti non valentes parere. Lia verè nostra, lippida
lige anti- fra, Scriptura sacra, nunquam defatigatur à pa-
quitatem tra traditionis nouæ; semper vtero gestat fœtum, nulli
sacra scri- obstetricem præstolans vt pariat. Quam ob rem
ptura. etiam potest fons hortorum, iugiter fluens, & in-
tionni accommodus. Fons hortorum, puteus aquarum

Cant. 4. *viuentium, quæ fluunt impetu de Lybano.* Puteus aquarum, quæ nunquam arent, sed nascuntur & recalcantur, quo magis hauriuntur. *Flumen Dei repletum*

Psal. 64. *quis.* Aquæ sunt, atque fluunt impetu de Lybano, in te excello Syriæ secundum Ptolomæum: scaturitque

li. 5. Stra- & fluit è cælis sacra scriptura, dicente S. Joanne

bol. 16. *pocalypsi:* *Ostendit mihi Dominus flumen aquarum splendidum tanquam crystallum, in medio plateæ Ierusalem, procedentem de sede Dei & agni.*

D. Bonauentura parte 1. Opusculorum paruum in principio in libros sacrae scripturae hunc locum apocalypsis de sacra scriptura interpretatur.

Gen. 2. *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad paradysum, qui inde diuiditur in quatuor flumina.*

Ioannis 4. *Puteus altus est.*

2. Petri 1. *Non voluntate humana allata est aliquid propheta, sed Spiritu S. inspirati loquuti sunt sancti Dei homines.*

E contra, scripta prophana & mundana scelerata sunt, puteus arctus, cisterna dissipata, ne gutteularum quæ continent.

Jeremix 2. *Me dereliquerunt fontem aqua viva, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.*

Prou 23. *Fouea profunda meretrix, & puteus non habet aquas, alienas.*

Neque solum scripturam sacram dicere audebitur puteum inexhaustum, sed & cum D. Gregorio inter-

pidè adpellabimus quasi fluuium, altum & remissum *Georg. 100.*
 in quo obambulat agnus tanquam vadans, submer- *1. l. 20.*
 gitur elephas: id est, ea est, vt simplex & idiota desumat *moral.*
 vnde proficiat; scientia verò distentus, ansam fluctuã-
 di, dubitandi, quin submergendi, non valens vnquam
 tentare vadum. Ille est fluuius, de quo dictum; *Flumi-*
nis impetus latificat ciuitatem Dei Fluuius ille est, verè *Psal. 45.*
 in exhaustus, est gurgis, est abyssus, est vastissimus O-
 ceanus, quo dicit Vates vniuersam terram oppletam.
Repleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris oper-
ientes. *Isa. 11.*

Gregorius lib. 1. homil. in Ezechielem interpretatur
 de sacris eloquijs, tom. 2. *Rectè sacra eloquia visioni mar-*
is similia narrantur quia in eis sunt volumina sententia-
rum, cumuli sensuum. Fluuius ille est, de cuius profan-
 ditate disserens S. Augustinus, ait: *Tanta est Christia-*
norum profunditas litterarum, vt in eis quotidie profice-
rem, si eas solas ab ineunte pueritia vsque ad decrepitam
senectutem maximo orio, summo studio, meliore ingenio
conarer ad discere. Et paulò post: *Tum multa, tamq̃ mul-*
tiplicibus mysteriorum umbraculis opaca intelligenda
proficientibus restant, tantaq̃ non solum in verbis qui-
buz ista dicta sunt, verum etiam in rebus qua intelligenda
sunt, laet altitudo sapientia, vt annoissimis, acutissimis,
flagranti, simis cupiditate discendi hoc contingat quod ea-
dem scriptura quodam loco habet: Cum consummauerit
homo tunc incipiet. Quod aliquando exhibitum fuit
 diuino illi Vati Ezechieli, quando vidit in via templi
 quæ respiciebat ad Orientem, aquas redundantes à
 latere dextro: deinde, vir egressus est ad Orientem, ha-
 bens funiculum in manu sua, & mensus est mille cubi-
 tos, traduxit que eum per aquam vsque ad talos; rur-
 sum mensus alijs mille cubitis, traduxit eum vsque ad
 genua: & mensus alijs mille, traduxit eum vsque ad re-
 nes; denique mensus alijs mille, torrentem non po-
 tuit pertransire, quoniam intumuerant aquæ tor-
 rentis, qui non potest transuadari. An non ex-
 primuntur ibi quæ paulò ante dixi? Aquæ istæ, nun-
 quid non sunt sacrae litteræ? Elatio illa prima, qua af-
 cen-

D. Aug.
10. 2. epist.
3. ad Vo-
lufianũ.

Ecclef. 18.
Ezech.
47.

Dionysius
in hunc
locum
ait,
quosdam
intellige-
re sanctã
scripturã,
alios aquã
baptismi.

cenderunt aquæ ad talos vsque, deinde paulatim,
 nec intumuit torrens, vt tranſuadari non poſſet, aut
 inſinuant forrè ſanctam ſcripturam prima fronte
 deri facillimã, ſi quando eã pertractare attētemus;
 quò amplius immorſti, & conati fuerimus eam tra-
 fire, eò euidentius exhibere ſe; qualis eſt, ſcilicet
 byſſum ſine vado, & omnino inexhauſtam. Ego
 verò ſic ſentio: ſenſum enim exterior in decurſu
 poſitionis huius parabolæ; quam prima fronte
 traicere facile, immerſus tantummodo ad talos
 que; verum quò vltius gradum vrgerè conor,
 altius me demergi ſentio, ad genua, ad tene-
 que; qui tam altè, vt verear ne tranſuadare
 queam. Quorum gratia, Auditores, ſperem quò
 que veſtrū indulturum mihi facile, ſi de uno hodie
 morer voci *adoleſcētis*, quam leuiusculè percurrere
 bitrabamur. Proſeçto, purabam à me ſufficere
 catã; ſed deprehendo me adhuc in limine ſeclè
 cōperio ſcripturas ſanctas, & earū penè ſingulas
 ones, inexhauſtas. Diçtio hæc vnica ſatis mihi com-
 bar adagij recepti veritatem; quo ferunt, ſeintelligit
 gua ſuſcitari ſapè iogens incendium: ſeaturigine
 in riuos defluere; riuulum in torrentem emergete
 rentem paruum in fluuiū excreſcere; & ex fluuiū
 uo altū mare aſſurgere. Diçtio enim *adoleſcentior*
 ruit mihi vaſtiſſimum campum; & locum parat
 edæ fabricæ ampliori, altiori, ſumptuoſiori multo
 ſperaueram. *Paruus fons qui creuit in fluuium.* Quas
 quas plurimas redundauit. *Lapis qui percuffus ſcru-*
factus eſt mons magnus. & impleuit vniuerſam terram.
Granum ſnapis minimum ſit maius omnibus ob-
 Veſtra igitur venia, quam facile obtinuero ob
 rum ſanctarum profunditatem, dicemus reſpon-
 hac concione, quæ conformitas exiſter inter pecca-
 rem & adoleſcentem; deinde tam temerarium
 peccatorem vt audeat bellum indicare Deo. Di-
 mus,

A V E M A R I A,

Esther.

10.

Dan. 2.

Matt. 11.

Propoſi-

tio con-

cionis.

2. Non absre complures viri graues dixerunt pi-
 cturam & orationem in multis plurimum conuenire.
 Animaduertit enim (vt alias similitudines omittam)
 quas fuscè nunc prolequi, foret extra rem) quod quem-
 admodum in picturis nonnullis frequenter placita sunt
 intelligenda quam quæ tabula continentur; sic per
 sermones quosdam aut loquutiones breues, plerumq;
 pura comprehendimus multò, quam ipsa verba fo-
 nent. Ita esse de picturis liquet planè ex libris Plinij Ma-
 gni, qui de imaginibus Timantiis periti pictoris disse-
 rens, ait: *In omnibus eius operibus (Timantem intelligit)*
intelligitur plus semper quam pingitur: & cum ars summa
sit, ingenium tamen ultra artem est: Quod dicimus, cer-
nere est in Cyclope i lo què in tabula expressit, cuius
miram altitudinem innuere volens artificiosè, circum
circa effinxit Satyros metientes canna pollicem eius.
 Evidentius verò in effigie tam celebri suæ Iphigeniæ,
 quam cum depinxisset ocyus immolendam, vbi a-
 pertè & palam luctum & lachrymas proximorum
 Calchantis & Vlyssis efformasset, insumptis quasi
 & expensis sensibus exprimendo planctui Menelai,
 aliorumque sanguine iunctorum; nihil artis super-
 esse sibi in taberna sua sentiens; *Consumptis affectibus*
non reperiens quo dignè modo patris vultum possit expri-
mere, velans eius caput, & suo cuique animo dedit esti-
modum, inquit Quintilianus. Insinuans patris lu-
ctum tantum fuisse, vt penicillo, coloreve villo di-
gnè non possit exprimi. Ita in orationibus & ser-
 monibus humanis, pauca verba interdum multa
 & innumera mente discutienda proponunt, quæ re-
 ferre longum aut penè impossibile; etiam molestum
 quandoque iurem præbentibus. Sic cum dicit Poe-
 tarum antesignanus Virgilius,

Et campos vbi Troia fuit:
 Et ante ipsum Vates quidam; *Hi fuerunt illic; pau-*
 culis verbis absumpsit & deliguriæ urbem illam cele-
 berrimam totam; animoque æstimanda dedit ruinas
 fanorum, euerfiones arcium, & basilicarû; quin vnico
 verbo

Pictura &
 orationis
 similitu-
 do.

Plin. l. 35.
 cap. 10.

Quintil.
 l. 2. instit.
 cap. 13.

Virg. 2.
 Æneid.
 Psal. 86.

verbo de raras penitus & euulsam expressit Troiam
 cuius ne columna, semi-rupus murus, lapis in terra
 aut vllum superesset monimentum. Id erat concludo
 re Iliadem ingentem puramini nucis. Similiter admi-
 randus ille totius vniuersi doctor & parens Iesus
 uator, plerisque locis expressit paucis verbis multa
 sub velo, inuolucroq; paucorum verborum occultis
 plurima, vt sermone habito in monte, quem de
 beatitudinibus dicimus, sub dictione *beati*, toties quo-
 ties illam repetijt, inuoluit coaceruationem omni-
 norum bonorum verorum & perstantium, ex placito
 Philosophi Christiani Boetij: *Beatitudo est statum
 nium bonorum aggregatione perfectus*. Istud Iliar, *Dis-
 iusto, quoniam bene, tale est*. Et hic in nostro textu,
 pellando peccatorem adolescentem, dedit, meo
 cio, æstimandas plures conditiones & prauas incli-
 tiones, quam exprimat; elegantiores quoque ad
 phoram, quam si vulgato nomine peccatorem
 pellasset. Præter conditiones namque peccatoris
 supra recensuimus, sub velo vocis istius delitescere
 arbitret velle commonstrare temeritatem, & im-
 dentiam effrenam omnium peccatorum; quod
 muniter talis audacia, quæ nil aliud est (prout dicit
 Aristoteles) quam aggredi omnia, nihil timere, cui
 vbi timendum est, deprehendatur in iuuenibus
audaxque iuuentus erupit, inquit Lucianus; præ copia
 loris naturalis, qui in ipsis est, securitate nimia
 ponunt in suis viribus, & defectu experientie, dicit
 Aristotele in Rhetorica. *Qui nihil omnino timet,
 aggreditur omnia, is audax nimirum efficitur*. Vix
 reperias audaciam, præsumptionem uè notatu dig-
 tam in sacris quam prophanis litteris, quam non
 excuerint potius adolentes quam senes. Temeritas
 & facinus audax fuit, attentasse subijcere denudè
 dia populum Romanum seruituri & Tyrannidi
 quiniorem, quos idem populus libertatis amans,
 implacabiliter seruitutem odiens vrbe eiecerat; *fac-
 nos inquam istud nunquid non attentauit, potius
 mum nobilis iuuentus Romana, pertracta ad b-*

& sollicitata per nuntios Regum eiectorum ? Legite historiam Romanam, inuenietis, *Erant in Romana iuuentute adolescentē aliquot nōe ij tenui loco orti, quorum in regno libido solutior fuerat, aequales, sodalesq̄e adolescentium Tarquiniorum, affucto more regio viuere, &c.* Audax fuit & temerarium factum dimonis militis Græci, in obsidione Troiæ, se sponte captiuum ab Iulio ferentis à Troianis, & sisti Regi Priamo, execrantis proditorie genus suum, vt hac ratione libertate donaretur, ac donatus solutusq̄e, nocte suscequēte exitum sterneret clausis equo portentosa magnitudinis; & prior urbem igni traderet. Quoniam verò tanta temeritas à vero simili procul abelleret, si quidam annos tribueretur, ideo sapiens Vates Virgilius refert iuuenem, tytonem tantum tamque perfidum facinus ausum:

*Ecce manus iuuenem interea post terga reuinctū,
Pastores magno ad Regem clamore trahēbant
Dardaniada, qui se ignotum venientibus vltro
Hoc ipsum vt strueret, Troiamq̄ aperiret Achillis
Obtulerat.*

*Virg. 2.
Æneid. 2.*

Audax fuit Choribe; qui adorsutus hostem, hostis arma ipse, & ex suis pauci effugerunt & simularunt, sed quem Poeta dicit iuuenem, & Cassandram deperuntem. Cateri quoque Poetæ exploratam habentes iuuentutis temeritatem, si quando referunt facinus audax & temerarium, penè semper iuuentuti tribuunt, vt colorem, probabilitatem, auctoritatem dictorum suorum faciant; quod in sene temeritas sit incredibilis. Ex peritioribus Poetis quos celebrauit antiquitas, quidam, ostendens quod maneat supplicium eos, qui temerè & pro libidine contrectare præsumunt, quæ solius Dei prouidentiam, dispositionem, potentiam solummodò spectant, ait Phæchontem, adolescentem eff. ænem rogasse partem Phæbum, quatenus sibi liceret ad tempus dirigere equos furiosos & indomitos (mansuæ saræ tenellis manibus haud committendum, vt probauit exitus;) non valentem autem regere & continere equos sibi in perniciem suam commissos, fulmine ictum à Ioue, in sempiternam suam ignominiam.

Æneid.

*Ouid. 2.
Metam.*

L Te

Temerarium fuit Icaro, cereis pennis, non natum liter sed arte affixis, volare liberius per aera, solis propius accedere, eius æstum non timere; *audacia quædere volatu*; nec fugere quod pennis spoliare poterant Poetæ. Quia verò simile quid vix crederetur sene; notastis, ut ad decentiam sapienter tribuatur tæ iuveni Icaro, non autem parenti Dædalo, qui aliter natum instruxerat? *Medioque ut limite curæ care, ait, moneo*. Cumque temeritatis ægritudine quens sit & communis adolescentiæ, vox adolescenti non significaret quoque temeritatem intolerantem peccatorum omnium? Nil enim peccatore magis temerarium.

Quid. 8.

Metam.

Quid rei

veritas

habet. vi-

de apud

D odorii

Siculum

l. 5. rerum

antiq.

cap. 13.

Adoles-

centia

peccato-

ris teme-

ritatem

denotat.

3. Quæ temeritas effratior, quæ insania furibundior aut quæ furia rabidior, quam ordiuare castra contra cælum, contra Deum suum; & acie instructa procurrere obuiâ Creatori? Quæ vesania castra metati aduersus Deum exercituum; indomitum, inuincibilem Creatorem; cuius facinora, heroica, præclara, fremitia, admiranda? Quis ille furor, omnipotentem procurrere in arenam? Legentes in fabulis ingeniosa amentatis, genus quoddam superbû Gigantû proteruotû viribus suis nimium præsumentiû, attentasse bellum ferre cælicolis, montes super montes coaceruauit, botes & rupes in cælum emittendo, ut raperent, tam frustra, Jouis diadema, quem cæca Gentilitas falloribus Diuorum Principem; sceptrum manibus eripere, solio regio deturbarent, vi & armis Iræ perterritam Monarchiam cæli terræque sibi adsciscerent, quam, ad huiusmodi narrationes, solum veterum

Virg. 6.

Eneid.

Autor

Etnæ,

vel Verg.

vel Cor-

nelius Sa-

uerus

Ouid. l. 1.

Metam.

Fast. 5.

*Qui manibus magnum rescindere calum
Aggressi superisque Iouem detrudere regnum
Tentauere (nefas) olim detrudere mundo
Sydera, captiuisque Iouis transferre Gigantes
Imperium: Et victo leges imponere calo:
Neue foret terris securior arduus ather
Affictâsse ferunt regnum calaste Gigantes*

Aliaque congestos struxisse ad sidera montes &c.

Si legentes, genus humanum post vniuersalis dilu-
 uij exundationem in tam cæcam prolapsum temerita-
 tem, vt attentatit propugnacula, valla, mœnia, turrem
 qua cælo cæcumen inferis pedem inferret, exstiuere,
 aduersus vltionem Creatoris, contra diluuium alte-
 rum, & vt immortalem nomini suo gloriam cohilla-
 rent volente nolente Deo, stupe nus. *Faciamus, in-*
quiuert, nobis ciuitatem & turrem cuius culmen pertin-
gat ad celum, & celebremus nomen nostrum ante-
quam diuidamur in vniuersas terras. In hebræo di-
 citur: *vt non dispergamur super faciem vniuersa terra,*
 id est, *ne diluuium superueniens dispergat cadauera*
nostra super faciem terre, sicut prædecessoribus nostris
accidit. Sic Lyranus ibidem. Si non sit qui non terre-
 tur, tam sit insensibilis, legens tantam hominum au-
 daciam, qua præsumpserunt sic insultare cælis, Crea-
 torem prouocare in prælium, ei se opponere, & quasi
 chirothecam iacere, siue * paludamentum coecinum
 mittere, in signum certaminis; si demitemur ser-
 uum simpliciter, & subditum moliri defectionem; aut
 bellum inferre Regi, vti factum vidimus à Mezentio
 eruento, ab Antiocho sacrilego, ab Epicuro luxurio-
 so nostri seculi, (proprio nomine non compello quem
 probè nostis, neque verò meretur fax illa funesta im-
 mortalitatem cuiuspiam scriptis, magis quam qui
 toto orbe celeberrimum Dianæ templum Ephesi
 incendit vt sibi nomen acquireret) in Regem Catho-
 licum Hispaniarum: si non sit tam pusio quisquam,
 qui non iudicet execrandos conatus eius, & temeri-
 tate non toleranda infames: quid enim hoc, strami-
 neum subditum consurgere in Regem Chlalybeum;
 aut vas terreum, in æreum? quanto temerarior censenda
 est arrogantia peccatoris, audētis rebellionem mo-
 liri, & deficere à Deo suo? Eò certè arrogantior, quò
 Creator præcellit & excedit in omnibus Reges terre-
 os, qui collati ad Deum nihil sunt; & quo potestas
 diuina superat omnes vires humanas. O gigantes! Hu-
 manitus loquendo, de monstruoso illo gigante, turri

Gen. xi.

* De præ-
 lii signo
 apud Ro-
 manos,

vide
 Hierony-
 mum cō-
 tra Euseb-
 dium.

1. Reg. 17°

carnea Goliath, si hinc consideremus prægrandæ staturam, hinc corpusculum tenue & lene Davidis, orbitalis, & pigmæi respectu illius; hinc, multo expensamento acquisitum in bellicis usum; hinc rytociniam quia insectiam pastorculi in militaribus: illius apparatus, micantem enses, clypeum, galeam, loriam, loriam denique probatam omnem armaturam & inopugnabilem; istius, adolescentuli inermis petam, aglum, fundam (seposito auxilio Dei quo confortabatur quis meritò non iudicet temerariù & arrogantiù imperitiù militem, apriorè pascendo gregi, quare progressui cù tanto leone, audentè adoriri tali modo, portentosam molem? Ast, quis non maiorem prædatoris impudentiam, considerata ipsius fragilitate; per quam ipse sub se cuniculos agit, se ipse comedit & consumit; consideratis armis ipsius imbecillitate natura acceptis, & alijs circumstantijs, rursum, si addamus Deum æternù, infinitù, incorruptibile, impugabile, non subiectù plagis & vulneribus (vti falsò amat Homerus Iliade quinta, describens Deos multos saucios, modò in vincula coniectos;) si, inquam, spectamus eius omnipotentiam, sapientiam, aliaq; similia, audent sese opponere Creatori suo? Fierine potest tanta cæcitas, audacia tam effrons occupet cor hominis? Ad tantamne insaniam deveniet homo? Jea est, præcator militè cogit, & acie instructa procedit ad adorandum Deum, toties quoties committit peccatum. Pro hominis confirmatione, nunquam legistis in Job: *Abundantia in tabernaculo pradorum, & audacter provocant Deum; cui ipse dedit omnia in manus eorum.* Prædones nominantur peccatores, quia Deo honorem detrahunt, & ius obedientiæ, quâ ipsi præstare tenentur; quasi a Maiestatis eius habentes quicquid possident. Testem audite Eliphaz Themanitem amicum Job, qui ratus Job præcatorè, exprobat ipsi cotelatù, & accusat tumens spiritus in Deum. *Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna cecigians ait tonitros habes oculos? Quid tumer cor tuum? Deum spiritus tuus? Idem alibi aperius docet quod dicitur ea elegancia, vt videatur texere voluisse historiã, con-*

Iliade 5.
Venus à
Diomedæ
vulnera-
tur, Mars
capitur,
Pluto, lu-
no sagit-
tis vulne-
rantur.
Job. 12.

Job. 15.

taminis sue duelli Dei & peccatoris; vidisse tanquam
 verus historicus qua scribit, apparatusu superbu, gres-
 sum insolentē, vultu spirantem minas, acre certamen
 peccatoris aduersum Deum: *Tetendit impius aduersus* *Ibidem.*
Deū manu suā, & contra omnipotentē roboratus est. Cu-
currit aduersus eū erecto collo, & pingui ceruice armatus
est. Quid euentius desiderare queam? Quid bellum
 alteri inferre, si hoc non sit? Quid Deū prouocare; quid
 cum eo conferere velle, si hoc non? Nonne videmus o-
 mnes has minas omnia ista bellica facinora vsu pari
 & parari in Deū à peccatore? An non leuare manum
 suam aduersus Deum, opponere velle humanum, velle
 diuino; audere quippiam in ipsius æquissimas consti-
 tutiones? Nonne suscitare aggeres & propugnacula,
 vt se ducto vallo cingat aduersus Deum suum, fingere
 excusationes in peccatis; pallia, tegumenta, inuolucra,
 latibula peccatis querere? Pluris facere erraticū suum
 iudicium, quam Dei infallibile? An non se munire, &
 vires suas augere in Deum; conari pellicere & pertra-
 here secū modò hunc, modò illū in defectionē à Deo
 scandalizando eos, aut perperam suadendo in vitam,
 quam ipse viuit, effusam deducere. Nanquid non clas-
 sico & voce preconis conscribere militem contra Deū,
 ac si consortio in peccatis tutus & immunis esset ab a-
 nimaduersione diuina; quemadmodum agger, vel se-
 pimentum protegit castra ab excursione hostium? An
 non repellere Deum à manibus quando irruptionem
 facientē appositis scalis & machinis, colloquiū peten-
 tē, nobis offerentē pacis fœdera omnem mansuetudi-
 nē, omne misericordiā, per seipsum, nos inspirando &
 cōmouendo iuterius; per suos fœciales & interpretes,
 Prophetas; per legatos & nuntios, prædicatores, au-
 dire renuimus, & à nobis repellimus? *Coniugiu ita sus. Tobie. 6.*
apiunt vt Deū à se & à sua mēte excludant, ait Raphael
 ad Tobia: remittimus nuntios eius vacuos re infectis;
 neq; hoc solum, quin interdū calumnijs & maledictis
 lacessimus, præter omne ius bellicum, omni rationi
 receptū: Quando rursus tormēta bellica in nos col-
 limat & explodit acriter, arietes & machinas, admo-

vt pecca-
 tor leuet
 manus
 contra
 Deum.

ner, quatiens tribulationibus; & afflictionibus; quado fame premit, & omnē annonā præcludit, quocōda nostra concutiat, emolliat, & obedientiæ compo-

lat subire iugo, non tremur, non pauemus? *Cor. 13. 9.* *Exodi. 9.* *Job 41.* *raonis ingraturum est. Cor eius indurabitur tanquam lapis & stringetur quasi malleatoris incus. Quando prætea admonis scālis & manibus labefactis ipso in pressione faciente, cædente sparsim tam peste, quæ ferti acie, & insequente flamma ferroque, animum inamur, armamur furore; vt malimus pertinaciter perire gladio, quam dexteram eius amplecti, & in conditionem venire? Quid, Deo insultare? Quid Dominum suum prouocare, sese illi opponere, si hoc non? Quid dicam, quod peccator non solum dicitur resistere, sed riter cinctus aggere & vallo expugnanti Deo, quoniam iam in scripturis sacris dicitur eo temeritatis alligari, vt ipse excursionē facta, vellet, imò irruat a seipso Deum, & dimicet singulariter? Legistis, ni fallor, in rudissimis vaticinijs Job: *Cucurrit aduersus Deum impius, erecto collo. Nolite, cucurrit. Idem loquutus genus occurrit in prophetia Dauidis: Quare fremunt gentes & populi meditati sunt insania? Astiterunt Reges terra & principes conuenerunt in unum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Ac si dicat Deus bone! qui fremunt & fremitu suo eundem perturbant? Qui eō temeritatis & arrogantie impelluntur, vt castra mouere audeant aduersus Dominum, & aduersus Christum eius? Fœdera pacisci, coniurationes, conspirationes moliri aduersus Deum celi; aduersus Deum Deorum; aduersus principem Regum terra; aduersus Regem Regum; aduersus Dominum Dominorum, & aduersus Dominum & Deum exercituum: Admirabile, vt potius incredibile est, tamen verissimum, quod peccator adoriatur Deum; prior irruat in eum, vt bis procacibus lacessat & blasphemijs; prout pridem Sennacherib; & hoc tempore blasphemij nostri; prouocet & pertrahat in arenam. Placetne euidenter vobis demonstrare & palpabiliter? An non videtur bellum inferre, aut inferre velle Regi suo, qui post hæc**

Exodi. 9.
Job 41.

Job. 15.
Psal. 2.

7.

præstitam, & iureiurando promissam obedientiam, aduenientibus edictis regijs immediatè à Rege, aut à legatis, siue deputatis ab ipso cum plenitudine potestatis, ijsque sufficienter promulgatis, nihilominus morem gerere renuit, resistit, & opponit sese? Quis dubitet? Nunquid non molitur bellum in Regem, qui non solum non exequitur per contemptum & omissionem quæ imperat Maiestas regia, sed magis directè contraria facit? Certissimè Cæsari bellum non denuntiat, qui Cæsarem exiit vestigalibus, tributis, censibus ipsi debitis? Non est dubitandum. Bellum in Regem non molitur, qui cum hostibus capitalibus eius paciscitur, dexteras iungit; aut Regem munitio- nibus pellit, vel intrare volentem non admittit; qui aufert & rescindit regni partem? Rem dilucidam non negabis vnquam. Deus verò noster Rex est, Cæsar est, Imperator est omnium creatorum. Nos homines, sumus bona pars subditorum eius. I. Huic Augusto Cæsari omnes nomina & fidem dedimus; abiolutam obedientiam sacris expiati lymphis iureiuran- do promissimus, *Iuravi & statui custodire iudicia iusti- tiæ tuæ.* Edicta ab ipso immediatè emanantia sunt leges euangelicæ: constitutiones legatorum plenaria potestate fultorum, sunt præcepta Ecclesiæ Apostoli- cæ. Ijs igitur nobis probè cognitis & promulgatis quando resistimus, & opponimus nos, volentes ea o- perè complere, non censēbimur perduelles? Si resistere est rebellare; & rebellare est, dimicando se alteri o- ponere; qui resistit Dei legibus & Ecclesiasticis con- stitutionibus, non rebellat, non repugnat, non se o- ponit certamine? Nunquid hoc non certare & dimica- re aduersus DEVM? II. Adhæc, si opere non com- pleat peccator leges Dei, vt sunt, opitulari viduæ, pa- trocinari pupillo, succurrere pauperi (prout per Isa- iam mandat) & alia id genus; quin è contra, oppri- mit viduas, spoliat orphanos, depascitur pauperes, viuens in modum Harpijæ, siue sanguisugæ & intru- melcēs sanguine, visceribusq; afflictorū; *Pupillo non in- dicant, & causa vidua nō ingreditur ad illos. Denorāt ple-*

III
IV
I.
Psal. 113.
II.
*De Har-
pijs vide
Virg. 5.
Æneid.
Tristius
haud illis
monstrā.*
L 4
beno

hem Dei sicut escam panis; non erit hoc leuare signum
& manum contra Dominum? *iii.* Si non pendet peccator
tributum diuinum quod debet, vt sunt gratias
actiones, & sacrificia cordis nostri &c. *iv.* Si studium
statum ambiciosa, si tædus inijt cum hostibus Dei, quod
est crimen lætæ maiestatis, *Non inibis fadus cum hostibus
suis, & cum Dijs eorum,* non videtur bellum denuntiare
rei: Quod vero pacificatur cum hostibus, probatur
hoc modo: iurati hostes Dei nostri sunt principes
nebrarum, qui pridem primam moliti sunt defensionem
in calis; qui sine iusta quærela, sine vlla specie
fuitia sparserunt per vniuersa castra calica seditionem
tam furibundam, vt necessum fuerit Omnipotentem
iudicare infinitos morti ciuili, excludere curia sua
pellere in exilium non minus miserabile quam
minabile; qui nihilominus flagello isto non profuerunt;
sed, ad iustar lacertæ (quæ minutum diuisa &
seilla mutantur cedenti, læur amplius, & ingratis
suam rabiem ostendi furiosiore) sine pace, sine iusticia,
tursum aggressi sunt Deum & gloriam eius, quod
cupiunt, (et in vanum) penitus sepultam; Ecclesia
eius, sub qua conantur cuniculos fodere, contentes
priuare capite & nauarcho Jesu Christi canonicum
superfudere in agro eius zizania falorum dogmatum
vnde merentur in Euangelio inimici hominis notari
*Inimicus homo hoc fecit; & a nobis dicuntur perperam
emphatica, hostes nostri (non canimus in templis
item repellas longius. Hostemque nostrum compvino
nes insidias inimici ab ea longe repelle; Adversarius
ster diabolus.)* Quod autem ipis inimicus fit Deus, probatur
vniuersum per maximam vniuersalem crebriò repetitum
in scripturis asserentibus DEVM odisse impietatem
& impietatem. *Odisti omnes qui operantur iniquitatem.
Altissimus odio habet peccatores. Similiter odisti
Deo impius & impietas eius.* Quod si de peccatoribus
omnibus priuatis & popularibus, nondum nominatis
a multitudine & enormitate scelerum id emittitur
tur verè; quanto exosiores sunt Deo chiliarchæ, aut
signani, tribuni exercitus peccatorum? Exasperantur

iii.

Isa. 1.

Psal. 17.

iv.

Exod. 25.

*D. Ambr.
in hymn.
Ecclesia
in Orati
one.*

1. Petri. 5.

Psal. 5.

Eccl. 12.

Sup. 14.

acrius in duces & authores primarios sceleris patrati, quam in adherentes; & mitius agentes cum militibus seuimus in duces & praefectos: ut quondam Quintus Cincinnas Dictator primus Romanorum, qui parta victoria in Aequios, anno 196. ab urbe condita, petijt Clulium Imperatorem exercitus, aliosque duces reuinctis post terga manibus sibi sisti; dices se non sitire sanguinem Aequiorum, liberosque dimittere abire milites omnes: similiter & Joab Dux castrorum Dauid, canas receptui confisso corde Absalonis authoris conuersionis triplici hasta, ut parceret multitudini: Deus quoque nosset, qui acrius & principalius animaduertit in exploratores Palaestinae, qui falsa relatione causam dederant obloquendi, murmurandi, rebellandi aduersus Moysen; Chore pariter, quod obloquutus fuisset Moysi & Aaron, ac in eum finem alios suas partes pertraxisset, asperus fuit correptus, ut libro Numerorum fuse narratur. Sunt porro diaboli instigatores seditionum, & chiliarcha peccatorum: igitur potissimos hostes habet eos Deus, certum est. Notis vero distincte inhibuit nobis a Deo miscere colloquia cum ipso, aut villo modo negotiari; necessitudinem habete priuam vel apertam; mandatumque datum de odiendo eo, & resistendo conatibus eius. Sacrosanctae illius Decretalis, quae habet, *Odio habebis inimicum tuum non estis ignari*; ubi sumitur iudicium pro diabolo, etiam ex sententia D. Augustini. Hem! iuratum hostem! O aduersarium capitalem communem nobis & Deo! Conclametur ad arma; *resiste, resiste*. Auditores, hosti isti communis *fortes in fide*; Dudum denuntiatum est bellum aduersus eum. *Ad 1. Pet. 5. versarius vester diabolus, cui resistite fortes in fide. Subditi Iac. 4. estote Deo, resistite autem Diabolo.*

Nonne hoc ipsum volebat Dominus, cum distincte prohiberet genti Israeliticae considerationes, pacta, amicitia, commercium cum nationibus exteris, idololatrias, geminans & repetens capite 2. Iudicum & alibi crebro eandem constitutionem? *Non ibis cum eis* (Hethaeo, Gergesaeo, Amorrhaeo, Chanaanæo & Sædus, nec

Tit Liv. decado 1. lib. 2.

2. Reg. 19.

Num. 14.

Num. 16.

Deut. 15.

Leuit. 9.

Ad 1. Pet. 5.

Subditi Iac. 4.

Exod. 23.

Deut. 7. *miserereberis eorū.* Peccator verò offendēs Deū necesse est in crudelitate iungatur hosti, complacet & famulatur ei. Quæritur quæ ratione peccator denuotiet Deo & feratque bellum? Ad hæc, quis nesciat mundum, & dico hanc vniuersi fabricam admirandam, sed eius incolæ eius (sic compello impios quia sibi placeant) immoerentur, non tanquam peregrini & viatores, quasi cruces & domestici; siquidem iusti non aliter viantes se habent, vti postmodum dicitur, fauente mine, ad eum locum, *Adhæsit vni ciuium regionis* &c. quis ignorat, inquam, mundum hanc Deo cum, non dico, pro inimico habitum, sed inimicam agentem contra creatorem suum? Intrante filio hunc mundum, non est à mundo agnitus; in propria venit hæreditatem personaliter, nec sui receperunt, ait scriptura; tu verò in corde tuo tenuisti eum, mittere eum, nonne ibi facta & argumta sunt? *Mundus per ipsum factus est, & mundum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt.*

Ioan. 1.

Augustinus tract. 2. in Ioannem, per propria, mundum exponit. Et epist. 120. ad Honoratum, sic fratres nos exponimus. Alias expositiones alias oportet. Cyrillo li. 1. in Ioan. ca. 11. ex Greg. li. 14. Mor. ca. 19. de Iudæorum populo videntur tantum intelligi adducemus. Stupendum & dolendum, quod Rex agnoscat in sua vrbe, ab ipsomet exstructa; Princeps in suo castro; pater familias in domo. Nihilominus euenit O dedecus! O bellum apertum! Filius Dei Princeps, Rex pater huius mundi, adueniens non agnoscitur. Venit in propria, *vis rã idia* &c. & sui eum non cognouerunt. Quid quæso inimicum esse, si iusmodi non sunt inimici? Tarquinij Romani, occisus sibi in faciem portis vrbs ingredi volentibus, iudicantur aperto Marte certari? Profectò non per Deum noster non iudicare aperto, & proclamato bellum certari. Verùm, fortè pœnas dederunt, & pacis facti reconciliati sunt? Absit; *quim odium illud mundum*

Tit Liv. decade 1. lib. 1.

De

Deum incrementa iugiter coepit; aggreditur Christum, inuadit assidue qui sunt eius; uti fuso sermone demonstrari posset, si per otium liceret: sufficit, quod ipsemet testetur ad Apostolos, dicens: *Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Si me persequuti sunt, et vos persequentur. Si pro quia.* Est ergo mundus Deo inimicus: atque quoriscumque commeterum aut colloquium habes, o peccator, a partibus eius stas; mutua inter vos necessitudo intercedit; alius haberi nequis quam Deo hostis, ex testimonio sanctotum Apostolorum. Si enim is ad blandiri nobis censetur, qui a blanditur cani nostro, iuxta vulgatum illud, *Qui amat me, amat et canem meum*: ita e contra, nequit Deo amicus haberi, qui gratulatur, qui amatiuratum hostem eius; qui complectitur, quod flamma ferroque insequitur. Amicus ne Pompeio, qui Casari adhæret? Amicus leoni, qui vrsu demulcet? Amicus gallinæ qui miluum alit? Amicus lepori, qui venatores fouet? Amicus agno, qui lupum sustinet? vos ipsi quæso iudicate, *Auditores*. Quemadmodum Pomponius nobilis Romanus, plagis ex acii certamine linidus, ductus ad Mithridatem, & rogatus, num necessitudine iungi cuperet ei, sanus factus, respondit; Amicus erò, si Romanus tu fueris amicus: ita Deus noster amicus erit peccatoribus, ubi amauerint quod amat; ast inimicus, si dilexerint quæ mundus diligit. Memineritis determinationis quam adfert qui præcipuus ipsi à secretis erat. *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo*. non annumeratur ijs qui arcta necessitudine sunt Deo coniuncti. Euidentiùs alius quidam Apostolus id ipsum testatur dicens: *Nescitis quia inimicitia huius mundi inimica est Deo?* Et secundum aliam lectionem; *inimicitia ipsa? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur.* Quid apertius dici queat? Imò crediderim, quod sicuti inclytus quidam inter Romanos, dicebat apertos hostes quos non videret apertè prole stare; ita semper Augustus Cæsar noster,

Ioan. 15.

Erasl. 6. apoph. 8a

1. Ioan. 2. Iac. 4.

non solum ducit aduersarios apertè inimicis conderatos; sed & quoscumque neutros, nec calidos, nec frigidos; aut eos qui apertè non sequuntur partem eius *Qui non est mecum contra me est*; & quicumque alios pertrahat, & adducat sub iugum obedientie. *Qui non congregat mecum spargit*. Inter aureas leguas condidit sapiens ille dolon, vna ipsi peccata est; nec enim aliquando huic similis fuit instituta. iubet, vt ingruente seditione civili, qui cuius de hensus fuerit a neutra parte stare, nec vllatenus communicare, notetur infamia. Quam legem tunc rem inter Christianos restitutam in præconatos istos politicos; sic enim se nominant rei turpissimi honestissimum nomen tribuentes; qui vana præsentia stimulat, utriusque student parti, hæreticis & catholicis æquali lance. Porro, lex ista infamem ducit nomen turmam naturam in seditione, & vult omnes terutri parti studere. Dominus verò Iesus rigidus in hoc casu censor; non solum obsecrum & infamiam habet, omnem neutri adhaerentem parti, sed capites reputat hostes quoscumque sibi non student. Quia, non vult quemquam simpliciter, sibi adhaerentem tantum qualiter, sed eo modo, vt nullatenus adhaerentio faueat, nec duabus sedeat sellis, vt aiunt, *Duo sedere sellis*; non refertur speciem leopardi, cuius rostrum, id est, Christiani species; & pantheræ, seu variolæ; id est, versutia, dolus vitum in modum varius, non imiteretur phocam, siue vitulum marinum qui terra, marique pascitur; non claudicat in vtraque partem; communicando calido & frigido; non tepidus; calido, participans Christianismo per se; frigido, sectando paganismum perditis moribus, & prauata viuendi licentia; ne tanquam tepidam & seam prouocantem, euomat, & in numerum pellat proborum, vt huius fatinæ cuiquam minaturus in poealipsi: *Quia tepidus es. & nec frigidus nec calidus accipiam te euomere de ore meo*. Peccatores omnes, Christiani splendido nomine gaudentes, nihilominus

Matt. 12.

Plut. to. 2.

mor tract.

de sera vlt.

tione nu-

mitis,

Irem to. 1.

vit. in So-

lo.

Sall. Orat.

in Cicer.

volum. 3.

Apo. 3.

sequentes institutum, quod Christum non spirat, sed magis olidum, & paganissimum redolet; qui utriusque parti studet, Deo adherendo tenuiter per fidem, amplius multo diabolo perditis moribus; quicumque claudicat in utramque partem, & duabus sedet sellis: ignorans Deum auersari ambidextros & utinatos, & pro inimicis habere quoscumque omnino sibi non studentes, non fatebuntur se adolescentes, amentes, temeros, temeriores temeritate ipsa, audentes iugi versari & viuere in inimicitia aduersus Deum illum omnipotentem? Peccator itaque designatur optime hoc adolescente, quod sicuti adolescens tuget temeritate & arroganti; ita nihil temerius sit peccatore, in Deum insurgente, haud secus quam scarabeus in aquilam, aut pigmaei in gigantes. verum, o peccatores, sanguine feruentes, adolescentes vesani (quorum dixit Deus non sim primus) quousque impetum faciemus in Deum nostrum, opposites aequillimae ipsius volanti, iniquissimam nostram? Eius placito, perditissimas concupiscentias? Aequitati & perpendiculari reuoluto sapientiae diuinae, phantasticas & sinuosas opiniones nostras! Animaduersioni eius, peruicaciam Pharaonicam?

Vos quoque Haeretici, eos usque effrantes & effusi ut scommatibus, calumniis, blasphemis petere audeatis Deum, & in contumeliam Domini, ignominiosè; & inhumanè excipere famulos, nunquam libidinis audaciae uestrae remitteris cornua? *Durum est contra*

Aa. 9.

stimulum calcitrare.

Ardua res homini mortali vincere numen.

Nos etiam Christiani, saepe numero soluentes fidem in sacrosancto Baptismo praestitam; qui ieiunia, festos dies, aliaque ab Ecclesia in nomine Dei iniuncta non plaris facimus quam aniles, fabulas & deliria; nos qui conuenimus, & prophanum patiscimus foras cum diabolo primario ipsius hoste; quibus est arctissima necessitudo cum mundo complice huius; qui tam remissè gradimur; qui penitus Deo non adheremus; omnes agnoscamus inexcusabilem nostram temeritatem.

meritatem; dispiciamus quem Colossū infirmū
 homunciones componamus; in quam celsitudinem
 Maiestatē insurgat pusillitas nostra; quem aggre-
 mur gigantem nos pusiones, & nani cubitales. In
 omne bellum maturè discutendum est priusquam
 choetur, hoc maximè, antequam in arenam delatetur,
 & certetur, pensandum & ruminandum venit.
 omne bellum perperā susceptū finem per legationes
 & æquas pacis conditiones cito capiat oportet
 mine eius, qui videt se non posse occurrere ei qui
 viginti milibus (vt loquitur Euangelium) venit
 nos, arborum folia, nos festuca arida à vento rapta
 nos nihil (si omnimoda potentia desertaret nobis
 Deus) ne temere, & præcipitanter arripiamus armis
 Deum, sancto ipsius placito opponendo. Quod
 sumpsimus, aut assumamus quandoque temere, &
 consultè, absque pondere & matura consideratione
 iuuentute & fragilitate humana; ocyus, ocyus abiciamus.
 Victas protendamus, & demus manus misericordie
 eius. Subeamus humiliter iugum eius, arena ceteros;
 rogemus cum Propheta, obliuiscatur contumacium,
 & defectionum à Maiestate eius per iniquitates
 nostras, confitentem potentiam eius semper victis
 & inuincibilem.

Proverb.

Hestā ab-
 icere. Da-
 re manus.
 Ire sub iu-
 gū. Arena
 vel cāpis
 edere.

*Psal. 78. Ne memineris iniquitatum nostrarum
 quarum, citò anticipent nos misericordia tua.*

Virg. l. Æneid. Pacem te poscimus omnes.

Jdem l. 12. Æn. Vicisti, & victum tendere palmis.

Ausonij videre,

ulterius ne tende odijs.

Ioel. 2. Parce Domine, parce populo tuo.

CONCIO SEPTIMA.

2.12. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantia qua me contingit.

Ἐξέπεν δὲ νεώτερος ἀπὸ τῶν πατρῶν, πατήρ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας.

Et dixit ei filius eius minor natu: Pater mi, da mihi partem qua mihi contingit ex domo tuas

ARGUMENTVM.

1. Geminos illos filios posse significare allegoricè Iudæos & Gentiles. 2. Gentiles infideles, & impios dici filios Dei haud abs ratione. 3. Cur Iudæi per seniores designentur. 4. Opiniones varia super antiquitate idololatriæ. 5. breuis discursus in vesaniam idololatrarum. 6. Hereticos designari per adolescentiorem demonstratur.

a. D. Hier.

ad Dam.

totū textū inter-

pretatur

primò de

ethnico &

Iudæo; po-

stea de sã-

cto gene-

raliter de

peccatore;

D Bõ in

Luc. c. 16

ἰεσον-

1. Quoniam haud exiguus numerus eruditorū prifcorum præceptorum nostrorum, nec non plurimi necotericorum (vti superius diximus) scriptorum, exponunt hunc passum de populis Iudaico & Gentili adstruentibus a quibusdam sic potius intelligendum, b alijs posse interpretari; at tamen magis probantibus nostram expositionem: deinde quia sponponderamus elapsis diebus expositionem istam attingere per otium, quam non nisi vt allegoriam recipimus; vt fidem liberemus præstitam, & non reijciamus perditamque penitus, quod eruditi maiores nostri nobis

recondiderunt, dispiciamus ut appositè sententia de notari potest populus Iudaicus; iunior, gaulis.

Diō. Cap. Verùm, notate primum, Auditores, geminum in hunc populum signari filiorum nomine, Homo quidam

locum. bebat duos filios, conformiter ad morem receptum

Erasm in cræ scripturæ, plerumque sub dictione filij aut

paraph. comprehendentis genus, tribum, populum, nationem

D. Am. l. totam Filij Abrahæ sumus. Filij Israel. videntes filios

7 in Luca filios hominum quod essant pulchra. Sexcenties octoginta

cap. 15. tis in voluminibus Prophetarum populum Israel

Diō. Cap. Ierosolymitanum signari nomine filij aut filia

in hunc aut Ierusalem.

locum. Thren. 4. Filij Sion inelyti & amici auro primo

Matt. 3. modo reputati sunt in vasa testea?

Gen. 6. Mat. 21. Dicitur filia Sion, Ecce Rex tuus venit et habitabit super te.

Lucæ 23. Filia Ierusalem nolite flere super me, sed

volmet ipsas flere & super filios vestros.

Psalm. 44. Filie Tyri in muneribus &c.

Ezechiel. 25. Filie Tyri dicuntur ad litteram civitates

subiectæ Tyro in regione illa.

Psalm. 136. Filia Babylonis misera, beatus qui

buet tibi retributionem tuam, quam retribuisti

Job 1. Filij Dei Angelos designant.

2. Si queratis, Quare, aut quomodo æqua dicitur

one gemini isti populi adpellentur filij hominum?

Homo quidam habuit duos filios, id est, (vri supra dicitur)

mus) Pater æternus, aut Iesus Christus? Respondetur

vario respectu quempiam dici patrem, scilicet, aut

tura, aut imitatione, aut doctrina, aut causalitate

fa, quæcumque ista fuerit. Hoc autem loco, non

tura, quia Patri æternæ natura vnicus est filius, Iesus

Christus; huic nullus. Non imitatione, quia in

non potest admitti infidelitas vlla, aut aliud, quod

peccatum, vri in idololatriis superest ergo, vnde dicitur

na, aut causa efficiente. Porius causa efficiencie dicitur

atione, quod omnes Iudæi & Ethnici pariter

**Paterni-
tatis qua-
tuor ge-
nera.**

Deo creati; non omnes pariter edocti. *Non fecit taliter Psal. 147.*
omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis. Nisi
 dixerimus pari modo instructos Iudæos & Gentiles
 à Deo in gymnasio naturæ. Deinde, Ethnici & Iudæi
 sunt æqualiter filij Dei. Est ergo pater binorum ho-
 rum populorum & creatione & eruditione *Homo qui*
dam habuit duos filios. Nunquid non ipse est pater tuus,
qui possedit te, & fecit & creavit te? Quæ, argumento
 esse possunt valido & firmo aduersus falsissimam opi-
 nionem quorundam priscorum, delirorum, dicam?
 an Philosophorum, fugentium mundum absque
 principio, adeoque incorruptibilem; genus hu-
 manum esse æternum, nec aliquod agnoscere sui
 initium. Homo iste est principium & pater omni-
 um. *Homo iste habuit duos filios,* duos populos, in-
 quiant Doctores, Iudaicam & Gentilem, omnes om-
 niò populos.

Polydorus Virgilius lib. 1. de Iuuentoribus rerum
 c. 3. ait Pythagoram Samium, Archytam Tarentinum,
 Platonem, Aristotelem id sensisse.

Cicero lib. Tusculan. de Dicæarcho Philosopho
 Misenio ita ait: *Hic opinatus est hominum exordium nul-*
lum existisse, tanquam semper fuerit humanum genus.
 Similiter aduersus eos, quibus videtur genus huma-
 num & mundum habuisse exordium, ast fingunt nes-
 cio quam hominis generationem; persuadere conan-
 tes ardore solis constrictam, coagulata, incrustatâ
 quondam terram viginosam; ac in hac postmodum
 abortam corruptionem seu putrefactionem mem-
 brana tenui obuolutâ, quæ putrefactio perducta ad
 summum gradum, tanquam partus & enixionis tem-
 pus, tostâ & ruptâ membranâ, emiserit & quasi pepe-
 rerit primos homines, haud secus ac mulier vtero ege-
 rit foetum. Opiniones istæ falsissimæ sunt, ad quas op-
 primendas populi illi bini, Iudaicus & Ethnicus, sub
 quibus comprehenditur vniuersus orbis, generaliter
 nominantur filij huius hominis, qui & Deus Crea-
 tor, siue Pater, siue Filius in sanctissima Trinitate; non

M

filij

Deut. 32.
Ioan. Bo-
em. l. 1. de
Gentium
moribus
cap. 2.

Anaxi-
mander
Milesius
& Empe-
doles in
huc erro-
re fuerūt.

filij solis, & terræ viginosæ, per putrefactionem. *fit quidam habuit duos filios. Hi populi filij eius, non solis & terræ.*

Filij dicuntur vterque, quia eorum pater Deus creationem, & causa sola, primaque efficiens, non res radij, vti insani isti delirant; quamuis rubra & vuida paulò ante hominem creata, fuerit materia magno illi architecto.

Gen. 1. Creauit Deus hominem. Creauit Deus, ergo sol produxit.

Joan. 1. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

Act. 17. Quidam vestrorum Postarum dixerunt, nos enim & genus sumus. Genus ergo cum simus Dei solis, non terræ.

11. Ad hæc vterque iste populus dicitur æqua portione filius hominis istius, vt hinc liqueat vterque secundum aliqua æqualiter à Deo diligi. Ego vobis sentio. Siquidem in omni creatura capaci peccati sunt consideranda; prius, esse ipsius quod habet

D. Th. 2. posterius, actus, aut habitus malè cogitandi, malè lèndi, malè faciendi, in quo consistit peccatum à Deo creatum non potest non esse bonum, vti aliqua omnia opera eius, vti que procedentia ab eade optimo; sicuti fons non potest non esse bona na scaturigine manans; & fructum malum non potest arbor bona facere. *Vidit Deus cuncta quæ fecerant valde bona. Ad quæ conformiter audet Deus.*

Gen. 1. *stinus: Diaboli natura, in quantum natura est, mala.* Rursus, actus, siue habitus peccati, cum nihil non est substantia aliqua. *Quia si substantia esset, non*

Aug. l. 19. *esset, ait S. Augustinus, sed sola & mera priuatio, car-*

de ciu. c. *tra & absentia æquitatis & iustitiæ requisitæ in*

13. t. 5. *stris actibus. Quæ si isis avo iis, peccatum est iniquitas*

Ioan. 1. *inquit S. Ioannes; non est à Deo sed ab homine qui sine Deo non potest vllum bonum facere. Sine*

D. Aug. l. *nihil potestis facere. Sine Deo autem, omnis genus*

2. cor. 6. 12 *mala; Sine ipso factum est nihil. Si consideremus itaque*

hominem ethnicum, quin execrabiliorẽ peccatorem

omnium qui sub celo sunt, secundum suam præcisè naturam; abstrahendo per intellectus operatione naturâ, quæ a solo Deo est, a peccato, quod ab homine solo, certum habetote eum diligere a Deo tenerrimè ceu filium, & quasi operum oratione suæ canonè. *Nihil odit eorum quæ fecit.* Rursus, si lumina deligas in peccatum, quod vitæ ab homine est, odit ipsum Deus, & flamma ferroque inlequitur, tanquam non a se manans, & rubiginè, tineaque perpolitorum suorum operum. *Similiter edio sunt Deo impius & impietas eius.* Priorum respectu, oes habet providentia tua commendatos, ceu filios, protegit ut filios, fovet & alit ut filios; solem suum facit oriri super his & illis; imbrem patet demittit in omnes. *Pater noster solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Bonus ille pater dicitur peccatores etiam tuos filios, modò in hoc, modo in altero sexu? *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua,* ait paralytico. *Confide filia fides tua te salvam fecit,* inquit ad mulierem sanguinis fluxum patientem. Nunquid ut explicet affectum amoremque suum in creaturas? Ego ita credo. Atque hinc magnam capessunt lætitiâ in probi, & multam certitudinem infallibilis amoris Dei in se; in quibus non offendit solum amabilem naturam, creationem & imaginem suam, sed & similitudinè, opus suum & hominis simul; dico sanctam & immaculatam vitam, quæ ex sententiâ factorum *Doctorum Deo similes efficiuntur; provenientem signanter à gratiâ Dei, adiuncta sedulitate & cooperatione nostra; mitigatur quoque animi ferociâ quorundam parentum & superiorum, qui ad effasos & dissolutos aliquantisper suos non norunt uti voce *fili, filioli;* spectantes semper quod ab homine est, non quod à Deo.

Si hæc non satisfaciunt, quis nesciat eos, qui non credunt, dici interdum per anticipationem (uti loquitur Doctores) filios Dei; quia Deus eos prædestinavit? *Prophetavit Caiphas quod Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.*

Prorsus nullæ substantiæ sunt, quæ non fecisti.
Sap. 11.
Sap. 14.
Mat. 5.
Matt. 9.
1b. d.
Ire l. s. ad-
ner heres.
cap. 6.
Amb. l. de
dignitate
conditio-
nis huma-
na c. 2.
Eal. h. 2.
Exam.
Chr. h. 9.
in Gen.
111.
Euch. cl. a-
rissimel. 1.
in Gen.
Ioan. 1.

3. Veram duorum istorum filiorum natu maior,
ut

fit nobis nūmus & germana effigies populi Iudaici iunior, Gentilis idololatæ: contentius Doctores uerones qui hui hunc sensum allegoricum attigerunt. Desideramus tantummodo deinceps, quo argumensuadeamur seniore Iudaicum, iuniore Gentilem dignari populum; cum pridem eodem tempore facti producti fuerimus in lumbis progenitorum Abrahæ & Euz. *Quor homines tot sententia*. Dicunt aliqui, quod populum Iudaicum eo dignatus est honore Deus, plerisque in locis scripturæ dixerit eum primogenitum. *Filius meus primogenitus Israel*, ait in Exod. *Filius sum Israeli pater*, & *Ephraim primogenitus meus*, dicit in Jeremia. Deinde, quodam iustinctu & impetu su naturæ plus diligimus primogenitos, & eorum promotioni magis studemus, quam iuniorum. *Gen. 27.* Laban plus studebat connubio Liæ quam Rachel. *Gen. 29.* Isaac sollicitior erat de Esau quam Iacobi; Joseph, Manasse quam Ephraim. Ita Deus, singularem preterem, affectum honorem, promotionis studiū exhibuit populo Israelitico potius quam Ethnicis, soli datis codicillis, quando in monte Sina legem dicit lapidi inscriptam digito suo, caractere diuino pressam; quam gratiam non præstitit omni genti, teste Dauide: *Non fecit taliter Domini nationi* & *in suis non manifestauit eis*: Missis pijsissimis & excellentissimis illis patribus, priscis illis Patriarchis, tot prophetis longa successione serie, ceu pædagogis & instructoribus, aut ut in religione continerentur, ad eam reducerentur, si quando deuisissent, data prius quam ulli alteri, de mediatore, & collata gratia ipsis antequam Gentilibus; dignatus sum eorum ipso genere carnem humanam, & de stirpe ipsorum præcipuè gratia in mundum venire: *Primum prædicare Euangelium: in medio eodem operari miracula: Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel: Regem Iudaorum antonomastice se prædicare: Dicite filia Sion, ecce Rex tuus uenit: Quis est, qui natus est Rex Iudaorum? Ex te Bethleem uenit: Dux, qui regat populum meum Israel.* Deuique in populo

1.

Exod. 4.

Jerem. 31.

11.

Gen. 27.

Gen. 29.

Gen. 41.

1.

Psal. 147.

2.

3.

Beauuax
mis in s. d.
Prodigo.

4.

5.

6.

7.

8.

Mat. 15.

Matt. 2.

lum Israeliticum, prodigiosa suarum opum Deus, quasi dissipavit & prodegit (si ita fieri fas est) omnem suam substantiam; munificam liberalitatem suam ostentavit, utique in primogenitum suum, qualem hoc loco dicimus.

Alij primogenituræ rationem elicere conantur ab antiquitate gentis, dicendo Judæos extractos à sem primogenito filiorum Noe; Gentiles verò ortos à Iaphet natu minore. Etenim extra omne dubium est (vni historiographi nostri dicunt) à maioribus Judæorum omnes alios populos ducere originem; tamen deliri nonnulli, supra adducti, qui non referant originem hominis in Deum, verum comminiscantur falsò Æthyopes gentem omnium antiquissimam.

4. Rursum, existimarunt alij Judæum esse seniore, quod Judaica religio sit antiquior Idololatria, quæ (vt a quidam dicunt indigestè satis frigidè) exordium sumpsit post diluuiū: secundū alios sub Belo Babyloniorum Rege primo, qui obiit anno ducentissimo quadagesimo nono post diluuium; & tēpore filij eius Nini d' Assyriorum Regis primi, e qui cepit exhibere honorem & cultum adorationis Deo debitum idolo & statuae parentis, seuerè præcipiens vt omnes sicut & ipse, adorarent effigiem patris Beli, qui dictus est Iupiter Babylonius. Idem ille Ninus f'noxam reis confugientibus ad idolum patris condonauit. Quapropter ceperunt tandem homines idolum istud pro Deo habere, & alia multa similia sibi effingere; appellantibus ipsum quibusdā Bel, aliis Baal, aliis Balaim, aliis Beel, Zebud, pro diuersitate linguarum, vt scribit S. Gregorius. Hic Ninus vbi regnasset annos quadraginta, natus est Abraham, iuxta calculum D. Augustini, circa annum millesimum ducentessimum ante conditā Romanam, anno millesimo, nongentesimo quadagesimo nono à creatione mundi, secundū supputationem doctissimi Genebrardi, longo post diluuiū tēpore; cuius tempore & ante quem florebat religio Iudaica: vnde optimè sequeretur idololatriam multò recentiorē religio-

M ;

ligio-

Ibidē
Michaa
cap. 5.
9.

III.
Guillan-
dus ser. de
Prodigo.
Ioan. Ca-
rion l. 2.
Chrō. tit.
Media
par. mūdī,
Ioā. Boē.

l. 1 de mo-
rib' Gēr. c.
2. & in fin.
III.
Opinion:
de origin.
Idololatr.
1.
a Puyher-
bāt in ser.
b Cal. Pla.
2 par.

c Aug. l.
16. de ciu.
cap. 17.
d Ibid. c. 3.
e 17. Ep.
18. c. 2.
f Vide Lu-
douicum
Vines ad
c. 3. l. 16. C.
Christ.
Mass. l. 2.
Ch. in fin.

- D. Greg.* ligione Iudæorū. D. Epiphanius principio Ponati operi
in illud deducit originē statuarū à Thare, qui in Cappadocia
Luca 1. primus arā filij sui iāore defuncti imaginem fieri iussit
In Beel 7. Vixit tēpore Nini. ibidem dicit Niniū ideō didicisse
zebud filium Beli, quod filiam eius duxisset vxorē, & in op-
principe no successit. Consentit de tempore, cum mox citatur
demonio- Quod si impijssimam illam idololatriā referamus
rum &c. ad nescio quem lunaticū Saturnum, qui à Poetis me-
D. Aug. l. dacibus fingitur Deorum antiquissimus, adhuc pro-
16. de Civ. cedet vera religio tēpore idololatriam: cepit. n. Saturnus
c. 17. r. 13. 11. ille pro Deo coli tempore Jani, ab ipso Iano Regem
Ex Macr. Italie antiquissimo, imprimente numis quos eudæ-
l. 1. Satur. hinc effugiem Saturni, hinc navem, in memoriam
c. 7 in pri- gratitudinem, quod Saturnus ille appullus nauigio
ma causa curiam Iani, docuisset eum agriculturam, ac postea
Saturna- dum eodem Iano appellante omnem regionem
lior. subiectā imperio, *Saturnia*, nomine deriuato à Sa-
Lact. l. 1. no; ac demū ad fastigiū summi honoris exstruente
inst. c. 13. ipsi, instituente dies festos tanquam Deo, quos non
Quid in nauit *Saturnalia*.
Fest. Xenō primo Italicarum, tradit Ianum in Italia pri-
 mum Dijs tēpla fecisse, & ritus instituisse sacrotum.
 Apud eundem Macrobius. 1. Saturnal. c. 9.
Lact. l. 2. Ludouicus Vives in c. 11. 4. de Ciui. Dei. vocat Sa-
inst. c. 14. turnum vetustissimum Deorum.
 Porro Saturnus ille multis annis natus est post Pa-
 triarcham Noe, ex sententia Lactantij Firmiani: Noe
Gen. 10. inquit, non modò Liberum, sed etiam Saturnū re-
 gnum multis antecessit aetatibus. Imò, secundum histo-
 riographum quendam modernū, Ianus ille primus col-
 tor & adorator Saturni descendit ab Iaphet filio Noe
 essetq; filius ille Iaphet, quem sacra Genesis nominat
 Iana. Extra omnē controuersia est Noe coluisse veram
Gen. 6. religionē; erat. n. Noe vir iustus atque perfectus in gene-
 rationibus suis, cum Deo ambulauit, conformando sibi
 licet voluntatem suam Diuinā. vnde consequitur ve-
 ram religionem adhuc antiquiorem idololatriā.
 Alij statuunt idololatriā paulò vetustiorē, eam
 que referunt ad Chananæos ducentes pariter ortum
 Noe

Noe maledictio Cham mediante, qui cū vxore & liberis pulsus patria domo, propter nonnullas impudentes & impias nugas, ac nescio quā detestanda catmina, veniens in Arabia, postmodum ex nomine eius dictam Chanaā, & incolæ Chananæi; non instructus à parente in ritibus & vero cultu veri Dei, successoribus reliquit hereditatē pessimam, nempe Diuinitatis ignorantiam, testate Lactantio Firmiano: res certè notatu digna, per transfennam, quārum interstit delectus instructionis patriæ, aut desertio regionis in qua viget religio; notanda, in quā, excursoribus istis per regiones, priusquam religionis fundamenta sint probè edocti. *Hæc fuit, inquit Lact. de Chananæis, prima gens qua Deū ignorauit, quoniam princeps eius & conditor cultum Dei à patre non accepit, maledictus ab eo: itaque ignorantiam diuinitatis minoribus suis reliquit.*

Lact. l. 2.
inst. c. 14.

17.

Ast, saluo honore stantium pro hac opinione, nō fit satis annosa idololatria, quandoquidem ante diluuiū essent idololatæ ex posteris Cain. Eruditissimus n. Genebrardus tenet idololatriam & cultū falsorum & fictorū quorundā Deorum cepisse per filios Cain tēpore Enos; qui solus ex tota familia sua maiorum religionem sartam tectam retinuit & conseruauit. Potuit ita accidisse circa annum 325 ab orbe condito.

Lyrans in postilla super c. 4 Gē sic ait: *Dicunt Hebraei de Iabel fratre Tubal ex patre, quod fecit tentoria ad ponendum idola; & de Tubal dicunt, quod canebat instrumentis musicis coram idolis ea venerando.*

Idem ibidem paulò post: *Tunc, dicunt Hebraei, incœperunt homines attribuere nomen Domini creaturis, ut soli, luna &c. Quo euidenter videtur spectare caput 4. Genesis, sic habens de Enos: Ipse cepit inuocare nomen Domini. Id est, cepit tunc serid, & ardentius supra quā alias colere Deum, inuocare nomen eius; orationes & virtus ad precandum Deum instituere, alios docens & inducens ad similia, ut quasi per antiperistasin sopiret ignem, aut potius suffocaret scintillam idololatriæ, quæ tum temporis serpebat, & pedetentim se*

M 4

vbi-

vbique diffundebat, euertens veram religionem.

*Lact. l. 2.
inst. ca. 14.*

Porro & si referatur idololatria & ignorantia Dei (remotio enim à cognitione Dei paganum facit, testis Lactantio) ad aliam superiorem originem, scilicet Cain, qui non videtur multum abfuisse ab idololatria, utique cui tam exigua religio, tam pusillus honor deditur Deum, ut offerret ei præ sordida tenacitate nihil propter fructus terræ, animo remisso, & male affecto, quandoquidem etiam atheisticè ausus fuit in agnoscendo eri corâ fratre & asserere, non dari iustitiam neque dicem ullû; post hanc vitam se non sperare aliamque

*Gen. 4.
Errores
Cain.*

*Vide Lyr.
in addit.
4. ad c. 4.
Gen.*

esse constitutû præmiû benè viuentibus, nullû supplicium impijs, uti refert Ionathas Chaldaeus, cuius sententia Chaldaica magnæ authoritatis est apud Hebræos. Adhuc his non obstantibus religio Iudaica prædit antiquitate idololatriam, & impietatem idololatrarum. Quanquâ enim Iudas, à quo nomen Iudaicæ dudum exstiterit post idolorum cultum; eius tamen des religio vetustior est, quod talis & eadē fuerit aquâ Iudas esset. Siquidē Judæ fides, Iacob fides est, Iacob fidem Isaac, & sic Abraham tenuit; qui post ab Iudæ Chaldaeorum impietate, ab vno vero Deo immortale fidem & religionē recepit, conformē ei quâ sectatur Heber, à quo Iudæi vocem Hebræus ocsumunt.

*Iudæi no.
mē vnde.*

*Hebræi
vnde di-
cti.*

*D. Aug. l.
16. de civ.*

*c. 3. Possit
esse opi-
nio, aut,
vt ex Abra-
hâ tanquâ
Abrahæ,
dicti esse
videatur;
sed nimi-
rû hoc ve-
rum est
quod ex
Heber.*

quâ pridē didicit Adâ sub eodem præceptore, sempiternæ & immutabili, Deo scilicet Creatore. Hebræus des & religio est à Sem & Noe; Noe eadē est cū fidelibus; Enos & Abel vna est; Abelis est Adâ & Euzæ, qui puri omninò & immunes ab omni idololatria, utique qui Dei discipuli, Angelorum condiscipuli fuerunt sub quo vero Deo nihil discerent, nihil haurirent directè pugnans cum honore eius (vbi idololatriæ cultus, & omnis irreligiosa impietas) nec poterant imbui fide opposita fidei Abraham, ex quo veteris symboli & fidei lectionem didicerit & recitaret eodem præceptore. Fides igitur & religio Hebræorum prouenit ab Abraham, & per traditionem manat à primis parentibus Adam & Euzæ.

omni idololatria vetustioribus, ac exinde concluditur cum eloquente & erudito Lactantio, eos aberrare à via veritatis, qui putant multorum Deorum cultum esse à mundi exordio: paganismum & impiam idolorum religionem vetustiore dinina & vera fide, quam putant postea adinuentam, quod non norint initium & originem veritatis. *Errant igitur qui Deorum cultus ab exordio rerum fuisse contendunt, & priorem esse gentilitatem quam Dei religionem, quam putant posterius inuentam, quia fontem, atque originem veritatis ignorant, inquit Lactantius.* Lact. l. 2. c. 14.

Ab his dependentem hanc infero conclusionem; nimirum, quotquot statuerunt in hac parabola de prodigo, secundum sensum allegoricum, seniore designari Israeliticam gentem, iuniore Ethnicos, appositè dixisse; obseruata vetustate religionis Judaica, quæ longo tempore præcurrit idolorum impietatem; ideoque subscriptione nominis, & sigilli appensione sententiam istam probo & amplector. Insuper ambabus vlnis complexor & veneror vetustam hanc nostram, præscam & augustam religionem, eandem cum Iudæica, quoad articulum adorationis, cultus, cognitionis vnius veri Dei; nec videre neque sentire volo nouitiam aliam; vos obsecrans & obtestans, Auditores, id ipsum præstare & sapere; *Viuat, viuat cana fides, cede nouella fides.* Pulchra sane ratio, & meo iudicio, doctrina referta.

Atat, qui altius foderet, & se demergeret in antiqua æraria sanctorum Doctorum, an non aliam magis moralem educere queat? Quæramus & inueniemus. Meministis, à me dictam elapsis diebus, senectutem sapientem, prudentem, consultam; rursus, adolescentiam stultam, vesanam, insipientem? Ac, vt plurimum, canos illos vertices esse quasi sanctuaria, in quibus thesauri sapientiæ reconduntur; è contra iuuenes impubes desipientiæ pignora? Aduertite quantum intersit firmiter memoria retinere dicta hæcenus, sine quibus sequentia edisseri non queunt absque molesta repetitione. Per senectutem accipitur sapientia, per iu-

uentutem stultitia. Quis verò scit an Seruator nobis indirectè notatam velit insipientiam Gentilium in Athæorum, quam idololatrarum, dicendo eos, adlescentiores; nec non sapientiam verorum fidelium credentiū in verū Deū, colentium vnum solum Deum quibus diuina lex est, nomine seniorū & antiquiorum eos signando? Ego verò arbitretur ita esse. Enimvero si quis sit in orbe honor, si quæ sapientia, est cognitio Dei, est acceptio legum diuinarum à Deo, est partium habere verum Deum, est ipsi fidele exhibere misterium.

Deut. 4.

Hac est enim vestra sapientia & intelligentia coram populis, ut audientes vniuersi præcepta hæc dicant in populo sapiens, & intelligens, gens magna. Non alia grandis qua habeat Deos appropinquantes sibi, Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris,

Joan. 17.

Moyles ad populum Israel. Hac est vita æterna, ut agnoscant te solum verum Deum, & quem misisti in mundum Christum, dicebat aliquando Dominus. Quæ enim ignorantia, vel potius vesania, quàm nullum agnoscere Deum, factorem, creatorem, patrem? Discipulus sapiens in corde suo, non est Deus; quod tamen per se discere possumus naturaliter, si ad nos ipsos compareremur. Nonimus siquidem omnes, à nobis ipsis non esse, neque nobis nos esse patres, sed patre & matre genitos: Non enim eramus antequam essemus, ut fieri possemus à nobis. Deinde, scimus probè patres etiam auos, proauos ab alijs quoque esse uti & nos; & illi quodam primo, qui sit radix & origo gemmantium baccarum, ni contra naturam absque termino vltimo infinitum catur.

Psal. 13.

Aristoteles §. Physicorum: In causis essentialibus subordinatis non potest iri in infinitum. Progressus in infinitum repugnat naturæ. In natura, omnia ordinantur numero, pondere & mensura; infinita autem in ordine cogi non possunt.

D. Augustinus libro II. de ciuit. Dei cap. 5. ait, non esse hominum cogitationes, imaginari loca infinita, cum locus nullus sit præter mundum: item cogitare præterita tempora vacationis Dei, cum nullum tempus sit præteritum.

de mandum. Sic stultum dicimus procedere in infinitum in generatione hominum, cum sistendum sit in creatore Deo, qui primum hominum produxerit.

D. Aug. tom. 9. ferra 2. Pasche, serm 41, ait Platonem libro de constitutione mundi, inducere Deum factorem Deorum facientem scilicet Deos caelestes, ibiq. sistit.

Tertullianus in apologetico cap. 10. talem Deum vocat mancipem, id est, superiorem ac potiozem, qui reliquis divinitatem communicavit. Adeo non est progredi in infinitum.

Primum verò ille, debuit esse aeternus, aut ex materia aeterna, aut ipse Deus. Quæ cum ita esse nequeant, concedendum est ipsi principium aliquod & dicendum productum alio ab alijs modo. Quo autem alio quam creatione? Quis crearet rem tam sublimem è nihilo, præter Deum creatorem omnium? Sicq; ingressus tui ipsius scholæ, à teipso discis necessario statuendum & credendum esse Deum, contra Athæos insipientes. Desipiunt, qui non credunt Deum; adolescentunt, qui credere & confiteri nesciunt factorem, rectorem, motorem prægrandis huius orbis vnum. O vesaniam! O insipientiam! Cernere infinitatem rerum existentium, nec arbitrari eum existere à quo solo, per quem solum, in quo solo omnia existunt? Ecce sunt calum & terra, inquit s. Augustinus, clamant quod facta sunt: mutantur enim atque variantur. O stoliditatem! Tot tantisque potiri bonis, nec putare aliquem eorum collatorem! Porcos æmulari, qui glandinibus ventre opplentes, non aduertunt à quopiam concussa quercu sibi demitti! calorem sentire, nec credere subesse ignem! videre & audire gratum murmur deficientis iugiter rivuli, & non arbitrari aliquem esse fontem! Cernere fluxum creaturarum, nec existimare dari creatorem! Videre celebrè & magnificam fabricam, eius conservationem tam industriam & concinnam, nec credere eius quemquam architectum qui extruxit, qui conseruet, qui præservarit à casu & ruina tot retro seculis? Concedere in corpore humano animam, ab operationibus eius manifestis; & inficiari in mundo esse motorem qui moueat, qui regat cuncta, spectando

Insipientia Athæorum non credentium Deum.

D. Aug. tom. 1. l. 11. conf. c. 4.

to ordine, & moderamine rerum omnium! Si bonum (mentis humanæ miraculum) attentius considerans, cernis rotas intertextas hæc, illarum proprio motu singulas moueri in gyrum, nulla aliam pediente, inspicias, lustras, circumspicias vt deprehens mouens primum rotarum omnium; credis enim non posse, vt omnes moueantur ordine tam concertato & regulato, quin detur aliqua causa effectrix motorum istorum compositorum: Et cum inspicitur hæc cherrimus orbis, refertus varijs creaturis, componit & regulatus, nunquid insania mera arbitror non esse Deum aliquem, motorem & rectorem logicj orbis?

Ita. 40. *Leuate in excelsum oculos vestros & quis creauit hæc.*

Rom. 1. *Inuisibilia Dei à creatura mundi partem facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas; ita vt sint inexcusabiles. Tu uidens est Deum esse, vt nulla natio detur subterfugium, quæ non sit imbuta quadam opinione existentia, etiam si ab omnibus non sit agnitus clarè & distinctè secundum suas proprietates. Omnibus naturaliter secreta est cognitio existendi Deum, ait doctor Damascenus. D. Augustinus tom. 9. tractatu 106. in Iohannem tantam, ait, esse vim diuinitatis, vt ratione videntem possit abscondi.*

Lactantius libro 1. instit. cap. 5. *Veritatis ipsius vis est, vt nemo possit esse tam cæcus, qui non viderentem se oculis diuinam claritatem.*

Proclus ille Platoniceus in elementatione sua Theologica, de Deo atque diuinis subtilissimè loquitur, quamuis in multis aberret.

Cicero 1. de Leg. 2. de natura Deorum, & 1. Topica. *Nulla natio est tam barbara, nulla gens tam fera, quæ mentem non imbuerit Deorum religio, et si qualis hominibus sit, nesciat. Quis enim tam à ratione alienus, insensatus, qui ingruente graui periculo mox adiuuocet numen; argumentum sane in nobis impetrat à Deo cognitionem diuinitatis tantam, vt in per-*

Omnis
gens cre-
dit esse
Deū nec
vlla peni-
tus athæa
existit.

se se exerat, velint nolint Athæi? Signatum est super nos
lumen vultus tui Domine Gentilitatem igitur incredula
eam, in quo, quæ amplectitur Atheismum, clarè
repræsentat, iuuenis noster & stultus prodigus.

5. Ast mittamus Atheos, negantes principium prin-
cipiorum, potius, flagellis & pœna excipiendos quam
disputatione dignos. Veniamus ad Idolorum cultores
insensatos, qui ius honoris diuini Deo denegantes, il-
lud creaturis tribuunt. Quæ maior infantia, dicam?
an amentia, quam Idololatrarum, qui homines adhuc
superstitibus pro Dijs colunt, aut in se, si adfuerint; aut
in imagine, si abfuerint, eosque omninò sibi similes,
quoad naturam? Non potèntiores, non nobiliores se,
quantum ad communem omnium extractionem?
Quodque vesanius est, viros & feminas mortuos ve-
nerantur, in anima miserimos, flammis æternis æter-
num addictos & cruciatos? O timorem vanum, si ti-
more aguntur! O amorem vesanum, si amore impel-
luntur! O assentationem inutilem, si ad assentationem
eas creaturas Diuorum adscribunt numero!

D. Augustinus tomo 6. lib. 22. contra Faustum cap.
17. Ex desiderio mortuorum constituta sunt imagines, atque
inde simulacrorum usus exortus.

Jdem ibidem: Adulatione diuini honores delati tan-
quam in calum receptis.

Verùm super omnes insanierunt Ægyptij veneran-
tes porcos & cepas: item, colluuiem animantium, vi-
uorum & mortuorum, vt eluros, vitulos, ichneumones,
alio nomine dictos glires Pharaonis canes, astor-
gios, lupos, crocodylos, & alia multa; neque venera-
tionem ipsorum publicam profiteri, pudori, sed hono-
ri & laudi duxerunt: quin eo vsque se effundit eorum
amentia, & circumgestatas per vicos & compita vrbis
animantium istorum effigies flexis genibus venera-
rentur. Defunctis bellis suis Dijs, pectus tidunt, bal-
samo condiunt, & in locis sacris tumulant! O desipi-
entiam magnam!

O sanctas Gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina!

Inuenal.
satyr. 15.
Non.

Psal. 4.

Stultitiã
idolola-
trarum.

1. Adorã-
tiũ viuos
non me-
liores se.

2. Defun-
ctis certè
dãnatos.

Ioan Boë-
mus l. 1.
cap. 5.

Vide La-
ctant. l. 1.
instit. c. 15.

3. Animã-
tia & fe-
ras.

4. Animã-
tium effi-
gies.

3. Solē &
lunam.

Nonnullam speciem præferunt recti, præ illis
solem, lunam, astra, tot lumina caelestia colunt: ut
rumi obsequio, quod præstant, radiante quam cele-
specie; potentibus syderum istorum in corpora
ora influentibus decepti; quanquã sit quoque non
renda insipientia venerari res inanimatas, homi-
obsequijs deputatas, & seruos seruorum nostrorum
cere. Denique, in genere dicendo, mancipia illa
lignorum, lapideorum, æreorum, argenteorum, aurum
non videntur vobis stultiores adolescentibus, qui
instar puellarum, necdum infantia terminos exco-
tiū inuoluunt, comunt, ornant, pectinant, fucant,
culantur suas pupas; ita curuantur, poplites flexi-
caput inclinant coram idolis; victimas mactant,

I.
Idolorum
materia,
colentiū
arguit de
mentia.
Isa. 44.
Hac fere
ex Aug.
to. 8. ser. 2.
in Psal.
93.
Psal. 93.

& preces offerunt, geminantque; credendo similes
ipis pendere sortē suā, prosperam & aduersam
ligni cōbussit homo igni & se calefecit; reliquū autem
fecit Deū & sculpsit sibi. Curuatur ante illud, ad
obsecrat, dicens; libera me quia Deus meus est; qui
fitens se in opere suo agnoscere maiestatem diuinam
men melior est artifex Deo suo; ille enim huius
& causa est. Quis ignorat quod causa est nobilitatis
fictus? Quin, qui non sculpsit, præstantior est
di Dijs, siquidem operatur, quæ non potest simulacra
Manus habent & non palpabunt, pedes habent &
ambulabunt. Quod magis est, ipsa bestia potest
est omni idolo; quia plura ipso potest: clamare potest
idolum minime. Non clamabunt in gutture suo.
enim est spiritus in ore ipsorum. O Deas, quæ multa
quæ stoliditas, colere simulacra, arbitrari vitulorum
nufacto aliquam inesse diuinitatem.

Tertul.

Apolog.

adu. Gen-

tes c. 14.

Josephus

contra

Appion l.

2. aut po-

tius 3.

D. Augustinus tomō 10. ser. 9. de tempore: Simulacra
cetra colentium cæca stultitia, imò non ferenda deum
mortali manu formatum vitulum putare diuinum.
Idem alibi: Nihil tam puerile quam idola colere
nihil stolidius quam diuina legis non obedire præceptis.
D. Aug. tomō 1. lib. de vera & fælsa religione, cap.
refert Magnū illū Socratem (qui sui temporis sapi-
tissimus, aut inter sapientes primus Apollinis oraculo

est habitus) non magni aestimasse antiquitatis idola; *l. 5. instit.*
 iurando potius per lapidem, canem, hircum, quercu, *cap. 15.*
 & alia sibi primum obuia, si quando iusiurandum ab *Justin.*
 eo extorqueretur, quam per simulachra ob rationes a *Martyr*
 S. Augustino allatas. Quin suspicantur nonnulli vene- *Apol. 1.*
 no extinctum, quod renueret venerari idola (vt *La*
 ctantius Firmianus) cultum eorum sublatum volens, *S. 2.*
 vti que qui opera hominum ea solum duceret. *Qua-*
 quant falsò putat Caluinus Idololatrias priscorum se *Eusebius*
 culorum non fuisse tani stolidos, vt crediderint struem *l. 3. de*
 frustorum ligneorum, aereorum, aureorum, & alterius *prop. Eu.*
 generis esse Deos suos, non potius rem per simulachra *c. 14. Va-*
 denotata: in quem nunc disputatione instituire nolo, *frustor. ler. Max.*
 neque velitari; est qui aueat eum in fugam vertere, *l. 1. c. 11.*
 mat arma quæ nobis cudit doctissimus Matthias Bos *Libello de*
 semius, Amsterodamus, in tractatu expressè in Calui- *Idolol. cõ-*
 num composito super hac re. *tra Cal-*
uinum.

11.

Amplius; An non mera dementia, Deorum plurali- *Euseb. l. 5.*
 tate credere? Meminit alicubi Hesiodus triginta mil *de prop.*
 lia Deorù, in honore habitorù; & Tertullianus scri- *Euã c. 15.*
 bit à Varrone recensitos trecentos Deos dictos *Ioues restis est*
 siue Iupiteres; omisis infinitis alijs, quorum numerum *30000.*
 si texerem, dies me potius deficeret. Gentiles verò *Deorum*
 lentes tot numina sibi inuicè contraria & pugnantia, *cenferi ab*
 an non imprudenter suam aggrauant seruitutè? Mul- *Hesiodo.*
 tiplicatione dominorù diuersorù & aduersorù, sese *Vide Lact.*
 inuoluunt labyrintho inexplicabili, non valentes om- *l. 1. instit.*
 nibus famulari; nec non periculo incurrendi quorun- *c. 16. de*
 dam indignatione, dū toti sunt aucupandis fauoribus *numero*
 & gratijs aliorù. *Nemo potest duobus dominis seruire.* Id *Debritis*
 est spontè subire tyrannidè multorù Tyrannorum, ad *infitio.*
 instar Atheniensiu, qui pridem vno eodemq; tempore *Tertul.*
 subierunt iugum triginta Tyrannorum. Est insipienter *apol. ad*
 expetere numerositatem exactorum implacabilium: *uers. Gët.*
 est appetere emunctores insensissimos; quætere nouas *c. 14.*
 sanguifugas; est subdi velle pluribus Pharaonibus; *Lud. Vin.*
 quasi tyrannica vnus barbari non satis diuexarentur. *c. 11. l. 7.*
 Deinde, à Deo bone! quæ animi abiectio tenet i- *de cin.*
 dololatrias istos, vt subeant iugum, subdant sese hominib; *Dei.*

qua. 111,

quandoque superstitibus, sibi similibus? Senon-
 bilioribus si spectes originem terrestrem, omnibus
 qualiter communem? Hominibus, inquam, ab-
 bus, adeoque ignorantibus officia à veneratoribus
 bi exhibita, quæ remunerent? Si verò ad finem
 tentes sunt; nec valent sibi litantes eximere à fru-
 cælesti, neque ab ægritudine, neque à quouis ali-
 riculo; vti que qui se ipsos tutari non possunt;
 magis quam Nabuchodonosor præpedire pom-
 auditam suam metamorphosim, tametsi velle ad-
 ri; nec Alexander Magnus se protegere à iaculo, qu-
 quam Deus, & Jouis filius haberi vellet: neque He-
 des à vermibus sædis, interna & externa rodentibus
 nihilominus perferens se acclamari Deum; ac con-
 quenter de omnibus illis Dijs, & Deabus, quos
 merus, Virgilius, Horatius, inducunt frequenter
 cios, in certaminibus & prælijs Troianorum &
 corum; quandoque vinculis adstrictos, vt Martem
 decim mensium tempore.
 Que infania ista, idololatrare, & seruire infam-
 & fædissimis quos vnquam habuit mundus? Senon-
 vt Floræ, & Veneri? Adulteris, vt Marti, pro Deo
 habiti? Incestuoso Joui, vxoris fratri, virginū Dæ-
 & Europæ raptori? Sodomitæ cum suo Ganimede
 quos honesta familia reueret in seruos adscibe-
 bi? Quæ dementia, venerari tales Deorum faces,
 post fata? Quam opem, quod subsidium ferat? Qu-
 ni fallor, Baal tulit suis Prophetis, qui importun-
 moribus ad raucedinem vsque sese dirumpentes
 spendio vitæ didicerunt bellos Deos istos imbeci-
 res mortuos, quam dum viuerent. An non ar-
 inniti, sperare auxilium è medico, qui sibi ipse
 nescit? Quærere auxilia, ab eo, cui arduum se-
 protegere? *Ficulnum praesidium ficulnum auxilium*
 secus, quorsum famulis suis, imò sibi ipsis in ne-
 tate constitutis non opitulantur? *Surgant & opul-
 tur vobis, & in necessitate vos protegant, dicitur in
 teronomio. Si filius; De es si tu es Christus, saluum
 temetipsum & nos; obijci posset.*

Dan. 4.

Dan. 3.

Justin.

hist. lib. 11.

post me-

dium.

Act. 12.

Dij, tales,

fugas,

mortes, &

vulnera,

perpessi

apud Poë-

tas legun-

tur. Venus

apud Ho-

merum

Iliad. 5. à

Diomede

vulnera-

tur.

Et apud

Virg.

Aenei. 2.

Apud

Tertul.

apolog.

aduers.

gentes c.

14. 14.

3. Reg. 18.

Vide a-

dag. chili.

17. Cët. 7.

Ficulnus

pron. ex

Theocri-

to, In Er-

gatinis fi-

culnum

praesidiū.

Luca. 23.

Præterea, quis non demereret infaniam colentium
 simulachra in quibus dæmoni? Tantæ id est prudentiæ,
 quantæ quærere ac præstolari suppetias ab hoste iu-
 rato; ac si Romani peterent opẽ ab Hannibale & Car-
 thaginensibus; barbarus & infidelis à Christianis; A-
 thenienses crederent, & spem collocarent suam in
 Philippo Macedone; ac si Catilina, Verres, Marcus
 Antonius expererẽt Ciceronis patrocinũ in suis cau-
 sis; ac si agnus balans & tremulus confugeret sub præ-
 sidium & tutelã lupi; gallina laceffica securitatem sibi
 quæreret sub alis milui: vt enim Carthaginẽses impla-
 cabile odiũ fouebant in Romanos, & vt ait quidã, *Nullus*
amur populis, nec fœdera, sine pace, sine inducijs
 flamma ferroq; insequebantur; nec aliud quærebant
 quã vt derafum florentissimũ Romanum Imperiũ ad
 suos transferrent: aut sicuti Cicero, aureũ illud os, au-
 reum dicã? imò potius torrentes aureos fundens elo-
 quẽ Latinẽ, tres illos facinorosos pro meritis suorũ
 scelerũ excipere capiebat: aut vti natura indidit fatale
 quoddã bellum cordibus lupi & milui, in agnũ & gal-
 linã animantia cicura & infirma; ita apostatici illi spi-
 ritus, non valentes attingere ad Omnipotentẽ, effera-
 tẽ impetunt eius imaginem, hominem; nec immortale
 suũ odium deponunt vnquam. Atq; tametsi conceda-
 mus, malignos illos spiritus (impossibile) nostri com-
 modi tã amantes, quã constat aduersarios; est nihilo-
 minus vefania enormis eos venerari, aut vt deuincian-
 tur, aut vt placentur. Etenim famulis suis opitulari aut
 fauere; rursus despectoribus suis non nocere non va-
 lent, nisi per Deum verũ & solum ipsis liceat; similes
 canibus vincẽtis, qui mordere nisi soluti nequeunt; vti
 legitur in ærumnis Job. Porro, quemadmodum Deus
 nonnulla animantia produxit, tam noxia, & nocendi
 eupida, vt si facultas responderet prauæ propensionis,
 nullum animal cicur & domesticum turum esset in
 terra; ast tam imbecilla & infirma, vt absque negotio
 villo superari & extingui queant, vt sunt scorpiones,
 aranei, & serpentuli quidam, nunquam ferientes quin
 mortem inferant, sed qui facillimè perimuntur &

*Virg. 4.
 Eneid.
 Catilina
 ex Salu-
 stio notis-
 simus.
 Verrem &
 Marcum
 Antho-
 niũ eun-
 demq; Ca-
 tilinam
 famosissi-
 mos fece-
 runt Ci-
 ceronis
 inuicti-
 us*

*Dæmonũ
 imbecil-
 litas.*

contulcantur: ita pater ille misericordiarum, caritatem habens rabiem, & truculentiam ferocem in flagitatorum & effectorum molossorum, tantam, ut restringerentur, oppidum perirent omnes homines: ita constrinxit, & arctissimè undique vinciuit, ut etsi internè ardeant, ferueant, desipiant delectatione feruido nocendi nobis, arcem non possint, quam Deus fræna laxet.

D. Augustinus to. 3. libro 11. de Gen. ad litteras 22. *Hoc Deus per sanctos Angelos facit illo opere potentia quo creatas naturas administrat, subdona vult Angelos malos, Angelis bonis, ut malorum in peccatum non quantum nititur, sed quantum sinitur, possit.*

Idem to. 3. l. 2. de ciu. Dei cap. 23. in fine: *Sicut mali homines in terra, sic etiam illi non omnia que volunt facere possunt, nisi quantum illius ordinationi obtemperatur, cuius plenè in dicta nemo comprehendit, iustitiam apprehendit.*

Idem tom. 8. in psal. 96. *Princeps demoniorum a se vindicare non permittitur, sed tantum facere permittitur. Nam & iob tentare voluit, & in potestate qua fuit, & nihil faceret, nisi potestate daretur.*

Idem tom. 3. libro de Agone Christiano cap. 1. *nam sub Deo sunt omnes sancti Angeli, multo magis illo sunt omnes prauaricatores Angeli, quorum princeps est. Non meministis petijisse facultatem in euangelio, ingrediedi, quin, in gregem porcorum mitti nos (aiebant) mitte nos in gregem porcorum.*

Luca. 8.

Apoc. 7.

Apocalypsi prohibitos nocere, donec serui Dei essentur? Angelus clamauit voce magna quatuor Angelis quibus datum est nocere terra & mari, dicens: Nolite nocere terra & mari, neque arboribus, quoad usque seruos Dei nostri in frontibus eorum.

Psal. 104.

Gen. 37.

Nolite tangere Christos meos. Quemadmodum iacobis Esau, impatientia tabescens, quod iacob minor præuentione surripuisset patriam benedictionem primogeniturae annexam, & iurata fratris corde stricto ferro insequens, potissimè cum à Mesopotamia armentis & gregibus diuici, redeunti iter præcipit.

gestiret; ei ne in minimo nocere potuit Deo non per-
mittente: & sicuti Saul pari inuidia stimulat in Da-
uid successorem, & mortem toties ipsi molitur nihil
effecit, Deo omnes ipsius conatus eludente, & expe-
ctationem in nihilum reducete: ita mystici illi Elau,
Deo reprobi, multa subtiliter & vanè machinantur in
veros Iacob, potitos benedictionibus quæ ipsi depe-
rierunt; & proiecti Saulis à facie Domini amulatione
tabidi, excogitant noua, innouant prisca stratagemata,
quò inuoluant & implicent Dauides, futuros suc-
cessores (gratia Dei) ipsorum coronis, deperditis, in-
gratitudine sua; Quia vidit hominem ascensurum unde
ipse deciderat, vidit & inuidit, cecidit & eiecit, dicit qui
dam Ecclesiæ Pater; ast in vanum cælum & terrâ mo-
ueant & inuertant, vt noceant nobis, n̄ Deus numellas
soluat, nunquam offendant; nequeunt nisi facultate
à Deo accepta; non possunt, imò nolunt opitulari suis
cultoribus, q̄ sint infestissimi humani generis hostes.

*D. Aug.
10. 10. ser.
10. de re-
sur. Do-
mini.*

Concludamus cum D. Gregorio: Formidari ergo non
debet, qui nihil nisi permissus valet. Quod si aliquando,
vna vice pro millibus famulis suis auxiliatur permit-
tente Deo; vt postmodum grauius noceant: sicuti au-
ceps fistula dulciter canit, vt volucrem visco obliat;
vt venatores prædam in via exponunt, vt feram præde
inhiantem illaqueent: vt piscatores hamum esca ob-
ducunt, vt piscem aducent: vt venefici calicis oras
faccaro melloq; obliuunt, vt gypso enecent: vt Sinon
iurat in Troianos, vt eos in manus Græcorum tradat.

*D. Greg.
10. 1. l. 2.
Moral.
c. 6.*

*Virg. l. 2.
Æneid.*

Aut vlla putatis

Dona carere dolis Danaum? Sic notus Vlysses?

*VI.
D. Clem.
ad Iacobum*

Quicquid id est timeo Danaos & dona ferentes.

*Adel-
phorei. l.
6. recogni-
plin. l. 1.
cap. 7.*

Denique, & verbo vno, quod euidentiùs delictum,
quam creaturas omnium vilissimas colere, spectare
peccato eorum? Infelicissimas & miserimas si confi-
deres eorum pœnas tam intolerabiles quam intermi-
nabiles? Imò (salua vestra reuerentia) ceu numen reue-
renti statum seu crepitum ventris, vt narrat S. Cle-
mens?

Silentio lubens prætereo nunc fœdas, quas patiar;

VII.

N

inf

in solentias, modò diebus Baccho sacris, modò
turno, modò meretrici Floræ, alias in festis fugi-
(vt vocant) veie fugalia pudoris & honestatis, inhi-
gustinus; & alijs multis festis, dicã: a pestibus pu-
sacriligis; pudendis impudicis; & scurrilicibus
pletis; pertranseo nunc leuiter, de his latius dicitur
postea, in illud, *Dissipauit substantiam suam vniu-
xuriosè.*

*Aug. 10. 5.
1. 2. de ciu.
6. 6.*

¶ 111.

Quid? Nonne veie adolescentes & inconsulti-
lorum culto: es isti, qui ad summum iugè stoliditatis
stigma, offerant quandoque Hecatombam, nec
molant boues centum sacrificio vno compen-
Dijs? Nonnunquam rati Numina sua non carere
ta & propicia eade truenta brutorum; victima
crudelè, ô Phalaricam deuotionem! potioribus
suis homines ipsos; quin quandoque iugulant con-
niones in victimas propriam sobolem; de quibus
postea fufius Itaque merito, ratione tantæ demer-
& stoliditatis, possumus etiam Ethnicos interpe-
per adolescentiorem *Iudaicum populum sententiam
denia legis fecit; Gentilem paganitatis stulticia re-
iuniorè, ait Chryfologus.*

*Chryf. ser.
5 de Exod.
Adolescè
tore pro-
digo, etiã
denotari
hereticos.*

6 Supradictis cõuenio quoad Gentiles idolo-
re deo nunc ad ea quæ sponendi haud intacta
cturum, nempe, vt heretici designari quoque
per hunc adolescentem Atat, vereor, Auditores,
cursus mei prolixitate abutar patientia, humani-
que vestra. Verùm bono estote animo, si vel modò
aure dignemini me placida, expediam opprobri-
supereft dicendum. De vobis itaque, ô heretici fratres
(nec alio vos compellare queo nomine, enim uerè
gratia Dei gremio matris Ecclesiæ continear. Ro-
na, vos vero exietis, & eiecti sitis, prout prodigium
mo quondam egestus est paterna; non ideo sublat-
& obliterata fraternitas prisca generalis: equidem
stis creatura Dei vt ego; homines, vt ego; regenerati
ue renati in Christo, vt ego; Christiani, vt ego; ac
Catholici, vt ego; fratres vos cõpello, tãc tũ fratres

or nostri prodigi superciliosè de dignetur sub finè Eu-
 angelij, eù vocare fratres; parès verò vult fratè dici, *fra-*
ter tuus reuixit frater tuus inuētus est) de vobis. inquam,
 fratres hæretici, interpretandus venit hic adolecens.
 Possunt, inquit S. Augustinus, dici filij mali etiam hæretici,
 qui ex eodè Euangelij semine & Christi nomine procreati.
 Porro, quomodo ne dicam nunc, & quare defeceritis à
 patre nostro communi, dico, patre patrum, Pontifice
 Romano, ne effusam vestram & incautosam vitam
 perstringam, qualis fuit nostri Prodigij, insitens solū
 modo voci adolescentis, dico, si secundum ætatem su-
 matis, vos igniores & posteriores catholicis; licentio-
 sam vestram synagogam, recentiorè Ecclesia Roma-
 na, vera filia obedientiæ Iesu Christo Est Ecclesia Ro-
 mana ad instar annosæ, & à senectute reuerendæ ma-
 tronæ, humiliter grauis, & grauius humilis; vester cō-
 uētus similis est cōmpræ adolescentulæ pellici, ita est,
filia vestra cōmpræ, circumornata vt similitudo templi;
 instructa sunt & mundo muliebri ornata inuentio-
 nes vestre, vt idolum fani cuiuspiam, concedimus: ve-
 rùm vniuersa sunt fucus; formosa videntur, at species
 ista leuis, inconstans, inutilis est, & quæ salutem vobis
 non adferat. Sermōnis autem simplicitas, qua regi-
 tur veritas Christiana, morū nostrorū simplicitas gra-
 tiam nobis cōciliabunt coram vero Iosue, vt quondā
 panniculamenta & lappæ, vestimenta tura, & calcea-
 menta lacera Gabaonitorum saluti cōsuluerūt. Chri-
 stiani Catholici sunt vobis antiqui dierū, sunt maiores
 vestri; vos Christiani hæretici, estis nouella plantationes;
 estis, *in iuuenere vestra*, eff. qui & insipienti: sunt vobis ad-
 huc fatuæ plumæ (vt aiūt) multis retrò seculis ab ortu
 nostro lucè hanc subijstis. Seniores sumus, vos adolef-
 centiores. Sumus sterilis, tandem secundæ sætus pri-
 mi, prima germina virginitalis eius; vos postremi, &
 quasi abortiu. Nōs, fructus verni, vos autumnales, &
 gelid. temporis fruges. Pronati sumus æstate amœna
 ætatis ipsius; vos, rigida, sanctæ, morosæ hyemis pro-
 les: sumus merum generosum & defœcatum; vos vina

vid. Hier.
 in ps. 143.

Psal. 141.

noua, & turbida: Denique, ab omni tempore sumus vos ab heri & hodie. Truncus semper supponitur baccas; vitis ante palmites; matrix ante fetum. Est truncus permanens, Catholicus; vinea Domini Sabana; matrix nostrum & vestrum; estis rami inuiles; palmites infugiles; adulterini, & deficientes a si de matre vestra: sumus ergo priores vobis, seniores vestra adolescentiores.

Aur, si nobis seniores esse contenditis; exhibetis stirorum antiquitatem; retrocedimini, recensimus vestrum, & originem primam. Quaro cum magistro illo Tertulliano, o rami syluestres, baccæ emortuæ stirpes emarcidæ, qui estis, vade, & quando aduenturo tempore?

Tertul lib. de præscript. *Qui estis vos, unde venistis: ubi tam diu latuistis?*

Optatus l. 2. contra Parmen. *vestra cathedra nem ostendite.*

D. Augustinus contra Donatistas libro 3. de baptismo cap. 1. *Vnde Donatus apparuit? De qua terra genuit? Ex quo mari emerit? De quo calo descendit? Quotum intercessit tempus, o Lutherani, a quo occupastis in Luthero vestro? apostata? vos Caluini in vestro Caluino, loquaci? Et sic de cæteris vestri libris, aut prædecessoribus: à quot diebus; postquam quidem adhuc recessi, lucē subijstis? Prodiit & canis & scrobus tenebrosus, vestri cerebri tenebrosi, & gma vestri, intricadis popularibus? Tot ferè & fluxus dies, quot annorum sumus, aut circiter. Ecquis Lutherus vester, o Lutherani? Homo nouus; nuper ingentus *Homo nouus Arpinus*, ait quidam, qui Rempublicam habet scilicet; neque terrore neque gratia commotus in Vah Heliam Germanicum, quem Iupiter in caelum Deorum admisit. O nouum Paulum! Quis generatus Caluinus vester, cum suis discursibus phaleratis, loquitur? *Homo nouus, adolescentior*. Astruimus de omnibus, hætenus ne quidem solo nomine notos fuisse; neque maioribus suis æstimatos. *Nouus**

anteq; venerunt quos non coluerunt patres eorum. *De Nautē*
 Navius apud Ciceronem: Oratores novi, stulti, adole- *vide At-*
 lescentuli labefactarunt Rempub. Quia, si libuerit se *lū Gell l. 1.*
 mores est, estote. Diabolus, qui ab initio aliud nihil *Noct.*
 præstitit, quam mentiri, *Mendax enim est ab initio, vti Att. c. 24.*
 vos; *Et in veritate non stetit, vti nec vos; estq; Patriar. Ioan. 8.*
 cha vauertalis omnium hæresiarum, impostor, &
 mendax, vti & vos; à quo réporre est? Et Christus, caput
 omnium nostrum Catholicorum, quanto tempore
 stetit? Aresignanus vester, quantumuis eius ætatem
 protendatis, non est prior & antiquior primo die mū-
 di, quo Deus primam illam lucem creauit. Noster autē
 æternum stetit *Egressus eius ab initio, à diebus æternita-*
 tis. *Ante solem permanet nomen eius.* De ipso loquitur *Mich. 6.*
 per Vatem Pater: *Ante Luciferum genui re. Ab initio* *Psal. 71.*
ante secula creata sum. Nondum erant abyssi, & ego iam *Psal. 109.*
concepta eram. Non retrocedatis, quin Christum Iesum *Eccel. 24.*
 authorem fidei nostræ & parentem, non inueniatis
 semper priorem & antiquiorem suscitatore vestrorum
 errorum, diabolo. Catholici ergo, seniores; hæretici,
 adolescentiores sunt Estis vos, ita est, *noiuissimi viro-*
 rum; nouella est doctrina vestra; nostram profitemur
 à multiv annorum centurijs. Quotusquisque vestrum
 dicat & fateatur, quod de seipso efferebat reprobus
 Saul: *Nunquid non filius Iemini ego sum de minima tribu* *1. Reg. 9.*
 Israel, *& cognatio mea nouissima inter omnes familias de*
 tribu Benjamin? Etiam Calvinistæ, ita hæretici nostræ
 tempestatis, minimi estis, de minima stirpe hæretico-
 rum: sectæ vestræ (ò huguenortæ) nouissimæ sunt, &
 minimæ de tribu Benjamin; de conciliabulo se-
 ctariorum, verè Benjamin allegoricorum. Benjamin,
 Rachelis postremus fuit filius; hæretici nati sunt &
 venerunt nouissimi ab Ecclesia. Benjamin dictus est
 matri *Benoni*, id est filius doloris, quia maximis in
 angustijs & doloribus eum peperit: sic hæretici, *Gen. 30.*
 non prodierunt in lucem quin acerrimis doloribus
 disfruciarint matrem Ecclesiam. Benjamin, nal-
 dens, mortem intulit (inuoluntariè licet) for-

mosæ Racheli: hæretici, similes viperis, sponte
luntariè, adeoq; non sine crimine scèdè dilacerant
extinxerunt charam parentem in nōnullis orbis par-
tibus. Jacob æger decumbens & fato proximus, vocat
Benjamin lupum rapacè: quid aliud hæretici qui

Gen. 49.

Mat. 7.

transsecus lupi rapaces. Jacob vicinus morti prædixit
iam in mane rapturum esse, vesperi diuisurum spo-
vos hæretici, mane & summo diluculo dogmatum
strorum què non spoliastis? Cuius tēpli, sacra, & ar-
ratorij non rapuistis opes? Quorum altarum, tan-
noui Nabuchodonosores, tanquā Antiochi relin-
ti, & Dionysij siculi ab inferis reuocati, non tulistis
ripuistis, prophanastis ornamenta & vasa sacra? An
monasterio vii o abstulistis substantiā suā? Quas
virginum velatarum, & Deo sacratarum contumelias
se non rapuistis pudicitiam, etiā in fanis & locis sac-
quandoque, vti quondam Ajax Cassandræ Troianæ

Virg. 1.

Asin. Or.

in lib.

Tert. de

prescript.

ut pacem

receptur.

Marcion,

si quos

perditio-

ni erudit

ser, eccle-

si resti-

tueret.

Mat. 25.

tēplo Palladis: digni sane, pari perire fulmine? An
provincia non tulistis spolia? Quor animas nobis
stulistis; nō nobis, sed vero pastor Jesu Christo? Ben-
min crudeles! Lupi rapaces! Faxit Deus sicis tan-
Benjamin sub sine: Ex lupis oues: ex miluis, colum-
vinam vespera & finis vestrorum & vestrorum aduen-
ut spolia vestra (conuersione & miranda metamor-
si vest. ūm) nobis, vti que nostra, restituerentur aut
vestrae signanter, & illa, aut alia earum vice, qua
dita & extirpate vobis & ipsis rapuistis ex ouibus
Christi. O Benjamin! o sectarij, prisca & neoterici
mines tamen vt Benjamin nouissimo loco nati: Et
fontè virgines illa fatua, quibus etsi essent lampades
non erat oleum, qua nouissimè venerunt, & ab ip-
sponlo exclusæ fuerunt à nuptijs, de quibus Dominus
in Euangelio? Quis scit an de vobis non intenderet
qui Dominus? Nouissimè venerunt & reliqua vobis
Dicuntur fatua, neque vos sapitis. Iudicio iunctæ
runt prudentibus, ast postea separata; ita & vos pro-
cipio per baptisma nobis coniunxistis; sed postea
dum nouum condidistis orbem.

1. Ioan. 2. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.*

1. Tim. 4. *In nouissimis diebus discedent quidam à fide, attendentes spiritus erroris*

D. G. eg. c. 1. lib. 20. mor. cap. 9 in illud Iob. *Nunc autem derident me iuniores tempore: Omnes haeretici, et à vniuersali Ecclesia sua comparati iuniores tempore congruè vocantur, quia ipsi ab ea, non autem ipsa egressa est ab illis.*

Nihilominus, è dolendum spectaculum! turba cānarum & iuniorum inconstantium rapi & obtineri se patiuntur à nouis istis Veneris cultorib. deferētes (nouitūque, & nouitatis cupidi) venerandā antiquitatem, vt amplectantur linguacem nouitatem. *Miror quod sic tā cito transferimini in aliud Euangelium, quod non est aliud. O vt verum est Latinis receptum prouerbiū; Natura hominum est nouitatis auida! vt verè, potius propheticè quam poetiè cecinit magus ille Homerus libro primo Odyssæ:*

Gall. 1.
Hominū
natura no
uitatis a
uida.

Cantio enim hac hominum est longè celeberrima vulgò

Et gratissima, quæ superrima venit in aures.

Cornelius Tacitus l. h. st. *Facilis ciuitas ad credenda,*

accipiēdaque omnia noua

Seneca l. 3. Rhetoricæ suæ: *Acrior enim cupiditas ignota cognoscendi quam nota, repetendi. Hoc in hisirionibus, hoc in orationibus, hoc in omnibus denique videmus Regibus accidere, ad noua homines concurrunt ad noua adueniunt, adeo vt quicquid insolitum est in turba, etiam notabile est.*

Quint. l. 3. de Ponto. *Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum.*

Tit. Calphurnius Ecl. 7. *Vilia sunt nobis quacumque prioribus annis*

Vidimus & sordet, quicquid spectauimus olim.

Conciones nouellæ, discursus nuperi, blandiloqui & demulcentes, tanquam musæ & choræ nouæ, ab heri & hodiè compositi, modò placent, arident, delectant,

Antiqua
nouis præ
feruntur.

Ouid. de

Vot. Sall.

Orat. in

Cicer. in

coniu-

rationem

Catiline.

Fuit Pale-

phates

scriptor

quidam

fabulosa-

rum nar-

rationū,

quæ ad

historias

trāsferre

bat.

Arist. l. 2.

Politico.

Plato 7.

de legib.

stant, vt nihil magis, celebrantur miro modo, adeo
veneranda antiquitas doctrinæ catholicæ sortem
remnatur. Mirum, quod quò antiquior sit generis
vestri nobilitas, ô Nobiles, eò plurius eam ætate
tis.

*Si genus excutias, iactatis crebrò, Equites ab ætate
longa, Vsq̃ue per innumeros inueniemur auos.*

Mirum, quod etiam Romanis dici nouum hominem
Nouus homo Arpinas turpe & infame duceretur, quod
exprobratum aliquando fuit Ciceroni sapius, quod
fertim à Sallustio nobili Romano, qui eum crebro
minem nouum Arpinatem; nouiter in ciuem Romanum
adscitum obrudebat: dogmata autem nouorum
istorum Palephatarum falsidicorum, eò esse acceptiora,
quo conspiciuntur recentiora; Catholica verò doctrina
luna ipsa ferè vetustior, eò contemptibilior habetur
quò antiquior. Quæ ratio ista; totis conatibus obseruabuntur,
& sacra tecta custodientur præter præcepta præca,
leges, mores Prouinciarum, vrbium, oppidorum; nec
vsquam ab ipsis detrahi quicquam per nouorum
introductionem feretur (vt Aristoteles & præceptor
Plato suadent & monent seruari, nec quæquam
leuiter immutari); eò contra præca fides, præca religio
à Iesu Christo manans, mores, vsus, ritus, leges &
constitutiones antiquæ Ecclesiæ, ab Apostolorum
traditionem vsque ad nos deuolutæ, per præceptorum
animo & temerè heri aut nudiustertius in lucem
prodeuntem, mutabuntur, remutabuntur, alterabuntur,
mutilabuntur, supplebuntur? Appositè profecto, in
pretio erunt vetustissimi nummi vndique derolli
midiruta pyramides antiquæ, sermo. Latius præca
Ciceronum, aliorumque similium; doctrina autem
prisca Catholica sola aspernabitur? volumus in sermo
ne, & non in instituto vitæ redolere honorandam
tustatem Pluris siut dudum exercitati in bello ducum
quam nouelli; veterani milites, quam tyrones, vti
aptiores consilij dandis, & studio cõseruationis
potum: in causa verò fidei, salutis aut perditionis

nae animarum, nouissimi, nouelli ministri praeferen-
 tur & exaudientur Vina antiqua & defaecata iudican-
 tur praestantiora & salubriora, adeoque auidius ex-
 pectata nouis, & heri expressis (etiam si noua sapore
 praualere videantur.) *Nemo bibens vinum vetus statim*
vult habere nouum, dicit enim, vetus est melius, inquit Do-
minus: panis hesternus reputabitur ad sanitatem fa-
cere magis, quam recens furno eductus: anima autem
exquirentur doctrinae recentiores, dogmata nouiter
et rotulari expressa. Occasione stellulae nouae Arctu-
rum siue visam antiquum & fidem nauigantium du-
ceri mittet Naucletus. Adueniente blaterone nebu-
lone, & nefarie prorumpente in antiquam fidem, om-
nes cum stupore & admiratione clamabunt; Hem,
Qua est haec doctrina? Si aequum est, iudicate.

Luce 5.

Act. 17.

Virg. 4. Aene. Quis nouus hic nostris successit seclibus hos
pes?
Quem sese ore ferens? Quam forti pecto-
re?

Credo equidem (nec vana fides) genus esse
Deorum.

Si nouitatis amor, o Auditores, potissimum in cau-
 sa religionis, vitio & noxius non esset, doctissimus
 scriptor Plutarchus non referret, ceu quid summo
 honore dignum, de nobili & generoso Amilio Paulo,
 Romano, quod assumptus in numeru sacrificoru, quos
 Augures vocabat, e quorum re erat per volatu & gar-
 nitum auu, per signa aetis, & praesagia caeli de futuris
 diuinare; totus fuerit in discendis & obseruandis riti-
 bus & moribus muneris istius, a maioribus traditis,
 Et nihil noui moliebatur. Et patronus Musarum Moe-
 cenas nunquam diceret Augusto Caesari. *Eos qui in*
Diuinis aliquid innouant, odio habet & coerce. O, vi-
 nam hac nostra tempestate reuenerent & renalce-
 rentur legiferi prisca! O vitiam Rectoribus omni-
 um Rerumpub. idem esset animus qui Lacedaemonijs
 de quibus dicitur: *Non patiebantur quemquam prisca peregrina*
mutica modum egredi. O Deus, utina nobis reuixissent, religione
 Epha. reiecta.

Plut. to. 1.

vit. in Ae-

mito

Paulo.

Maccenas

apud Di-

one Cass.

lib. 52.

Vide Val-

Max l. 1.

c. 3. tit de

reiectione

Et Plat. l. 4 de Rep. post inuicem Plur. 1. mor tra. de inst. Laconic. Timoth. Milesius, teste Suidam addidit 10. & 11. chordam.

Ephori prisci, qui cytharædum acriter multatæ Terpandrum; aulædorum sui seculi facile principum heroicorum facinorum Magnatum Vatem; cytharædum spoliarunt; & palo publice affixerunt ad ignominiam non quod seditionem suscitasset, sed dultetium aut patricium patrasset; non quia perfidus in patriam, propter quod uis aliud crimen atrox; sed quia (ut res Plutarchus) cytharæ ad alternationem & frequentationem uocis ampliolem, præter solitas & ordinatas chordas uniceam addiderat. O si nobis remitterentur Ephorus iste, qui (personante Timotheo peritæ cytharædo modulos in cythara, in uentore decimæ & decimæ chordæ, ut propositum præmium in diebus adipisceretur) arcepto cultro quæsiuit ab eo quæ te, sub aut de mallet rescindi fides, quæ septem tantum solitum excederent: O si nostra ætate resurgerent patricii illi, quibus omnis nouitas summè exosa? An eos omnes qui contendunt cytharam præscæ doctrinæ Catholicæ renouare, adijciendo acerrum nouum articulum, ceu toridem nouas fides, nouas & ceteras; nunquam hæcenus auribus Catholicis audire uenturos sibi meritò, ne palo uel cruce cum noua doctrina, uti quondam Terpandri cythara affigetur; etenim hoc loco periculù non est longè euidens & maius. O si hac luce denuo frueretur primus illi Aristoteles, qui urbe eiecerunt, & in exiliū egerunt Protagoram Abderitem, quod proposuisset quæstionem inuicem tantam quasi dubius; An scilicet Deus esset: ab egerent etiam Diagoram Milesium, communiter dictum Atheum (ut scribit Cicero) & talentum promiserant qui proscriptum perimeret, quod atheismum nouum capisset diffundere Athenis. Idem, * Socratem damnauerunt, quod nouam religionem introducere uidebatur. Inueniam renasceretur lex ista Locrensiū, quæ uelut (ut refert Demosthenes, dum persuaderet Atheniensibus non admittere leges Philippi Macedonis) ut cuius omnis nouam legem & religionem introducere uolens, exponeret, promulgaretque eam publicè in concione, in quo in collum iniecto, ut si non legitime minimè admittenda deprehenderetur, ocyus suffocaretur.

Lact. l. 1. inst. c. 2. Philostr.

Cic. l. 1. de Natura Deorum. * Valer. Max. l. 1. cap. 10.

retur: utinam reuixissent Principes Locrenses, qui ani- *Plut 10.2.*
 ma ducere: uni in viantem, quod appellens quahisset *mor. tra.*
 quid nouarum rerum ferretur ibidem, prout narrat de Curio-
 Plutarchus! O si vita deuud donarentur sapientes illi *sitate.*
 nouitatis hostes, non plantarent in medio nostri Athe-
 ismum noui nostri Protagora & Diagora, uti faciunt!
 O si concederetur mihi: reuocare vos ab inferis, &
 prisci, repellendis his nouitatibus curiosis! Interim,
 quia non placet diuino numini suscitare Principem
 eiusmodi, iuratum hostem pestilentis nouitatis hære-
 sium, obsecro vos, Auditores, per salutem vestram, ut
 cum adolescentes illi, neoterici, nouitij, concionator-
 culi, ministri illi noui, ceperint aures vestras demul-
 cere, memineritis doctorum à S Petro: *Veniunt in no-*
2. Pet. 2.
uissimis diebus illusores. Memineritis vetuisse Deum in
 lege Mosaiica, audiri tales deliros *Si surrexerit,* ait Do-
 minus, *in medio tui propheta, qui dixerit se visionem vel Vinc l ad*
somnium vidisse, id est, uti exponit Vincentius Lyri- *uers. ha-*
 us, doctor grauis & antiquus, Si quis constitutus Do- *res, prope*
 ctor in Ecclesia, existimatus ab auditoribus docere *init.*
 per reuelationem quæ docet, & pridem signa demon-
 strarit & iudicia boni vel mali euenturi, *accideritque*
quod prædixerat (loquitur de quodam magno magi-
 stro inquit idem Vincentius) ut videatur à sectatori-
 bus suis non solum humilia & humana cognoscere,
 sed etiam præcognoscere & præuidere posse transcen-
 dentia cognitionem hominum; quales habiti fuerunt
 & acclamati à discipulis Valentinus, Donatus, Photi-
 nus, Apollinaris, alijque eiusdem farinae; *si dixerit,*
Prophet a isto, Eamus, sequamur Deos alienos quos non
nouisti, & seruiamus eis, id est, secundum eundem Vin-
 centium, credamus & sequamur errores exteros, no-
 uos, inauditos; quid addit Deus pro periodo finali
 discursus istius paralygerici? *Non audies verba Propheta*
eius, aut somniatoris. Memineritis quoque Apostolum
 S. Paulum monere serid suum Timothæum; *Deiitas,*
inquit, profanas vocum nouitates, & oppositiones falsi
uominis scientie. Sibi charissimos etiam Romanos, ut
 obseruat & fugiant eos qui seminant dissensiones, *1. Tim. 6*
 ver-

verba offensionis, qui doctrinam Apostolicam redolent. Imitamini Romanos primos, initio gentis Romæ, de quibus eruditus quidam scripsit ait:

Nulla cura fuit externos querere Diuos,

Cum tremere patrio pendula turba sacro.

Proper l. 4

eleg. 1 ubi

laudat i

nitia cres

centus Ro-

ma.

Actior. 17.

Si quando auditis garrum aquilonarium illud volucrum, dicitote cum Atheniensibus: *Quid fecerit verborum hic vult dicere?* vel ut verti. Et aliam paraphrasi, *spermologus*, id est, *rabula*. Nonorum dicitur *videtur annuntiator*. Obturate aures, ut res suas cera occlusit contra Sirenes, & aspis obpresentiens carmina; ne fallaci eorum voce, & cantum suauitate allecti sopiamini. Et sicuti Lapæus, se ipse alligauit obrufis cera auribus, maluit, ne audiens Sirenum cantum periret; ita vos, stringite, alligate carina Sancti Petri: & deceptoribus obrudite: *Cantica Lyra tua non auis*

Amos 5.

Galat. 1 Licet nos, aut Angelus de celo euangeli-
vobis, praterquam quod euangeli- & quimus vobis, non
ma sit. Licet nos, id est, et si omnis Apostolorum chorus
anathema, id est, sit separatus, segregatus, exclusus.

Sic Lytinenfis loco supradicto. Vas illud electi gentium magister, tuba Apostolica, totius orbis fecerit uero celestium secretarius, phoenix ille facti fecerit Apostolorum, clamat ad omnes, & clamores suos genat semper & ubique; per litteras, quod si quis ad doctrinam nouam, Euangelium nouum, cuius auctor essem ego, vel Petrus, vel Andreas, sine Petrus, imò senatus totus Apostolicus, quin Angelus de celo, totus sanctus, omnino beatus euangelizabit secus, quam nos, anathema sit. Quamquam rariæ molestæ, muscæ illæ importunæ (scilicet heretice) strepant & coarcent ad aures vestras, dicentes: *Reuertere quod pridem sectabamini: tenere, quod nuper pellebatis, nunc à nobis illuminati, edocui, edocui: exulet à vobis deinceps prisca fides; infirmis patrum, deposita maiorum sileant; hanc nouam sententiam tote veritatem, ne fidem adhibeatis; dicite: Cantica*

Sic expo-

nit Vinc.

Lyr lib

aduersus

heres.

Amos. 5.

ta tua non audiam. Ne sequamini Athenienses quosdā, Act. 17.

quorum omne studiū in audiendis, recēsendisque cu-
riosē nouitatibus vertebarur Reueremini uetustatem
fidei Catholicæ; sit uobis semper suspecta nouitas.

Quam seētamini antiquitatem in multis alijs & uene-
ramini, ne contemseritis in causa fidei. Si nouella ali-

qua contagio, non iam poetiunculam tantum, sed totam
pariter Ecclesiam commaculare conatur, tunc prouidebit

Christianus Cathol. cus ut antiquitati inhæreat, qua pror-
sus iam non potest, ab ulla nouitatis fraude seduci Inter

rogā patres tuos & dicent tibi seniores tuos & annuntia-
bunt tibi. Ne prabeatis aurem, Auditores, nouis istis

adolescentibus, nouissimē aduenientibus (allegoricē
denotatis in nostro Prodigio) sed ex portectis auribus

audire doctores illos Catholicos, uetustissimos & gra-
ues, boues illos lassos, forius figentes pedem, non uirulos

illos lasciuientes, Petitate iuncti Sanctæ Ecclesiæ Ro-
manæ, columnæ firmæ & immobili uentatis, uti Vlyf-

ses, arbori nauis; dicite, repetite frequenter ore & cor-
de cum S. Hieronymo: Illam senex tenebo fidem, in qua

puer natus sum.

Cicero l. 2. de Diuinatione: Maiorum instituta tuori
sacris caremonijs que retinendis sapiens est

Aristoteles Rhet. ad Alex. Patrios ritus migrare aut
violare ubiq; gentium nefarium habetur.

Valerius Maxim l. 2. c. 6. In minimis quoque rebus, o-
mnia antiqua consuetudinibus momenta seruanda.

Sed quo me rapi sentio? Regrediamur, & institutum
iter repetamus. Cernitis ut adolescens noster etiam

designet hæreticos, si uox adolescens spectet ætatē Si
vero sumatur ut denotat imprudentiam, remeritatē,

aliasq; similes egritudines adoleſcētibus frequētes, v-
ti superiorib. diebus à nobis dicebatur; & hoc modo

adolescētes erūt ijdem hæretici, id est, imprudentes &
arrogantes, utiq; plus se sapere putāt solos quam Ec-
clesiā uniuersalem, conantur impetere victoriosē Ec-
clesiam, obliui quod Porta inferi nō praualebunt aduer-
sus eam. Quandoquidē arbitrentur à se melius intelli-
gi scripturas quā à summis Pōtificib. Nō meminerūt

Deum

Vinc. Tyr.
l. aduers.
har. propo
initium.
Deut. 31.

D. Hier. e-
pist. 18. ad
Ang. l. 1,
edit Ca-
nisiāna.

Vide Hi-
lariū ini-
tio psalm.
ubi agit
de clauē
& introi-
tu in 1 ps.
Matt. 16.

Deum promississe illis & dedisse *claves regni calorum*.
 Apoc. 3. Obliti suntne ipsorum clis: *claves veri Davidis, quod
 perit & nemo claudit, claudit, & nemo aperit?*

Vide Mar
 garitum
 Philoso
 phia, l. 5.
 tract. de
 musica
 practica,
 2. 3. 49.
 10.
 Matt. 16.

Non recordantur summorum Pontificum, De
 successorum esse *claves scripturarum*; *claves*, qui
 ingrediantur conclave, & occultum intellectum
 Clavem Musices, & modulationis harmonice
 rarum sacrarum? *Claves cantus factorum*. *Biblia*
claves initiales, claves finales, claves demonstrati
secreti vocum, cantuum, & tonorum? O *claves ca*
datas Sedi Apostolicæ, nec alteri cuiquam! *Tibi*
dabo claves regni calorum. Papæ, quantus Papa solus

non temerarij & vesani, rati alibi quâ in manibus
 inueniri *claves istas?* *Temerarij, audentes eas gemas*
 & falsificare. *Atq; quid non attentent impudentes*
 cum audeant adulterare *litteras Spiritus sancti!*
 præsumunt sigilla assimulare *Jesu Christi*, *max*
Ecclesiæ tradita & commissa, dico sancta sacramenta
 Adulterare moneta congruam comparando
 diso opera bona? O fallaces hæretici! O temerari
 vetò *patientia vestra abutatur* (quæ tamen ad longum
 discursus flamen texendum me allicit) *unico dicitur*
 verbo; an non *adolescentiæ impudentis & supra*
 nem modum temerariæ in hæreticis arguitur
 quod ipsorum nonnulli audeant paludamentum
 chirotheca. n mittere Deo Creatori, & in arcana
 cedere cum eo; prouocare & pellicere ad certum
 contumelijs & iniurijs, dicendo eum *infirmum*, &
 ferendo ipsi *Omnipotentiam*, *otiosum*, *subtrahere*
 ab ipso cum *Epicuris prouidentiam*; dicendo tantum
 licitari eum *requie in calis*, ut nihil profus *inferius*
 moderationem curet, ac si, *Non vacet exiguis rebus*
 esse *otui*: Nunquid *impudentia & temeritas magna*
 lympo *Episcopo Ariano*, *Carthagine in concilio*
 multorum deo *prompisse blasphemias plurimas*,
 quasi *exposse in faciem filij Dei, docendo & effrenando*
 do *repugnantia paræ doctrinæ de diuinitate* *Jesu*
Christi; & *personis substitentibus in essentia* *divina*
 Quæ *ista temeritas* ô *Olympe*, non sine causa

Ouid. 2.
 11. st.

pe, superbe, arrogans, magne, elate in corde tuo, ad in-
 star excelsi mentis Olympi? O superbe Olympi! O Horat.
 mons superbiæ! *Omnis mons & collis humiliabitur.* Fe- *Paulus*
 runt que *summos fulmina montes.* Ideoque, in campo *Diac.*
 illo certaminis quod Deo indicebat triplici fulmine *Sigebert.*
 cælitus misso miser æternum perijt, consumptos igne *in Chron.*
 cælesti exuijs & in fauillam redactis, prout cõplu- *Sabell. l. 2.*
 res restantur historici. Ita Deus vindicat se de temeris *Ennea. 2.*
 illis hæreticis. *Qui habitat in cælis iridebit eos,* & Do- *Psal. 2.*
 minus *subannabit eos.* Nunquid Deum impudenter & *Baptista*
 temerè impetebat Julianus apostata, Imperator istius *Fulgos. l. 1.*
 nominis secundus, libertatem faciens, Iudæis in de- *Matt. 24.*
 spectu religionis Christianæ reâdificandi & restituē *Mar. 13.*
 di ruinas templo, quod Christus prædixerat vastandū *Luc. 19.*
 & demoliendum à Romanis (vix euenit Titi strenuita- *21.*
 te) quasi volens contumeliosè restituere eos, quos *D Chr. 2.*
 vindex Christus iustè humiliarat; frustra tamen. *Qui 2 hom. 9.*
habitat in cælis iridebat eos. Deus etenim temeritatem *in Matt.*
 istam vindicans, non minus quam Olympi, *Omnis col. 24.*
mons humiliabitur; iactis primis fundamentis, terram *post prin-*
 concussit motu miro, quæ voces & mugitus horren- *cipium*
 dos edens, & densas flammæ visceribus suis educēs, *haberi*
 euomuit & eiecit cæptos muros; perpendicula, malle- *stud mira-*
 os, ferramenta; aliaque instrumenta penitus absum- *cylum.*
 pti; peremptis artificibus non paucis. *Qui habitat in*
cælis iridebat eos, & *subannabat illos.* Ac si dixisset: Ju- *Isa. 46.*
 lania est istud attentasse; pro voluntatis meæ arbitrio *res*
 res succedet. *Consilium meum stabit,* & *omnis mea vo-*
luntas fiet. Deinde, quæ arrogantia eiusdem Juliani, & *Isa. 46.*
 alterius cuiusdam hæretici, nomine Celsi, dicere, in *Isa. 46.*
 maximam Iesu Christi ignominiam, nihil infelicius *Isa. 46.*
 accidere posse homini quam Christianum esse, & *Isa. 46.*
 Christi legibus subditi? Christianos perstringere nomi- *Isa. 46.*
 ne ignorantum, asinorum, stolidorum, ineptorum? *Isa. 46.*
 ipsis interdiceret disciplinas & scientias liberales, re- *D. Aug. l. 1.*
 ferente S. Augustino: quomodo quondam Philisthæi *18. de ciu.*
 interdixerunt Hebræos fabris, ne sibi hastas, clypeos, *Dei c. 52.*
 enses cuderent ad defensionem? His omnibus suis co- *1. Reg. 23.*
 natibus se aperto Marte certare in Iesum confessus est

Theod. l. 3. infelix, ast in vanum, miseram ageus animam, *Th*
hist. Eccl. Galilae, vicisti, exclamans. Si victoria, ergo p

21 *Vide* si praelium, ergo hostis: vbi enim non est

Policrati stis neque certamen, nulla datur victoria

eu l. 8 do lum sine hoste certamen, nulla sine congressione vltim

curiali it d. Leo. Inimicus autem ille Dei, alius non erat

nugis c. 21 liano. Adoleicens itaque, insanus, praecipit

Leo se. 35. rius erat iulianus, Deum impetens, atque imp

Psal. 2. gressus Achylli verum, qui habitat in caelis irrisit

Dominus subsannauit illum. Omnes ipsius cons

tuti fuere omnipotenti manu Dei, qui in bello

Parthas suscepto, spiculo seu hasta blasphemam

fodit, in mercedem intolerabilis ipsius temerita

mabo, Auditores, Heretici, & persequutores filii

Dei, non videntur vobis bellum inferre Deo, &

lariter congredi cum summa ipsius maiestata

gistis quod sextus ex septem fratribus Machab

Tyranno Antiocho, cuius iussu torquebantur

lenter, quod a patris legibus desilire nollent,

fidei, legumque diuinarum terminos transgre

ter proponebat? Nos enim, aiebat, propter nos

hac patimur peccantes in Deum nostrum. Et digna

racione facta sunt in nobis. Tu autem, ne existimes

pune futurum, quod contra Deum pugnare temer

Notate ista, contra Deum pugnare: aperte enim

Antiochum in Deum pugasse, dum in populum Dei

delius desauiret. Annon euidentia testimonia

arguantur Tyranni & Sectarij Deo bellum inferre

non sufferendam insolentiam Deum petere, in

Alph à Castrol. i. insurgere, bellum aduersus Deum mouere! Quid ad

de iusta centia, desipientia, temeritas, si non ista? Haud

pun hare- grue itaque doctissimus noster Alphonfus à Castrol.

sic. c. 21. licubi statuit adolefcentiore designari haereticos

ris sint ista. Pro vestra patientia, & alto silentio,

o Auditores, grates refero; I tote in pace.

CONCIO OCTAVA.

2. 12. Pater, da mihi portionem substantie qua me contingit.

2. 12. Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας.

2. 12. Pater mi, da mihi partem qua mihi contingit ex domo tua.

ARGVMENTVM.

1. Excusatio prolixitatis concionum superiorum pro-
prie loco. 2. An prodigus omnem suam substanti-
am aut eius partem petat. 3. In uelut in eos qui
dominus & domina, non pater & mater à proli-
bus vocari volunt. 4. Quibusdam indicijs liberos
demonstrare in pueritia quales sint postea futuri
5. Cur Deus ita permittit.

1. QVemadmodū fontes tenues in principio decut-
cunt in riuulos maiores; & riuuli isti intumef-
cunt in magnos & altos fluuios oceano similes: ita ab
exiguis uocibus *uís* & *adolescens*, uidistis assurre-
xisse quasi à seaturigine parua vastos & distensos flu-
uios sermonum super desipientia & insolentia pecca-
torum. Exinde fluxerunt Nyli & Oceani, super pueri-
litate & demētia idololatrarum; ac deniq; super noui-
tate, impudētia, temeritate hæreticorū. Porro, sicutē
fluētes aq̄ tramite recto decurrētes, etiā replent quos
habēt in lateribus sinus obuios, & vacua; ita, arbitrer,
me percurrere studētē tramite recto textus nostri seriē
Q 2 immo.

immoratum repletioni multorum sinuum, ut qui
adolescenti peccatorem per omnia similem
trauimus; Idololatrias & Sectarios per
mus.

Gregorius tom. I. epistola ad Leandrum Episc.
c. 2. in expositione libri Job. *Sacri irator eloqui
rem fluminis debet imitari* &c. Ast vereor, ne æqu
lixior & effusior fuerim: blandus fauor vestes, p
grates habeo, eò meo allectum impellebat; ne
campi quos expansos, vastos, ridentes, delicia
nos cernebam, me inferre pedem compulerunt,
compellerent. Laconicos & Sallustios sese ing
quo obambulare & philosophari in eis amplius
ret. Ignoramus viatorem, cito pede iter perage
viderit urbem insignem, optimo loco sitam,
Babyloniciis cinctam, numerosis turribus &
gnaculis Thæbanis munitam; fanis magnificis
finis & Ierosolymitanis conspicuam; monime
sepulchris, qualis fuit Cariæ Mausolæus; Labyn
Cretensibus, aliisque innumeris rebus splendi
desigi nonnunquam curiositate, ad eò ut residu
ris peragendi videatur oblitus? Scitisne eum qui
tum amœnum ingressus, floribus varium & de
quorum alij coloris succulentia, alij odoris frag
tia præstant, omnes per areas miro artificio
sunt, sic æmœnitate eorum allici, ut ignoret
dem efferat? Id ipsum volenti progredi mihi
Est celeberrima ciuitas Dei scriptura facta; est
sus terrestris amœnissimus; est hortus honestæ
tatis. Quapropter indulgeatis quæso si huic are
rius inhæserim. Ad hæc ideo inhæsi, ut vobis se
ponerem, leucoion, lilia, belidem, chrysanthem
legerem, quas vobis flores porrexi. Mitto nunc
tergredior aream istam. Equidem relinquendum
comiter posteris, qui super hac parabola desudant
luerint quidpiam. Lex quoque verat ita demer
grū, ut spicæ non possint postea legi vllæ. Petrus
nunc vocæ adoleseceris; ad libellū ipsius supplicet
suolo, subscripturus eidem si promeratur:

*Propositio
discendorū.*

discussurus quid protendat : postmodum eum accommodabimus ad peccatores præcipue, ac sub finem ad hæreticos. Inuocemus gratiam cælitus.

AVE MARIA.

Vidistis vnquam caballum ventriosum, fœcundo pastum pabulo, cui dorsum defatigatum nunquam equite armato; qui ad gloriæ palmam & propositum præmium Domino suo acquirendum, nunquam in palæstra & agone cursus velocitate ad sudores & lassitudinem vsque certarit, quam insolenter & fastuose se habeat in equitio; vidistis etiam habitum & gestû adolecentis prodigi in patria domo. Vt enim resulat, vngula terram premit, fixa mandit equulus;

Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus. Virg. 3. Georg. Idem

Collectumque premens voluit sub naribus ignem 4. Eneid.

At fransa ferox spumantia mandit;

ignorans tempus quo exsilire & cursitare pro arbitrio possit: ita hic adolefcens (qui quasi gemma in auro in domo patria patri in delitijs erat) otio torpens & bene & fortunatè viuere deinceps non valens, innumera consilia anima versat, quo patris excutiat iugum, & datis equo habenis citato cursu per agros voluptatis feratur. *Non sit pratum quod non vert: anseat luxuria nostra: non continetur oculo parentis, super moribus suis vltra quam cuperet vigilantior: remisque fertur in noxiam libertatem; ac tandem secum ipse deliberans hoc præ cæteris iudicat consilium præstantius, vt scilicet canonicam hanc orationem patri proponat: neque enim ipsi per otium licet multis agere, de more Attico, aut Asiatico, nequaquam, vrget nimium flagrans libido à iucundissima patris seruitute. *Pater, da mihi portionem substantia, qua me contin-**

Quæstio
An petat totâ hereditatē cōtingentē, an totius partem

2. Discursus ambiguus, iuxta versiones communes: nescitur namque (vt hoc etiam proferam in gratiam sensus literalis) an totam hereditatem se contingen-

Contingenti; an ipsius partem petat; prout quandoque contingit verbo cum accusativo utitur. Vt in Platone dicitur: Si quis ab alio contingeret locutionem id est ad alium accideret. Ceterum iuxta dicitur: Si quis contingeret locutionem id est ad alium accideret. Ceterum iuxta dicitur: Si quis contingeret locutionem id est ad alium accideret. Ceterum iuxta dicitur: Si quis contingeret locutionem id est ad alium accideret.

Enimvero, videtur hic prodigus in eum fuisse pressus, ut sit profligatorum in summo gradu. Hinc inducitur superstitio & sospite patris & leges, usus omnes & consuetudines, praeferat aequitate efflagrans possessionem, non alicuius patrimonii bonorum, quod foret magna equitatis solentia; sed ad complementum malitiae, & concupiscentiam animi sui, omnimodam absolute substantiam, adducens, num patri decrepito, forte impotenti, & orphano res ad manum redeat; modò in expleto libidini fiat satis.

Deinde, interpretatio Syriaca me in hac sententia trahit, quae in hanc partem propendere videtur: *Pater mi, da mihi partem qua mihi contingit tua; non partem eius quod me contingit, sed partem qua me contingit.*

Confirmat praeterea textus Graecus, sors verus primus huius Evangelij: sic verò habet: *ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔστω ὡς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, id est, ad verbum; da mihi partem speciantem ad me de substantia tua; substantiam dicens facultates & opes, sine quarum opibus subsistit homo. Adeò ut vox pars siue portio, non significet partem ipsius totalem patrimonij, quod ad eum devolueretur postmodum; sed dicit portio-*

partem, respiciens ad totum quod possidebat parens, & alteram dimidietatem fratris, cui ad minimum æqua portio erat, aut potior, utique seniori. Totum, aut nihil, ait. Potiar omnibus facultatibus meis, experiar num meo studio & industria augere queam hæreditatem; *lustum est ut provideam aliquando domui Gen. 30. mee.*

III

Amplius, fratris malè affectus animus, de quo sub facem, persuadet obtinuisse portionem totam. Si enim prodigo super fuisset ius aliquod in patrias facultates, quorsum exclamasset concoctam omnem substantiam, *Dissipavit omnem suam substantiam vivendo luxuriosè*; ac si parens dissipatorem humanè excipiendo summam ipsi fecisset iniuriam sumptibus & diminutione partis & expectationis senioris? Totum petit. Miserandum parentem! Atque, ne malignitati suæ quicquam desit, dicit ad se spectare, suam esse, quæ adhuc pender ab arbitrio & constitutione genitoris, qui merito ab ea ex hæredate eum poterat, spectata profugata eius vita, *Me contingit* inquit. Ignorabat omnium nationum legibus concedi parentibus liberos emancipare & excludere à patria hæreditate diversis de causis. Eheu? Lapsus est ætatis tyrocinio; necdum legibus, ut reor, operam dederat.

In authenticis collat. 8. ut cum de appellatione cognoscitur & aliud quoque. Ne verò vos falli contingat, & chara iuventus, scitote lege Imperiali permitti parentibus eiusmodi ius varijs de causis.

Quib. de causis ex hæredari possunt liberi.

1. Si graui affecerit iniuria filius parentem.
2. Si sceleratorum sceleratus ipse consortio fuerit usus.
3. Si inierit consortium & fœdus cum gladiatoribus (*arenarios* vocant) aut histrionibus; perseveretque in opinione.
4. Si percusserit patrem aut matrem.
5. Si criminis accusauerit eos, quod non sit in Principis, aut Reip. exitium.
6. Si insidiatus fuerit vitæ patris vel matris; *Suet. in Nerone.* aut *Nerone.* *aliò*

O +

alio quouis modo. Alias multas causas adferuntur
periti.

Abdicandi rationem vides apud Lucianum, vbi
dicatus sic ait:

*Quod obsequium, quam curam filio dignam praestem
Quando foris cubui? Quas intempestivas potationes
et commessationes obijcis? Qui luxu: Quis leno pulsatus
Quis accusauit? Nemo profecto. Atqui haec sunt
praecipue lex permittit abdicare. Glossa super caput
Quintauallis. Extra de iureiurando, vbi quatuordecim*

causae exheredationis filiorum assignantur, vides

Quis scit, an nō meruerat exheredari prodigum
dubiter perditis ipsius moribus dudum lacertum
rem? Nec enim credidero hanc effrontem postu-

enem primum ipsius facinus. Modico tempore
tam peruersitatem non deuenitur. Nec verisimile

tantam excurrere libidinem animum eius incedit
ni prius maligno consortio deprauatus fuisset. Per-

pederentim ad tantā morum corruptionem deo-
rum, successisse sic motus. Nihilominus intrepidē

expostulat, & postulat quasi sibi debitum. *Tam pro-*
non est gratia. Da partē quae me contingit ut ipse

partem ad me pertinentem. Patre nondum mori
pro haerede gerit omnia. Verū, laudauero, in eo

laude dignum occurrit, ut nec malitiā eius indul-
get.

3. Laudabile hoc habet ipsius postulatio, quod
exordiū, & capessendam patris benevolentiam, vbi

eorum, quae sui muneris erant, praestaret aliquid, ut
sit oblitus patrem nomine patris compellere, tam

ante discessum, quā postmodū reuersus, dicēdo, *Pe-*
ccaui in caelum &c. ac vbiq; occurrente mentione

patris, non dicat Dominū, sine additamento vocis patris,
prout nūc receptū est liberis nobiliū, qui (arbitrari

in sermone nobilitatē spirent) patrem & matrem nomine
Dominum, dominā, & mammā, mirum quod non

millā proferant adulteratores isti idiomatū & probum
morum; suppresso nomine genitoris & genitricis.

Quod splendidius nomen habet mundus quam

eris, & nobiles, qui iubetis aut patimini, aut gauderis nomine Domini? Quid honorificentius nomine patris, quo Romani decorabant vrbis primates, nominando *Patres conscriptos*? Prorectores & seruatores Patriæ dicendo *Patres*? Non legistis in Iuvenale, *Roma patrem patria Ciceronem libera dixit?*

Vox patris, amoris; Domini timoris.

Octavius Cæsar Jano clauso, id est, pace reddita, dicitur patriæ parens. Is fuit sub quo Christus natus.

4. *Regum*. Naaman princeps militia, à suis pater vocatus.

Ignoratis Ethnicos, vt falsorum suorum Deorum primarium colerent, eohonestasse eum Jouis nomine? *Iupiter, quasi inuans pater*. Nunquid quotidie Deum dicitis patrem? *pater noster qui es in calis.*

Matt. 6.

Quo verò nomine efficacius moneantur parentes muneris & obligationis suæ in natos; aut horum animi magis tenescent in parentes quam patris & matris? An forte quia non tam amari quam timeri appetitis? Alterum enim monet amoris, inserit amorem, rigat & fouet amorem, nimirum patris; alterum timorem gignit, Domini nempe. Meministis dictorum à Deo?

Malachiæ 1. *Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? Et si Dominus ego sum, ubi est timor meus? Multis terribilis caueto multos, ait quidam.*

Non aduertitis quod extolli & honorari volentes nimium de primatis proles vestras, eos seruos efficiendos. Enimuero si ipsorum Domini estis, ipsi serui vestri erunt; quod est morem Persarum imitari, apud quos patris impetium tyrannicum est, qui vt seruis filijs vtuntur.

Arist. 1.8. Eth. c. 10.

Seruius in illud *Æneid. 6, Nec veriti Dominorum fallere dextras. Fecit, inquit, iniuriam Augusto & Casarè si eos Dominos dixit, quod apud maiores inuidiosum fuerat. Nam patres patria dicebantur.*

Nunquam audistis in Academijs, quod, *Dominus est serui Dominus?* Si ego tibi Dominus, tu mihi seruus, Quare, liberi tui dicentes te Dominum suum, profiteatur se tibi seruos, non proles. Si auidè ambitis ho-

notis & timoris titulos, qui utrumque terminum iungitis docendo proles dicere, Domine pater, Domine mater? Deinde, non aduertitis in hac nobilitate cens introducta, præter timorem molestū, & vilem uirtutem, nonnullam generationis legitimæ suspicionem? Sic enim ratiocinetur puer: Si filius eius, qui sum patrem non compellat? Si non, ut quid me? Prætergrediamur ista; alias fusius pertractatum. Retinamus seriem primam.

4. Ita, Auditores, cernitis ut prodigus auerat patris omne possidere patris facultates, antequam patris concesserit: videtis ut totum obrinare gestat, contentus portione moderata Aduertitis, ut dicat: Quia quæ petit, ad se pertinere; parum demum dicit: quin de prædonū more oculos vi extorqueat. Oportet! Mirū, si ingratus hic prologus, gratior nobis licetatur vitæ tuæ epilogum. *Quis putas puer iste est?*

Luca. I.

Quemadmodum spicæ superstitis post mellis gratum prioris aut fertilitatis aut sterilitatis sunt mento: ex cauda cognoscitur vulpes: comprobatur: na qualis fuerit structura; aurora præfagit futuræ ætis qualitatem: ita per tyrocinia pueri, haud dubie est conijcere futurum decursum vitæ.

Homer.

Odyss.

X. 21.

Iuuentus

plerumq;

præfagit

senectutē.

Prou. 20. Ex studijs suis cognoscitur puer, si multa recta sint opera eius.

Prou. 22. Adolescens iuxta viam suam, etiam conuerit, non recedet ab ea. Vide Petri Pauli Vergerij libellum de ingenis moribus, initio libri, tit. Quæ ratio in pueris ingenia cognoscantur &c. Item examen per rituum.

Si ex fronte, alijsque corporis figuris physiognomæ asserunt iudicari de ingenio & inclinatione hominis: unde noster quoque Cicero dicit frontē animi latitudinem qua ratione Alcibiades iudicium tulit de Socrate.

Vitruuius libro 3. Si per Mathæsim comprehenditur potest dimensio & proportio corporis; prout Pythagoras expressit quantitatem Herculis, ex longitudine loci, quem idem Hercules certo passuum suorum metro mensum palæstræ exercitio designat.

Lucianus in heresibus : Si nobilis ille sculptor Phidias, ex vngue certo iudicavit de dimensionibus leonis, & ad viuum effinxit feliciter ex exemplari & prototypo vnguis:

Si medici, vnius arteriæ pulsu, vrina, iudicant plerumq; certitudinaliter de complexione hominis; si ex modico vino, aut oleo quod prælibamus! de toto dolo sententiâ dicimus: si vt discas mare salsum, nihil opus torum ebibere; qui fuerit difficile iudicare ex ingenio & moribus iuuentutis futura hominis aut theoria sue speculationem, aut praxim, toto tempore vite.

Plutarchus tomo 1 vit. in Themistocle Qui vidisset magnum illum Themistoclem impubem adhuc, agitarum celsis motibus, intellectu valentē; in rebus civilibus totum; & rebus facultates suas excedentibus implicatum; nunquam otiosum; nunquam lasciuire cū coactancis; sed apud se iugiter meditantem, & compositam orationes, modo accusatorias, modo defensorias condiscipuli, quasi pro, aut contra verè reum: qui obuium habuisse noctu, non vt proci amorem malè affectum, sed gloriæ & honoris avidum; qui audisset respondentem quærentibus, quamobrem noctu urbè perambulare, Trophæa & victorias Miltiadis sibi somnum interrompere; nonne obitus prælagisset, quod & præceptor eius, futurum nimirum haud mediocrem, aut optimum, aut pessimum; vti exitus comprobauit; fuit etenim vniuersæ Græciæ decus? Quis ex Cicerone non audiuit, *Quis clarior in Græcia Themistocles?*

Marcellinus Græcus author: *Thucydides Atheniensis historicus recit ante quondam Herodoro sua scripta. magno cum auditorum assensu perortus, & ipse laudis amulatione flere visus est. Quod Herodotus animaduertens, ad patrem ait. Deduc puerum ad disciplinas.*

Eliu Donatus in vita Virgily Qui audisset grauem illum Virgilium versus suos bucolicos dulciter resonantem, & vt ait quidam *sua verba resonantem*, quid effretet nisi quod Cicero. * *Magna spes altera Roma*

Plut. in vita S. apophr. Et Valer. l. 8. c. 3. Itē Plut. tom. 1. vit. in Theseo: Val. Max. l. 9. c. 3. de Annibale nouenni. Æschines de Demosthene. * alias Magna.

Qui

Qui magnum illum Herculem, adhuc infantem stringere & premere quasi flementibus dentibus disset tenellis manibus angues binos, & suffocare ter articulos digitorum infantilium: Qui vidisset ait Virgilius *Aeneid.* 8. *Ut prima nouerca*

Monstra manu, geminosq; premens eliferus angues haud diu cunctatus respondiit quærenti, *Quæritas puer ille erit? Monstrorum domitor; qualis post fuit.*

Plautus in Amphitheatro sub finem: *Altera apprehendit eos manu perniciter, citus è cunis exilit, facit in angues impetum; puer ambos anguis enecat.*

Vide Virgilium libro 8 *Aeneidos* de laboribus Herculis. Eiusdem opusculum tit. de laboribus Herculis. *Beatus de consolatione Philos.* libro. 4. metro 7.

Qui lachrymantem vidisset Alexandrum Magnum adhuc puerulum; si quando recenserentur patris Philippi partæ victoria; & interrogatum cur fletet respondere audisset, vereri, ne parens omnibus partis militibus relinqueret subiugandum, ocyus prorupisset in milia: *Hic erit magnus.* Q. Curtius in supplemento libri primi.

Titus Lilius Decade 1 l. 1. Qui vidisset pusillum Romulum & Romulum, gemellos, Romæ futuros factores, in prima adolescentia non solum insectari fecerunt sed etiam, vti scribit historiographus Romanus, *trones prada onustos impetum facere, pastoribusque non dividere, quid aliud dixisset, præfagisset ué, quam mo cum fratre Quirinus*

Virg.
Aeneid.

Iura dabunt. Quod & euenit, etiam remittent Amulio.

Vide Plutarchum to. 1. vit. in Alcibiade, de Alcibiadem mordenti colluctatorem, ne apprehensus cadere coggeretur, & de responso acutè retorto. Item de eiusdem faciem suam voluntario casu ante plaustrum cecidit, ne plaustrum progredere.

Plutar. to 1 vit. in Fabio Max. ait, illum Fabium Maximum ideo solitum appellari ouiculam à puercis prima, quod placidæ esset naturæ, constantis, facili

obedientis familiaribus, ac taciturnæ.

Prognosticis huiusmodi innumerabilibus refertæ sunt Ethnicorum historia; nec in nostris vllatenus desiderantur.

Gen. 25. Quid portendebat Iacob & Esau geminorum, materni adhuc vteri ergastulo clausorum lucta; quam subsequuturas inimicitias?

Luca. 1. Quid insinuabat S. Ioannes Baptista reuerenter salutans Christum ex vtero in vtero, visitante virgine Maria cognatam Elisaberh?

Luca. 2. Quid polliceri sublime videbantur altum silentium, & subtilissimæ quæstiones Jesu Christi in medio Doctorum?

Iosephus libro 2. Iudaicarum Antiq. cap. 5. Nunquam legistis Moysen infansulum aquis ereptum à filia Pharaonis, nunquam labra papillæ admouere voluisse cuiuscumque mulieris exterae, cum plurimæ tentassent paruulum ablatate, donec applicatus fuerit vberibus maternis? Eundem paruulum Moysen Pharaonis vnois à filia impositum, vt paulatim insinuaretur in gratiam eius, ac Pharaone demulcente, & complexante amantè puerum, vt placeret natæ, ac tandem vertici eius diadema impõnente; ipsum petulantia puerili capiti detractum in terram proiecisse ac conculcasse? Quid portendebant ista? *Quis putas puer iste erit?* Nunquid non probabile argumentum, contempturum aliquando (quod & euenit) honores regios & gazas? Humiliaturum celsitudinem regni Pharaonum? Ideoque paruulus Moyses in summo vitæ agebat periculo, exemplò iuglandus, ni Thermutis illæsum præseruasset, non reluctante Pharaone, Deo sic permittere. *Mox ille sacrorum scriba qui natinitatem eius Agypto cladem allaturam prædixerat, puerum occidere volebat, vociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno. & diadema calcando. Hoc interempto, tam Agyptiis metum, quam Hebrais spem & fiduciam adime; icabit Iosephus fidelis historicus.*

Eusebius l. 6. cap. 3. & 36. *Origenes etiamnum puer parva*

parentem suum Leonidem, qui Episcopus fuit, iussu
ditis scriptura scribis interrogavit. Mox adole-
ingressus tanto amore martyrij flagrabat, ut Marty-
tribunalia ductos sequeretur, sequē una accipit
Cum pater eius in vinculis esset, & adire eum non pos-
set, scripto eum in carcere ad constantiam est trans-
missus.

Sozomenus libro 2. cap. 17. Et Rufinus libro
14. Athanasius ille magnus, puer adhuc in ageribus
rum ad mare Episcopum se esse sinxit. Episcopi mirati
zavit: alios Diaconos, alios Presbyteros ordinavit. Et
Ioannes Diaconus, & Metaphrastes in vita S. N.
& Breviarium Romanum. Jeiunia quæ servabat
colaus, ferijs quartis & sextis semel fugens & bene-
tris sub vesperum: similiter abstinentiæ aliter
lai Tolentianis, fuerunt quasi dilucida cometa
autora, prælagiens splendidum micantemq; ætheris
serenissimi dici totius residuæ vitæ.

Ex vita D. Bernardi libro 1. cap. 3. Quod S. Ber-
dus devotus & mellifluus Doctor, etiamnum ad-
cens, mulierem hospitem (vni alter Ioseph) in
psum depercutē, quæ nocte quadã tertio eius pa-
tiam labefactare & expugnare tentavit, toties re-
rit, clamans valida voce Latrones Latrones, nec
gregium specimen futuræ sanctitatis? Rursus,
alia ipsi furtim concumberet, & eum talibus
taret, nec tamen vincere posset, quod argueret
istud?

Ex vita D. Thomæ per Ioannem Garzonem. Quod
Doctor Angelicus S. Thomas Aquinas in prima
lescentia rececit à se titione infamem p. Licet, et
etiam ut concuteret firmitatem casti propoliti
quid vobis videretur, nunquid euidens iudicium
continentiæ?

Surius to. 3. folio 365. Quod S. Bernardinus fulgens
illud & micans sydus, alterum decus Ordinis nobilitatis
cri, tanta teneritudine cordis amaret virginem
(Ecquis quæso te non diligeret ô Regina celorum
ter Angelorum, mater Dei, advocatrix mundi,

Unica cordis mei Domina! Amor ita me fari cogis!) ut annos septem vel octo natus, crebriò repertus sit a matretera Diana genua flexus, prostratus, suspirans, gemens, lachrymis perfusus totus coram imagine B. Virginis; singulis Sabbatis Dei & ipsius amore ieiunaret; cecemolyoarum tam cupidus esset largitor, ut prandiolum cum pauperibus divideret; quin deficiente aliquando pane, mallet incoenatus quieti se dare quam pauperem dimitti vacuum; an non portenta & signa, non componendis Calendarijs mendacibus, sed licendis certis prognosticis futurum eum aliquando, qualem vainerius orbis nouit fuisse suo tempore. imò nostro seculo, etiamnum fragrantiam virtutum eius redolente?

Ne verò vos diutius detineam, concludamus ingenuos pueritiæ mores esse argumenta futuræ bonæ vitæ; tamen si fallat nonnunquam regula ista.

Rursus futuros profligatorum malos mores etiam ceterimus in primordio vitæ? An non ubi latrunculos videmus suffurati poma, pyra, acus, calamos, codicillos &c. futuros eos prædones, pyratas, iudicamus tandem in crucem agendos, aut torrendos vili toræ affigendos? propter immania latrocinia? Didicistis capere prædam, inquit Ezechiel.

Mali signa produnt in iuuentute, futuræ suæ malitiæ.
Ezech. 19.

Aesopus apol. 82. editionis Plantin. anni 1593. Non legitis apologum moralem quem refert *Aesopus* subtilis de quodam, qui mox in crucem agendus matri aurem dentibus detraxit, quod non maturè castigasset, furtula exercentem, & condiscipulorum libros surripientem? Didicistis capere prædam.

Qui truci, cruentaque manu homicidium patrare audeat, ut plurimum in teneris annis iracundus, impatiens, præceps & arrogans est: adstat & intuetui siue horrore cades; uti S. Paulus adolescens, futurus Ecclesiæ persecutor spectabat imbrem saxorum demissum in sacrosanctum carcerem; custodiebat, secus pedes suos depositas vestes & sarcinas carnificum lapidarium S. Stephanum, primam Christianismi victimam. O Benjamin! *Mandè rapax, mandè, à teneris.* Cernitis quoque

que eos, qui tandem luxuriosi euadunt, ut Epicurus
Sardanapali, primis annis exoculari puellas, ad
rum consortio &c. quamuis adhuc innocentes. Ca-
mè itaque ex vnguib; cognoscitur leo qualis
rus; ab oculo aquila; citissime generosus equus,
sonitum armorum exsiliat: Virgilius 3. Georg.

sonum procul arma dedere

Stare loco nescit &c.

Citò ex moribus & propensione pueritiæ, qua-
turum sit residuum vitæ. Portò memineritis regi-
istam non semper infallibilem; rarò autem fallere.

Cur Deus
permittat
malitiam
aut probi-
tate mori
futuram
colligi in
iuuente.

5. Arbitrer verò optimum Deum, qui dispo-
nia suauiter, talia pati indicia futuræ vitæ deman-
à pueris & adolescentibus, in eundem finem qua-
mittit verisimilibus coniecturis colligi intempe-
aëris, ut confusione & perturbatione notabili quæ
temporum; sterilitatem terræ, per intensum frigus
nimium æstum radicalem stirpium. humorem per-
absumentem; aut abundantiorum humorem qua-
focantur; prædici ægritudines, perturbationes
mentorum, per frigus intempesiuum, per aëris
infectionem, sine quo respirare non licet; prædici
dæmonia, seditiones, defectiones, bella, ambitiosa
per corruptionem aëris, per non symbolizantia
mentis, quibus spiritus redduntur turbulenti
opaciores, gignuntur morbi acres, & feruida
animis hominum: prævideri tempestates signis
munibus, ne inopinatè deprehendantur nauales
horum mouiti, conemur medijs congruis occurrere
utq; sibi à perfidis machinationibus caueant.

Greg. hō.
35. in E.
uang.

*Ut eò minus perturbent venientia mala quæ futuræ
scita. Minus enim iacula feriunt quæ prævidentur
tolerabilis mundi mala suscipimus, si contra hæc præ-
scientia clypeum munimur, in sic S. Gregorius.*

1.

Arbitrer quoq; permittere ut adolescentēs nota-
la signa vitæ futuræ ostendant, ne contingat per-
dum Respub. falli, admittendo eos ad administran-
nem muniōrum publicorum, quippe qui hæc
summo diluculo imprudentiæ suæ prælogia relin-
O

O Deus, si noti fuissent Saules & Neronēs, ante eorum promotionem & inaugurationem! Nunquam tu, o pastoreule David, nec populus Israeliticus; neque tu o Roma, triumphis clara, tot mala perpessi fuissetis sub tyrannico eorū imperio. Mich. Volater. libro 28. tit. de Stultitia; Metellus Pius, in iuuentute continentissimus, in senectute luxuriosissimus. Salomouem talem libri Regum depingunt.

Deinde, purem ita fieri in gratiam parentum, & ipsorum liberorum; ut illi quasi subolentes & aduertentes quā propendeant tenelli rami, possint pedamine fulcire ingenia dum adhuc dirigi & flecti possunt; quanquam semper teneantur id praestare, aut multo magis ubi abundat delictum, ut superabundet gratia; ut obstant primordijs prauarum inclinationum; Principijs obsta ait quidam: ut Deum instanter orent, & ab alijs probis preces fundi rogent pro eorum conuersione & mutatione, in simili casu comperitum est se habuisse pro suo Augustino S. Monicam.

Amplius, an ne scitis saluberrimum & conuenientissimum agris, ut ulcera putredine plena citò intumescant, antequam inualuerint; simul pro medico facere, ut minori dolore agrorum, minori studio & labore medici, malum euellatur? Ita quandoque, o parentes, plurimum vobis conducit, ne nimius vos discruciet dolor; & prolibus, ut explorata eorum in malum propensione, facilius & maturius occurratis.

An forte ut diuturniore tormento & supplicio miserī parentes torqueantur; quibus spes alia nulla quam quod malum tyrocinium finis pessimus sit subsequaturus? Idque, aut ut castigentur iuste, aut merendi desumant ansam.

Quod si iudicia prima bona fuerint, & bonorum praeludia, ideo, ut parentibus & patriæ, de qua quidam, Patrem ortus nostri patria vendicat, cumulatiuſ gaudium accedat dum quasi dulcia catapocia, optimam conceptam spem sub lingua fouent. ut enim agricolæ accedit germinata lætitia, dum maturè videt allurgere græmæ fecundum, prognosticon vberis

II.

Rom. 5.

Ouid. de Remed.

III.

IV.

Cicero: Offic.

P sub

Gen. 25.

plex habitabat in tabernaculis, alius vertit, integer

Gen. 37.

filio Joseph, maturo & graui in primis annis,

Luca 2.

in senectute genuerat eum; vel, vt Hebraei dicunt,

esset filius senectutis: id est, senex & maturus,

Chaldaeus Paraphraestes, quod senilem prudentiam

ret? Quantum gaudium virginis Matris in eum

pabat, inuento filio in medio Doctorum, in tempore

tam doctè, & respondente tam sapienter, quod

stupebant, qui eum audiebant, super prudentiam &

eius? O Maria, quis edisserat laetitiae tuae cum

per prudentiam & responsis eius?

Rursum repero, indicia ista & praesagia inter-

fallere. vt enim pueri facie decori, deformes cum

facti viri, solis aestu, labore, pilositate deformantur,

verò, qui nati recens speciem monstri referebant,

cursu temporis sic restituntur naturae beneficentiae

culos dixeris, & de ipsis efferas, Facies digna temporis

faciei animi vicissitudines sunt & metamorphoses

numuerò quorundam adolescentia ferocis temperis

successu mirum in modum se conuertit ad amplius

dum virtutem: nec enim à constellationibus, aut

quopiam pendet moralis hominis vita, sed à volun-

tate liberi arbitrij & gratia Dei.

Franciscus Petrarca lib. 2. de remedijs vtriusque

vitae dial. 44. Multorum ferocis adolescentia pro-

temporis ad virtutem mirificis prouectibus flexa est.

Cicero Orat. in Catilinam. Multos vidimus qui

uimus cum totam adolescentiam voluptatibus dederunt

se ad frugem bonam recepisse, homines quos graui fuerunt

Quis nesciat magnum illum Themistoclem?

Græcorum omnium decus) iuuenilibus in annis tam perditis & profligatis moribus fuisse, vt ideo eum genitor exheredatit, & abdicarit, genitrix ægrè patiens vitam laqueo sibi ademerit. Dolor patris, desperatio matris, non fuit postmodum expectatio Athenarum, quies & tranquillitas patriæ?

Aulus Gellius lib. 6. noct. Attic cap. 8. Senior Scipio, dictus Africanus in adolescentia prima mirum dissolutus, demum à se totus mutatus, verus patriæ scipio & fulectum fuit, contitæ, consumptæ, lassatæ diuturnis bellis.

Valor. Max. lib. 6. c. 9 Quis ignoret horrenda primordia Quinti Fabij cognomento Maximi, & alterius Fabrij, quorum exitus opprimi?

4. Reg. 21. Atque, ne antiquitatum nostrarum non recordemur, Rex Manasses initio truculentior Lycaonicis, & Bulyris, sicarius & carnifex crudelis Prophe-tarum Domini, donec impleret Ierusalem sanguine inno-cio vsque ad os, tandem omninò alius, & melioris volun-tatis euasit.

Actorum. 9. Nunquid S. Paulus primum persecutor atrox, spirans minarum & cadis in discipulos Domini, deinde protector inuincibilis Christianorum?

Luca. 7. Magdalena, mulier peccatrix, demum Lu-cetia castior?

Possidonius Calamensis in vita: S. Augustinus, pri-mum hæreticus, luxuriosus, * latrunculus, quid non? luxuriosus vsque ad suscitationem prolis nomine Theo-dati, extra coniugium; postea nonne malleus hæreti-corum? * *Hæreticos nullo passus est loco consistere:* cor-pore & mente tam castus vt numquam cohabitare vo-luerit sorori, neque ex fratre nepti; nec impressam i-maginatix gerebat vllam mulieris aut adolescentulæ idæam.

Hem Deus bone! Quot etiam boni diluculo vitæ, sub meridiè & vesperum pessimi euasere? Quis ignoret mutationem Neronum Romanorum, Saulum & Salomonum Hebræorum, & aliorum innumerorum; per quos constat non semper dirigi ad istam regulam cõiecturas no-

* Gerat-
dus No-
ringus in
vita D.
Augusti-
ni.
D. Aug. l.
Confess-
de se ipse
fatetur.
* Possido-
nius in e-
ius vita.
Vide Suet-
on. in vi-
ta Nere-
nis.

1. Cor. 10. stras? Quare, Si quis existimat se stare, videat ne
Ego vero, ô Domine, supplex rogo a te protegi
citi, ex quo tot splendida luna, tot soles micantes
clypeum passi sint. *Saluum me fac Deus, quoniam*

Psal. 68. sanctus, quoniam diminuta sunt veritates à filiis
Apostro- num.

phepa- Interim quis tibi vultus, quis sensus (ô dolens
thetica nitor quicumque fueris prodigi istius) quis tibi
adpatrè mus super effroni libidine & impudentia filii
prodigi. Quis tibi nunc cernenti talia sensus? Quid exspectas
Virg. 4. audiens vsam retenerascenti nomine patris pro-
Aneid. mio? O pater! O sanctum, suaue, sacrum, mellinum

Psal. 24. patris! Rebaris veniam precaturum de infol-
Iob. 13. patris? Exspectabas dicturum, Pater, delicta mea

Cicero in sumas me in peccatis adolescentia mea? Pater, lapsus
Sallust. atatis tyrocinio? Pro peccato magno paululum sup-
Terent. tis est patri?

Franciscus Petrarch. l. 2. de remedijs vtriusque
dial. 44. *Pater in filio etsi non virtutem, ama quod*
se ne id quidem, at quod homo est; si nihil est quod
miserere.

Audito nomine patris, (ô de flende pater) non
bas ab eo huiusmodi supplicationem? Aut rebaris
positurum honestam petitionem, aut gratiam
dicatibatur, erumpente è labris eius nomine
tris?

Quid l. 1. Metam. *Da mihi perpetuâ genitricis*
virginitate frui? Arbitraris cõ questurum ceruicem
impar impostum iugum? Namq; per vocè patris
iusmodi quarimonia sunt inchoandæ, prout Chri-
exorsus est in monte Oliueti, Abba pater, emma-
possibilia sunt, transfer calicem hunc à me. O suaue
tris vocem! Per quam ipse Deus voluit à nobis
omnes postulationes nostras. Pater noster, qui
lis. Dulcis est erumpens prima vox prodigi; sed, tra-
quæ mox immediatè sequitur? Da mihi, dictione

Matt. 6. profectò ubique non gratæ & acceptæ. Quid
substantia. Iustum est ut aliquando demui mea pro-

Quo iure: *Qua me contingit*; quæ ad me pertinet; id enim significat vox græca *ὄντις* *ὄντις* O prodigum!
 Isa. 1. *Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua.*

ὄντις *μὴ* &
ὄντις à ver-
 bodis
μὴ, id est,
 do, con-
 cedo,
 permit-
 to, trado,
 commu-
 nico, Ac-
 cus.

Thren. 4. *Mutatus est color optimus.*
 O dissimulate nebulo, vt modicum meri patri pro-
 pinasti, patrem dicendo; vt verò aqua diluisti; postulā-
 do substantiam eius! O adulterator monetæ! Modico
 auro multam scoriā permiscuisti! O pictor turbator,
 vt vernanti colori quo tabulā oblinieras tuæ oratio-
 nis, fuliginē superinduxisti! O pharmacopola dolose,
 vt exigui mellis, drachmā vnica; dictionē solā patris,
 miscuisti libræ asperitatis! Quā^o rigor *Da mihi!* Quā-
 ta asperitas *Da partem substantiæ!* Quantus dolor, *Que*
me contingit, aut ad me pertinet! Quam modica infu-
 sio rosæce liquoris & sacchari, tāto ponderi aluminis &
 aloes! Quid animo versares, quid effareris deploran-
 de patens, extorquente nato loculos ad instar militis?
 Filium à patre efflagitare marsupium; Eheu, tam
 blando patre, tam facili; indulgente, obliuiscente, ex-
 cipiente comiter prodigum dissipata cuncta substan-
 tia, & contra omnium causidicorum oppositiones
 protegente! O pater! O fili! Qualis pater! Qualis fi-
 lius! O omnino bone! O perditè malè! Bonus parens,
 malus natus. Filium, tanto patri; annofo fortè etiam
 lugenti vxoris funus recens, quis scit? fortè dolo-
 ribus & alijs multis ærumnis graui, eam ludere cata-
 strophæ! Alibi vbiq; feruè, qualis pater, talis fi-
 lius!

Virgil. Eclo. 1. *Sic canibus catulos similes, sic matribus hados, noram.* Hoc loco secus: non qualis pater, talis filius.

Virgil. 1. Æneid. *Qui te talem genuere parentes?*
 Ezechiel. 19. *Mater tua Leana inter Leones cubauit, in medio leonculorum enutriuit catulos suos.*

Virgil. 4. Æneid. *Duris genuit te cautibus horrens Caucasus, Hyrcanaque admorunt vbera Tygres.*

O monstrum! O portentum! O hominem genitum pater ordinè naturæ, solitum, quæ cōmuniter geni-
 tori

toribus natos profert similes! O quam malus fructus
 bona arbore producitur præter naturam! Non
 arbor bona fructus malos facere. O ut optima vinea
 ruit labruicas! Ac utinam solus ipse! Heu, plura
 reperias huic per similes, quorum triginta, duo
 probis non estimem! Parum foret expostulare par-
 ture omnem, quam speraret, hæreditatem, et
 ipsum multum; ait, o miser parens, qui perculisti
 strepentem ad se pertinere quod petebat! Amabo
 rumpebantur tibi viscera præ dolore, cum vide-
 lumbis tuis educum eo modo tecum agere? Si
 nus, sustinuissem utique. Non suffundebatur vultus
 bore, pudoreque, præsumente de te filio tuo, si
 la tua adhuc constituto talia, Dum atas, metus,
 fer prohibebam? Non verebaris etiam ab aliis
 cum, ne ignominia in te retorqueretur, obrutus
 que correctionis subtractione talia euenisse? Non
 non constringebatur algore? Sudor gelidus non
 pavit omnia membra, & loquelam tibi stupor
 emit? Credi derim. Non causabaris decennio tibi
 ra acceleraturum? *Beno ni, filius doloris mei. Debeo
 nos meos cum marore ad inferos. Quæ prognostica,
 futurorum præfagia, de ipso, de vita eius, in politis
 de tali constellatione morum & verborum inter
 finxisses? Quid ad eiusmodi ænigma respicere
 tibi quis supererat spiritus, si quis sermo, non
 mabas, Quis putas puer iste erit?*
*Quod genus hoc hominum? quæne hunc tan-
 bara morem.*
Permittit patria?
 1 Reg. 18. Quod ei superest nisi solum regnum
 liud sane, Auditores, mihi persuadere non valeo,
 quod quasi cornua assurgerent annofo patenti,
 stupore & admiratione nouitatis inaudite & in-
 ta; pensum præ grande colo, appensum deprehendo
 anxium, super responso dando; dubium, ut rem
 ceret ad exitum. Quocirca, Auditores, per nos
 ret aliquantulum quaeso anceps senex; vires relin-
 mente voluat reuoluat que qui his finem dabit.

Matt. 7.

Vide

Chryf. hō

47. operis

impers. in

Matt.

Psal. 54.

* In rex

tu est ini

micus.

Terent. in

And. Act.

Isen. 1.

Gen. 35.

Gen. 44.

Luca. 1.

Virg. 1.

Æneid.

rim perferutabimur nos, vt hæc petitio peccatoribus conueniat; verum in subsequente crastino die conuentionem. Hodie mihi aliquantulum respirare concedatur.

Itote in pace.

CONCIO NONA.

2. 12. Pater, da mihi portionem substantia qua me contingit. *Vulgata*

2. 12. Πάτερ δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *Græca.*

2. 12. Pater mi, da mihi partem qua mihi contingit ex domo tua. *Syriacæ*

ARGUMENTVM.

1. Quid significent voces οὐσία & substantia. 2. Publicanus ista petitione postulasse libertatem & opes. 3. Peccatores omnes per Da mihi & c. petere à Deo animam rationalem, vt que petere queant nondum existentes. 4. petere libertatem. 5. scientiam. 6. opes. 7. Optimè diuitias dici contingere, monstratur.

Discipiamus hodie, quandoquidem ita promiserimus, Auditores, quidam postulent à Deo peccatores, dicendo cum prodigo, Pater, da mihi portionem substantia, qua me contingit: etenim diximus supra prodigū referre speciē peccatoris. vt verò congruo ordine expediatur cuncta, dicemus quid significet dictio οὐσία, qua vtitur Græcus, quid substantia, qua Latinus. Tu verò ô Domina virgo Mater, quæ vtero gestanti essentiā omnium essentiarum, Verbum substantium & diuinū, substantiam sustinentem omnem aliam substantiam, fer opem. AVE MARIA.

1. Quidam mihi charus & doctus Præceptor, p
 rione in tertium librum sententiarum sect. 3. præ
 bar, si memini, dictionem *ovria* signare naturam & es
 tiam; *ovria* quoque, & *essentia*, voces, aptius conve
 Deo quam natura: nec malè. Enimverò Quintilian
 h laium sequutus adstruit vocem *ovria* significat
 sentiam; nec aliter aptius latinè reddi posse; quæ
 dictio *essentia*, & calamo & linguæ Cicero
 usitata fuit. Itaque per eam intelligatur esse
 ma rei.

Arist. 4. Metaph. *Quod quicquid est, id eius essentia
 dicitur.*

idem 1. 4. Met. c. 8. *Essentia est rei forma, cuius ratio
 fit. id est, ac id essentia cuiusque dicitur.*

Exodi 3. *Ego sum qui sum.*

Nonnunquam *ovria* *essentia*, esse, sumuntur in senten
 tiis, ut connotent vitam.

Jerem. 31. *Vox in excelsis audita est laments ar
 tus & flatus, Rachel plorantis filios suos: & nolent
 solari super ijs, quia non sunt; id est, non viuant, tunc
 ti sunt.*

Psal. 36. *Vidi impium superexaltatum & elevatum
 sicut cedros Libani, Et transiit. & ecce non erat.* In
 significatione sumi potest hoc loco. Namque
 post, volens quasi exponere textus Græcus primam
 dictionem, *ovria* per aliam consequentiam, *substantiam*
ovria, quod nomen significat vitam: ac ubi inter
 noster Latius unquam habet dictionem duobus
 cis repetitam, *Da partem substantia; Divisit substantiam*,
 Græco textui sunt diversæ *ovria* & *ovria*; *ovria* *ovria*
 substantia & vita; dicendo, primum petiisse filii
 patris substantiam; deinde, patrem divisisse filijs
 vitam.

Doctissimus iuxta ac sedulus Budæus in commen
 tario suo, quando Græcè dicitur, *ἀποφάειν τὸν δόξαν, ἀνακομι
 tarium seu iudicem bonorum*. Tum Græcus
 rijis aut sumi aliquando pro facultatibus & divitiis
 opes voce *ovria*, quod, dicente Erasmo, opibus
 ueatur. Ita sint satis de dictione Græca; ad Latine
 substantia, transeamus.

*ovria pro
 essentia.
 Quint. 1.
 3. inst. c. 6.*

*ovria pro
 vita*

Matt. 2.

*Erasm.
 annot in
 huc locū.
 ovria pro
 opibus.
 ac hinc
 evulgar,
 inopes &
 egenos
 vocat
 Lucianus.
 Eras.
 ubi sup.*

Ludouicus Vines lib. 1. de concordia & discord.
Quicumque possidemus, domos, agros, seruos, suppellectile,
vestes, pecuniam, non solum fecimus nostra, sed nos ipsos,
nempe substantiam nostram, ita enim & Latine appella-
mus, Gracos sequuti, qui & ἰσταν. Aduuamur ueteribus
dictis, vel ab imperitia vulgari ortis, vel à Poetis sensu &
fama multitudinis pro duce vsis, pecuniam esse cuique vi-
tae vice.

Sumitur porro variè nomen substantia: aliquan-
do pro re per se subsistente, non sustentata alio sub-
iecto, uti accidentia, re non dependente ab alia.

D. Thom. par. 1. quæst. 3. art. 5. ad 1. Substan-
tia nomen significat essentiam, cui competit per se
esse.

Substantia est res per se existens, accidentibus subiecta,
inquiunt Logici.

Interdum nomen substantia accipitur ut significet
materiam, firmitatem, neruum rei.

Psal. 68. Infixus sum in limo profundi, & non est sub-
stantia.

Substantia omnis orationis fuit cohortatio eius ad pa-
tem, in fit Plinius quodam loco.

Adhæc, vsurpatur plerumque pro bonis & faculta-
tibus. Dicuntur autem opes substantia, inquit Alber-
tus Magnus in hunc locum, Ad subsistendum in
substantia in diuisiua persona hominis, & ad subsistendum
in domo.

Prou. 3. Honora Dominum de tua substantia, id est de
bonis tuis.

Gen. 13. Abrahæ & Loth erat substantia multa ni-
mi.

Gen. 31. Tulit Deus substantiam patris vestri & dedit
mibi.

Luc. 8. Mulier que erat in fluxu sanguinis eb annis du-
odecim, erogauerat omnem suam substantiam in medi-
cos.

Ve plus substantia filio meo relinquerem, ait Quinti-
lianus quo dam loco; opes dicendo substantiam; quas
Græci quandoque vocant hypostasin, interdum & ἰσταν.

I.
Substan-
tia per se
subsistens.

II.
Pro firmi-
tate & vi-
gore.

III.
Pro facul-
tatibus.

Deinde, notate obiter, quod ubi habemus in nostra versione; *Da mihi portionem*, pro dictione Græcis esse *μερος*, pro qua alij Interpretes remittunt *pars*; quæ quæquæ idem designat quod portionem, tam Græcis, quam Latinis.

Virg. Aeneid. Pars mihi pacis erit, dexteram

Hæc.

tyranni.

Ois μέρος

publicanos

δοσαν

τα μερα

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

αυτων

habet cui morem gerat.

Plalm. 113. *Deus autem noster in caelo, omnia quaecumque voluit fecit. Da mihi portionem substantia, quae me contingit; id est, libertate me dona. Sine meo me vivere modo Libertatis iocessit animum libido. Quae me contingit; quae ad me pertinet. Siquidem homo libertate arbitrii, & ratione conspicuus non est regendus (autumant illi) imperio, & coactione, uti equi habentis & calearibus. Hoc facit homo, cum proprijs viribus vult inniti, ait S. Anthonius Paduanus in hunc locum, sententialiter.*

Si vulturpemus *κόριον*, essentiam, substantiam, vitam pro diuitiis, uti frequenter sumitur (uti supra ostensum est) non vobis videbuntur verba prodigi effragitantis nummos, vnde genio indulgeret, conueniente peccatoribus & publicanis, qui a prima aetate, antequam ad Christum redirent, aliud cogitabant, loquebantur, peroptabant nihil quam bona temporalia? Qui per fas & nefas totierant in accumulandis bonis, exiguo redimentes pretio a Romanis vectigalia publica, & maximas per ea summas congerentes; exigendo, extorquendo vi; nemini parcendo, ne quidem pauperibus, ut Iesu Christo, neque liberis & immunibus regijs prolibus, ut eidem Christo; nunquam de caelestibus cogitantes, nunquam dicentes, ne somnando quidem: *Portio mea Domine sis in terra viuonitium* Quid mihi est in caelo & a te quid volui super terram? *Substantia mea apud te est. Quae est expectatio mea, nonne Dominus? Nequaquam; sed eandem iugiter repetentes cantionem. Substantia mea in inferioribus terra Caelum cali Domino, terram autē dedit filijs hominū. Da mihi portionē quae me contingit.* Cū enim nulla mihi sit pars in substantia caelesti, ppter peccata mea; quā quidē nō appeto, ad quā nō aspiro, de qua ne cogito quidem, saltem *da mihi portionem substantia*, portionē opū, nō caelestī, sed terrenarū, eā *quae me cōtingit*, quae mihi congruit; *κόριον* cohærens est: cui cor meū affixū & conglutinatū est, quasi auis visco, ad eū ut aliā desiderare nequeā. Maiorib. natu prædia beneficiaria

Postulant opes.

Psal. 141.
Plal. 72.
Psal. 38.
Psal. 9.
Psal. 138.
Psal. 113.

& pos.

& possessiones superiores testamento relinque, & cælestia largire, nobis diuitias mundanas tribuere nos contingit. Cis Jordanem habeamus partem Rubenitis; terræ promissionis renunciamus cum Rubenitis, quibus ius vnquam nullum in illa. Nunquid non, *Da mihi portionem substantiæ*, quæ contingit.

3. De his satis pro publicanis & peccatoribus mittebat Christus; veniamus ad vniuersos peccatores in genere. Quid quærunt? Quid petunt inquit? *Da mihi partem substantiæ*, quæ ad me spectat. Philosophorum Stoicorum, aut Manichæorum & Manichæorum hæreticorum, qui vnanimiter per se stolidè animam rationalem prælegmen seu partem propriæ substantiæ Dei, è re esset respõdere ad hæc etiã Macrobij, l. i. in som. Scipio c. 14. dicẽtis: *Deus prima causa & est & vocatur, vnus omnium quædamque videntur esse, princeps & origo est. Hic super danti maiestatis sæcunditate de se mentem creantur, rent delirè hic postulari animam rationalem creatam & desumptam à propria substantiã Dei, vt ab arbore præciditur, animando corpori humano deoquẽ essent homines parui dij, vtique ceu sumpti ab illo magno Toto, ab illo magno Deo.*

Cicero lib. i. de natura Deorum: *Pythagoras dicit Deum animum esse, per naturam verum omnium mundum & commeanem, ex quo animi nostri caperentur.* Seneca, vocat rationem, partem in homine diuinam, vt *mersam*. Lucretius diuinam particulam auream. Vt quia nullatenus probabile aut verum est animos esse partes esse particulas diuinitatis.

1. Quia creaturæ non essent; non magis quam totum illud à quo sumptæ sunt; cum tamen infideliter nemo animos nostros creatos.

2. Non esset simplex essentia Dei, sed in totum distracta, quot essent animi.

3. Esset omnis animus omnipotens, & immutabilis, cui suum principium; haberetque totum illud, quod tribuitur propriè, semper, solum Deo.

4. Execranda absurditate sequeretur Deum peccatorem, & necessario subiectum pati pœnas: cum uicid Deum in partibus & reſegminibus ſuis, animis noſtris, ex eorum placito, operaretur peccatum. O blaſphemiam!

5. Idem Deus eodem tempore beatus eſſet & miſer: idem eodem tempore uellet, & non uellet unum & idẽ præcipere, & contrarieniret; interdiceret, & ab iudicatis nõ abſtineret; alia que innumera abſurda ſequerentur, & educerentur ſucceſſiue, tanquam cathenæ annuli admiſſo errore iſto.

Cicero 1 de Natura Deorum. *Non uidet Pythagoras diſtractione humanorum diſcerpi & lacerari Deum, & quum miſeri animi eſſent, quod plerique contingerit, tum Dei partem eſſe miſeram, quod fieri non poteſt. Cur autem quidquam ignoraret animus, ſi eſſet Deus?*

Idcoque, nõ dicemus nos catholici, eos petere partem aut portionem eſſentiæ diuinæ, animi loco: ſed portionem aptam, animam ratione ditatam congruam certè homini; non quaſi procedentem à Deo per modum reſurrectionis, ſed creationis, ex nihilo procedentem, ſola Dei voluntate, ſine vlla diminutione eſſentiæ aut vitæ diuinæ: quemadmodum claritas ſolis, non eſt particula aut ſpecimen ſolis, ſed ſolum eſſectus naturalis, non imminuens cauſam ſuam naturalem inuoluntariam. Quapropter, *Da mihi portionem ſubſtantiæ, qua me contingit*, idem erit ac ſi dixerint: *Corpori huic formato & debite organizato in utero materno, da, crea, infunde animam, qua me contingit*, qualem decet hominem. *Da mihi conuenientem mihi, nobilem & excellentem ſubſtantiã, animũ, portionem potiorem hominis. Da partem, qua me contingit*, animum potentis, & egregijs qualitatibus ſuis omnibus inſtructum.

Quod ſi ſumamus vocem *μῆρος* ſiue pars, pro principio; & *δύναμις* pro vita; ſubſtantiã pro robore & vigore, dicemus exigere, vt ſint, uiuant, naſcantur, robuſtè euadant: ſummam iſtius nobilis & excellentis ſubſtantiæ, utpote intellectum optimum, ingenium a-

etc.

cre, memoriam felicem, & super omnia, liberum
 trium, quod me contingit; quod mihi proprium est
 mihi denegari aut furti debet. *Quod me contingit*
 Est enim liberum arbitrium hominum tam proprie
 ut inter creaturas viuentes corporeas, solus, tempore
 omnis habeat; adeoque quarto modo proprie
Quid me contingit, id est, *coherens vni* C. d. d. v. est
 esse hominis sic cōglutinatum liberum arbitrium
 auferendo ipsum ab homine, hominem penitus
 las & annihilas. *Qua me contingit*. Enimvero, ratio
 homini essentialis ratio; ut sola qualitate ratio
 essentialiter differat à bruto; nec esse posset
 nisi rationalis; haud secus ac Deus non esset
 nisi esset omnipotens. Ita interpretati sunt per
 nem Prodigii, sancti doctique maiores nostri, &
 eclesia Patres S. Hieronymus, S. Augustinus, Theophylactus,
 Venerabilis Beda, alijq; moderni plures.

D. Hieron. p. 2. epist. tract. 2. epist. 15. ad Damasum
 de Prodigio: *Substantia Dei est, omne quod viuunt
 pimus, cogitamus, in verba prorupimus.*

D. August. to. 10. serm. 27. ad fratres in eremo
*Substantia hominis est, omne quod viuunt, cogitat, sapit,
 quitur.*

Chrys. to. 2. homilia de hac re: *Sapientiam cogitatum
 lectum boni & mali interpretatur.*

Theophylactus apud Thomam in cathedra
*nis substantia rationalis, quam concomitantur liberum
 arbitrij.*

Beda tomo 2. lib. 4. in Luc. cap. 15. *Viueret, in
 meminisse, ingenio alacri excellere, diuini substantia
 minis est.*

Chrysolog. ser. 5. de Prodigio: *Portio substantia
 niore quidem habitus animi. sermo scientia ratio,
 um. Hæc est iuxta Apost. lex nature.*

Rom. 2.

Guerricus Abbas sermone de Prodigio: *Ingenium
 licet, memoriam, vires corporis, ceteraque similia
 na nature.*

Haymo, sermone in hanc parabol. *Substantia
 sensus in homine rationalis Idem ibidem: Nature
 rum.*

Simon Cassianus in illud, *Postquam omnia consumpsisset*. Et Glossa ordinaria, loquatur verbis non dissimilibus ab Augustini verbis.

Franciscus de Marone in hunc locum: *Portio huius substantia est lib arbitrium.*

F. Auchon. de Gisladis Thaurinensis inquisitor quaest. 2 *Substantia, rationalitas cum liberi arbitrii potestate, cateraque Dei dona & uniuersa creatura ad hominis uirtutem creata.*

B. Vincentius Valentinus in ser. Fridericus Nauisca in serm. Cornelius Jansenius in concordia. P. Didacus Stella comment. in hunc locum, omnes vno ore de libero arbitrio interpretantur.

Dicit fortasse quispiam : Qui potuit homo, siue corpus humanum necesse animatum postulare animum rationalem, liberum, congruis proprietatibus instructum; quandoquidem ipsum obrineamus omnes cum ortu primo; nec unquam possit dici, homo est, quin eodem tempore verè efferatur, homo habet animum, liberum arbitrium, omnes suas facultates ? *Quaestio* ista ad curiositatem magis quam ad edificationem facit; at tamen responsione digna. Si quidem responsio ad eam, nobis dux & norma erit expositioni multarum parabolarum.

Respondemus itaque, primùm, haud necessum ut petierit eo modo peccator liberum arbitrium à Deo, quo prodigus substantiam à patre. Neque enim necessario res significata (id impossibile foret) per omnia respondet exemplo, fundamento, aut primæ parti parabolæ Parabolæ & similitudines, inculcat creditò Doctor litteralis, non currunt communiter quatuor pedibus; id est, non quadrant undique ut calceus pedi, ad eò ut omnia concurrant tam in re figurante quam figurata: sufficit autem conueniètia & similitudo secundum aliquas partes, eas nimirum, ad quas potissimum significandas instituitur parabola.

Sylvester Pierius in hunc locum: *Omnia similia sunt dissimilia & differentia in aliquo. Nã similitudo, est rerũ differe-*

Quaestio.
Qui petat peccator à Deo animum rationale non dum existens?

i.
In parabolis non respondet significatũ per omnia significato.

differentium eadem qualitas, id est, forma. Non capienda similitudo & convenientia in parabolis omnia.

Eiusdem sententiae sunt prisca Patres; in eamque ruit moderni omnes.

Ioannes Driedo l. 1. de reg & dogmat sac scripturae part. 2. Non oportet in singulis parabolarum verbis unum esse &c. Sicut in scripturis veteris legis, huiusmodi gerunt Christi, ut Iob, Samson, Dauid, Salomon, &c. omnibus sed in certis quibusdam gestis personam praesentant Christi Saluatoris.

Jansenius in Concordia in hunc locum: Non omnia sic possunt inueniri in re significata, sicut in exemplo.

Idem ca 25 Concordiae: Cum singulas partes parabolarum excutimus cauendum ne per nimiam curiositatem in ineptias incidamus.

Ita docuerunt S. Cyprianus in symbolum, S. Augustinus Chrysostomus multis locis.

D. Cyprianus expositione in symbolum: In rebus cum proferuntur exempla, non per omnia similitudinem seruare possunt rei illius, cui praeberentur, ut exemplum, sed unius alicuius partis, pro qua videntur apta, similitudinem tenent.

D. Augustinus tom 3. ser. de Trin Quicquid per parabolam dicitur, non idem est, quod verbi vis & littera. Nam minus regnum caelorum & fermentum & grano similitudine simulantur & alijs multis & non omnino dicimus regnum caelorum aliquid tale esse.

D. Chrysostomus to 2. hom. 4. in ca 13. Matt Sapienter se me memini non ad verbum exponendas esse parabolam, ne multa sequantur absurda. Non enim dixit Christus quinam essent serui qui accesserunt (loquitur enim de mine & zannis respice) sed ut ostendat consequentiam eiusdem causa ac ferè ad conformat omnem in agentibus sitos hac relicta particula, necessaria & propter quod parabola dicta est interpretatur.

Idem tomo 2. homil. 65. in cap. 19. Matt. In parabolis non oportet nimiam in singulis cura perangi. Sed cum

per parabolam intendat didicerimus, inde utilitate collecta, nihil ulterius anxio est conatu inuigilandum.

D. Hieronymi regula: Prudentem semper moneo lectorem, ut non super speciosis acquiescat interpretationibus, commatice pro fingentium dicitur arbitrio, sed consideret priora, media & sequentia, & neclat sibi uniuersa quae scripta sunt.

Si conuenirent omnia, nec vlla interesset ne iora vnius discrepantia, non similitudines, sed res ipsas, ait S. Cyprianus in symbolum. Quia si sic, non exempla sed potius res ipsa dicerentur. Quaedam permiscetur parabolis ut expleatur ordo; ut cum lepore & partium connexionem proponantur: ut multa inseruntur picturis necessaria, non necessitate, sed congruitate. Appelles, Venerem efficitur solitariam referet? Mininè, sed ad decentiam lateri iungit Cupidinem: myrtera & roseta referta rosas exprimit, volitabunt palumbæ micantibus oculis; cernuntur arbores, stirpes, dumeta, flores & volucres Veneri acceptæ; aliaque potissima illustratur imago, & spectantium oculi amplius oblectentur. Thoraces, galeas, clypeos, hastas, enses, aliaque armaturæ genera formaret, si depingendus esset bellicosus & victor Alexander. Scitis, Mufci, lyrae fides articulis digitorum perstrictas efficere harmoniam præcipuam; nihilominus cupa, rosula sculpta, pons eburneus, impages alligandis chordis, (alioquin obmutescerent sonora fides, potior concentus causa) concurrant oportet.

In actuaria naui, præter carinam & clauum, quæ sunt naui quod cor & venter homini, Deus bone! quot ibi est videre malos, vela, restes, remos, clavis fixa ligna, anchoras, & alia innumera, quæ prima fronte dicitur non necessaria: sola enim nauis apparenter iudicatur necessaria.

In agricultura, solus vomer aratri sulcat agrum, terramque voluit; nihilominus alia aratri partes, ut remo scapus, rotæ &c. sunt quoque necessaria & decentia. voluit Sanct. Augustinum, in libro 16. de ciu. Dei

Dei cāp. 2. in fine, tomo 5, ferè similia à nobis habet.

Non sane omnia qua gesta narrantur, aliquid significare putanda sunt; sed propter illa qua significationem ea qua nihil significant, at rexiuntur. Solo enim re terra proscinditur, sed ut hoc fieri possit, etiam ceteri ratri membra sunt necessaria. Et soli nervi in cubili eiusmodi vasis musicis aptantur ad cantum, sed ut possint, insunt & cetera in compaginibus organo qua non percutiuntur à canentibus sed ea qua percuti sonant, ijs connectuntur: ita in prophetica historia tur & aliqua qua nihil significant, sed quibus alia qua significant, & quodammodo religuntur.

Ex his omnibus respondebimus, quod rati quic, ita non est necessum aptare anxie & matu natu petitionem prodigi, peccatori, tanquam p lanti à Deo animum, quo donatur mature p postulet, propriè loquendo, quem habet mot homo, quin, hoc efficitur homo, antequam can re possit; petitio enim ista prodigi non est a summa rei totius parabola: quam instituit Ch ast potissimus finis eius erat, ut ostenderet, qu mo liber & sui iuris creatus à Deo, si in peccat ceptis abeat, animi vultum auertat à Deo; Ne peccare, ait S. Gregorius, est quasi dorsum mentu tori suo in faciem dare, ut eum creaturis, quas im rate amet, blandum exhibeat.

D. Augustinus de lib. arbitrio: Peccatum est ab incommutabili bono, & conuersio indebita mutabile bonum;

D. Thom. l. 3. contra Gentiles ca. 14. 3. In eo q cat mortaliter, omnis auertitur intentio voluntat ultimo fine: auertit, inquam, animi vultum à motu proprio, ut aiunt; non voluntarium enim actum non potest esse peccatum: Et si deinceps de peccato, conuertat vultum ad Deum, dato de faciem creaturarum, misericordiam flagiter can digo, Deus ipsi noxam donet gaudens, ut & patet dus prodigo suo donauit. Ille est scopus leu Cl

hom 34.
in Euāg.

quare haud refert, an peccator petierit à Deo animū, necne: sufficit intelligi, quod acceptis à Deo multis gratijs, & naturalibus, & gratuitis, significatis per substantiam, discedat à Deo, delinquat; deinde reuertenti, mutanti institutum Deus elementer ignoscat. Petijlle verò, antequā tribueretur, dicitur, & scribitur ad connexionē praecepti, & ad decentiā primū, *ut expleatur ordo, ut adhæreant que significant, & quodammodo reli gentur*, aiebat S. Augustinus. Deinde, quia nō accipit verus prodigus (dictum est à nobis supra) nos in ea esse sententia, ut prodigus quidā aliquando ita se gesserit, textū Euāgelij semota metaphora intelligēdo) facultates ē manibus genitoris, ni primū exegerit eas.

Rursus; impetenti nimium, & prementi asperius, respōdebimus, omne quod fit & ordinatur in certū finē, aut (ut aiunt Philosophi) quod *est in potentia*, in facultate, in inclinatione, in ordine ad esse, quod nondū est, expetere iugiter suo modo, id est, appetere ut sit tale, & completū. Nam, quicquid est, bonū suū appetit: bonum autem eius quod incæptum est, est ut perfectū sit, *Bonum potentia, est actus ad quem ordinatur*: ita materia appetit semper formam conuenientē sibi; quicquid principium habet, appetit perfectionem, & omnibus suis partibus vult absolui. Quicquid verò appetit quodcumq; illud fuerit, interpretatiuē petit obtinere ab eo, qui nouit appetitum & desiderium, & qui facere potest satis illi desiderio: secundum quem loquendi modū, audientes vagitus & clamores lactentis pueri, inferimus appetere vbera matris. Porro corpus humanū (embrionē vocāt) nondū debitē animatū, aptū, habile, propensum, & in ordine ad suscipiendū aliquando animū rationālē, intellectuū, liberū, memoratiuū, his & alijs facultatibus instructū; *est in potentia ad ista*; suntque bonū & perfectio corpusculi humani; quod appetit ipsa, adeoque ē setur interpretatiuē postulare. Neq; verò pter Deū alius potest appetitui isti facere satis, petitioni annuere, animū rationālē eo modo instructū tribuere: nec. n. resultat aut pullulat ipse ex principijs naturalibus cōmixtionis patris & matris; error foret

Q.

ret

Aug. ait,
quod ista
pars sunt
illa qua
dantur no
bis à Deo
immedia
te, & non
ab agente
naturali;
anima &
potentia
eius.

ret ita sentire, *Nō est ex traduce*, inquit Theologi
creatur immediate à Deo, eo ipso momento quo
primus mundi artifex, sed ipsius assignat compo
lum, adhuc vteri materiam latebris inclutum, cui
corporis humani individuum comitem facit. Ita
corpus humanum, etiam si nondum debite ma
tum, appetit animam, appetitu, non dico anima
rationali quodammodo, sed appetitu naturali
appetit, petit suo modo interpretatiuè à Deo
qui solus appetitum eius nouit; postulationem
nullo verborum strepitu factam intelligit, & libe
dare plenè potest appetitum. Atque, hanc
ne corpus nostrum non malè peteret à Deo
nem substantia; & sine sermone diceret: *Crea*
na mihi animam, qualis mihi opus est ut sim
perfectus, *Qua me contingit*. Responsio ista vix
subtilis est; a qui, bonique consulte, ò Doctus
hoc ferculū quod ex Philosophia apposui verbo
tam habetote *portionem substantia* qua *con*
git.

III.

4. Insuper, perperam responderetur, si dixeret
dolescentem peccatorē postulare & appetere,
anima, qualem descripsimus, creetur, cudatur,
ac si nondum esset; sed quod anima facta & crea
tradatur, id est, ipsius committatur manibus.
fiat, ut ea, prout libuerit, utatur? Græca illa *δὸς* si
nificant, *concede, permittite mihi*, latina quoque
mihi, id ipsum volunt.

1. Metam. *Da mihi perpetua genitor charissima
virginitate frui.*

2. Æneid. Sat. Priamo. *patriaque datum est.*

4. Æneid. *Date, vulnera lymphis abluam.*

Alibi: *Non dabitur regnis, esto, prohibere Latine.*

Cernitur etiam dilucidè prodigum non ex
parente, ut sibi acquirat bona & possessiones; sed
rit, iā partas facultates, & in arca reconditas, aut
immobilia bona quæ possidet pater, sibi portat
& suo concedantur arbitrio. *Da mihi, permittite*
etc. Nō ait, *fac mihi*. Juxta quæ nō postulat

tor sibi creati & tribui animū rationalē, sed solū creatam illam & infusam animā sibi concedi. Cuperet sibi licere suo arbitrio viuere, nemine sibi imperāte, nemine prohibente, corrigente, restituyente, neque Deo, neque gratia Dei. Perpulchra interpretatio ista, & meo iudicio, litteralis; cui plurimi patroni & protectores sancti viri, vt S. Bonauentura, S. Bernardinus, Caietanus, alijque.

D Bon. Com. in 15. cap. Luca: *vt non secundum imperium gratia incedat.*

D Bernardin. tract. de Christi relig. ser. 24. qui est de prodigo: *Talis petitio nihil aliud est quam dicere: Dimitte me secundum propriam voluntatem meis naturalibus vti, de tua gratia nihil curō.*

Nicolaus Deyse in sermon. ijsdem propemodum vtitur verbis. Philippus de monte Calerio in sermone de Prodigio, similiter. Calixtus Placentinus par. 2. de Prodigio, Bernardino consentit, alijs verbis: *Hoc nihil aliud est quam confidere proprijs viribus hominem, vt donis natura & gratia bene & scie vtatur. & hac confidentia omne opus laudabile aggredi non dubitet.*

Caiet comm. in 15. Luca: *Est velle sui ipsius curam habere.*

Haymo in ser. de Prodigio: *Est petere se regere per liberum arbitrium, atque à conditore recedere.*

Stephan. Patis in sermone de Prod. *Sibi relinquipostulat, vt vita animali in qua primum radicamur, nullo reprehensore ipse viuat.*

5. Adhac, si græca vox οὐσία, & latina, substantia sumantur pro facultatibus & possessionibus; ac prodigus intellexerit per & slav & substantiam opes, & bona patria; velleque significatum ad litteram Deus peccatores nihil auidius, nihil maturius postulare quam opes mundanas, per eas interpretādo quicquid fallax mundus, ipse deceptus, stulto suo more magni facit vt sunt bona, seu dotes quas animi dicūt, artes, sciētia, sapiētia mūdāna, q̄ apud Deū stultitia, & miseria; q̄ perditē & zelosē deperibāt Philosophi mūdāni; quib. desiderabili nihil, quā vbertim ornari donis naturalib. & scientijs

Q 3

scientijs

IV.

D. Hier. ep. scientijs philosophicis; qui litteras fugaces totò
ad Pauli infestabantur; Pythagoras peragrans Aegyptum
ziti de om- 10, decus eruditorum, missis florētissimis Archa
nib. diu. sub doctioribus operā daret, *Litteras quasi tota*
bist lib. *orbe persequitur*, inquit S. Hieronymus, Apollonia
Ibidem. mudi angulos lustrās *ut ubique disceret*, & *semper*
sciens semper melior fieret, ait idē S. Hieronymus
 huiusmodi aspirabant nihil Philosophi illi quā ad scien-
 tiarū hereditatē à Deo aliā non quærebant quā scien-
 tiarū. *Da scientias, & sufficit nobis. Non sperabant, nisi*
scientijs; non spirabant, nō vivebāt praterquā
entijs; eorū supplicationes non sonabant quā
as. Probemus hāc expositionē cum reliquis: nec
defunt prisci, qui per substantiā interpretantur
tiam humanā; nec desiderantur neoterici, qui
tiam dixerunt dona naturalia, & scientias philoso-
cas. h. Hieronymus, 3. par. ep. tract. 15. ep. 81. quæ
prodigo, per substantiā intelligit sapientiā, incho-
scientiam boni & mali. Apud Chryst. 2. in c. 11.
 hō. de patre & duobus filijs, idē omninō reperitur
 trus Bertorius, substantiā gentilis, interpretatur
 naturalia & scientias philosophicas. Nihil aliud
 tunt in hereditatē gentiles isti, quam scientiā
 res similiter Christiani (dolendum) hoc nostris
 (ō Deus, præserua me, obsecro, ne de eorū numero
 se cōtingat) qui rati scientiā esse potissimā sub-
 & hereditatē hominis, in eā toti sunt, salutis
 oblit; eā totis votis à Deo efflagitāt; & à quo
Omne enim datum optimum, & omne donum
de sursum est descendēs à patre luminum. Pater, ego
michi. Ec. Si quis autē vestrum indiget sapientiā, petat
Deo, qui dat omnibus affluēt. Itē: Omnis sapientiā
mino Deo est. Dicunt cum Propheta; Scientiā de-
 omittunt autē præcipuū, quod super omnia potest
 idē *lites; Bonitātē & disciplinā, doce me; deinde*
 riā. Bonitātē ante omnia; deinde disciplinā; post
 scientiā. Verūm illi nō obtundunt molestē autē
 vt obtineāt bonitātē & disciplinā; *Exosam, huiusmodi*

Lac. I.
 Eccl. I.

Prod. 1.

disciplinam; importunè autè exigunt à Deo oēs ante-
cellere scientia. O rimosam & infimā, quā exstruunt
fabricam, vti que quam super fundamento prærequi-
sito, bonitate, disciplina, timore Dei, ad fastigium at-
tollere renuunt! Nō meminerunt, aut forte audierunt
nunquā; aut non aduerterūt potius quæ crebrò occi-
duntur, nec satis reperi possunt in templis; quæ toties
inculcarunt præclari viri Duo, pater & filius, David
& Salomon; inculcarunt, inquā, à voluptate & utilitate
quam inde consequerentur, nempe

Psal. 110. *Initium sapientia timor Domini.*

Eccl. 1. *Initium sapientia, timor Domini.*

Job 28. *Ecce, timor Domini ipsa est sapientia, & recede-
re à malo intelligentia* O sacrosanctum oraculū! Quis
mihi det, vt exarē te stylo ferreo in plūbi lamina? Ru-
pibus & saxis te imprimā? frōtis picijs Academiārū, &
valuis ten- plorum te affigam; portis classū humani-
tatis inscribā (& vt piè alius me demittā, ad ipsos in-
fantes Iesu Christo plurimum commendatos) te exa-
rem & exprimā inter cruciculam & alphabetum pri-
mum tyrūcorum, vt hinc discerent amplius studen-
dum timori Dei quam alteri vlli scientiæ? O vt inep-
tè ædificiū inchoat, qui à fastigio & non à fundamen-
to incipit! vt perperā sapiens emergere contendit, qui
litteris operā nauat, neglecto timore Domini, vera &
solida basi: *Initium sapientia timor Domini. Quam ma-
le legat, alpabeti ignarus! Quam barbarè oret, qui
correctè loqui non didicit! Quam arduè sapiens fiat,
qui sapientiæ abecedarium ignorat, timorem Domi-
ni!*

Haud me fugit, assentior, vt ait quidā, quod *Hominis
opes pulcherrime sunt litteræ*: Item dixisse Cleanthē nō
difficere ignarū à brutis nisi solo vultu, & omnē arenā
maris in aurū, gēmas, vniones conuersam, nō compa-
randā & referendā ad sapientiam: legi quæ sentit Salo-
mon: *Præposui illā regnis & sedibus, & diuitiis nihil esse
duxi in cōparatione illius; nec comparavi illi aurū, & la-
pidem pretiosum*: Non ignoro, quod si quid sit dicendū
deccet hominē, esse sapientiā & sciētiā, quæ nisi multo

Iob. 28.

labore acquiratur: *Non iacet in molli veneranda
tia lecto; qui adeptus est eam, sudavit & alsit. Non
tur in terra suaviter viventium: Noui, quod si deus
homo efferre possit, me contingit, me decet, scientia
esse; quæ homini perquam congrua & decens est
brutis præfertur: si de qua re dicere poterit, ad
pertinet, uti prodigus dicit substantiã ad respectum
ab hoste quoquã nõ queat surripi; id enim habet
priũ; *Proprium habere dicitur, quod semper temerari
iussit Macrobius l. i. in somnium Scipionis cap. 1.
fiat, scientia est, quæ non tollitur ab ipso priuilegiu
ta, non repeteretur, non rapietur, non cremabitur,
oppignorabitur: ista scio per Biam Philosophum
ciuitate sua Priene igni tradita hostium victoriam
solentia, interrogatus cur nihil flammis ereptum
portaret secum, sicut alij, respondit paucis, sed
inuisis verbis: *Omnia mea mecum porto; rarus enim
gnum nomine possessionis quam scientiam: nihil
nihil ad hominem pertinere quam scientiam; quæ
omnia ducens adiphora, instabilia, & reuera facta
ludus ac pila, magis fortunæ hæreditaria, quã
ni, qui non nisi cõstitutione mercedis & census est
fider, ad usque reuocationem fortunæ.***

Seneca epist. u. *Stilbo, capta urbe, amissis liberis, p
sa uxore, interroganti Demetrio, Num quid perdidisti
omnia, inquit, bona mea mecum sunt.*

Seneca in Medea, act. 2. *Fortuna opes auferri potest
nimum potest.*

Non vos latent ista, ô Docti; quin post fata, vi
erudit inuita morte, scriptorum suorum membra
perenni.

Ouid. in
sue metã.

*Cum uolet illa dies, qua nil nisi corporis huius,
Ius habet incerti spatium mihi siniat eui:
Parte tamen meliore mei, super alta perennis
Astra ferar, nomenq; erit indolebile nostrum:
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia secula, fama
(Si quid habent veri Vatum præfagia) viuam
Viam fama per omnia secula, inquit, vit ille in
fissimus.*

Lucæ. 10. *Maria optimam partem elegit, qua non auferetur ab ea; Neque tamen ideo tanta res est scientia, ut eam vocet homo, substantiam que me contingit; substantiam primam, ad quam primario aspiret & suspirat; sed magis sanctam Dei gratiam; potius dona gratum scientia & sanctificanti; amplius timorem, amorem Dei; & duobus verbis propheticis, Bonitatem & disciplinam. Emulamini charismata meliora.* Ista est substantia ad ipsum pertinens, ipsum decens: religio & pietas in Deum ipsa est hominis propria. O substantiam! ad quam collata scientia accidens est, quod adesse & abesse potest sine subiecti corruptione. Ecce contra, homo vix est homo, sed trucus, sed brutum, sed saxum, & si quod aliud est remotius ab humanitate, ni fuerit pius, religiosus, amans & timens Deum *Deum time.* *Eccles. 12. mandata eius obserua; hoc est enim omnis homo.* Hebræi habent; *quia hoc scilicet spectat ad omnem hominem.* Scientia ab homine abstracta ut accidens à substantia, efficiet ne ut probus non sit homo? Neutiquam; Dei gratia repletus, probus, probatus vita, morigerus, non ideo minus est homo; etiamsi non sit Grammaticus, ut Donatus, & Priscianus; Dialecticus, ut Aristoteles; Rhetor, & egregijs refertus coloribus, ut Cicero & Demosthenes; Musicus, ut Orpheus; si non promptè & expeditè numeret, ut petitiore Arithmetici, si non sit Geometer, ut Archimedes Syracusanus, Astrologus, ut Anaxagoras: ista absentia, siue priuatio scientiæ, qualitatis accidentalis, brutum non efficiet coram Deo; haud obstat, quo minus ut homo possideat regna caelorum: cum è contra docti frequentes, viuentes ut bruta, non cures ut equi, indomiti; ut leones, superbi, *Scientia inflat;* raptores, ut lupi; lubrici & fædi, ut sues (si honestè dici queat;) litigiosi & mordaces, ut canes; dolosi, & rapaces, ut vulpes; tardi ad bonum, ut asini; ô quæ monstra! Quæ bruta humana! O homines! Homines bestiales! docti eo modo viuentes sua brutalitate atcebuntur ab ingressu caelorum, quod non sint homines; nec opem ferat vllam scientia. Terret plurimum quod dicit D. Augustinus, attamen verissimum

Qs

est

20 1. l. 8. est; nimirum: *Surgunt indocti & calum rapiunt,*
 conf. c. 8. *cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi voluit amare*
ne & sanguine. Ovi multū malo sanctam iustitiam
quasi doctam iniustitiam! ut malle ignorantes
antecedere, sanctitate & gratia fultus, qua
ctrina & scientia superare omnes quos vidit &
mundus! Interim p̄riscorum seculorum Philoſophi
ex nostris plurimi recentiores, vnicē & solum ſan-
ctam postulabant, ceu potissimam substantiam,
sibi p̄ae omnibus propriam; petendo quod etiam
num est, vti prodigus; sed inordinatē, vti prodig-
 Progrediamur.

6. Alij peccatores nonnulli, petunt à Deo honores
 & fauores mundanos, (quibus tam grauis est terra
 docti spinam inflectere videatur) honores, inq̄
 numero bonorum fortunæ. Alij pecunias & opes
 eodem genere; dicunt que iugiter, ac geminant. *Pe-*
da mibi portionem substantia qua me contingit,
ium & aurum Horat. l. i. epi. ep. 1. ad Mecænatem.

Quærenda pecunia primum,

Virtus post nummos, scilicet: iam nunc sunt aurum
Secula.

Quid. i. fastor. *Tempore creuit amor, qui nunc q̄*
me habendi:

Vix ultra quo iam progrediatur habet.

Porro, notate hic obiter, vt scitē inducantur
 Christo peccatores dicentes bona & opes potestatem
 suam; vt plurimum enim sceleratiores abundantius
 epulo immerſus est delitijs & thesauris, petiit factus
 stus Lazarus.

Iob. 12. *Abundant tabernacula prædonum.*

Pl. 27. *Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo*
tinuerunt diuitias.

Hæc sunt munera quæ verus Abraham dat filiis
 cillarum; referuans hæreditatem filijs vxoris p̄ter
 riæ. Deus largitur diuitias peccatoribus, filijs suis
 atione, non charioribus, ab insolentia vitæ; cæcitate
 feruat electis & charissimis.

Opes pul-
 chre dici
 cōtingere.
 1.

7. Aduerte quoque, vt peccatores inducantur

pellantes prophetice diuitias, nihil minus tamen putantes, *substantiam qua contingit*, id est periclitantem, anxiam: vt enim propositiones de futuris contingentibus, sunt ancipites, possunt que euenire, & non euenire; ita opes merè contingentes, & aleari fortunæ affines, possunt accidere malis & bonis; his vt illis.

Sunt diuitie verè contingentes; suscipiunt enim contrarias qualitates; bonis bonæ sunt, malis malæ; per quas peiores euadunt.

Sunt profectò opes mundanæ bona contingencia, & ad naturam fortis proximè accidentia: neque enim certò affirmari potest hunc hodie diuitem, cras similiter futurum: is hodie immersus fluctuat medijs opibus, vt Cræsus, qui non ita post inops erit vt Ius; & è contra. Non ignoratis contingens & sortem diuitis epulonis: vbertatem eius primam, & inopiam nouissimam: anticas ærumnas mendici Lazari, & eius sceleratam posticam. Quare optimè nominat opes *substantiam*, aut *portionem contingentem*. Ludibria fortuna, inquit Cicero.

Insuper obseruate mecum, vt eleganter bona dicat contingencia. Si enim, ex placito Philosophorum, *contingens & necessarium diuiduntur*, & quasi diametraliter opponuntur (*Contingens, potens est ad vtrumque, esse & non esse, necessarium verò ad alterum tantum*) Deus bonè ! vt eruditè inducit peccatorem Christus appellantem diuitias, portionem contingentem, non necessariam, & vaticinantem præter mentem; *Prophetauis peccator nesciès quid diceret*, opes mūdanas nō esse necessarias, vri constat. Enimuerò ijs abiectis Diogenes, S. Franciscus & alij, non ideo vitam felicem & sanctam non vixerunt. Contingentes, non necessariæ sunt; etenim sine peculio Lycurgus legislator Lacædemonijs viuendi præcepta & iura dedit: quin cū ipsis, & in ipsis narādo ad instar Mide, nil vetat fame perire.

Aristoteles 1. de Repub. cap 6. *Absurdum est eas diuitias esse quibus abundantem liceat fame enecari.* Contingentes, non necessariæ; absque eis enim melius quam

II.

III.

IV.

quam earum adminiculo acquiritur aeterna vita.

Horat. i. epist. 2. *Non domus & fundus, non eris
iuis & auri.*

*Egrotō domino deduxit corpore febre,
Non animo curas.*

Denique, si vera sunt quae Latini nonnulli adfir-
nempe contingere, dici de malis, quae sumus veni-
tingere de optatis; accidere de inopinatis tam-
quam malis; non percipitis sub nomine substantia-
uc opum contingetium mutam monitionem, et
rum in sine adiectum obiter ad diuitias, ac si scilicet
daandae amplius essent, quam appetendae? Quis scilicet
Iesu Christi animus, author eloquentissimus huius
parabolae non intenderet hoc ipsum quod dicitur
Ego verò arbitrer pertimescendas. Non meminit
uisse eas Salomonem in prudentibus suis precor-
cum ad Deum diceret: *Diuitias ne dederis mihi
tantum victui meo necessaria?*

Prou. 30.

*Philostratus
in vita
Apol-
lonij, &
Diogenes
Laerti. l. 6.
Vit.*

Ouid. i.

Metam.

D. Aug.

serm. 29.

in illud i.

Tim. 6.

Diuitibus

huius se-

culi pra-

eipe non

sublime

sapere.

Luca 8.

Non videntur vobis formidini fuisse Thebano
ti Philosopho, plus quam amori, qui ex praedicta
congestam pecuniam execratus in mare demetit,
quiens: *Ite diuitia, potius vos mergam, quam ipsa me
a vobis, in Oceanum malitiae, & scelerum?*

Non videntur vobis timendae opes, iniquitatis
opes irritamenta malorum? quae vix acquiri, possunt
expendi possunt, sine iniquitate? Acquirendo, in-
meras committis fraudes, possidendo, anxius & timor-
curis distraheris, innumeros opprimis pauperes, &
pendis in luxum, & fastum. *Vermis diuitiarum* supponit
ait D. Augustinus. Non ideo appellauit aliquis
Christus, *Mammona iniquitatis?* Alias, *spina* iuxta
tia, fouendis & operiendis quasi mantello malitiae
sexcentis criminibus; haud secus ac sub serentibus
spinis latent viperae & serpentes? Redundant huius
sacrae oraculis, adstruentibus hominum perditionem
procedere, vt plurimum, a diuitijs: Exuberant Eccl-
corum scripta: vnanimis consensus populorum
perstrepat nihil. Legistis: *Si diues fueris, non eris timor-
nis a delicto. Item: Qui aurum diligit, non inspicit*

&c Item: Multi dati sunt in auro casus.

1. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri, incedunt in tentationes & in laqueum diaboli, & desideria multa nocua, qua demergunt hominem in interitum & perditionem.

Martial. 2. Epigr. Ardua res hoc est, opibus non trahere mores.

Et cum tot Crasos viceris, esse Numam.

Aristot. l. problem. 29. ait, vlu venire ut improbi sint diuites.

Idem l. 2. Rhetor. c. 31. Diuitia ferè nihil aliud sunt quam felix amentia.

Idem l. 5. de Rep. c. 7. Qui magnas opes nacti sunt, si auctoritatem dederit Respub. & libidini seruire, & maiores opes habere, & superiores esse volunt.

Iuuen. satyr. 3. Prima peregrinos obscana pecunia vorans intulit &c.

Tibull. 19. Sæpe solent auro multa subesse mala.

Non igitur ex paucis diuitiis, potius quam festanda, si vult prudentia, suadet natura, iubet ratio timere occasiones mali?

Accedit, quod Deus nunquam in terra adytis & altis visceribus reclusisset aurum & argentum (quæ communiter non inueniuntur nisi in terra centro, lignum vi & impetu, Effodiuntur opes) ni iudicasset perniciosas & cauendas. Quorum tam sedulo reconduntur vena? Quorum enses recluduntur vaginis? ve quid obstruduntur arctissimè putei, & serobes alti? Cur cancellatis, chalybe duratis, clathratis ergastulis detinentur leones? Nonne constat inde omnia ista perniciose esse & fugienda? Sic Deus videtur altè defodisse aurum & argentum; vt hinc doceret noxia & perniciose, adeoque pertimescenda.

Quamquam verò haud me fugiat vniversa à Deo creata, bona, bonitate quam dicunt Theologi, nature, & eorum esse, bonum esse: Quia sunt, bona sunt verumtamen denominantur res plurimæ mala ab effectis. Diabolus, natura sua bonus, etiam secundum D. Augustinum, bonitate natura, bonitate entis dicitur ab ipso Christo in oratione dominica malus, Sed libera nos à malo,

D. Aug.
10. s. l. 19.
ciu. c. 13.
Matt. 6.

Malò est
masculi-
nū, & ar-
ticulū ha-
bet apud
Græcos
emphati-
cū. q. d. Li-
bera nos
ab illo i-
niquo &
scelerato.
vt sit cla-
rū de dæ-
mone lo-
qui Domi-
hum.

1. Reg. 18.

malò; per malum intelligendo dæmonem, secundum
S. Chrylost. & S. Cyprianū, qui interpretantur ma-
liter. Non legistis vnquam; *Inuasit spiritus Dæmoni-
Saul?* Quare tam malus spiritus ille? *Diaboli natura
quantum natura, mala nō est*, ait S. August. vt natura
substantia creata, malus non est vllatenus; sed per
effecta mala quæ producit, dicitur pessimus. Itaque
consideretis opes, aurum, argentum, vt agri, vineæ,
vt terra flaua, terra alba sunt; quid enim aliud sunt
natura, vt substantia sunt; nil melius. Si verò secundum
effectus malos, nihil peius; & tantæ malitiæ, vt
nūquam suis visceribus exclusisset thesaurum
ni auara temeritas, præsumptioque hominum
tum abortiuum fatalem & noxium euulsiſſet. Na-
tæ essent diuitiæ, bonos facerent possessores lau-
tius quam peruerterent. *Non potest arbor bona
malos facere*. Nunquam, o Auditores, qui hanc
stram frequentare dignamini Academiam pec-
corum, in gymnasijs Stoicorum pedem intulistis?
stis aliquando paradoxa Ciceronis, eruditorem
nium amantis? nescitis eum & Stoicos dicere
mitter, nil bonum præter virtutem; nil malum
si vitium? Eorum rationem qua probent diuitias
esse bonas, sed indifferentes & neutras, fundari
quod homines efficiant meliores? Dicunt, natura
loris est calefacere; boni proprium est semper pro-
re, nunquam nocere; promouere, meliores facere
viciare. Opes verò, non prouehunt in melius,
plurimū per illas peiores euadimus; ergo sunt
Cicero Parad. 1. *Potestne bonum cuiquam malum
Aut potest quisquam in abundantia bonorum
esse bonus?*

Seneca lib. 5. epist. 41. *Non faciunt equum in
aurei freni.*

Deinde, inquit, conceditur gloriari honeste
sine vituperio de eo quod verè bonum est: sed
diuitias ostentari procul vituperio & dedecore
queunt igitur diuitiæ vocari bona.

Cic. ibidem: *Non est vllum bonū, de quo non
& abeat honeste gloriari possit.*

Seneca ibidem: *Nemo gloriari nisi suo potest.*

Demitor cum summo illo eloquentiæ Philosophiæ-
que Monarcha, maioribus nostris Latinis prædia &
possessiones dicta absolute bona, absque vlla appen-
dice, ac si verè talia, & bonos semper producerent ef-
fectus. Debuerant meo iudicio aliquid addidisse. Bo-
nis pecunia bona est, malis mala; *Mors est malis, vita
bonis*. Boni namq; assumunt eam ad exercitia multarū
virtutū; eleemosynas largiuntur, redimunt captiuos,
honesto iungunt matrimonio inopes virgines, ex-
struunt, vel exstructa conseruant tēpla sacra, monaste-
ria ædificant, & dotant; quid non? Malis, est leno ini-
quitatis, *irritamenta malorū*, superbiæ vermis, ansa lu-
xus, conuiuiorū de Epicuri more, libidinis fomentū,
cædis patrociniū; quid non? Quod scitè annotauit D.
Ambr. l. 8 in Lucā: *Diuites discant non in facultatibus
trime haberi, sed in his qui uti nesciunt. Nam diuitia, ut
impedimēta sūt improbis, ita bonis sūt adiūmēta virtutis.*

Terentius in Heautont ex Platone multis in locis:
Parentes, patria incolumis, amici genus, cognati, diuitia.
[perinde sunt ut illius animus qui ea possidet.] *Qui v-
titur, ei bona; ei qui non utitur rectè, mala.*

Iudicantur diuitiæ bonæ vel malæ pro qualitate
possidentium; bonæ sunt quoad essentiam; attamen
abutente plerique (quomodo aranea conuertit etiā
mel in virus; & infirmi optimos quosque cibos in hu-
mores noxios) sibi malas faciunt. Alij (sicuti apes ex
omni flore mella legunt) prudenter vtuntur facultati-
bus, quæ ideo ipsis iure bona dicuntur. Quid sanctius,
quid melius, quid beatius sacratissimo corpore Do-
mini? Dicitur de vno, *ad iudicium sibi manducat et bi-
bit*; de alio, *secus*. De accedentibus indignè, *Mors est
malis*. de condignè præparatis, *vita bonus*, dicitur. Nō
ne à communicante, nō à sacro corpore Christi, quod
vita, bonitas, salus, illud? Quid melius, quid præstan-
tius pane, quo corda debiliū confortantur? Quid
magis necessarium? *Et panis cor hominis confirmet.*
*Conteram virgam panis. Panem nostrum quotidianum
An nobis hodie.* Attamen molestè grauat aliquan-

1. Cor. 11.
D. Thom.
in sequē-
tia de cor-
pore Chri-
sti.
Psal. 105.
Ezech. 14.
Matt. 6.
Arist. l. 2.
de Ort.
cap. 10.

do, non omnes, sed elanguidos stomacho.

Animadu- Quid acceptius, quid delectabilius oculis face-
uertimus splendenti, lucida illa rota solis, qui hominem
accessu homine generat, animalia, plantas producit, tem-
solis reru tem adfert, timorem pellit, scientiam aduchit,
ortum ex- dum specie illustrat, ut ideo dicamus, *lucentem*
istere, & mundum *Cosmon*; O sol! O claritas; canon operum
eiusde re- mi dei creationis mundi! Claritas, sine qua hoc
cessu, in- nulla consummata lætitia accidere potest, quid
teritum. ceptius; te, qui omnes alias creaturas visibiles
acceptas?

Eccles. II. Delectabile est oculis videre solem.

Tobiæ 5. *Quæ consolatio est mihi qui in templo*
deo, & lumen cali videre non valeo? Sol, claritas in-
parabilis, quæ priuati, supplicium *Ægyptiacum*
Onitor, qui à suo creatore lustratus, speciosus
bonus probatus; *Vidit Deus lucem quod esset bona*
optima lux, quid te melius secundum tuam essentiam
verumtamen, molestus es, & grauis; mali proderat
te effectus; oculos perstringis, præ dolore lacrimas
educis, non ab omnibus, sed lippis, sed ægris, & debilibus.

D. Augustinus tomo i. l. 7. Confess. cap. 16. *Non sano pena est panis, qui sano suavis est: & oculis odiosa est lux, qua puris amabilis est.*

Non in rebus vitium, sed in animo ipso est, in his enim quæ sunt bonæ sunt: noxiæ & perniciosæ malis. Ideo à Christo iure dicuntur contingentes, quasi ad eorum malitiam notaret. Quocirca non sunt ad laudandæ bona absolutè, sine appendice, & restrictione. Quousque verò tantum desudabimus ijs inquit ex quo non sint vera bona, nec semper meliores ciant suos possessores? Adde, quod frequenter sunt tamenta malorum? Quod parum aut nihil faciunt promotionem gloriæ possidentis? Quod Deus damnauerit quasi ad metalla? Quod Deus vinculis strinxerit in abditissimis terræ visceribus; ne calcarentur à nobis; sed & ne eas pertimescerent

furias insanas? Quid? Quod Salomoni pauro fuerint; quod Thebanus Crates eas excusserit, & possessas in mare miserit alacri animo; plerumque animæ vitam adimant; nec ideo præferrent corpus a morte, & anxietate; quod absque ipsis vita possit duci, imò beatè, ac multò beatius quam cum ipsis; Quod forti sint & fortunæ affines, adeò ut hodie demetrius Oceano opum, cras velis nolis, te missum faciant ipsæ? Ne deinceps dicatis Deo; dicatis, inquã, absolute cū pro digo, *Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit.*

Adhæc, ô vos docti, scientiarum admiratores; Docti, quos ceu paruos Deos colo, ut quidam aiebat; *Quosque adorant vates, rebar adesse Deos;* Docti, quos complexor & veneror, docti, firma fulcra, veri Atlantes, Hercules, vases Ecclesiæ Romanæ; non verto probò anxium illud vestrum desiderium adipiscendi perfectam cognitionem rerum diuinarum, & humanarum, Eheu! minimè; vobis adhæreo; vna mihi & vobis causa est: vnicum rogo per veram sapientiam Jesum Christum, per honorem, per volumina, per artes, per omnem scientiam vestram, ut antequam apud Deum instetis pro theorica, operam nauetis sedulam praxi, timori & amoris Dei, sacrosanctorum mandatorum eius exercitio. Studete, laborate, desudate, asgetore, vigilate inuestigandis scientijs, fiat ita; sit tamen initium, & abecedarium timor Domini. Dicite crebriò; geminate: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: ut sancta rusticitas vos non compellat doctos nebulones, doctam malitiam: ut non dicamini studuisse præposterè.* Nunquam vobis excidat salubre consilium deuoti, mellifluique Doctoris S. Bernardi,

Serm. 36. in Cantica: *Est quod in se est omnis scientia bona, quæ tamen veritate subnixæ sit. Sed tu, qui cum timore & tremore tuam ipsius salutem operari pro temporis breuitate festinas, ea scire prius, ampliusque curato, quæ senseris viciniore salutis.*

Ibidem: *Id ardentius quod vehementius ad amorem; id prius, quod maturius ad salutem, discamus; studeamus, non ut sciamus solum, & gloriemur de nostra*

R

scien-

Ouid. 4.
trist.

Psal. 118.

scientia; pudenda curiositas ista: studijs operamur, non ut iciamur & videamur, stulta foret litteris incumbamus, non ut venum exportemus; quod esset quæstus sordidus; in scientijs operamur ut ædificemus & nos, & proximum; id est, inquit S. Bernardus in cantica. Ea est portio que contingit; id contingens nostrum; istud est rephasi Christiani, Doctoris Evangelici est. In canticis dixerimus; *Da mihi portionem substantiæ quæ contingit.* Ite in pace.

CONCIO DECIMA.

Vulgata. 2. 12. *Et diuisit illis substantiam.*

Græca. 2. 12. *Καὶ διέδωκεν αὐτοῖς τὸν βίον.*

Syriaca. 2. 12. *Diuisit itaque eis possessionem suam.*

ARGUMENTVM.

1. *Quæsi. sus è agitur, An hoc vel illud dicitur tere liceat? 2. An bona temporalia postulari possunt. Num consultum parentibus distribuere suas libris ante mortem?*

1. **S**atis otij per nos nactus est senex prodigijs mature consulere super impudenti postulant filij, an cõcessurus, an verò denegaturus sit per dies obseruemus seduld vt se habebit; spectemus tam munificentiam, potius prodigalitatẽ, diuisio animo prompto & alacri omnes suas facultates ipsarũ dimidiũ ei tribuentis. Inquiramus, an bene feramus discursum vtilem parentibus super materiarũ indulgentia, & supina negligẽtia in instructione posterorũ. Dein, excutiamus quid denotet illa portio substantiæ; an benè Deus hominem creatorum, pro substantia assignando liberum arbitrium

Propositio dicendorum in posterũ.

potens malum vel bonum operari, nemine cogente?
An Prælatos Ecclesiasticos, & Principes Catholicos
concedere hæreticis libertatem (quam vocant) tam au-
uidè ab ipsis expetitam, & consultum?

Alit sentio scrupulum, qui ad instar lapilli in cal-
ceis viatoris, iter mihi abrumpit, nec in eum terminũ
progredi sinit, nimirum; dubitari potest super articu-
lo superiori, *Da mihi portionem substantiæ qua me con-
tingit*; quem etiam de opibus expoluimus. An liceat
petere à Deo absolutè opes temporales, aut aliud quid
simile? Qua educta glærea, aut trica, itineris reliquum
percuttemus facile. Quia verò scrutari opera Dei ar-
duum; prout decreui humiliter, quærendo, an Deus
benè nos libero arbitrio donet; atque mollis, delica-
ta, molesta est hoc seculo, materia libertatis, quam to-
tis voris expetunt hæretici, imploremus præsidium &
opem sancti Spiritus per intercessionem sacratissimæ
Virginis Mariæ.

AVE MARIA.

An liceat à Deo quaerere quæ dicimus bona tem-
poralia vt resoluamus, Auditores, haud abs te fuerit
paullò altius scandere, ad thæsem vsque & quæstio-
nem generalem, quæ talis est: An à Deo postulare de-
terminando, denominando istud vel illud in parti-
culari, sic licitum? Hoc ipsum dubium adfert etiã do-
ctissimus S. Thomas Aquinas. Videtur autem prima
fronte quod non, ratione ignorantia & cæcitatibus quæ
in nobis est magnæ, per quam fit frequenter vt igno-
temus quid nobis sit utile.

*D Thomæ
2.2 q. 83.
art. 5. Vñ
de eundè
l. 4. dist.*

Plato lib. 6. qui est Alcibiades 2. vel de voto. Magnum
illud oraculum terrenum sapientiæ humanæ Socra-
tes, quodã libro Philosophi Platonis, desudat vt per-
suadeat suo Alcibiadi vota & preces facturo, nihil di-
stinctè & expressè à Deo petendũ, sed solum in genere
inuocandum, vt prospera tribuat. Rationè assignat So-
crates, quod ignoremus quidnã bonũ sit, & quod quis
frequenter seipsum fallens magna petit mala credens bo-
na se petere. Legistis etiã ex S. Paulo, Rom. 8. *Nam quia
volumus sicut oportet nescimus.* Quare idè Socrates mire
extollit prudentiã Poetæ cuiusdã, qui cũ amicos cer-
neret

*15. q. 4. q. 4.
4. Et o-
pusc. 3.
cap. 14. q. 1.*

neret imprudenter sibi petere noxia, rati ut
 vtilia, oravit ex persona omnium hoc modo: *Impet
 optima quidem nobis & vouentibus & non vouentibus
 mala aut poscentibus quoque abesse iube.* Perpulchri
 ces Ethnici & Poeta subdantis sese prouidentem
 prudentiam diuinam. Recte, ait Socrates, & caeteri
 Poeta mihi videtur; orans tamen pro consulenti
 prudentibus. Celebrat quoque Socrates ibidem
 daemones, qui aut hunc Poetam imitati, aut
 ipsos perspicaces eandem tenent methodum
 tum publicis tum priuatis, rogantes solum
 sibi caelitus mitti bona & honesta *Orant Deos
 cum bonis sibi tribuere, nec plura illos precari quae
 ter.*

Da bona, siue petere Deos seu nulla petere,

Et procul a nobis mala quaeque petentibus auertere,

Et mala siue petere nega, seu nulla petere.

*Vide Valer. Max.
 l. 7. c. 2.*

Addit, quod rogatus Ammo idolum, cur Atheniensibus, superiores essent in bello Lacedaemonijs, cum illi excederent numero, opibus, sacrificiorum & religio-
 centia Lacedaemonios; respondit solum, sumptuum
 clamorationem & orationem eorum sibi plus placuisse
 lenitate sacrificiorum caeterorum Graecorum.

Multi petunt noxia, rati se petere bona.

Seneca l. 2. de beneficijs c. 14 *Sunt quaedam homines impetrantibus, quae non dare sed negare beneficium volunt. Quamuis petentium. Quantum malum postularit Oedipus, Socrates, orans Deos de regno litem a filiis tentantibus, cidi videas, inquit, ambientes regna, quae a Deo tenta ipsis sunt exitio & perniciosi: ut Archelaudonum Tyrannus, quaerens delicias Imperatorum imitur ab eisdem ambiente: & hic potius paucis, rediens perijt miserè petitus ex insidijs.*

Plato in Alcibiade.

Titus Liv. Deca. 1. l. 1. Exuberat ab eiusmodi exemplis historia Romana. Quid aliud cernas autem quam Tribunos & Chiliarchas aut morti adiudicatos aut in exilium pulsos, propter magistratum affectum quasi bonum; Alios, partis insignibus victorijs cum inijs laecessitos, tam per ciues quam gregarios; vult

expetant magis privatam domi duxisse vitam, quam honoribus & magistratu vsos.

An forte id ipsum intendunt Poetæ, dum referunt vota imprudentis Phærontis, obsecrantis parentem Phœbum in perniciem suam, rati tamen multam gratiam, sibi licere tenere clauum, & regere temonem curtus paterni? Non referam coram vobis, qui huiusmodi Mythiologias ad vnguem tenetis. *Est datum Eccl. 20. quod non est utile.*

3. Reg 19. Probat Regum historia, narrans Zamri caso Helam Rege Israel regnum vsurpasse, ast septem regnasse diebus. vt enim in prælio se ab hostibus vndique septum vidit; urbem quoque ab hostibus captam, regiam ingressus spontaneo igne se suosque absumpsit. Ambijisse & quæsijsse regnum ceu rem optimam, nonne ipsi exitio fuit?

Mat. 20. Meministis quæ Christus diceret cognatis geminis ambientibus sedes collaterales in regno eius, interuentu matris insipientis, *Nescitis quid petatis?* Notate sedulo illud, *Nescitis*; sit enim plerumq; vt nesciamus quid petamus. Quædam preces nostræ non tam preces sunt quam imprecationes, execrationes, & quod Græci dicunt ἀπαί, Latini *Diræ*, versus pessimis votis, iniurijs ducentibus in desperatione, desiderijs malorum; quales fuerunt Archylochi in Lycambem focerum; & Ouidij in Ibin. Etenim crebro arbitrati nos petere precationibus nostris bona, cupimus perniciosissima. *Nescimus quid oremus sicut oportet. Nescitis quid petatis.* Ac de quodam dicitur: *Oratio eius fuit in peccatum.*

S. Paulus tertio rogans Dominum tolli sibi Angelum Sathanæ stimulum carnis, quo sine intermissione colaphizabatur, sciebat quid peteret? An perniciem sibi forte quærebat, quis nouit? An liberatus in arrogantiam & tumorem non incidisset? vt enim in humilitate staret, datus erat illi stimulus ille quasi fulcrum. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mea angelus Sathana qui me colaphizat.*

Ouid. l. 1.
Metam.

Eccl. 20.

Rom. 8.
Matt. 20.
Psal. 108.

1. Cor. 12.

1. Regum 8. Non videtur vobis Israelitica genuens humanum Imperium sub Samuele, & filio ludicibus, sed cupiens experiri pondus sceptri regis deoque petens à Samuele, *Constitu nobis Regem* dicit nos sicut & uniuersæ habent nationes, statuerunt constituisse postulationem; maximè cum Deus vice Regum tyrannides proposuisset, *Clamabit illa à facie Regis vestri*, id est, propter iniurias quæ afficiet vos Rex vester, quem elegistis vobis, *Et nunc dicit vos Dominus in die illa, quia perisistis vobis regem?*

Æsopus apologo 19 pag 103. editionis Plantæ quæ plerumque proueniunt ex insulis nostris relationibus scitè depinxit doctus iuxta ac faceret *Æsopus, qui miscuit vile dulci*, scribens, ranarum pulum, liberum, & neminis parentem imperio. Iouem sibi denominari Regem; initio risisse; tandem importunis precibus victum concessisse; peris demississe trabem ingentis molis, quæ posito lapsa flauium concussit vsque ad ima: tanas trepidasse, Regem nouum summo applausu notificè salutasse; paulatim propius accessisse, & omni pulso metu, salis se sus deq; hinc illinc Regem iasensibile & immotum risisse: demum non tali Rege denuò instituisse apud Iouem pro bellis magnanimi: Iouem eis assignasse ciconiam: strenuum nouum Regem incessu graui & obambulasse loca palustria, quot obuias habundè deligurijsse ranas; tanas deposuisse querelam, & num deponere rauca sua coaxatione, aut frustra enim iugum subire Tyranni, quæ reuerentiam clementis & humani Regis, petito strepitu feroci. *Fabulæ sunt, inquietis, quis dubitet? Sed dentem dicere verum quis vetat?* Ludens & iocans videtur doctus seruus Æsopus pulchè monere quam perniciosum sit à DEO quid petere illud?

Quid. l. II. Metam Ingeniosus ille Vates in fœtibus cellancis antiquitatum mysticarum, narra-

Horat. in arte.

dam Phrygiorum Tyrannum, supplicasse Apollinem, cui iura hospitalitatis comiter exhibuerat, ut quicquid attingeret (o avarum & famelicum auri animum!) ilico in aurum mutaretur;

ait, effice quicquid

Corpore contigero fulvum vertatur in aurum.

ac postulatis potiturum, si virentem contingeret arundinem ocus in aurum conuertam; si lapidem à terra atolleret, saxum quoque palluit auro. si glebam calcaret, auri massa fiebat; si spicas ad messem albicantes manibus premeret, auro splendebant; si malum carperet, autem erat; si manus ablueret, aurum fiebat lymphæ, si stercata mensa panem, gallinaginem, perdicem contrectaret, patris, gallinaginis, perdis aurum optimum erant; merum in ore, ad instar riuuli aurei bullientis erat; adeo ut tandem percipiens nulla re posse expleri famem, & restinguere sitim, cupierit ineptæ petitioni renuntiare, & horrere cepit, quod ardentem & auidè postularat. *Effugere cepit opes, & qua modo vauerat, odit.* Acce ingentium, quodcumque illud fuerit ante Ovidium hac narratione non instruit nos nihil à Deo petendum in specie, quod nesciamus quid petamus?

Non recensēbo ut decrepiram anum pæniterit orasse Deum tolli è medio Tyrannos, dum videret postmodum successorum tyrannidem exerescere in atrocitatem; ut iure diceret: *Pater tuus cecidit nos virgis, tu autem cadis nos scorpionibus.*

Atat, non videtis ut magnus ille fidei protector Ferdinandus Dux Albanensis desideretur nunc, & forte ab ijs, qui Deum rogant tolli sibi & dixerunt; *Nolumus hunc regnare super nos?*

Ego verò arbitri plurimos rogare Deum, quomodo ægri medicos, ut sibi propinent merum generosum, cum potius habeant opus vnda & cremore hordei; ut præbeant alium prouocantes; quibus restringentes potiones sunt necessariae. Perit ab Hippocrate, à Galeo, à petitis medicis tale quid sibi pot-

R 4 rigi,

*Videl 9:
Mythol.
N. Comit-
tu c. 15. in
fine.*

*De Dia-
nyf. &
Syracusa-
na decre-
pita nar-
rat Epi-
char.
3. Reg. 12.*

rigi, docentes cum sue Mineruam; volentes in-
peritos artis, quam ipsi ignorant.

Cumque tanta sit ignorantia nostra ut nesciamus
quid nobis sit bonum & proficuum; rursus Deum
bene nouerit; non videtur prima fronte indecentum
illud hoc aut istud à Deo determinatè?

Seneca lib. 2. de benefic. cap. 14. *Exorantium
petentium rogantium seua bonitas est.*

Deinde, præter hanc primam rationem, vortem
re speciali non videtur impudenter vertere & hanc
velle Dei voluntatem ad nostram; Deo leges dantem
è contra, sit cogenda voluntas nostra, ut ipsius
tur, prout exemplo suo nos docuit Christus in
agonia factus, *Verumtamen non sicut ego volo, sed
tu?* Et monuit sic orare Patrem *Fiat voluntas tua
minimis versus Dauidici; Diabolus stet à dextris eius
oratio eius fiat in peccatum?* Nunquid Diabolica
tio, nec peccato vacua foret? *Equumne ut
Deus. Quid tibi vis faciam?* An non potius, ut dicitur
Domine, quid me vis facere? Si discusseritis ista
vos ipsos, non concludetis idè nihil distinctè
petendum, sed cuncta in genere, quæ animis
bona sunt nobis, quod à suo Alcibiade volebat
crates? Ita statuetis in animis vestris, hanc
bito.

Valer. l. 7. c. 2. *Desine igitur futuris malorum
causis quasi felicissimis rebus inhiare, teq; totum
arbitrio permitte. Quia qui tribuere bona ex facili
etiam eligere aptissima possunt.*

Porrò, nec omninò malè, nec prorsus bene
Socrates. Notabitur itaque mecum triplicis generis
res. Primi sunt penitus malæ, ut vitia, peccata, &
stata vindictæ, homicidia, adulteria &c. Secundi
ra bonæ, quibus perperâ uti non datur, & quæ
uentus semper est bonus, ut est beatitudo æterna;
sunt media ad eam faciendâ, gratia gratû faciens,
dicunt, virtutes, quibus nemo malè uti potest. *Nulla
nulla ei, in quo sit, exitium affert; ut animus iusta
tudine peccatorum suorum mærens, mens casta,*

*Arist. l. 3.
de Repub.
c. 7.*

propositum; alia similia honesta, & ad salutem necessaria, quicquid nobis præceptum est habere; in super, quicquid continetur ambitu orationis dominicæ: *Miranda nimirum dona, dignaq; que tribuantur à Dijs,* dicit Maximus Tyrus ser. 30. *Potissimi sunt, quæ Grecis dicuntur adiaphora nobis indifferentes;* possuntq; bene vel malè succedere; & quibus bene vel malè uti possumus; ut sunt opes, honores, regna, fœdera, sanitas, remissio tentationum, & alia talia plurima, quorum exitus bonus, malusvè esse potest.

Quantum ad penitus malas, norunt vniuersi nullatenus expetendas.

Xenophon lib 1. de Cyri pædia: *Qui optant illicita, consentaneum est hos a quæ à dijs optata non consequi, atque ab hominibus non adipisci, quæ illegitima rogant.* Plaut in Amphit. in prol. *Nam iniusta à iustis impetrari non decet: iusta autem ab iniustis petere, insipientia est.* Seneca, ep. 10. ad Lucill. in fine. *Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.*

Eas, quæ natura omninò bonæ sunt, & quarum non nisi bonus potest esse vsus; item eas quas tenemur habere, nec non quas in se claudit oratio dominica, absolute & distinctè petere licet: ita enim Sanctis vsu esse constat. Nonne canimus quotidie sine appendice & restrictione, *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Laua me ab iniquitate mea, Auerte faciem tuam à peccatis meis Cor mundum crea in me Deus.* *Ne proyicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me.* Et alibi: *Deduc me in semitam mandatorum tuorum?* Nonne ibi postulationes rerum determinatarum, absque limitatione, seu conditione vlla? Nonne petit Salomon à Deo sapientiam, sine appendicis adiectione? Audite: *Da mihi sedium tuarum assidricem sapientiam, & noli me reprobare à puris tuis.* Quare? Nisi quod istiusmodi res natura sunt salutare, nec malum fortiri possunt euentum?

Quantum ad indifferentes siue adiaphoras, non sunt absolute postulandæ: potest insinuari necessitas, & desiderium obtinendi eas, sed adiectis his aut simi-

libus cōditionibus: Si ita Deo videbitur, si ad hanc animę faciat, appeto tale connubium, opto salutem ab agitudine &c. Quis enim nouit, an ea sit Deo salutis, aut si salutaris mihi sit?

Matth. 26. *Pater mi si possibile est.* (ordinarię potestate, quā vis quicquid potes) *transfert a me istę.* Quapropter qui dixit *Orandum est ut sit mens sana in corpore sano*, ad medietatem sapuit; nam quod est perire mentem sanam; sed quod semper in corpore sano sedem figat, non omnibus idē. Quod si quis huius sinum restituere velis, addenda est hęc restrictio: si ita Deo videbitur; & si sanitas, dispositio corporis bona, non ob sit sanitati mentis. Horat. pist. ep. ad Albium: *Quid voueat dulci nutrimenta alumno, Quam sapere?*

Quod ad Socratem, & eos quos celebrat attendat a Deo postulanda nimirum bona, exprobando ea distinctē & sine conditione, optimē. Si res sit non peti adiphora, addita quam diximus, non dicit Socraticę, id est, sapienter & verē, que cū D. Thoma & alijs, ante me, & mecum, rogando enim ut diximus, aut nobis bona sunt, minus non rogamus.

Ad hoc quod dicitur non flectendam Dei voluntatem ad normam votorum nostrorū; sed potius nostrum placitū diuino substernendum, ita ad deo sequitur nihil omnino rogandum a Deo, nunc diximus modo: petendo enim salutaria, non dimisimus arbitrio diuino; qui nil aliud quā salutem optat. *vult omnes homines saluos fieri:* atque non indifferentia cum adiectione appendicis supra, nil aliud volumus, quam quod Deus vult. Mart. Tyrius ser. 30. respondet Deus: *Si bona boni capere.*

Ex his colligimus, substantiam terrenā & corporales indifferentes, bonis, ad iumenta virtutum. S. Ambrosius, *impedimenta reprobis, irritamenta iustorum,* posse postulari a Deo, dicendo: *Da mihi parua substantia, qua me cōtingit, quę me decet, quę mihi*

penit, si ð Domine, ita dignabitur summa bonitas tuas
& salutem animæ meæ conducatur; si mihi instrumento
esse qui uenit & medio, acquirendæ uitæ æternæ

D Thomas 2. 2. q. 83. art. 6. in corpore. *Ex quo non
petimus temporalia tanquam principaliter quæsitâ sed in
ordine ad aliud, eo ordine à Deo petimus ipsa ut nobis con-
cedantur secundum quod expediunt ad salutem.*

Item in conclus. eiusdem art. *Quanquam non prin-
cipaliter secundario tamen. Et quasi organicè licet orando
temporalia petere, sicut & eadem desiderare licet. Sunt
adiumenta & organa multarum virtutum opes; tolle,
quis redimat captiuos; operiat nudos; esurientes refi-
ciet; inopes uirgines (quomodo S. Nicolaus) honesto
matrimonio collocet; claustra ædificet. lis sublati, de
sine ista, haud secus ac sine equo non equitatur; sine
stamine non texitur, sine acu non consuitur, sine cibo
non editur, sine liquore non potatur. Sunt opes ad in-
star instrumentorum sexcentarum actionum virtutis.*

Aristoteles 1. Ethic. cap. 8. *Fieri non potest, ut non
facile sit, ut cui necessaria non suppetunt, is bona atque
honestâ agat. Multa etenim & per amicos, & diuiti-
as & ciuilem potentiam, quasi per instrumenta quadam
aguntur.*

Potest quærere sufficientiam, nec amplius, ad
sanitatem corporis, ad decentiam vestitus pro quali-
tate personarum, ad ciuilitatem seruandam coram ei-
s, quibus conuiuendum est.

D Aug tomo 2. epi. 121. ad Probam de orando De-
um cap. 6. circa med. *Sufficientiam uitæ non indecenter
uult, quisquis eam uult, & non amplius, quæ quidem nõ
appetit propter seipsam, sed propter salutem corporis, &
congruentem habitum personæ hominis ut non inconueni-
ens eis cum quibus uiuendum est. Ista ergo cum habentur
ut teneantur, cum non habentur, ut habeantur, oran-
dum est.*

Nonne hoc ipsum monet petere Christus hoc
articulo, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?*
Matt. 6.

Meministis Salomonem quoque à Deo rogasse, *Victimi* *Prov. 30.*

meo tribus necessaria, Deumque maximopere laudare
 eiusmodi votum? Non vereamini supplicare & pro
 bona temporalia à Deo, supposita restrictione peti-
 ta; nolite timere, intrepidè & sine scrupulo Deum
 cedentes in inopia vestra, dicite: *ὁὸς μοι ἰὸ ἐν ἰσχύει*
 ἰὸς ἰὸς ἰὸς Pater, *Christe Iesu, da mihi portionem*
ria que me contingit, Quæ conducit ad sanitatem
 poris, ad decentiam conditionis, si ita tibi videri
 expedit salutem animæ meæ. *Quæso, ne vnquam*
 lute protuleritis: Adauge Domine, opes; aut
 largire, quantas hic vel iste possidet; honores pro-
 ue; fac me in seculo potentem, celebrem, admi-
 lem; aut quid simile, mera concupiscentia mala
 verò desiderio studendi hominibus pro Deo: *Quæ*
 nim ista fieret in peccatum.

D. Aug. tom. 2. epist. 121. ad Probam, cap. 12. *Quæ*
tem dicit in oratione, verbi gratia, Domine, munda
diuitias meas, aut da mihi tãtas quãtas illi vel illi
sti, aut honores meos auge, aut fac me in seculo pro-
tem atque clarentem, vel si quid huiusmodi est. Et
ait eorum habens concupiscentiam, non id attendit
ex his secundum Deum pro sit hominibus; non potest
inuenire in oratione dominica, quo possit hac vota
tare Ecce glareã, qua mihi abripiebatur propter
 quasi sublatam & comminutam; nunc expedita
 bus pergamus discutere concessionem patris, & respon-
 sum ad libellum filij prodigi; videamus an benedi-
 cuerit, vti promissimus.

3. Eia, pater, ad te reuenio: nuper obtinueras con-
 deliberandi super libello tam graui & momento
Deliberandum est diu, quod faciendum semel: non ver-
sti meate, vngues deglabrans suffixus caput, respici-
sum quod es factururus? Edisserat vnico verbo Enang-
lista propositum & consilium probitatis tuæ. Et
fit illis substantiam suam. Optimus ille, inquit S. Luce
 etsi nulla lege teneretur proprietariam hereditatem
 soluere; reconditis in thesauros, sese exuere; attamen
 ne mœrore afficiat inspicientem hunc adolecentem
 vellicantem sibi aures iugi sua infantia & flagrantem

ne, præstitit quod parentes alij plurimi abnuerent; abijt ditionibus suis Aureliano & Argentorato; diuisit illi substantiam suam; cuique quod suum erat, partem suam virilem, (vt loquuntur iurisperiti) assignans: Si- quidem secundum leges portio virilis dicitur, quando hæreditas filijs æqualiter diuiditur.

Quid. 2. de Ponto: *Gaudia Casarea mentis pro parte virili*

Sunt mea, priuati nil habet ista domus.

Ita sentiunt nonnulli Doctores præci & recentio- res.

S. Ioannes Chrysofomus tomo 2. hom. de hac re, i- nitio: *Innuere videtur datam seniori ex dimidio paterna substantia portionem.*

Chyrollog. ser. 4. de Prodigio: *Tunc cum frater iunior auri sibi substantia peteret portionem, pater amobus mox fratribus totum diuisit.*

Thomas de Trugillo in suo Thesi serm. de prodi- go: *Peccante vno, amobus diuisit, vt scirent filij quod an- te tenebat non fuisse auaritia, sed amoris.*

Diuisit illis omnia bona sua, tam quæ à maioribus hæreditario iure acceperat, quam quæ labore & indu- stria acqviserat; tam quæ ipsi ex dote vxoris accesser- ant, mobilia, & immobilia, quam quæ alio quouis iure possidebat, ceu pater æquus, æquæ diligens quos æquæ genuerat, alterum non abdicans; nulla discor- diæ inter ipsos iaciens femina, pares fecit. Quid sentitis Auditores, de sene isto; ipsi est iacta alea; sed an prudẽ- ter? *Quale sit queritur.* Sapienter quis pater hunc imi- taretur: Dicerent nonnulli æquum (si modò pruden- tes & consulti sint liberi, & parentibus supersint ne- cessaria ad victum & vestitum pro decentia conditio- nis) & consultum, vt penes liberos esset administra- tio & vsus patris bonorum, aut vt inuitentur quandoque consanguinei, aut vt excipiantur comiter exteri, & ad alia tum vtilia tum honesta. Exinde, resul- tarent tria bona, duo prolibus, tertium & optimum potentibus. Primum, incrementa capesseret amor in parentes filiorum, qui illis administrationem familiae

*Vide Scep.
Gmaxii
l. 3. de mu-
tua & co-
nili conuer-
satione.*

pede.

pederentim excutientibus, in locum suffecti ga-
rent; & amplius se teneri pro eorum incolumitate
salute, pro diuturniori vita vota persolvere arbi-
tur; ea non obstante quo minus summa rei, & heredi-
tas ad se deveniret, alioqui frequenter euenit, quod

Ouid. l. 1.
metam.

11.

Filius ante diem patrios inquiri in annos.
Deinde, consultum esset prolibus: namque non
concedentibus parentibus, non haberent necesse
mendicare tutores & actores dispensandis rebus
ceu animalia ferocia, necdum cicura; longior
rum vsu, cuncta ipsis explorata essent; imbuens
ad hoc oculo, disciplina, providentia parentis, pro-
nomie susceptio non ipsis esset noua & anxiosa,
prioribus & alacres fierent longo experimento,
funera patris; omnem hebetudinem animi & im-
tatem pellerent maturè.

Denique, parentibus accederet maxima velox
& animi tranquillitas, creptis à fluctibus sceleris,
ctatione rei domesticæ; solutis à cōcrectatione
tarum spinarū; cernentibus senectutis suæ balnea
era promptos & expeditos dispensandis feliciter
domesticis, uti & ipsi suo tempore. Hinc miris
bus extollunt nonnulli Ptolomæum filium Læ-
quōdam Tribunum sub Alexandro Rege Aegypti
uiuens & sospes, regnum Philadelpho nato cello-
dens, nihil sibi beatius accidere posse, quam Regni
nitorem esse. Similiter, mirum in modū adama-
fiam sempiternam inuicti simili Cæsaris Caroli
ti semper Augusti; Augusti signanter contemp-
perij & Regnorum, qui annos quadraginta nouos
tus, filium Philippum suffecit Regem Hispaniæ
& totius Belgij Dominum; & septem mensibus
fata, Imperium fratri concessit. Id ipsum videtur
seruasse Dauid, de quo in Paralipomeno: *Dauid
Et plenus dierum, Regem constituit Salomonem
suum super Israel.*

Ioā. Mol.
militia sa
cro ca. 74.

2. PAR. 23.

Quo si parentes nō cedāt bonis, sed ad extrema
vitæ spiritū possideant manu armata & forti,
ea ambiūt liberi, sed & insidiātur, obsidēt, obsecra-
cultates patrias, quas sibi vindicare contendunt.

suas, & aliquando sibi debitas; peroptantque parentū
 mortē. Deinde ubi fato cesserint genitores, accēptā du-
 tunt hāreditatē nō parentibus, sed morti, per quam
 inferuntur hāredes: videtur iphs parentes vixisse de
 morte porcorū (salua vestra Reuerētia dixerō) inutiles
 fuisse vt porci, a quibus nec lac, nec lana prodijt vn-
 quā; obijisse vt porci, pascēdo borellis proles, vnaqua-
 que prādam cōsequente in morte eorū. Hāc ratione
 persuasi Reges complures, sceptrā, & diademata ab-
 iecerūt suffectis ad ea filijs, vt Cosdroas Rex Persarū,
 qui Medasem filium substituit in Jaspērio; similiter
 Sennacherib, & alij plurimi, de quibus tā sacra, quam
 prophana historia. Quot Antistites sacri & Abbates,
 sibi delegerunt optiones (coadiutores vocant?) Quin-
 hūc eundū ordinē sequutus est Pater cęlestis, misso
 vnico filio suo Iesu Christo seruatōre nostro in hęc in-
 feriora cum potestatis plenitudine, in cęlo & in terra; cui
 potestatem dedit iudicandi, & absoluēdi; procedendi
 pro arbitrio aduersum impios Nunquam legistis,

*In histor.
 exaltatio
 nu. 8. Cri-
 cis.*

Matth. 18 *Data est mihi omnis potestas in cęlo & in*

terra,

Matth. 11. Luca 4 *Omnia mihi tradita sunt à Patre*

meo.

Joan. 5 *Pater non iudicat quemquam sed omne iudici-*

um dedit filio?

Optionem & cooperatorem insuper se prædicat.

Ibidem: *Pater meus vsque modo operatur, & ego o-*

peror.

Ibidem: *Sicut Pater suscitāt mortuos & viuificat; sic*

& filius quos vult viuificat.

Ad horum noimam prudenter fortē annosus parēs
 se habuit: verum audio scripturam factā seculis longē
 sonantem: aurem poseit placidam, attendam ūe.

Ecccl. 33. *Aud te me Magnati & omnes populi, & re-*

tores Ecclesia auribus percipite: Filio & mulieri fratri &

amico non des potestatem super te in vita tua, & non

dederis alij possessionem tuam; ne forte pœniteat te & de-

preceris pro illis [alius interpres; Ne pœnitentia du-

sum supplex eadem reperas] Dum adhuc superes &

aspi

aspiras, non immutabit te omnis caro. (alius locum
Non immutabis te ipsum omni carni.) Melius est
 filij tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum
 orum. Quantum oraculum ad institutum nobis
 Non percipitis populi sententiam concinere oraculo
 diuino, non esse nimirum collocandum ad
 quod manibus tenetur? Nunquid non hoc loco
 populi vox Dei? Deus siquidem & populus in hoc
 chre concurrunt.

Erasmus adag. Chiliaad. 3. centur. 9. adag. 38. Ge
 fortè huius oraculi, diuini & humani voce imbu
 David Episcopus Traiectensis, vir quæ pietate,
 doctrina & prudentia insignis, Burgundio cum
 Philippi filius, suadentibus, ut sibi opem ferret
 per Episcopum designatum, senectute gratia
 bellis constanter abnuuit. Quod veto consilium
 perplexa, pugnantibus rationibus vtrinque, his
 emulis pulcherrimis, suadentibus partitionem
 ditatis liberis ante fata, prout constat anno sum
 prodigi patre præstitisse; hinc, oraculis celeberrimis
 & tot hominum obseruatione?

Ego sane non video qui soluatur nodus, nisi
 etione insigni. Aut enim liberi sunt boni, aut
 aut mediocres, i. penitus boni, nec omnino
 Absolutè probis conuenit sententia prima, qua
 itur consultum libetis permittere dispensationem
 cultatum patriarum, vti dictum est. Omnia
 respicit sacre scripturæ oraculum. De medijs
 tiam mox nostram pronuntiabimus.

Itaque, operæ pretiū fuerit, ut parentes ante
 distributionem explorent liberorum propensum
 & indolem, & longo vsu eorum ingenia obseruent
 probos, in parentes benè affectos, aptos & capaces
 dispensationem sibi credendorum deprehendant
 (quæ supponit supra posita opinio prima) eorum
 nes bonos præfatos credatur ipsis administratione
 tis bonorum, maximè, si matrimonio iuncti, patri
 cedant domo. Id obseruandum ne peruerterent
 naturæ, inquit Albertus Magnus. Dicit Philo

Physicus, proles è corpore patrio eductas non sper-
 nendas cum portione substantia eius in generatione;
 adeoque non abfoluendos domo & cibo patrijs, ni
 facultatum eius portionem decentem obtinuerint.
 Nò expedit verò totum committere eorum arbitrio;
 nec tào eù imperio, vt annoſi & imbecilli parètes co-
 gantur penuriam pati sub vitæ terminu; sed conſultius,
 aut ius potiſſimum in eas, aut non inſimã portione re-
 ſeruent ſibi; vt ſi fortè liberorum prudentia deſineret
 raudè in veſania; & prima illa pietas, propenſioq; in
 parentes, conuerteterur in barbaram ingratitudein,
 quod fieri poteſt: poſſint liberè & rurò parètes cõfuge-
 re ad ea quę poſſident, nò interpellata ſobole: ne quo-
 que libertas effuſa & authoritas nimia inſolentiores
 efficiat. Et arbitret Dei Spiritum aliud non velle ſuo
 oraculo, niſi vt reſeruetur portu ſiti occurrenti; id eſt,
 vt parentes, ex dominis ſuãrum facultatũ, omne ius
 ſuum in eas ablegando proſus, nò fiant ſerui proliũ,
mendicũ filiorũ, aut quidã. Quis enim credat Deũ præ-
 pedire & ſuſpẽdere hæcenus nominatos effectus bo-
 nos, æqua hac, quam ad ſerimus, indulgẽtia? Aut con-
 currete ad allegata inconuenientia, quæ vt plurimũ
 eueniunt nimia tenacitate parentum? Tẽperat porrò
 Deus oraculũ ea ratione, vt parentes non inueniãtur,
in parũ nudis, quo tempore alieno magis egent auxi-
 lio. Ac vtinam ſenex noſter hocce oraculum obſerua-
 tione diligentiori attendiſſet.

*Quin. de-
 clam. 5.*

Si verò dum ſedulo explorationi liberorũ inſiſtunt,
 obſeruarint parentes ex motu ſubito, & acri, quãdam
 animi febrẽ, & diſtemperamentum affectus; amorẽ
 filialẽ non iunctum prudentiæ; ſeq; probabiliter emẽ-
 dicaturos à filijs, ac forte duram paſſuros repulſam
 (quod narrat Quintilianus contigiſſe) vnde ſibi ſup-
 peteret anſa euellendi comas, & cum Deo pariter quẽ-
 rendi:

*Iſa. 1. Filios enutriui & exaltavi, ipſi autem ſpreuerunt
 me.*
*Deut. 32. Incaſſatus eſt dilectus & recalcitrauit: incaſ-
 ſatus, impinguitus, dilatatatus. Dereliquit Deum factorem
 ſuum,*

suam, & recessit à Deo salutaris suo. tū videat, ne
tiam suā transferat, teneant, lequanturq; rigore
nis Ecclesiastici; ad extremū vīq; spiritū non
quæ possidēt, *Ne forē poeniteat, & deprecatur*
Opinionē vulgi amplectatur, nec admoueat
quod manibus premunt: non deponant ad
iusmodi nefarioū, sed *ad pedes Apostolorum*,
filiōrū, quos decet inscribi hæredes: nec, n. im-
tur Apostolos illi de quib. fertur, quod, *Dimitte*
singulis prout cuique opus erat. Nō assignarent
ti, quantum opus habet. *Melius est vi filij tui*
quā te respicere in manus filiorum tuorū. Nō
si istiusmodi liberorū incessat animū libido
di exteras regiones, excusso patriæ ferulq; iugo
re dimitti ceu scorpiones, reliquā infectaros
instructos honoratio, siue necessarijs aditer,
possint sibi honestē, prouidere vbi peruenierint
ter instituerunt.

Nō legistis Abraham ad instantiā vxoris Sar-
cisse iure domo sua filiū Ismael (quanquā ego
ctantēq; animo) derisorē molestum? Dicit enim
brai quidam; Cum faceret Abraham magnā
uiū, omnesque congratularentur q̄ Dominus
cture dedisset illi Isaac, filium ancillæ derisive
fannasse illos, idque Sarā marito indicasse
cordia motum intruxisse matrem necessarijs
tam sibi quam puero? *Surrexit Abraham*
lens panē & utrē aquæ imposuit scapula eius, trahē
puerum, & dimisit eam. Ita suaderem parenti-
gere cum liberis, quandoquidem nec possibile
bonum sit cohibere eos in domo patriæ; ne
cera trahatur, vt ait quidam. Nec est cur totius
parentis animus, si consideret consultum eue-
duos & sentes. quo gramina vberius capiāt
à terra, nec suffocentur ab illis. In simili causa
cet parentes maiorē pietatē quā Rhacocem
Mardum, qui ipse natū Cartomē ex septē natu-
re adduxit in iudiciū, accusauitq; effrontis
& insolentiarum. Rogatus autem à Rege Per-

Eccli. 33.**Actor. 4.****Eccli. 33.****Gen. 21.****Quid. 1.****Metam.****Rhaco-****nes bis****nomina-****tur apud****Alianū,****non Rha-****coces;**

Attaxerxe, supplicij nati num spectator esset futurus; quidni, ait, intrepide. Rescindente a lactucis agrestia & superflua folia, absit ut lactuca parens doleat, quin vegetior affurgit, & suavior euadit: ita, inquit, ô Rex, ubi video familiæ meæ perturbatorem, & vitæ fratrum scandalum perire, ac ne deinceps noceat, è medio tolli, illustrior ero; beatorq; euadet familia mea.

Neutiquam; non ferat molestius parens migrantē Ismael; ex quo nō conducatur Isaacis communis cohabitatio; ex quo Iacob haud benè cum Esau esse possit. Deinde persuasum habeat genitor probabiliter, ærumnis, labore, inopia ad saniores mentem rediturum; quod & in prodigo videbitur.

Ad mediocriter bonos, media vteret (dico) æquitate, non parcens necessarijs, licitis, honestis, quod mansuetudinis & comitatis illyrio inescarētur: nec admitterem ad dispensationem rerum, ne licentia nimia effunderentur magis. En iudicium meum.

Itaque, optime ex parte genitor. Errauit etenim, quod ingenium eius non explorarit, propensionem non obseruarit; an scilicet idoneus esset dispensandæ hereditati; an mitis & pius in parentem.

Quintil. declamat. *5 Ego verò tunc, dixisset, non morer liberorum, mentesq; tractauit?* Errauit, cum medicis qui constituunt Recipe priusquam explorati sint arteriæ pullum, & vrinale consuluerint; ægri constitutione omnino inquisierint: errauit, quis dubitet? Quam verò indolis optimæ nato, non debuerat omnē hereditatem concedere, se omnibus soluto, ac in *puris & nudis* relicto. Atq; ad normam nostrorū canonum, omne ius à se abdicasse transferendum in filium non debuerat; nec ei tā prolixum texere funē, quo se cæno & profundo omnium scelerū immergeret. Inconsultè fecit satis desiderijs effusis adolescentis dissoluti, & importuna instantia victus petitis annuit: asperis verbis, asperioribus flagellis excipiendus erat hereditatē subire auens superstitie parte, præter omnē rationē, & æquitatē, & possidere id in quo ius nullū instituere poterat; quis iguoret? Hinc est enim quod leges caveant

testa

*Alianus
lib. 1. var.
hist. c. ult.
de hoc
Rhacoc.*

Vi. Cause. testamentum filijs facere; furtique haberetur
sur. C. scijs, aut inuitis parentibus quicquam usurpate
Qui testā. verisimiliter præsumeretur parentibus non
facere pos. re.) Peccauit certe; nā apertis signis probetur
sin. L. Se cens pietatem & amorem in parentes debere
nū quidē Castigandus potius fuerat, & mōre ex hoc
& filius. dus, quam liber dimittendus; vnde causam huius
 posterum acriores experiendi dolores, ob res
 tosiore: aptius pecuniam applicasset emendandis
 & virgis, quibus domaret ferocem, & ad modicam
 gem reduceret. Consultius præceptorem cogitandum
 ciuienti mercede conduxisset. *Stultitia colligitur*

Prōm. 29. corde pueri, & virga disciplina fugabit eam. *Inter*
 atque correctio tribuit sapientiam. ait Salomon.

Tarent. in Plato de Legib. dial. 7. Puerum esse omni
Phor. Ari. tractabiliorem, atque omnium bestiarū & in
3 moral. mā, & petulantissimam ait; itaq; multis esse fr
Pind. Ol. ciendam. Eheu! *Quod factum est, infectum fieri*
hymno 2. ait quidam.

Verum in hac sua imprudentia, bonitatis
 cimen exhibuit parēs: quin in eius insipientia
 la deprehēditur prudentia, in eo quod simacian
 suum peruertentem domo dimiserit: anguem
 tum, scorpionem domesticum, a quo virus
 one tollere potuerat, elabi passus est, ne forte
 vniuersam inficeret familiā. Ac vtinam solus
 casset pater, nec multos sequaces, imo præcū
 beret! O Deus, quot genitores præmaritē, ne
 contingat, eiusmodi prodigis laqueum injiciat
 quo demum in crucem agantur; nummos &
 concedendo, quos non ignorant in chartas, ale
 osque sortis ludos, in cauponas, qui non dice
 naria, consumi! O genitores! vt satius foret
 tatem proli a vobis exulasse, quam ferre, vt
 licentia ducant dies liberos! Quam eis omni
 rum fomitem. aurum & argentum subministrat
 orum manibus ensē & caputrum committent
 sese ipsi perimant, quos nostis a mente alieno
 bundos! O crudelem misericordiam! & immit

mentiam! vt enim ſauitia pia datur, ſic & pietas ſæua. Meminiſtis verborum ſanctorum Patrum Hieronymi & Bernardi: Legiſtis ni faller, qui ſcripta Patrum volu- nitis; vbi agunt de pia ferocitate, & feroci pietate.

D. Hieronymus epi. ad Heliodorum: *Per calcatum prege patrem ſecis oculis ad vexillum crucis euola; vnum pietatis genus eſt hac in re eſſe crudelem, ſi ſcilicet, paren- tes reuocantes filios à via ſalutis contemnuntur.*

D. Bernardus apol. ad Guhilmum Abbatem: *Talis D. Bern. miſericordia crudelitate plena eſt, qua videlicet ita corpo- vocat ali- vi ſeruitur vt anima inguletur Non legis Chriſtum de bi Adamū immoderato hominum amore in ſeipſos diſſerentem, pernicioſè vocitaffe perditionis cauſam; ac ſi dixiſſet amorem & miſericor- de, & per- pietatem crudelem.*

Math. 16 *Qui voluerit animam ſuam ſaluam facere, nicioſè perdet eam Contemptum ſui ve: d. dicit animæ custo- crudelè. diam, ac ſi nobiſcum piam crudelitatem adſtrueret. Luca 9.*

Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternā Ioan. 12. cuſtodit eam. Parentes igitur illi nō erūt cenſendi im- mitè miſericordes, qui vt filios æternum perdant, lar- giuntur iſtis, quicquid eorum effuſa libido ſtultè ex- poſcit? Qui correptione & animaduerſione emenda- tos nolunt?

Prou. 13 *Qui parcit virga odit filium ſuum; qui autem diligit illam iſtantiè erudit. Alius Interpres, maturè diſciplinam adhibet.*

Ac grume diligeret medicus, qui cauterio, noua- culæ, pulueri neceſſarijs parceret, & aut petire, aut cicatrice deformi, aſpera obduci pateretur ſtruma vulnus, ſubtrahendo rigores illos mites & miſericor- des: vos iſti iudicate. Dum hæc animo diſcutieris, reſpire aliquātulum per vos licebit, quo actius im- petam nimiam indulgentiam quorundam paren- tum: ſiquidem ſummis viribus obſideri & expugnari digna eſt. Itc in pace.

CONCIO VNDECIMA

Vulgata. 2. 12. Et diuisit illis substantiam.

Greca. 2. 12. Καὶ διέδωκεν αὐτοῖς τὸν βίον.

Syriaca. 2. 12. Diuisit itaque eis possessionem suam.

ARGUMENTVM.

Discursus continuus super educatione & institutione liberorum, per modum secundae partis caput precedentis.

Quonia[m] nimiae indulgentiae parētum in p[ro]p[ri]e & instructionis debita[e] defectus a grauitate in p[ro]p[ri]e Respub. nunc omnis generis medicamina & titidota opponere, quaecumque reperero in a[ut]oritatis & voluminibus Christianorum, in officio Philosophorum & Oratorum Ethnicorum, tanto est animus. vos autem, obsecro, faciles praebere, deri volenti, attendite, & gerite morem. Nec cuius est medicum dare praecpta, & de constitutione grauis sapienter disponere; sed & seduli sint adstantes, lum propitium, ac super omnia, autem praebent, reat infirmo constitutionibus Physici oportet, agnus ille Hippocrates. Itaque, Auditores, aurem placidam & parete, dum pro virili contendat, gressum pracludere serpenti, rodenti, augmenta menti cancro; Extremis morbis, extrema remedia iurat.

Hippocr. aphorif.

Vi in bello defensiono aggeres comportantur, pugnacula exstruuntur pro quantitate & qualitate hostium; & vt nauigaturi mare periculosu[m] eligunt res minores, vt naues, pro iudicio & significato pestatis fluctuumq; ceruicibus suis imminentium, ad mensura[m] & proportionem atrocis mali, opus est in quo remedio. Quid vero periculosius perniciosius

corpori Reip. segnitie civiuū educandis, instruendisq; liberis? Quid nocētius, nimia indulgentia parentum? Eia, ad remedia, ad magna remedia conuolamus.

In primis aduertite, o parentes, educationem primam liberorum, liberalem, vel perditam tam altas fingere radices, vt alia nunquam euadat, quam quæ fuerit in principio; ni nos fallat sapiens Salomon; dicens;

Prou 22. *Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedat ab ea;* Aut fallitur Jeremias vates, afferens;

Cap. 13. *Si mutare potest Æthyops pellem suam, aut pardus varietates suas; & vos poteritis benefacere, cum dederitis malū;* Aut Hippodamus Pythagoræus me decipit, qui sic ait: *Fundamentum Reipub. adolescentium educatio. Haud enim vnquam vites vtilem fructum protulerint, quæ non benè sint excultæ: nec vnquam pulchri fuerint equi pullorum educatione neglecta.* Aut Plato & Seneca Philosophi penè Euangelici, nesciunt quid delitent, dum inter cætera aurea dicta sic statuunt:

Plato Dial. 4. de Repub. vel de iusto, post initium: *Apparet (o Adimanto) quale cuiusque fuerit puerilis educationis initium, talia etiam fore que sequuntur. An non simile semper simile prouocat? Cur non? Ac tãdem dicendum est in vnum aliquod summum & potens siue bonum siue malum desinere.*

Martinus Episc. Dumienfis, non Seneca, li. de moribus. *Educatio & disciplina mores faciunt, & id sapit vnusquisque quod didicit.*

Aut mirandus ille iurium dator Lycurgus stultescibat, prof: rēs in foro canes geminos vnus cõceptus, vt aiūt quidã, vel diuersorum vt voluit alij; alterum de genere molossorum custodię domus deseruentiũ; alterum venaticum; vtrumq; educatione diuersum: quorũ vnum venationi assuefecerat præter naturam; alterũ, quæ natura hæreditariè deputarat venationi, culinx addixerat. Ita imbuti, & instructi, alter ad venationẽ sibi præter naturã, ad offam alter adducitur

Educatio, prima liberorum manet semper.

in forum spectante populo: profertur panis immo-
tus hinc, hinc lepus emittitur, venaticus natura
longo vsu venationis oblitus irruit in offam, mo-
sus educatione venaticus prædam insequitur. *Plu-
tarchus*: En ciues, vt differant canes bini, qua
versa ratione enutriti, quantum præstat educatio
ficiendis studiosis, naturæ quantumuis sedula
dustria, quin valeat vsus & cõsuetudo. Arbitrari
delirasse legislatorem illum. *Plut. tom. 2. mor. in*

*Lacedamon. Erasmi. l. 1. apophth. in Lycurgo apopht. in
chimus Bellaij Orat. ad Regem super quatuor
Gallia.*

Aut sapientes illi & circumspecti Areopagitici
nium censors aberrabant, omnium instituto & re-
ribus inuigilantes, de quibus,

*Isoocrates in Areopagico: Curabant Areopagiti
omnes ciues, tum verò adolefcentes imprimis. voluerunt
nim eam ætatem turbulentiſſimū affectibus agitantem
plurimis redundare cupiditatibus. Et paulo post: *Plu-
tarchus* habant, qui liberaliter edocti, & magnitudine animi*

*Xenoph. l. 1. de Cyri
1. de Cyri
patria, pro
pe princi-
pium.
Plato in
Alcibiad.
ait,
adhiberi
4. pæda-
gogos re-
gios, vni
instruendo
primoge-
nito Re-
gis Persa-
rū ann. 14*

*Artica, inquam, grauis ille Philosophus, & strenuus
Atheniensium dux Xenophon, iniquè extolletur
ges Persarum, quæ omnem viam præcludunt
anticipatione, ne in scelera ruant; prouidendo
in annis, vt non sint improbitatis, aut flagitij
cupidi; constituendo forum (quod liberum dice-
tur) quadripartitum, infantibus, duodennalibus,
decimum quartum vsque annum; viris, decrepitis
comparebant (infit Xenophon) infantes, & vix
mo diluculo; adolefcentes ibidem excubabant
cti armis, dempris vxoratis. Ibi infantes haud
rem nauabant opem æquitati & virtuti sub præ-
bus duodecim ex conuentu senum & proborum
lectis, quam nos lectioni, & scriptioni. Ibi pale-
ta sub magisterio & disciplina duodecim
rum præceptorum, ex vniuerso cœtu viro-
nuorum assumptorum exercentur; cubando
nuda humo, tam ad vrbs custodiam, quã vt*

tiq̄ assuesciant: partim stationes habent; partim Regem
iurum venatum sequuntur (est autem venatio ger-
manum belli tyrocinium) instructi arcu , pharetra,
gladio, securi, binis spiculis, altero, quo remota, alte-
ro, quo proxima feriant; ibi discunt pati, & omnibus
ad bellum requisitis assuescunt : aut perperam despi-
ceret idem Xenophon, Respub. & ciuitates, quibus fu-
tari, rapere, in exterorum ædes vi irumpere , iniuste
cadere, machari, conspirationes in Principem machi-
nari, nefas; fas autem parentibus pro arbitrio proles
educare; iisdem prout libuerit, viuere; quasi permit-
tendo lolium, omne que gramen noxium, aut euellē-
dam, aut præsciadendum vbi radices egerit altas & in-
ualuerit; ni arbitraretur primam impressionem mo-
rum difficillimè mutari; Aut verum forte non est lo-
quutus moralis Vates, qui versum hunc omnium oro-
tūrum cecinit, Horatius lib. 1. epist.

*Quo semel est imbuta recens seruaabit odorem
Testa diu.*

Quintil. l. 1. instit. c. 1. Sapor, quo nona imbuas, du-
rat.

Aut prudens ille iuuentutis instructor Quintilia-
nus, se ipse & lectores scriptorum suorum fefellit, in-
quiens vbi supra: *Natura tenacissimi sumus eorum, qua
rudibus annis percipimus;* Et vt ait quidam;

Ars se, vbi à teneris crimen condiscitur annis; Ouid. in

Aut post ipsum somniauit D. Hieronymus, qui ad epist. He-
leram de instructione filia scribit: *Difficile eradicatur roid. Pho-
dra ad*

Experimento comprobatur vulturem & aquilam Hippoliti
eoutritos carne leporina, aut caprina, non alteri in-
hiare prædæ.

Ciconia primis diebus anguiculis & serpentibus e-
nutrita à parentibus, adulta, aliam non sectatur præ-
dam. Legito priscum Satyricum, canit namque;

Iuuenal.

Serpente ciconia pullos,

Aquinas

Nurit. Et inuenta per densa rura lacerta

Satyra 14.

Illi eadem sumptis quarant, animalia pennis.

Vultur inmento, & canibus, crucibusque relictis,

*Ad fatus properat partemq; cadaueris affert;
Hic est ergo cibus magni quoque vulturu;
Pascens is propria cum iam facit arbore natus;
Sed leporem aut capream famula Iouis, & rosa*

*In saltu venantur aues. tunc praeda cubili
Ponitur. inde autem cum se matura lenabit
Progenies stimulant e fame festinat ad illam
Quamprimum rupto pradam gestauerit omni*

Horatius libro 1. epist. ep. 2. ad Lollium: ...
ricus ex quo

*Tempore ceruinam pellem, lastravit in aula,
Militat in syluis catulus.*

*Arist. l. 3.
Ethic.
cap. 10.*

Vniuersus orbis sequutus Aristotelem clamant
*suetudo est altera natura. vel; Ad naturam proximam
dit consuetudo: vel; Consuetudo alterat naturam; ut
differens tantum quod natura semper est, consuetudo
sepe. Ast quis nesciat naturam expelli nunquam,
dum fustigatione? Vulpecula, non potest non esse
lofa: leones etiam cicures, magnanimitatem, &
stum præferunt. Naturam expellas furca, tamen
recurret; Pindarus in Olympijs, hymno 11: Nati-
genium, naturamq; indolem, nec astuta vulpes, neq;
ualidi leones mutare quiverint.*

*Horat. in
epist.*

Idem ibidem hymno 13. *Difficile est occultare nos
uos mores.*

Si igitur mutari nequit natura, & consuetudo; ad
aduertitis, quo modo liberos educabitis, ad eandem
eorum naturam flectetis; eisdemq; permanfuros
per? Si à rudibus annis virtuti assuefiant, ita virtus
induent naturam, vt exinde inepti fiant ad malum.
ad malum eorum componantur ingenia, eorum me-
tibus æternū exulat virtus, & ineptos efficitis ad
quoduis O naturam! O consuetudinem! Scant
res rectæ, si rectas direxerit olitor: curuæ & sinuolæ
tales tenellæ inualuerint & creuerint. Candidæ alba
sterniuis lanæ natiuum colorem recipiant quod
aliquando peregrino imbutæ & tinctæ colore? vt
mus pannorum industriè & debitè tinctorum col-

manet, vt nullatenus ad candorem pristinum reducatur, quantumvis smigmati aut salispetrini admoueas; & vt ait vates, *Si multiplicaueris tibi herbam Borith, & fullones omnes adhibeas*: ita animus benè tinctus, apprimè imbutus virtute, nunquam deperdet ingenuitatem & splendorem primæ tincturæ virtutis; neque si admoueas voluptates, septicæ magis aluminæ, calce, smigmate; neque timorem; neque cupiditatem, fortiorem abigendis virtutibus, omnico quod colores educere potest. aut decipior à Plarone,

Lib. 31. qui est dialog. 4. de Repub. vel de iusto, Nestitis quod fullones quoties volunt lanas purpureo colore inficere primò quidem ex tot coloribus album eligunt; deinde non mediocri cura preparant, vt quam maximè florem suscipiant; atque ita domum colore inspergunt purpureo. Quod autem ita est tinctum, indelebile permanet, neque sola aqua dilui, neque etiam additis his purgationibus qua ad abstergendum pertinent, aboleri ille coloris potest. Et paulò post: Optima natura generis, & decenti educatione nutritis, neque colorationem eorum delere valent purgamina ista, ad diluendum vehementissima, voluptas scilicet omni saporis acrimonia, aluminisque & calcis ad expurgandum acrior: dolor item, metus, atque cupiditas omni alio purgamine ad abstergendum potentior.

Quintil l. 1. instit. cap. 1. vt sapor quo noua imbuas, durat; nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt; & hac ipsa pertinaciter inhaerent que deteriora sunt.

Lanarum nigra nullum colorem bibunt, ait quidam.

Igitur de re nostra est, inquit Aristoteles, primis annis afflicti his aut illis.

Si queratis horum causam & originem, dico de ducendam à memoria; cuius natura communis est retinere firmiter impressiones primas; quomodo as & saxum sculpturas. Omnes siquidem expectimur, sententias & versus quos sub rudimentis

Jerem. 2.

Arist. l. 2.

Esic c. 1. in fine.

1.

tis didicimus, crebrius occurrere ijs quos nobis
tius: miraculum certè memoriæ quod D. Augustinus
quodam loco demiratur.

D. Aug
i conf. 1.
cap. 8. Et
seq. multa
habet
praclara
de memo-
ria.

D. Hieronymus epist. ad Demetriadem Virg. quæ
cipit, Si summo ingenio &c. Ipsa literarum studia
melius inseruntur ingenijs: idque penitus inhaerens
sibus solet quod prius sederit in mente.

Socrates apud Platonem 2. de Repub. Quæ
atate opinionibus accipiuntur, altius inhaerere, altius
meq; eradicari consueverunt. Quorum forte gratia
da omninò est opera ut hæc fabella quas primas auidius
primè instituit ad virtutem sint.

11.
Vide Cal.
Rodin. l.
10 antiq.
lect. c. 15.
in fine.

Auicenna libro 6. Physic. dicit euenire à rebus
tranquillitate intellectus, eorum, quibus, quæ
cura rei grauis aut momētosa incumbit, securitas
mior licet memoria; quales sunt pueri patu aut
quæ rebus magni ponderis immerfi. quæ ratiocinatio
bat Aristoteles lib. de memoria cap. 11. inquietudo
in magno motu, vel propter perturbationes, vel prop-
tatem versantur, non valent memoria.

III.

Aut secundum doctissimum D. Thomam, id
eo, quod quæ maiorem efficiunt in homine memo-
renacius memoriæ inhaereant; ea sunt autem
cuncta & admiranda, qualia videntur vniuersis
primum aduentantibus, quibus talia hæc tenentur
Hinc institutiones primæ, præcepta prima potissimum
stituta ad vltimum vsque spiritum inhaerent. Quæ
è parentes, virtutibus tenellorum animos imbu-
conemini à rudibus annis.

A teneris assuescere multum est. Et Poetæ,
Mollibus assuetus loricae ferre recusat.

Nec valet difficultatis operis causatio quomodo
id præstetis; hoc loco claudicat vulgatum adage
Difficilia quæ pulchra Praclara difficilia sunt, ait
nil præclarius quam studiosis moribus imbuetur
fantes; tam facilis, quam pulchra prouincia. Quæ
quam Aristotelis volumina, per manus vestras
rint, è docti, legistis lib. 3. de anima;

Platol. 6.
de Repub.
vel de in-
sto.

Intellectus passibilis est primò tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum possibile tamen depingi. Arduum ne depingere in tabula perpolita & cerussa scitè oblita quamcumque libuerit imaginem? Ita perfacile est imprimere nouello ingeniolo quamcumque uolueris virtutem. Nunquam audistis hominem similem arbori iuuerse? Recordamini Christum de homine disserentem dixisse, omnem arborem non facientem fructum bonum excidendam, & in ignem mittendam; & non prodire à bona arbore fructum malum?

Matt. 3.

Matt. 7.

Daniel 4. Arborem quam uidisti sublimem atque robustam, cuius altitudo pertingit ad calum, & aspectus eius in omnem terram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & esca omnium in ea; subter eam habitantes bestia agri, & in ramis eius commorantes aues celi; tu es Rex qui magnificatus es. Erit ergo puer, ut tenella arbor; senex, ut rigida & indurata. Arduumne flectere ramum nouellum, quem suaue perflans Zephyrus incuruet; aut si obliquus sit, nonne facile pedamine & palo suffixum subriget? D. Hieronymus epist. ad Demetr. quæ incipit, Si summo ingenio: In cunctis natura rebus citius assuescitur omne quod tenerum est.

Seneca libro 1. de ira: Facile est teneros animos componere sed difficile excinduntur vitia, quæ nobiscum creuerunt. Si puer similis est animali lasciuienti & feroci, qualis est equulus, quando satius & facilius docebitur spumantia mandere fræna, aut iuuenis, aut senex?

Horat. tom. 1. epist. ep. 2. ad Lollium: Fingite cum tenera docilem ceruice magister ire viam, qua monstret equus.

D. Hierony. vbi supra: Optimi sunt ad instructionem morum primi quique anni: habent enim in se lentum quoddam & molle, & quod facile formari queat, aut in arbitrium voluntatis trahi. & in cunctis natura rebus citius assuescitur quod tenerum est. Nouellas adhuc & vix firma radice arbutulas dum ad omnem ductum sequuntur sunt, in quamlibet partem flecti facile est, qua natura

ple-

plerumque curuat, cito ad arbitrium tollentis curvatur. Tenua & adhuc prime etatis animalia, sunt domari solent; quanto citius à vagandi libertate ta sunt, tanto facilius vel colla iugo, vel freno suescunt. Ipsa quoque literarum studia tenera inferuntur ingenijs: idque penitus inharere sentiet, quod prius sederit in mente. Hoc idem etiam in bene viuendiratione valet, dum adhuc est etas, & animus duci facilis, exercenda boni consuetudo & iugi meditatione firmanda est. Occupandum primis rebus ingenium, & sancta conuersatione tutius inserendus est.

Juuenilis etas est vuida, leuisque figuli gleba in mnam vasis formam flexibilis rotæ gyratione.

Insuper, si vera dicit Poeta moralis, nimirum fit adolescens Cereus in vitium flecti; dicat ratio flexibiliorem ad virtutem, si ita est, quod natura nobis iecerit quædam semina virtutis, ut sententia Philosophi.

Quin si repugnat natura peccatum, ut vult & annes Damascenus l. 2. cap. 4. & 30. Peccatum est contra naturam. Item: Est auersio ab eo quod secundum naturam, ad id quod est præter naturam.

Aristoteles lib. 2. Ethic. ad Eudemum: Voluntarium quidem naturam boni est, præter naturam mali: & vult natura quidem bonum, præter naturam, & ex mentis quadam euerfione malum;

Si secundum naturam est, quod secundum naturam, id est, si naturalis est virtus (prout adstruit doctrina omnium Stoicorum, sequentium fundamentum Zenonis, authoris primarij istius sectæ) aut si ita viuere secundum aliquos, nihil aliud est quam naturam conuenienter, quid facilius parentibus quam nimis puerorum educere peccata, ceu arbutus in uestres, ibidem succrescentes quasi contra naturam. Aut quid minus arduum quam, non dicam serere, & plantare, sed irrigare & fouere virtutem naturam & plantatam? O virtus! ut facilis, ex quo naturalis

Diogenes Laertius in vita Zenonis; Primum

Secundū
virtutem
viuere,
quid.

Cicero l. 3.
Offic. in it.
Horat l. 1.
ep. 10 ad
Fuscum.
Viuet
natura si
eōueniē-
ter oportet.

in libro de natura hominis, finem ait consentaneè secundum naturam vivere, id autem est secundum virtutem vivere, ad eam quippe natura nos ducit. Similiter & Cleantes in libro de voluptate.

Epictetus conditione seruus & quidem pro pauperior, corpore etiam mancus, tamen nobilissimus Philolophus inter Stoicos (cuius lucernam fictilem ter mille drachmis emptam à quodam sui temporis scribit Lucianus in dialogo ad eruditos, & multos coementem libros) Enchiridij p. i. c. 6 & 9. Et par. 2. c. 19 hanc phrasim (secundum naturam) sic acceptam habet sapientissimè.

Seneca lib. i. epist. ep. 45. Quid est quod ab homine ratio exigit? Rem facillimam, secundum naturam suam vivere; sed hanc difficilem facit communis insania. Nulatenus itaque excusantur parentes, si omiserint quod sua interest in re tam momentosa & facili.

Verum enimvero, sit labor deprimens Herculeas cettices, aut dorsi Ipinam Atlanti inflectens, vt aiunt prouerbialiter, nec ideo somnolentos aut desidiosos esse deceret. Quod enim gaudium, quæ voluptas honestior & amplior accidat parentibus, quam ex liberis mortigeris? Quod maius tormentum, quam effusos & dissolutos videre?

Macrobius Aurelius lib. i. Saturnal. ad Eustachium filium, initio sic ait: Multas variasque res in hac vita nobis natura conciliauit: sed nulla nos magis quam eorum qui de nobis essent procreati, charitate deuinxit, eamque nostram educandis atque erudiendis curam esse voluit, vt parentes neque si id quod cuperent ex sententia cederet tantum vlla alia ex re voluptatis, neque si contra eueniret, tantum maroris capere possint. Nunquam legistis Prou. 10. Filius sapiens latificat patrem filius vero stultus mestitia est matri sue?

Prou. 23. Exultat gaudio pater iusti, qui sapientem genuit: latabitur in eo.

Quanto Oceano gaudij demergitur genitor, aduertens in charis pignoribus cumulum virtutum? Quando audit de hac vel illa sua prole, quod quædam

Virtus homini naturalis.

Gloria parentum liberalis educatio proles.

Lucæ. 11. dam mulier perceptis sermonibus Jesu Chrifti
gens de turba, dixit: *Beatus venter qui te portauit,*
ubera que suxisti; & gremium in quo requie-
scisti?

Virgilius 1. Æncid. Vox Æneæ ad Didonem
tam læsa tulerunt

Terent. in Andria. act. 1. *Secula? qui tanti talem genuere parentem?*
Gaudebam, ait senex quidam, qui gnatum h-
tali ingenio præditum. Pictor aut sculpsit vultum
quam tantam hausit voluptatem expleto
canone: nunquã Pygmalion maius sensit gaudium
eburneo simulachro quod sculpserat, tamen
legatur;

Ouid. 1. 10. Metæ. *arte sua miratur & haurit*
Pectore Pygmalium simulati corporis ignem
Oscula dat, reddique putat, loquiturque

Nunquam agricolæ plus accessit lætitiæ et
messe quam spondent agri multo labore & studio
exculsi, quam capiant parentes voluptatis ex
nibus sui viuis, omni perfectione absolutis, et
probè & liberaliter educatis, honoribus aut
messe vberi debita virtuti.

Si naturaliter cupimus gloriæ & splendori
rum aut sanguine propinquorum, aut affinitate
etorum communicare, & quantum datur con-
norem facimus nostrum: hinc posteri gloriæ
iactitant passim heroica gesta maiorum, vt non
post messem gloriæ legant spicas: quis potius
communicet gloriæ studiosorum liberorum,
parentes; quomodo bonorum effectuum decore
iam refertur in causas? Si amicorum honor am-
nibus communis est, prout & cætera bona, si
Magistratum, Triumuiratum, Consularum, Dic-
ram, Regnum, Imperium assumpto, non videtur
genitor eius semi. Consul, semi. Dictator, semi.
semi. Cæsar? Genitor, inquam, qui præter ortum
iam strauit viam nato ad omnia ista? Quam
labatur gaudijs Bethsabæe ex suo Salomone
admirationi & honori habito, etiam Regiæ

que ab extremis terræ finibus venit ierosolymam ve-
neratura, & admiratura per otium sapientiam prodi-
gio similem Regis? Quantam putatis accessisse læti-
tiam Jacob, dum videret filium suum præfidere & do-
minari in vniuersa terra Ægypti; Regem regnumque
flectere in sententiam suam, amplius Regem, quam
ipsum Regem? Inquit textus: *Nuntiauerunt iacob filij*
dicentes: ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in om-
ni terra Ægypti. Quo audito iacob, quasi de graui somno
euigilans, tamen non credebat eis. Et post: Renixit spiritus
eius. At vbi dominantem vidit, meministis quid dixit?
tam lætus moriar.

3 Reg 10.
2. Para. 9.

Gen. 41.

Gen 46.

Tanta est voluptas, tam exstatica & absorbens læti-
tia parentum, ex promotione liberaliter educatorum
filiõ, vt meminerim à me visos lachrymas fundere,
alios exspirasse præ gaudio audierim, aut potius sua-
uiter sopitos. Abs re fuerit narrare expertum Chilo-
nem Lacedæmonem, cum vlnis premeret natum dia-
demate redimitum ob strenuitatem in ludis Olympi-
cis. Sempiterna memoria dignum est quod referunt
Cicero & Aulus Gellius auctores graues, de Diagora
Rhodio, qui vno eodemque die vidit tres natos suos
redimitos in lucta Olympica. Amplexantibus his
charum parentem, batiã labris eius infigentibus, cer-
tatum sarta ceruici ipsius imponentibus, populo con-
gratulate vniuerso, acclamante, flores vndique spar-
gente, inter amplexus charorum pignorum, cernenti-
bus cunctis, in ipso caradromo spiritum efflauit præ-
nimo gaudio, quis dubitet? O præstantem lætitiã &
inexplicabilem à liberali natorum indole manan-
tem!

l. 1. Tus.

cul. l. 3.

noct. Att.

cap. 15.

Videtur quoque Deus delectari probitate vitæ ex-
emplaris famulorum suorum, qui quasi faces splen-
dent virtute in orbe; ideoque hortatur & monet san-
ctè pieque viuere. *Sic luceat lux vestra coram homini-*
bus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem
vestrum qui in caelis est.

Matt. 5.

Rursus, quod grauius tormentum, quæ ignominio-
sior funa, quæ tota molestior parentibus, quàm à san-
gui-

T gui-

Dolor parentū ex mala educatione liberorū.

guine, carne, ossibus, pignoribus suis sequebatur contumelias; ab immani truculētia prolium dēbrō leones, tygrides, lupi, & si quod datur auro rocius? Euenit nonnunquam. Ezechiel. 19. *Mala leana.* Virg. 4. *Æneid.*

*Nec tibi Diua parens generis, nec Dardanus mater
Perfide, sed duris genuit te cantibus horrent
Caucasus, Hircanāq; ad morunt vbera Tygri.*

Quantus mœror, maiorum claritatem splendorem, gloriam obnubilari, oblitetari, quine scelerum posterorum? Celsitudinem patris deprimi ignominiosē, pusillitate & abiectione natorum? Optimam famam prædecessorum, qui atrose ignominie prolium?

Cic. Resp. in Sallust. *Tu tuis vita, quam tuipisti, magnus offudisti tenebras.*

Quantæ angustia parentum animos occupat quando nunquam de Rep. malē meritis expulserim, quod facem fatalem genuerint patris, talem fouerint pestem? *Nam quod familia dicitur parentibus, ait Macropedius. Quanta afflicta*

Att. 1. sc. x. Afoti.

dolor fuisse genitori Sallustij, obscuri dicantur bilis Romani, si superuixisset, Cicerone pro cons. publicē declamante? *Nunc ad te reuertar Sallustremq; tuum præteream, qui si nunquam in uita cauisset, tamen maiorem iniuriam Respub. faceret tui, quam quod te talem filium genuit, neque tu pueritia peccasti, exequar, ne parentem tuum accusetur, qui eo tempore summā tui potestatem habuit.*

O ut verē scriptura sacra! *Filius stultus reprobam matris sua. Item: Puer qui dimittet voluntarij suadet matrem suam.* Quot numero parentes inuicem sibi vendicent illud Dei, ex Genesi cap. 4. *Deus quod multa malitia hominum esset in terra, cōta cogitatio cordis intenta esset ad malum, omnia pœnituit eum quod hominem fecisset in terra.* Propter uideri potest perditis moribus adolescēs, aut & pars mali patris, aut pessimæ matris; ac facit

Gellius.

bitur, Mali corui, malum ouum: aut parentes non

se mentem bonam, nec sedulo euulsiſſe lolium ma-
 litar, cum primum pullularet. Non legiſtis aliquado
 matrem cuiusmodi mœrore conſectam? In chronicis
 Athenienſium legitur Abrotano, i. ſiue Euterpe ſe-
 cundum alios 2. mœrore, impatientia, furore conce-
 pro ex perditiffimis moribus Themiftochis filij ſui,
 laqueo ſibi vitam præcipuiſſe. Miſera parens! Inſolen-
 tia nati vitam ademit ei, a qua vitam acceperat. Ille
 dem dolor accidere poteſt parentibus, tam maxime ſi
 ſua ſeguitæ & incuria ſobolis indole peruerſa ſit. Nô
 meminiſtis, ô in litteris verſati, eo ipſo die, quo matrê
 caſſioxi Nero, oratorem in ſenatu declinaſſe; iure
 interſicienda erat Agrippina, qua tale portentum peperit
 in populo Romano: ſi Felix certe mater, cui non fuit ſa-
 tus ab vteri ſui pignore interſici, ni etiam in eam redû-
 daſſet culpa tantæ truculentia. Non legiſtis aliquan-
 do magnam illam Marcum Aurelium, tam Philoſo-
 phum quam Imperatorem (ac, vtinam Chriſtianum)
 in agone & extremo vitæ ſpiritu poſitum mœuiſſe mi-
 ram in modum ac arbitrate Panurio, qui ipſi à ſecre-
 tis fuerat, dolere vitæ huius iacturam, reſpondiſſe, de-
 decere Caſarem, qui pridem mortis, contemptum do-
 cuerat, timere aut plangere mortem; ſed omnem do-
 loris cauſam à peſſima nati indole ortum ducere; do-
 lereque Imperium Romanum deuoluï ad Commodum
 filium, aut Reipub. incommodum. Hæc & ſimilia nô
 efficiunt in vobis, ô Auditores, quod in multis probis
 valuerunt; vt poſt rationes vobis exempla proferam,
 quò in meam ſententiam vos pertraham?

Gen. 4. An putatis Adam & Euam non inſtituiſſe li-
 beraliter iuſtum Abel, ſacrificium Deo gratiſſimum,
 generoſum Herculem, proſtigandæ primæ Hydræ he-
 reſis, aſſurgenti ex ſædo pectore fratris; ir agnanimè
 martyrem, extemplo vitam fundentem cæde fraterna
 pro deſenſione fidei & veritatis puræ, catholicæ que?

Dubitandumne Noe noui æui iuſtiſſimum inſtrux-
 iſſe tres ſuos filios & eos matrimonio iunctas rã antè
 diluuii, quo non perierunt cū cæteris inuoluti, quam
 tẽpore diluuij per otium in arca, quã poſt, dẽpto Chara

1.
 Pluta 10.
 1. vii in
 Themiff.
 2.
 Val. l. 6.
 c. 9.

1.
 Exemplo
 in genus
 Ionathas
 Interpres
 Chaldeus
 ita ſcribit.

serm. 7.

Subsannator; antequam bene edocia, patri
pulsio, ob rationes supra positas?

Quis arbitretur Abrahamum optimum
liberis pedagogum, quandoquidem deo
strucebat Deus; Scio quod precepturus sit Abraham
suis, & domui sua post se, ut custodiant viam Domini
faciant iudicium & iustitiam? Aut prestitit, aut
iactabat se scire quod nesciebat; quod crederet
Gen. 18.

Gen. 25. Non legistis, quod Iacob habitaret
in bernaculis? Hunc locum exponunt secundu
nonnulli hoc modo: Habebat Iacob in se
ber & Melchisedech, in quibus tyrocinium
cultus & rituum diuinorum. Nonne sumptibus
Isaac inibi sustentabatur, & instruebatur
rijs operosis, & otio laborioso, ne muneri suo
i. Paral. 18. Non recordamini Salomonem
xiffe Dauidem ad instructionem eius? Tu
mon fili mi, Scito Deum patris tui, & serui ei
esto & animo voluntario. Omnia enim corda
Dominus, & uniuersas mentium cogitationes
quasi serus eum, inuenies; si autem dereliqueris eum,
ciet te in aeternum. O dignam Dauidem lectioem
gis instructionem Regis dignam! O Vate dignam
dignam, prelectam Israeliticæ gentis sapientiam
dignam tali patre, tali filio! O regulam dignam
ceptore Dauidem, dignam discipulo Salomonem
gnam, quam repetant, geminent, inculcent
prolibus!

Tobia 1.
& 4.

Non legisti id ipsum prestitisse Tobiam, &
docuisse adhuc infantulum timere Deum, &
peccato procul fugere? *Filium ab infantia
Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Et cu
minibus diebus vite tue in mente habeto Deum, &
ne aliquando peccato consentias, & pratermittas
pra Domini Dei nostri.*

Daniel. 13. Nonne idem prestitit patre
sannæ, ab indicibili castitate celeberrimæ, im
eam cum lacte materno, lege Moysis? Parentes

na cum essent iusti erudierunt filiam suam secundum legem Moysis.

Non legistis S. Ioaachim, & Christianarum matronarum decus S. Annam, deuouisse templo, ac in eo iussisse instrui, benedictum & miraculosum uteri sui pignus, sacratissimam Virginem Mariam, vix ab lactam?

Non aduertitis quasi solem inter tot sydera; ingentem colossium, inter tot mediæ staturæ homines; inquam exemplum celeberrimum inter cætera, quod celsitudine & dignitate personarum hinc inde altius emicet, emicatque, dico Iosephum Iesu Christi nutritium, & castissimam eius coniugem virginem & matrem semper intemeratam, duxisse secum puerum Iesum ad diem festum, nequaquam ut induceretur ad pietatem & deuotionem, quæ in eo incrementa sumere non poterat, utique in Deum Patrem infinita, sed ut parentes lectione demonstratiua docerent liberalem educationem, quâ natis teventur.

D. Augustinus in confession. Ad cuius aures non peruenit relatione, aut ad oculos lectione, miranda sedulitas celeberrimæ Monica (speculum certè piarum matrum) quæ Augustinum suum docebat timere Deum; cernensque lectionibus se non pro votis proficere, adhibebat doctissimos, probissimosque sui æui, qui super iacto fundamento structuram promouerent, eum feruentibus lachrymis S. Ambrosio commendabat; sequebatur anxia, ut corpus umbra, terra, marique, ut curuum & sinuosum vitæ S. Augustini subrigeret.

II.

Qua Regio in terris, eius non plena laboris?

Ex Roberto Gaguino in compend. rerum Franc. in S. Ludouico, initio, & alijs. Quem latet assiduas Regine Blance, matris S. Ludouici, quinquagesimi quinti Regis Galliarum, Caroli septimi filij * secundum alios, aut Ludouici * secundum alios, quæ Ludouicum suum docuit non tam circumducere freno & domare indomitos caballos, non capes oportune solvere, quam Deum timere, genitricem sequi templa fre-

* Li. Antiquit. Parisiens. * Gaguinus in compendio.

quentantem: quæ insuper ad vberiolem instructionem
 religiosas ex ordine S. Francisci, & S. Dominici
 aiebat, pedagugio filij deputatos; quæ crebris
 habet & inculcabat hanc auream lectionem, ne
 multo optare magis natum concedere natura,
 Creatorem offendere Noui, aiebat, diademate
 vincendum hocce sacrum caput tuum, attamen
 lem congeri super ipso humum in cœmiterio, et
 stante. quam vt peccatum admiteres in Beati
 um. O Blancam! ô candidam! Quantus vobis
 Rex euasit S. Ludouicus? Quam pellucidum
 lum cunctis Princibus? Rex, sed sanctissimus
 Rex, ieiunans singulis ferijs sextis. Rex, septuaginta
 liter conuulsee. Rex, cuius manus, haud secus
 Petri, & S. Francisci, fugiebat aurum, ni forte
 nibus distribuendum. Rex, hebdomadibus ho-
 pretioso corpori & sanguini Iesu Christi con-
 tans; saltem mysticam dissectionem conseruare
 instituens, expiando sacra confessione peccata
 sacerdote. Rex, qui cum Davide dicebat: *Miserere
 surgebam ad consistendam tibi super iudicia iustitiam
 tua;* noctu ad templum per cyproportitum
 gens, interfuturus matutinis horis. Rex, qui
 nunquam abnegare voluit, etiam sub conditio-
 lum, nimirum si promissis non staret, tamen
 Soldanus ad robur & confirmationem inducitur

Robertus clarum. Rex, qui *ita vitæ sanctimoniam didicit*
Gaguinus *vt illo tempore nemo sit religiosior habitus.* O De-
ibidem. ne, quantus Rex ille! & quanta mater! Rex, qui
 adhibuit educandis & imbuendis filijs operam
 qui die factio parasceues non ferebat pedissequari
 nari floribus & gemmis, indignum dices Iesu
 famulas auro, gemmis, vnionibus, rosas, vnguentis
 fragantia fulgere, quo tempore Dei sacratissimus
 recolitur acutissimis spinis truenlenter corocari
Psal. 2. *nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram*
 Quis ignoret diligentiam multam matris S. Ed-
 di, Episcopi Cantuariensis? Veniam date Auditoribus
 hac conione præter artis præcepta historijs

ier: delector certè gustu antiquitatum piarum, verif-
 simarum; & arbitret vobis vtilissimum eas altè cape-
 te; namque, *Longum iter per præcepta, breue autem & Sen l. 1. ep.*
efficax per exempla, aiebat ex priscais quidam. Piamater 10. ad Lu-
 docebat Edmundum suum, & fratrem recitare psal-
 cillum.
 terium: mittebat litteris operam nauantibus Parisiis,
 pro mundanis & delitiolis cupediis, pro mollibus ve-
 stibus quas stultæ matres liberis mittere consueue-
 runt, ciliciola; & Edmundum eò disciplinæ adduxit,
 vt deinceps sine cilicio nunquam visus. & in quadra-
 gesima, *Loricam plumbo contextam induebat; macerâs Marull. l.*
 carnem asperitate, frigore, pondere vestium. O quam 4. cap. 10.
 proborum parentum ferax erat terra tum tempo-
 ris, vt hæc eorum sedulitas ingenuâ pariebat sobolè!

Ethnici quoque, quin ipsa bruta, nobis sunt Mer-
 curius & Dux in hoc munere instruendi proles à pri-
 mis annis. In quem etenim sic em instituit & conscri-
 ptis Cicero tres libros de Officiis viri probi? Nonne
 vt adderet quadam ad institutionem filij, præter ea
 præcepta quæ Cratipus præceptor eius Athenis da-
 bat? Quorsum composuit Macrobius Saturnalia? nõ
 ne vt Eustachium filium optimis præceptis imbueret?
Mihi institutione tua, fili, nil antiquius æstimatur. Et Lib. 1 Sa-
 paulò post: *Age, vt ego quoque tibi legerim. Roma- tural. i.*
 nis nil magis commendatum fuit, quam optima pro-
 titio.
 lis educatio.

Quintili. vel (vt volunt aliū) Cornelius Tacitus, in
 quodam dialogo de Oratorib. Messalam sic loquentē
 introducit: lam primū (apud Maiores sc.) suus cuique
 filius ex casta parente natus, non in cella empta nutritis,
 sed gremio ac sinu matris educabatur, cuius præcipua lans
 erat tueri domum, & inseruire liberis. Eligebatur autem
 aliqua maior natu propinqua, cuius probatis spectat isq; q;
 moribus omni u cuiuspiã familia soboles comitereretur, co-
 ram qua neq; dicere fas erat quod turpe dictu, neq; facere
 quod in honestum factu videretur. Ac nõ studia modo, cu-
 rasq; sed remissiones etiã lususq; puerorū sanctitate quadã
 ac verecundia temperabat. Et paulò post: *Quæ disciplina*
ac seueritas eò pertinebat, vt sincera & integra; & nullis
 pra-

prauitatis detorta uniuscuiusque toto statim p[er] arripere artes honestas. Vt sedula illa, liberalique ducatio egregios producebat Romanos! ut nunc verè viri, verè Romani, id est, studiosi, viriles, magni nimes pullulabant ab eiusmodi institutione. L. Gellius libro 9. nocturno Attic. cap. 3. Græcè & Latine refert literas Philippi ad Aristotelem. Proprietas nis obliuiscat potius quam illustri exempli Macedonum Regis; Philippi qui virtute animi & industria sua, longè lateque dilatauit Macedoniam imperium, plurimarum nationum potitus est; Philippi totius Græciae terroris, qui, tamen si vallatus erat undique rerum bellicarum, & victoriarum multitudine, claritateque facillè virtutis obliuisci poterat. In morte suo Alexandro, grates Dijs retulit, non quod tantus esset, sed quia natus ætate magni Aristotelis, & probis moribus infantuli indolem imbueret. Non omisit literas dare ad Aristotelem splendidas, & videlicet curæ quam gerebat educationis & institutionis ingenuæ nati. Quæ quia parentibus excusari esse possunt idem prestando muneri, iure optimo loco inferuntur. Philippus Aristoteli salutem dicitur. *Filium mihi genitum scito: quod quidem Dijs honoris gratiam; non proinde quia natus est, quam pro eo, quod natus est contigit temporibus vitæ tuæ. Spero enim seruum ductus, eruditusque, abs te, dignus existat & nobis, & istarum successione.*

Et nunc Reges intelligite; erudimini qui iudicaturam.

Silentio pertranseo, quod memoriam prodierit Hybernicis mulieribus, quæ olim asperissimo hyemali cœlo infantes fluuijs penè frigore constipatis inuenerunt, glaciæ fragmento corpusculum perfricatum pro linteo molli, quo dura & aspera discerent patitur.

Quidam apud Virgil. l. 9. *Aneid.*

Durum à stirpe genus, natos ad flumina primæ Deferimus, sauoq; gelu duramus & vndis.

Forisitan etiam hinc præter alia Christiani aguntur.

Non commemorabo mulieres Capuanas, quæ, vt fertur, nunquam mollia incunabula, aut delicata strata filijs sternebant; sed aut super nudam humum, aut contra faxum ad quietem capessendam componebāt, vt hinc robustiores euaderent; vtque paulatim assuescerent virtuti, quæ sanè nonnullam habet annexam asperitatem, à corruptione naturæ nostræ.

*Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilem q; aditum primum spectantibus offert.*

*Vir. in lit.
Pythagor.*

Plato de legib. ait, Hesiodum dixisse viam ad vitam planam esse, ac sine sudore peragi; Deos verò ante virtutem sudorem posuisse. Nequaquam tantum vobis suadere rigorem intendo; nec enim vllam præ se fert humanitatem seuera asperitas illa: pædagogos mites immites prolium instituo, non truces tortores.

IV.

Silcæmne, quod animalia cuncta doceant sedulam nauare operam educandis fetibus? Non cernitis omne animal prouocare paruulos ad actus & mores proprios suæ speciei? Nonne leones abducunt leunculos, vt instruant sectari prædam? Mater tua leona inter leones cubauit, in medio leunculorum enutritiui catulos suos, & eduxit vnum de leunculis suis, leo factus est, & dicitur capere prædam, ait Vates. Quis ignoret mirandam sedulitatem volucris Imperialis, volucrum Regina, dignæ referre insignia probioris Ioue; quam

*Arist. li. 6.
hist. ani
cap. 6. &
l. 9 c. 32.
& 34.
D. Bassl.
hom. 8. in
hexam.
D. Ambr.
3. hexam.
18. & de
Salo. 2.*

Plinius in historijs naturalibus ait tanta anxietate & sedulitate pueros instruere, vt huc illuc circumuolitet, quo paulatim ad volatum instruat, ea disciplina & severitate, vt si suo exemplo minimè proficere aduertat, cibaria subtrahat, donec famis acritate compulsi cogantur volare; atque si hac ratione nihil efficiat, extremo remedio, alis impetit, rostro pungit & premit, donec timidam cogat mittere desidia. Quoniam verò nedum volatu præstat, sed & acutissimo est prædita visu, intrepidè figens oculos in solis radios, conatur eò perducere pullos necdum alatos, & plumis amictos, vt lumina figant impauidi in micantem solis splendorem; non ferentem pullum percutit, directè soli opponit, nec vllum omittit laborem educandis, instruend.

Deu. 32.

disque pullis. Huius tyrocinij meminit Moyses Deuteronomio, vbi quoad aliquam proprietatem Deum assimilat huic voluci regie: *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans. Vales visu chara volucris! Visu vales, non quia pidos figis oculos in solis splendorem, non suffragum oculis humanis; non quia à celsitudine prædam conspicis in alto æquoris sinu; quam maximè præsentias pullos tuos, nisi mature iustitiam turpetitè volare, & generosè sufferre micantem tibi sphaeram, quæ orbem irradiat totum; nisi operum eorum tenella græ disciplinis imbuatur, mercedem vobis per mansuros. Chara auis, cui Deus assuetudinem in scripturis non abnuit, ut eruditam prælegis tuis lectionem! ut visus præstantia homines plurimos, qui Argi videri volunt, centoculi, non suppetunt duo, vni ex tuis in hoc casu comparat. Utinam, essetis, o parentes, *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos! utinam ut aquila essetis, eos volitans! Non solum prouocans, sed & lumen eos volitans! Exhortando, instruendo liberos bene uere, & volitando ante eos exemplis! O aquila, mal rarum! O homines ratos, id ipsum quod præstantes!**

Nunquam existei, Auditores, nec existere cupi author nouitatis exitialis: semper amplexus & ritus sum venerandam antiquitatem; cruentum ad instar Dragonis Legislatoris Atheniensis, quæ scelerata capitali damnabat sententia; cuius obijciebat Demades non atramentum sed sanguinem, horret animus; minimè; cruentum legislatum & consiliatum crudelem detestor: ast si cœperim optarem restitui æquissimum rigorem Lacemoniorum & Romanorum, qui in parentibus præcipiebant prolis crimina, tanquam causa, sine qua an temerè & iniquè? Pessum eat Respubl. necesse eueris aut perperam fundatis familijs, quæ illas ses & falera.

Plutarch tomo 2. Moral. de apophth. Lacædam.

quam legistis Ephoros (genus Magistratus Lacedaemonijs) damnasse parentem, quod iurgates natos geminos non obiurgaret potens, sed pateretur eos?

Et vos Jurisprudentes, ignoratis pulchris Romanis tanto horrore & execrationi fuisse inertes parentes, ut legem constituerint Falcidiam dictam, qua iubebatur admissi primi flagitij moneri filium; pro secundo, castigari; pro tertio, patre in exiliū pulso tolli in crucem, ac si subtractione disciplinae confors sceleris fuisset. Paganum ué saperet; hinc Romanum rigorem reticere? Non magis paganismus & infidelitas sobolem negligere? An non expresse S. Paulus?

*Petrus
Boysl.
theatro
mundi.*

1. Timoth. Si quis suorum & maxime domesticorum turam non habet fidem negavit. Et est infideli deterior.

Fenestella libro de Magistrat. Rom. cap. 17. Is erat rigor patrum Consulorum Romanorum, ut in equitem Romanum animaduertent, si quando seignius equum neglexisset, aut is sua incuria deterior fieret: ut milites opimos & delicatulos, a comatibus delibutos, & furtivos, equis in publicum addictis, pellerent castris; ob relictum in culcum agrum, aut non educta saxa multarent; an non potiori iure plectendi sunt parentes desidiosi, qui neglecta cura & disciplina libertorum eos arbitrio suo concedunt, palo ignominioso, aut exilio? Qui non repurgant sedulo à colluue morum, & propensione ingenij mala, perniciosiore animis & Reip. quam saxa agris? Si in Rectores Rerum pub. meritis deserviunt Reges, quod hæresium pullulantia pessimas stirpes non euulserint procius & suffocarint (neminem perstringo; uiuit etiamnum tragædia superiorum annorum) qui, parens tanquam summus administrator in sua familia quæ est ad instar Reipub. parua, imò cuius singula membra sunt partus mundus (noctis in litteris versati, hominem omnem dici *Microcosmum*) non daret penas Magistratui superiori, si filiorum animos probis non imbuerit moribus? Si in sua parua Reipub. dissimulat hæresium arbutulas malitiæ stirpes? Si *Microcosmos* illos suæ traditos disciplinae perperam admini-

administravit? Ita oportere fieri, aliquandoque
rum reor; atque si muneris sui oblitus flet nunc
dius humanus; Deus ipse supplebit aliquando, aut
tietur filios tortores parricidas inertiae patriae.

Virgilius 1. *Aeneid.* *Si genus humanum, & memora*
temnitis arma,

At sperate Deos memores fandi atque nefandi.

1. Reg. 3 & 4. Luber referam, ut quondam Hebræorum summum sacerdotem Deus permittente terrorum allisis cervicibus miserè perire, quod non obiurgasset diuinum cultum de Tyrannorum administrantes?

2. Paral. 23. Non legistis vquam, quod Camsis ingressus esset Sennacherib domum Dei sui, filij quoque fuerant de utero eius, interfecerunt eum gladio? Iam mo Dei sui, ait textus sacer, a sylo tutissimo liberos tris omnibus. An forte, quia cum blasphemus esset impius, animis filiorum omnem impietatem succere dissimularat?

Iouianus Pontanus tomo 1. lib. de libertate cap. 9. p. 1. finem. Quem fugiat vindicta memoranda, quam rant doctissimi scriptores tam sacri quam profani repetunt crebrè Doctores deuoti & illuminati, dicitur res perditum adolescentem aliquando licitori matrum, antequam extremum subiret supplicium, contuisse tortorem matris, secundum Iouianum, aut tris secundum alios, quod e quò indulgentius res concessissent.

Aesopus apologo 82. edit. Plantini, matri cubili contigisse narrat, sed pro naso, habet aurem. *Alexander Alex. genial dierum l. 1. cap. 1. meminit.*

Ioannes Gerson p. 2. op. serm. 1. de omnibus Sanctis K. dicit fuisse filium nobilis ciuis Romani. D. Bernardinus Senensis, de Euangelio aeterno serm. 17. cap. 5. p. 1. nardinus Bustis serm. 25. 2. p. rosarij lit. 1. in fine.

Boetius lib. de Disciplina schol. cap. 2. si tamen est, de Lucretij filio narrat. Ille itaque adolescentem lupratis suis totus immersus ante vigesimum annis annu perditè concoxerat omnem hereditatem

haud secus ac prodigus noster, biniramatre, aut, ut volunt alij, patre dissimulante. Consumptis omnibus ad farram, & latrocinia cōuolat, fidem aere commutat; quid ageret aliud, ad extrema compulsus? *Durum eelum necessitas.* Hinc optime Salomon: *Ne forte egestate compulsus fueris, & perire nomen Dei mei, mendicitatem ne dederis mihi.* Demum in vincula agit flagitiosum Prætor. Ad supplicium raptus, sic roganti facultas colloquendi matri seorsim à populi tumultu; simulansque se in aurem velle dicere quædam, autem dentibus præcisam in terram exspuit, hæc exclamans, inquit Iouianus: *Sit hoc, cuius, materna educationis pretium.* *Discant igitur matres alia liberos suos bonis artibus educare. Non Prætor, inquit, sed mater mea me ducit ad suspendium.*

Similiter Agrippina effusa indulgentiæ & imprudentis voti, *Occidat dum imperet, pretium accepit, c. ton. in uiscerata uiuens à filio Nerone.*

Athenæus lib. 4. cap. 20. *Cresippus quidam usque adeo intemperans ac prodigus fuit, ut patrum etiam sepulchri in quod populæ Atheniensis mille drachmas impenderat, lapides ubi voluptatem vendiderit.*

Cernitis verissima esse quæ prædicat scriptura sacra: *De patre impiò quaruntur filij, quoniam propter illum sunt in opprobrio videtis ut verissimus semper fuerit prætorum Philosophorum canon, adstruentium hominem in hac vita cōmittere multa crimina, quæ Deus reseruat vlciscenda in altera, dempra tamè culpa remissionis instructionis liberorum, pro qua ut plurimum dant pænas in hoc seculo ab ipsismet liberis.* Infelices certè, quibus vita petit, per eos, quorum vitæ authores existant. Imò haud miserandi & misericordia digni, qui utique in eas se spontè demetserunt ærumnas, quas modico poterant effugere labore.

Verum hos mittens, quid eloquar de vobis, ô patres crudeles, non patres sed viperæ, sed Saturni Lunatici, qui voratis, perditis, absumentis nefandè liberos, non solum eorum eruditionem omittentes, habendo

bendo vos *primatiue* tantum, sed etiam *actiue*, par-
do coram eis nefaria, per quæ peruertuntur: Quo-
flendum piaculum! *Quis dabit capiti meo aquam?*
culis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte
interfectos filia populi mei? lachrymæ, quo secessit
Huc confluite fontes, amnes, maria, Oceanus, pe-
meate alueos oculorum meorum, quò pro mentis
fiam tam sanctū exitium. Soluere & erumpere
mea deductura in iudicium eadem tam horrenda
Quod parentes causa sint filios non viuere aeternam
sed miserima perire morte, hauriendo pestem de-
niciosissimum damnationis exemplum a peccatis
bus moribus parentum! O terra! O cælum! ut pe-
staret nunquam genitam sobolem, quam miseris
perire scandalo genitorum. Non dantur patres
quam plurimi, pedagogi iniquitatis, faciendo, dicitur
doque factu & visu turpia, etiam non toleranda
delicias Alexandriæ? Quia referendo quasi præter-
gesta, prisca sua flagitia?

Terentius in *Heaut. Clitipho* loquitur: *Perijit
hi, ubi adhibet plus paulo sua que narrat facinorosa*
*Apud Plautum in *Afinaria* Demetrius scæpe
fente etiam filio scortum a dit.*

Non inuenias matres insanas, docentes filias
Herodias suam) aut per præcepta, aut per exempla
te mouere pedem, ut ait *vates*; *compositio gradum*
ut clamat *Isaias*; *subminia*, subgrundaue *ic*, *ang*
germanis spuriorum latebris; *comam calamitatis*
capillos in similitudinem retium intertexere, quæ
amassorum intricant animos; pectus *strophis*
stringete, ut iunco graciliores fiant: corpus ad am-
xus inhonestos scite componere; ieiunia sibi & ad-
nentias sathanicas imponere: *deducunt cibum*, *ait*
dam; facare, & adulterinis coloribus aut pallidum
aut ruborem genis conciliare, prout liberit; *ch*
ducere, exsilire, saltate. Putatis in hac concione ad-
cuiusmodi nullas, quæ, ut ait *Comicus* *moralis*,
rentius,

Eunuch.
act. 2.
scen. 3.

Matres student scilicet filias

Demissis humeris esse, victo pectore ut graciles fient.
 Si qua est habitior paulo, pugile aut, deducitq; cibū,
 Tametsi bona est natura, reddunt curatura iunctas.
 Addeunt similes: Faxit Deus, non. Si quæ tamen
 sunt, nunquid non lenones nefandæ filiarum? venum
 exponentes filias? blandæ filiciæ? Nonne filias pro-
 ficiere incipiunt? Miseræ certè matres miserorum fi-
 liarum; quæ (ac si natura, iuventus per se, fragilitas se-
 xus, ac si procorum illecebræ & irritamenta non suf-
 ficiant ijs perdendis) soluunt, infirmant, concutiunt,
 quod fulcire & roborare debuerant. Miseræ matres,
 ignorantis simios tanto natura forti amore in fetus, ut
 post complexus, oscula, inter ludendum & iocandum
 suffocent & extinguant? Et vos, veræ simiæ, non vere-
 mini ornando eas tam bellè & comprè, comprimere,
 & perdere in hoc & in altero seculo? O cæcum amo-
 rem! O simiorum morem! *Cacium amor prolis. Seneca*
l. 1. de benef. c. 14. Ille amando me occidit.

*Claudia
 Paradisus in
 symbolis
 heroicis,
 ad illud,
 Cæcus
 amor pro-
 lis.*

Stultæ matres, non sufferetis moras perdendis &
 corrumpendis donec discretionis annos attigerint?
 Quorsum vanitate, & muliebri sollicitis luxu filiolas
 vberibus etiamnum affixas? Ad gressum ineptæ proles
 rapant post se purpurâ, articulatam formare nō di-
 dicerunt vocem, & vix quæunt risu cognoscere matrem,
 ut ait Vates; cum quid sit coccus norunt, de purpura
 indicant, pōpas & luxum appetunt, antequam sciant
 vitiosa. Ethnicis deplorata perditio, ast multò magis
 catholicis deploranda. Quid enim non appetat, quid
 non moliantur grandiores effectæ? Ea est origo luxus
 & excessus vestium; hic fons pomparum: vos, insipien-
 tes matres, hac nobis ratione textitis & ordimini om-
 nem fastum; vnde ærum pæ nostræ cunctæ & miseræ.

*Virg. Bu-
 colic.
 Eclog. 4:*

Quintil. l. 1. instit. cap. 2. *Vtinam liberorum nostrorum
 mores non ipsi perderemus. Infantiam statim delitijs sol-
 vimus: mollis illa educatio quam indulgentiam vocamus
 nervos omnes & mentis & corporis frangit: Quid non ad-
 ultus concupiscet, qui in purpuris reperit. Non dū prima ver-
 ba exprimit, iam coccum novit, iam conchylium poscit.
 Ante, palatum eorum quam os institimus. Et paulò
 post:*

post: Gaudemus si quid licentius dixerint. Verba autem
 alexandrinis quidem permitrenda delictis risu & osculati-
 pinus. Nec mirum, nos docuimus, ex nobis audierunt,
 stras amicas, nostros concubinos vident. Omne concu-
 obscenis canticis strepit, pudenda dicta spectantur. In
 his consuetudo, deinde natura discunt hac miseri, non
 quam sciunt vitia esse. Repunt adhuc pueri, cum
 re audent quæ nondum nouerunt: atque in malis
 æti cognitionem venientes, eam excutere neque-
 cuius habitudine animus flexus est. Concipiunt
 ducantur in iniquitate, non vident, non palpant,
 audiunt præter iniquitatem: hinc remulentos, de-
 leis totos conspiciunt patres; hinc matrem cupi-
 gula, libidini & quibus non studere obseruant.
 cuadant alij liberi, quibus crebra vitiorum domi-
 petunt exempla? Madebunt vino, indigestum
 lis exerent merum, ventrem cibis opplebunt
 re? Si credis, falleris. Saginabunt se patres vino,
 canino prandio contenti erunt scilicet, ait Ennius. Ma-
 famosæ sint, & in ciuitate peccatrices ad instar
 dalenæ, sexcenties thorum fœdent coniugalem
 huiusmodi disciplina & exemplis pessimis specta-
 turas filias castiores Penelope, & Lucretia pudica.
 Sapienter quidam adolescens Hispanus:

Michael
 Ver. in di-
 sisch.

Castra refert casta genetricis filia moris.
 Nescitis Aristotelem docere in Politicis, hominem
 esse animal natura imitatum: & quod idæa & si
 fuerint euidentiora & excellentiora, eò magis imi-
 tatum effici, uti adstruunt memorie magistra?
 Meministis vos quandoque legisse ð docti, quos
 loco, illustres illos Romanos, hanc imitandi propo-
 sitionem humanam sequutos, intuitu attento imagi-
 & statuarum virorum illustriam & celeberrimam
 superioris temporis, seipos excitasse & prouocasse
 virtutem, ut imitatione fieret similes ipsis? Numquid
 legistis Iulium Cæsarem mirè accensum desiderio
 trandi fortiter præclara facinora, solo aspectu illius
 inanimitæ Alexandri Magni?

D. August. tom. 5. lib. 2. de Ciuit cap 7. Aut non legi-
 tis quæ refert D. Augustinus post comædiographum *Terent in*
Terentium, nimirum, adolescentem spectantem in Eunuch.

tabula lotem paratum patrare stuprum cum Danae,
 mox passionis amore agitatum, firmiter in seipso sta-
 tuisse crimen æmulari? *Ego homuncio hoc non facerem?*

Ego verò ita feci ac lubens O imagines, vt valetis insti-
 gando hominibus vel ad malum, vel ad bonum! Quo-
 mira.

Imaginū virtus
 circa aduertite obiter, non sine causa honestas & san-
 ctas intròductas, & conseruari in templis Catholicis;
 nec immeritò lasciuas & pudendas tabulas eiectas,
 damnatas, interdicitas serid, etiam Aristotelis decre-
 to, ædibus proborum omnium, *Vide Concilium Tri-*
dentinum sess 9. sub Pio 4. in Decreto de inuocatione, ve-
neratione, Reliquijs Sanctorum & sacris imaginibus.

Arist. l. 7. de Repub. cap. 17. *Cerè spectacula etiam*
picuarum aut librorum obscenorum exterminamus.

Propert. l. 2. eleg 6. *Qua manus obscenas depinxit*
prima tabellas,

Et posuit casta turpia visa domo

illa puellarum ingenios corruptit ocellos,

Requirit atq; sua noluit esse rudes.

Si mortuis, insensibilibus simulachris tantum ro-
 bor inest, quid non efficient viuentia, quibus eò am-
 plior virtus memoriam reficendi, vt mox dicebamus,
 & ad imitationem prouocandi, quò illustriora sunt &
 excellèntiora, vt de more videmus mortaliū animos
 inceslere æmulationem Papæ, Episcopi, Cæsaris, Re-
 gis &c. potius quam plebeiorum. *Regis ad exemplum,*
totus componitur orbis, aiebat optimè Claudianus.

Propertius l. 2. eleg. 6. *Tu rapere intactas docuisti im-*
pune Sabinas,

Per te nunc Roma, quilibet audet amor,

O Romule.

Iuuenal. satura 14. *Velocius & citius nos corrumpunt*
uitorum exempla domestica, magnus cum subeunt ani-
mos auctoribus.

Parentibus, potissimis dominis liberorum, talibus-
 que ab ijs habitis, *Deus bone! quanta inest facultas*

pendendi, peruertendi, corruppendi ipsos. Adde
amor naturalis, quo in parentes feruntur, imitatio
iplos ad morum illorum æmulationem; & natura
peruersa, procliuus in malū quodāmodo propen-
lat; *vt est ingeniu hominū à natura procliu ad libid-*

Iuuenalis ibidem: *Dociles imitanda turpibus
uis omnes sumus.* Amplius, eò vehementius allucina-
tur, quò domestica, & quotidiana magis sunt ex-
quæ utique ipsis ob oculos quæ die obuertantur.

Terent in
Andria.
act. 1.

cedit, quod. *Filij paternorum scelerum simia.* Quare
miseros dixit parentes, qui sedulo non cauentur
ocellis (vt aiunt) in Deum peccare. Sapienter
vulgatum prouerbiū, ab oculo cauendum: ac optat
Satyricus pro suo mote, Iuuenalis satyr. 14. post
Maxima debetur puero reuerentia. si quis

Turpe paras, nec tu pueri contempseris aui-

Sed peccaturo obstitat tibi filius infans.

Plutarch. to. 1. Morum, tr. 6. d. coniug. p. accep-
to *senatu mouit eum, qui præsente filio osculatum
nozem.*

2. Machab. 6. Ac utinam tantus vos percelleret
mor, o parentes, patranda vera scelera coram oc-
prolium, quantus incefferat animum probi senis
quoli. 2. Machabæorū, pauor committendi simulacrum
Raptus ab apparitoribus sacrilegi Antiochi, & con-
pulsus contra legem Moyfis vt carnes suillas man-
re, vel tormenta subire, ac rogatus instanter à qua-
dam miseratione motis, super veneranda viri car-
saltē fingeret se de idolotitis manducare, vt hac
ne quali quali mortem effugeret, parete omnino
nuit; veritus ne simulati sceleris imago simios egre-
ret, id est, imitatores, & veros legis transgressores,
iuuenus natura imbecillis, obiecta imagine vitu-
bito exemplo viti omnino cani, viri inter primos
Doctores habiti, ab adulescentia virtutibus cre-
rata demum defecisse à lege Moyfis, & ad ab-
narum idololatrarum vitam transiisse, verum
traret crimen quod ipse tantum simulasset. *Non
nim atati nostra dignum est, inquit, fingere, vt mal-*

dolescentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum
transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam
simulationem, & propter modicum corruptibilis vite te-
pus decipiantur. Et paulò post: Adolescentibus fortè ex-
emplum relinquam, constantiæ & magnanimitatis, vi-
tam fundendo pro lege Dei & patria potius, quam fi-
ctione elabendo. Illustri senex, qui gloriæ satis, patriæ
parùm cum vixisset, sub finem dierum noluit fato cõ-
cedere quin gloriam pristinam nouis cumularet in-
crementis, patiendõ tormenta virili pectore & con-
stanti animo, ac vt deceat germanum legis Doctorem,
verumq; Philosophum pro concione orando, *Adoles-
centibus exemplum fortè relinquam. Quid sentitis, ô pa-
rentes, de apophtegmate eius aureo, & factõ heroico?*
En protectõ egregiam imaginem, bellum exemplat,
illustri normã parentibus ad proles.

At, si non omninõ probè & compositi ad virtutem
sunt actus nostri, saltem non negligimus hortari, mo-
nere, cogere liberos ad benè, beateque viuendum, in-
quiescis. Hem, ignatos! Non scitis vnico exemplo bo-
no vel malo plus virtutis, & energiæ inesse, quam sex-
centis orationibus, siue bonum suadentibus, seu a
malo auersantibus?

D. Aug. l. 4. de doctrina Christ. cap. 27. *Habet vt obe-
dienter audiat ur, quantacumque granditate dictionis
maius pondus vita dicentis.*

D. Bernardus serm. 59. in Cant. *Dabis voci tue vo-
cem virtutis. si quod suades, prius tibi illud concesseris per-
suasisse: validior operis quam oris vox.*

D. Chrysoft. homil. 72. ad Pop. Antioch. initio: *Ni-
hil sic in veritate viam inducit, vt conuersationis integri-
tas. Nec enim ita dictis nostris intendunt, sicut his qua à
nobis gerantur.*

Idem hom. 24. ad Antioch. *Clarior est omni tuba, per
opera demonstratio.*

Plato dial. 5. de Legibus. : *Præstans & iuniorum &
seniorum disciplina est non verborum increpatio, sed vt
qua increpando quis diseret & monendo, eadem ipse in o-
mni vita facere videatur.*

Non cernitis quod malè viuentes non valeant
grue inuehi acriter in vitia filiorum? Ignorant
num cacchiannis & ludibrio excipiendum, qui
pe atior, alterum nonnihil æstu solis perustum
re contendit? Qui claudus cum sit, loripedem
gere tentat? Cuius cum insit oculo trabs ingentis,
stucam tenuè educere ab oculo alterius festinat?
femi exanimis, sanare vult eum, qui medium
febris accessum? Non erumpet ocyus fragilitate
mana correptus à parente natus in hæc verba?
Iuuenal. satyra 14. *Unde tibi frontem, libertatemque, parum
Cum facies peiora senex?*

Matth. 7. *Hypocrita, siice primum trabem de
tuo.*

Lucæ. 4. *Medice, cura teipsum.*

Ier. 40. *Super montem excelsum ascendsu, qui
geliz as Syon. Ascen. de ru.*

Isa. 13. *Ingreddantur portas dnces.*

Exod. 32. *Fac nobis Deos qui nos præcedant*

Cicero 2. Tuscul. *Proprium stultitia est alienari
tia cernere suorum obliu. sci'*

Juuenalis: *Loripedem reclus, derideat, Æthiops
Nonne ad rem optimè assumet, quæ habet. Non
strata in Phormione Perentiana? Ad. à maligno
videtur filius homo adolescens, si habet unam amicum
uxores duas? Nihil pudet quo ore illum oburgabit?*

Juuenal. 14. satyr. *Si damnosa senem innat alia
dit, & hæres bullatus, paruoq; eadem mouit arma
Non obijciat patri, quod adolescens qui iam ob
aliquando, retorquens deprauationis suæ culpam
collum genitoris, uti narrat Seneca Philosophus
Sen. l. 2. Imperator, aiebat, ob hoc de prelio fugit, ut bene pugna
declam. 6. exercitus? Non coeret vitia, qui prouocat. Moam
riam patri imputabo. Non sub seuera sui disciplina
sub benè instituta domus lege, qua possit adolescens
mare mores, & à vitijs atatis abducere. Ac si dixerit
Imperatore mittente exercitum, & ocyus imper
glandium fugiente, quid superest, nisi ut milites
pedibusque pugnent, & turpi fuga clabantur? Sim*

ter si patrantem videro patrem hoc vel istud scelus, nonne ad simile pellicior? Si dissolutionis notor, semitam prior calcavit parens. Quodammodo ad luxuriam a patre pramissus sum; madent unguento cani, & commensator jenes nulli nimis luxuriosus, sed parum sanus videtur. Aquila prouocat ad volandum pullos suos, ita est pater, sed ille idem textus subiungit, Et super eos volitans, hortans pullos volitat desuper, iter pandit, & modum docet. Quapropter vos obsecro in nomine Iesu Christi o parentes; Ab omni specie mala abstinete vos; Item: In omnibus vos ipsos prabete exemplum bonorum operum, Sic agit, sic viuite, vt alluetat familia bene viuere; demira os sanctum vestrum & studiosum vitæ institutum. Sit cuiusbet proli vita vestra potius admirationi quã voluptati, Tua cornere facta

Assuecat, primis Et te miretur in annis, aiebat Euan- det Enca, luum Pallantem commendans. Aut time- te, non solum vecari in ius vt legniores instructores, sed seuerè corripit a Deo tanquam destructores, corru- ptores que liberorum. Namque, si, vt asserit Christus, quicumque scandalizauerit vnum de pusillis, qui in eum credunt, & exitij causam ei prabuerit, extremum promeretur suppliciũ; quid non demerebuntur par- tes, non exteros, sed vteri sui pignora per dentes?

Matt. 18. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asina- ria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Ex- pedis ei, scilicet magis quam illud fecisse; vel, expedit, pro melius est, quia Hebræi carent comparatiuo. Cru- delis iustitia, & prorsus Phalarica, ast æquissima. Non enormis etiam cruculentia æternum perdere sobo- len? Quæ sauitia huic comparari queat?

Metam. l. 3. in fine: Immanis certè crudelitas, si ita est, quod Pentheus discerptus sit a matertis binis, quin genitricis Agauæ manibus, ratis aprum. Item, magnum illum Herculem in furorem versum, vxorem & liberos peremisse arbitratum Lyci Thebarum Ty- ranni coniugem.

Ibidem lib. 6. Rabies certè barbarica fuit Progenes; quæ

1. Thess. 5.
1. Tim. 2.

Virg. 8.
Æneid.

Crudeli-
tatis ex-
pla in
proles:

Sen in
Hercul.
furente.

quæ furijs agitata in coniugem Tereum, quod
rem Philomelam stuprasset, & linguam ei præci-
set, de patratum reuelaret crimen; filium Jyn-
gulauit:

*Tendentemq; manus & iam sua fata videns
Et mater mater clamantem, & colla patris
Ense ferit Progne.*

Insuper partim elixauit, partim torruit, ac gen-
edendum apposuit:

Ibidem: *His adhibet coniux ignarum Tereum.*

Seruius enarrans illud Virgilij 6. *Aeneidos; Lau-
genialibus altis Aurea fulcra thoris;* Non minus cer-
da fuit immanis truculentia Tantalij Corinthij
Tyranni, qui Dijs necessitudine copunctus, quod
quenter excipiebat comiter, non suppeditante,
laute hospites tractaret, Pelopè filij mactatus, & p-
pamentu exinde mensis intulit, ni mentiantur. Pro-

Nec horrenda minus Medæ nominatissima ver-
fica impietas, quæ à venustulo Jafone præter d-
fidem deserta, perfidiam vindicatura omnes
quos ei genuerat exstinxit impatientia furens.

*Cicero de Natura Deorum, Macrobius l. 1. Saturni-
lium cap. 8.*

Grandis certe barbaries, si vera, Saturni, qui de-
ratos filios postmodum reuocabat. En admiranda
crudelitatis facinora; si meram puramque veritatem
narrat antiquitas Gentilis.

*D. Hieronymus in illud Isa. Preparata est ab herem-
phet. Atrocitas magna fuit Gentilium idololatrarum
quorum meminit textus sacer, qui pridem idola
monitarum Moloch, in valle filiorum Hannon, in
procul à Jerusalem versus orientem, ad radices
tis offensionis liberos viuos immolabant, exponen-
cremianos vnus idoli ænei per omnia speciem Reg-
præter caput, quod virulinum exprimebat, retere-
& interius caui. Sacrificium profecto barbarum,
crudele spectaculum, quod nihilominus obrulere
Achas & Manasses Reges, vna cum populo decepti
quibus Propheta: *immolauerunt filios suos & filias
manys.**

*Quid si
gnificet
hæc Sa-
turni ra-
bis, vide
apud eos
dem. ibi-
dem. Ful-
gentium,
sine al.
Purii Fu-
blum l. 1.
Mythio-
log. cap. 5.
Hierony-
ia Jerem.
cap. 7. 19.
& 32.
Bacac. i-
tinere 66.
Molochi-
tes.
2. Paral
28. & 33.
Psal. 105.*

Baptista Fulgosi l. 5. cap. 9. Pariter horrenda fuit impietas Herodis, Tetrarchæ Judæorum, qui vna cū Janocentibus filium è medio tulit: tam nefanda crudelitas, vtre per nuntios comperta Augustus Cæsar dixerit malle se Herodi porcum quam filium natum. Macrobi. l. 2. Satur. c. 4.

Eiusmodi feritatem horret natura, qua monemur & iubemur diligere quod à nobis est; qua etiam bruta impelluntur vitam discrimini exponere, vt suorū tueantur. Quis vnquam audiuit à læna deuoratos leuculos, ab vrsa vrsulos, à lupa lupulos suos? Similis feritas digna est cui lumen suum subtrahat micans iubar; nec tamen cōparanda ad vestras, ò parentes scandalosi; illi enim solum corpus mactabant, rati sua sacrificia Deo acceptissima, Arbitrantes se obsequiū præstare Deo; vt Tantalus iugulans Pelopem, quo Deos fallos, in necessitate constitutus urbanè reficeret, vt cultores Moloch; quandoque ex passione iustæ iræ, & vicisci volentes atrox crimen, vt Progne, incestū maritis; Medea fugacem perfidiam amici; vos verò, nulla finis boni specie perimitis & perditis animas: illi vitam breuem, exigui temporis abripiabant; vos æternam; in tormento breuissimo & semel exponebant; vos milites flammis semper viuidis & æternis addicitis, nō arbitari obsequium, sacrificium è præstare Deo, non passione aliqua impulsī. O feritatem, omnem excedentem aliam! Execrabatur Dominus idololatrarum Molochitarum inhumanitatem, vt ideo præceperit,

Leuit. 7. *Quicumque dederit de semine suo idolo Moloch, ille morte moriatur; populus lapidabit eum: Et ego ponam faciem meam contra illum, succidamq; illum de medio populū mei.* Leges, quoque ciuiles extremum decernunt supplicium parentibus perimentibus proles insones, vt noruit omnes: insones, inquam; nec enim disputationem hoc loco rexo, an reos exstinguere queant, vt quondam Romani & Galli. Saltem non concedunt leges cædi seruum sine causa.

Justinianus Imper. li. 1. instit. rubrica de his qui sunt sui vel alieni iuris: *Ex constitutione Diui Pij Anthonini,*

V 4 qui

*Vide Christi-
stian. A-
driehom.
Delphum
in sua le-
rusalem
descripti-
one pag.
186.
Vide Ba-
ron. to. 1.
annal.
pag 83.
Ioan. 16.
Vide legē
Seruam
apud Sex-
rum Pō-
pon Dio-
nyf. Halē-
car. l. 2. c.
19.
* Vide
Cesarem
l. 6. Com-
ment.*

qui sine causa seruum suum occiderit, non minor
 iudicatur quam si alienum seruum occiderit. Si quis
 nocent & peccant sic corripuntur à iustitia diuina
 humana: vos parentes digni estis lapide molari
 appento, præcipitio in profundum maris, qui
 nocetis & delinquitis, scandalum & imprecatori-
 emplum relinquentes filiis vestris. *Expedi* vobis
 Matt. 18 *suspendatur mola sinaria in collo, & demergatur in*
profundum maris.

Sisyphæ, cui tradas reuolubile pondus bobæ.

Quocirca, Auditores, rebus vestris prospicite
 dominicus in negotio tam momentolo, educato-
 berorum, quam aut ingenuam aut illiberale
 nunquam; ne in re facili difficiles sitis; re à qua
 bilis voluptas ad vos redeat si strenui fueritis: ter-
 rores & ærumnæ patiantur, tot cruceæ & furca
 lantur in animis vestris, si se gous vos habueris
 state id, ad quod tot sancti viri, tot Ethnici pro-
 imo animantia cuncta vos inuitant exemplo
 leam, quod Deus suos semper instruxerit, sub leges
 turæ, in paradiso voluptatis, sub lege Moyis, sub
 gratiæ. Aut veremini, si remissiores leges huma-
 inertiam vestram non vliscantur, ne membra
 tero vestro educta sint vobis tortori. Saltem, si
 probam temnitis instructionem; scandalis vestris
 destruat: aut timete ne sublato in collum la-
 lari præcipites eatis non in Oceanum, aut aliud
 visibile, sed in inferni abyssum: quo enim aptius
 dant, qui in profundum malitiæ liberos demergunt.
 Non dolendum, quod auctores vitæ prolium copu-
 rea, auctores pariter sitis mortis animarum? Ac-
 mum in eandem deuoluantur damnationem & pro-
 & filius? O funestum casum! Quare si dicitur
 cum prodigo, *Da mihi portionem substantiæ quæ
 tinguat*; da mihi loculos, libertatem, licentiam omnia
 videte qualiter, in quæ finem, quibus talia largiri
 obseruare indolem, & arteriæ pulsus, priusquam
 uersa indifferenter concedatis. Id è re vestra est
 te, arguite, corrigite eos: estote eis exemplo eo, re-
 liotes euadere queant.

D. Aug. tom 8. in psal. 50. patremfam. alloquitur: Quomodo ad nos pertinet vobis loqui in Ecclesia, sic ad vos pertinet in domibus vestris agere, ut bonam rationem reddatis de his qui vobis subditi sunt.

Plato lib 4 de Rep vel de iusto: Non noui cui rei maiorem diligentiam, quisquis mentem habet adhibere debeat, quam ut filium optimum reddat.

Ea, Auditores, medicamina & antidota, que ingenti malo, improbae educationi liberorum vestrorum indicant oportuna; vestrum fuerit ea applicare. Nunc discutere maturo quid designet substantia qua Christus largitur suis prodigis; & an Rerumpub. clauum adepti cum in hoc casu imitari aut possint, aut debeant. Itē in pace.

CONCIO DVODECIMA.

2. 12. Et diuisit illis substantiam suam. *Vulgata.*

2. 12. Καὶ διέδωκεν αὐτοῖς τὸν βίον. *Græca.*

2. 12. Diuisit itaque eis possessionem suam. *Syrinca.*

ARGUMENTVM.

1. Peccatoris substantia est liberum arbitrium. 2. An Christus bene omnes donarit libero arbitrio.

1. Diximus supra, si meministis Auditores, quid denotaret substantia quam postulauit prodigus à patre; nunc examinanda venit donatio, siue largitio eiusdem substantiæ. Dicitur ergo, Et diuisit illi substantiam. Textus porro Græcus exprimit substantiam dictione βίος, vita, dicendo, καὶ διέδωκεν αὐτοῖς τὸν βίον. Quasi diceret: Diuisit illis vitam; per vitam autem intelligendo vnione personali, Deum animam

corpori humano infudisse. Addit textus Græcorum
 ὁνι εἶπεν, articulum communiter quandam
 sim inuoluentem, ac si diceret: Diuisi illis
 stam, signando hoc modo vitam quodam
 tem, haud vulgarem: aut immensas opes, secundum
 exitus publicanis; vel multam viuendi pro arbitrio
 centiam; prout agebant nostri publicani, sibi
 liciti; non multum impulsu ad meliorem frugem
 mnis & tribulationibus; prout quandoque recte
 est à Deo.

Psal. 80. *Non audiuit populus meus vocem meam
 Israel non intendit mihi. & diuisi eos secundum
 cordia eorum, ibunt in adinventionibus suis.*

Jsaï 1. *Super quo percutiam vos ultra addentem
 ricationem:*

Joan. 17. *Quod facis fac citius Et alius quidam
 xeris ut lubet.*

Si exponendus sit hic locus de Iudæis & Ethnicis
 dicendum Deum dedisse Ethnicis legem naturæ
 rationis, mentem sanam, arbitrium voluntatis
 gratuita dona, multam scientiam, sublimem cogi-
 onem adytorum naturæ quam appetebant an-
 quæ scanderent in notitiam Creatoris: Iudæis
 synceris famulis Dei, præter ea, lex scripta fructus
 Prophetæ missi, præsidium gratiæ Dei; quæ certis
 stantia sublimis & vita vera, vti optimè appella-
 tus Græcus τὸν εἶπεν Ita exponunt Prisci.

Venerabilis Beda in huic locum: *Diuisa illis
 stantiam fidelibus scilicet sua gratia protectionem
 desiderabant, impertiendo: infidelibus verò naturam
 genij quo contenti erant beneficium concedenda. Hic
 in homil. ijsdem omnino verbis exponit.*

Erasmus in paraphrasi: *Iudaicus populus legem
 perat, cuius ductu sciret quid esset sequendum, quod
 endum. Habuit & gentium populus dotes suas, naturam
 genij, cognitionem rerum conditarum, ea quibus
 cognoscere conditorem, sicut & cognouerunt. Quod
 de ratione recte viuendi libros absolutos ediderunt.
 supra auctoritates alias Doctorum.*

culis tandem corporeis solutus, ab utroque eorum
rum beatorum Diuorumq; perducatur.

Est enim (ait Socrates) mens bona in corpore
sita, res maxima in minimo collocata. Præclara
nera naturalia homini collata, signantur
substantiæ; nec non fortunæ bona, vt aiunt.

Naturæ
ornamē-
ta.

Beda tom. 2. l. 4. in Lucam, cap. 15. *Viueret, memini-
sse, ingenio alacri excellere, diuini substanti-
neris est.*

Michael Baius in M. S. *Diuisit illis, hic vtriusque
arbitrio reliquit.*

Vid Mag.
sent. li. 2.
dist. 5. §. 6.

Præ omnibus autem insinuat Christus homo
libero donatum arbitrio, quod est facultas
tus & voluntatis simul, per quam ratiocinatio
currit, vult, eligit liberè bonum vel malum,
alterum, reijcit alterum; vultque hocce arbitri-
psi ad quod liberè concessum, ita exponuntur
ronymus, S. Chrysostomus, Theophylactus, &
os doctissimi nostri seculi.

Didacus

Stella.

Granat.

D. Hieronymus p. 2. epist. tract. 2. epist. 102.
masum: *Significantius Græcè legitur, xθρ, dedit
Jov Clov id est, dedit eis liberum arbitrium, dedit
propria libertatem, & vt viueret unusquisque
imperio Dei, sed obsequio suo, id est, non ex necessitate
ex voluntate, vt virtus haberet locum; vt à carnis
mantibus distaremus, dum ad exemplum Dei per-
est nobis facere quod velimus, vnde & in peccatis
iudicium, & in sanctos & iustos iustum prami-
bueretur.*

D. Chrysostomus tomo 2. homil. 2. de filio
bitur in istis, & euidenter ostenditur libertas arbitrii
anima rationali specialiter inseruit Deus.

Theophylactus in hunc locum: *Hominis sub-
rationalitas est, quam concomitatur libertas arbitrii
similiter quacumque Dominus dedit nobis, pro
tia nostra putabuntur, vt cælum, terra, & vniuersa
tura, lex & Prophetæ.*

Dionys. Carthus. comment. in Luc. 25. cap. 15.
dedit unicuique, quod petit, & quælibet facere permisi-
voluit.

Simon Cassian. lib. 6. cap. 16. Dimisit pater substantiam, cum unumquemque in suis singulatim concessis suo relaxavit arbitrio.

Alexander de Hales; Talis substantia ad minus in quinque consistit, qua omni homini tanquam necessaria concessa sunt. Primum, est ratio ad cognoscendum bonum: Secundum, est tempus ad perficiendum bonum: Tertium, est facultas faciendi bonum: Quartum, materia se exercendi in bono, scilicet prospera & adversa: Quintum, est instrumentum, quod est corpus, per quod operetur bonum. Et haec sunt quinque, talia, Matth. 25.

D. Bernardus Senens. tract. de Christiana relig. lect. 24. qui est de prodigo: Haec substantia Patris Dei est omne bonum quod habet homo, siue natura, siue gratia. Bonum tamen natura est, quod tam iustis quam peccatoribus contingit & datur. Neoterici omnes sic fecerunt exponere.

Cicero pro Roscio Amer. Commoda quibus utimur, licet qua fruimur, spiritum quem ducimus, a Deo nobis dari & impetiri videmus.

Julianus notandum, quod dicendo, Dimisit illis substantiam, nil amplius adjudicavit seniori quam iuniori, sineret omnibus, & iustis & peccatoribus aequaliter liberum arbitrium esse. Cum enim unus altero non sit magis homo, & alter altero plus animae non habeat: Quanta enim proprietatis substantia est, ut non suscipiat gradus, ut sit magis minusve talis, unus enim homo non est magis homo quam alter. Esse enim uniuscuiusque substantia quae est idem & unum, nec intensionem, nec remissionem ad substantiam accipiens: atque liberum arbitrium constituat hominis substantiam, sequitur omnibus & singulis nobis aequaliter datum; Equaliter cunctis viventibus datur, postmodum.

ait S. Ambrosius, nec minus inest Turcis, Barbaris, Iudeis, peccatoribus, damnatis, quam Christianis, quam iustis, quam beatis, quoad substantiam, tamen quoad effecta melius sit in his quam illis. Ita testatur sancti Ecclesiae Patres.

S. Hilarius, in psal. 2. Vnicuique nostrum libertatem permisit.

D. Hier.

D. Hieronymus ad Hedibiam: *Deum aequali sorte generauit, & dedit, arbitrij libertatem, ut facerentur, quod uult, siue bonum siue malum.*

Iulianus Martyr apolog. 1. *Omnia uero quae uoluntati sunt hac natura est, uicium & uirtute accipere se.*

Quoad multa alia bona, naturae, fortunae, certum est omnibus non aequam obtigisse partem, non omnes aequè ingenio acres, ut omne superfluitatem; non omnibus concessam Esdras memoriam, qui uniuersae doctrinae Hebraeorum meminerunt, non Themistocles, qui nil aliud quam obliuione tenebat; non Mithridatis Regis Ponti, uiginti quae idiomatum gnari totidem nationum sibi librorum, non, cunctatum miraculum, Seneca, qui haec nomina referebat eo ordine quo audierat, & deinde versus retrogrado ordine recitabat: non omnem facundiam cum S. Paulo, Cicerone, Demosthene.

Cic. l. 2. de finibus.

* Aulus

Gelli. l. 7.

noct. Att.

cap. 17.

Ephes. 4.

Matt. 25.

quid omnes Doctores? Ipse dedit quosdam Pastores & Pastores; Quibusdam largitus est quinquè talenta, duo, alijs unum, unicuique secundum propriam uirtutem. Non omnes pariter opibus praestant; peccata enim diebat: 1. ne difficiliore, morosiores esse melius sequio mutuo; 2. ne quidam abuterentur, ut Deus praenouerat; 3. ut inopes patienter ferentes suam, coronae suae diuitias auerterent in caelum, ut diuites regulariter se quiores ad bonum, ut peccata expiant: Peccata tua elemosynis redime, scilicet Nabuchodonosori Daniel; 5. ut sibi compararetur regnum caelorum, ad pauperes pertinet, quoniam regnum est regnum caelorum; 6. ut ijs quasi illyrio quae Deus ad se pelliceret, dantur enim nonnulli, de quibus Propheta: Confitebitur tibi cum benefeceris.

Dan 4.

Matt. 5.

Si non fuerint saturati, & murmurabunt. Ego dico abundancia mea, non morabor in aeternum. Nonne tu uallasti eum, & inuenisti eum in terra. Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius in terra. Non omnes honore pari afficiuntur, ut

Psal. 48.

Psal. 58.

Psal. 29.

Iob. 1.

Si non fuerint saturati, & murmurabunt. Ego dico abundancia mea, non morabor in aeternum. Nonne tu uallasti eum, & inuenisti eum in terra. Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius in terra. Non omnes honore pari afficiuntur, ut

decebat: nonnulli siquidem, sicuti Samuelis filij, ut Saul, ante honorem humiles, honorati ferociter ut leones: pauci Davidem referunt; qui quod ad altiora cecidit, eo altius se deprimebat, & dicebat: *Viliorem plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Non omnes mensura vna consequuntur gratiam Dei gratum, seu beatum facientem; non omnes Jacob, sed Elau aliqui.

Ephel. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

1. Cor. 7. Vnusquisque proprium donum habet à Deo; alius quidem sic, alius vero sic.

Isa. 34. Spiritus Domini misit Prophetis sortem, & manus eius diuisit eam illis in mensuram. Aliter sancti fecit Ieremias vates, aliter S. Iohannes Baptista, aliter nos in baptismo; melius ipsi quam nos: aliter Apostoli die sacro Penthecostes; hi melius quam nos & illi: aliter virgo mater beata; ac ipsa omnibus præstantius. De ea dixit quidam Ecclesie antiquus pater, si meminitis: *Ceteris per partes præstatur; Maria vero simul se tota infudit plenitudo gratia.* Ceteris mortalibus obtingit nonnulla portio gratia Dei; aut in Maria concurrunt gazæ omnes gratiarum. In qua quidem portione impari æquissimè se habet Deus, liberalis in omnino bonos, misericordia sua; in mediocres non item, quod maiora non sint meriti; improbis parum aut nihil largiens; quippe qui obicem, vectes, clathros, opponimus accessui & introitui gratiarum, se se offerentium & pulsantium ianuam nostram. Portionem vero liberi arbitrij, dat omnibus affluenter, omnibus aequaliter, eligendo bono vel malo, prout libuerit.

Ex his per transfennam colligite, ô Auditores, ut Calumnice nostri, & omnes qui ab hoc fatali equo proderunt, omnes illi Anti-Libertini firmato animo impugnant libertatem arbitrij humani (quorum tamen mensuris inest aliud libertatis genus, de quo postea) peperâ sentiant; quandoquidè hæc pars paraoolæ nostræ

ment. de vera & falsa religione, e. de merito. Et to. 1. c. de Providet. fol. 365.

*1. Reg. 7.
2. Reg. 6.*

*Ierem. 1.
Luca 1.
D. Hiero.
vel ut
vult E-
rasmus,
Sophro-
nius Gra-
cus in ser-
de Ascen-
sione B.*

*Maria ad
Paula &
Eusta-
chium, in
illud, Auc
gratia
plena, id.
4. operum
Hieron.*

*Jacob 1.
*Calu. 1. 1.
inst. cap.
15. sect. 8.
Zuingh.*

*to 2. com-
ment. de*

stræ litteraliter probet nos creatos liberos & liberos non impulsos, & coactos quadam fatali lege non stente, aut Planetarum influentia, volentes nos subire peccati iugum. Hic vnicus locus sanctus Etus ab illis sufficit, qui suadeat eis eandem nos tenemus fidem. Verum debuerat legisse autem dialogum Cain & Dei, in quo differens Deus deitate peccandi & non peccandi, aiebat sceleris fratricidæ: *Sub te erit appetitus tuus*, scilicet

Genes. 4.

Liberum
arbitriū
adstruitur.

Eccli. 25.

Et tu dominaberis illius, per arbitrij tui libertatem & exuberantes, scire dici ab Ecclesiastico hominibus à Deo relictum sui iuris: *Reliquit eum in manu sua*, id est, liberum; ignem & aquam, mortem & hinc inde sibi apposta, facta facultate ad illud quod libuerit, *Ad quod volueris porrigere manum tuam* ait D. Augustin. lib. de gratia & libero arbitrio, hunc locum pro libero arbitrio.

Cic. lib. 1. Offic. *Hoc ipsum in iustum est, quod fit, si est voluntarium.*

Novuerint in gratiam liberi arbitrij dici hereticum, *Qui potuit transgredi & non est transgressus mala & non fecit.*

Eccli. 31.

Legissent ex S. Paulo, 1. Cor 7 *Non habemus voluntatem, sed potestatem voluntatis suæ.*

1.

Rationes
& authoritates
Patrum.

*Aug. l. de
v. rel.
cap. 14.*

*Idem l. 3.
de lib. ar-
bit. cap. 1.*

Virg. 6.

Aeneid.

Didicissent (vt viuis rationibus suffocetur) ficta & apparenis (species) nusquam futuros peccatores & probos, sublata à nobis libero arbitrio. Nim actus format, completus peccatum, sed voluntas libera, per quam volo & committo tale peccatum contra ius legum diuinarum, testante D. Augustino qui ait: *Vsq̄ adeo peccatum voluntarium malum, si nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.* Nulla culpa deprehendi potest, vbi natura necessitate minetur. Leæna lactans catulos, dira fame compellitur fame rabida tria guttura pandens, deuoret infancibus obuium: alius quidam anthropophago immantem militer alium; non dicetis leænam non deliquisse, minem verò in simili casu grauissimè peccare.

homo potius quam læna, nisi quia contrarium, nimirum non deuorare non est potestate lænæ famæ rabidæ, sed compellitur deuorare; homo autem potest, vorare, aut non vorare? Perpetret homicidium compos mentis; similiter furiosus; excusato furioso plectetur compos mentis; quia ratione scit & videt se malum committere; ille, minimè: iste liberè; ille furiam imperu operatur.

Stupratur Lucretia Romana à Tarquinio iuniore; sancta Dei Virgo Lucia, vera lux Syracusarum ad luparum pertrahitur temeranda: rursus Thais Alexandria, Phryæ Atheonica, Plangonna Milesiana spòtè cò conuolant: non excusabitur Lucretia, cuius corpus tantum violatum, animus insons: non dicitur eum iuentibus eam consolari studentibus, mentem peccati non corpus; & unde consilium absuerit, culpam abesse?

Non geminabitur sanctæ Agneti corolla, vti aiunt: Si inuitam iusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam?

D. Augustinus tomo 5. l. 1. ciu. cap. 16. Sancta voluntate inconcussa ac stabili permanente, quicquid aliis de corpore vel in corpore fecerit, quod sine peccato proprio non valent euitari, præter culpam est patientis.

Idem l. 1. de ciuit. cap. 18. Non polluet libido, si aliena erit.

Ibidem: Quæ sana mente putauerit se perdere pudicitiam si forè in apprehensa & oppressa carne sua exerceatur & expleatur libido non sua? Si enim hoc modo pudicitia perit, profecto pudicitia virtus animi non erit.

Ibidem: Non de ipso corpore perit castitas, quia eo sanctè viuendi perseverat voluntas, & quantum in ipso est, est in facultas. Vide pulcherrima ibidem.

Philoludæus, de migratione Abrahæ in fine. Vbi dicit assensio, nec qui patitur verè patitur, nec qui præter animi sui sententiam ledit, reus est patrati facinoris.

Seneca in Hypopotamæ loquitur: Mens impudicam facere, non ausus solet.

Et alius quidam: Mens est qua denique peccat,

Rursus, quæ spontè ad libidinem confluunt, nonne omni-

De Phry-
ne Quint.
l. 2. instit.
cap. 13.
Tit. Liv.
decad. 1.
lib. 1.
Breuia.
Rom.

omnibus infames habentur: Qui hoc? Quia
 bus oppressio erat; in posterioribus, voluntas
 tas. Si itaque nobis nullum esset liberum arbitri-
 um, nihil eorum quæ ageremus, reputaretur
 tum. Namque, usque adeo peccatum voluntarium
 lum est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.

II.
 Vide Aug.
 l. 5. de Ci-
 vit. pag. 9.
 Damasc.
 l. 2. Ort.
 fidei c. 7.

Non ignorassent insuper sublato libero
 tolli omnes virtutes. ut enim actus ex genere
 non est peccatum, nisi voluntarius; ita actus
 bonus, non potest ad virtutem & meritum requi-
 pariter à voluntate libera manet; non verò
 tia, & fato.

Psalm. 53. *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor
 tibi Domine.*

2. Cor. 9. *Non ex tristitia, aut necessitate, hilarem datorem diligit Deus.*

1. Cor. 6. *Si evangelizauero necessitatem habuerim, mihi prodest: si volens hoc ago, mercedem accipio.*

Non appellamus propriè ciconiam muleo-
 elementem, quæ quæquam opitulatur parentibus
 nio confectis, uti antea dicebamus; impellitur
 ad hoc natura, non libera voluntate, nec securus
 facere. Equus bibens ut sobrius compressis labiis
 quam hauriens puram, nec ultra quam requirit
 ra, non potest dici propriè sobrius; in ipso etenim
 ratur instinctus naturæ, non voluntas, & electio
 de cæteris. Non auditis distrahentem vasa aurea
 gentea, vestes, tapes Turcicos, aliamque suppel-
 lem præ furibus, ut constatam inde pecuniam im-
 pètes, in loca pia distribuat, mero & puro Frum-
 cogentis imperio, dici elemosynarium liberum
 quod à voluntatis libertate non imperetur ille
 sed extero decreto, non arbitrij domestici
 ompellatur. *Hilarem datorem diligit Deus.*

Arist. 3. Ethic. cap. 5. *Spontanea sunt virtutes.*

Vnde consequitur optimè, sublata voluntate
 tate, tolli pariter virtutes, neminemque propriè
 & iudicium, tamen si virtutis actus & natura bonæ

gentet. Differunt siquidem fortia agere, & fortiter a-

gere, bona facere, & bene facere.

Amplius sequeretur quoque exinde directa illatio-

ne, Christianam fidem nostram, Platonis sententiam,

Virgilij opinionem, incassum statuere infernū, aut cru-

ciatu aliquē post mortē, nabis, potius quā brutis. Vbi

enim delictū nō est, non habet locū iustitia siue iniu-

stia Pana, est reordinatiua culpe, inquit Theolegi.

vbi nihil curuū, quid subrigatur? vbi nihil sordidum,

quid purget felle? Iniquē animaduerneret Deus in eū

qui quod egit, non potuit nō agere. Si impulsore Deo,

vel fato, vel vi constellationū viatorem trucidauit. Iu-

sto, ergo iniuria plectitur, aut in cruce agitur. Iusti A-

ntidid, an verō trucid Heronis factum, suffraginibus

centis seruum cogere, vt in stadio velocius feratur vē-

to, & currere non valentem exquisito torquere crū-

ciatu? Rex humanus, an Tyrannus satius Sempronij

vinculis & funibus arte adstrictū in carcere abrid-

gare, ac ad preliū nō sequutū edicto publico in cruce

sufficiendum, aut capite plectendum pronuntiet?

Adhuc, infertur, amota arbitrij libertate, adeoque

virtute omni, frustra fide nostra Catholica aditū re-

gum celorum, æquū virtutum præmium: vanē ima-

gineatur Plato locos sublimes, sequestratos remun-

erandis heroibus, & præbis: perperam Virgilius & alij

flugerent campos Eliseos, deputandis ijs qui ad virtu-

tem mores composuerint: nil enim præmio & laude

dignum dare, ut, si huc, illuc, ad vitium & virtutē ver-

sare se non potest pro libitu homo. Quam rationem

et suis tabernis mutuam dederunt priscei Patres.

Iulianus Martyr. Apol. 1. Neque enim quicquam co-

rum laudis dignum esset, nisi homines utramque in par-

tem spectare, & quasi se conuertiere possent.

D. Clemens Alex. l. 2. Stromatum: Neque vituperā-

tiones, neque honores, neque supplicia iusta sunt, si anima

non habet liberam potestatem.

Tertullianus li. 2. in Marcionem: Nec boni nec ma-

li merces iure pensaretur ei qui aut bonus, aut malus, no-

uissit at eussisset inuentus, non voluntate.

III.
Vide A-
rist. l. 2.
Ethic. c. 4.
Iusta age-
re, & iuste
agere, vt
differunt:

IIII.
Plato in
Phadone
vel de a-
nima, in
fine.
Virg. 6.
Æneid.
Silius I-
talus l. 13.
Ouid. 4.
Metam.
Claud. l.
2. in Ruf.
fin.

D Augustinus lib. de vera relig. cap. 14. *Peius non voluntarie male facimus, nemo obiurgandus*

Jdem serm. 61. de tempore: *Non est damnandus quem pro eo quod non potuit vitare, quia punitur*

V.

Si non daretur liberum arbitrium, stultice lo-
tur innumeris in locis scripturae sacrae Sapien-
na Lingua, quo tendis? Parcite; ad euincendos
ti Libertinorum istorum stoliditatem, impie-
tur lingua mea. Possunt dici Bona male, & mala
infit S. Gregorius Quapropter dico, Audientes
ineptos texere sermones passim in scriptura, ut
do crebro hominibus ut eligant e duobus, aut
quod libuerit Quae enim delipientia; hoc re-
lige; optio tibi datur, si quasi vaco prelusus
est homo rei vni, ad eod ut aliam eligere nequeat

Greg lib.
23. moral.
63.

Deuteronomij 30. *Proposui vitam & bonam
dilectionem & maledictionem, elige ergo bonum, ut
uas & semen tuum. Elige.*

Philo Iudaeus, Libro Quod Deus sit immutabilis
tur hoc oraculo pro lib. arbitrio.

2. Reg. 24. *Trium tibi datur optio, elige vnum.*
Eccl. 15. *Proposui tibi aquam & ignem, ad quod
eris porrige manum tuam.*

Jerem. 21. *Ecce ego do coram vobis viam vitae,
aut mortis, eligit.*

Ioan. 6. *Nunquid & vos vultis abire?*
1. Cor. 7. *Si vult, nubat: si vult, seruet corpus
suam.*

VI.

Non sufficit: si in nobis non esset voluntas,
tas, imprudenter Deus (mala bene dixerit, reuer-
stra gratia) praecipisset quaedam, quaedam con-
set. Ea enim sit Regum prudentia oportet, ut con-
sua & decreta commensurent ad normam fac-
subditorum; si ut homines non ut Tyranni imp-
aueant; si non velint de numero eorum haberi,
singula adferunt, ita nobis placet.

Iuuenal. satyra 6. *Hoc volo, sic iubeo, sit pro
voluntas.*

Perpendant Legislator es, an penes subiectos

firmam exequi quod decernunt, aut vitare quod prohibent.

Aristoteles lib. 3. Ethic. cap. 5. *Ad ea qua neque spontanea sunt, neque sunt in nobis, agenda horiatur nemo.*

Audistis vnquam Legiferum imperasse ciui, per acre volare, vt i. Dedalus; mare sicco vestigio obambulare, vt 2. S. Petrus; in tertium caelum conscendere, vt

3. S. Paulus; rotare montes de loco in locu, 4. vt Gigantes; *supponere Pelio Ossa*; & 5. S. Greg. dictus Thaumaturgus, qui monte templi structuram impediendam tran-

sulit quantum sat erat; cohibere paucis verbis velocissimos veredarios solis & lunæ, 6. vt Josue: *Sol contra Gabaon ne moueuaris, & luna contra valle Aialon*; aut solem

retrogradum tenere iter, 7. vt Isaias; aut reuiu- uescere, 8. vt Ailon pater Iasonis; aut 9. aquila; aut, 10. serpens.

Audistis vnquam præcipientem Principem, aut suadentem subditis nunquam infirmari, nunquam elurire, scire, vigilare? *Qui non? Quia talia non sunt in facultate nostra, non sunt spontanea, neque sunt in nobis.* *Ad impossibile nemo cogitur.* Exigunt autem moderata & c.

qua uectigalia; verant machinationes rebellionum; arma sumere in patriam; prædicant, *Pugna pro patria*; prohibet cõmeffationes, duella, certamina, digladiationes perniciosas, velitationes, & alia innumera; q̃

peruulsum habeant ea sub hominis voluntate & potestate posita. Vniuersa porro quæ aut præcepit aut sua-

dit Deus, in nobis positum est præstare, aut non. Aliter si necesse verum. Si, non: id est, si non sit sub nostra facultate, & electione facere bonum, & declinare

malu, iuxta edictum Dei (vti impie asserunt Caluini- stæ) cerneret cecus Deu stolidissimu, inconsultissimu, stultissimu Legislatorem, quem somniaret Edymion

quadraginta septem annis soporis sui iugis: infero hæc blasphemiam, ast *mala bene*. Rursus, si sic, id est, si cadunt leges Dei sub electione & potestate nostra prout

reuera cadunt; *Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue, inquit, Ite. Mandata eius grauiora non sunt*, assequor intentu,

D. Aug. serm. 61. de temp. *Neque poterit aliquid impossibile imperare, qui iustus est.*

1. Ould. 8. Met.

2. Matt. 14.

3. 2. Cor. 12.

4. Met. 1. 1.

5. Greg. Nyssenius

& Ruffinus l. 2.

ca. 5. hist. Eccl.

6. Josue. 10.

7. Isa. 38.

8. Met. 1. 1.

7. lib.

9. Ps. 102.

10. Arist. l. 8. hist. anim.

cap. 17.

Arist. 3.

Ethic. c. 5.

Cato.

Necessum est, ô Caluine, cruciati & equitatis rationis fatcatu Christum Iesum, Patrem & Cetera omnia nostrum distribuisse æqualiter omnibus. Et v. opes illas & substantiam excellentem, liberamque, quo quasi parui Dei constituimur; potestatem, & non facere, hoc vel illud liberè, vt Deus. Illius substantiam, dedit cuique liberum arbitrium. Illi Argilli, aut magis talpæ cæci, gloriantes se peccatores. Hoc argumento pro libero arbitrio, vti sunt D. aduersus Simonem Magum, vti testatur Clemens Romanus lib. 3. Recognition. Iustinus Martyr apol. 2. p. 10. Iustianus; Tertul. dehortatione ad castitatem imit. ep. aduersus Marcionem, Nazianzenus Orat. de Natiuitate. D. Chrysol. h. 2. in 1. c. Genesis, D. Aug. tom. 3. de Christiano, c. 10. li. de gratia & lib. arbit. c. 2.

VII.

Animo se diuina verasentent, si nobis non sit liberum arbitrium, frustra consultari & deliberari iudicibus nostris; vtilitate huius; detrimento istius; contuleremus necne, equidem euenirent proterfacali, non verò pro nostra consultatione.

Aristoteles l. 1. Perihermenias: Neque conportabit, neq; negotiari, veluti si hoc quidem facerem hoc, si verò non fecerimus, erit hoc. Vana omnia consultationes bellica; vana Rerumpub. Concilia

VIII.

Insuper prauidissent, quod si substantia istius arbitrij nobis non est concessa, omnia petimus Rebuspub. Nam vti ait quidam;

Ouid, 1.

Omnia natura prepostera legibus ibant,

Trist.

Parq; suum mundi, nulla tenebit iter.

Leges omnes in fornicationem, in stuprum, in furta, latrocinia, blasphemias irritæ: liceat laxatis habenis ferri citato cursu in volapornicari, stuprare virgines, prædari, blasphemiam impune & impudenter perpetrâ Moyse Hebræus, & Chaldæis tot leges præscripsit: Frustra Draconius, Solon sapiens, Plato diuinus, suis doctis scriptis: frustra Lycurgus mitis, iustis suis. Lacedæmonis frustra religiosus Numa Põpilius, victoribus legibus manis, tot, tam decoras, tam vtilis leges sanxisset.

haria iussisset corripere transgressores, si populis nullum sit liberum arbitrium, per quod velint exequi vel non exequi legum iussa. Frustra instituta sunt Academiae; frustra nonas has cudimus conciones: frustra S. Basilinus, S. Augustinus, S. Benedictus, S. Franciscus Ordines instituerunt, vera virtutis gymnasia: frustra morigerandis pueris designantur paedagogi; si non sit in libera electione & facultate auditorum Academicorum positum exequi praecipua per Platonem vel per nos data; si Monachi Praelatis morem gerere nequeunt; si meliores non euadent pueri sub institutorum disciplina: quin frustra Calvinus, in suis instructionibus, dicat an euerfionibus; vniuersique alij haeticorum ministri caput sibi obtundant, & auditoribus aures vellicent declamantes hoc vel istud, eo, aut illo modo prout somnariint credendum; ab istis vel illis superstitionibus, idololatrijsue Papicolarum abstinendum, si in homine non fuerit liberum arbitrium: frustra Calvinus suo se Serueto opposuit, iniuria viuum lento igne absumi Geneuae curauit.

Meminissent nos Dei imagines dictos, quod quemadmodum Deus operatur liberè, potens agere quod non agit, & mittere quod agit, ita & nos: quod ob eam causam differamus à brutis essentialiter; quod ratione praediti, & non ipsa; liberi simus, & non ipsa: quod esse vti bruta, & non sicut Deus, neque ad eius plastici imaginem, sine libero arbitrio, in quo potissimum sita est imago Dei secundum Tertullianum l. 2. in Matcionem: *Cum liberum, & sua potestatis iuuenis* *hominem à Deo institutum, nullam magis imaginem & similitudinem Dei in illo aduertere potes.* Orator nemo, quantumuis disertissimus & eloquio pollens, cui ferret os, ac in hoc linguae mille; vti fingunt Poetae; cui linguae hominum & Angelorum, sicuti imaginatur S. Poelus, non recenseat summam minimam partem Hydrarum, blasphemiarum, inconuenientium pululantium quasi ab inferorum faucibus, à negatione liberi arbitrij. Quare missis Hydris istis pestilentibus in suo lacu Geneuensi, lemurbus il-

*In vita
lat. Cal-
uini ini-
tio.*

17.

*Virg. 6.
Æneid.
1. Cor. 13.*

lis hæreticis, qui cum homines sint, liberi & liberi
 putant se bruta absque libertate arbitrij. vna me
Rom. 10. credite, Auditores, qui cum Ecclesia, Deū qui Dominus
 omnes, æqualiter partijste omnibus substantiam
 præclaras opes liberi arbitrij: ac concludite cum
 Augustino, lib. 3. Hypognost. *Est igitur liberum
 arbitrium, quod quisquis negauerit, catholicum non est.*
 præstat Vniuersitati toti credere, quam discipulus
 negato & expulso? Vniuersa Ecclesie Catholice
 quam Sæctario excommunicato? Quid inquit
 fiam Catholicam? ipsi Philosophi arguunt motum
 Calvinum, & aperte liberum fatentur arbitrium
 quam obuiam habuistis in libris Platonis Euthyphro
 qui diceret, quod potes malè agere malè emen
 nestè viuendo probè? Non percipitis sub verbi
 sonum vehementem liberi arbitrij?

Philoso
 phi liberū
 arbitriū
 concedūt.

In Phædone Platonis: *Profecto cum nobis liceret
 piter viuere, honestè emori maluimus, quam vobiscum
 quæ posteros infamia cuiq; subijcere, ac parentibus
 superioribusq; dedecori esse; putantes homini suam
 ranti, non esse viuendum.*

Meminitis magnū Aristotelē, h̄ Docti, per coti
 put quintū l. 3. Philosophiæ moralis adstruere mor
 cus vitium & virtutem in nostra posita facultate.

Dicere neminem neq; sponte improbum, neque
 beatum esse, alterum falsum esse verum videtur. Quia
 cum beatus nemo inuitus euadat; improbus autem
 tanea sit. Alioqui dicendum neminem principem
 genitorem suorum actuum (ita enim loquitur
 prolium genitor est vniuersi, inquit arbitrij ad
 libertatem, potissimum legislatores, qui in tempo
 vindicant scelera, ni ea patratint aut coacti, aut
 ri; quorum ipsi non sint causa: venerantur autem
 bos, tum vt si aulentur hi, tum vt cohibeantur.

Ibidem: *Vt homines sint iniusti & intemperantes
 dant, ipsi in causa sunt, dum & dissolui ac remissi
 & maleficia perpetrant, & in compotacionibus, &
 alijs libidinibus etatem degunt.*

Ibidē in fine: *Actionum enim à principio vsq; ad finem
 Domini sumus.*

Ibidem: Quoniam in nostra erat positum potestate
vilita, vel non ita uti, etiam habitus ipsi spontanei sunt.
Talpa cœcior, vel trecentis cœcis Parisiensibus fit,
qui non percipit istis omnibus Aristotelem profiteri
liberum arbitrium: surdior fit mari sæua tempestate
agitato, qui non audit sonum validum elegantium
harum sententiarum, restinguendis oblatratibus Mi-
nistrulorum Genevensium Calvinistarum, hostium
libertatis arbitrij; ast amicorum plus æquo libertita-
tis quam falso iactitant Euangelicæ. *Dimisit illis sub-
stantiam, Jov. 6. p.* omnibus largitus est Deus donum
splendidam libertatis.

Quia tanta est libertas & facultas nostra, vt Deus
quandoque suam abruptat suspendatque, quod no-
stra locum habeat. Non vult omnes homines saluos fie-
ri: Ast quoniam nos omnes voleat salui fieri, saluos
facere omitterit, ne liberi arbitrij iura solvere videatur.
*Veni et renuistis se. Ego quoque in interitu vestro vi-
debo* Quia renuistis, dimisit vos arbitrio vestro
Quia renuistis, dimisit vos arbitrio vestro
*et volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pul-
los suos sub alas, et noluisti.* quasi diceret: veruntamen
non mea voluntas, sed tua facta est, ne inuita beata es-
set, factum est quod voluisti, non quod ego: tamen si a-
nimo tam molesto & ægro, vt idcirco eruperint la-
chryma: *videns civitatem fleuit super illam.* Cœgit ali-
quando Deus creaturas, vt facerent quæ natura non
apperebant; cohibuit fluxum maris rubri, iter solidū
prebeas israelitis, *Stetit vnda fluens, sicut moles, aut
murus;* solem in suo cursu retinuit: suspendit ignis a-
civilitatem ne noceret flamma tribus voluntate mar-
tyribus, fornaci Nabuchodonosor imperio iniectis:
vno & altero verbo mari silentium indixit: *Obmutef-
ca, quiesce* & facta est tranquillitas magna: Quin coget
ignem tartareum non splendere; ignis illi dabitur, sed
sine splendore: *Ignem carentem splendore, vrendi qui-
dem vim habentem, sed priuatum lumine,* experientur
reprobi, inquit S. Basilius: ast nunquam Deus compel-
lat hominem vt velit quæ non vult. Te ipse perdas,
aut saluum facias; *Perditio tua ex te Israel, dicit Domi-
nus.*

1. Tim. 2.
Prou. 1:
Matt. 23.
Exod. 14.
Exod. 15.
Iosue 10.
Dan. 3.
Marc. 4.
Matt. 8.
Psal. 33.
ad vers.
Timorem
Domini
docebo.
Osa 13.

mus. Si pereas, dixeris, Videns, volensq; perire. Tibi dicitur Deus adolescentiori prodigo, id est, peccatoribus sanctis, & seniori, id est, probis, substantiam liberalis arbitrij, Job Glov, illam vitam, sic liberè potest uere illam, illam substantiam; illud splendorem nus, quo efficimur Deo simillimi. O vitam! O gentilem vitam! O prædiuitem substantiam!

*Liberor-
bitrio be-
nènos do-
nauit De-
us.*

1.

*Tamen
apud Cic.
l. 3. de Or.
pauit i-
deo cali-
niam De-
us.*

*D. Hiero
p. 2. tr. 2.
epi. 15. ad
Damas.
Psal. 81.*

2.

*Hier. ubi
supra.*

3.

Hier. ibid.

4.

Ibidem.

5.

6.

2. Ut multis tibi tenemur Pater misericordiam
Quanto honore, quantis bonis nos cumulasti
& seruator mundi, diuidens nobis substantiam
arbitrij; quanquam ex illa miseri per nos ipsos per-
psam enim ceu notam & micellam tuam distin-
nos à brutis, inter bonum & malum discernere, tra-
cinari, discurrere, eligere non valentibus; ut a
animantibus distaremus, ait S. Hieronymus. Nos
bus nos donasti claris, magmos creasti heroes, Ang-
lis similes, imò quasi paruos Deos; Ego dixi Dignus
filij excelsi omnes. Sumus equidem quasi parui
Dum ad exemplum Dei permissum est nobis facere
velimus. O vitam sublimem! O vitam diuinam! Per
figuras, per colores istos dignoscimur verè im-
similitudo Maiestatis tuæ; formati, plasmati, dep-
ad prototypum tuæ diuinitatis. O vitam! Quam
bona largitus es Domine! Per illud nobis serua-
calcasti, & strauisti ad virtutem; fores nobis re-
ad palmas, ad lauros, ad corollas æternas, ut
haberet locum, inquit S. Hieronymus: sine libera-
trio etenim ætatem degeremus vt bruta, nec illa
maneret paradisi gloria, vt bruta. Hac ratione
tam fecisti nobis admirabilem iustitiam tuam, ut
ignibus æternis, paratis diabolo & Angelis erant
dicare homines qui præceptis tuis morem non ge-
sent, nisi libera arbitrij voluntate deliquissent: vt
in peccatores iustum iudicium, & in sanctos aut
iustum præmium retribuere vt sapienter! Quocir-
nos creabas supplendis choris Angelorum, case
ciferi & complicitum eius imminutis, decebat nos
miles fieri Angelis residuis, confratribus nostris
ris: similes, inquam, animo potiori & nobilitate

tionem nostri, liberos, ut ipsi, ne turmæ varietate nimia differrent, & nationibus differentiis permiscerentur. Namque in castris cuncti in turd non componant natione differentes milites, cum quia non capiunt mutuum idioma, tum maxime quia non feruntur a more ad inuicem; cum tamen consultum sit in prelio amicos amicis, similes similibus iungi, inquit militem professi. Procul hinc, carpentes sapientem hunc & liberalem collatorem, quod perperam beneficio sinus vsi, apagite, blasphemiam eiusmodi. Tu, è anima mea, ne culpam in donatorem, sed in acceptorem, non in Deum, sed hominem retorferis.

D. Ambrosii. l. 7 in Luc. c. 15. *Nec putes culpam patris quod adolescentiori dedit. Nulla Dei regno infirma est anima, nec fides grauatur annis. Ipse certe se indicauit idoneum qui popescit.* Lauda anima mea quantum potes hunc tuum Patrem, qui te tam illustri nota signauit; omnes conatus tuos in eius honorem regere; lita, liba, quæcumque donauit. Tua voluntas ipse pareat arbitrio; se subdat pedibus eius, qui te in consortium Angelorum assumpsit, qui te sibi similem in spum inuexit ordinem, paradisi ianuam aperuit, per hoc tuum liberum arbitrium crebro prædica, *Bene omnia fecit. Bene, optimè. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant omnia bona.* Ipsius voluntas est regula & libella totius æquitatis & rectitudinis. Quandoquidem ea nos est dignatus substantia, haud dubiè donum est optimum. Respire liceat paululum quæso; quam primum licuerit disquiremus, an hæreticis concedi possit aut debeat libertas. *Ite in pace.*

Vid. Voge. l. 3. de re militari c. 4.

Apud Ciceronem l. 2. de nat. Deo. longe antequam inuenies rationem doni Dei in homine calumniam.

Marci 7. Gen. 3.

CON-

CONCIO DECIMATERTIA

Vulgata. 2. 12. Et diuisit illis substantiam suam.

Græca. 2. 12. Καὶ διέδωκεν αὐτοῖς τὸν βίον.

Syriaca. 2. 12. Diuisit itaque eis possessionem suam.

ARGUMENTVM.

1. *Varia generalitatis declarantur.* 2. *Libertas quam petunt Hæretici non concedenda, & quare.* 3. *refutantur rationes hæreticorum.* 4. *Exhortatio ad Principes & Rectores.*

PAx, pax (Hæretici nouelli, Hydræ renascens audio grunnientes, & importunè soluentes forum extaticum, in quo gratias Deo referebam substantia nobis ab ipso liberaliter collata: pax, pax exurgo à somno; percipio enim operam perditam; gare vos ne excitetis animum quiescentem placido Deo suo, & dicere: *Adiuuro vos ne suscitatis, neque excitate faciat dilectam, quoad usque ipsa velit.* Aduocatus sponsurus ad ea quæ suspicabar à vobis proponere nimirum, An quemadmodum Deus libertate homines donauit, ita Papæ, & Monarchæ Catholicæ possint, aut non debeant vobis concedere libertatem Christianam, quam dicitis, pro qua crebriò cõclamat, & dicitis, *Pater, da mihi portionem substantiam quam me contingit.* Pater Patrum, sancte Pater, Pater patrum Rex, da libertatem.

Xenophon l. 8. de Cyripedia, in iitio: *Ego à viri numero etiam aliàs cogitavi bonum Principem, nihil esse ferre à bono patre. Nam & parentes provident filijs, bona his nunquam sint defutura.*

In Sopatri epistola quadam, notatur Homerus

fatis fuisse Principem simpliciter subditorum patrem appellasse (quamvis haud aliud nomen inter homines benignius inueniri posset) sed ad patris vocabulum adiunxisse quoque mansuetum, bonis parentibus & Principibus aptum nomen daturum.

Virgilio dicitur, *Et pater Aeneas*. Itaque, pater! Patres patriæ, Patres mansueti, substantiam libertatis concedite: Vnde verò aptius exordiar, quam a quaestione finitiua, *Quid sit libertas* quam expostulatis? Imploremus gratiam cœliis. AVE MARIA.

Si de libertate naturæ, opposita seruituti & necessitati fati est quaestio, de qua nobis supra sermo, ea potimini, ô hæretici: & vobis ille Pater patrum diuisit, aut potius reliquit illam excellentem substantiam; Cæsares, Reges, Patres patriæ eam vobis concedunt: nec enim in triplicis diadematis Papalis potestate est positum eam rescindere vlla ex parte; & illud, *Quod natura dedit nemo tollere potest*, hoc loco optime quadrat.

D. Bernardus de libero arbitr. *Libertatem, à necessitate, id est, fato, contulit nobis condicione natura*. Arbitratur de ea vos non intendere quaestionem; nec meretur quoque illustre libertatis Christianæ nomen.

Si libertatem Philosophicam putatis, quæ est, ad nominam iusti & æqui ætatem degere, imperio Tyranico passionum vitiosarum non subterni, cupiditatum insanarum colluiciei non seruire; quo modo sumebat libertatem D. Ambrosius, tomo 4 lib. de Ioseph Patriarcha, cap 4 dicens: *Ille in quavis condicione seruitus semper liber est, qui amore non capitur, auaritie vinculis non tenetur*, &c.

D. Aug. to. 5. l. 4. de ciuit. cap. 3. *Bonus, etiam si seruiat, liber est: malus autem, etiam si regnet, seruus est, nec vnius hominis, sed quod est grauius, tot dominorum, quot vitorum*. In quo etiam significatu sumebat libertatem Plato Judaicus, inquam, disertissimus ille Philo, D. Hieronymo nominatissimus, qui librum ex professo conscripsit, in quo probat omnem probum & solum liberum.

I. Libertas naturalis

II. Philosophica.

Totum capitulum Ambrosii pulchrum.

D. Hier. de script. Eccl. 29. 10

Phi.

Philo, libro quod omnis probus liber, in fine: *nima concupiscentijs agitatur, aut ab inopia cerata-
torta trahitur, & ipse seruit, & totum hominem in
innumeris seruire adigit. Sin autem inicitiam prodigum
luxum temperantia, formidinem fortitudine, auaritia
aquitate superat, imperat etiam, tantū abest, ut serui-*

Diogenes Laertius libro 6. vit. In quo etiam testati-
mebat Diogenes, inquiens Alexandrum, quantum
magnum, seruorum suorum tantummodo seruituti
superabat etenim affectus & cupiditates, quibus
debat se turpiter Alexander ille magnus. Adhuc
tronibus captus, & seruo deterior factus, equis
quam artem calleret, respondit; Scio hominibus
esse; commonstrans se probum, liberum, non obli-

Phil. lib.

Quod o-
mnis pro-
bus liber.

Diog. La-
er. l. 7.

Cice. li. 3.
de Orat.

Qui uiuit ut uult, nisi qui recta sequitur: Solum
git sapienti ut nihil faciat iniurios, nihil dolens, nihil
stus Quis neget oēs cupidos, omnes improbos esse serui-
Idem ad Herennium: Liber est is existimandus,
nulli turpitudini seruit.

Pari modo sumpsit magnum ille Aristoteles, Gra-
idem quod pupilla oculo, & animo ratio; dicens
virtutem liberos facere & nobiles; malitia ignobiles
& seruos effici; est enim uirtus quasi forma & anima
uiuificans ingenuitatem & ueram libertatem.

Arist. lib. 1. Polit. Virtus & malitia determinat
& liberos, nobiles & ignobiles.

Epicharchus: Libertas nomen uirtutis est, seruitudo
malitia.

Plutarch. tom. 1. moral. libello de auditione. *Da-
oni qui parent, soli digni sunt qui liberi habeantur.
enim hi uiuunt ut uolunt, qui quid uelle debeant
runt. Qualiter etiam usurpant Poetae, non omnes
qui è fontibus salubrioribus Musarum limpida
lymphas hauserunt; qui inter ludendam peribelle
Isophati sunt, & dixerunt liberum, qui sibi uita
suoit, qui paupertate, uinculis, equuleis, flammis*

terribilissima morte non terretur; qui cupiditates suppressit, honores calcat, semper manet idem. Horat. sat. 1.2. satyr. 7.

*Quisnam igitur liber? Sapiens sibiq; imperiosus,
Quem neq; paupertas, nec mors, nec vincula terrent,
Respondere cupidinibus, contemnere honores,
Fortis: Et in seipso totus teres atque rotundus.*

Id est, eodem statu mentis perseverans, ut & globus quocumque eum rotet, semper rotundus quiescit. In quo etiam sensu Seneca semi Christianus, semi ethnicus, semi orator, semi poeta sumptus in epist. *Quid sit libertas, quavis? Nulli rei servire, nulli necessitati: nulli casibus fortuna ab aequo discedere* Scriptura sacra plerumque in eadem acceptione utitur, ut: *Si filius vos liberaverit, verè liberi eritis.* Item: *ubi Spiritus Domini, ibi 2. Cor. 3. libertas.* Libertas verè Christiana, verè Evangelica; libertas per gratiam Dei. Si ea est libertas, pro qua crederè interpellatis Patrem patrum, Pontificem Romanum, Patrem patriæ, Regem, Pater, *da mihi portionem substantiæ, qua me contingit*, libertatem, libertatem: si de hac intendatis loqui, pax sit, pax, silentium, silentium ex nomine Dei, sanctitatis suæ, & Maiestatis Catholicæ, eam vobis annuntio & promulgeo datam; Ecclesiæ omnes catholici, eiusdem sunt fœciales & precones: non solum conceditur, sed & commendatur vobis ipsa. Eam vobis prædicat S. Paulus,

Roman. 8. *Ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ; libertatem gloriæ, sed filiorum Dei.*

Ibidem: *Lex Spiritus vitæ qua est in Christo Iesu liberavit nos à lege peccati & mortis.*

Rom. 6. *Nunc liberi à peccato, servi autem facti Deo.*

Commendat eam S. Paulus ibidem: *Sicut exhibuistis membra vestra servituti immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servituti iustitiæ in sanctificationem: Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ.*

Promouemini ad fructuonem istius libertatis, sit vobis pars in sacramentis Eccles. si vti libuerit; ea accommodata sunt

sunt infundendo syphone liquori gratiæ Dei in nomine sine qua verè liberos esse non datur.

III.
Redempti-
onis li-
bertas.

Amplius; si libertatem intenditis, qua eripimus de durissima tyrannide Aegyptiorum & Pharaonis inuisibilis, per lutionem generalem a Iesu Christo pro nobis persolutam; quantum nobis, tantum vobis conceditur communicare. *Empti enim estis vos pretio magno, vti & nos. Non corruptibilibus vel argento redempti estis de vana vestra consuetudine paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni maculati Christi. Redempti estis & vos. Tantum conciliamini Ecclesiæ; regredimini, si egressi & recedistis; baptismus quem pridem suscepistis, extra obsequium, libertatem perditam restituet penitentia vestra. Si libertatem legalem oberuditis, id est, abolitionem legis Mosaicæ; exemptionem à graui illo pernicioso legis iugo, ac viuere secundum legem Evangelij Jesu Christi vultis, pax sit, pax, o hæreticis in patribus ad eam libertatem aditis; à mille sexcentis videri ceteris annis possessionem subiistis, adeo ut eam non dicetis sine animarum vestrarum pernicie.*

Galat. 5. *State, & nolite iterum iugum seruitutis accipere, ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumciderimini, Christus nihil vobis proderit.*

Act. 15. *Vult S. Petrus non sufferendam legis Mosaicæ libertatem ceruicibus Christianorum excuci: Vult tres, quid tentatis Deum, imponere iugum super discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus?*

Gal. 4. *Summi Pontifices, nec volunt, nec possunt libertatem à Christo donatam Quæ libertas vobis est, sius liberavit, eripere vobis. Si enim sublata libertate, restituantur iugum Mosaicæ legis, Christus vobis proderit; mors eius frustranda erit. Item Gal. 5. In libertatem vocati estis. Libertas vobis est etiam*

Gal. 5. *sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret. Ibidem Gal. 5. In libertatem vocati estis. Libertas vobis est etiam*

Y. *Est & alia vobis libertas, improprie sic dicta, quæ viuere contenditis pro cupiditatibus vestris, docet*

hæceteque pro arbitrio; Panegyrim omnem mordere, lætare eue, vt canes: ratum enim habetis, in ciuitate libera, liberis esse linguas oportere, vti aiebat Tyberius Cæsar, in Ecclesia, ciuitate liberrima: iniustas discerptiones vestras, clamores molestos in Ecclesiam; laceratus vestros impios in Papatum, signari cuperitis illustri dictione Parrhesia, quæ virtutem signat assentationi oppositam; non vero maledicentiam impudẽtem & illiberalem. Libertatem dicitis, agere quicquid lubet, pro inani cerebro vestro; legistis aliquando, haud dubito, ex Cicrone l. 1. Offic. Libertatis proprium est sic viuere vt velis. Item parad. 5. Quid enim est liberus: Potestas viuendi vt velis. Et ex Aristotele, l. 6. Polit. cap. 2. Alterum Libertatis signum est, viuere vt quisque velit: siquidem serui est viuere non vt vult. Sic libertas, viuere pro arbitrio; sed perperam intelligitis. Sic sumitis libertatem vestram, vt nihil asperum vobis indicatur; nihil turpe interdicitur; nihil præter Decalogum iniungatur De suis, vel cum suis, vel cum quibus, si quisque volentibus faciat quisque quod libet. Nulli potestati Ecclesiasticae, aut politicae; Papæ, Imperatori, Antistiti, Regi, Pastori, Domino, liceat in vos animaduertere: Reges non curent quam bonis sed quam subditis regnent, vt nauseantibus statum, vel ordinem quempiam transilire licitum sit ad alium; & ab hoc, in alium; a cruce, in crucem, prout libuerit: redundant vides scortis publicis; aut omnibus qui ijs vt i voluerint, aut ijs quibus propria alere nõ suppetit; frequẽtia sint conuiuia splendida; vbi & quando cuique ardeat, noctu, diuque ludis, commestrationibus, erapule detur opera, ad nauseam, & redundantiam vsque; choræis & saltationibus vacetur omni tempore; in theatris exhibeantur omnigena spectacula, siue cruenta, vt digladiationes nociuæ; siue turpia; vt libidines; non audiantur deinceps monstra illa nominum, quadragesima, vigilia, quatuor tempora; omnia festa & ieiunia sint pro deuotione coletium: hostis habeatur publicus, cui hocce studium non arridet? Quisquis eum mutare vel auferre tentauerit, eum libera multitud

D. Aug. tomo 5, l. 2. de ciu. c. 20. ferè nobis ministravit hanc impiã libertatis descriptionem.

tudo auertat ab auribus, euertat à sedibus, ante
 viuentibus. Id est, arbitrator, quod libertatem dico
 ad quã totis votis famelicis anhelas. *O* ve reman-
 nique iudicio valetis. qui hæc omnia libertatem
 gelicã autumatis, quæ ne pro ciuili quidem etiam
 nota sit. Exstitit aliquando regnum, aut Respub.
 quantumuis liberrimæ, nõ fuerint Rectores, sed
 correctores delinquentium? Quæ vnquã libere
 uitas quam quæ in duobus hominibus, mortalibus
 & immortalibus, coniunctissimis cõsistebat, *Ge-
 nium, unitas Adæ & Euz, septa paradiso volu-
 ptatis.*

Respub.
 nulla sine
 lege, cen-
 fore, iudi-
 ce proto-
 plasti.

Protopla-
 sti.

Quantocyus verò libera ista Respub. constituta
 & ciues illi bini conuenerunt, nõne Deus illi
 diploma, probatum & authenticum committit
 mortis, si contingeret præuicari?

D. Aug. Euchirid. cap. 25. 26. 27. *Mortis spe-
 Deu. homini comminatus fuerat, si peccaret. sic
 nerans libero arbitrio, ut tamen regeret imperio,
 exitio.*

Gen. 3. *Ex omni ligno paradisi comede. Quasi-
 ret; per me licet: De ligno autem sicutia boni & mali
 comedas: hæc est prohibita lex: in quacumque
 hora comederis ex eo morte morieris; uti crux &
 transgressionis. Violata lege non procelle in
 uersum transgressores; non vocauit in ius eorum
 iuridice? Recordamini, quod latentem Adamum
 dumeto denso (quid enim ageret aliud reus:*

*Conscia meus ut cuique sua est, ita concipit
 Pectora pro facto, spemque metumque suo.*

Qui male agit, odit lucem) Deus vocari dicebat
 ubi es? Quod interrogatit, quod peccati arguerit,
 demum plexerit, maledicens terræ: Decernens
 ceeps in sudore vultus manducaturum panem? Per
 multos exantlatos labores in puluerem redimatur
 exilio perpetuo multatum, perpulsus in hanc
 riarum vallem postposita omni appellacione, de-
 stituto ad paradisi ianuã ostiatore Cherubino, qui
 ancipiti accincto? Insciacimini Adamum, non
 stantibus istis in præclaram Rempub. assumptum

ind in Adamo solo, ac nostrum singulis, est constituta
 rectrix, ratio; & morē gerens, corpus, nec tam cu idē
 nō liberi Adam & nos. Exiuit aliquando sub sōle li-
 berior ciuitas Athenis, aut Lacedemone: Hę deperie-
 runt libertatem, adeo vt semper maluerint ciues e-
 mori liberi, quam viuere serui, *Mors est seruitute po-*
tior Roma, tam illustris triumphis, tam amica liber-
 tatis, vnuquam tulerit Regem Tyrannum; Ro-
 ma, seruitutem p̄ se fulgare timens; Roma, quę
 genitoris imperio natos vidit palo affixos virgis
 cędi quandoque, & tolli ē medio, de libertatis ta-
 ctam faceret; Roma, quę vt omnibus iura daret
 a nemine acciperet, toties vidit ciuium suorum cada-
 ueribus stratos agros, in adentem cruore terram; Ty-
 berim sanguine tinctum; Roma quę nummis nū-
 quam, ferro semper luit; Roma, in qua, vt ait Vir-
 gilius 6. *Æneid. . . . Natosq; pater noua bulla me-*
nerat

Athena.
Lacedam.
Roma.
Cicer. rō. 3.
Philip. 8.
Orat. 3.
Vide Li-
uium l. 2.
discad. 1.
Valer. l. 9.
cap. 7.

Ad pœnam pulchra pro libertate vocabat.

Roma, inquam, illa, nonne Respub. liberrima? Atta-
 men, Draco, Solon, Plato, leges constituerunt Athe-
 nicis; Lycurgus Lacedæmonijs; Romulus non-
 nulla decem iura Romę, vix designata vrbe, & iactis
 primis fundamentis, post eum Numa. Postmodum
 libera & expedita ab hostibus per ciuitum, circiter
 annum trecentessimum a fundatione, leges accepit a
 Decemviratu, (Magistratus est decem viris constans)
 signanter Athenis allatas; necnon tabulas duodecim
 aetas, ac his insculpta *Æqui boniq; iussa*, loco promi-
 nenti affixas. Ijs continebantur sanctiones vitę hone-
 stę; ordo iudicandi; cautiones excessuū; pœnæ & sup-
 plicia improborum; præmia iustorum. Quę quidem
 temporū iniuria obsoletę, verbis æquipollentibus
 restitę & renouate sunt. Ratane Roma imminutam
 libertatem lege Emilia, qua non solum sumptus cę-
 nę, sed & fercula præfigebantur? Sub Consulatu
 Faunij, & Marci Valerij, Romani illi liberi, imō
 qui rerum potiebantur, iureiurando se adstrinxe-
 runt, non excessuros sumptus qualibet cœna cen-

tum viginti assium; non computatis oleribus, pino : iurarunt non vsutos viuo præterquam pino non illaturos mensis argentæas pateras plures quæ lex ferebat.

Lucina lex, quam L. Crassus diues tulit, erat ut Calendis, Nonis & Nundinis, cuique liceret triginta assium ses in cibis consumere, reliquis autem diebus non apponeretur, quam in carnis arida pondo tria, & mentorum libra.

Liberrimi illi Romani tulerunt Caium Octavianum Tribunum plebis leges præscribere, quibus inuicem ad cænam numerus decernebatur, iubebantur apertis ostijs cænare; ut hinc excessus refrenaretur.

De hac Pompon. Letus, li. de Legibus Rom. Liberrimi Romani, libertatis sectatores seculum icunt sponte legem Oppiam, quæ mundo modum constituëbat; feminas prodire in publico superfluo compas amictu vetabat, eas vitæ vacis pondus excederet, prohibebat; inde in alias tas leges, quas *sumptuarias* dicunt, sua suo clabat, refrænando luxui vestium.

Liberrimi illi Romani iugum legis Falcidie, iubebantur parentes plecti vna cum filijs, si non sunt auersati.

Plutarchus tomo I. Vit. in Catone Maiore *ra in vitas moresque civium, inquisitionem habet. Romani, neque nuptias cuiusquam, neque libertatis creationem, neque victus rationem, neque conuictum amicus & iudicij immune, singulorum hominum tati aut cupiditati liberum relinquebant &c.*

Fenastella lib. de Magistr. Rom. cap. 17. Liberi Romani rigidam disciplinam & morum inquisitionem seculis foribus, de quibus mox dicebamus, perpessi sunt, sub rigore sacro legum ætatem ducentes arbitratu sublatam libertatem? Erat semper *Libera Roma erat Roma caput mundi.* Viuebant Romani et iabant, nec enim quicquam turpe volebant, nisi iusta, & quæ legibus concedebantur. Nam is

*Cicero
parad. 5.*

vult, qui recta sequitur. Nequaquam in seruitutem ve-
neras o Roma: I pontaneè, liberè, alacriter leges am-
plectebaris (quod non seruitus,) non seruiliter, timo-
re furcæ, equuli, suspendij, sed virtutis amore.

Cicero, parad. 5. *Seruitus est obedientia fracti animi,
& abiecti, & arbitrio carentis suo.*

Ibidem in fine: *Omnis animi debilitata, & humilis,
& fracta timiditas, seruitus est.*

Similitia, inquit Aristotele, seruum facit, non
seruebas o Roma, quanquam porticus & perystilia
tui capitolij, columnæ fanorum tuorum, locus ille
celeberrimus in Rostris, legibus, sanctionibus, edictis,
tabulis plena viderentur. Haud itaque libertas ciuilibus,
carere Pontificibus, Rectoribus, Censoribus in om-
nium vitam inquiringibus, & scelera vindicantibus;
Christianam dixerimus? Aut magis licentiam pestilen-
tissimam, perniciosissimam que.

Populus
Iudæorum
Ioan. 8:

Deinde, Iudaica Gens exclamans aliquando vali-
de, *Nomni seruiuimus unquam*, cum tamen Moyses,
Iosue, Iudices, Reges Gentis scepra texissent; sapien-
ter indicabat, sub equis bonisque legibus viuere haud
præiudicare libertati ciuili.

Tuæ obliuisceret Ierusalem superna, libera, tran-
quillæ sedes beatorum; *Ierusalem, quæ edificatur ut
ciuitas; ciuitas mystica, tui obliuisceret? Si oblitus fue-
ris tui Ierusalem, oblationi detur dextera mea. Quæ verò
ciuitas, quæ Respub. triumphis illustrior, liberior, ab
omni seruitute remotior, tam eius quam dicimus fa-
tam, quam peccati, quæ subiectio omnium miserri-
ma; triumphante nostra Ierusalem, vbi nil nisi mera
visio pacis? Meministis dictam S. Paulo, qui vt verus
Dadalus volatu exstarico in eam assumptus, audiuit
arcana verba quæ non licet homini loqui, liberam? Quæ
suisum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra.* O
Ierusalem, quando hæc mea seruitus, commutabitur
in beatam libertatem tuam? Sedabitur pace tua bel-
lum meum? Lachrymæ meæ conuertentur in gaudium
tuum? O ciuitas! *Ierusalem libera est, verum, huic Rei-
pub. tam liberæ nullus est Rector? Putatis Angelos as-*

Ierusalem
superna,
Psal. 121.
Psal. 136.

2. Cor. 13
Gal. 4

- Job. 12.** cendere & descendere nemine iubente? Tempore reueriar ad eum qui me misit, ait Raphael. Audite perantem, & imperata facientem?
- Luca. 1.** Venit ad virginem Gabriel, alterius imperio, Evangelium; *Missus est Angelus Gabriel à D. in civitatem Galilee, ad virginem &c.*
- Matt. 22.** Trucidant Angeli, sicarios, & homicidas ministrorum Regis, sed iussu; *Missis exercitibus suis, didit Rex homicidas illos.*
- Act. 12.** Aperit Angelus D. Petro carceris portas, & ait Domino: *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Putantur Angeli custodiunt nemine, custodes nostrum Regnum, vinciarum? Angelis suis Deus mandavit de re, & dicant re.*
- Psal. 90.** *D. Hieronymus lib. 3. comment. in cap. 18. Mat. dicit quemque singulariter deputari: Magna dignitas animarum ut unusquisque habeat ab ortu naturæ custodiam sui Angelum delegatum. Non tamen ea constitutione infringi ipsorum libertatem & tranquillitatem. Namque, is vivit ut vult, qui vult ut tur: & qui quod vult facit, libet est. Agitur quod vult, nec volunt, nisi quod Deus vult; igitur libet sumus, etsi sub imperio Dei.*
- Joan. 14.** Ipse Christus liber non esset, si alterius imperio libertas deperiret. Non legistis unquam; *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio; aliosq; huic similes? Consequitur ergo libertatem civilem, alterius imperio; absit quo minus Christiana & Evangelica. Quo tempore maximè florebat libertas Civilis, in quibus Catholicis non erant Prelati, quos iussa capessere & exequerentur? Quorum consilium geminant Apostoli, Obedire, Obedite, si constituta libertas Evangelica in exemptione omnimoda.*
- Respub. Ecclesie.** *Heb. 13. Obedite Præpositis vestris.*
- Stat. libertas civilis cum alterius imperio.** *Ephel. 6. Filij, obedite parentibus.*
- Ibidem: Sorui, obedite Dominis carnalibus.*
- Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.*

1. Pet. 2. *Subditi estote omni humana creatura propter Deum; siue Regi, quasi precellenti; siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei.*

In florentissimo illo regno libertatis Euangelicæ, nulla sanciebantur Apostoli? Non legistis, *visum est Spiritui Sancto & nobis?* Act. 15.

1. Timoth. 6. *Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere.*

Nihil asperum indicebatur? 1. Petri 5. *Fratres, sobrii estote & vigilate.*

Nihil turpe, sædum tunc interdicebatur? 1. Petri 2. *Abstinetes vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.*

Non refrægabatur linguæ eagine, salaces, mordaces? Iac. 1. *Si quis putat se religiosum esse non refranans linguam suam sed seducens cor suum, huius vana est religio.*

Nil præter Decalogum præcipiebatur? 1. Cor. 11. *Laudo vos fratres quod sicut tradidi vobis, præcepta mea teneatis.*

1. Thessal. 4. *Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum.*

Non animaduertebant in crimina Pastores & Do- Act. 5.

mini? Non exstinxit S. Petrus Ananiam & Saphyram proprietarios extemplo: & Simonem Magum allisis ceruicibus præcipitio sustulit? S. Paulus, non tradidit

potestati Sathanae incestuosum Corinthium, bis Co- 1. Cor. 5.

inthium, & genere, & vita, *ut spiritus saluus esset in die Domini?* Nonne idem Elymam pseudopphetam Act. 13.

cacitate percussit? Ipse Iesus Christus conditor religionis Christianæ, author libertatis Euangelicæ non eiecit aliquando flagris è templo vendentes & ementes: Licebatne tunc temporis à statu, ab ordine ad alium transuolare?

1. Cor. 7. *Alligatus es uxori? Noli quarere solutionem.*

Ibidem: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit.*

Asserit S. Paulus mulierem, quæ virginitatem, aut

continentiam Deo sacrauit, si nubat, etiam si vili
damnatione esse?

2. Tim. 5. *Habentes damnationem, quia primam suam
irritam fecerunt.*

Luca. 9. *Nemo mittens manum suam ad aratrum,
respiciens retrò, aptus est regno Dei.*

Seruine & mancipia sub ijs legibus Christianis
nantis illius Christianismi, ætatis amenz Euangeli-
dilucidæ auroræ veræ libertatis Catholica? Itaque
consistit in ijs quæ profertis vera libertas Christiana.
Absit eiusmodi mandata præiudicare ei, qui
Christianè, Euangelicè, Philosophicè, ciuilitè, natu-
raliter, ad libertatem aspirat; (Natura etenim hu-
na, in puris spectata præter virtutem nil appetit, in-
mentote, ô Docti, eorum quæ nuperis diebus
bam; *Viure secundum naturam*) quin potius laudat
& promouent: legum namq; reuerentia continen-
tiam in eo tot truces Tyrannos (veram sinceram
libertatem tollentes,) quot insolentias & flagitia
trari vetat.

Libertas Christiana, in quo consistat.

1. Istaque versatur libertas Christiana in alijs, que
nescitis, aut scire non vultis. In eo consistit, quod
simus per baptismum; non amplius Diaboli peccati
naturale, seu originale: in eo quod deinceps
imperet nobis lex Moyfis, per gratiam Jesu Christi.

Rom. 6. *Non estis sub lege, sed sub gratia.*

Galat. 5. *Si circumcidamini, Christus nihil vobis
derit.*

2. Consistit in eo, quod vitium personale non
neat dominium, imperium ac vllum in nos, inquit
Theologi; *ut non regnet peccatum in nostro mori ali*

Rom. 6. *Fuistis serui peccati.*

Ioan. 8. *Qui enim fecerit peccatum, seruus est peccati.*

Cicero parad. 5. *An ille mihi liber est, cui mulier impo-
rat, cui leges imponit? &c. Poscit, dandum est, vocat, re-
niendum; eijcit, abeundum; minatur, extrimiscendum.
go verò istum non modo seruum, sed nequissimum seruum
etiam si in amplissima familia natus sit, appellandis*

3. Consistit in eo, quod gratia & amore Dei in

ti, si secundum veritatem simus Christiani, per Iesum Christum cunctos obices boni superare valeamus, omnia ad malum irritamenta solvere; per charitatem & gratiam Iesu Christi peccati iugum excutere valeamus. Ea est germana Christianorum libertas; ipsis ita propria, ut veri Christiani oēs, & soli, sepep tenuerint ea, sepep tenebunt & tuebuntur; pro qua acrius quā profocis ad mortē vsq; certabunt Ad hoc decus, ad hāc libertatem nati sumus. En libertatem; quā ut facta redā conferuetur, standum & resistendum vsque ad sanguinem. ut liberi, o Christiani, excusso ceruicibus uentis Molaicā legis iugo! Quam liberi; erepti à seruitute & captiuitate diaboli & peccati, ut Iesu Christo serui ficiis! O Reges! O Cæsares! O Monarchæ! Deo namque seruire, est liberum esse. & libertatem seruare, in se. S. Amb. Deo seruire, regnare est. ait Ecclesia. O libertatem gloria illustriore vniuersis regnis, & imperijs! Galat. 5. Vos in libertatem vocati estis, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis.

Amb. l. 1. de Spiritu S. c. 5. Ex eiusdem epist. 83. quæ est ad Demetriadem.

Claud. l. 3. in Stilic. laudes:

*Pallitur egregio quisquis sub Principe credit,
Seruitium; nunquam libertas gratior exstat
Quam sub Rege pio.*

Serui sunt & misera mancipia, qui animo tepido, fædo, remisso se rapi ferunt à cupiditatibus, vinciri ardē a peccatis, intricati indissolubiler maniciis & cōpedibus prauæ consuetudinis, ut centum iugis bouum cæno non educantur. Euidentes sunt instantiæ istæ, vident, demonstrant id quod cupitis, non esse veram libertatem, sed licentiam noxiam. Turbant vos, ut video, instantiæ nostræ.

Eia, hæretici, concedamus, supponamus esse verissimum, quod falsissimum, nimirum, quæ dicitis, libertatem esse, quam ob causam putatis vobis concedendam? Quia, dicitis, Pater eam permisit prodigo suæ, & Deus quemq; suo reliquit arbitrio. Ita est, concessit eam filio parens; aut nonne satius non cōcessisset? Præserua flet eū à multis erumnis & malis, in quæ præcepit. Sapiant itaq; Prælati Principesq; Catholici periculo

Libertas an permittenda hæreticis.

- culo alieno; eamque vobis penitus abnuant. Deo
 II. xatis habentis quemque suo permittit arbitrio, non
 exleges & impunitos dimittit: oppositum super
 baturum est: sed dicitur non coegisse voluntatem
 quantur bonum, aut malum. Si sine lege religio
 II. quis dicat, *Cur ita facis?* Si sine legibus, sine iustis
 eos suo iuri concessisset, quis scit, an ut admittit
 denter inconuenienti vno, myriades aliorum
 adeoque exinde perspicerent Antistites & Prae
 inconsultum istiusmodi libertatem tribueret

Quis fieri potest ut non delinquat Deus, factus
 Dubium. quod ab homine factum, duceretur delictum? De
 Responf. primo, supremus est Deus; nec praecipuum illi
 greditur, cui lex nulla praefici potest. Deinde, est
 ma & regula omnium: ipsius voluntas dirigenda
 ficat cuncta; suntque ea aequa, iusta, bona, quae
 IV. pso volita; secus de homine sentiendum. Adhaec
 ratis, & haeretici canonem s. Gregorij, & s. Augu
 adstruentium, quod sicuti res gesta quandoque
 vacans culpa quoad actum, tamen monumentum
 data, praefigit, vaticinaturque laude dignum
 rium; ita res bene gesta, potest designate ali
 gerendam.

D. Gregorius lib. 3. moral. cap. 21. Et D. Augu
 22. contra Faustum. cap. 87. *Aliquando res gesta
 non culpa est in scripto autem propheta virtus
 trario in sacris litteris.* Sileo factum Iacob qui
 pellibus amictus simulauit personam fratris Elia
 s. Augustinus eum a mendacio eximat, quodam
 aut Dauidis facinus in Vriam ciuem suum procul
 istiusmodi est. Piaculum, quod Dauid, quod Rex
 Vates concupierit vxorem fidelis subditi; quod
 lus patratum lateat, hortetur clientem delin
 domum, lauare pedes, concumbere vxori; rursus
 nerofum, quod miles constanter eas delicias
 indecens, quod Dauid ceu amicum vocet ad
 uium, & perfide ei Bellephorontis litteras tradat
 iudicij in caput suum pronuntiati. O Rex, non
 sed improbus; qui generoso athletae pro bono

Gen. 27.
 D. Aug. l.
 contra
 menda
 ciu. c. 10.
 2. Reg. 11.

Plautus in
 Bacchi di
 bus allu
 dit ad hoc
 prouer
 bium.

reddis! O te cruentum, qui patrati criminis pœnas das per eum ipsum, in quem patratum est! Tota res gesta nefaria est, & execranda: eius tamen historia, est perpulcher typus, bella effigies Iesu Christi, ac in mysterio optima significat. Rex David deambulans post meridiem in solario domus regiae, figuram eius gerit, qui in sole posuit tabernaculum suum.

Psal 18 In sole posuit tabernaculum suum. David in solatio; Christus in sole. David missis nuntiis tulit Bechisabec: Christus adaptat & appropriat sibi spiritualiter literã legis, quã amplexabatur populus carnalis, uti Vrias vxorẽ. Optimẽ Vrias denotat Populum Iudæorum; interpretatur enim, *Lux mea Dei*. Et populus Iudæorum gloriabatur occasione acceptæ legis se quasi illustratum lumine Dei. Tollit David Vriã vxorem, ut eam sibi copulet: Seruator quodque noster, *Mans fortis*; id enim significat David, sibi copulauit legem Mosaicam, monstrans eam de se figuraliter & parabolice loqui, & Iudæis qui solum literã corticem sequebantur ostendens legem nullatenus ad ipsos spectare. Dimittit Vriam David domum; hortatur ad mouere balnea pedibus: Deus noster carne humana amictus monuit procul dolo populum Iudæicum ad cor redire, conscientiam sedulo lustrare, feruidis lachrymis sordes actionum eluere, spiritualiter intelligere legis verba, ad baptismum seu asylum confugere. Aduertis dolosum actum Davidis in Vriam denotare optimum, salubreque consilium Iesu Christi Iudæis datum. Remittitur demum Vrias, accepto in epistolis, quas deferebat, mortis decreto; atrox sane scelus secundum historiam; Iudæi similiter, quia non crediderunt vero Davidi deserunt legem Moyse, iuxta cuius tenore morientur aliquando iuste, & ad Patrem æternum mestri clamabunt, quod ait quidam: *Aha! Bellerophonem iam tuus me fecit filius; ego met tabulas detuli ut vinceret* Iudæus enim tenens legis istius statuta, nec ea opere completere volens, certissimè suam secum defert mortis sententiã. Quid nefandũ, quid execrandũ magis factõ Davidis secundũ historiam? Quis syncerior, fide.

fideliior, simplicior Vria? Rursus, si mysterium speciosius, ac mysticè magis impium? Nupera malicia futuram iustitiam; & innocencia historica gerantur

Iudic. 14.
15. & 16.

gerit typum peccati futuri. Daretur ne forte quodam modo in gestis Sampsonis, venustuli amatoris, & lae eius amantia? Arbitrer, veram lubens praetentataque, dubitandum minimè, multa bona, iusta, & toria, Christo fuisse vsitata, quoad se quorumdam noxia nobis & perniciofa foret. Haud dubitandum merebatur coram Patre Deo, iam in praesentia miscens colloquia de rebus varijs cum ethnicis Britana, salutaribus tamen, quò animum rebellentis istius mundanae & famosa deliniret: *Mentis est ut faciam voluntatem eius qui misit me.* An forte alij simile quid auderent? Passus est discipulos, conijcere licet, incidere in quandam sui admiratorem, ex colloquio, etiam si bono, cum muliere pertrice, ut alios retraheret à colloquijs familiaribus cum mulieribus, signanter famosis, ne caninis latibus impetire contingat; ex quo animis eorum ratione quadam aliquid daret ipse Christus.

Ioan. 4.

est ut faciam voluntatem eius qui misit me. An forte alij simile quid auderent? Passus est discipulos, conijcere licet, incidere in quandam sui admiratorem, ex colloquio, etiam si bono, cum muliere pertrice, ut alios retraheret à colloquijs familiaribus cum mulieribus, signanter famosis, ne caninis latibus impetire contingat; ex quo animis eorum ratione quadam aliquid daret ipse Christus.

Luc. 7. In eum ipsum forte finem ad se veniens, pedes lavare lachrymis, capillis tergere passus est. *Lain Ierosolymitanam inquam, famosam peccatricem, cordis ipsius emollito & contrito*

Psal. 113.

& conuertente ipsa, *petram, cordis, in signa aquarum & rupes in fontes aquarum, Quis nouit?* Si adhaerentissimè Theologi, quosdam actus sanctorum, necessitudine Deo iunctorum, admirandos, non tantos: id ipsum non liceat de sanctorum Sancto, verò Deus ab initio ortus quemque liberum & independentem, sine lege, sine supplicio dimississet, nec ideo inferendū, permittendos vos, tanquā agrū sine portu, sine lege, sine regula, sine supplicio illo, vestro contrario, & effusū licentia. Dixerim enim, & magis in prodigios, peccatoresque deuolui in omnigenā misericordia sua libertate; nec non protoplastos prodigiosos

suæ & nostræ citò incurere peccatum, exiliū, mortem, infernum. ne parentes, ne Principes & domini, Patres patriæ eam permetterent nimiam subditis, potissimum eiusdē vobiscum farinæ: experimēto nos voluit edoctos mala a libertate pullulancia, vt medicamina, aatidotaue inde pro libertate componeremus.

felix, quicumque dolore,

Alterius discas posse carere tuo.

Tibullus

l. 3. eleg. 6.

V.

Deinde, non sequitur, si Deus hominem sine lege sine freno permisit, proprios motus eū impunè agere sinens; quod Episcopi & Principes idipsum possunt & debeant ad subditos. Aliter enim Deus hominum rector est; aliter homines; Deus, vt proprietarius; homines, vt dispensatores. *Sic nos existinet homo vt minister Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Homo quidam habuit villicum.* Proprietario licere facultates suas diuendere, distrahere, oppignorare, prodigere, dilapidare, impunè, nulla cuiquam irrogata iniuria, quis nesciat? *Aut non licet nisi quod volo facere?* Ita verò nō licent œconomis, ni examen subire velit. *Hic iam quaritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur*

1. Cor. 4.

Luca 16.

Matt. 20.

Luca 16. Homo quidam habebat villicum, & hic difamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocauit eum &c.

Amplius: Præsciebat Deus Prodigum penitentia ducendum; nouerat quoque, Quod quantumuis procul effugeret peccator, eum faciliè assequeretur, & in meliorem viam, vbi & quando luberet, cogeret, vti & coegit: quā præcognitione, & potentia non gaudent Principes mortales. *Incerta providentia nostra.* Quapropter amplectantur hocce consilium: *Principis obsequia. Beatus qui tenebit & allidet paruulus suos ad petram.* Contendendum est caput serpentis.

VI

VII

VIII

Ad hæc: Plectens Deus tandem dissolutum prodigum fame & seruitute, euidenter demonstrat haud impunitos dimittendos sceleratos. Itaque libertas quam prætenditis, vobis non debetur: neque penes Principes

Principes stat eam vobis concedere.

An hæretici occulti permittendi liberit
Esto; aut inquietis; Qui palam in leges peccant
qui Reipub. tranquillitatem perturbant, plebiscitis
dimissis illatis, qui deterius nihil quam boni Civi-
lici in publico agunt; non vituperant Cato-
licos, non blaterant in sacerdotes; non execrant
Papatum; non exclamant publice in Ecclesiâ
solummodo domi; inter priuatos parietes vel
carnibus tempore vetito; non ieiunant de more
tholicorum; legunt institutiones Calais; non
turbulenti, non seditiosi, sunt in cure solum, quod
quod aiunt, hæretici.

Lipsius l. 4. polit. c. 2. 3. & 4. ubi agit de quietis hæreticis. Vide Bordin l. 4. de Republ. ca. 6. ver- sus finem.
Noui virum eruditissimum, in suis politicia
riè conditis, & mirâ industria, omnigenis
rum monumentis, intertextis, propoluisse
nem & respondisse: Doctore hic magis opus quam
toro. Arbitrer autem magnam illum viram in
re rudem plebeculam, ignorantia & instructio-
fectu seductam: aut eos qui & numero, & virtute
lent, ut egré armis obtineri queant, qui eloquio
do Doctorum facilius demaleantur & reducantur
quam armis militum Catholicorum. Quis non
insinuatum cuperet; Batavis Doctore: magis
quam tortore? Doctore, qui blaudis conditi-
rem ageret, quâ milite armator? Seneca ep. 117.
dam, ait Epicurus, ad veritatem sine ullius aditu
isse, fecisse sibi ipsos viam. . . Quos ille indignè
non ituros si nemo praeceperit, sed bene sequatur
hæc autem inuenies aliud genus hominum, ne ipsam
dem fastidendum, verum qui cogi ad rectam
possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed ad
vi ita dicat, coactore. Forè doctorum Pastorum, &
pollentiū concionatorum studio & opera reducuntur

Virg. 2. Aeneid.

Quos neque Tydides, nec Larissans Aeneas
Non anni domuere decem, non mille cannae

* De his, consultius, & opportunius in consilio
& consilio; ad propositum redeo.

* Scripsit author de s. Romæ ulo V.

Quoad eos qui scienter, in Ecclesiâ de spectant
Papatum talia agunt, ubi iustitia scepta adhibet
Doctore opus & tortore, Doctore primum primè

inde, si litteratus doctor frustra defudat & laborat exhortando ad recta, accedat gladius doctor & magister instructus non verbis, sed ferro, flamma, cruce, & quaeleis; & vi cogat referre pedem, vnde exsilierunt, *Cō-*

Luc. 4.

pellamirare, aiebat Rex in Evangelio, vnguenta, cataplasmata adhibet primū medici, fasciat hircolis, colligant vulnera; quibus si nil profecerit, admovent ferrum, nouacula, cauterio. *Immedicabile vulnus*
Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.

I. Ouid in metam.

Tantum clā, quantum corā offenditur Deus: neq; opus solum exterius consummatū est transgressio; vnde iulite autumabant iudæi, dicentes; Manus, non animum atet lex: sed etiam sola voluntas, cordis cupiditas, tamen si nunquam erumpat in effectum.

Iuuenal. Satyr. 13. 11.

Nam scelus intra secretum qui cogitat vlliam Facti crimen habet.

Non solum publica acta vlciscitur Deus, sed etiam cogitatus, & abstrusissimos actus. *Tu fecisti in occulto, ego autē in oculis solis huius*, aiebat ad Dauidē Occidisti clanculum Vrā, nemine tale quid suspicante; ego vero supplicium irrogabo spectantibus vniuersis, vlciscete Deo occultos hominū cogitatus; Dei locū tenētibus licebit vindicare opera occulta hereticorū, tamen si peracta inter priuatos parietes: quæ hominibus sunt quod Deo arcana cordis septa & conclusa maceræ corporis nostri; licebit, inquā, si quid eertō exploratū habuerint. An ad hocce iustitiæ munus Primaces

Isa. 1. Contusio vel plaga humida, & purulenta, ita, Hætor Pius. III.

hortatur Isaias, quærens flebiliter, *Vulnus est liuor, & plaga tumens non est circūligata nec curata medicamine, nisi sora oleo intelligendo per vulnus hircū, crimina aperta; per contusionem & liuorem, occulta peccata; per plagam tumentem & purulentam, arrogantiam & superbiam; Causatur non curatum medicamine liuorem, id est; peccata secreta, o heretici.*

Disimulando quosdam de hereticorū more viuere constat lædi Rem pub. tamen si occultè tolerentur, & quia mēbra putria. 1. qui avnicus sufficit impius Acham, domi occultans spolia Iericho interdicta. *Ab-*

Iosue. 7. gen.

scandi in terra, ait, contra medium tabernaculi, ar-

gentumque fossa humo operui, euertere, perdecere
Reipub. Josue. 3. Inficiunt proles, famulos, ancilla
qui deinceps in tot familias quot sunt capita debi-
buri, demum lolio opplebunt totam urbem.

IV.

Neque inusitato more procedit Ecclesia man-
mata, id est, cruciatu corporeo compellit ad
haereses: quin priscum illum usum restitui opus est
castris scelerum velimus patere ianuam ad nos. Non
quam, quoad licuerit, permittatur libertas haerese-
nunquam sint sine legibus, sine supplicijs, sine pu-
nio splendido iustorum, sine supplicio conueniens
improbiorum vrbes. Habetote quae praedicant
tholici Doctores, de necessitate suppliciorum, et
de fructibus pessimis execrandae libertatis, Irenaeus

Martyr l. 3 cap. 2. Undique resistendum est haerese-
quos ex his reuisione confundentes, ad conuersionem
ritatis adducere possumus.

* Forte

melius,

confessi-

onea.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

* Forte

melius,

confessi-

onea.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

I.

mus pueros sapientia pradios . Nam & Ieremias puer
 propheta mysterium suscepit & Daniel scribit quod De-
 us dedit pueris abstinentibus scientiam & disciplinam in
 omni verbo & sapientia . Vnde restat intelligere quod pue-
 ros hoc loco non atate sed sensu paruulos significet , quales
 veritas Apostolus eos esse quibus ait : Nolite pueri effici
 sensibus sed malitia paruuli estote . Huiusmodi enim pue-
 ros id est animos : inuitia , vel lasciuia , vel inertia dudi-
 tos , necesse est inueniri disciplina castigati , & ad iustum
 uitam tramitem , prudentium vigore perducunt . Necesse est
 castigari , inquit .

1. Cor. 14.

Magus ille S. Augustinus inquit Regna omnia
 esse latrocinationes , exulante iustitia ; ea scilicet , quæ
 (re dicit S. Bernardus quodam sermone) Principi-
 bus reuerentiam , partibus opem , aut succurrendo , aut
 sanè consulendo , subditis protectionem reddit ; & si
 delinquunt disciplinam .

D. Augustinus tomo 5. libro 4. de Ciuit. cap. 2.
 Remota iustitia , quid sunt regna , nisi magna latroci-
 nia ?

Idem in quadam Epist. ad Donatum , probat ho-
 mines non permittendos omnino sibi , ut quod libe-
 rit faciant , quandoquidem Deus aliquando fregerit
 infractum animam S. Pauli persecutoris , recuden-
 dam in protectorem Christianorum : & moueantur
 parentes cogere liberos dissolutos verberibus , ut a-
 ctus & mores ad virtutem componant .

S. Augustini verba habentur 23. 4. Displicet . Si
 voluntas : Si voluntas mala semper sua permitte-
 dæ est li-
 bertati , quare Paulus non est permissus uti pessima vo-
 luntate qua persequatur Ecclesiam , sed prostratus est
 ut cacaretur : cæcatus est ut mutaretur : mutatus est ut
 mitteretur : missus est , ut qualia fecerat pro errore , talia
 pro veritate pateretur : Si voluntas mala semper sua per-
 mitte-
 mitenda est libertati , quare monetur pater in scripturis
 sanctis filium durum non solum verbis corripere , sed et-
 iam latera eius tundere , ut ad bonam disciplinam co-
 actus ac domitus dirigatur ? Vnde idem Salomon dicit : Tu
 percussis eum virga , animam autem eius liberabis a morte .

Z

Idem

Idem S. Augustinus epist. 50 ad Bonificium: *Hereticis dicant: Cui vim Christus intulit? Quomodo? Ecce habent Apostolum Paulum. Agnoscant in eo cogentem Christum, postea docentem: prius sermo postea consolantem.*

Idem paulò post. *Cur non cogeres Ecclesia prodigiosos ut redirent, si prodigi filij cogerunt alios ut prodigiosos?*

Paulò post. *An non hoc pertinet ad diligenter floralem, etiam illas oves quae non violenter eripi, blande, leniterque seducta à grege aberrauerunt, et alienis possideri ceperunt, inuentas ad ouile domesticum resistere ei voluerint, flagellorum terroribus, et doloribus reuocare?*

Idem ibidem. *Molestus est medicus furenti ferociter. Et pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cadendo, et ambo dirigendo. Si autem illos negligant, et permittant, ista potius mansuetudo falsa, crudelitas est. Et.*

Idem serm. 94. de tempore. *Si quis verba cruciatur, adhibebis et verbera. Incutis panam, ingeris aliquid, et quæris salutem. Multi amore, multi timore carunt; sed per tremorem timoris perueniunt ad amorem charitatis.*

Idem epist. 48. ad Vincentium: *Mea primitiua tentia erat, neminem ad Christi fidem, et Ecclesiam salutem esse cogendum, verum Et.*

Idem epist. 66. ad Donatistas: *Gregor. 1. 3. Epist. ad Ianuarium Episcopum Calaritanum: Tomus 1. 2. decretal. causa 16. quasi. 6. videantur.*

Verum enimvero noui, o heretici, hoc locum nihil facturos graues illo & sanctos Doctores, etiam vobis dictos cucullas faburratas; obzisa stolidiora capita: qui S. Ambrosium, S. Hieronymum, et alios quos Doctores sacros dicitis deliros, insanos, somnolentos, mendaces: qui penes vos solos Spiritum Sanctum inueniri iactatis: & à vobis inuentam Evangelij sacri fabam prædicatis: Quare, quò liquoribus non aduersari solum stolidiora illa capita, verum etiam phemè effutitis, venio ad Doctores vestros concordes, Philosophos, proauos vestros (si verum est)

Konfar-
dus ridet
hereticos,
Oratione
ad Gal-
los.

CONCIO DECIMATERTIA. 33

11.
Philos-
phi aduef-
fantur li-
bertati.

que passim circumferuntur, nimirum haresim Philo-
sophiā natam) *Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te*
mibi. Philosophi, fundatores institutoresque vestri
in nostram aduersum vos, iurarunt sententiam.

Sapientissimus ille Atheniensium Legifer Solon,
aiebat, remuneratione rectorum, supplicio impio-
rum, augeti Respub. auctas conseruari: hisque se bla-
tis, omnem disciplinam corruere.

Rogatus Archidamus quo Rectore Facedæmoni-
orum Respub. floreret, eoq; in splendore dudum per-
seueraret; respondit: legibus, & Magistratu legū iussis
parenti. Plato in quadam epistola ad amicos Dionis
seruitutem facit libertate natam. Aristoteles in mo-
talibus extollit legitdatōres, qui bonos pramio, ma-
los supplicio afficiunt: redarguit vrbes in quibus vi-
uit vnusquisque sicut vult, Cyclopum more, filijs
dans iura suis, & vxori.

Eloquentiæ parens Cicero, ex legem Rempub. ex-
animi corpori confert. Miserum adstruit eum, qui le-
ge nō cohibitus, in omni gena rueret flagitia; consul-
tū ducit membra infecta, & alijs noxia rescindi; quo-
modo medicus a corpore rescant putres partes. obiur-
gat acriter M. Antonium, quod sponderet militibus
omnia impune licitura. Tam rudes vos, & parum ver-
sati in Philosophis vestris, vt nesciatis libertati vestræ
pretensæ aduersari? Aut si scitis, dissimulatis?

Plato 9. de Legibus dialogo: *Neceffe est leges homi-
nibus ponere, vt secundum leges viuant; nam si absque his
viuerent nihil à feris atrocissimis discreparent, Cuius
rei causa est, quia nullius hominis ingenium ita nauit ut
institutum est, vt qua ad publicum humana vita bonum
conferunt sufficienter cognoscat: & si cognouit, vt opti-
mum id quod nouit, semper agere possit ac velit.*

Idem epistola 8. ad Dionis propinquos & amicos
circa medium: *Seruitus ac libertas si modum excedat,
vtraque mala est: si modum obseruet, vtraque bona. Et
paulò ante Qui omnibus praserunt viuendi libertatem,
ingum verò seruile fugiunt tanquam malum, ycaueant,
moneo ne insatiabili importuna libertatis auditate,*

in maiorum suorum incidant morbum (seruientem tyrannidem intelligit;) quem quidem illi propriam sunt, quod nulli parere volentes, libertatis amore uolupter abusi sunt.

Arist. i. polit. c. 3. Imperare & parere non solum superiorum sunt, sed utilium.

Arist. l. 10. Eth. c. 9. ante medium, insigniter peritum. Sunt qui Legislatores censeant inuitare ad conueniendum ac prouocare homines honestatis causa debere, ut improbi ex consuetudine obtemperaturi sint. Illi uero non parent, sunt que natura inertiores, castigati poenas irrogare: qui autem insanabiles sunt, propius terminare.

Cicero tomo 2. Orat. pro Cluentio, Vt corpora sine mente, sic ciuitas sine lege, suis partibus & membris, ac sanguine & membris uti non potest.

Et 2. de Rep. Cic. Nonus in Modicum: Statum timè constitutam Remp. qua ex tribus generibus illi Galii, optimo, & populari confusa modice, nec peruenit irriter animum immanem ac ferum: nec omnia permittendo, licentia ciues deteriores reddat.

Idem 5. Tuscul. de Ciona loquens: Beatissimus qui hos interficit? Mibi contra non solum eo videtur quod ea fecit, sed etiam quod ita se gessit, ut ea faceret. Et si peccare nemini licet, sed sermonis erramus. Id enim licere dicimus, quod cuique concedatur.

D. Augustinus to. 5. l. 5. de ciuit. cap. 27: An Tullius de quodam qui peccandi licentia felix appellatur miserum, cui peccare liceat? Contra inuidos id loquitur.

D. Augustinus. Infelices, qui omnia sibi licere existimant. Citat Marcellinus 26. in fine.

Cicero tomo 3. Orat. Philip. 8. In corpore, si quid inmodi est quod reliquo corpori noceat, uti se carique pertimur, ut membrorum aliquod potius, quam totum corpus intereat. Sic in Reip. corpore, ut totum saluum quicquid est pestiferum, amputetur. Dura vox: multo dura durior; salui sint improbi, scelerati, impij. Idem habes 3. Offic.

Item Philipp. 8. Scelerum promissio, & ipe qui

ant perniciosa est, & ijs qui promittunt. Nos (de bonis loquitur,) nostris militibus libertatem, iura, leges, iudicia imperium orbis terra, dignitatem pacem, otium, pollicemur. Anthony igitur promissa cruenta, tetra, scelerata Dijs hominibusque iniussa, nec diuturna, nec salutaria.

Auditis ut magnus ille Orator tonet in vestram libertatem prentensam, dicens cruentam, tetram, sceleratam, Deo, hominibusque iniusam, no diuturna nec salutare? Percipitis velle panas extorqueti ab improbis? Attrame Ethnicus loquitur: ast multo melius & dicitur vobis, qui falsa specie Christianos vos iactitatis.

Ipsi Poetae, omnium licentiosiores vestram impugnant libertatem, dicente vno, tollendis cadibus, & libitibus, promerendo illustri nomine Patris patrie, infracte cohibendam subiectorum effusam licentiam.

III.
Poeta libertatem impugnant.

Horat. l. 3. Oda 24. O quisquis volet impias
Cades, aut rabiem tollere ciuicam,
Si quaret Pater urbium,
Subscribi statuis, indomitam audeat,
Refranare licentiam:

Alio, libertatem adolescentibus permissam, totius corruptionis parentem.

Statius l. 5. Syluarum : Quem non corrumpit pubes
effrانا, noueque

Libertas properat a toga?
Non est ex Poetis Heroicis & Comicis qui vestram non abiuret licentiosam libertatem. Claudius de 4.

Honorij Consul. . . Procliuior vsus,
In peiora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrana fauet.

Juuenalis Satyra. 14: Nemo satis credit tantum de-
linquere, quantum

Permittas, ideu indulgent sibi latius ipsi.
Terentius in Heautont. Deteriores omnes sumus le-
mentia.

Idem in Adelph. Nimia illa illa licentia,
Profecto euadet in aliquod magnum malum.

Pablius Mimus. Cui plus licet quam par est, plus
vult quam par est.

Idem: *Bonus nocet, quisquis pepercerit malis, Viderem ferendo iniuriam, inuitas nonam.*

IV. Hæresiar- hq huic li- bertati contrarij.

Atat; quid mihi caput obtundo profetens no- menta Christianorum & ethaicorum, quibus quom- libet creditis! Huc, cito adducatur, Euangelista, Ap- stolus, Elias, vester S. Paulus Gallus; cui & tu creditis semper, Theodorum vestrum, dico, Re- verè Theodorum, & Dei donum; a scientia ma- ni ab Ecclesia Romana defecisset; Theodorum, ius, ò vt doleo vices! Accipite censuram magis Theodori super libertate vestra. Is in epist. Theodori 1. pag. 20. 2. sic loquitur.

1. Petri 2. Velamen malitiæ Libertatem &c. Filij Beli al dicuntur qui sunt abs que iugo.

Libertatem conscientijs permittere, sine ratione que si volet perire, merè diabolicum dogma est. Hæ- la diabolica est libertas, qua Poloniam & Transilvaniam hodie tot pestibus implevit, quas nulle alioqui subser- tiones toleraret. Vniuersus orbis in vos conspirat: pro- pio iugulamini ferro; arma vestra inimicis ceteris infelices profligati.

1. Hæretico- rum argu- menta pro Liber- tate.

3. Rationes excutiamus vestras. Deberet vobis libertas, inquitis, quia Deus cuique arbitrij libertatem dedit: *Diuisit illis substantiam.* Responder D. Augustino 2. Epi. 50. *Datum est homini liberum arbitrium, sed ut si esset male faciens, esset male patiens; quod non videbitur in prodigo nostro. Namq; etsi liberum esset rit Deus; cogit tamen minis subinde, alias flagellum morem getere. Luce meridiana clarius est istud.*

II. 1.

Dicitis, naturam satis superque homini condidit se ingenij quo se ipsum regat. Ita est, ante peccatum. Non cernitis vt offuscata sit & fuligine atra obduca sapientiæ humanæ lux per peccatum? *Excavavit malitia eorum Volentes esse sapientes per esum ligni scientia boni & mali, stulti facti sunt.*

Sap. 2. Rom 1. Gen. 3.

Deinde, non omnibus indiuiduis, suppositis singularibus speciei humanæ æqualiter, suppetit sapientia: dantur enim & simplices, & stulti, quibus opus legibus, ceu face, quâ deducantur. *Vs tenentur stultos inscitia debilis actus: Plato &c.* Sunt ipsi necessitate leges. Perius Iar. 5.

Rom. 7. Peccatum non cognoui, nisi per legem.

Pla 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lu-

men seminis mei.

Plato 9. dialogo de leg. Legum ponendarum causa est, quia nullius hominis ingenium ita natura institutum est, ut que ad publicum humana vite bonum conferunt, sufficienter cognoscat. Denique, non tantum sunt instituta leges instruendo intellectu ignaro, sed etiam, inducendis & cogendis voluntatibus rebellibus, in bonu.

3.

III.

Deus post peccatum, adducitis, sufficienter nos erudit, aut personaliter, aut per Angelos suos. Concedo, si per Angelos non solum intelligitis individua natura Angelica; sed etiam Doctores, legislatores mortales, a Deo denominatos instruendo & regendo populo. Nec enim Deus immediate per semetipsum, neque ministerio solorum Angelorum sufficienter erudit nos, tamen si posset; sed assumit quoque causas secundas, humanas, mortales, id est homines, qui ignorantes doceant. Dedit quosdam Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij. Si secus; quorum dixit Apostolis: Docete omnes gentes.

Ephes. 4.
Matth.

28.

17.

Allegatis demum, quod si non vereretur malum, minus in ipsum cupiditate ferremur. Atque assumptum probare nitimur axiomatibus Poete cuiusdam, necnon locis nonnullis sacrae scripturae.

Oui. 2. Amorum, Quod licet, ingratum est: quod non licet acius urit:

Quod sequitur fugio: quod fugit ipse sequor.

Idem 3. Amorum: Cui peccare licet, peccat minus; ipsa potestas

Semina nequitiae languidiora facit:

Nitimur in vetitur semper, cupimusque negata:

Sic interditi imminet, eger aquis:

Quicquid servatur, cupimus magis; ipsaque furem

Prada vocat.

Plinius: Omnium rerum cupido languescit, cum facilis occasio est.

D. Hieronymus. Quicquid licet, minus desideratur.

Rom. 5. *Lex subintravit, ut abundaret delictum.*

Rom. 7. *Cum venisset mandatum peccatum recessit.*

Rom. 7. *Occasione accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.*

Ibidem: *Inventum est mihi mandatum quod vitam, hoc esse ad mortem.*

Poeticè cum Poeta ludens, & clauum claudens, dicerem:

Miranda canunt sed non credenda Poeta.

Horat. in arte: *Pictoribus atque Poetis*

Quidlibet audendi semper fuit aqua potissimum.

Ipse tuus Vates retractat sententiam, & omnino

ibi tollit auctoritatem, dicens non omnino habere

& veritatem puram quæ scribunt Poetæ:

Quid I.: *Elegia: Exit in immensum facunda liberum*

vatum,

Obligat historica, nec sua verba fide

Responderem insuper, ex taberna eius qui pro effusam se sectarum licentiam, prodire nihil, quod libertate non faciat.

Aneid. 2. Non Poeseos hostis, is sum, in qua, *Et nos aliter*

1. *nomenq; decusq; gessimus: neque infamare in generis*

mnes sententias, aureas, & veras erebro intertextas

mendacis istius, aliorumq; est animus. Itaque ut

uersos simul, & hunc omnino non denigem, dico

loco perperam discussam ab ipso, homine Euboei

materiam: dico magis credendum Doctoribus Euboicis

fix. Philosophis præcipuis; & potissimæ classis alimur

Vatum, quos statim produximus, quam hominum

Plurium calculus vincit Plus vident oculi quam veritas

Præferatur sententia Philosophorum Vati vni.

ix. Ad do, experimento liquere contrarium *Quis enim*

nostrum adeo sanctus, qui limitibus quandoque

excederet, ni legum reuerentia cōrineretur? Nec enim

tum discrucior locis desumptis ex epistolis S. Pauli

qui videntur probare peccatum per legem inductum

et enim S. Paulus satisfacit, seipsum exponens, &

rom. 7. Peccatum non cognoui, nisi per legem.

Vide Al. Quantum ad primam auctoritatem ex S. Pauli

desumptam, *Lex subintravit, ut abundaret delictum; phons. à*
 non est existimandum conjunctionem *ut sumi causa Castro l. l.*
liter, sed consequutiue, ut significet exitum legis, siue c. 20. de
quod accidit post datam legem. Quasi diceret: Lex iusta pu-
subintravit; inde factum est, ut abundaret delictum. nitione
 Que quidem non indicant ex lege processisse multa hæreti-
 delicta; solummodò per legem multa peccata mani-
 festata, quæ non putabantur peccata: *ut appareat pec. Rom 7.*
catum.

IV.

Ad secundam, *Cum venisset mandatum, peccatum*
reuxit: non inrendit à lege effici peccatum, sed pecca-
 ti cognitionem à lege proficitur. Aut, dicit, nullum no-
 strum actum futurum peccatum sine lege, cui aduer-
 saur illi.

Ad postremas duas; non dicunt legem propriè cau-
 sam peccati: sed tantam hominum esse fragilitatem,
 ut ab eo quod sibi bonum erat futurum, quandoque
 malum eliciat. Deinde, loquitur fortè Apostolus ex
 nomine quorundam peccatorum perditorum, quibus
 potest id contingere; non verò morigeris. Notate
 quoque dici à S. Paulo; *Occasione accepta, non data.*
 Quapropter, demonstrat euidenter, leges natura sua
 non effectrices peccati, haud aliter quam mel, vel rosa
 non est ex se causa veneni, sed per accidens, qua ara-
 neum respicit, cuncta etiam suauissima in virus con-
 uertentem: quomodo vita per accidens improbis est
 occasio mortis; & lex per se bona, occasio nequitie &
 peccati. Alioqui, si per se lex esset malitie occasio, om-
 nes equaliter mali euaderent: quod non fit.

Porro, si quia ex bonis legibus occasionem sumunt
 ruina: impij ideo essent abrogandæ; eadè ratione tol-
 lendi essent è mundo viri & mulieres omnes, eorum-
 que forma; quod improbi occasione accepta concupif-
 cant feminas; & hæ, viros, eorumque speciem. Extir-
 pandæ quoque vites, quia occasione accepta gulosè eo
 abutuntur ebriosi: euellendæ styrces & arbores, eli-
 minanda medicina, quia occasione accepta procuran-
 tur per ipsas abortus, miscentur pocula veneno: sub-
 trahendum esset sacrosanctum corpus Domini, quo
 Z 5

occa.

occasione accepta, abutuntur venefica: De Iesu Christo non esset deinceps sermo habendus, quia quibuslibet occasione accepta fuit, petra scandali, lapu offensiuu, gnum cui contradicebatur, positus in ruinam multorum.

1 Pet. 2.
Luc. 2. Ecquid non? Omnia autem ista non possunt habere; neque ergo id vnde inferuntur. Quid ergo? turæ nostræ corruptæ curuum & flexuosum est gendum, non natura rerum, inquit S. Chrysostomus.

Tomo 5. homil. 15. ad Antioch. *Laqueus matris mulieris forma, imò verò non mulieris forma, sed lasciuus. Non enim res calumniemur, sed nostram rem. Neq; dicamus, ne sint mulieres, sed ne sint adulescentes. Neq; dicamus, ne sit pulchritudo, sed, ne sit fornicatio.*

Ibidem: Generosus miles quocumq; ferrum virtutem suam ostendit, ignauus ab omnibus impunitus.

VII. Non calumniemur itaque leges & sanctiones, si quis quimus, tantummodò malitiam nostram. Consideremus medicus ægro bona, vetatq; vetanda, ex canone quantumuis nitatur in noxia & vetita: negligens Antistites & Reges sancire & cauere iusta, quæ peiores euadent occasione accepta? Perperam tam

IX. namini dicentes non tantam fore nequitiam. Sed sub rigore legum, erectis crucibus, imminente funderentur permiffa quam præteritis libertatis concessæ aut usurpatæ tẽpore, quam libertate Romano? Non testatur Beza vester diabolus Transyluaniam? Erasmus vester, aut noster, parum fert, non dicit Euangelio nouo, eo sc. quod libertatis prædicat, non corrigi homines, sed fieri deteriores.

Lutherus Dominica 1. Aduentus; palam in luculentem hitur, eorumque mores quæritur longè corruptos factos esse, quam antea sub regno, (vt ipse vocat) mani Pontificis fuissent: quin eos demum Sodomæ peiores, vel decies euasisse luculenter affirmat.

Idem in cap. 6. ad Gal. fatetur suos non minus Papistas insulsos esse.

Erasmus Hyperasp. 2. Et in epi. contra pseudoeuangelistas asserit adeo per hoc nouum Euangelium non corrigi homines, vt passim deteriores fieri videantur: qui non peccare desinant, sed peccent impunitius.

Schmidelinus concione 4. in Christi uerba Lucae 21. factis ostendit quam pij sint sui Euangelici.

Si Senatusconsulto cauto non eiciendas immunditias in plateis urbis, vix ex munde asseruari queunt, quid fieret, facta licentia cunctis agendi quod vellent?

Si Pontifex Romanus, aut quis Rex Catholicus permulget, *Libera Corcyra, caca ubi lubet*; aut, *Chijs licet intemperanter agere*. Templum patet, cuique licet imponere quod vult moliri; an non breui Ephorum sella merdis opplerentur pace vestra dixerit; id est, mitrae Episcopales, tonsurae, sacerdotum vertices, altaria Deo & Diuis sacra stercore fedarentur tu spicere?

Ipsa Deus sub sacramento quasi latens non calcaretur pedibus; ex quo nondum libertate permilla, regnante adhuc utcumque iustitia reperiantur qui haud meliora patrare non vereantur? Deus bone! Quot haereticos aduheret libertas ista, quandoquidem sub disciplina tantus eorum pullulet numerus? Deinde, adducitis, si non caueretur malum, non tam ardentem in illud ferrentur homines; scilicet. Econtra, reperias qui timore legum imperialium tandem boni euadunt Catholici, quod accidisse Hippone, cuius ciuitatis Cathedram regebat, testatur Diuus Augustinus, Tomo 2. epist. 48. ad Vincentium: *Ciuitas mecum tota iisset in partes Donati, ad unitatem Catholicam legum imperialium timore conuersa est: quam nunc videmus ita animositatis vestrae perniciem detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur.* Gratia Deo.

Dicitur: Imago Dei sumus; adeoque nos decet libertatem, vt ipsum. Dico ego: non consistere in eo imaginem quod a nemine iura accipiamus; sed quod possimus velle aut non velle hoc vel istud, quod non collunt leges: etsi enim exterius quod materiale est legis exequamur, liberum tamen est interius non

pro-

Citatur
ab Eustachio in
Dionysii.
Vide quid
Plutarch.
dicat de
Chijs incantantibus
sellas
Ephorum.

v.

VI.
D. Aug.
epist. 50.
tomo 2.

probare, & non velle consensu quod agimus.
Insuper, cum D. Augustino prædicatis fiden-
ram esse, nec vi cogendam.

Lactant. li. 5. Instit. cap. 14. *Quis imponat
cessitatem vel colendi quod nolim, vel quod vult
lendi: Quid iam nobis ulterius relinquatur, si
quod voluntate fieri oportet, libido extorquet alicui.*

X.
I.
Castiod. Var. II. epist. 27. Rex Theodoricus
*nem imperare non possumus, quia nemo cogitur
inuitus.*

Ita est: nondum baptizatos, adhuc paganos
deos, Saracenos, nō cogit potestas humana (quod
coram Deo credere teneantur) iuxta decretum
lij Toletani quarti. Nondum sacris lymphis credere
credere est voluntatis & libertatis. Istiusmodi
mus Pontifex, & Reges Catholici permittunt
nem liberi arbitrij; aut vbi incorporati, inferri
per baptismum corpori mystico Jesu Christi,
virgeri & compelli, vult enim naturæ lex sterni
missis. Liberum est polliceri vel non polliceri;
sione autem facta, non est liberum retractare.
mittendo quidpiam, subdimus nos potestati
quæ cogat nos fidem liberare præstitam. Libera
des, libertate opposita necessitati; non libera
posita obligationi libera est ei, qui aliquam
milit professionem in baptismo. Miles, privatus
cramentum militare dicat, liber est: aut vbi
nomen dederit compelli potest vt pergat in partem
& per labefactatos muros irruat in urbem.

2.
Deinde, Quamquam summopere cuperet Eccl[esi]a
animæ interiora sana; at tamen sibi factum sanum
(ex quo maiora obtinere nequeat) si exterrum
quod deforis est non discrepet à bonis Catholici
adeoque manet libera nostra intrinsicè fides: non
nobis imponitur credendi necessitas: nemo cogitur
inuitus credat.

VII.
Perstatis: Si de Catholicorum vsu vitium, co-
mus merito: virtus enim, vt sit voluntaria sit opor-
similiter vitium, vt sit vitium, vt alias dicebat.

Deus aspernatur coacta servitia; igitur nemo cogendus ad id ex quo non meretur. Non metu, sed decori gratia peccatis abstinendum est, aiebat Bias. Conceditur neque verò compellunt improbos leges ad iusta, spe educendi meritum à bono coacto; sed sperant pederentim iri assuetos odio mali, & amorem iusti spontaneè, quo demum mereantur. Proprium etenim naturæ humanæ & insueta fastidire, consueta diligere.

Deinde: si vera sunt quæ dicit Aristoteles, nimirum, virtutis frequentatione fieri studiosos: consultò cogitur improbus ad iusta, ut tandem iustus evadat.

Aristoteles l. 2. Ethic. cap. 1. *Moralis virtutes assuetudine comparatur.*

Ibid. *Suscipimus virtutes atque perficimus per consuetudinem.*

Ibidem: *Edificatores, adificantes, & citharadi pulsan-
tes citharam sunt: pari modo iusta agentes iusti, &
modesta, modesti, fortiaq; fortes efficiuntur.*

Ibidem: *Atque omnis quidem Legumlatoris hac est voluntas.*

Diogenes Laert. lib. 6. de Vita Philosoph. *Ipsius contemptus voluptatis, (aiebat Diogenes) si nos assueverimus, invidiosissimus fit. Et sicut hi qui consueverunt voluptuose vivere, moleste se inde auelli patiuntur: ita qui aliter exercitati sunt, facillimè ipsas contemnunt voluptates.*

Productis habitibus in nobis exercitio crebro, quod coactè reluctantè que fiebat, aut non sine maxore & dolore, ex tristitia, aut ex necessitate; postea liberè, alacriter, meritorie exercetur coram Deo. *Hilarè enim datorem diligit Deus. Voluntarie sacrificabo tibi, ait Plaltes vaticinans.*

Ovidius 2. de arte amandi: *Quod male fers, adsuesce, feres bene, multa vetustas Lenit.*

Haud dubiè assuescimus bono, eius exercitio: assueti, exercemus prompti, & alacres: *Habituum enim signum voluptas & dolor qui in actionibus, inquit Philosophi.*

Aristoteles l. 2. Ethic. c. 2. *Abstinendo à voluptatibus*

1.

2.
Cōsuetudo potēs.

Psal. 53.

ribus efficiamur temperati. Et facti iam temperati, non
me ab ipsis possumus abstinere.

Ioan. 4.
Perfecta
charitas
foras mit-
tit timo-
rem.

Aug. tomo 8. in Plal. 127. Cum per timorem gelens
continet se homo à peccato fit consuetudo iustitia. Et
pit quod durū erat amari: Et incipit excludi timor à
ritate, Et succedit timor castus &c. Ille (sc. timor ge-
nē) utilis est, sed non permanet in aeternum. Per con-
timorem concipimus spiritum salutis: ipse est ab-
darium & initium sapientiæ.

Isaia. 26. A facie tua Domine concepimus, Et par-
uimus, Et peperimus spiritum salutis.

Plalmo 110. Initium sapientiæ timor Domini. In-
sentidum de supplicijs legum humanarum, quod
timore compellimur fugere malum, & facere bonum
ac tandem efficiunt, ut omnia amore faciamus. Et
lens iam tenet quod nolebat.

D. August. tō. 2. epist. 49. Non quod quisq. bonum
esse inuitus, sed timendo quod non vult pati, vel vitare
impedientem animo sit aatem, vel ignorantem compelli-
cognoscere veritatem; ut timens vel respuat saltem
quo contendebat, vel quarat verum quod nesciebat,
volens iam teneat quod nolebat.

3. Alio itē respectu consulta est coactio ista: Nam
verè nō emendantur, saltē nō tor tātaq; actualiter
trā flagitia, quot quātaq; animo versat, & in q; velle
te feruntur: quæ aucta, agerēt itidē ætū nas in publi-

4. Denique, Si ipsis hona non est Reipub. proficiat
utilis: hac enim ratione non retrogradatur de ca-
rorum more, inficientes, rodentes, vastantes, terri-
tēs synceriores eius partem.

2. Tim. 2. Hæretici multum proficiunt ad impro-
Et sermo eorum ut cancer serpit. Hinc rudes piebet
ratiōes semper ad malum quā bonum, promptissimè
ad noua quæq; amplectenda, & credenda, non velle
tes publicā eorū insolentiam, non audientes men-
cia veritatis speciē emēntita non omnino perennat
numere si erunt hæretici simulati. Ex duobus mō-
ligendū minus: minus malū est habere hæreticos
cultos quā publicos: minus nocent, q̄ obrenna libe-

ute illa licetiosa Tor hareticis quæso cõrenti estote.

4. Teverò Sanctissime Pater, homo cælestis, parue Deus terrestis, tuam potestatem, tibi traditã auctoritatẽ rogo (agã cũ sanctitate tua absente quasi presentate; quis novit nõ ea sequetur has meas conciones secundæ fortunæ aura, vt in beatas manus vestras incidant aliquando) quantumuis haretici, adolescentes illi, qui nouissimè aduenerunt, efflagitent; *Pater pater, da mihi porcionem substantia quã me contingit*, Libertatem Libertatem, quam falsò clamitant Christianam, mentiantur se contingere, delirent expedire, et clamantes, & geminantes, Libertatem Libertatem, quæ me contingit; nunquam de Beatitate tua audiat quod narrat Euangelista de patre nostri prodigi: *Et diuisit illis substantiam*, Beatus Pater coaratione importuna & molesta ranarum istarum, concessit, dedit, promulgauit libertatem Nunquam Beate Pater, nunquam micans orbis iubar, rem tam noxiam concesseris Phaetontibus iunioribus,

Funeſti ne sis tu muneris auctor.

Tam noxium & virulentum munus, à tanto, tamq; bono Patre non deueniat ad manus filiorum. Si potiat ut vnaquã Phaetontes illi postularis, actũ est de ipsis & vobis: certò certissimè expectabimus denudò orbẽ vniuersum belli facibus accensum iri: *In chaos antiquũ confundimur, Arria vestra ruent. Atlas en ipse laborat*; Vides quãtos sine libertate suscitariunt ignes, si vnaquã furiosorũ manibus cõmittatur gladius, perijmus, illi, & nos, & tu Pater sancte, si audiat aliquando (quod absit) *Et pater patrum diuisit illis substantiam*; non speremus præter diuisionẽ, defectionẽ, numeri haud sperendi honorũ, numquã reditum licentiosiorũ. Caput obrundant sibi, Beate Pater, rogo te per triplex diadema tuũ, regni insigne & principatus tui; per mitram & sceptrum, sacrum symbolum Pontificatus per omne quod eminenter splendet in tua sanctitate; per salutem animarum tibi creditarum; per sanguinem Jesu Christi, & ipsũ Iesum, qui acquisitas & dealbaras, tuæ custod: & tradidit, supplicat Ecclesia vniuersa, nõquam

exce:

Author postea Romæ Paulũ V. conuenit, solus solum in penetrabilibus, de vijs Belgicæ pacis: quis & ipsi scripto reliquit, vi sit illas R. P. F. Ioannes Neuen pacificator ille, & laudauit: optauitque quadam ex his in Hispania habuisse pretio prope immenso. Absit verbo inuidia.

excedat Roma fatale, sanctumque *Fiat*. Si copulata
dere Roma templorum euerfionem, altarium
phanationem, Christi gregem hæresi respectum
ctumq; : si velit de se dici Roma, quod de Troia
dam

En campos ubi Roma fuit; Aur; Hi fuerunt

Virg. 3. Si sine lachrymis velit, aut possit sanguinem
AEnsid. & corpus Jesu Christi conculcatum spectare;
Psal. 86. dat Roma hæreticis libertatem; dicat. *fiat fiat*. De
illis pater substātiā. Roma, cui receptum est
Virg. 6. re subiectis & *debellare superbos*; præcæ ne obli
AEnsid. praxis. Sancti Patres tui o Roma, tibi semitam
runt, viam aperuerunt oppositioni & punitio
centius eius nominis primus. & Gelasius primus,
pellendo Cataphryges, Gelasius Manichæos,
bus tuis. Roma, si Roma perstare aueas, *Super*
et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem
conem; sub disciplina contineas hæreticos, alio
rulentos, basiliscos oculis fascinantés; est necesse
non laxes habenas leonibus & draconibus istis.

Te quoq; sacra Hispaniarum Maiestas, Atlas
Hercules vnice Christiane, qui tot laboribus
ptibus sustines quasi ceruicibus tuis cælum
Ecclesiam Dei, sacra Maiestas, mure ære: Cæ
cis omnibus, generosè persta primis diuicentibus
natibus aduerfium libertatem istam. Qui operibus
spanorum scepra regerunt ad hoc te iuuant.
butus, aut secundum alios Sissebuta, religio
Princeps dictus Concilio Toletano, qui religio
Christianæ gloriam plurimum adauxit, trajicere
pias per mare Herculeum: ante ipsum Reclian
lius Leonogidis, qui omnem hæresim Arrianam
spania pepulit; sacramento absoluit omnes ea
fectos, nec ad liberorum munia assumi in potest
voluit: Austriaca familia tua vniuersa, tam p
Catholica, ac nuperis temporibus probus Carolus
rolus Quintus auum tuum dicam, an nostrum
mus & tuum & nostrum, ob amorem quoad pro
cias Belgicas ferebatur) qui vt pro hac libertate

Concil.

Tolet. 4.

s. 56. Mit-

hael Riti-

us Nea-

polit l. 1.

de Regi-

bus His-

pan. ver-

sus finem.

iones abrumperet, toties facultates, clientes, Imperialem suam Maieftatem in discrimen vocauit; te, inquam, hortantur vt eiusmodi supplicationes abnuas. Dignetur sacra Maieftas tua *Praliari bella Domini*; ca prolequi; repagulo & propugnaculo esse domo Domini, nec vnquam permittere, inducereue libertatem, dixerit, vbi armis quidpiã effici potest (sileo nunc Batavos & Zelandos.) Non sit satis Maieftati tuã sacra claro augustissimoq; Catholici nomine fulgere; praesta quoq; Christianos oēs, id est, baptizatos, albo Christianorũ adscriptos vniuersos, publicè Catholicos & esse, & dici. Haud abs re balteis Regum appendantur gladij, *ad vindictam malefactorum*, ait S. Petrus; vt consecret Deo manus suas æquissima clade sceleratorum, & Reipub. Christianæ iniuriorum; vt armis segregatos in vnionem compellat Ecclesiã. Quid sanctius Reip. hæresi? *Quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam*, aiebat optimus Imperator Theodosius. Qui concesserit libertatem illam prætenfam hæreticis, dico ijs; in quos adhuc tenet imperium iustitia; hæreses sparget: qui dissimulauerit, inuitabit; & vmbra sua vt incrementa sumant, fouebit.

Pub. Mimus: *Veterem ferẽdo iniuriam, inuitas nouã*.
D. Greg. super illud Job 40 quod de diabolo sub nomine Behemoth loquitur, dicens, *Protegunt vmbra vmbra eius; Scelera peccantiũ tãto maiora incrementa percipiunt, quãto per defensionẽ potentĩũ, diu inulta tolerantur.*
Pub. Mimus: *Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.*

Isa. 26. *Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discent habitatores orbis.*
Psal. 81. *Imple facies eorum ignominia & quarent nomen tuum Domine. Ne speretis ò Reges, misericordia & clementia reducẽdos hæreticos; serpentes sunt, serpentes semi-exanimis, qui in domum illati, & ad focũ appositi, demũ sibilo, & veneno suo vniuersam domũ inficiunt: blãdis verbis, sine verberibus efficietis nihil.*

Isa. 26. *Miseretur impio, & non discet iustitiã.* Man-

Quid dixerim de hac ipsa re & scripserim, bis Romę est, bis in Belgio, N. S. posteris Neyno nostro lectum, mi re placuit.
1. Pet. 2.

Theodos. in li. Manich. c. de Hæreticis.

Æsop. a. polog. 8: edit. Plaut:

Luca. 14:

As Luc

luctudine frustra laborabitur. Cōpella. compellat
 Jsa. 26 Indulisti genti Domine, nunquid
 as? Elongasti omnes terminos terre.

CONCIO DECIMA QUARTA

3. 13 Et non post multos dies, congregavit
 adolescentior filius peregrè profectus est in
 nem longinquam: & ibi dissipavit substantiam
 am viuendo luxuriosè.

3. 13 Ἐ μὲν οὐ πολλὰς ἡμέρας σωμαγαγὼν
 ἄνευ τῆς πατρὸς, ἀπέδημιον ἐς χώραν
 ἄκθ' διουχόρπιν. Ἐ τὸν οὐδὲν αὐτῷ. Ἐ πρὸς

3. 13 Paucis autē post diebus collegit filius
 nor quacumque ad se peruenerant. & profectus
 in regionem longinquam, & illic dilapidauit
 stantiam suam, dum profuse uiueret.

ARGUMENTVM

1. Duplex via, arcta & spatiosa. 2. Vocia
 atymon. 3. Quibus prodigus concoxit substantiam
 suam ex textuū examinatione inquititiam
 hominem perdunt. 5. multum peregrinari
 salutare. 6. Prælati præsentia subito optima
 auaritia & prodigalitate paucis. 7. Omnia
 dit Adam 8. ut profecti sunt publicani. 9. Non
 nostra non sunt. 10. Ut dicatur peccator
 regionem longinquam. 11. Non expellat
 us. 12. Qui à Deo contingat elongari, qui
 præsens est. Regio longinqua, quid. 13. Non
 peccata. aequalia. 14. mala à peccato manant

Mala specialia ex luxuria.

HUc utique studui, non esse prolixum, sed
 tum, & adyta parabola nostræ aperire
 nunc, quia nobis modicum superest tempus
 ad solitas ferias quæ iustitiam nostræ Academiæ
 quot hebdomadibus edicent, cogor de more
 eorum agere, & paucis quod superest prima

parabolæ nostræ quæ ad famem vsque prodigi nostri, hinc æquissimum peccati supplicium; famem, futuram, sumente Deo, porticum & introitum secundæ sectionis, totius corporis nostri conatus, protenditur, exponere. Materiam hæc doloris mihi; utique qui ubi effundi rebat, macilentior, aridioruè testa: ubi vela eloquentiæ, quantulumcumque à Deo collatæ, expandere: ubi ea contrahere & reducere: ubi in stadio citatim currere, ubi victus pedes cogat subsistere. Fax it Deus, ut breuitati studens, obscurus & intricatus non sim. Veruntamen solatio est, quod putamini nucus elaudatur Ilias; sub alis apis abscodatur triremis nauica suppellectili omni instructa; hemisphærium nostrum capiat oculi pupilla; in exiguo clypeo, sculpsit Phidias Gigantum bellum. & Centaurorum certamen; solatur quoque, quod pugnis ut plurimum rotabitur sit palma; & breuitas dialecticæ sit collectanea utilitati & amplitudini oratoricæ. Itaque hac lectione expendemus in quibus prodigus prodegerit substantiam suam; monstrabimus obiter, ut opes mundanæ, & peregrinationes longinquæ frequenter sint exitio hominibus: ut consultum sit subditis, non abesse procul a Prælati; exinde transitum parabimus ad publicanos, peccatores, idololatrias, hereticos, nõ eunecorū impetu, ad aptu do sed molliter hanc textus nostri partem. Dignetur que mundo edidit Verbu breuiatu nobis impetrare breuitatē, & claritatē decet. Aue Maria.

Ut sublimiter specularus est Plato hominem omnē raptari equis binis, diuersis & contrarijs: Alterum equorum, æquum, honestum esse dicens, & bonum, ex bonisque & honestis oriandum; alterum huic contrariū, atque è contrarijs ortū: per hos equos intelligens irascibilem & concupiscibilem, atque his indomitis caballis assignans aptissimū rectorē, rationē. Rheda directio molesta est & ardua, ex diuersitate & repugnantiæ equorū; irascibili quandoque gerere morē rationi thedæ, quin interdū superbas ferere ipsi in prælio: rursus, concupiscibili pertinaciter & ferociter reluctate, surda stram simulante, non cedente flagris & stimulis.

Quam optimè ille idem Plato philosophus
 consiliarios geminos imprudentes, iuvenem
 rios esse, dolorem & voluptatem! Vt euangelium
 Euangelio diseruit Ethuicus ille, conformiter
 etrinam D. Pauli, stantem in quoque homine
 spiritus, & legem membrorum, siue concupiscentiam
 rapientem quamq; hominem suum huc illuc, in
 piscencia vt plurimum euadente victrice!

Xenophō Vt doctus Prodicus, post eum Xenophon, in
in 2. com quutus Cicero, alijque sapienter haxerunt. Hinc
memora dolescenturienti, deliberanti super delectatione
tionū ex tionis, occurrisse biuium, ac in eo Voluptatem
Prodicō. tutem oratione fusa certatim eum ad se pellere
Cicero l. 1. nantes, montesq; pollicentes aures! Quam
Off. Bu- nē pagani illi, quos Iesu Christi cognitio non
deus, de rat, diserebant, adstruentes cum Christo
studio lit- viam: alteram spatiosam & voluptuosam, &
terarum arctam & studiosam alteram, aut salutarem, con
instituan- equaliter obuias, sed non ab omnibus & que
do. vt verè asseruerunt Herculem ingressum
Matt. 7. mitam! Nam, *Pauci qui inueniunt eam*, ait Deus
 altera verò voluptatis & perditionis trita est
 dine certatim irruentium.

Adest, qui cum cæteris reluctante ratione
 ce, rapi se patitur à caballo feroci, concupiscentia
 est, qui cum cæteris capessit monita consiliari
 ptatis: adest vnus, sed rarus, sed singularis, qui
 rannicæ membrorum legi credit, quæ æquifera
 tis: qui fallaci voluptati fidē adhibet, non vniu
 modum eius quæret; qui missa arcta salutaris
 tiosam perditionis percurrit. *Multis ambulans*

Hoc loco describit Evangelista apparatus
 ter, mores post appulsionem. Apparatus, ibi
 post multos dies congregatis omnibus: mobilibus
 mobilibus, domi & ruri; id est, auctionatus est
 sa, conuasauit in vnam summam, & facultates
 suas arctis limitibus marsupij conclusit. Hanc
 ram, si in eum finem quem suadebat Dominus
 centi, dicens: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ*

Appara-
tus prod-
gi.

Sic Eras-
mus in
para-
phras.

Antho.
de Ghy-
landis q.
3. in hanc
parab D.
Bernardi

haec pauperibus; quod consilium sequuti sunt sancti plurimi, ut primi Christiani; Maria Magdalena, Martha, Lazarus, teste Marulo; Hilarion quindecim annos natus, narrante S. Hieronymo in vita eius; Paulus Romanus: Lucia Virgo; D. Cyprianus Afer, Episcopus; S. Nicolaus Smyrnenfis Episcopus, & alij: aut cum Crate Thebano, alijsque, ut divitijs solutus, liberius philosopharetur. Nihil minus; pauperes, aut philosophiam nequidem somniarat.

Iter ibi: Peregrè profectus est in regionem longinquam. Bellè se instructum videns pennis patrijs, procul à do avolat, in salutato hospite, quod aiunt: (alioqui Euangeliista, omnia anxie & sedulo referens, valedictionis vrbis, quam incolebat patris (quod suspicaretur quis) antequam potiores vrbis partes dicebantur regiones; ad instar regionum, quæ orbem distinguunt, sed in prouinciam longinquam secessit, quærens locum & consortium se dignum, Dignum patella operculum. Id facile suspicor, primò; quia capiebat remoueri ab auribus & oculis patris, adedò ut is ne vel minimum perciperet sonum, aut vllum videret specimen perditæ vitæ quam degere mente versabat. Deinde, quia dicitur facta fames valida in regione illa, per quam in seruitutem venit miserandam: non autem in regione patriæ; cum non sit verisimile inualuisse famem in vna vrbis parte, & non potius in tota: ite se mancipasse obsequio rã fædo, non magis ad patrem rediisse, si eandem inhabitasset urbem: neq; patrem non percepisse famam profigatorum morum, & seruitutis miseræ, si vrbe non excessisset. Diceret Euangelista: Facta est fames valida in vrbe illa, & non in regione illa. Proficiscitur itaq; in regionem remotissimam. Haud malè, si ut fugaces sectaretur litteras, quomodo Plato & Pythagoras; si ut penitentiam faceret ignotus in deserto; aut quis existimet hunc perditum cogitasse de studijs aut penitentia?

Quoad mores; eos refert verbo vnico, arcana sex

huc locu. F. Leni- nus Am- monius: Conua- satis, in- quit, om- nibus, & in vnam summan redactis. AEt. 4. Marul. l. 1. c. 10. Profectio Quatuor olim fu- re vrbis Romæ re- giones, Suburba- na, Exqui- lina, Col- lina, Pala- tina. 1. 2. 3. 4. Prodigii mores.

Prodigi
mores.

Luxuria
quid.

I.
D. Thom.

2. 2. q. 143.

a. 1. reff.

ad 1. Et in

quest. de

mallo q. 15

D. Bonau.

c. 9. Die

ta.

II.

Est immo

deratus

appetitus

secundu

rum.

Nau. cap.

23. conf.

num. 112.

Lauren-

tius Valla

in error. es

Antonij

Rauden-

sis sub fi-

num.

III.

III.

centa in se claudenti, quæ referare vrinam per
liceret. Evangelista: *Et ibi dissipauit substantiam*
Si qualiter queratis, respondeat: *uiuendo* locum
cundum versionem Syriacam, *Dum uiuere* popu-

2. Notandum hoc loco versionem vulgaram
vſurpare dictionem æquiuocam, & amphibolam

luxuriōse. Dico, æquiuocam & ambiguam, quia
ſunt uocem; *luxuria* vno; alij, alio modo. S. Tho-

Aquinas & S. Bonaventura dicunt præcipue
re uenerea, quæ, pro omnibus, hominis animam

uat, quod forte in ea ut plurimum, & facile con-

Inde, ut denotet omnem excessum; ſicuti libid-

tur ad omnis generis uicia connotanda, ut libid-

uandi, libido uolucendi; & opum ſurroſa libid-

Ruſus, Laurentius Valla aſſerit dictionem *luxu-*

ſumi latine pro fornicatione: dicitque argu-

deſumptum ex primo Officiorum Ciceronis, *Luxu-*

cum omni ætate ſit turpis, tum ſenectuti ſociuſſima

intelligendum de peccato carnis. Significat

prope *luxuria*, ait, nimiam profuſionem veſtium

rum, & ſimilium. Ad quod deſignandum, addi-

ceto eo loco tanquam oppoſitum: *ſi autem im-*

modum intemperantia acceſſerit, duplex malum eſt

alterum alteri oppoſens. *Ibidem: Turpe diſſipare*

uia, delicate ac molliter uiuere.

Dicunt alij, nomen *luxuria* tribui proprie

quando ſeminis abundantia, & germinis rebus

ſegetes ſuffocantur. In quo ſenſu dicebat Virg.

Georgic. *Luxuriam ſegetum tenera depaſcit*

Quomodo etiam Cicero aiebat, *Las ſegetes*

ſe frumenta: ac ab his per metaphoram tranſferri

ad ſignificandum aut eorum elatos animos

mines, ad ſignificandum aut eorum elatos animos

Ouidius 2. de arte amandi: *Luxuriant animi rebus*

rumq; ſecundis, aut profuſionem cibi, potus, uel

quo ſignificatu ſumit Apoſtolus 1. ad Tim. 3. *ſi*

Cum luxuriant fuerint in Chriſto. D. Thomas 2. 2.

indicat ibi luxuriam non eſſe propriam libidinis

ſed immodicum uſum, & copiam rerum quamlibet

quando ſplendore & magnificentia, ut Virg.

At domus interior regali splendida luxu.

Idem 6. Aeneid. *Epulaeque ante ora parata regifico luxu.*

Erasmus paraph. in hunc locum: *Luxus, quicquid extra necessitatem carnis impenditur cupiditatibus.*

Macrobius libro 3. Saturnal. c. 13 accipit sapiusculè pro profusione in cibos.

Prudentius in Psychomachia, & eius commentator in pugnam luxus & voluptatibus hanc significationem tribuit luxuriae.

Non patior Laurentium Vallam, virum alioqui eruditum calumniari tantopere aduersarium: & ab eius positione cauillari & Thomam, aliosque Theologos, statuantes nomen *luxuria*, sumi posse pro actu carnis.

Cornelius Jansenius Concord. in hunc locum, vult intelligi per luxuriosè maximè inhonestam Venetem: sed & omnem luxum vestium & conuiuiorum.

Quare nouerit Laurentius Valla, nonnunquam Latinos peritos, vsos dictione *Luxuria*, pro Venere.

Ouid. in 1. epist. Heroidum Penelope ad Vlysssem: *Turbarunt in me luxuriosa proci.*

Idem de remedio Amoris: *Diuitijs alitur luxuriosus amor.*

Vide Aul. Gell. l. 7. noct. c. 11.

3. Præterea, habet textus Græcus pro dictione *luxuria* *ἀσώτος* media longa, vnde *ἀσώτης*, id est, luxuriosè, prodigè, profusè: Deduciturque Græca vox à populo dicto *Asotos*, mirè conuiujs & crapulis diu noctuquè intendente, de quo Cicero l. 2. de finibus: *Nolim mihi fingere Asotos ut solet is, qui in mensam vomant, & de conuiujs auferantur crudique postridie seruisus ingurgitant.* Vnde nunc Græco omnis profligatus, perditus, sceleratus dicitur metaphorice *ἀσώτος*, aut *ἀκολάτος*, id est libidinosus, aut *ἀνοσιος*, id est, inutilis, aut *ἀχρηστος*, id est, inutilis, aut *ἀνοήσιος*, id est improbus, aut *μωρός*, id est scelestus.

Budens in Pand. ἀσώτος, i. prodigus, insatiabilis, luxuriosus, insolens degitator, lapidator, homo nihil, nullius frugis gula lu-

Quod si legendum sit forte *ἀσώτος* pro *ἀσώσιος*, non tantum quantitate sed & in (potuit enim error accidisse).

quod vocabulis Græci appellant ἀκολάστους, vel ἀναστατους, nos
 incontinentes dicimus & intemperantes. Denique, potior Doctorum nostrorum numerus exponit præcipue de incontinentia.

κόλασις
 significat
 Græcis
 punio, à
 priuati. 5.

Rursus, Interpretæ Syriacus, qui veritatem ὄψος, per
 profusè & Latinus noster, qui transtulit luxuriosè, libe-
 rum faciunt suspicandi prodigum fuisse vestitu nu-
 meroso, Neroni similem, qui veste eadem legitur nu-
 quam vltus secundò: sempiterno, & curiosè composito.
 Nec vllatenus dubitandum luxuriarum vestibus;
 quia & scortator: sunt enim vestimenta comptula fo-
 mes; & germen verù libidinis, rena animorum, vti a-
 lias ostendimus in quadam nostra tragædia, & spera-
 mus latius monstrare, Deo fauente, libello particu-
 lari super hoc, magis Theologicè. Ouid. 2. de arte a-
 mand: Ausferimur cultu, gemmis auroque teguntur.

Act. 2. sc. 2.

Omnia &c.

Decipit hac oculos, Egido diues amor.

Policraticus li. 7. cap. 4. Pythagoras Italius, matro-
 nis Crotoniorum dicebat esse luxuria instrumenta.

Suetonius in Augusto. Pompas vestium vocabatur
 Augustus Caesar insigne superbia, & nidum luxuria.

Idem in Caio Caligula, ait Caligulam deturpasse
 pulchros & comptos quoties illi occurrerent, quod
 sciret decoratam faciem esse quoddam incentiuum
 adulterij.

Macrob. l. 2. Saturnal. cap. 5. Augustum offensum
 fuisse ait, Iulie filie licentiosiore habitu.

Aliunt quidam, & aquam in magna iuba gloriari,
 caque ad luxuriam excitari, ea verò deposita luxuri-
 am deponere.

Cyrillus Alexand. de egressu animæ. Va calamistra-
 ti: ad ledendas & vulnerandas animas ad coitum, & lu-
 xuriam immunda intemperantia, verè, rete diaboli est
 calamistratio.

D. Amb. l. 1. d. e virginitate, vocat mulierem orna-
 tam, domum omnium dæmonum infernalium.

Ecl. 9. Auerte faciem tuam à muliere compta &c.
 sequitur. Et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardes-
 cit.

4 a 5

Esther.

Esther 14. Esther Regina vocat signum superbiae.
Judith. 10. deceptura Holofernem ornat se, cum
ut quo nil esset potentius. *Mulieres ornant se, ut
hil habentes potentius, aiebat Iulia.*

Prohibitiones Apostolorum satis indicant
possunt ornatus. 1. Tim. 2. 1. Petr. 3. Tertullianum dicit
Cyprianum omitto; qui varijs tractatibus usque de-
quentissimis rem hanc impugnarunt.

Neque dubitari potest prodigum fuisse donis
maneribus: sunt enim communiter pellices, quibus
tia capiendis omnigenis donis. Metram filiam The-
sali Eristhoni frequentavit nemo; qui equos, pueri
aliaque id genus non offeret vnionū vice, nec dicitur
in vsu. Non conuenit Laide Corinthiā Demodocum
neq; pænitere mercatur, nisi decē mille drachmas
ducentorum quinquaginta scutorum: aut secunda
Budeum, mille scutorum monetę gallicę summa
exequat: Iupiter non illabitur gremio Danae nisi
lis aureis. Non coit Iudas cum Thamar, nisi annu-
aureum dederit. *Poscit? Dandum est, inquit Cicero.*

ringas rem lubricam, viscosamque, quin ex parte
reliqueris? Aut dandum, aut pollicendum.

Quid. 1. Amorum: *Stat meretrix certo cuius pro-*
bilis are.

Et miseris iusto corpore querit opes.

Jdem 2. de Arte. *Ipse licet venias Musis comitatus*
mere,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Plutarchus tomo 1. Opuscul. mor. de audientia
Poetis, de Thaide ex Menandro: *Crebroq; postulat
nera, simulans amare semper, nullum amat.*

Portitorum simillimæ sunt ianua lenonia; qui
fers, tum patent, si non est quod des, ædes nō patet.

Eccles. 7. *Inueni amariorem morte mulierem, vnde
la sunt manus illius, &c. vti que ad munera.*

Marci 6. Dimidium regni promittit Herodes,
caput Baptistæ in disco.

Etiā in castis amoribus pugnatur muneribus.

Gen. 24. *Scruius Abrahæ postquam biberant car-*
um.

Ehefall

Aul. Gell.

l. 1. Noct.

cap. 8. de

Lais &

Demost.

Mac. l. 2.

Sat. c. 2.

Gen. 38.

Bud. lib.

de esse. Ci-

cero in pa-

rad. 5. Vi-

de apud

Aristop.

in Pluto

meretricū

rapacita-

tem tax-

atam.

Meretrix

ab are

mercendo.

Mætri-

ces lupæ

latine di-

cuntur,

forte à ra-

pacitate

& votaci-

tate. Le-

ena scorti-

hyerogli-

phicum,

& simbo-

lum forte

eadem de

causa ille

cebræ ar-

gentariæ

li, protulit nomine Isaac in aures auitas, appendentes
 ficos duos, & armillas totidem, pondo siclorum de-
 cem Rebecca munera.

Can. 1. *Murmulas aureas faciemus tibi vermiculatas*
 argento

ezech. 16. *Vestiu te discoloribus* Locus est insignis.
 Venustule ille, veni loculorum clysteres, Harpyie, &
 sanguifuge vere, emungunt & de raunt coptulos i-
 flos amafios, ad manticam, ad subuculam dorso sub-
 ligatam, eorum res reducant. Mirum, tunc non exor-
 quere plura, quando quide non adeo prostituunt cor-
 pus voluptati viroru, vt passim animas parnis eternis.
Quam commutationem dabit homo pro anima sua? in-
 quebat Dominius. Poruit itaque dissipasse substanti-
 am in donis & muneribus.

Ac quoniam meretriculatum animos nil mouet vt
 symphonia, quis ambigat multa prodegitte occenta-
 tionibus diluculo, tripudij, laruationibus: &c.

Præterea, si venereus fuit, vti communiter hic lo-
 cus exponitur, in speciem præsumi potest luxus epu-
 laru & conuiuio ru, vti mox dicebamus, ad dictione
quos: vulgo enim fertur, post epulas, chorea. *Pascitur*
libido conuiuijs, nutritur delitijs, vino acceditur, ebrietate
inflamatur, ait S. Ambrosius. Quare, quicunque author
 est comedia Gallicæ de prodigo, optime inducit in-
 strui lautè mensa patentè, priusquã libidinè expleat.

D. Hieron. l. 2. in Iouinianum, *Venter pinguis facile*
despumat in libidinem.

Idem tomo 1. ad Furiam, de virginitate seruanda.
Non Atnai ignes, non Vulcania tellus, non Vesenus &
Olympus tantis ardoribus astuant, vt inuitiles medulla
vino plena & dapibus inflammata

Idem ad Amadum. Pro ordine membrorum est ordo
 vitiorum, & venter astuans mero, &c.

F. Thomas Cisterciensis in cantica, in illud, *Equita-*
tui meo &c. Luxuria curru habet quatuor rotas. vètris
ingluuiè, coitus libidinè, vestiu mollitiè, otij, soporisq; reso-
lutionè: trahitur duobus equis prosperitate vite & abun-
dantia rerum. Hi duo præsidant auriga, ignauia corpor,
infida securitas &c.

dican-
 tur me-
 trices.

Plaur.

Bacchid

O hara-
 thru, vbi
 nunc es,
 vt ego te
 vsurpem
 labens.

Quasi di-
 cat mere-
 tricem
 gurgitem
 pecunia-
 rum.

Luca 12.

Gen. 19. Filiae Loth patrem inebriant ut velle possit.

Exodo 32. Sedit populus manducare, & surrexerunt ludere.

Ephes. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria.

Prouerb. 20. Luxuriosa res vinum

Ouid. 2. de arte. Vina parant animos: faciuntque uerbis aptos.

Jdem 2. de remedio: Vina parant animos: Venere.

Terentius in Eunucho. Sine Cerere & Libere fruges Venus.

Ladem in Eunucho act. 5. scena 4. Meretrices...

... Dum foris sunt, nihil videtur mundus

Nec magis compositum quicquam, nec magis loquans.

Quae cum amatore suo cum coenant, liguriunt.

Valer. Max. 1. 2. cap. 1. Proximus à Libero patris temperantia gradus ad in concessam Venere esse conuenit.

Prouerbum vetus. Nunquam fames adulteria peruenit.

Aristoteles in problem. sect. 20. reddit rationem cur Venere cupiditatem accendere possit vinum, & addit. Quare non ineptè Venere inuicem Baccho utuntur. Et sectione 10. Venus comes satietatis.

Omnia plenitudo quaerit exitum.

Vbi peruenisset in regionem longinquam, ubi perdidit substantiam suam viuendo luxuriose: Zap, dicitur optimè textus Graecus: id est viuendo vita brutiorum, non humana & rationali; lateribus suis, dextrorsum, sinistrorsum, iunctas habens Laidem & Thaidem. Vt amasias in sententiam suam pertraheret, pompam ostentabat. Aduocat pannarios, solidarios venditores, sericarios, à capite ad calcem nouis instruitur, & dornatur, comitur; nihil desideratur eorum quae ad libidinem faciunt; perducuntur irritamenta luxuriae, exquisita pretio, noua specie infinita numero, vt reuocentur alternatiuè: Decipit hac oculos, Aegyda dicitur in mor. Hac irretiuntur. Ibi, vt res pro voto succedat, dissipat.

Ouid. 2. de arte amandi.

dissipauit facultates in cupidines, amafias donando stolis exquisitis, Damascenis, volutaris, Melitenfibus, galericij ab exteris petitis nationibus, inauribus, armillis, corollis, torquibus, mureaulis, annulis, gemmis, iocalibus pretiosis, vniuersis quæ ad maadum muliebrem desiderantur; denique ijs omnibus quæ expeteret earum animus; indies maiora pollicens: *Muranulus aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Ibi dissipauit omnem substantiam suam.* Ibi, meretricularum sollicitaturus mētes concoquebat substantiam, aulædorum, cantorum, cytharædorum stipatus choro, *Prospiciens per cancellos, stans post parietem;* qui diluculo ostium amicæ occurrentem, qui amores, languoresque suos voce & manu emodularetur; ipse fingens tripudia, choreas, luctas; exsiliatus, saltans, crura in sublime iactans. Ibi, vniuersa profundit in epulas; circumducens parasitos illos, questores cænitationum, lutrones, per quos demum quo deuenit, deuolueretur: in conuiuia amafiolis parata, in canaculo, in dumetoso tuguriolo, domi, ruti, a meridie ad mediam noctem; de more Neronis: *quis scitabat inter scortorum, ambubaiarumque ministeria meridie ad mediam noctem usque.* Denique, prodigus ille, induebatur & induebat suas purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide: præter aurum, serica, byssum circum se & suas splendebat nihil, magis epularis cuique omni hora patebat.

D. Bernardinus Sen.

Luca. 16.

Sophilus apud Athenæum libro 3. *Lasciuiebat de voratis cibus, quatuor fortassis elephantorum.*
Eccl. 1. *Omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum.*
Quid l. 3. *Fastorum. Inuenias, illic qui Nestoris ebi- bat annos.*

Vide Laungem in theatro de tribus compotioribus.

Qua sit per calices facta Sybilla suos.
Danielis; In conuiuio Balthasar vnusquisque secundum suam bibebat ætatem. Ibi, ibi, in eiusmodi luxu dissipauit omnem hereditatem. Qui descendens ab Ierusalem in Jericho incidit in latrones, non fuit eo pauperior & magis nudus; non tot absorpsit ra-

Ad numerum bibentes Annæ perennæ sacrificabant.

tes charibdis vorax; non tot absumpsit barathrum
Atheniense noxios; quot emunxerunt meretricios
reos in eiusmodi luxu. Cupcta absorpta sunt; iusti
ipsi est alea; perierunt vniuersa; non naufragio, non
gritudine, non sinistro casu, sed *vinendo luxuriando*.

4. Quid ageret aliud adolescens præceps, facinor
sus, procul à patria, sibi magister & pedagogus, frater
remisso à pluribus ad malum sollicitatus, a nemine
cohibitus, a patre remotus, cuius aspectu solo reos
potuerat ad meliora, multis spatijs distans à huius
cuius exemplo honestiora didicisset: itaque hic, vti
in speculo pellucido percipitis, vt opes libertate
paræ, sint hominibus exitio. Equidè, di ste aduertit
mos humanos, quomodo humore putulèto intumescunt
vlcera; audent per illas omnia: dicitur enim dicitur
à Diuus, nam qui diues est quauis Deus nullo ingenio
videtur, teste Varrone. *Diues sum, & nullius ego*, ut
quidam in Apocalipsi. Deinde iuges opulentiorum
delitiæ inuitant ad malum, & naturam accendunt
ruptam. Nec datur crimen atrox, quod non patitur
pecunia. Denique, redimitur flagitium omne, tur
quæ nummis. Hinc nuperis diebus dicebantur
bis diuitiæ, optimè, *irritamenta malorum*. Id iudicium
tum volebat Plato, qui à Cyrenæis, Græciæ populi
rogatus iura, legesque dædæ, quibus Remp. regere
spondit; arduum præcepta dicere ciuibus proleptis
& opulentia diffuencibus. Voluite præscotum man
menta, occurret subinde opulentiore ciuitate
stu, pompa, voluptate valuisse: occurret iniqua
fiores meretrices laucis ciuitatibus natas, aut in
tis, locupletibusque vrbibus corpora in quæ
prostituisse. In quorum fidem Alexandria, Cyprus
Corinthus, ciuitates opulentæ, luxui & voluptatibus
ditæ fuerunt. Quorsû fertur *Alexandrina delitiæ*. Quorsû
sibi vult, *Corinthiarum*. Cur dicitur Venus Cypria?

Diues vn
de dica
tur.

Apoc. c. 3.

Vide Vo
later. l. 9.
comm.
sic vlti
ma.

Iustinus lib. 8. ex Trogo. Mos erat Cyprijs cor
ante nuptias statuis diebus dotalem pecuniam quæ
ras in quæstum ad litus maris mittere, pro reliqua
cicia libamenta Veneri soluturas.

Coriothus tam fuit enervata delitijs, vt Veneris templum habuerit vbi mille circiter elegantes meretrices paratae erant venientibus se prostituere, quorum famosissimi erant, Lais, Thais, Leena, Phyne, Sicyone, &c. Erat autem Coriothus vrbs Achaiae ditissima, omnibus rebus abundans, quae & placere possunt, & fastidientes allicere.

Quapropter, prudens ille Imperator Marcus Aurelius, morti vicinus, subuerebatur filium Imperij haeredem rerumque suarum instituere; ne forte istis perverteteretur; quod regulariter euicere nouerat.

Ven. Beda l. 1. cap. 2. super Esdras tomo 1. Familias res est humanum cor opibus ac libertate dissolui, a- rumus vero ac paupertate, ad semetipsum recolligi.

Joannes Salsibriensis lib. 1. Pollicet. e. 1. Nouarum virtutis prosperitas beatulis suis applaudit ut nocent.

Seneca l. 5. epist. ep. 99. ad Lucillum: Sic segetem nimia sternit ubertas sic rami onere franguntur sic ad maturitatem non peruenit nimia facunditas. Idem animis quoque euenit quos immoderata felicitas rumpit, quae non tantum in aliorum iniuriam; sed etiam in suam vertuntur.

D. Aug. tomo 5. l. 2. de Ciuit. cap. 18. Scipio Nasica ad reprimendam nequitiam, seruandosque mores optimos, vt metu vitia cohiberentur Carthaginem nolebat euertere.

D. Chrysostomus homil. 7. de poenitentia Opes sunt schola malitia.

C. Crispus Sallustius in bello Jugurth. Discordia & auaritia, atque ambitio, & cetera secundis rebus oriri sunt mala, post Carthaginis exitium maxime aucta sunt.

Franciscus Petrarch. l. 1. de remed. vtriusque fort. dial. 57. Nimia opes non modo singulorum hominum sed populi Romani corruerunt mores, miramque eximiam fregere virtutem, qui tamdiu clarus, & tamdiu iustus neque integer, quamdiu pauper fuit.

Cum Constantinus Imper. Ecclesiae Dei opes & imperium dedit, audita est vox: Hodie infusum est venenum in Ecclesiam.

Ouid de remed. Non habet unde suum paupertas patiat animum.

Quid de remed. Non habet unde suum paupertas patiat animum.

Pelagia
Antiochena.
Thais
Meandri
quae stum
faciebat
Athenis.

Thais Pa.
maij Abb.
in Aegypt.
to que.
stum fe.
cit.

Diuitia
fomen-
tum lib.
diuitia.

Diuitia

Diuitijs alitur luxuriosus amor.

Idem. 2. de amore. *Luxuriant animi rebus pleuribus secundis.*

Deuteron. 32. *Impinguatus est dilectus & recalcitavit in crassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Dominum factorem suum & recessit à Deo saluatore suo.*

Item. 5. *Incrassati sunt & impinguati, & prouerunt sermones meos pessimè.*

Ibidem. *Saturavi eos & machati sunt, & in domibus meretricis luxuriabantur.*

Ezechiel 16. *Hac fuit iniquitas Sodoma, superbia, turritas panis, & abundantia, & ocium ipsius & superbiam eius: & manum egeno & pauperi non porgebant.*

Michæ. 6. *Diuites eius repleti sunt iniquitate.*

Psal. 72. *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.*

Psal. 55. *Ab altitudine diei timebo.*

Eccli. 21. *Domus quæ nimis locuples est dominabitur superbia.*

Vide Augustinum serm. 29. in illud. 1. Tim. 6. *Diuitibus huius seculi præcipe &c.* Et Chrysostomum in 5. homilia 2. ad Antiochenos in idipsum.

Eccli. 31. *Multi dati sunt in auro casus, & facta est in specie illius perditio illorum. Pro quo alij clarius verunt: Multi propter aurum ad casum dati sunt.*

Luca. 16. vocat diuitias Christus *Mammona iniquitatis, non temerè.*

Matth. vocat spinas, quia spinæ fecerunt colubis diuitiæ vitij, nomen affine est vitij & diuitij.

3. Regum. 12. *Ieroboam regnum adeprus infidelitatis, conflavit vitulos, &c.*

2. Paral. 12. *Cum fuit roboratum regnum Robam, ipse dereliquit legem Domini sui, & omni Israel cecidit.*

Ibidem cap. 26. *Ozie cor eleuatum est in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum; roboratum scilicet diuitijs regno.*

Allegoria. 2. Reg. 1. *In montibus Gelboe interierunt nobiles Israel, id est, in prosperis virtutes collapsæ sunt.*

4. Regum 5. Naaman diues, sed leprosus, diues vitiosus.

Similia. Magna tranquillitas in medio mari, signum magnæ procellæ.

Luna non patitur eclipsem nisi cum plena est; nec homo deficit à bono nisi plenus diuitijs.

Luna quo plenior, eo à sole remotior: homo sæpe à Deo alienior quo ditior.

Sensibile, vel sensatum, vt loquuntur Physici, nimis vehemens, nocet sensui; ita sol nimis prosperitatis mentem excæcat.

Equus quo pinguior, eo in fessorem ferocior: ita diues paupere ferocior, Deum quodammodo à mente excæcat, ac deturbat.

5. Amplius, audientes prodigum nostrum ibi ibi, in regione longinqua, abligurijss: substantiam, non percipitis longas peregrinationes in remotas prouincias per tamque exito esse? Concedo, cum Plutarcho, locum non adimere probitatem, prudentiam, virtutem, & vt ait Democritus peragrations regionu frequenter docere frugalitatem; opus est quandoque ad verum experimentura, & sub magistris insignibus operam dandam, cum Platone & Pythagora suscepta professione ad externos persequi literas fugaces: Nihil dulcius, quam scire profus omnia: noui Homerum cæcum peripateticam, tentare prudentiam ab itionibus uentis rationem non asigando aliam consultissimam prudentiam Vlyssis, quam quod πολυτροπος esset; quod viginti annis vias multas peregrinaretur, multumque obseruasset mores: πᾶλλον ἀνδρώπων ἰδὲν ἄσπεκτα κ' ἴσασιν ἴστω.

Plut. l. de exilio. Democritus apud Stobæum ser. 38.

Philostrophus edidit libros octo de uisio quentibus litteras per orbem terrarum. Senarius, prou. ex Cicerone l. 4 epist. ad Atticum epist. Delectantur ne. Hom. vers. 2. Odyss.

Qui mores hominum multorum vidit, & vobis. Non ignoro inertes, & stolidos haberi eos qui in cineribus desides nunquam gremio excleserunt in aternum; nunquam foci patij fumum miserunt; cuiusmodi Plutarcho sunt, οὐκ ἔστιν ἰδὲν ἄσπεκτα κ' ἴσασιν ἴστω. noua quales matronæ vult esse Paulus, sed custodes ignaros & desides: Quandoque consultum Tholozæ, Pictauij, aurel. Parisijs legibus nauare operam: atque

Bb

profe-

*Morat in
art.*

*Plut. to. 1.
Vit. in Ly.*

curgo.

Ioan. Boe-

mus. l. 3.

de mori-

bis genti-

um c. 3.

professionem instituire non est per se malum, verum
tamen per placet summè prudentiæ plena lex legum
Lacedæmonis qua prohibebantur ciues profectio-
exteras prouincias, signanter A siam, vti que effren-
natam, delicijs & voluptatibus dissolutam, exen-
nes Lacedæmone excluderentur, quibus non ali-
res momentosa, seu vtilis; inhumane si hospitijs
spectes, prudenter si intentionem: minime, ne fore-
teri imitarentur suæ Reipub. formam, aut vti-
ab eis discederent (vti falso criminatur Thucydides)
veritus ne sui ad externos proficiscentes, reuenerent
Rempub. ritus nouos, & mores inuitatos, ne quæ
ex consortio exterorum sui incipere quid hanc
insuper quia nouarum rerum semper aduehant
piam aduenæ, quibus alterantur iudicia & consuetu-
mana, vnde varij affectus, varij conatus; & ad hanc
batio harmoniæ Reipub. Ipse Homerus in Odysse
cero, Seueca Philosophi graues, suadent munit
turnas, frequentes sue profectioes.

Homerus Odysse. 10. *Nis miserabilius quam in
de vagari.*

Idem Odysse. 6. *Tu quoque amice domo diuturno
esse caueto*

Rebus, itemque viris, intra tua tecta relin-
Cicero lib. 2. famil. ad Marc. Cæl. *Omnis per-
tio obscura, & sordida est ijs, quorum industria & opus
potest esse illustris.*

Seneca in epist. *Parum cerè prodest homini
curiosè lustrare regiones & prouincias, videre peregrina
ac barbaras gentes, horrenda nemora, opacas sylvas, im-
sopiosos flumina latissima cernere, quomodo Nilus quæ-
undet, quomodo Tygris per longa spatia occultatur. Na-
tam quidem curiosus opem iste excursus affert. Vt
ius ipsa est exquirenda summa indagine, atque ex-
da. Neque ego cum ipsis sua serim; vt enim miramur
triæ natiuum dulcorem, quam non nisi ægè mutamur
de qua Ouidius 1. de Ponto 4.*

*Nescio qua natale solum dulce sine curam
Ducit & in memeros non sensit esse sin.*

CONCIO DE CIMA QVARTA. 387

ac quod peregrinatio sit quasi lustralis vita, penaque
 civilis; si meministis verborum Domini ad fratrici-
 dam Cain; *Vagus & profugus eris super terram*; quam sa-
 ne multam haud remittit ille, *Ecce eijcis me &c* quæque
 nunc interrogatur in piacularem peccatorum poenam: vt
 sicam istiusmodi institutum redolere exploratorem
 tartareum, qui in Job de se dicit; *Circumni terram &c*
perambulavi eam: quod potissimum me mouet vt cun-
 ctos absterream, argumentum est, natura nostra pro-
 clinis ad mali emulationem, quod in exteris aduerse-
 ritus. *Muldo acrior est memoria in proborum quam bo-*
rum, inquit Cicero: Deinde quia receptissimum est
 nobis proverbium istud, vt imitemur turpia. *Dum fue-*
ri Romæ, Romano viuito more: similiter Menandri ada-
 gam probatum: *Conuenit sane peregrinum prorsus ac-*
commolare se ciuitati: amplius; non petimus Romam
 frequenter, aut alias regiones studio proficiscendi, sed
 vt cuncta liberius liceant remotis à conspectu pater-
 no. Si queras à Romipetis istis.

Et quæ rursus fuit Romam tibi causa videndi? Si vera
 fan velint dicent, vt quidam, inuitauit libertas. Deinde
 etiam si studio libertatis non instituat iter ad remo-
 tas gentes; nihilominus ipsa non quæ sita sese ingerit;
 ingesta, inducit constantissimum quemque vt patret,
 à quibus alioqui abhorret. *In externis locis minor est ad*
facinus verecundia; inquit Cicero. Nil sic pertrahit ad
 malum, quæ quod animo & ore voluebant infidiato-
 res senes pudicitie Susannæ; *nemo nos videt*. Adde, quod
 ipsi viantes haud parum sint sibi ignominie, de quibus
 merito suspicari licet, aut infamiam, aut exilium, aut
 fugam, aut conatus seditiosos, *Exploratores estis*: aut sane
 onerosos, perditæque vitæ esse. *Quibus domi nihil boni*
vsui est, dulcis est peregrinatio, ait Plutarchus. *Quin, o-*
lim, metretices dicebantur peregrinæ teste Donato.
 Terent. in Andria: *Adone est demens experegrin-*

Eccl 29 *Minimum pro magno placeat tibi, & impro-*
perium peregrinationis non audies, ait Scriptura. Nec i-
 deo vitupero peregrinationes deuotas & piaculares.

Gen. 4.
Iob. 2.

1.

Cicero pro
Flacco.

2.

3.

4.

Cic. 1. 8. sa
mil ad
Mar.

Dan. 13.

5.

Gen. 42.

Tertis adueniat Iſraelitica gens ſuo diſpendio, quorum malum inuehat nationis cum natione commiſſio; quæ quia aliquamdiu Aegyptijs idolorum cultibus conuixerat, in poſterum idololatram non modo redolebat: quia Jebuſæos, Pheræos, & eiufdem nationis gentes perpeſſa eſt in terra promiſſionis præter Dei conſtitutionem, vt emolumentum ſibi ex veſtigalium penſione accederet, demum ſe, ſuaque perdiderunt, dicente Vate, Pl. 105. *Et commiſſi ſunt operes eorum, & didicerunt opera eorum, & ſeruiert ſunt ſub iugibus eorum: & factum eſt illis in ſcandalum. Et commiſerunt filios ſuos & filias dæmonis. Et factum eſt illis in ſcandalum.*

Alexandrum perdiderunt delicia Perſicæ. An procul contingat vagari, vnde tibi chariſſima patria integerrima pridem, ſyncera, vniſormis, vnde tibi rictas iſta? Vnde tu pantherina magis, & diſtinctioris leopardi: vnde nunc idiomate, & mente ſua perfida, vt Gallus rebellis? vnde *Punica fides*, *Punica fides*, tibi nunc adapretur? vnde peieratione, blaſphemijs, excreatione tota Gallica, aut Scotica? Garulone, & ventre vorax, inſatiabilis, Germana? Lumbis renibus, omnino lubrica, Hispana, forte Itala, nouit? auertat Deus? Quis te fide penitus Aoplaſeſtu, ira, odio implacabili, immuti, immiſericordiam Italiam? Irreligione, impietate, irreuerentia ad ſacerdas Hibernam? veſtibus Protheum, inconſtantibus cornicem plumis volucrum omnium inſtructam penis, hodie Hispanam, cras Francicam, galero, cellata que. Ecquis te redimiculo nunc Alenconiam, nouebergeronem. Toga Florentinam? Mulis Venetam efficit. Non dicetis, ſed Vates: *Commiſſi ſunt in orbem & didicerunt opera eorum.* In ſuſa eſt in urbem & orbem ſtrum peregrinitas. Commixtio Celtum, Germanorum, Itolorum, Hispanorum, Albanorum, Iſlandicorum qui vnde que in medio tui confluxerunt, ſicuti in ſcandala nauis, aqua aut colluione urbis; te ſimilem omnibus effecit. Conſortium cum extetis nationibus monſtrum te exiguum, in dæ præ grande in natura.

tit. Quemadmodum chamelæon, lacertæ haud adeo
ab similibus, colorem variat, oculis, cauda, corpore toto, l. 2. hist. a.
quotiescumque noui occurrunt, obijciunturue, uti n. m. c. 11.
adstruunt Physici. Ouidius 15. Metam. Id quoque quod Senec. l. 1.
uentis animal nutritur & aura, quest nat.

Protinus assimilatur, tetigit quoscumque colores. Aul. Gel.
Plinius lib. 8. cap. 33. Mutat colorem subinde, & oculis, l. 10. noct.
& cauda, & toto corpore. Ita, ea est humana fragilitas, cap. 22.
ut moribus exterorum cum quibus habet commer- Plut. l. de
tium se cõformem præbeat facilè. Tangereturne pax, indust. a.
inquinamento procul? Gypso cibos condias, non iusti- nimal.
citus? Jgæm accedas propius non comburendus? Solin. cap.
Iacolas terram Hus cum sceleratis & facinorosis, ser- 37.
uata probitate cum Job?

Plato 5. de legibus: Dum qui se improbis commiscuit
necesse est eadem pati & agere, que tales agere & loqui in-
ter se consueverunt.

Exodi 4 forte hoc ipsum indicabat manus Moysis,
que sinui inserta, sana; exerta, conspiciebatur leprosa?
Huc ne spectabat Seneca. cum diceret; quoties con-
uersatus fuisset cum hominibus se minus hominem
redijisset Speculum crystallinum, etsi splendidissimũ,
tandem primam deperdit speciem communiter vsi-
tatum. Optimus Planetarum non assequitur effectũ
bonarum influentiarum, sed quasi malignus efficitur
corporibus, si cum altero noxio concurrat.

Memineritis Dinam natam Jacob haud bona di-
diciſſe in ea quam suscepit curiositatis ergo profe-
sione: Sabinis malè cessisse curiosam excursionem
Romam, studio nouæ videndæ urbis & spectaculorum.

Orbem ex libris, tabulis cosmographicis, & hydro-
graphicis ediscite, sine discrimine vitæ, & morum pro-
porum, si orbis appetitis cognitionem:

Tutius è tabula pictos ediscere mundos.
Deinde, tanti non est æstimanda scientia, ut corrup-
tionis periculo ea sit comparanda, Quo excurrere a-
nemus, qui sumus ipsi egregius paruus mundus?
Quorsum tot sulcare campos, tot æquora nare? Im-
moti loco, nos ipsos non exeuntes possumus à nobis

Vide Art.
l. 2. hist. a.
n. m. c. 11.
Senec. l. 1.
quest nat.
Aul. Gel.
l. 10. noct.
cap. 22.
Plut. l. de
indust. a.
nimal.
Solin. cap.
37.

lob. x.

Tit. Liv.
decades l.
1. Plut. 10.
1. Vit. in
Romulo.
Ouid. in
fastis.
Propert. l.
20.

Arist. 8. plus mira speculari, ediffere que. vt enim ait S. Angu-
Physic nus, nulla maiori voluptati est, quam suis plus sco-
D. Aug. l. tia. Hinc Chilon ille Lacedæmon inculcabat crederet
de Spir. S. Nosce teipsum. Hinc prudēs antiquitas characteres
littera. reo inscriptam voluit sententiam frontispicio suū
D. Bern. l. pollinis Delphici. Certè vt vera dicamus, homo nec
de cōside. ararium & thesaurus rerum sublimiū. Si figurati-
rar. ad Eu. ces, solis inter animantia habet erectā, ad multū
idem ser. ramidis, aptā inspiciendo cœlo. Si formā, sine animi
36. in Cāt. est patriū potissima: est sanctissima Triadis cōspicua
Hugo de cōcinnā, vnionē, rēperatāue mixtionē quatuor ele-
antima de nantiū elementorū, si cōiunctionē corporis & an-
necessaria mæ, quid propius diuini? Operationes, ac tē, in dō-
sui cogni- am, inuentiones hominū si consideres, ipse raptus in
tionē vi- sim potest ab ingenij sui acritate, & inuentionū rē-
doantur. titudine, ceu alter Pygmalion à statua quā sculpsit
Item Ma- Obambulate per otii viatores, qui dicitis, ad cœlum
crobius in dū, longū iter ad magnas proficisci cogit. Achæus
form. peragrate paruū hunc mundū viuū; plura inuenire
Scipion. discenda quam capere valeatis, siue vt excellens
c. 11. Et l. 1. seu, vt miserum, ad vestri humiliationem speculari
Sac. c. 6. vniuersa cōtinentur hac epitome, Videre vniuersū
Ludou. ait S. Iohannes Reuertere, reuertere Sunamita, reuertere
Vines in reuertere vt intueamur te His immorans, haud facit
c. 1. l. 18. in peccata tuas, in quæ iter agens.
de Ciuit. *Job 5. Vistans speciem tuam, non peccabis.* Est autē
Iuuen. sa- visitare speciem tuam, seipsum cognoscere.
ty. 11. Pi- 6. Adhuc aduertendum; vt vitentur diuturnæ pro-
cus Mir. l. ctiones, id est, ne patres serant liberos procul exage-
2. de mor- ri; aut ipsi patres & Prælati suos mittant externos pro-
te Christi, ag: ad nationes, patris absentia haud infima peccata
ex propria sit libere paternus cōspectus. Quæ admodū, patris
cogitanda habere Deū specularē omniū nostrorū operū, et
c. 5. post D. fieri ac re auocando quoque à malo: ita proles
Amb. ne- subditus, corā patre, vel Prælato stat. Imò dubitè, et
gat illud magis nō contineatur præsentia patris, quā imagina-
esse Thā- tionē præsentie Dei. Nullū sydus firmamento altius
letis aut non excedit multū quantitate, magnitudinem lunæ
Chilonis, attamen luna illa vnica & minima dominatur cœlo:

CONCIO DECIMA QVARTA. 391

bus in hac inferiora, quam reliqua astra cuncta simul sumpta, ob maiore vicinitate lune, & nostru. Sic; qua
tomis presentia Dei cuncti potentis, omnia videntis
sit infinite maiori digna reuerentia, Prælati adstantia:
quia verò magnus ille Deus inuisibilis est; hic sub a-
spectu cadit; adeoque videtur ille a nobis magis re-
motus; hic vero propinquior; sit ut plerumque præ-
sentia superioris & conspectus paternus plus roboris
habeat regedis subditis, presentia Dei: Absente Moy-
se, lasciuir populus, & vitulum aureum coluit. Mox
ut paterfamilias agro excessit, superiecit bonæ semen-
tillolum inimicus homo. Exclamat

fac. 2.
Job illi
cap. expo-
nit 2. 10.
Cant. 6.
Parentes
et thalam
presentia
vtilis gre-
gi.
Exod. 32.
Matt. 8.

S. Paulus Act. 20. Ego scio, quonia intrabunt post dis-
cessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi? Qua-
propter vigilate parentes, excubate Antistites: nun-
qua declinet a grege lumina. Vigilare, pretiosa enim
vobis sunt commissa: vigilare muneris vestri est. Ipsi e-
nim perugilant, perugilare debent, inquit S. Paulus.
Dracones perugiles custodientes poma aurea.

Heb. 13.
Ouid. 7.
Metam.
Cant. 3.

Si lectulum Salomonis sexaginta fortes ambie-
bant ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios &
ad bella doctissimi, propter timores nocturnos; cu-
stodiendis animabus, veris lectulis & thalamis Jesu
Christi, qui plusquam Salomō, quas stationes non serua-
bitis, quas non admouebitis custodias? Existimatis sine
causa morali virginē mira metamorphosi transfor-
matā, traditā custodiæ Argi, cui caput centrum oculis
circuminctū, quorū bini & bini alternatim sopiebā-
tur; nonaginta octo reliquis vigilantibus assidue?

Quidius i. Metam. Cetera seruabant, atque in statio-
ne manebant.

Confiterat quocumque loco spectabat ad Io.
Ante oculos Io quamuis aduersus habebat.

forte, quia inuigilandum super te, o chara iuuentus,
nunquā a conspectu vigilū es dimouēda? Quia non per-
mittenda diutius morari apud remotas Gentes cum
prodigo? Quia custodibus tuis non procul a te recedē-
dū? Hinc arbitrer Cōcilio Laodicēsi restringi & coar-
ctari peregrinationes, Clericorum, laicorumque.

Concil. Laodicens. cap. 43. Et habetur 3. parte
Bb. 4. De clerical.

Decretal. de Consecrat. dist. 5, num. 36. edit. Jac. Phe-
ni: Nō oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos pro-
ter iussione[m] Episcopi ad peregrinandum proficisci. Ita-
cum etiam sine canonicis litteris, id est, formatis, non
non oportet alicubi proficisci.

D. Gregorius l. 5. epist. 123. Athen. subdiacono
uenit ad nos Pigmene[m] Amalpitana civitatis Epis-
pum... foris per diversa loca vagari: idcirco hoc ius-
thoritate[m] precipimus. quatenus hoc de cetero sum-
præsumat: sed in Ecclesia sua sacerdotalis numeri
Etc. Sit satis de peregrinationibus noxijs, ad regem
regrediamur.

7. Dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose. Tu-
tus noster Latinus videtur dictione de avaritie et
prodigalitate, ac si diceret: multam prodige[m] et

Laur. Val men vera dicit Valla, quod exortia in opus qua dicitur
la l. 13 ele- dunt à nomine, habitationem siue vehementius dicitur
gant c. 23. que significant, & affectionem. Quia vero Græcis est
plex positivum *αρωλος*, non vigebo ulterius, fuisse
dici vixisse prodige. Audita hac dictione, luxuriosus
prodige, expectatus a me, haud ambigo, futurum
cursum super prodigalitate, nec non in iurum, ali-
tias tibi & porus, quem sectamur sustentando cor-
ri: votis satisfacere, ni temporis obitarent angustie
neque deerant quibus hanc concionem præ
illustrarem; ast cogor ad tria verba materiam cogere,
quo per orium liceat de alijs prodigis in hoc acco-

Prodigali bratis nonnihil differere, itaque obiter dico prodige
tas adole- litarem adolescentibus vitium proprium: tum quia
scensibus ijs minus est opus ope, quæ sine peculio non obtine-
propria: tur, quam senibus: tum quia viribus freti suis, sperant
avaritia novas facultates acquirere se posse: avaritiam lætanti-
senibus. maculam propriam.

Terent. in Adelph. act. 5. scen. 8. Vitium communi-
omnium est

Quod nimium ad rem in senectâ attenti sumus.

D. Hieronymus epist. 47. Cum omnia vitia in senectate
Arist. l. 4. ne senescente senescant sola avaritia iuvenescent. In iis
Eth. c. 2. stoteles: Et senectus omnis, & imbecillitas omnis avaritia

efficit. Corrigibilis est iuuenum profusio, ast incurabilis senum tenacitas. Decrescit adueniente senectute prodigalitas, que timiditate quasi ense ingulatur; adde quod deficientibus ex nimia effusione facultatibus necessum non prodigum esse; sicuti subtracto ligno necessario deficit ignis: senex verò auatus, quo senior, eo timidior; quo timidior eo magis augetur auaritia: plus congregat, plus augetur thesaurus: & quo hic magis augetur, eo seuiori torquetur fame.

Iuuenal. satyra. 14. Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.

Et minus hanc optat qui non habet.

Præterea, habitus senectutis tenacis firmitus, altius que inherens quam iuuentutis prodiga, difficilius excutitur, & excuti potest. Hinc de prodigo insit Aristoteles: Cura, diligenti quæ adhibita, ad medium, & ad id quod oportet tandem deuenerit: at illiberalitas ac auaritia, incurabilis est. Vitiosa prodigalitas in iuuentute: vitiosa auaritia in senectute; amplius, digna excipi cæchinis. Quis non rideret peregrinum eo plura ad ier quærentem quo propius ad optatum finem accedit?

Cicero in Carone Maiore: Auaritia senilis vituperanda est maxime. Potest enim quicquam esse absurdius, quam quo minus via restat, eò plus uitæ quærere?

Profusio iuuenum abutitur facultatibus, & muneribus à Deo acceptis, tanquam meretricibus, prostituendo ea vniuersis, vbi aiebat Socrates: senum parcitas ea vincula custodiæ arctæ tradit, vt nihil gignere queant. Opes iuniorum sunt ad instar sicuum nascentium in crepidine montium, ait Crates; quarum commodam non hominibus, sed coruis & miluis cedit, id est, à Iurconibus & scortis signantur: diuitiæ canorum sunt similes pomis, & fontibus Tantalii, nec ipsi, nec alteri cupiam in cibum, potumue cedentibus. Adolescentium opes, simul & semel sunt voluptati, & delitijs; vt aliquando insinuabat Diogenes, perens à prodigo quodam decem scutorum munus minam vocant: quærente autem hoc cur tantam flagitaret

Bb 5 sum.

1.
2.
3.
4.

Prodigus ab ante Greg. stante facile curari potest: auaritia incurabilis est.

Arist. 4. Ethic. c. 2. Antiphrasis.

1.
2.
3.
4.

Laert. de vitijs Philo- soph. l. 6. in Diogen. summam; qui ab alijs tres asses exigebat: quia, inquit, ab alijs spero in posterum accipere quid, à te nihil. Num, nullis visibus aptæ. Effunduntur in amicos adolescentis facultates, ipso viuente & vidente: semis vitiant frequentes post facta hostes.

5. Psal. 38. *Thesaurizat & ignorat cui congregabit ea.*

6. Psaltes.

7. Amicos conciliat hereditas à prodigo dissipata: necitas semis auari, inimicos. Prodigalitas, ægrotatio nota est, etiã ægro: auaritiã vident omnes, præter ægrotum, qui ideo incurabilis. Præfertur prodigalitas auaritiæ, iuxta Aristotelẽ, quod propriè ad modum liberalitatẽ accedat, cuius naturæ communicare dicitur tenina; nec accipit. Deinde nõ tam graue excedere tenendo, quam accipiendo: *Beatus magis est dare quam accipere*, posset obtundi. Multis quoque prodest prodigi luxus, pannarijs, sericarijs, sartoribus, pistatorijs, fartilijs, pictoribus, aulædis &c. uentis auari parcitas. *Qui sibi nequam, cui bonus?* Adhuc proprius ad naturam accedit vita illius, quã huius. Non que vniuersa protulit natura in humanos usus, sed sibi deseruiant opes suæ prodigus quanquam immoderatè: tenax otiosas dimittit; præter naturam, immoderans se ipse custodia thesaurorum: cuiusmodi dicitur tur Dauidi *uir diuitiarum*: nõ possessores diuitiarum sed ipsi possessi à diuitijs.

8. *4. Eth. cap. 1.* tenina; nec accipit. Deinde nõ tam graue excedere tenendo, quam accipiendo: *Beatus magis est dare quam accipere*, posset obtundi. Multis quoque prodest prodigi luxus, pannarijs, sericarijs, sartoribus, pistatorijs, fartilijs, pictoribus, aulædis &c. uentis auari parcitas. *Qui sibi nequam, cui bonus?* Adhuc proprius ad naturam accedit vita illius, quã huius. Non que vniuersa protulit natura in humanos usus, sed sibi deseruiant opes suæ prodigus quanquam immoderatè: tenax otiosas dimittit; præter naturam, immoderans se ipse custodia thesaurorum: cuiusmodi dicitur tur Dauidi *uir diuitiarum*: nõ possessores diuitiarum sed ipsi possessi à diuitijs.

9. *Act. 20.* accipere, posset obtundi. Multis quoque prodest prodigi luxus, pannarijs, sericarijs, sartoribus, pistatorijs, fartilijs, pictoribus, aulædis &c. uentis auari parcitas. *Qui sibi nequam, cui bonus?* Adhuc proprius ad naturam accedit vita illius, quã huius. Non que vniuersa protulit natura in humanos usus, sed sibi deseruiant opes suæ prodigus quanquam immoderatè: tenax otiosas dimittit; præter naturam, immoderans se ipse custodia thesaurorum: cuiusmodi dicitur tur Dauidi *uir diuitiarum*: nõ possessores diuitiarum sed ipsi possessi à diuitijs.

10. auari parcitas. *Qui sibi nequam, cui bonus?* Adhuc proprius ad naturam accedit vita illius, quã huius. Non que vniuersa protulit natura in humanos usus, sed sibi deseruiant opes suæ prodigus quanquam immoderatè: tenax otiosas dimittit; præter naturam, immoderans se ipse custodia thesaurorum: cuiusmodi dicitur tur Dauidi *uir diuitiarum*: nõ possessores diuitiarum sed ipsi possessi à diuitijs.

11. *Pf. 75.* sed ipsi possessi à diuitijs.

Cornel. Gall. eleg. 1. Quid mihi diuitia quarum dampseris usum,

Quamuis largus opum semper egenus ero?

Horat. l. 2. serm. 3. Si scalptra & formas non fuerint, parua tica vela

Non usurus emat?

Quid discrepet istis.

Qui nummos, aurumque recondit, nescius vitii Compositus, metuensque velut contingere sacrum.

Ephes. 5. D. Thom. 2. 2. q. 119. a 3 in cor. Vitiosa est prodigalitas, aut idololatriam perfringit attingit: quomodo D. Paulus auaritiã perfringit. Denique determinat à Theologia mas in summa Theologica prodigalitatẽ peccatam

minus, avaritia; quare materiam alius non excu-
tio Paululum; & spiritum, & vires resumam, quo ala-
terius alios prodigos expediemus.

7. Venio nunc, Auditores, ad prodigos potissimos, &
ab his, ad mysticos, allegoricosque. *Et non post multos
dies congregatus omnibus &c.* De lapsu Angelorum, qui,
vix prodigus hic, creati, mox defecerunt ad obedientia
Dei, hoc loco differere non intendo: generi humano,
in hoc prodigo figurato, ut dicunt quidam, & compa-
ratione ad Angelos, etate inferiori, optime convenit
hæc pars textus, *Et non post multos dies &c.* Etenim
ex sententia quorundam, per annum; aliorum, per men-
sem: communiori per sex horas potitus est iusticia o-
iginali cum Deo: demum, dotibus perfectæ suæ natu-
ræ diuētus, citissimè valescitur Conditori; prout notat

D Augustin. tom. 4. lib. 2. quæst. Euangel. cap. 33.
*Non post multos dies &c. Quia non multo post institutio-
nem humani generis placuit animæ perliberum arbitriū
ferre secum quandam velut potentiam naturæ suæ, & de-
serere eum a quo condita est prædens viribus suis, quas vi-
ri tanto consumit cuius, quanti eum deserit à quo datæ
sunt. Contusa sunt sarcinas: id est, putabat se aliquid esse
cum nihil esset; implumis volare gestiebat, ratus se si-
bi sine Dei ope sufficere; ac a viribus, dotibusque præfi-
dens suis, iustitiam profectioem longinquā, Dei obli-
tus est; b. Regio longinqua obliuio Dei est, ait S. Augusti-
nus: Deum deserit, non pedibus, sed corde, non eum
diligens prout debuerat. Perdicionis viam ingreditur,
Dissipauit substantiam suam: imo, inquit S. Ambro-
sio, a se ipso fit alienus: dicitur enim postea; *In se autem em-
rearsus ibi ibi*, in illa Dei obliuione; in illo languore
& tepore amoris: ibi, ibi, extra se ipsum, peregrè, infi-
piens, vefanus (etenim dictio peregrinus sumitur quā-
doque pro stulto; *Quare peregrinum vicini a toræ recla-
mar*; ait Horat.) ex paradiso terrestri lupanar; ex crea-
turis Dei, quas acdeter deperit & precatur, scorta facit:
perdit adamat scientiā boni & mali; auidè audit bla-
phemias serpentis sibilos; delectatur nimirū specie, odo-
re, sapore fructus vitici: *vidit quod esset pulchrū visu &*
ad*

a. D. Bernardin.
Sen in
hunc lo-
cum.
b. D. Aug.
l. 2. quæst.
Euang.
Anton. de
Christ.
quæst. 2.
Horat. in
Epist.
Quere ho-
spitium.
Prouerb.

ad vescendū suauē. Ibi, dissipat substantiā, viuendū liberosē, prodigē: nam nō contentus liberali victu quem assignarat Deus, ad superfluitatem pomum intellēctum appetit. *Ecce dedi vobis omnem herbam, quę sint vobis in escam. Ex omni ligno paradisi comedate: gno autem scientia boni & mali ne comedas:* adeo concoquit omnem suam substantiam, iustitiam gignalem; sensit enim mox rebellionem in seleticiam suam; tam hebes illico effectus, vt putarit harenē dumeto; tam ignarus, vt sibi vestes parate non quærir, ni Deus ipse parasset: *Fecit eis tunicas pellis: dedit eis solum arbitrium; vt ideo eius inopiam experirent potestati; & non nisi multo labore per arbitrij libertatem adipiscantur vitam æternam: amānis sedibus estertus, paradiso terrestri pulsus: imperium in omni auctoritate terrę ipsi perijt; vniuersis pro suo creatore uersus eum consurgentibus: vitibus priuatus est: gignitudo subactus: vitam amisit; nec enim nisi per penitentiam intravit soluta mors. Nunquam ad eam multorum abyssum deiecti sunt viator Jerichuntinus a tronibus spoliatus, cęsus, semi exanimis relicto: prodigus uoster, in quam ruit Adamus prodigus uoluit; ac nostro minus tolerandus. Hic siquidem auaritia argentum, hereditatem concoxit; ille innocentiā vitam: iste, in suum solum præiudicium lasciuiebat: ille, & sibi, & omnibus nobis profundebat acceptum.*

Jerem. 31. Patres comederunt uiam acerbam, & lachrymę filiorum obstupuerunt.

Thren. 5. Patres nostri peccauerunt, & nos iniquitates eorum portauimus.

8. Publicanis quoque conueniunt egregiè illius que opibus & libertate quę communiter illas leguntur valentes, abierunt in regionem longinquam, potestati à Dei lege, quā cauebatur Iudæis publicanos & portitorum munia subire: profecti sunt ad extrinsecam forte Romam, studio videndæ vobis splendide, cuius auspicijs redemptis portorij, quæstum faciebantur: ibi, quoniam seueritatem primam temerant Romani, dissipauerunt substantiam suam in delicias Romę.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Aug. l. 1.

de Ciuit.

cap. 9.

Luca. 10.

1.

2.

as; canas opiparas, vestes splendidas, libidines effu-
sas, ac forte in idololatriam, idololatrando cum Ro-
ma tunc penitus idololatra. Aut melius, oblitum sunt
Dei, eumque dereliquerunt. Aut. *Profectus est in re-*

gionem longinquam, idem valet ac si dicas; in eiusmodi
munijis obeundis multa fuit ipsis distractio, & euagatio
mentis. *Peregrinari* enim nonnunquam significat diserti-
oribus animo distrahi. *Animus peregre* est, ait Horatius.
Cicero pro Milone tomo 3. *Vestra peregrinantur au-*
re neque in hoc peruagato ciuitatis sermone versantur?
Fugebant sibi aereas arces; animo iugiter in trapeza
verlabantur, recepturi nummos. Si eorum aliquis accer-
sebatur monendus salutis, respōdebat, *Non sum domi;*
sibi non licere per otium animū ad talia applicare. *Pere-*
gre profectus est in regionem longinquam animus: rebus
alijs distinetur; adeoque peribat anima, hominis sub-
stantia primaria. *Ibi ergo*, in regione longinqua, in
eiusmodi distractionibus periclitabatur anima misere-
ra. Qui vbiq; erant, nusquam erant, *Nusquam est*
qui vbiq; Argus, domi & alpa, Arbitrer similes fuisse v-
surarij, feneratoribus nostris, qui vbiq; Romę, in
Hispania, in Gallia, Constantinopoli agunt iugiter;
cuncta norunt, cuncta pertractant, in externis rebus
sua tori: ast *domi*, nunquam; conscientie limen non
subit pes eorum. *Peregre profecti sunt in regionem lon-*
ginquam; a qua profectioe pernicies aost a, erumna &
lachryma. Fortē hęc expositio germanior est & ad lit-
teram propius accedit, quod consonet mirē cum se-
quentibus, *In se autem reuersus*: nec enim in se reuert-
teretur, nisi se exisset. Indubitatum est namq; , quem-
admodum Deo sunt sancti, qui intra se ipsos toti, non
multum implicantur secularibus, ita diabolo esse se-
ctatores, & extaticos, qui rebus medijs in secularibus
assidue positi, nunquam sunt in se ipsis. Deo sunt, qui in
corpore adhuc degētes, ad eō rapiuntur in extasim ex
contēplatione caelestium, vt in caelis extra se positos di-
xeris. *Nostra conuersatio in caelis est*, inquit S. Paulus: ita, di-
abolus plurimos possidet, qui corpore vivētes, sic ab-
sorpti sunt contēplatione dicā, an occupatione? ter-

3.
4.
Nona ex-
positio
non sper-
nenda.

In se re-
ueri
Quid.

Philip 3

rcu

tenorū, vt spiritū auolasse dixeris. Sunt de moxati
tici & martyres, de quorum ordine quia fuerat re-
blicani isti, dicit textus noster: *Et non post multum
congregatis omnibus adolescentior filius peregrinus
est in regionem longinquam, & ibi dissipauit omnem
substantiam suam uiuendo luxuriose. Ibi ibi, ijs in rebus
uisi sunt sua libertate, eam conuertentes in licentiam
exactionum, concussionum, extortionum: ibi dilap-
sauerunt prodigē substantiam; non quod ad inopiam
redierit res; sed quod profuderint non in hunc
partem facultatum in voluptates Romanas, in illas
nec ad eum finem in quem Deus diuitias largitur
vt enim in legitimum finem, dissipare est. Non enim
redemerunt captiuos; inopes aut non liberauerunt
oro; non iunxerunt matrimonio uirgines honestas; non
opitulati sunt egenis, vt eorum rem domesticam pe-
mouerent, ad augerentque.*

*Dissipare
Quid.*

9. Porro, aduertite hoc loco, Auditores, mirum
Christi artificium, iuxta textum Græcum, qui pro
quod legimus, *ibi dissipauit substantiam suam*, vt
pronome *ibi*, interdum demonstratio, quæ
relatiuo: quod, sicuti & *in* uos usurpatur aliquando pro
priorū nominū vice, vt *ad* sōs *ē* q̄, id est, *sp̄* ē dicitur
cet Pythagoras. Quia uerò particula illa *ibi*, *ibi*, *ibi*, *ibi*,
uoca est, & anceps, significans aut relatiuē substantiæ
ei: nēpē prodigi, aut demonstratiuē, & emphaticē
substantiæ patris, Dei; innueret forte Christus fuisse
omnes quas possidemus, Dei primario esse; nos autem
earū economos, villicos, inquilinos: & qui eas dicitur
hū, nō sua, sed quæ Dei sunt distrahere: Inter peregre
nos prodegit omnē substantiā, nō ipse, qui uoluit
bebat suū, sed patris; diceretur optimē: Sublimis
speculatio, & q̄ diuitibus omnibus norma sit ad quā
suaque dirigant, ne nimīū intumescant & extolantur
diuitijs, quasi suis: vt ijs frugaliter utatur, nō quia
sed Dei: ne tenacius eas denegēt pauperibus, cōmuni-
bus hereditibus eorū dē bonorū Dei: vt armatura & p-
ticia instruantur, cōtra aduersa, & iactura facultatū
cūm existimemus Deū nō auferre nostra, sed reponere

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

sua, nō diferuciabit nos nimius mæror in aduersis. Ad
rē: non legistis villicū aliquando diffamatū & accu-
latū, nō quāsi dissipasset bona sua, sed bona ipsius, ni-
mirū Domini? Obliti estis hæc cōsideratione cœu pro-
bato clypeo, lob instructū restitisse fortiter iaculis ad-
uerse fortunæ, cū diceret. *Dominus dedit, aut dederat,*
vt vetur quidā, *Dominus abstulit* Pari modo loquitur
doctissimus seruus, & Philolophus Stoicus Epictetus.

Luca 16:

1 ob. 1.

Enchirid. p. cap. 8 *Nunquam in iactura rei alicuius
dicas, illud perdidisti sed reddidi. Filius obiit? Redditus est.
Agellus ablatus est? Nonne ex is rediturus est? Deo scili-
cet, qui modo huic, modo alteri, largitur?*

Ho. 1. *Epi. Nunc ager Umbreni, sed nomine nuper Oselli.
Ditius erit, nulli proprius, sed cedit in usum
Nunc mihi, nunc alij. Quocirca uiuite fortes,
Fortiaque aduersus opponite pectora rebus.*

Eadem consideratio plurimum valet, ad pellendas
procul a nobis litigiosas illas dictiones, *meum & tu-
um*, omnium bellorum semina. Pater nunc egregius
vastusque cāpus, qui amœnitate sua pelliceat iner-
tissimum quemque, vt pedem iuferat, ac nonnullas i-
nibi trahat moras: at vbi que subire limē, vbiq; immo-
rari, non cōceditur. Vos, ô eruditi scriptores, qui de-
inceps hæc lastrabitis per otium regiones, quæso ne
ingredi vereamini, si Mercurij huius ducatus arrideat.
Mihī sanē non licet; neq; omnem quam indicat Mer-
curius calcet viam.

6.

10. Ad hæc percipio obscurum murmur peccatorū
cūctorū, maximē verō strepitū Gentiliū audire volē-
tium ex me instanter, qui Christus talia fari quæat de
se: *Et non post multos dies &c.*

Itaque, significant ista peccatores, mox vt anima
rationali arbitrio voluntatis suæ relicta donati sunt:
mox vt hæc subierunt lucem vegeto, robustoque cor-
pore; obtentis geminis istis opibus, nec non natura-
lium rerum sciētia; *Non post multos dies*, citissimē con-
uasarunt vniuersa, id est; considerarunt, demiratiq; ue-
sunt trinam profectionem & virtutem suam, quomo-
do pauo plumarum rotam; ac in seipsis ratiocinati.

1. vide su-
pra.

2. vide su.

Franc. de
Mairone.

Non

Virg. in
Buc.

Non sum aded informis, nuper me in litore vidi.
Niobe apud Ouid 6. Metam. Sum felix, qui me
neget hoc: felixque manebo,

Hoc quoque quis dubitet: tutam me copia feci,
Maior sum, quam cui possit fortuna nocere.

1. præfiderunt de seipsis, sibi placuerunt; amorem suum
à Deo auocarunt. Peregrè profectus est: & hoc potius
formale: in regionem longinquam, id est, conuenienter
affixeruntque affectus suos ad creaturam; en marem
Memineritis, ô docti, de auctione & cōuersione pro-
catoris in peccato, de quibus nuper agebamus. An-
liter, dereliquerunt Deum corde primum, deinde ab-
runt ad exteras gentes, id est, omnino, & comple-
eo recesserunt opere. Aut, Congregatis omnibus, Et
studuerunt omnigenæ voluptati. 1. Totus in hoc

1. Calixt. peccator, ut scilicet concupiscentijs suis nihil deroga-
Plac. par. 2. Congregatis omnibus corporis sensibus, imò & cordis
2. in hanc gitationibus.

Gen. 6. Cuncta cogitatio cordis intent a erat ad malum

2. Steph. omni tempore.

Parj in Eccl. 1. Omnia que desiderauerunt oculi meorum
bunc lo- gauis eis, nec prohibui cor meum.

Ps. 40. Cor eius congregauit iniquitatem suam.

Ps. 35. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, aliam
omni via non bona.

Atque, optimè dicitur: Et non post multos dies
bi enim rationis iubar illuxerit hominibus, cuncti
delinquant; aut ætatis anno decimo, uti quodam loco
mihi videtur dixisse S. Chrysostomus; aut septimo
iuxta receptam sententiam: aut quinto, prout colligitur
potest ex S. Gregorio, qui in dialogis narrat quomodo
nem infantem blasphemum patri ereptum videret
à dæmonibus: quin, maturus adhuc, prout liber
bitrij vsus, alijs citius, tardius alijs conceditur; unde
Deo proficiscuntur in regionem longinquam per
mortalis. Id innuunt. Peregrè profectus est in regionem
longinquam: aut mox ut affluerit aura secunda, ab-
dunt à Deo. Hoc modo loquitur frequenter Scrip-
tura.

Deuter. 32. *Incrassatus est dilectus &c. Et recessit à Deo salutari suo.*

Ibidem: *Deum qui te genuit dereliquisti.*

Deuteron. 11. *Cauete ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis à Domino.*

Jerem. 2. *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aqua viua.*

Ibidem: *Verterunt ad me dorsum, & non faciem.*

Ibidem: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt se à me, & ambulauerunt post vanitatem?*

Ibidem cap. 5. *Recesserunt, abierunt, & non dixerunt, miseriamus Dominum.*

Zachar. 7. *Noluerunt attendere, & auerterunt scapulas, recedentes.*

Iob 34. *Quasi de industria recesserunt à Deo, & vias eius intelligere noluerunt.*

Lactantius l. 2. instit. cap. 1. *Tum maximè Deus ex memoria hominum elabitur, cum beneficijs eius fruenter, honorem dare diuinæ indulgentiæ debent.*

11. Aduertite obiter, vt Deus à se non eiecerit peccatorem: nec enim domo patria pulsus est prodigus: vt eum non deserat, nisi prior ipse desertus: vt, quantumuis desertus, nunquam nos sit deserturus, nisi vbi aduenit horrendum illud *Ite, Discedite*; quod in die iudicij tonabit aduersus reprobos. Nunc, neminem desertit, neminem eijcit; non prodigum, non seniozem, non peccatorem, non iustum. Si domo paterna excedit prodigus, lubens: si nos quoque Deum mittimus; arbitrio nostro. In hac vita, non clamat, præterquam *venite venite*: in mortis transitu solum, fulminabit in peccicaces, illud *Ite*, trium literarum, terribilius triplici fulmine. Iam, auditur nil, quam *veni, venite*, melitum, & misericordia fragrans.

Gen. 12. *Veni in terram quam monstrauero tibi*, ait ad Abraham Dominus.

Isa. 55. *Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate*; ait, peccatores omnes inuans ad aquas baptismi lustrales.

Cantic. 2. Surge amica mea, speciosa mea, & veni,
ad peccatricem animam.

Matt. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati
estis, & ego reficiam vos; inquit, aduocans in certum
meritum suæ passionis.

Mat. 19. Sinite paruulos venire ad me: vocâs humilis.

Matt. 22. Venite ad nuptias, quia parata sunt
adpellans ad fidem.

Ioan. 11. Lazare veni foras; pulsans peccatorum peccata.

Joan. 7. Si quis sitit, veniat & bibat.

Apoc. 21. Qui sitit, veniat, & qui vult, accipiat
quam vita gratis.

Prou. 9. Venite, comedite panem meum, & bibite
vinum quod miseri vobis.

Nil resonat ad aures nostras præter veni, & manete;
præter manete; quæ crebriò iterat Deus in hoc sculo.

Joan. 15. Manete in me, & ego in vobis.

Ibidem: Qui manet in me, & ego in eo, hic feret fructum
multum. Ibidem: Manete in dilectione mea.

Blanda certè Dei verba, venite, venite. Detrahentia,
manete, manete. Qui ab impijs detruhimini foras?

Tu quoque, ô miserâde peccator, Deo te totum
uitante ad se, rogante apud eum tibi cõsuetas seces
mellitris illis verbis, Venite, manete; qui cum faciam
sum; & de te effertur, Peregrè profectus est in regionem
longinquam? Ad te semper venire queo ô bone, sed
cordis mei dulcis amor? Quoties me aberrantem
regione peccati cernens, dixeris, Veni, moremne
requeam venite gratiæ tuæ & misericordiar in hoc
eulo, vt in altero audire merear illud gloriæ & vultus
Venite benediçti Patris mei? Obediam semper tuis
manete, manete in dilectione mea; vt cum ex patre coactus
suis fueris in iudicem, & sermonis stylum in uertice
nunquam audiam in me depromi, He maledicti in
gnem æternum? O manete, ô Ita; vt mature libranda
expendenda verba!

Matt. 25. longinquam? Ad te semper venire queo ô bone
cordis mei dulcis amor? Quoties me aberrantem
regione peccati cernens, dixeris, Veni, moremne
requeam venite gratiæ tuæ & misericordiar in hoc
eulo, vt in altero audire merear illud gloriæ & vultus
Venite benediçti Patris mei? Obediam semper tuis
manete, manete in dilectione mea; vt cum ex patre coactus
suis fueris in iudicem, & sermonis stylum in uertice
nunquam audiam in me depromi, He maledicti in
gnem æternum? O manete, ô Ita; vt mature libranda
expendenda verba!

Deus est
vbique.

12. Videor hîc audire quærentes, qui recedat homo
à Deo, qui ex recepta Theologis, Philosophis, Peccatoribus
fontem, vbique est per essentiam, præsentiam, presen-

de multum emineatiori modo, quam sol in toto hemisphærio; quam anima in toto corpore? Noane Deus totus in corp, & in nobis ipsis.

Joan. 1. Medius vestrum stetit, quem vos nescitis. Quæ quæstionem proponit D. Hieronymus in hunc locum. Quis verò dubitet Deum ubique esse?

1. Reg. 7. Brachium tuum Deus extendit um oblique. *D. Hierd. epist. ad Damasc. di Prodr. go.*

Isa. 40. Mensus est pugillo aquas & calos palmo pendere. *Idem ibidem: Putasne Deus e vicino ego sum, & non Deus de longo?*

Job 1. Excelsior calo est, & quid facies? Profundior inferno, & unde cognosces?

Psal. 138. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in caelum tu illic es; si descendero in infernum ad es.

Isa. 6. Plena erat omnis terra Maiestate eius. *Isa. 66. Caelum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum*

D. August. tomo 3 l. 6. de Trinit. cap. 6. non procul à huc. Idem tomo 2. epist. 28. quæ est ad Hieronymum; & to. 2. epist. 3. ad Volusianum; Et tomo 4 l. 83. quæst. qu. 20. videatur. Item D. Thomas ab omnibus receptus parte 1. quæst. 8 a. 2. ad 3 in corp. Et par. 3. quæst. 46. a. 7. & sent. dist. 8 quæst. 5. art. 3. Mag. sent. lib. 1. dist. 37.

Seneca libro 5. epist. 41. ad Lucillum: Prope est à te Deus, tecum est, intus est. Ita dico Lucille, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum observator & custos. Hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam nisi ab illo adiutus exurgere? Et post pauca: Si hominem videris interitum periculis, int actum cupiditatum, inter adversa felicem, in medijs temporibus placidum, ex superiore loco homines videntem, ex aquo Deos non subit te veneratio eius. Non dices, ista res maior est, * alias aliorque quam ut credi similis huic, in quo est, corpusculo possit? Vnde isthuc diuina descendit. Animum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora transeunt, quicquid

quid timeamus optamusq; videntem, caelestis potentia
 rat. Non potest res tanta sine adminiculo numerata
 Itaque maiore sui parte illic est unde descendit. Quam
 modum radij solis contingunt quidem terram, sed
 unde mittuntur: sic animus magnus & sacer, &
 demissus, ut propius quidem diuina nossemus, conuenit
 quidem nobiscum, sed heret origini suae.

Virgil. Ecloga 3. Bucol. Iouis omnia plena.

Idem 6. Aeneid. Spiritus intus alit, totamque
 per artus

Mens agit at molem.

Varia di-
 stantia
 genera.

Lucanus: *Iupiter est quocumque videt, quocumque
 mouet.*

Vbiq; est Deus, Auditores; nihilominus fieri po-
 test ut procul ab eo remoueamur. Verum necesse
 est tria genera distantiae & remotiois. Est enim distantia
 quae dici potest cosmographica, siue localis, ut lo-
 cas: *Quantum distat ortus ab occidente.* Talis motus
 tur inter Deum & peccatorem: non fallitur. Repre-
 hendit enim Deus cuncta, non comprehensus ipse; nec et
 peccator, alterius incompatiens. Deo, qui vbiq; est, non
 per loca propinquamus, neque ab illo per loca remouemur,
 ait S. Augustinus.

Quantumuis fugiat peccator latebras quarens
 Adamo sub sentibus, aut cum Cain, a facie Domini, non
 videatur; nusquam potest à Deo dimoueri. Dixit, Eccl.
 23. *Tenebra circumdabunt me, & parietes cooperant me.*

Ezech. 9. *Dereliquit Dominus terram, & Domini
 nos non videt.*

Iob 21. *Circa cardines cali perambulat, nec noxia
 considerat.*

Frustra peccator: At nemine videor. Deus
 ipsum, Deus in ipso videt, considerat, lustrat, vniuersum
 nunquam lumina ab eo dimouet, uti Argus quocumque
 constaret Io, eam semper ante oculos habebat.

Ouid. l. 6. Metam. *Constiterat quocumque loco, quocumque
 bat ad Io,*

Ante oculos Io quamuis aduersus habebat.

D. Ambr. in Psal. 118. circa medium: *Putat quocumque
 latet.*

lupanari te Christus non videat, quem videt lupanar in-
gredientem? Putas quod in adulterio te non deprehendat,
quem videt adulterium cogitantem? Habet ibi pulcher-
nima longè S. Ambr docens plena Angelis omnia, om-
nia plena Deo, vt à peccatis caueamus.

Lactant l. 6. de vero cultu c. 24. ex Seneca in exhor-
tatione; Magnum nescio quid, maius què quam excogita-
ri potest numen est, cui viuendo operam damus. Huic nos
approbemus: Nam nihil prodest inclusam esse conscien-
tiam, patemus Deo.

Ibidem ex eodem: Quid agis? Quid machinarie? Quid
abscondita? Custos te tuus sequitur... Quod locum abdi-
tum legis? Arbitros remoues? Putas tibi contigisse vt oc-
culos omnium effugias demens? Quid tibi prodest non ha-
bere conscientiam, habenti conscientiam.

Boetius l. 5. de consolat. prosa vit. in fine: Magna vo-
bis est si dissimulare non vultis, necessitas indita probita-
tis, cum ante oculos agatis iudicis cuncta cernenti.

Non vales, ô miser peccator, latibulum quere te. Tenedus
nebulosum, locum à consortio hominum tam remo- homo.
rum, in quo magnus ille oculus te non conspiciat, & Prouerb.
magnus ille Tene non adstet, districto gladio ceruici-
bus tuis imminenti, vindicaturus peccatum tuum. Æ. Roudelet.
mulctis quantum libuerit perdicem, quæ absconso l. 14. c. 3.
capite neminem videns putat se à nemine videri: imi- Plin. l. 9.
teris lampretam marinam, quæ capite vndis immerso, cap. 23.
existimat reliquum corporis saluum; quomodo & in Cicero l. 3.
fantes: sit cor tuum, imò & corpus inuisibile beneficio Offic.
annuli magici Gyges; nihilominus nusquam offendes Ouid. l. 4.
quam coram oculis Dei. Videt hic Deus omnia primus. Metam.
Fuge iras, vindictas, iustitias hominum; fuge Dei vo-
luntatem, nec eam opere comple; in iustitiæ ipsius
mactonem infilias.

D. Basil Cur Deus homo. Finge, quî circumscriptus
tu celi ambitu sicuti punctum in centro circuli, vnde,
quò, quâ mouearis, vt à cælo recedas. Si cælû, aut cir-
culû hinc à te vel centro remoueas, hinc accedis pro-
pius, & quantû ab extremo vno recesseris, tantum ad
aliud accedis. Mitte procul occasum, Orienti sis vici-

nior: Fuge Aquilonem, ad Meridiē pergis, nec vni
 caelo loquus abes. Similiter impossibile peccatoribus
 Angelis & hominibus effugere Deū, effugere eius
 lumiatē & constitutiones: si enim voluntate impene-
 tem effugiant, minimē vlticē euaident: si lucido Cō-
 te misericordie eius potiri abouerint, sequetur eua-
 stitia funestus occidens. Si non perstiterint con-
 ter in Meridie gratiarum eius præuentis & libe-
 quentis, excipiet eos nubilosus Aquilo potentia eius
 cis: vbiq̄ Deū, attingit à sine vsque ad finem. *Psalm.*

Sap. 8.

*Ouid. in
 epist. He-
 void. Hele-
 na ad Pa-
 ridem.*

Ignoratis Regibus oblongas esse aures omnibus
 diendis? Oculos prægrandes, omnibus videndos. Pre-
 teritas manus, corripendis vbiq̄ perducit. *Psalm.*
An nescis longas Regibus esse manus: inquiebat celestis
 rima Helena. Sint tibi, o peccator, brachia centum,
 quibus Dei placitum impugnes: sinē pedes socium
 quibus ab eius ira procul fugias: sis omnino summi-
 mosissimo illi Briareo, qui aliter Ægeon dictus, quæ
 Virgilius describit Æneid 10.

*Ægeon qualis, centum cui brachia dicunt,
 Centenasq; manus, quinquaginta oribus igitur,
 Pectoribusq; arsisse, totis cum fulmina contra
 Tot patribus streperet Clypeis, tot stringeret enses.*

Sint tibi quot manus, totidem clypei, totidem en-
 ses, sint tot pennæ pedibus quot plumæ sub axillis
 quillæ, vt fugam capias. Si sumptis pennas dilatare
 habitaueris in extremis maris, etenim illic manus De-
 ducet te, & tenebit te dextera eius, ceu vincitū & cap-
 tum. Tenebit te semper dextera eius; ab eo procul
 effugias, ait Vates. Sedem tibi constitue in caelis si po-
 tēs, inde te deturbabit.

Jerem 49. Si exaltaueris quasi aquila nidū tuum, nō
 detrahet te. Nulla datur distantia localis siue cōtra-
 graphica, inter Deum & hominē: quare perperā ar-
 tretur impius se posse latere Deū, peregrē profectico-
 do in regionē longinquā, & ibi dissipando substantiā
 suā viuēdo luxuriosē. Abest procul Deus, chymericē
 phantasticē, ideo quia imaginatur se à Deo nō videri.
 Non proposuerunt Deū ante conspectū suū. Non est timor

*Psalm. 53.
 Psalm. 17.*

Dei ante oculos eorum, inquit Propheta.

Aliam quoque inuenio distantiam, quæ dici potest opinionis, consistitq; in intellectu. vt, quando ainteno, negat alter, dicimus procul abesse alterum ab altero, et si corpore coniuncti sint: rursus dicuntur conuenire, cum vnus ait quod alter. Fidem adstruit receptum illud prouerbium: *Manibus & pedibus ire in sententiam alicuius.* Secundum hanc distantiam potest peccator propius accedere ad Deum, vt si extollat quod à Deo laudatur: *Non es longè à regno Dei,* dicebat aliquando Christus Scribæ, qui prolatis ab ipso de charitate consenserat: remoueri quoque, si quod Deo bonum est, iudicauerit ipse malum. De peccatore itaque dicitur: *Peregrè profectus est in regionem longinquam,* quando malum ducit, quod Dei sententia bonum probatum est. In cuiusmodi inuehitur Vates,

Isa. 5. Va. qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. vt, exempli gratia, iudicat Deus bonum & salutare cum corpori, tum animæ vagè in libidinem non efferri; adeoque sanxit, *Non machaberis:* è contra, impius putat satius de more Lycurgi, aut Mahometi viuere, id est, omni mulieri posse commisceri; ac ira de reliquis. De hac distantia *Isa. 55. Sicut exaltantur cali à terra, sic exaltata sunt vis mea à vis vestris, & cogitationes mea à cogitationibus vestris.*

Plut. tom. 1. Vit. in Lycurgo.

Tertia remotio est affectus; estq; voluntatis; aut cordis. Secundum hanc dicimus procul quemquã abesse à corde, minimè diligi eum iudicare cupientes. In quo significato amasiolæ curiales dicunt venustulos suos à se recedere, si quando nuperorum amorum acres, viresque flammæ remitti percipiant, vt in alias transferant affectus suos: aut tepere, obliuisciuié sui suboleant. Sic dicitur iniquus à Deo remotus, *Peregrè profectus est;* tepens, algensque in eius amore; lenet, tepideque diligens; perditè creaturas deperiens. Atque hæc communior Patrum expositio.

III

Isa. 29. *Populus hic labijs me honorat, cor autem meum longè est à me.*

Jerem. 12. *Prope es tu ori eorum, & longè à reuerentibus.*

D. Hieron. p. 2. epist. tract 2. epist. 15. ad Damasium. *Sciendum, non locorum spatij, sed affectu, aut esse mihi Deo, aut ab eo discedere.*

D. Chrysostomus tomo 2. in Lucam homil. de heretice: *Quod autem longè, non locorum intercapitulum, sed declinationem mentis expressit.*

Vener. Beda in hunc locum: *Longè profectus est, non locum mutando sed animum. Quanto enim plus quis in prauo opere delinquit, tanto à Dei gratia longè recedit.*

Chrysol. ser. 1. de prod. *Abijt adolefcens longè mente, quam loco.*

Isidorus lib. 3. de summo bono cap. 14. *Non per locorum spatia, sed per affectum bonum vel malum ita receditur à Deo; neque gressu pedum, sed gressu mentis longamus, vel propinquamus ad Deum.*

Magist. sent. 1. 2. di. 35. §. 2. *Dionysius Carthus. in hunc locum appendix: in quantum exterior actus habet rationem virtutis, ut viij, ex interiori intellectus, voluntatisq; actu.*

Erasmus in Paraphrasi: *Non est ista locorum distantia, sed affectuum.*

Cant. 6. *A Deo sciungitur impius, volens quod reprobetur. Deus. Vocat. accersit, compellat eum Deus, sicut dicitur. Reuertere, reuertere Sionamitis &c.*

Isa. 65. *Qua nolui, elegistis.*

Prou. 1. *Vocaui, & renuistis.*

Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, & non*

Jerem. 5. *luisisti? Vult Deus ad meliora reuerti: Et noluerunt reuerti.*

In ministerium suum aduocat Deus; aut seruire diabolo mauult. O vt procul à Deo elongatur! vt longè abfunt, volo, & nolo! volo acquissimum Dei; & retrahitur nolo peccatoris! Diliges. Non assumes in vanum nomen Dei, Honora, sanctifica, &c. à Deo produmta. & nõ diligã, peicrabo, nõ gerã morẽ, à peccatoris peccatore excuntial Blanda illa Dei, Ab his vel istis abstinentia.

& pericax peccatoris, faciam. *Gloriam meam alteri non dabo* inquit Deus; respondit impudenter impius: *Eam si non dederis, vsurpabo.* Absunt ista ab vno peccatore, vna mente, vna voluntate: procul à mihi responso, *fiat voluntas tua: Domine, quid me vis facere?* Opera pretium vsque adeo Deum demitti vt diceret, *Quid vis vt faciam tibi?* O intercapedinem vastam, à Dei voluntate optima, ad pessimam impij! A peccato, ad gratiam!

Pf. 118. Longè à peccatoribus salus. A lege autem tua longè facti sunt.

Isa 29. Cor eorum longè est à me.

Isa 23. Dicent enim longè pedes sui, id est affectus sui.

O Deus bone! vt longinqua profectio Deum mittere vt creatura diligatur! Amare creaturam præconditore est in infinitum pergere. Inter Deum enim & creaturam infinita sunt interiecta spatia, quantumuis nobilissima foret, qualis sane non est voluptas. O interiectum, chaos magnum! O fornicarij, vt magnū percurritis iter! Qui tuis viribus ab hoc infinito itinere reuertitis?

Lucæ. 16. Inter nos & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt non possint inde huc transire. Tacti virtutem omnem creatam tuis viribus iunxeris, nunquam ab eo immenso spatio quod peragrasti pedem reuocaueris. Nescitis, non sentitis quantam infinituatis iritionem, ò peccatores; non experimini laborem remotionis, quia declinis locus, *facilis descensus Avernus*; sentietis vbi reuocandis fuerit pes à via iniquitatis.

Virg. 6. Aeneid.

Sap. 5. Lassati sumus in via iniquitatis.

Virgil. 6. Aeneid. Reuocare gradum superasque euadere ad auras,

Hoc opus, hic labor est.

Navis, spirante secunda aura, aquila per ætatem agilior, dromedarij Madian, fulguris velocitas, tantum itineris spatium non omerjantur annis mille, quantū in momento peragrat peccator, deserens Deum, & abstrans ad creaturas.

Lucæ 10, *Vidēbam Sathanam sicut fulgur cadens de cælo.*

Profectò multam peragratis viam, quandoquidem enuntietur vere impium pedem vnum in infernum tulisse, superesse que solummodo mortis passum, prout cum penitus demergatur.

Baruch 3 *Deputatus es cum descendentibus in orbem, quia dereliquisti fontem sapientia.*

Pl 106. *Appropinquauerunt vsque ad portas mortis.*

Job 20. *In puncto ad inferna descendunt.*

Pl 99. *Paulominus habitasset in inferna anima mea.*

Certe, elongantes vos à Deo longum peregrinatis iter; ex quo penes vos non sit, nec creaturam quanto cumque sursum vos reuocare vsque ad gratiam Dei ex quo quicquid per vos conemini, vt ad Deum reuertamini, quamuis summo studio gradiamini, quantumuis aspiretis, defudatis, laboretis, semper abestis procul, & in via deficiatis accedere non valentes à terminum, ni Deus vobis fieret obuius. Audieris per Dei gratiam; sectione quarta huius nostri operis quod prodigus, *Surgens venit ad patrem* Et. tantum manibus pedibusque reptasset dudum, procul abest ab esset. *Cum adhuc longe esset, adhuc longe est.* O longinquam regionem!

Gen. 3.

Meministis eorum quæ dixit Deus Adamo post peccatum? *Adam, Adam vbi es?* Quid prætendebat parum ille misericordie? Arbitramini, ignorasse quid dicit esset opus? Existimatis fuisse citationem, siue vocacionem in ius ad comparandum personaliter? Porro cum hac voce ad se tantummodo reuocatum? Necquam. fuit potissimū vox dolentis & plangentis demirantisque simul quod exiguo illo tempore longinquam abijisset regionem. Adam, vbi es? Heu mihi vnde venis? vbi es? A Deo peruenisti ad creaturam, ad peccatum, ad infernū, ad diabolum. Adam, vbi es? vt procul elongatus! Quis te pertraxit? Quis pertraxit? vt si chara mater è ripa fluminis videat dilectam prolem in gurgitem prolapsam, cuius solæ existeret mater, inter vndas fluctuantes exclamet: Nate, occurre

meorum lumen, solatium meum, ubi es? O, ut procul abes à me! Adam ubi es?

D. Augustinus l. de spiritu cap. 11. Nil longinquius quam recedere ab eo, qui est ubique. Elongari itaque à Deo, est voluntatem suam subducere; & voluntati Dei opponere: præferre creaturas Conditori: obliuisci eius; negligere ipsum, gratiam, gloriam eius.

Ab hac distantia assurgit alia, quarta, quæ dici potest, dissimilitudinis; quia remouetur à Deo impius, dum volutatur in cæno omnigenorum criminum, quibus dissimilior sit Deo, quam discrepet album ab atro. Deus, non est aliud quam amor, quam clementia, bonitas, liberalitas, veritas, lux, iustitia, honor.

Dum charitas est Misericordia Domini plena est terra. Dat omnibus affluenter. Ego sum via, veritas & vita. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ, in sit Scriptura Non penitus discrepat ab eo, qui in corde iuge foetet odium, furta, latrocinia, mendacia, cruenta facinora; qui immergitur & innatat Oceano iniquitatis; qui tenebris, foeditate, infamia suffocatur, censebitur?

2. Cor. 6. Quæ societas luci ad tenebras? Quæ conuentio Christi ad Belial?

Hoc quoque modo potest interpretari elongatio ista à Deo cum D. Augustino.

Tomo 10. serm. 27. ad fratres in eremo. Sicut filius ille sequitur; peccator dum carnales voluptates diligit, à Domino peregrinatur, & quanto sit dissimilior, tanto magis à Deo elongatur.

Quia à se ipso remouetur impius, differtq; per peccatum, ex homine factus brutum; ex aliquo, nihil.

D. Ambrosius l. 7. comment. in Lucam, cap. 15. Quid enim longinquius quam à se recedere, nec regionibus, sed moribus separari, studijs discretum esse, non terris; & quasi interfusio luxuria secularis astu, diuortia habere sanctorum.

Petrus Chrysologus serm. 2. de Prodigio. A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam, paterna pietatis mememor, gratia genitoris oblitus.

4.

1 Ioan. 4.

Pf 32.

Iac. 1.

Ioan. 4.

1. Ioan. 1.

5.

Pl. 48. *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est tumentis, & similis factus est illis.*

Pl. 72. *Ad nihilum redactus sum & nescivi.*

Dan. 4. *Fenum, ut bos comedes. Allegoricè.*

Quorum verò putatis impium dici peregrinifici? *Peregrè profectus est in regionem longinquam* 10 scriptura, et arcanis & mysticis es gruidal

Nescitis appellari peregrinum, quod est à natura rei alienum, aut improprium? Quomodo Ius dicit irasci, & vindicare, peregrinum, id est à natura Dei alienum, & improprium.

Pla. 28. *Dominus irascetur ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum peregrinum opus eius ab eo.* Corruptio est aliena, & quali præter naturam eius qui totus est misericordia. *Peregrina* facta, *peregrinitas, peregrinum, barbara lexis*, dicuntur facticia ex terra; mores & sermones alieni, à recepto rationis, vel personæ discreti. Barbarè effundat Latini Cicero, dicitur præter naturam: *Peregrinū opus ab eo* imaginem improprialiter effingat Apelles. *Peregrinū opus ab eo*: vescatur feno: homo, ut Nabuchodonosor

Dan. 5.

qui fenum ut bos comedebat: *peregrinum opus ab eo*: pariat virgo, sine commixtione viri, sine dolore, sine parturitione: *peregrinum opus ab ea*: Atat prædator leonum Romanum fugitiuū, nec à se diuelli patitur: *peregrinum opus ab eo*: Inedia tabescentes leones non occedant Danieli in lacum proiecto; *alienum opus ab eo*

Dan. 6.

à natura eorum extraneum, monstruosum & improprium erat istud.

1.

Arbitretur porro, peccare, idem esse Deo quod peregrinifici in exteram prouinciam, *Peregrè profectus est* hinc liqueat ab hominis natura prorsus alienum, & ne monstruosum, offendere Deum, derelinquere Deum, obliuisci Dei. Quale prodigium, quod per Deum ipsa sapientia sapere velit homo! Quantum beatissimum non deperire speciem specierum, & summum beatissimum Portentum, nolle Deo assimilari virtute! O ut à natura hominis discretum peccatum? *Peregrinum opus ab eo* eo. Secundum naturam vincere, est ad virtutem mori

instituire vti nuper dicebamus. Labor, qui in virtutis exercitio, ipsi naturalis est: qui in terrena impenditur, preter naturam; in cetero namque animo ingenerat. Leuiusculè ista quoque percurramus;

An forte peccans dicitur peregrinari, quia delectatio velocissimè peruolat ad instar peregrini? Memores effote ideo cupiditatem carnalem Dauidis, artificiosè contexta parabola à Nathan signati nòmine peregrini: *Cum autem venisset peregrinus.* 2 Reg. 12.

An etiam, quia impius desinit esse ciuis Ecclesie, per peccatum ab alienatus iure ciuium, gratia & gloria Dei? Quia, procul à Deo, procul ab Angelis, longè à còlortio bonorum? Si iusti S Paulo dicuntur ciues, *Epheff. 2. Estu ciues sanctorum & domestici Dei*; peregrini sunt improbi; *Estu hospites & aduena.*

Peccatores omnes, peregrini sunt; quia vero agno immaculato Jesu Christo in sacramento altaris non pascuntur; nec enim peregrinis fas erat agnum paschalem cum Israelitis manducare. Peregrini, quia mente, cogitatione, memoria errabundi; vagantes intellectu, nutantes consilijs, incerti opinione; dubij voluntate, modo hoc, modò illud amantes. *Ne vagari incipiam post greges sodalium meorum.* Exod. 12.

Nesciunt in quem tendant hinc: hinc magno peccatori Caino dicitur, *Gen. 4. Vagus & profugus eris super terram.* Item de alijs, *Cant. 1.*

Pl. 106. Errauerunt in solitudine, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.

Pl. 118. Erravi sicut ovis que periit.

Plal. 94. Semper hi errant corde: ipsi non cognouerunt vias meas.

Amos 1. Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccauerunt.

13. Adhæc, arbitramini frustra additum à Christo, profectum *in regionem longinquam*? An forte vt demonstretur non solo corde intrinsecè, sed & opere extrinsecè deliquisse? Opere enim complete homicidium, aut machiam, longius est elongari, quam solam voluntatem eorum concepisse. An verò, vt indirectè deuotentur 2.

D. Hier.
S. Iou-
nianum.
Peccata
non om-
nia aqua-
lia.

1.
2.
Leuit. 13.
Deut. 25.
Apoc. 18.

3.

Ad quid
4.

notentur peccata omnia non esse paria (vei peccata
sentiunt stoici, & eos sequitur Jovinianus hec eccia,
quem confutat s. Hieronymus) sed alia alys esse atro-
ciora? Quosdam remotius a Deo discedere crebrius de-
linquendo, alios non ita? Alioqui; quorsum Deum
duas discreuisset præcepta tabulas: in priorem re-
rens quæ Dei summam Maiestatem spectant: in poste-
riorem, quæ politicam humanam concernunt, et in-
feriora? Quorsum mandaret Litatori indagare lepra
discutere lepram, num candida, atra, rufa, ni clarior
disparitas criminum, in lepra abumbratiorum? Quo-
re, *Secundum mensuram delicti sit & plagarum modus*
Ad quid *Quantum in delictis fuit, tantum date illi me-
menti?* Cur legibus diuiniis, humanisque vna eadem
non manet omnes pœna (nisi forte constitutio debet
legiferi, lathiferi, Dragonis Attici, qui omnia leste-
ra morte vindicata volebat; ast qui Drago, draco-
Cur pellitur in exilium hic; istius bona filio regio ce-
dunt; mulctatur pecuniaria luitione alius, in euen-
sustollitur legibus humanis alius? Quare iubetur so-
ge Moyhis excedere castris ad vesperam vsque alter
alter donec conualuerit? Quamobrem, impositis vni
crimen pessimum, iubetur verberari solum: cum vno
te aliena machans lapidibus obrui? in Dentecoro-
mio, cap. 22.

Quorsum Christus Matth. 10. differens de ijs qui
fufcipere nollent Apostolos, & eorum sermões auo-
re dicit: *Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorum
& Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi contumaci*
Matt. 5. Quorsum discrimen ponit interitum in-
ternè delitiscentem in fratrem, & eam quæ aliquo
sono & signo indignationis prodit; & eam quæ iur-
rijs & opprobrijs euidenter erumpit? Cur vapulatur
crius seruus sciens volütatem Domini, & non faciens,
quam qui inscius peccat? Luc. 12.

4. Dominus irremissibilia; in filium verò patrata, remi-
ssibilia?

Ioan. 19. Ipse Christus apertissime testatur peccata

tem Judæ & afñium eius enormius peccato Pilati
Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Maius pec-
catum, ait, ergo non omnia æqualia, vbi maius, mi-
nusa creperitur.

Matt. 22. Interrogatus à legisperito de maximo le-
gis mandato, quare non respondit paria omnia; sed de
amore Deo debito dixit, *Hoc est mandatum magnum in
lege.* Si maximum, ergo cætera inferiora. Si mandata
alia sunt alijs maiora; peccata in maiora patrata, e-
runt atrociora alijs, vt fileam nunc peccatorum ob-
iecta, iacturamque maiorem & minorem quam infe-
runt.

1. Ioan. 5. Dicit S. Joannes esse peccata ad mortem;
& peccata non ad mortem. Afferunt Theologi circum-
stantijs aggravari, minuique peccata; aliquando spe-
ciem immutari: adeoque sedulo observandum. *Quis,
quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando?* Id deno-
tat regio longinqua in quam profectus est prodigus,
nimirum, quod grauiter & frequenter offendet.

14. Sit satis de istis. Jam veniamus ad inexplicabilem
iacturam, quam fecit peccator in regione ista. Quid
aliud proferam accidisse ipsi, vt unico verbo rem in ex-
plicabilem absorbeam, quam exitium? Si ait prophe-
ta. *Dicite iusto quoniam benè.* inferendum à contra-
rio, *Dicite iniusto, quoniam malè.* *Malos malè per-
det.*

Osee 9. *Ve eis, cum recessero ab eis.*

Ierem. 17. *Omnes, qui te dereliquerunt confundentur,
recedentes à te, in terra scribentur.*

Pl. 72. *Qui elongant se à te peribunt: perdidisti omnes
qui fornicantur abs te.*

Pl. 118. *Longe à peccatoribus salus, quia iustificationes
tuas non exquisierunt.*

Recedens à summo bono impius, vt creata bona a-
damer, omnium bonorum suorù iacturam facit. *Dissi-
pauit substantiam suã viuendo luxuriosè.* Amittit primò
dona & ornamèta nature; retùditur intellectus acies,
procliuior sic voluntas ad lapsum quam alias vnquã;
haud secus ac debilior corpore, citius labitur in
morbum,

D. Thom.
1. 2. q. 7. a.
3 in corp.
*Recedens à Deo
quid acci-
dat.*
Isa. 3.
Matt. 21.

1.
Haymo.

2. morbum, firmiter constituto: ipsi deperit plurimum
Ezech. 18 habitatis naturalis ad bonum: deinde acquisita bo-
 Quod pec- na omnia; cedunt fisco regio cuncta. Si auerit; pro-
 cator mo- stus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes
 ritur in abominaciones quas operari solet impius, nunquid non
 culpa, & Omnes iustitia eius quas fecerat non recordabor
 iustitia spoliatur omnimoda iustitia; exiit in innocentia
 & quod la, quam sibi paulatim texuerat virtuti studio
 prima sto *Ezech. 33. Iustitia iusti non liberabit, in qua cecipit*
 la si ve- peccaverit.
 stis inno- *Eccl. 9. Qui in vno peccaverit, multa bona perdit.*
 centia, & *Iacobi 2. Qui in vno deliquerit, factus est emans*
 alia eius- *rem.*
 modi vide
apud Gre- Amplius; non supersunt ipsi in posterum facultates
gor l. 12. quibus se æternum sustentet. Desudet, labores, vno-
moral. c. nem moueat lapidem eius conditionis factus, nihil
 15. efficiet ad vitam æternam: imò à seipso nequit elin-
 3. bonam cogitationem, ait S. Paulus. Præterea, non
 2 *Cor. 3.* qui opem ferat. O miserandam inopiam! Nāq̃
 priuatur communione, suffragijs sanctorum, com-
 muniū honorum; id est; non communicat peccatis
 omnibus bonis præteritis, præsentibus, futuris
 quam in Ecclesia vniuersali opera, studioque bono-
 rum; qui pridem iure optimo dixisset: *Particeps
 sum omnium timentium te, & custodientium mandata
 tua.* O iacturam! O prædiuitem substantiam con-
 ctam! Quo naturam amittit; nec hominem, nisi hanc
 specie refert. *Vt iumentum factus sum apud te.* *Coepit*
 5. *Pf. 72.* *ratus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.*
Pf. 48. *Nolite fieri sicut equus & mulus. Quid non ipsi per-
 Pf. 31.* per peccatum, qui sibi ipse perit? Perdit & quoque
 6. dissipat, & heu miserum Iesu Christi sanguinem
Heb. 10. *lium Dei conculcat, & sanguinem testamenti pedum*
Virg. 4. *ducit.*
Aeneid. *Non hos quæsitum munus in vsu.*
 7. Amittit gratiam Dei, rem preciosam: vti que que-
De anti- nisi sanguinis Iesu Christi pretio acquiri potuit.
quis vsi- mittit vitam æternam, nec ipsum præterquam
sata pec- æterna subeunda manet. Quæ iactura huic compo-
 nenda

tanda, dicetis? Iactura annuli * Polycratis Regis Sa-
miorum? vnionis Cleopatraz? Adiamantes famosissi-
mi diadematis Francici? Quanta sit iactura animæ,
luculenter Christus, nihili aestimans quæstum aut ia-
cturam orbis vniuersi ad animæ perditionem.

Matth. 16. *Quid enim prodest homini si vniuersum
mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patia-
tur? Iacturam sui ipsius pati! Dei patris! Iesu Christi,
amanatissimi; pro quo triduo amissa Beatissima vir-
go acerrimos perpessa est dolores? ipsius Virginis
Mariæ, dulcissimæ parentis nostræ. Ego mater pulchra
dilectionis! Angelorum confratrum! Intercessionum
beatorum omnium, necnon iustorum viuentium! fa-
uorem creaturarum cunctarum! Pugnabit cum eo orbis
terrarum contra insensatos. Si Deus contra nos, quis pro
nobis? Esset sed irato quis te mihi posset amicus?*

O substantiam! O iacturam, defendam fustotibus
lachrymis, quam vnquam Jeremias vastationem, &
populationem charissimæ Ierusalem, secundum S.
Chrysostr. parænesi 1. ad Theodorum monachum lap-
sum, defecerit.

D. Augustinus serm. 41. de sanctis: *Non sunt in te
Christiana pietatis viscera, si lugens corpus à quo recessit a-
nima: animam verò à qua recessit Deus non lugens.*

Vide Chrysostr. tomo 3. homil. 41. in Acta Apostol.
de incommodis animæ infinitis à peccato: Lauren-
tium Iustin. de spirit. animæ interitu, iater medium ac
finem operum.

Accidit ingens illud damnum peccanti mortali-
ter. Si offendent homo crapula: est enim & hæc vita
luxuriosa: particularem experitur iacturam corpus: si
carnis incontinentia, quæ comprehenditur quoque
sub viuendo luxuriosè: & corpus, & anima & facul-
tates specialius damna patiuntur. Porro animam
excæcari, hebetarique peccato carnis, quod La-
tinus noster textus in sinuare videtur peculiariter, hæc
lexi, viuendo luxuriosè, vbique prædicet scriptura sacræ
sapientum tam Catholicorum, quam paganorum
volumina redundant; proclamant experientia.

Dd

3. Rega

cari offi-
gie men-
onem
facte Ioh-
nes Grise-
serm. de
prod p. 1.
littera a-
* Srabo l.
14. Et Ci-
cero l. 5. de
fin. b.
Luc. 3.
8.
Eccl. 14.
Sap. 5.
Rom. 8.
Ouid. 2.
Trist. ad
Casarott.

3 Reg. 11. *Depravatum est cor Salomonis, alioquin
entis, per mulieres.*

Eccl. 19. *Vinum, & mulieres, apostatave faciunt
entes.*

Rom. 1. *Tradidit illos, scilicet Philosophos, ven-
nis mancipia, in reprobum sensum.*

Gen. 19. *Sodomita ante ostium domus Loti
percessi. Allegoria.*

2. Reg. 12. *Dauid alioquin Propheta, recenti pe-
to adulterij excæcatus, non vidit hamum patris
Nathan.*

Claudianus: *Luxuries, prädulce malum, quod
semper.*

Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensum.

Theologi, vno ore omnes. Nam ponunt cæcitate
mentis, præcipitationem, & vt loquuntur, incoheren-
tationem &c. inter filias luxuriæ; quod hinc et pa-
rimum nascantur. Hæc enim passio omnium
mentissima, occupat partem animæ inferiorem,
appetendam procurandamque Venerorum delib-
tationem: illa vicissim ad eò trahit ac cogit super-
sibi valde cognatam, quasique vim tantam refert,
non sinat illam vltimum, ac debitum finem
neque vias ad eum ingredi.

Cicero in Catone Maiore Archyta Tarentino
ba sic refert: *Nullam capit aliorum pestem, quam
voluptatem hominibus à natura datam. Et paulo
In voluptatis regno viri us consistere non potest. Quod
nihil tam detestabile, tamque vestiferum quam voluptas
Si quidem cum maior est & longior, omne animi
extinguit*

Aristotel. l. 2. *Ethic.* dicit ab actu venerorum
nem absorberi.

Idem 6. *Ethic.* ait impossibile esse aliquem
venero speculari seu intelligere.

Idem in Rhet. l. 2. c. 23. *Apud Euripidem Heracles
Venerem: Nomen tibi quoque recte inditum: Dicitur
amentia præfecta.*

Idem fortassis perspicaces antiqui finxerunt

tem deventis præsidentem, & amoris simulachrum pinxerunt puerum cæcum, obnupto capitulo? Quis dubitet?

Humanam mentem libidine carnis excæcari facile crediderimus, si pariter persuasum habemus ab eius contrario argutiorum, acutiorum reddi. Nunquam conubij nexu irretiti Vates, oculorum acie antecelluerunt cæteris, sublimiora prænu-tiarunt, apertius cæteris disseruerunt, Prophetarum quis euidentijs de Christo variatus est Daniele, cælibe perpetui Capite 9. exprimit annum quo nasciturus erat Christus, quo anno moriturus pro salute mundi.

Post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus. Idem cæci uentri orbis chronographus (Philostratus dicitur S. Hieronymo) prædicat quanto tempore cessabit sacrificium & hostia sub mundi finem. Idem tanta vi ingenij pollebat, ut exponat non solum significatio-nem somniorum iam narratorum, uti Iosephi visiones Pharaonis quondam, sed etiam Nabuchodonosor somnium refert, deinde, quid præcedat exponit. Ed-

Epist. ad Pauli num de omnibus hist. disto lib.

elebra autem etiam conuincit, seruitur, & aperit astu meretricium eruentemque senam dolosorum in Susannam. Quid non? Casto corporis mentisque d-culo miratulos illos reuelatque characteres in pecto-ribus Dei hominumque exaratos prælegebat. S. Iohannes Baptista, cælebs indice demonstrat, quæ non nisi procul

Dan. 2. Gen. 41. Dan. 44

coſpiciebant cæteri. *Ecco agnus Dei.* S. Iohannes Euan-gelista continentissimus, atque ipse continentia Iesu Christo, sacratissimæ Virginis Mariæ custos, quam subtilem, celsamque nobis rexit Apocalypsim, quæ, testante S. Hieronymo, tot habet sacramenta quot ver-ba. *In cuius verbis singulis multiplices latent sententiæ?*

Acutè continentia ingenium? Retundit, hebetatque aciem incontinentia. Quis verò ambigat etiam me-moriam obambulari lasciuia, quæ utique humorem cerebri eius seipem penitus absorbit, nob causam natu-ralem, quam malo, Doctioribus scripto relictam, quam plebeis vulgariter haud sine pudore propala-tam.

Nam ut *Aristoteles problem. sect. 10. quest. 36. 27. lo-*
men labi per spinam è cerebro videtur. Quod me-
bere, si cui videatur indecorum, damnetur D. *Am-
sius*, qui hoc ipsum scripsit l. 4. *Hexam. cap. 9. in fine*
uo 4.

Rescindi quoque voluntatis libertatem quis
aduertat? Enimvero qui voluptati studet (vixit *So-*
crates disputans cum *Eutimide*) & effrazit corpori
cupidini satisfactum cupit: exequi nequit amore
luptatum irretitus, quæ ipse iudicat bona. Neque
interesse non conceditur, qui vxorem duxerat; can-
batur in Euangelio: *vxorem duxi, & idcirco non possim*
venire. Vltus vertitur in naturam; quam si exoptata
recurret ipsa. *Non quod volo hoc ago*. *Eisimili-*
proci venustuli serui sunt & famuli: cuiusmodi
se profitentur, *amafias* adpellitando magistras & *do-*
mainas

Cicero parad. 4. *Vocat mulier: veniendum*. *Pol-*
Dandum. *Eijcit? Abeundum*. *Liberne Hercules*, *ca-*
so, qui puellis permixtus cum sua *Deianira* *dona* *per-*
traherebat; prout ipsi ignominiosè exprobrabatur.

Quintus Curtius lib. 5. *Solutusne Alexander* *Re-*
seruus, qui decreto pellicis *Thaidis* flammis traditus
Persopolim, Rex incendiarius factus primus? *Pol-*
mulier? Dandum est.

3. Reg. 11. *Expeditus Salomon*, plurima idolis fana cre-
3. Reg. 18. *ens*, ipse scortorum idololatra factus? *Immunitis à* *be-*
6. 19. *uiture Achab*, qui consilio *Iefabel* exquisitis erudi-
4. Reg. 3. *bat tormentis Prophetas Domini? Libertus Rex* *Ura-*
Adare, 6. *Ioram*, qui vxoris *Athalix* suasu sexcentis se inuoluit
sceleribus? *Sibine* relictus *Herodes* incestuosus, qui
Herodiadi suæ placere studens curiæ *Ecclesiasticæ*
insontis caput humeris auferri præcepit, ipsiusque
exulis inferri; quod Regis crimina execrans lumina
claudebat, lugebatque nefandum incestum non *li-*
chrymis, sed *crucis* *riuulis*? *Haud ita* *liber-*
manet voluptatibus dediti voluntas. *Diffugiunt* *lib-*
stantiam suam, id est, liberum arbitrium, *et in*
luxuriosis, O scelus! O luxuriam! O *Charybide* *re-*

Enc. 4.
Rom. 7.

racem, omnes animæ facultates, quin & corporis si- *Aeneid.*
 mulgulosè vorantem, abligurientemque! Nun- *a sect. 10.*
 quam finis, si pedem intulero malorum labyrintho, *prob. q. 5. 8.*
 quæ infert corpori incontinentia. Nec enim mem- *b. sect. 4.*
 brum tam turpe, magnum, paruum corpori est, quod *probl. q. 10.*
 non experiatur peccato isto substantiam suam, id est *c. libid. q.*
 omnem virtutem enervari. Caligant scortatorum *19.*
 oculi, nutat ad instar arundinis caput cerebro va- *d lib. de*
 epum, & extenuatum: *Et mollis flamma medullas. diuturnis-*
 Hinc vertigines capitis a Decidunt capilli, uti ab at- *tate &*
 boribus brumali cælo folia subtracto humoris ali- *brevitate*
 mento: b desedent oculi: palpebræ nudantur: caligā- *vite post*
 tes oculi, sus deque limbis circumducuntur cocci *medium*
 nis: a facies rugescit, aridior testa: senescit citius (vbi *l. 7. ani-*
 notat e S Joannes Chryostomus annosam virginem, *mal. c. 1.*
 quadraginta, quinquagintaue annos natam, oppo- *e Chryf.*
 nere posse speciem speciei corruptæ, multo iunioris) *tract.*
 vultus pallentes, plumbeum, luridum croceumue in- *Quod va-*
 duunt colorem: redolent hircum ora: vacillant dero- *gularis*
 si, putresque dentes: raucescit vox: semi-erosus pro- *foemine*
 fiat nasus: svacillant pedes, manusque: distorquetur *viris coha-*
 ex: laco venter: languet stomachus: splea tostus cer- *bisent.*
 nitur; prout ex hanatome eiusmodi passione affecto *f. Senec. 6.*
 rum, comprobatum est: instrumentum, & organum *pist. 24.*
 sceleris, meritò lue venerea infectum; Deo & natu- *ad Lucill:*
 ra illud vindicantibus pœna eruenta, qualem notat g. Lau- *naus in-*
 D. Thomas: denique diffluit totum corpus; i imbe- *neus in-*
 cillum, h mollius cera, & penè exanime, ait s. Joan- *theat. l. 3.*
 nes Chryostomus. *Venus enervat vires,* ait quidam, h. D. Th. *l. 3. sent. d.*
 vix ossibus hœrens quandoque. Tota denique actio *l. 3. q. 5. a. 1.*
 & scœna Venerea, aliud est nihil quam epilepsus, mor- *Et Arist.*
 bus regius, sine Herculeus, morbus comitialis, ex *l. 15. de anî*
 sententia Hippocratis. Ipsi denique immodera- *l. 15. de anî*
 tus cogitatus huius delicti, morbosum efficit, sicut *mal. aiîs*

Dd 3

legi multum
 ceunti accidere, ut sanguinem loco seminis emittat. Aiunt medicò
 unam animæ pollutionem quadragesies tanto sanguine æquivalere
 D: Gallico morbo & Guaiaci medicina librum unum scripsit. Vir-
 chus de Hutten. eques Germanus i Arist. de gener. anim. c. 18:
 k. Chryl. Hom. Quod nemo læditur nisi à seipso. l. Gell. b. 19. n. 6. a.

2. Reg 13. legitur de Ammon depereunte sororem Thamar.

Arist. 1.7. Ethic. Concupiscentia Venereorum mutata corpus immutant, & in sanias faciunt.

Quid, quod præter præfata incommoda, cum fata infallibiliter acceleret Plutarchus tom. 1. Moral. tractatu de sanitate tuenda. Nouerant principes sapienter statuentes tuendæ sanitati regulas tres potissimum: mirum, refici, præter facultatem: laborare ad habitudinem, comparcere ei, quam S. Cyrillus scortatorum monēs, dicit, digestissimam medullam: Ratio est, pro libidinem enim calor naturalis, ciborum coquina remittitur & infirmatur: sequitur pectoris cruditas, humorum indigestorum, noxiarumque redundancia: hinc hæc ægritudo, demum interitus. Dicit quoque Albes-

Alb. mag. l. 23. de animal.

tus Magus omne animal frequenter coiens, bona vitæ; probat exemplo passerum, ad summum annus tres viuentium; qui fortè vigesies vna hora coeunt. Optimè quadrant hoc loco: Generatio vnius est corruptio alterius.

Clemens Alexand. l. 2. Pedagog. Homo ex homine nascitur & euellitur ... totus homo per examinationem carnis abstrahitur.

Vade tam cito fractus enervatus, senex factus salomon: Hem, scortatorem! Omnem substantiam suam, vti prodigus aoster, concoxerat, viuendo luxurians, congestis Reginis, & concubinis plurimis. Tot alia non habet firmamentum, tot in litore non sunt mæatena, quot mala inuehit, præter extremam inopiam, amara illa voluptas.

Quid Quod lepores in Atho tot sunt in amore dolores. Quod iuuat, exiguum est, aiebat, qui ad hocce negotium sepiusculè diuerterat. Optimè, mira artificiosaque breuitate dixit, quicumque author horum versuum: Femina corpus, opes, animam, vim, lumina, uocem.

Versus a. cem no min.

Corpus	opes	animam	vim	lumina	vocem
Polluit	annihilat	necat	cripuit	orbat	accubat

Aliter:

Corpus, opes, animam, consortia, fœdera, famam,

debilitat, perdit, necat, odit, destruit, aufert.

Corpus	opes	animam	consortia	fœdera	famam
debilitat	perdit	necat	odit	destruit	aufert.

Optimè S. Paulus 1. Cor. 6. *Qui fornicatur, in corpore suum peccat.*

Quocirca extollo maximè opere artificium Euangelista, quin spiritus sancti, vñ nomine Græco ἀρσῆσας, quod denotat mæchum: amplius verò versionem nostram communem, quæ habet *luxuriosè*, qua dictione signatur præcipuè exitialis scortatio; quam interpretationem Syriacam, quæ vertit *profusè*. Vatablus quoque, in noua versione retinuit aduerbium *luxuriosè*, quod in incontinentiam potissimum facultates cunctas prodegerit prodigus: Hæc enim corpus & animam miserorum peccatorum præ cæteris vitij perdit.

Deinde, adaptatur propius textus omnigenis peccatoribus; idololatræ, fornicarijs spiritualibus,

nec non hæreticis. Animum incescit hoc loco libido

disserendi de bono famæ, & honoris, quod hoc peccato, magis quam alio omni dissipamus: *Inclinasti se-*

mora tua mulieribus, dedisti maculam in gloria tua: itidem obseruandi per transennam cum erudito lan-

no, cur peccatores omnes dici queant luxuriosi & fornicarij: *Perdidisti omnes qui fornicantur abste-*

que Deus sit nobis sponsus fidelis: Desponsabo te mihi in fide: vt nobiliterur anima coniugio isto: vt Deus

zeletur animas nostras; *Ego Dominus & zelotes:* vt peccatum aliud est nihil quam concubinatus, imò

coram Deo exercitus. *Peccatum quasi pellicatum dicas,* in fide doctissimus Musso, Italorum decus: vt creaturæ

sunt amara & pellices peccatoris omnis: vt nuntij & lenones sunt mundus, dæmon, & vera Diptas, *via & heb-*

antiqua leno, sensualitas nostra: *Quam concubinatus ille sit Deo inuisus:* de his omnibus discurrere auct animus, ni patientia, humanitateque

strabuti vereretur; nec sui memoriam reficente

Ecc. 49.

Vide Græ.

l. 1. moral.

Arist. in

prob. Gell.

l. 19. noct.

c. 2.

Cur hoc

vitium

maximè

hominè

infamet.

Exo. 10.

& Conc. fe-

lenones

dom. 5. in

Quadr. 3. in fi-

ne.

prodi.

prodigi idololatriæ, progredi vigerent. Respicimus
liquantulum.

CONCIO DECIMA QVINTA

vulgata. 3. 13. Et non post multos dies congregatis omnibus
adolescentior filius profectus est in regionem lon-
ginquam; & ibi dissipavit substantiam suam in
do luxuriosè.

Græca. 3. 13. μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἀπὸ
δυνάτεω υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν
ἐκεῖ διασκόρησεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Syriaca. 3. 13. Paucis autem post diebus collegit filius ille
nior quæcunque ad se pervenerant. & profectus est
in regionem longinquam, illic dilapidavit substan-
tiam suam dum profuse viueret.

ARGVMENTVM.

1. *Ista conuenire optime Idololatriæ. 2. Similitudo
hæreticis.*

HAud miremini, Audisores, si dixerò, hanc por-
tem Euangelij nostri, *Et non post multos dies*. Et
applicabilem populo Gentili idololatriæ: littera
nim ipsa, non coacta, non contorta, se applicat. Etenim
uerò illa, *Et non post multos dies* &c. indicant idolola-
cultum citissimè assurrexisse. Namque non dudum à
diluuio, annis circiter ducentis quadraginta novem,
vel circiter, deficiens Ninus à vera religione. An-
dolum Beli soceri. Citius adhuc: Janus liquidè filius
Iaphet in Diuorū numerū retulit Saturnū. Adhuc citi-
rius; Maledictus etenim Cham Chanæorū pater
mox post diluuiū idola coluit. *Et nō post multos dies*. Si
superius, adhuc, ante diluuium liber eius originē de-
ducere, temporibus Enos per Jabet & Tubal proci-
nos fratricidæ Cain pullulauit idololatria. Optime
No

*Et nō post
multos
dies.
Vide supe-
riora.*

Non post multos dies, scilicet à creatione hominis, à da-
to libero arbitrio. Quin alius reperi potest exordium
idololatriæ, seu potius Atheismi à Cain, omnium A-
theorum capite & narente, ut supra monstratum est.
Ista quoque, *Peregrè profectus est in regionem longin-*
quam, peregrinum egit, perbellè conueniunt Paganis.
Ad litteram etenim, eorum potissima pars fugitiua,
extrabunda erat; eorum, inquam, qui primi idolola-
triæ, aut qui priores pro falsis Dijs haberi cæperunt, &
Saturnus ille, antiquissimus Deorum dictus; non-
ne peregrinus vagus, *peregrè profectus est in regionem*
longinquam? Egressus Creta, natali solo, pulsus ambi-
tioso furore nati Jouis, nauigio appulit in Italiam;
ubi; quia agriculturam docuerat, Diuorum numero
adscriptus est à Iano Italix Rege, qui & sacra instituit
eidem.

Peregrè
profectus
est.
Ioseph. l. 1.
antiquit.
cap. 4.
Targum
Hierosol.
Lactant.
l. 11. instit.
cap. 11.

Virgilius 8. Æneid. *Arma Iouis fugiens, & regnis exul*
ademptis.

Maledictionis fulmine ictus Cham, Chananæique
omnes, nunquid exules, peregrini, Noe domo eiectioni,
quod impudicè impudenter que subiunxisset, fascinaf-
set que verenda patris? Si à Cain, posterisque eius deri-
uauit; nonne & ipsi profugi, eiectioni, errones? Memini-
stis decreti de secundo exilio ptomulgando? *Vagus, &*
profugus eris super terram. Estis memores exilij senten-
tiam istam probè intellectam Caino, qui mox sub-
sumpsit. *Ecce eiecit me hodie à facie terra, & ero vagus,*
& profugus in terra. Omnis igitur qui inuenerit me, occi-
det me. Nihilominus acquieuit sententiæ, profectus ad
Orientem. *Egressusq; Cain à facie Domini habitauit*
profugus in terra, ad orientalem plagam Eden. Sicque A-
theus ipse, & idolatra, sicut & cæteri supra nominati,
Non post multos dies *peregrè profectus est in regionem lon-*
ginquam. Nonne pars ista leniter & concinnè, nulla
vi, contorsione nulla adaptata? Quod si sumatur illa,
peregrè proficisci, ut significant deserere, non amaro
Deum, obliuisci Dei, cedere religioni; quo medio de-
monstratur efficacius derelictus, non dilectus Deus,
quam idololatriæ: *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ,* Jerem. 26

Et foderunt sibi cisternas dissipatas; queritur Dominus de populo suo in idololatriam lapsis. Si verò dicitur dicitur peregrinus pro amente, haud male idololatra censetur peregrinus; quod nihil sit amentius, nihil stolidius idololatria, uti supra monstratum est fuisse. Aut si usurpetur pro extraneo, improprie, alio non à natura, quid magis extraneum, & inconuenientius quam colere creaturas se inferiores, opera minime

2. Paral.

14.

In regionem longinquam.

suarum; pergere in infinitum adorando Deos infinitos, & suscipiendo tot peregrina sacra: tot cultus peregrinos? Quod verò dicitur prodigus profectus in regionem longinquam, designat atrocitatem peccati idololatriæ; item verè à Deo hominem procul elongari colendo feces innumerorum fallorum Deorum. Ideo forte idolorum cultores dicuntur scripturæ veteris populi de longe?

Isaia 33. Audite qui longe estis.

Isaia 49. Audite insule. Et attendite populi de longe.

Isaia 57. Pacem his qui prope. Pacem his qui longe.

Isaia 60. Filij tui de longe venient, & filia tua de locis longe surgent.

Jerem. 31. Audite verbum Domini Gentes, & exultate in insulis que procul sunt.

Psal. 64. Spes omnium finium terra, & in mari longe.

Ephes. 2. In Christo Iesu vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi.

Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriose, & pulchre quadrat in idololatrias. Nihil enim potius aut inuitatum sacris literis usurpare vocem luxuriae, fornicatio, adulterium, pro idolorum cultu.

Deuter. 31. Populus iste fornicabitur post Deum vestros, ait Dominus.

Exod. 34. Ne in eas pactum cum hominibus alienarum regionum (scilicet Chananæorum, Pharisæorum, Iudeorum &c.) ne cum fornicati fuerint cum Dijs suis, & adorauerint simulachra eorum, vocet te quæquam immolatis de immolatis. Nec uxore &c. ne postquam fuerint fornicati, fornicari faciant & filios tuos in Deum vestrum.

Osee 1. Fornicans fornicabitur terra à Domino.

Jerem. 3. Tu vero fornicata es cum amatoribus multis, id est, Deos multos latrice cultu honorasti.

Ezech. 16. Fornicata est Ierusalem cum filiis Egypti; eius nimum errores amplexans obuijs vltis.

Quo plerumque simulachrorum cultores dicuntur meretrices, & idolorum fana, lupanaria.

Jerem. 2. in omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix, id est, vbique idololatram exercebas

Vide Orig. gen super Num.

Isa. 1. Quomodo facta est meretrix infidelis, ciuitas plebana iudicio?

hom. 20. sup. Iere.

Item 5. In domo meretricis luxuriabantur.

hom. 14.

Ezech. 16 loquitur Deus ciuitati Ierusalem: Edificasti tibi lupanaria, & fecisti tibi prostibula in plateis cunctis, ad omne caput via.

in Ezech. hom. 7. idololatris cur fornicatio dicta.

Tam frequenter huiusmodi occurrunt vt Prophetas dixeris ea phrasi delectatos, quasi accommoda; neque peperam. Arbitror siquidem ad literam, quia multa impura libidines communiter explebatur ante, vel post, vel inter ipsa sacrificia idololatrum in locis frondosis, & densis lucis, circum circa fana idolorum exstructis. Sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix, non sine causa ait Propheta. Aut, quia multa impudicitia spectabant ad essentiam rituum, vt mox dicitur. Aut forte, quia daemones qui in simulachris venerabantur, cultoribus suis ea commiscebantur, incubi mulieribus, succubi viris; vt & nunc commiscuntur frequenter sortilegis, vt patet ex confessionibus eorum. Aut forsitan, quia celebriora eorum delicta, celebriora erant lupanaria, vt Corinthium, in quo aiebantur mille meretrices formosae, aduentantibus prostantes in honorem Veneris. Aut quia ibi agitantur res lupanaribus propriae; vt in templo lunonis decertabant mulieres de specie; quam concertationem dicebant Graeci *τὰ καλλισύχη*. Aut propius ad metaphoram, quia idololatria castitas fidei Deo daree aliaque debite violatur: coniugale debitum (id est sacrificium & cultus diuinus) alio transfertur fixato Deo; & per ipsam zelotypiae diuortijq; semina

Jerem. 2.

11.

111.

1 v.

Strabo l.

8 Geo-

graph.

v.

inter

inter Deum & animam iaciuntur. Igitur in debilitate, *ibi ibi dissipauit paganus substantiam suam gratiæ Dei fecit iacturam; ibi rationis vlti erroris.* *Euauerunt in cogitationibus suis: ibi bestie necesse induit viuendo luxuriosè; omnigenis libidinibus spurcitijs festa, sacra, ritus falcorum Deorum celebrans. O cælum! ô terra! vt horrendæ impudentiæ committebantur in festis Bacchanalibus! Quil homo non auertebas à Phæbe, turpissima ista diuinitas tua specula conspiciens? bi commiscebantur viri mulieribus noctu, quandoque cum pueris dolo. *libantur, etiam palam. Execrandam luxuriam 1. 1. diebus Baccho sacris circumferebantur vehiculo usque ad urbem; Lauinij Italiae vrbe, mensis eiusmodi fæditatibus erat decretus, quo omnes in nefanda turpissima prorumpabant, dum in foro circumferebatur simulachrum; quod omnium castissima matrona corolla in reuerentiâ, cultusque respectu decorabat. Palam necesse erat coronam imponere, ait S. Augustinus, quod nec meretrix si matrona spectarent, permissa debuit in theatro. Tam execranda, detestandaque erat idololatrarum arcana illa, vt Senatusconsulto Romæ fuerint edicto singulari merito interdicta.**

Vide Plutarcho libro de bello de cupiditate, de opum, de mentulis pręgrandibus.

* Phallō in sacris vocabatur.

Vide Dioscorido libro 1. verū ant. 6. 2.

Egyptij statuas puellas confingebant, immantibus rilibus membri mole. Ipsis * imaginem menule faciebant.

Proferre horret animus impudicicias sacrorum Fauni, Saturnaliorum, Floraliorum, à nudatis meretricibus, eiusdem que farinae viris celebratorum. Digni sanè ritus illi Saturno, Fauno, Flora, se octo puellis, & omnibus prostituto.

Quid. l. 2. Fastorum: Veste Deus (scilicet Faunus) suis fallentes lumina vestes.

Non amat, & nudos ad sua sacra vocat. Reddit causam cur Faunus velit habere nudo suo sacrificio, quod scilicet fuerit deceptus per vestes nocte enim volens vim inferte amasie Herculis, accessit ipsam Herculem, putans mulierem esse, quæ

erat. Error autem hinc natus erat quod Hercules mollibus, illa vero pelle leonis tecta erat.

Lactantius lib. 1. Celebrantur Flora ludicrum omni lascivia, conuenientes memoria meretricis. Nam praeter verborum licentiam, quibus obscenitas omnis effunditur, excuntur etiam vestibus populo flagit ante meretrices, qua memorum funguntur officio, & in conspectu populi usque ad satietatem impudicorum luminum cum pudenda motibus detinentur.

Cybeles Diuorum genitricis, uti fingebant, sacra, tanta obscenitate, turpitudine, spurcicia fiebant aliquando à paganis, ut S. Augustinus sacrilegia potius quam sacra censeat Huic sacrati, cuitati, & ad modum femina relecti, quos S. Augustinus molles profef-
fidi dicit, detestandi & fredi supra modum erant. Sine excreatione referre nequirem castis auribus, sacra Priapi, nec os meum inconsputa perirearent: malo calamum quam linguam cano illi rostrum inferre.

Nicolaus Lyranus in illud Exodi, Non ascendis per gradus ad altare meum &c In sacris Priapi sacerdotet ascendebant per gradus ad altare, & tunc in alto positi vnde poterant à circumstantibus videri, discooperiebant uerenda sua Priapus enim fuit quidam iuuenis, qui à Genitibus reputatus fuit inter Deos, propter magnitudinem insolitam virilis membri.

Lactantius l. 1. institutio. cap. 21. Meminit magnitudinis membri Priapeij ex Fastis Ouidij: item insidiarum Priapi in pudicitiam Vestæ, & clamoris aselli.

Diodorus lib. 5. Virgil a. Georg.

Pomponius Latrus lib. de Sacerdot. Roma tit de Lupercalis: Lupercalia, purificandis defunctorum animabus sacrificia (quantæ eorum sordes, si tam sordidæ purgationes?) Græcis dicta Lycaea, celebrabantur olim per viros nudos, pudendis motibus & cursitationibus, in honorem simulachri Panis Arcadiæ. Postmodum obductis qualiter qualiter vereandis, pellibus caprinis, antiquum palatium circumlustrabant curiendo, obuios quosque flagris aeneis cadentes. His occurrebant mulieres (hera ridiculè insanas) feriendæ; rare flagra-

D. Aug. l. 2. de Civ. c. 4. § 5. Vide Herodiam in Commodo. D. Aug. l. 7. de Civ. l. 27.

grorum crebris i&ctibus fecunditatem accipiunt.
Ovidius 2. Falforum: *Nupta quid exspectat? Non
pollentibus herbis*

Nec prece, nec magico carminis mater erit.

Excipe fecunda patienter verba d. xxi.

Iam sacer optatum nomen habebit aia.

Idololatria omnis, sacra falforum Deorum, in
omnes, quid, quam mera luxuria? Coniuncte quocumque
num castam ducerent vitam; num se ipsi non
rent *viuendo luxuriose*; quibus obiecti erant lectissimas
dicam? aut rogi, aptis ad libidinem accenduntur
mis gelidorum, & temperantissimum. Peccata
casti viuerent, quorum animos cingebat & et
bat lasciuie cohors, oculi, spectatores horrentia
pudicitia; aures, oppleta nefandis & obsecra-
ramini, an non corporis, anima que subita
parent *viuendo luxuriose*, cum prodigo nostro.
dico sacra? Non adeo mera lasciuia fuit sacra & libi-
mentis idololatria, vt Djs, Deabusque ipsius quibus
nullum inuenio, non scortatorem, aut scortum.
Apollo, quam procius impatienter deperit? Dicitur
virginem sacratam? Quam sodomita nefarius
pus quis? Mæchus, ac cæcis, vt sine pudore cum
bere non valeam appetere. Quis Fauus? Amalthea
culis procius. Hercules, cuius generis nomen? Quis
numero stuprator virgines nocte vna? Quis
mita? Nonne raptor puellarum? Non verè
mancipium, tam perditè deperiens Iola, & Quis
Iola, vt quasi ancilla eis obsequeretur; & ad eum
tum muliebri stola amictus data neret peroli.

Lact l. 18. *rum*, inquit Lactantius, *cum esset adultæ genitrix*
inst. c. 9. *mena*. Cattorum catelli, muribus velsuntur.

Donat. in castus Deus; Venus, cuiusmodi Dea? *Que extraxit*
Terent. ciuitas? Alio facinore nomen Deæ non obsumit,

voluptatum & rei Venereæ præceptis factis
niuersi orbis a massa & scortum: quam Deorum
ca, hominum que; pallaca Marcis, cui peperit Hæ-

Lact l. 1. *niam*; pallaca Mercurij, ex quo suscepit Hæmum
inst. c. 17. ditum; pallaca Iouis, cui genuit cupidinem

pallaca Anchise, qui ex ea accepit Aeneam; pallaca Buti, cui peperit Elyo; ac ne quid intentatum relinqueret, pallaca Adonidi, impubi. Lupanarium prima instituta ipsa: prius docuit Cyprias corpora prostituere in quaestum, astute: ne sola censeretur impudica; ne sola viros deperire videretur.

Strabon 8. Geograph. ait, Corinthi templum fuisse sacrum Veneti, adeoque locupletatum, ut plus mille puellas haberet Veneti a Corinthiis consecratas, ut in eius honorem prostarent. Vulcanus quis? Minerua oppressor. Quin augustissimus totius facis, cloacaeque Deorum Jupiter, optimus maximus dictus, quis? verissime maximus machus, raptor, stuprator virginum. Raptor Europa, sub tauri specie, praeiens taurus ipse: aureus Danaes deceptor, tamen si enea turri conclusa: stuprator Io: oppressor coniugarum, ut Læthe, uxoris Tyndari Regis Laconiorum, sub figura cygni (aut magis nauigio veetus, cui cygnus insigne erat:) incestuosus lunonem sororem habens uxorem; quae inde gloriatur plurimum, apud Virgilium:

*Ast ego qua Diuitem incedo Regina, Iouisque,
Et soror & coniunx.*

Imo matrem, quin filias, secundum Theodoretum: utque voluptatum genera omnia tentaret, pessimus Gaiymedis pueri concubitor. Nunc dicite idololatram non luxuriosam: iudicate iam num viuerent casti Gentiles, aut aliter quam luxuriose, sub turpissimis illis Dijs, dicam, an diabolis, aut hominibus demoniacis, quos venerabatur. Qui castitas reperiretur, in regno demonum, & tam lubricorum diabolorum, ignorat.

Cyprius epist. ad Donatum, loquens de spectaculis: *Quare iam nunc, an possit esse qui spectat, integer, vel pudicus, cum Deos suos quos venerantur imitantur, sunt miseris & delicta religiosa.*

D. Augustinus tomo 5. l. 2. de ciuit. ca. 7 *Omnes enim cultores talium Deorum mox ut eos libido perpulerit feruenti (ut ait Persius) tincta veneno, magis intuentur quid Iupiter fecerit quam quid docuerit Plato, vel cœsuerit Cato.*
Terent. in Eunucho, adolescens visa imagine Iouis.
& Da-

*Lact. l. 1.
inst. c.
11. imbrē
aureum
ait multi-
tudinem
nūmorū.
De aquila
& c. signifi-
cationem vi-
de Lact. l.
1. inst. c.
11.*

*l. 1. Fen.
Theodo-
ret l. 3. ca-
rat. &
Clem.
Alexand.*

Satyra 3.

& Danaes: Ego homuncio hoc non facerem? Ego vobis
ita feci, ac lubens.

Vnde apud Lucianum verba Menippi cuiusdam
Aouicum Vines annotat. ad cap. 7. lib. 2. de ciuit. laud.

Cornel. Gallus elegia 5. de suis amoribus pater
tis, sic ait:

Nec memorare pudet tali me vulnere vitam

Subditus his flammis Iupiter ipse fuit.

Nos olim aetatis 20. aut circiter, contra Poetas
pudicos:

Quin etiam vitijs (si Dijs placet) omnibus ipse

Tutius ut pecces praeposueris Deo.

Tutus adulter eris (Ladam nam Iupiter abba

Lusit, adulter autem tutus adulter eris.

Porro, vt idololatras dissiparunt substantiam
propriae luxuriosè (quandoquidem luxuriam deest
quandoque idololatriam) si sit quæstio, certe se
perdebant; quibusdam pungentibus se lancollis
mucronibus in cultum & religionem idolorum, vt
3. Reg. 18. crifici Baal: nonnullis cruentè cadentibus homines
quos in sacrificia cremantes immolabant; quibus
quibus proprias proles mactantibus. Si sanitas, non
propria, vitæ alienæ, vitæ prolium iacturam facere
non est substantiæ humanæ dissipatio; quid ergo
que, populus Gentilis idolorum cultui deusque
chrè perstringitur à Christo, hac morum prodigiosa
scriptione.

4. Reg. 17. Hi qui erant de Sepharuaim (missi in
mariam a Salmanasar Rege Assyriorum victore)
comburebant igni filios suos.

De cultoribus idoli Moloch, vide supra
Sacerdotes Cybelæ insani caput per furorem vitæ
cultrisque faciem & musculos corporis totius de
morsibus seipsos impetunt, cum maiore se corruptos
vel simulant, vel re vera sentiunt.

Plutarchus tomo 1. vit. in Pelopida, vbi loquitur
insomnio Pelopidæ in castris, commemorat milites
qui humanas hostias immolarunt.

Euripides in Iphigenia Taurica, habet locum
pudicæ

Cherimum de impijs sacrificijs.

Plutarchus tomo 1. Vit. in Marcello : Bello Gallico post primum Punicum coactos Romanos Sybillino oraculo duos Græcos virum & mulierem, itemque duos Gallos in foro boario viuos defidere; quomodo etiamnum mensē Nouembri Græcis & Gallis arcana fiunt.

Pomponius Mela l. 3. Cosmog. c. 1. Gallis hunc morem olim fuisse ait cædendi hominem Dijs.

Procopius lib. 2. de bello Gothico à Francis adhuc suæ ætate factum vult.

Pomponius Mela l. 2. Cosmog. c. 1. de Neuris idem asserit, & ibidem paulò ante de Tauris.

Dietmarus l. 1. de Northmannis ac Danis.

Sidonius epist. 6. l. 8. de Anglis.

Cromerius l. 15. de Lithuaniais.

Lactantius l. 1. instit. ca. 21. Apud Cypri Salaminetis, humanam hostiam Ioui Teucrus immolauit.

Idem ibidem, immolationis hospitem Dianæ apud Tauros meminit. Item Pomponius Mela li. 2. Cosmographiæ.

Virgilius 2. Æneid Sanguine placastu ventos, & virgine casa etc.

Ouidius l. 4. Tristium elegia 4. loquens de Pylade & Oreste.

Herodotus l. 4. refert crudelitatem Taurorum in naufragos & captiuos.

Blondus Flavius l. 1. Roma triumphantis. Vide Chilias Erasmi, adag. Embarus sum.

Lactantius l. 1. instit. cap. 21. ait ad sua vsque tempora coli solitum Iouem, Latialem, sanguine humano.

Ibidem, Saturno mergebantur in Tyberim de ponte Myluis.

Ibidem, ait Carthaginenses ab Agatocle Rege Siculorum victos, cum iratum sibi Saturnum crederent ducentos ei nobilium filios immolasse. Piscenius Festus in libro historiæ refert per Satyræ id factum.

Quintus Curtius lib. 4. rerum Alexandri, eisdem ait, vsque ad excidium vrbis suæ ingenuos pueros Saturno semper immolasse.

Vide *Blondium Flauium lib. 1. triumphans Romam* varijs apud varios populos, ijque crudelibus inuolationum monitis: *Theodoreum serm. de sacrificio nobis lib. 8. in Gentes.*

Alph. l. 1. de iusta punitione hereticorum c. 21.

2. Satis sit de Populo idololatra: existimatis, heretici, de vobis non enuntiari, *Et non post multum etc.* Saltem doctissimus Alphonſus à Calstro, cum D. Augustinus interpretantur de vobis.

D. Augustinus tomo 4. l. 2. quaest. Euang. c. 33. *cedere in regionem longinquam est discedere ab Ecclesia* Non discessistis vos ab Ecclesia communi vultus omnium matre?

1. Ioan. 1. *Ex nobis prodierunt quidam, sed non sunt ex nobis.*

1. Timoth. 4. *In nouissimis diebus discedent quidam à fide.*

Heretici ut peregrini.

Discessistis à Patre sancto, nostro & vestro. Prodigus noster peregrinè profectus est: erronem, vagum, peregrinum egit: vos verò nonne in dogmatibus vestris vagi; nunc hanc sectantes heresim, cras aliam?

1.

2.

peregrini errantes per deuia voluuntum Philosophorum paganorum, in quibus, ceu ignoto tramite vos perditis, necnò vestrum sequaces. *Si cecum caecum catum praesert, nonne ambo in foueam cadunt? sed scientias, semper discentes; sed in via haeritis; quam ad scientiam veritatis peruenientes.* *Sylera crura fluctus saui maris Procul recessistis à patre, vti prodigus, sectantes opiniones diuersas & aduersas à*

Matt. 11.

3.

2. *Tim. 3.*

Ind. epist.

4.

Strinxit Patris vestri: appulistis in regionem longinquam, id est, multis discretam ipsam nostram, non cieciti, vti nec prodigus, donec sponte ab ingenuitate prima defecistis: vti dies ducetis luxuriosos, vti libertate, voluptate, delitijs optatis

1.

Heretici ut luxuriosi.

2. *Tim. 3.*

remini. *Voluptatum amatores magis quam Dei:* quibus gaudere non concedebatur in patria domo, Ecclesia Romana; quæ non admittit monachos aut presbyteros vxoratos: seuerioremque in similibus se exhibuit Pisistrato in edictis, penes quem non manebat tantum in nobis *X locu, Pythij templo cacasse, & quæ*

timine deprehensum exterum damnauit capitis. In
 regione illa, in religione remotissima à no-
 stra, vniuersam vestram concoxistis substantiam
 viuendo luxuriose: plures credentibus fides, vera
 vobis elapsa est, equo plura credendo, nihil creditis.
 Imitati estis scortatores & mæchos: namque soluen-
 tes fidem veræ fidei præstitam, procati estis sectas &
 opiuos hominum, tanquam pallaces: repudiata
 veritate, figmenta deperistis, & amplexati estis. Re-
 ceptum fornicarijs morem seruastis: vt enim ij in suis
 commixtionibus generationem non querunt: ita nec
 vos conuentibus, magis conciliabilis, omni doctrina
 vestra non studuistis spiritali generationi, nec anima-
 rum saluti consulistis, sed ostentationi ingenij: cap-
 tationi gloriæ humanæ; vt illi voluptati. Cuncta ado-
 nuntur hæretici, vt abducant discipulos post se, ait S.
 Paulus. vt mæchi alienas sibi copulare nituntur con-
 iuges: ita & vos nulli rei seduliozem nauatis operam,
 quam vt abducatis animas Deo connubio spiritali
 iunctas, & ab eis pro legitimis viris, veroque Deo co-
 lamini. Imitamini Apostolum dicentem, Respondi vos
 vni viro virginem castam exhibere Christo? Quemad-
 modum scortatores, superfluo, & conditioni suæ im-
 pari se instruunt ornatu, vt amentur: ita & vos, vt co-
 lamini ab omnibus phaleris, luxu eloquentiæ huma-
 nę difkursus vestros exquisitè ornatis, magis quam ve-
 ritate. Vt luxuriosus prodigus exijt vana sui præsum-
 ptione stimularus, ratus se sapientem, & idoneum sui-
 ipsius rectorem, excusso patriarum constitutionum
 iugo: ita persuasio vana eruditionis, ingenijque vestri,
 vos ab Ecclesia reduxit.

Eccl. 9. Repromissio nequissima viros potentes gyrans
 migrare fecit. Et vagari sunt in gentibus alienis. Vt luxu-
 ris variis, inconstansque mens est, modo hanc de-
 pereundo, modo aliam adamando: ita vobis nutans,
 dubia, anceps fides.

Nos quoque mittendo, nõne in regionem longinquã
 profecti estis? O longinquam regionem, hæresis!
 Nullam adeo peccatum à Deo remouet, vt hæresis.

2.
 3.
 4.
 Act. 20.
 Vide Isic.
 in ca 20.
 16. mor 6.
 28. Anb.
 Rom 2.
 2. Cor 11.
 6.
 7.
 8.

Hæretici & celera alia, auocant me à Dei gratia: hæretici gratiam
 vt in re- & cognitionem Dei simul tollit. Per cætera cum
 gione lō Deum facio missum: per hæresim, & Deum & Ecclē
 ginquam siam. Alijs peccatis recedo à patre: per hæresim, & pe
 proficif tri, & matris gremio, per quam in gratiam redire
 cantur: sem valefacio. Peccatorem me reducit ad Deum Ec
 1. clesia: hæreticus, & Ecclesiam non agnosces matrem.

2. sperare non possum vnquam habere Deum patrem.

3. Non habebit Deum patrem qui Ecclesiam non habet ma-

4. trem, aiebat Dكتور quidam. Regio certe longinquior

Cyprian. hæresis, quandoquidem ex mille vix vnus nauat

de simpl. qui redierit.

Pralat. Ibi ibi, in hæresi dissipatis substantiam vestram. Hæ

5. Vt hæreti. des est substantia rerum sperandarum. Amicitia hinc

ci dissipat nobilem substantiam; opera item bona, quæ vobis

substan- hæresi profunt; Sine fide impossibile est placere Deo: vobis

tiam. ipsos, animas vestras; omne quod estis, & quod speratis

Heb. 11. habetis. Qui secus eueniat egressis arca Noë, quæ

omnium iacturam facere, & perire? Quin opes vestras

hæresi pereunt; quæ has prouincias ad inopiam abdu-

git, & earum res ad manticam reduxit. Hæ prouincie

innabant quasi fluijs aureis: ad eas ceu in litore pe-

lebatur arena aurea; huc cor fluebant totius orbis

pes: iam verò despumatae sunt & delibatae ab omnibus

nationibus, vt mare pyratis infestum. Principes Præ-

ciarum facta est sub tributo. Regionem vestram ab-

coram vobis deuorant. Huius communis egestatis

Thren. 1. causam si queratis, quam aliam adferam, nisi quæ

Isa. 1. Populus peregrè profectus est in regionem longinquam

procul ab Ecclesia discedens, ingressus est religionem

nouam, à nostra plurimum discrepantem: & ibi dissipauit

pauit substantiam suam viuendo luxuriose: ibi non uiuens

in pura & candida fide, ac iuxta puram interpretatamque

ratamque Ecclesie doctrinam, sed secundum aduersum

raturum, corruptumque hæreticorum textum, con-

xit facultates; meruit egestati summæ additæ à Deo

Deinde, si sumatur substantia pro robore, firmitate

neruo, stabilitate: soliditasque & fundamentum ho-

um pub. p. endent à fide, & religione vera (fidei)

habemus Deum speculatorem & custodem regno-
rum nostrorum; *Domine, oculi tui fidem respiciunt*, ait
Ieremias: fide docemur obedire Principibus: fide mo-
nemur non turbulentos, non seditiosos esse. Ecclesia
viam & pacem commendat) per hæresim amissa
fide & missa Ecclesia, non potest non dissipare sub-
stantiam, id est, concutere fundamenta, evertere fir-
mitatem regnorum; efficere, quin pessimeant & cor-
ruant Resump. res, subsistere fidei falcro non appo-
diaræ non valentes. O Hæresim! O perniciosos cuni-
culos! O lapidem offensionis! ut aptè in te quadras,
Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur; super
quem vero ceciderit, conteret eum. Prouinciæ ea infectæ
non nihil rabo, maximam expectat sunt iacturam: ast
quas omnino inuasit, perierunt, & prorsus corru-
erunt.

vide su-
pra.
Ierem. 58.

Matt. 21.

Ezech. 6. *Qui longè est peste morietur, qui autem pro-
pè gladio corruet.* Quæ omnia, cum sint nobis explora-
ta, Auditores, quid superest, ut finem faciamus, nisi ut
tanquam è sublimi specula, aut turri munitissima
aliorum cernentes naufragium, in eandem Charyb-
dem non eatis videntes, viuentisque præcipites: nisi ut
perditos deuos contemplantes, maneatis semper in
patria domo, Ecclesia Catholica?

Felix quicumque dolore

Alterius discet posse carere suo.

Tibull. 3.
6.

Aur, si qui fortè cæperunt soluta classe non nihil re-
mota à portu Ecclesia dimoueri; ocyus ad litus re-
meant, antequam remotius pellantur in regionem
longinquam, in qua ipsis uiuere, & corpus & ani-
ma pereant. A nobis verò peccatoribus, attamen,
gratia Deo, Catholicis, quid desideratur, nisi ut ad
Deum reuertamur missis peccatis; in quibus tot con-
gestæ exitiales insanæ; per quæ Deo efficiamur disti-
millimiquæ deradunt omnem imaginem Dei animis
nostris impressam: *Signatū est super nos lumē vultus tui*
Domine. ut manibus, pedibusque, velis & remis, bra-
chijs & pennis fugiamus id, vnde aded efficiamur à
ipsis nobis extranei, ut bestia videamur induiffena-
turam?

Ec 3

turam?

zaram? ut quid non fugimus peccatum, per quod à Deo recedentes tanta percurramus itinere spacia, ut rursus ea emetiri proprijs viribus sit impossibile? Ut quid non absterremur ab ijs, quæ nobis mentem auferunt, & à nobis nos faciunt alienos? Quæ nobis dimittunt libertatem voluntatis; Deo, nobis ipsos priuant? Ad hoc ruminare, voluite, reuoluite mentis dicta, ruminare ea tanquam animalia sana & munda: decurrente indictio nobis iustitio; quo incipimus suspendemus conciones. *vacate vacate*, non à ruminacione, sed à peccatis: *vacate*, & *videte quoniam sanus est Dominus* ait Propheta. Per otium experiamini ut bonus, ut mitis, ut clemens, ut misericors parens prodigo sit; qui non expulit domo, meritum impudenti postulatione. *vacate & videte*, foris pensate ista, ut suauem cum videntes & gustantes, ad eum non animum applicetis, ut ab eo longius efferris cupiatis, cum prodigo; excurre ad exteros dissipaturi uti & ille, omnes facultates, vestras diuitum, an parentum vestrorum: viuendo uti & ille luxuriose, studendo epulis, crapulæ, cõuiuijs Epicureis, & in peritibus sædis. Eheu, ut perniciosè vobis feriat ista ferret, occupatis carnis & mundi cupidij; si deprehensis domibus animorũ vestrorũ vacuis, nec occupatis concionibus nostris ordinarijs, earumque gustui recalcando, ac ruminando, diabolus assumptis septem spiritibus se nequioribus sedem sibi inibi usurparet. In impendentibus otio iustitiam concessum, appendet colui vestro pensa peccati! O quantum nobis appareret opus, feriat! Meliora de vobis, & à laboribus meis spero, Auditores. Arbitrer infomnes ductas noctes; crebro interruptas, somnos tantum apud vos valituros, ut ipsorum gratia vacetis à peccato, dum à concionibus feriabimur: studeatis pietati, ad Deum propius accedendo: futurum spero, ut tot noctium nulla requie interpolatum gratia, in gratiam vestri, his diebus quibus ab audiendis concionibus vestris feriabimini, auditas cordis auro denuo excipiat, pro placida aure obedientiam eis præsteris, spero.

Psal. 33.

Matt. 21.

CONCIO DECIMA QVINTA. 1439

lationem, theoriamue in praxim conuertatis. Interea accingam me ad proximas conciones secunda pars huius nostri incepti operis: in quibus, fauente Numine, de inedia, merito supplicio prodigi peccatorumque cunctorum differemus. Sic in pace.

Vacate & videte, quoniam suavis est Dominus.

ACADE-

